BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
3 Q
20 1

Diui Thome Aquinatis in libros de anima Ariſtotelis Expoſitio

Magiſtri Dominici de Flandria ordinis predicatoꝝ in eoſdem libros acutiſſime queſtiones ⁊ annotationes.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

14-3-Q-20

¶ Ariſtotelis Stagyrite peripathéticorū principis de Anima textus libri primi.

Um oēm ſciam rē eſſe bonā arbitremur ac honorabilem: et alia magis: ex eo talē eſſe putemus: quia vl' exactior eſt: vel rerū eſt earū que magis preſtabiles magiſq; ſunt admirabiles: ſciā aīe num'ē ob hec vtraq; nō iniuria ponendam in primis eſſe cenſemus.

T.c.1. Onorū honorabiliū notitiā opinātes; magis aūt alterā altera: aut ſm certitudinē: aut ex eo q̄ melioꝝ qdē et mirabilioꝝ eſt: ꝓpter vtraq; hec aīe hyſtoriā rationabilr vtiq; i primis ponemus.

¶ Diui Thome Aquinatis almi ordinis ꝑdicatoꝝ in primū librū de anima Ariſtotelis clariſſimi ac fideliſſimi cōmentatoris ꝑclariſſima cōmentaria. Lectio. I.

Capło p° Icut docet Phs in xi° de aīalib': in quolibet genere rerum neceſſe eſt ꝑus cōſiderare cōia et ſeorſum: et poſtea ꝓpria vnicuiq; illius gn̄is: quē qdē modū Ariſtoteles ſeruat in phīa ꝑma. In metaphyſica eni primo tractat et conſiderat cōia entis inquātū ens: poſtea vō cōſiderat ꝓpria vnicuiq; enti. Cui' rō eſt: q2 niſi hoc fieret: idē diceret̄ frequēter. Rerū aūt animatarū oīū qddā genus eſt: et ideo in cōſideratione rerū animatarū opz ꝑus cōſiderare ea que ſunt cōia oībus aīatis: poſtmodū vō illa que ſunt ꝓpria cuilibet rei aīate. Cōmune aūt oībus reb' animatis eſt aīa: in hoc eni oīa aīata ꝯueniūt. Ad tradendū igit̄ de rebus aīatis ſciam: neceſſariū fuit ꝑmo tradere ſciam de aīa tanq̄ cōem eis. Ariſto. ergo volens tradere ſciam de ipſis rebus animatis ꝑmo tradit ſciam de aīa: poſtmodū vō determinat de ꝓpriis ſingulis aīatis in ſequētibus libris. In tractatu aūt de aīa quē habemus ꝑ manib': ꝑmo ponit ꝓhemiū: in quo facit tria que neceſſaria ſunt in quolibet ꝓhemio. Qui eni facit prohemium tria intēdit. Pmo eni vt auditorē reddat beniuolū. ſcđo vt reddat docilē. tertio vt reddat attentū. Beniuolū quidē reddit oſtēdendo vtilitatē ſcie: docilē premittendo ordinē et diſtinctionē tractatus: attentū atteſtando difficultatē tractatus. Que quidē tria Ariſt. facit in ꝓhemio huius tractatus. Pmo eni oſtēdit dignitatē huius ſcie. Scđo vō ordinē hui' tractatus: quis ſit. ſ. et qualr ſit tractandū de aīa. ibi (Ingrimus aūt.) Tertio vō oſtēdit difficultatē hui' ſcie. ibi (Omno aūt et penitus difficillimorū zc.) Circa ꝑmū duo facit. Pmo eni oſtēdit dignitatē huius ſcie. Scđo vtilitatē eius. ibi (Videt̄ aūt et ad veritatē zc.) ¶ Circa ꝑmū ſciendū eſt q̄ oīs ſcia bona eſt: et nō ſolū bona: verū etiā honorabilis. Nihilomin' tn̄ vna ſcia in hoc ſuperexcellit aliā. Q2 aūt oīs ſcia ſit bona, patet: q2 bonū rei eſt illud ſm qđ res hēt eſſe perfectū. hoc eni vnaqueq; res querit et deſiderat. Cū igit̄ ſcia ſit perfectio hoīs inquantū homo: ſcia eſt bonū hoīs. Inter bona autē quedā ſunt laudabilia: illa. ſ. que ſunt vtilia in ordine ad finē aliquē: laudamus eni bonū equū: q2 bene currit: qdam vō ſunt etiā honorabilia: illa. ſ. que ſunt ꝑ ſeipſa: honoramus eni fines. In ſcientiis aūt qdā ſunt practice: et qdā ſpeculatiue: et he differūt: q2 practice ſunt ꝓpter opus: ſpeculatiue autē ꝓpter ſeipſas. Et ideo ſcie ſpeculatiue et bone ſunt et honorabiles ſunt: practice vō laudabiles tm̄. Oīs ergo ſcia ſpeculatiua bona eſt et honorabilis. Sed et in ipſis ſciētiis ſpeculatiuis inuenit̄ gradus quātū ad bonitatē et honorabilitatē. Scia nāq; oīs ex actu laudat̄: oīs aūt act' laudat̄ ex duob': ex obiecto: et qualitate ſeu modo: ſicut edificare eſt melius q̄ facere lectum: q2 obiectū edificationis eſt melius lecto. In eodem aūt reſpectu eiuſdē rei: ipſa qualitas gradū quēdā facit: q2 quāto modus edificii eſt melior: tāto melius eſt edificiū. Sic ḡ ſi ꝯſideret̄ ſcia ſeu actus ei' ex obiecto: pꝫ q̄ illa ſcia eſt nobilior que eſt melioꝝ et honorabilioꝝ. Si vō ꝯſideret̄ ex q̄litate ſeu mō: ſic ſcia illa ē nobilior q̄ eſt certior. Sic ḡ dr̄ vna ſcia mag' nobilior altera: aut q2 eſt melioꝝ et honorabilioꝝ: aut q2 eſt mag' certa. Sꝫ h̄ eſt in quibuſdā ſciētiis diuerſum: q2 aliq̄ ſūt mag' certe aliis: et tn̄ ſūt de reb' min' honorabilib': alie vō ſūt de reb' magis honorabilib' et meliorib': et tn̄ ſūt min' certe. Nihilomin' tn̄ illa ē melior q̄ de reb' meliorib' et honorabilib' eſt. Cui' rō eſt: q2 ſic dicit Phs in li° xi° de aīalib'. Magis cōcupiſcimus ſcire modicū de reb' honorabilibus et altiſſimis: etiā ſi topice et ꝓbabilr illud ſciamus: q̄ ſcire multū et per certitudinē de reb' min' nobilib'. Hoc eni hēt nobilitatē ex ſe et ex ſua ſuba: illud vō ex modo et ex qualitate. Hec aūt ſcia. ſ. de aīa vtrūq; hēt: q2 et certa ē: hoc eni quilibet experit̄ in ſeipſo q̄. ſ. habeat aīaꝫ: et q̄ aīa viuificet. Et q2 eſt nobilior: aīa eni eſt nobilior inter inferiores creaturas. Et hoc eſt qđ dicit. Nos (opinātes notitiā.) i. ſciam ſpeculatiuā oīum eſſe (bonoꝝ. i. de numero bonoꝝ (et honorabilioꝝ.) ſed altera ſcia eſt magis bona et honorabilis altera dupl'r: aut q2 eſt magis certa: vt dictū eſt. vn̄ dicit (ſm certitudinē: aut ex eo q̄ melioꝝ) illoꝝ. ſ. que ſunt in ſua natura bona (et mirabilioꝝ.) i. illoꝝ quoꝝ cā ignorat̄ (ꝓpter vtraq;.) i. ꝓpter hec duo (anime hyſtoriā.) Et dicit (hyſtoriā:) quia in quadā ſūma tractat de aīa nō perueniēdo ad finalē inquiſitionē oīum que pertinēt ad ipſaꝫ aīaꝫ in hoc tractatu. Hoc eni eſt de rōne hyſtorie (in ꝑmis) hoc ſi accipiat̄ quātū ad totā ſciam nālē: nō dicit ordinē: ſed dignitatē. Si vō ad ſcientiā de rebus animatis tm̄: ſic ly in primis. dicit ordinem. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Videt̄ autē et ad veritatē oēm ipſius aīe cognitio vehementer conferre: et maxime ad ipſius nāe ſciētiā. Eſt eni aīa quaſi principium omnium animaliū.

¶ Videt̄ autem et ad veritatem omnem cognitio ipſius multū proficere: maxime autē ad naturam. Eſt enim tanq̄ principiū animalium. T.c.2.

¶ Reddit auditorē beniuolū ex vtilitate huius ſcientie dicēs: q̄ cognitio de anima videt̄ multū ꝓficere ad oēꝫ veritatē que tradit̄ i aliis ſciētiis. ¶ Ad oēs eni partes phie inſignes dat occaſionē: q2 ſi ad phiā ꝑmā attēdamus nō poſſumus deuenire in cognitionē diuinarū et altiſſimarū cauſaꝝ: niſi per ea que ex vtute itellectus poſſibilis acqrimus. Si eni nā itellectus poſſibilis eſſet nobis ignota non poſſemus ſcire ordinē ſubarū ſeparataꝝ: ſicut dicit Cōmētator ſup vndecio metaphyſice. Si vō attēdat̄ quātū ad moralē: nō poſſumus ꝑfecte ad ſciam moralē peruenire: niſi ſciamus potētias aīe. Et inde eſt q̄ Phs in ethic. attribuit q̄ſlibet vtutes diuerſis poten-

Marginal notes (printed): Ar. in p° libro magnoꝝ moralium ca° pmo & 2°. — Arl in pmo lib° de pti bus aīa liū ca° 5°. — Oſtēdit nobilitatem ſcie de aīa. — Oſtendit vtilitatē. — Li° p° ſi. — Ariſ. li°. ethic. ad Alexandrū et in 3° li° rhetoric. c. 14.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tus aīe. Ad nālē vō vtilis eſt: q̄a magna ps nāliū eſt hūs
aīaʒ: ⁊ ipſa aīa eſt fons ⁊ pn̄ᵐ oīs motus in rebus aīatis.
Eſt enī aīa tāq̄ȝ pn̄ᵐ aīaliū: ly (tanq̄ȝ) nō ponit̄ ſimilitu-
dinarie: ſed expreſſiue. ❡ Conſequēter cum dicit.

❡ Atqȝ perſpicere cognoſcereqȝ naturaȝ eius ⁊ ſub
ſtantiā querimus: deīde ea que circa ipſaȝ accidūt:
quoꝝ quedā affectus ipſius eſſe proprij: quedā aīa-
libus etiā per ipſam ineſſe: competereqȝ videntur.

T.c.3. ❡ Inquirimus aūt cōſiderare ⁊ cognoſcere na-
turā ipſius ⁊ ſubam: poſtea quecūqȝ accidunt
circa ipſaȝ. Quoꝝ alie ꝓpꝛie paſſiones vident̄:
alie aūt ꝓpter ipſam cōes ⁊ animalibus ineſſe.

Ordō or-dinem. ❡ Oſtēdit ordinē huius tractatus dicēs: ꝙ ītēdimus cō-
ſiderare per ſigna. ſ. ⁊ cognoſcere ꝑ demōſtrationeȝ. ſ. q̄d
ſit aīa ſeu nām ipſius ⁊ ſubaȝ (⁊ poſtea q̄cūqȝ accidunt
circa ipſam). ſ. paſſiones eius. Et in hoc eſt q̄dā diuerſi-
tas: q̄a q̄dā vident̄ paſſiones aīe tm̄: ſic̄ itelligētia ⁊ ſpe-
culatio: q̄dā vō ꝑꝑ ipſaȝ aīaȝ ieſſe vident̄ cōiter aīalibꝰ:
ſicut delectatio ⁊ triſtitia: ſenſus ⁊ phantaſia. ❡ Conſe-
quenter cum dicit.

❡ Uerū enī omni ex parte: atqȝ oīno difficillimum eſt
fidē aliquā de ipſa tādē accipere. Nā cū hec queſtio
cōis ſit etiā cū alijs rebus cōpluribꝰ: de ſuba dico ⁊
quid eſt: vnus cuipiā fortaſſe modus: vna via q̄dā
eſſe videt̄: qua cognoſcē q̄dnā ſit vnaqueqȝ poſſu-
mus rerū: quaꝝ ſubam percipere volumus: ⁊ ꝑinde
atqȝ modus vnus eſt iſte: quo ꝓpꝛij rerū demōſtrā
tur affectus. Quapꝛopter querēduȝ eſt: que nam ſit
illa via: quis ille modus vnus: quo rerū ſube ꝑcipi
poſſunt. Qđ ſi nō vnus quidam atqȝ cōis ſit ille mo
dus. Lōge difficilioꝛ ipſa pertractatio ſit. Opoꝛte-
bit enī de vnaquaqȝ rerum accipere: quis ad vnā-
quamqȝ modus accōmodabit̄. Si vō pateat illum
demōſtrationē vel diuiſionē vel etiaȝ quēdaȝ aliuȝ
modū eſſe: cōplures inſuper difficultates erroreſqȝ
emergunt: in q̄s exquirēdis e quibus vniuſcuiuſqȝ
conficienda eſt diffinitio. Aliarū nanqȝ rerum alia
pꝛincipia ſunt vt numeroꝝ ſuperficierūqȝ. Pꝛimuȝ
aūt fortaſſe neceſſariū eſt diuidere atqȝ accipere in
quo naȝ generꝝ collocet̄: quidqȝ ſit aīa: vtrū ſit ſub-
ſtātia: an in q̄litate: vel in quātitate: vel in alio quo
dā predicamentoꝝ genere: collocet̄. Deinde perue
ſtigandū eſt vtrum eoꝝ ſubeat rōnem que potētia
ſunt: an potius quidā ſit actus. Nō enī paꝝ itereſſe
videt̄. Cōſiderādū eſt ꝑterea: ſi partibilis ſit necne.
Et vtrū eiuſdē ſit aīa ſpeciei oīs an nō. Si aūt nō ſi
milis ſpēi: vtrum ſpecie tm̄ an etiā genere differat.
Nūc enim ij qui dicunt atqȝ querunt de aīa: de hu-
mana tm̄ q̄rere perſcrutariqȝ videtur. At cauendū
eſt ne nos pꝛetereat: vtrū vna ſit eiꝰ ratio vt aīalis:
an vniuſcuiuſqȝ ſit alia rō: vt equi: canis: hoīs aut
dei. Aīal aūt vniuerſale: aut nihil eſt: aut poſterius
eſt: ⁊ quicq̄d itidem aliud cōmuniter pꝛedicatur.

T.c.4. ❡ Omnino aūt ⁊ penitus difficillimoꝝ eſt acci
pere aliquā fidē de ipſa: cuȝ enī ſit queſtio cōis
multis alijs: dico aūt eā que eſt circa ſubam: ⁊
eaȝ que quid eſt: fortaſſis alicui videbitur vna
quedā methodus eſſe de oībus de quibꝰ volu-
mus cognoſcere ſubam: ſicut ⁊ eoꝝ que ſunt
ſm̄ accidēs pꝛopꝛioꝝ demonſtrationē. Quare T.c.5.
querendū vtiqȝ erit methodū iſtam. Si autēȝ
nō eſt vna quedā ⁊ cōis methodus de eo quod
quid eſt: amplius difficiliꝰ eſt negociari. Opoꝛ
tebit enī accipere circa vnūq̄dqȝ quis modus.
Si aūt manifeſtū ſit. vtrū demōſtratio aliqua
ſit: aut diuiſio: aut etiā aliqua alia methodus:
adhuc multas hēt dubitationes ⁊ erroꝛes: ex
quibus opȝ querere. Alia enī alioꝝ pꝛincipia:
ſicut numeroꝝ ⁊ planoꝝ. Pꝛimū aūt fortaſſis T.c.6.
neceſſariū eſt diuidere in quo generuȝ: ⁊ quid
ſit. dico aūt vtrū hoc aliquid ⁊ ſuba ſit: aut qua
litas: aut quātitas: aut etiā quoddā aliud diui-
ſoꝝ pꝛedicamentoꝝ. Adhuc aūt vtrū eoꝝ que T.c.7.
in potētia ſunt: an magis endelechia quedā ſit:
differt enī non aliquid parū. Conſiderandum
autē ⁊ ſi partibilis ſit: aut impartibilis: ⁊ vtrū
ſit ſimilis ſpēi oīs aīa: an nō. Si autē nō ſimilis
ſpēi: vtrum ſpecie differant: aut genere. Nunc
quidē enī dicentes ⁊ querētes de aīa: de huma
na ſolum vident̄ intendere. Foꝛmidanduȝ aūt T.c.8.
quatenus nō lateat vtrū vna ratio ipſius eſt ſic̄
aīalis: aut ſꝫ vnūq̄dqȝ altera: vt equi: canis: ho
minis: aut dei: aīal aūt vl̄e: aut nihil eſt: aut po
ſterius. Silr̄ aūt ⁊ ſi aliq̄d cōe aliud pꝛedicet̄.

❡ Oñdit difficultatē huiꝰ tractatꝰ. Et h̄ quātū ad duo. Oſtendit difficulta-tatem.
Pꝛio quātū ad cognoſcēdūȝ ſubam aīe. Scđo quātū ad
cognoſcēdū accñtia ſeu ꝓꝓas paſſiones. ibi (Dubitatio-
nē aūt ⁊c̄.) Quātū aūt ad ꝑmū oñdit duplicē difficulta-
tē. Et ꝑ̊ quātū ad modū diffiniēdi ipſaȝ. Scđo quātum
ad ea que itrāt diffōnē. ibi (Pꝛimū aūt fortaſſis ⁊c̄.) Di
cit g̊ q̄uis ſit vtilis ſcīa de aīa: tn̄ difficile eſt ſcire de aīa
q̄d eſt: ⁊ hec difficultas eſt in qualibet re: cū ſit vna cōis
q̄ſtio aīe ⁊ m̄ltis alijs circa ſubaȝ eoꝝ: ⁊ circa qđ q̄d eſt.
Eſt g̊ ꝑma difficultas: q̄a nos neſcimꝰ ꝑ quā viā ꝓcedē-
dū ſit ad diffōnē: q̄a q̄dā dicūt ꝙ demōſtrādo: q̄dā ꝙ di-
uidēdo: q̄dā vō ꝙ cōponēdo. Ariſto. autē voluit ꝙ cōpo-
nendo. Scđa difficultas eſt de his q̄ ponunt̄ in diffōne.
Diffō enī notificat eēntiā rei: que nō pōt ſciri niſi ſciān-
tur pn̄ᵃ: ſed diuerſoꝝ ſunt diuerſa pn̄ᵃ: ⁊ ideo difficile eſt
ſcire ex q̄bꝰ ſumant̄ pn̄ᵃ. Illa g̊ que igerūt difficultatem
ponētibꝰ ⁊ ingrētibꝰ diffonē reducunt̄ ad tria: qꝝ ꝑmū
eſt circa ſubaȝ aīe. 2ᵐ circa ptes eiꝰ. 3ᵐ circa adiutoꝛiū q̄d
neceſſariū eſt in diffōnibꝰ ex accñtibꝰ aīe. Circa ſubaȝ ē du-
bitatio de gn̄e. Hoc enī ꝑ q̄rimꝰ in diffōne cuiuſlibet rei
vt. ſ. ſciamꝰ genꝰ. Et iō querēdū eſt in quo gn̄e ſit ponen-
da aīa. vtrū. ſ. in genere ſubſtātie vel in quāto: vel in q̄li.
Et nō ſolū eſt accipere genus ſupꝛemū: ſed ꝓpinquum.
Neqȝ enī q̄n hoīeȝ diffinimꝰ ſubam accipimus: ſed aīal.
Et ſi aīa iuenit̄ in gn̄e ſube: adhuc cū vnūq̄dqȝ genus d̄i-
cat̄ dupl̄r: hoc quidē potētia: hoc aūt actu: querēduȝ erit
vtrū ſit potētia vel actus. Itē q̄a ſubaꝝ q̄dā ſunt cōpoſi-
te: q̄dā ſimplices: querēdū erit vtruȝ aīa ſit cōpoſita: aut
ſimplex: ⁊ vtrū partibilis vel impartibilis. Eſt etiaȝ qđ
vtrū ſit vniꝰ ſpēi oīs aīa ad oēm aīam: aut nō. Et ſi nō ſit
vnius

vni⁹ ſpēi:adhuc eſt q̄ſtio vtrū differāt etiā gn̄e vel non. Itē adhuc dubitatio eſt circa ea q̄ ꝑticipāt diffōne. Que dā eni diffiniunt̄ vt gen⁹: q̄dā vō vt ſpēs. Et iō vī eē qō: vtrū diffinitio aie ſit ſic gn̄is: aut ſic ſpēi ſpālisſime. Nā aliq̄ q̄rētes de aīa vident̄ itēdere ſolū de aīa hūana. Et q̄a apō antiquos phōs erat duplex opīo de aīa: platonici eni q̄ ponebāt vl̄ia ſeꝑata. ſ. ꝙ eēnt foīe ⁊ idee: ⁊ erāt cāe rebus particularibus cognitionis ⁊ eſſe: volebāt ꝙ eſſet quedā aīa ſeꝑata ꝑ ſe que eēt cā ⁊ idea aīabus ꝑticulari bus: ⁊ ꝙ q̄cq̄d īuenit̄ in eis deriuat̄ ab illa. Nāles autē phī volebāt ꝙ nō eſſent ſub̄e vl̄is niſi particulares tm̄: ⁊ ꝙ vl̄ia nihil ſint in rex nā. Et ꝓꝑ hoc eſt qō. vtrū ſit q̄rendā ſolū vna cōis rō aie: ſicut dicebant platonici: vel huius vel illius aie: ſicut dicebāt nāles. ſ. vt aie equi vel hoīs: aut dei. Et dicit (dei) q̄a credebāt corpa celeſtia eē deos: ⁊ dicebāt ea eſſe aīata. Ariſto. aūt vult ꝙ queratur ratio vtriuſq̄: ⁊ cōis aie: ⁊ cuiuſlibet ſpēi. Ex aūt circa h̄ dicit: aīal autē vl̄e: aut nihil eſt: aut poſterius: ſciēdū eſt ꝙ de aīali vl̄i poſſum⁹ loqui dupl̄r: q̄a aut ſm̄ ꝙ eſt vl̄e qō. ſ. eſt vnū in multis aut de multis: aut ſm̄ ꝙ eſt aīal: ⁊ hoc vel ſm̄ ꝙ eſt in rerū nā: vel ſm̄ ꝙ eſt in intellectu. Scōm aūt ꝙ eſt in rerū nā: plato voluit aīal vl̄e aliq̄d eſſe: ⁊ eē ꝑus ꝑticulari: q̄a vt dictū eſt poſuit vniuerſalia ſeparata ⁊ ideas. Ariſto. aūt vult ꝙ vt ſic nihil eſt in rerum nā. Et ſi aliq̄d eſt: dixit illud eē poſterius. Si autē accipiamus nām aīalis nō ſm̄ ꝙ ſubiacet intētioni vl̄itatis: ſic aliq̄d eſt ⁊ prius: ſicut qō eſt in potētia prius eſt q̄ꝫ id qō eſt in actu. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ Preterea ſi nō plures ſint aie: ſed partes: vtrū animā totā: aut partes querere prius oportent. Difficile aūt eſt id q̄ꝫ determinare: que nam inquā ꝑtes a quibus diuerſe ſint. Et vtx ipſas partes an ipſax partiū operationes prius querere ꝑſcrutariq̄ꝫ oporteat ceu intelligere: aut itellectiuū: ⁊ ſentire aut ſenſitiuū: ⁊ eodē modo de ceteris. Qō ſi opationes ſint exquirēde prius: rurſus ꝑfecto quiſpiā dubitabit: ſi obiecta hox prius ſint inquirēda: vt ſenſibile ꝑus: q̄ꝫ ſenſitiuum: ⁊ itelligibile: q̄ꝫ intellectiuum.

T.c.9. ℭ Amplius aūt ⁊ ſi nō multe aie: ſed ꝑtes: vtrū

T.c.10. opꝫ querere prius totā aīaꝫ: aut partes. ℭ Difficile aūt ⁊ harū determinare quales apte nate ſint alterē abinuicē eſſe. Et vtx partes opꝫ querere prius: aut opera ipſarū: vt intelligere: aut itellectiuū: ⁊ ſentire aut ſenſitiuū. Simil̄r aūt ⁊ in alijs. Si aūt opa prius: iterū vtiq̄ꝫ dubitabit aliquis: ſi obiecta hox prius querēdū. ſicut ſenſibile ſenſitiuo: ⁊ intelligibile intellectiuo.

ℭ Tāgit difficultates que emergūt circa potētias aie. In aīa eni ſūt ꝑtes potētiales. ſ. itellectiuū: ſenſitiuū: ⁊ vegetatiuū. Eſt ḡ q̄ſtio vtrū he ſint diuerſe aie: ſicut platonici volebāt: ⁊ eē ponebāt: an ſint ꝑtes potētiales anime. Et ſi ſint ꝑtes potētiales aie: q̄rit̄ etiā vtrū ꝑ debeam⁹ q̄rere potētias ipſas q̄ꝫ actus: aut ꝑ act⁹ q̄ꝫ potētias: vt itelligere ante itellectū: ⁊ ſentire qō eſt act⁹: aū ſenſitiuū qō eſt potētia: ⁊ ſil̄r in alijs potētijs ⁊ actib⁹. Et ſi ꝑ debem⁹ q̄rere actus q̄ꝫ potētias: adhuc erit q̄ſtio vtrū ſint prius querenda obiecta hox actuū q̄ꝫ potētie: vt puta ꝑus debeat queri ſenſibile q̄ꝫ ſenſitiuum: aut intelligibile q̄ꝫ intellectiuum. ℭ Conſequēter cum dicit.

ℭ Nō ſolū aūt ipſius quid eſt cognitio ꝯferre videt̄ ad perſpiciendas cox cauſas accidentiuꝫ: que ꝑ ſe ſubſtantijs: inſunt vt in mathematicis confert: quid eſt rectū ⁊ quid curuū: vel quid linea: quid ſupſicies ad cognoſcendū ꝙ rectis trianguli ſunt eq̄les: nam ipſum q̄d eſt: oīs eſt principiū demonſtrationis: ſed ecōuerſo etiā accidētia magnā afferūt opem ad illō percipiendū. Nā cū per imaginationē de accidentibus: aut oībus: aut plurib⁹ reddere poſſumus: tum aliquid etiā de ſub̄a dicere poterim⁹ optime. Quare patet eas oīs diffōnes differendi modo vaneq̄ꝫ dictas ⁊ aſſignatas eſſe: quibus nō fit: vt accidētia percipiant̄: aut de ipſis cōiectura facilis habeatur.

ℭ Videt̄ aūt nō ſolū qō q̄d eſt cognoſcere vtile eſſe ad cognoſcēdas cauſas accn̄tiū in ſubſtantijs: ſicut in mathematicis q̄d rectū ⁊ quid obliquū: ⁊ q̄d linea: ⁊ quid planū: ad cognoſcendū ꝙ rectis triāguli anguli ſūt equales: ſed ecōtrario accidētia conferunt magnā partē ad cognoſcendū qō quid eſt. Cū eni habeamus tradere ſm̄ phantaſias de accidentibus: aut oīb⁹: aut pluribus: tūc ⁊ de ſubſtātia habebimus dicere aliq̄d optime. Oīs enim demōſtrationis principium eſt qō q̄d eſt. Quare ſm̄ quaſcūq̄ꝫ diffinitiones nō ꝯtigit accidētia cognoſcere: ſꝫ neq̄ꝫ coniecturari de ipſis facile: manifeſtū eſt ꝙ dialectice dicte ſunt ⁊ vane omnes. T.c.11.

ℭ Ponit difficultates: que emergūt quātū ad illa que ſūt in adiutoriū diffinitionis aie: q̄a in diffinitiōe opꝫ nō ſolū cognoſcere ꝑncipia eēntialia: ſed etiā accidētalia. Si eni recte diffinirent̄: ⁊ poſſent cognoſci ꝑncipia eſſentialia: diffinitio nō idigeret accn̄tib⁹. Sed q̄a ꝑncipia eſſentialia rerū ſunt nobis ignota: iō opꝫ ꝙ vtamur differentijs accidētalibus in deſignatione eſſentialiū: bipes eni nō eſt eſſentiale: ſed ponit̄ in deſignatione eēntialis. Et per eas. ſ. ꝑ driās accn̄tales ꝑuenim⁹ in cognitionē eſſentialiū. Et ideo difficile eſt: q̄a opꝫ nos cognoſcere qō q̄d eſt aīa ad cognoſcendū facilius accn̄tia aie: ſic in mathematicis valde vtile eſt ꝑaccipere qō q̄d erat eſſe recti et curui ⁊ plani ad cognoſcēdū quot rectis trianguli anguli ſint eq̄les. Ecōuerſo etiā accn̄tia ſi ꝑaccipiant̄: multū ꝯferūt ad ſignificandū qō q̄d erat eē: vt dictū eſt. Si q̄s ergo aſſignet diffōnē per quā nō deueniat̄ in cogn̄ē accidentiū rei diffinite: illa diffinitio nō eſt realis: ſed remota ⁊ dialectica. Sꝫ illa diffinitio ꝑ quā deuenit̄ in cognitione accn̄tiū eſt realis ⁊ ex ꝓprijs ⁊ eēntialibus rei.

ℭ Eſt etiā de affectibus anime dubitatio: vtrū oēs cōmunes ſint cum eo qō hēt animam: an ſit ⁊ ipſius anime proprius aliquis.

ℭ Dubitationē autem habent ⁊ paſſiones anime vtrū ſint omnes cōmunes ⁊ habētis: an ſit aliqua ⁊ anime propria ipſius. T.c.12. Lec. II.

Poſtq̄ꝫ phs oſidit difficultatē que eſt in ſciā de aīa ex ꝑte ſub̄e: et qō q̄d eſt aie: hic ꝯſiter oſidit difficultatē que eſt ex parte paſſionū ⁊ accidētiū aie. Et circa hoc duo facit. Primo mouet dubitationē circa paſſiones aie: ⁊ ſoluit eā. ſcōo ex huiꝰ ſolōne oſidit ꝙ cognitio de aīa pertinet ad phm̄ nālē ſeu ad phyſicū. ibi (Et ꝓpter hoc igit̄ iam phici ⁊c̄.) Dicit ḡ ꝑmo ꝙ dubitatio eſt circa paſſio-

nes aie ⁊ opationes: vtrū.ſ.ſint aie ꝓprie ſine cōicatione
corpis: vt platoni videbat: vl' nulla ſit ꝓpria aie: ſed oēs
ſint cōes corpis ⁊ compoſiti. Deinde cum dicit.

℄ Hoc enim ipſum accipere quidē neceſſariū eſt: nō
tamen accipi facile poteſt. Atqꝫ plurimi ſunt: quoꝝ
ſine corpe nullū aut agere: aut pati videt: vt iraſci:
conſidere: cupere ⁊ oino ſentire. Maxime aūt ipſuꝫ
intelligere proprio ſimile eſt. Qđ ſi hoc etiā imagi-
natio ſit quedam: aut ſine imaginatione non ſit: nec
iſtud eſſe ſine corpore poteſt.

℄ Hoc eni accipere quidē neceſſariū eſt: nō aūt
leue. Videt aūt plurimoꝝ quidē nullū ſine cor-
pore pati: neqꝫ facere; vt iraſci cōſidere deſide-
rare; ⁊ oino ſentire: maxime autē aſſimilat pro
prio intelligere. Si autē ⁊ hoc phantaſia que-
dam: aut non ſine phantaſia: non ɔtinget vtiqꝫ
neqꝫ hoc ſine corpore eſſe.

℄ Et circa hoc duo facit. Pmo eni oſtēdit difficultatē hꝰ
qōnis. ſcđo vō neceſſitatē. ibi[Siqdē igit eſt aliqd.] Di
cit ğ pmo: ꝙ accipe hoc.ſ. verū paſſiones ⁊ opationes aie
ſint cōes vel ꝓprie: eſt neceſſariū: ⁊ nō eſt leue: ſed valde
difficile. Et ꝙ ſit difficile oñdit dicēs: ꝙ cā difficultatis
eſt: qa in apparēti videt ꝙ mlte paſſiones ſint cōes: ⁊ nō
ſit pati ſine corpe: vt puta iraſci: ⁊ ſentire et hꝰ: quoꝝ ni-
hil patit aia ſine corpe. Sed ſi aliq̄ operatio eſſet ꝓpria
aie: appareret hoc de opatione itellectꝰ. Intelligere eniꝫ
que eſt opatio intellꝰ maxie videt ꝓpriū eſſe aie. Si qs
tñ recte cōſideret nō videt ꝓpriū aie intelligere. Cū eni
itelligere vl' ſit phātaſia vt platonici ponebāt: aut nō ſit
ſine phātaſia: fuerūt eni qdā (ſicut antiq nāles) q dice-
bant ꝙ itellꝰ nō differebat a ſenſu: ⁊ ſi hoc eēt: tūc itelle
ctus in nullo differret a phātaſia: ⁊ iō platonici moti ſūt
ad ponēdū itellectū eē phātaſiaꝫ. Cū ğ phātaſia idigeat
corpe: dicebāt ꝙ itelligere nō eſt ꝓpriū aie: ſed cōe aie ⁊
corpi. Si aūt dicat ꝙ itellectus nō ſit phātaſia: nihilomi-
nus tamē nō eſt itelligere ſine phantaſia. Reſtat igit ꝙ
intelligere non eſt ꝓprium anime: cum phantaſia indi-
geat corpe. Nō ğ ɔtingit hoc.ſ. itelligere eſſe ſine corpe.

Lec.ii. Quāuis autē hoc Ar. ſatis aperte manifeſtet in 3° huiꝰ
nihilominꝰ tñ quātū ad hoc aliqd exponemꝰ. Naꝫ itelli
gere quodāmodo eſt ꝓpriū aie: quodāmō eſt coniuncti.
Sciendū eſt igit ꝙ aliq̄ opatio aie aut paſſio eſt que in-
diget corpe: ſic inſtrō ⁊ ſic obiecto: ſic videre idiget cor-
pore: ſicut obiecto: qa color q eſt obm viſus eſt in corpe.
Itē ſicut inſtrō: qa viſio ⁊ ſi ſit ab aia. nō eſt tñ niſi p or-
ganū viſus.ſ. pupillam que eſt vt inſtrm: ⁊ ſic videre nō
eſt aie tm: ſed etiā organi. Aliq̄ aūt opatio eſt q̄ indiget
corpe: nō tñ ſicut inſtrō: ſed ſic obto tm. Intelligere eniꝫ
nō eſt per organū corpale: ſꝫ idiget obiecto corpali. Sic

Lec.iz. eni Phs dicit in 3° huiꝰ: hoc mō phantaſmata ſe hñt ad

T.c.30. itellectū: ſic colores ad viſuꝫ. Colores aūt ſe hñt ad viſū:
ſicut obiecta: phātaſmata ğ ſe hñt ad itellm ſicut obta.
Cū aūt phātaſmata nō ſint ſine corpe: videt ꝙ itellige-
re nō eſt ſine corpe: ita tñ ꝙ ſit ſic obm ⁊ nō ſicut inſtrꝫ.
Et ex hoc duo ſequunt. vnū eſt ꝙ itelligere eſt ꝓpa ope
ratio aie: ⁊ nō idiget corpe niſi vt obiecto tm: vt dictū ē:
videre aūt ⁊ alie opationes ⁊ paſſiones nō ſunt aie tm: ſꝫ
cōiuncti. Aliud eſt ꝙ illud qđ hēt opationē p ſe: hēt etiā
eſſe ⁊ ſubſiſtentiā per ſe: ⁊ illud qđ nō hēt opationē p ſe
nō hēt eſſe p ſe. Et ideo intellectus eſt forma ſubſiſtens:
alie potētie ſunt forme in mā. Et in hoc erat difficultas
huiꝰ qōnis: qa.ſ. oēs paſſiones anime ſm apparētiaꝫ vi-
dent eſſe coniuncti. ℄ Cōſequenter cum dicit.

℄ Si igitur operationū anime: vel affectuūꝫ aliquis
proprius ſit ipſius: fieri poteſt vt ipſa aia ſeparetur.
Sin vō nullus ſit eius proprius: nō ſeparabilis eſt:
ſed eſt de ipſa perinde atqꝫ de recto: cui multa qdē
vt rectū eſt competunt: veluti puncto pilā eneā tan
gere: nō tñ ipm vnq̄ ſeparatū tāget. Eſt eni inſepa
rabile quippe: cū ſemp aliquo cum corpore ſit.

℄ Siquidē igit eſt aliqd aie opeꝝ aut paſſionū T.c.13.
ꝓpriū; contingeret vtiqꝫ ipſam ſeparari. Si vō
nullū eſt ꝓpriū ipſius: nō vtiqꝫ erit ſeꝑabilis: ſꝫ
ſicut recto inquātū rectū multa accidūt: vt tan
gere eneā ſpherā ſm punctū: nō tñ tanget ab hꝰ
ſeparatū rectū. Inſeparabile eni ſiquidem ſem
per cum quodam corpore eſt.

℄ Aſſignat cām neceſſitatis huiꝰ qōnis: qa.ſ. ex hoc hētur
vnū ꝙ oēs maxime ſcire deſiderāt circa aiaꝫ: vtrū.ſ. cō
tingat aiam ſeꝑari dicēs: ꝙ ſi cōtingat aliquā ꝓpriā opa
tionē: aut paſſionē aie eſſe: vtiqꝫ cōtinget ipſaꝫ aiam ſe-
parari a corpe: qa (vt dictū eſt) qđ hēt opationē p ſe: hēt
etiā eſſe ⁊ ſubſiſtentiā per ſe. Si vō nō eēt aliq̄ ꝓpa ope-
ratio ſeu paſſio aie: eadē rōne nō ɔtingeret ipſam aiam
ſeꝑari a corpe: ſꝫ erit de aia: ſicut de recto. Lꝫ eni multa
accidāt recto inquātū rectū.ſ. tāgere eneā ſpherā ſm pū
ctū: nō tñ accidit ei niſi in mā: nō eni tāgit rectū in pun-
cto eneā ſpherā niſi in mā. Sic erit de anima ſi non hēt
ꝓpriā operationē: ꝙ lꝫ ei multa accidant: nō tamē acci-
dunt ei niſi in materia. ℄ Cōſequenter cum dicit.

℄ Vident autē ⁊ omnes affectus anime cū corpore
eſſe: ira: manſuetudo: timor: miſericordia: ɔfidētia:
gaudiū: odium deniqꝫ: atqꝫ amor. Nam vna cū his
ipſum corpus aliquid patitur. Qđ quideꝫ ita eſſe ex
eo patet. Interdū eni non iraſcunt neqꝫ timēt: etiaꝫ
ſi ſe vehemētes ipſis māifeſte cāe. offerāt. Inter-
dū a pūis qbuſdā mouent atqꝫ exiguis: ſi feruet ɔci
taturqꝫ corpus: ⁊ pinde ſe habet atqꝫ cū afficit ira.
Hoc magis ex eo patet: qa nōnulli nulla re penitus
accidente: que quidē poſſit terrere: nulloqꝫ iminēte
periculo: vt hij qui metuūt: perturbant ac afficiunt
timore. Que ſi ita ſint: patet affectus rōnes eſſe ma-
teriales. Quare ⁊ diffinitiones ipſoꝝ ſūt tales. Ira
ſci nāqꝫ motus quidā talis eſt corporis: aut partis:
aut potentie: ab hoc: huius gratia.

℄ Videt aūt ⁊ anime paſſiones oēs eſſe cū cor- T.c.14.
pore ira māſuetudo: timor miſericordia: ɔfidē
tia: adhuc gaudiū: ⁊ amare ⁊ odire. Simul eni
patit aliqd corpus. Indicat aūt hoc aliqñ qdeꝫ
duris ⁊ manifeſtis paſſionibus cōcidētibus ni
hil exacerbari: aut timere. Aliqñ ⁊ a paruis ⁊
debilibus moueri: cū accendat corpus. ⁊ ſic ſe
habeat ſicut cuꝫ iraſcit. Adhuc aūt magis hoc
manifeſtū. Nullo eni terribili iminēte i paſſio-
nibus fiunt his aliqui timētes. Si autē ſic hēt:
manifeſtuꝫ qm̄ paſſiones rōnes in materia ſūt.
Quare termini tales: vt iraſci: motus quidē ta T.c.15.
lis corpis: aut ptis: aut potentie: ab hꝰ: ⁊ grā hꝰ.

Manifeſtat

¶ Manifeſtat illud qḋ ſupra ſuppoſuerat: ꝙ .ſ. quedam paſſiones aīe ſunt ꝯiūcti ⁊ nō aīe tm̄. Manifeſtat autē hoc ex vno qḋ cōſiſtit ex duobus. Cuius ratio talis eſt. Omne ad qḋ opaꝛ cōplexio corporis non eſt aīe tm̄: ſed etiā corporis: ſed cōplexio corꝑis opaꝛ ad oēs paſſiones aīe: vtputa ad iram: māſuetudinē: timorē: ꝯfidētiā: miſericordiā: ⁊ hꝫ. videꝛ ergo aīe paſſiones oēs eē cū corpe. Et ꝙ ad hꝫ paſſiones opeꝛ cōplexio corꝑis ꝓbat duplr. Pͥmo ſic. Quia nos videmus ꝙ aliqñ ſupueniūt dure et manifeſte paſſiones: ⁊ hō non ꝓuocaꝛ: neqꝫ timet: ſed ſi accēdaꝛ ex furore ſeu ex cōplone corpus a valde paruis ⁊ debilib⁹ moueꝛ: ⁊ ſic ſe hꝫ ſicut cum iraſciꝛ. Scḋo ꝓbat dicēs. Adhuc ſit magis manifeſtum ꝙ ad hꝫ paſſiones opeꝛ cōplexio corꝑis. Uidemus .n. ꝙ etiā ſi nullū īmineat ꝑiculū fiūt in aliqbus paſſiōes ſiles his paſſionibus que ſunt circa aīam: vtputa melēci freq̄nter ſi nullū ꝑiculū īmineat: ex ipſa cōplone inordinata fiūt timētes. Ergo qꝛ ſic ſe hꝫ .ſ. ꝙ cōplexio opeꝛ ad paſſiones hꝫ: manifeſtū eſt ꝙ hꝫ paſſiones (ſunt rōnes in mā) .i. hñtes eſſe in mā. Et ꝓpter hoc termini tales .i. diffōnes harū paſſionū non aſſignanꝛ ſine mā: ſicut ſi diffiniaꝛ ira. diceꝛ ꝙ eſt mot⁹ talis corporis ſiue cordis: aut ꝑtis: aut potētie. Et hoc dicit q̄tum ad ſubam ſeu cām mālem (ab hoc) quātum ad cām efficiētem (gr̄a huius) quātū ad cām finalem. ¶ Conſequēter cum dicit.

¶ Idcirco naturalis eſt de anima: vel omni: vel tali conſiderare.

¶ Et ꝓpter hoc igiꝛ iam phyſici eſt conſiderare de aīa: aut omni: aut huiuſmodi.

¶ Ꝯcludit ex his que dicta ſunt ꝙ ꝯſideratio de aīa ꝑtinet ad nālē. Et hoc ex modo diffiniēdi ꝯcludit. Et ideo hic duo facit. Primo ꝓbat ꝓpoſitū. Scḋo inſiſtit circa diffōnes. ibi [Differēter aūt diffiniet ⁊c̄.] Probat aūt ꝓpoſitū hoc modo. Opationes aīe ⁊ paſſiones ſunt operationes corꝑis ⁊ paſſiones. vt oſtēſum eſt. Ois aūt paſſio cum diffiniꝛ opꝫ ꝙ habeat in ſui diffōne illud cuius eſt paſſio. nā ſubiectū ſemꝑ cadit in diffōne paſſionis. Si ergo paſſiones hꝫ nō ſunt tm̄ aīe: ſꝫ etiā corporis: de neceſſitate opꝫ ꝙ in diffōne ipaꝝ ponaꝛ corpus: ſed omne in quo eſt corpus ſeu mā ꝑtinet ad nālē. ergo ⁊ paſſiōes hꝫ ꝑtinēt ad nālē. Sed cuius eſt ꝯſiderare paſſiones: ei⁹ eſt ꝯſiderare ſubiectū ipſaꝝ. Et ideo iā phyſici eſt ꝯſiderare de aīa (aut omni) ſimplr (aut hꝫ) .ſ. de ea que eſt affixa corꝑi. Et hoc dicit: qꝛ relinquerat ſub dubio vtrū ītellect⁹ ſit po⁹ affixa corpori. ¶ Cōſequēter cū dicit.

¶ Diuerſo aūt modo nālis: ⁊ diſſerēdi artifex vnūqḋqꝫ ipſoꝝ diffiniet. Nam alter iram appetitionē eſſe dicet doloris viciſſim aduerſatio inferēdi: aut aliqd tale. Alter ſanguinis aut caloris eius qui circa cor eſt feruorē ebullitionēue: atqꝫ alter materiē: alter formā hoc pacto reddit ⁊ rōnē. Hec enim eſt ratio rei quā neceſſe eſt ſi fuerit: in tali mā eſſe. Sic enim ⁊ domus aſſignari diffinitio ſolet. Nam qdā talē eius rōnē aſſignat eē dicēs tegmētum qḋ qdē ꝓhibere ꝓpulſareqꝫ pōt incōmoditates eas que tū a vētis: tum ab imbrib⁹: tū etiā ab eſtu fieri euenireqꝫ ſolent. Quidā dicit lapides eſſe lateres atqꝫ ligna: at alius formā in hiſce ponit hoꝝ dicēdo gratia. Quis igitur iſtoꝝ eſt nālis? Is ne qui mām aſſignat: ⁊ rōnē ignorat: an is qui ſolā rōnem reddit: et mām ipſam amittit: an is potius qui vtrāqꝫ cōpleciꝛ. At illoꝝ vterqꝫ gs eſt. At enim ꝯſtat neminem eſſe qui circa materie verſeꝛ affect⁹ nō ſeparabiles ⁊ vt nō ſeparabiles ſunt: ꝑter ipſū philoſophū nālē. Etenim nālis circa oīa ea verſaꝛ que talis corporis taliſqꝫ māei ſunt opationes atqꝫ affectus. Circa aūt ea que talia nō ſunt: nō nālis: ſꝫ alius ſolet verſari. Atqꝫ de nōnullis qdem ꝯſiderat: ſi forte fuerit artifex: faber nēqꝫ: vel medicus. De his aūt que ſeparabilia qdē nō ſunt: attamē nō vt affect⁹ corꝑis talis: ſed abſtractione ſumuntur: mathematicus: at ea que ſunt ſeparata: ⁊ vt talia ſunt: ipſe pͥmus philoſophus contemplatur.

¶ Differēter aūt diffiniet phyſicus ⁊ dialecticus vnūquodqꝫ ipſoꝝ: vt irā qd eſt. Hic qdē enim appetitū recōtriſtatiōis: aut aliqd huiuſmodi: ille aūt feruorē ſanguinis: aut calidi circa cor. Hoꝝ aūt alius qdem aſſignat materiā: alius vo ſpēm ⁊ rōnē. Ratio qdē enim hec ſpecies rei. Neceſſe eſt aūt hanc eſſe in mā huiuſmodi ſi erit: ſicut domus: ratio qdē talis quedam: qꝛ opimentū ꝓhibens corruptiones a vētis ⁊ imbribus ⁊ caumatib⁹. Hec autē dicit ⁊ lapides ⁊ lateres ⁊ ligna. Alia vo in his ſpēm ꝓpter iſta. Que igiꝛ nālis hoꝝ: vtrū que circa mām: rōnem aūt ignorās: aut que circa rōnem ſolū: aut magis que eſt ex vtriſqꝫ. Illoꝝ autē qs vterqꝫ. At vo eſt aliquis qui circa paſſiōes materie nō ſeparabiles: ſed circa oēs phyſicus quecūqꝫ talis corporis: ⁊ hui⁹ materie opa ⁊ paſſiones ſunt. Circa quaſcūqꝫ aūt nō inquantū huius: alius: vt de qbuſdā qdē eſt artifex: ſi ꝯtingat vt inſtructor. aut medicus: nō ſeparabiliū qdē. Inquātū aūt nō talis corporis paſſiones: ſed ex remotiōe: mathematicus. Scḋꝫ aūt ꝙ ſeparate. primus philoſophus. T.c.16. T.c.17.

¶ Inſiſtit circa diffōnes. Quia .n. oſtēdit ꝙ in diffōnib⁹ paſſionū aīe alique ſunt in qbus poniꝛ mā ⁊ corpus: alique vo in qbus nō poniꝛ mā: ſed forma tm̄: oñdit ꝙ hꝫ diffōnes ſunt inſufficiētes. Et circa hoc inueſtigat diſtās que inueniꝛ in iſtis diffōnibus. Aliqñ enim daꝛ aliqua diffinitio in qua nihil eſt ex ꝑte corporis: ſicut ꝙ ira eſt appetit⁹ vindicte: aliqñ aſſignaꝛ aliqua diffinitio in qua eſt aliqd ex ꝑte corꝑis ſeu materie: ſicut ꝙ ira eſt accenſus ſanguinis circa cor. Prima eſt dialectica. ſcḋa vo eſt phyſica: cum ponaꝛ ibi aliqd ex ꝑte materie. ⁊ ideo ꝑtinet ad nālē. Hic enim .ſ. phyſicus aſſignat mām cum dicit: ꝙ eſt accēſio ſanguinis circa cor. Alius vo .ſ. dialecticus ponit ſpēm ⁊ rōnē. Hoc enim .ſ. appetitus vindicte eſt ratio ire. Qꝛ aūt diffinitio pͥma ſit inſufficiēs manifeſte apparet. Nam ois forma que eſt in mā determinata niſi in ſua diffōne ponaꝛ mā: illa diffinitio eſt inſufficiēs: ſed hec forma .ſ. appetit⁹ vindicte eſt forma in mā determinata. vnde cū nō ponaꝛ in eius diffōne mā: ꝯſtat ꝙ ipſa diffinitio eſt inſufficiēs. Et ideo neceſſe eſt ad diffinitionē ꝙ in diffōne ponaꝛ hoc .ſ. forma eſſe in mā hꝫ .ſ. determinata. Et ſic habemus tres diffōnes: qꝛ vna aſſignat ſpēm ⁊ ſpēi rōnē: ⁊ eſt formalis tm̄: ſicut ſi diffiniatur domus ꝙ ſit opimētū ꝓhibēs a vētis ⁊ imbribus et

cauſatib⁹. Alia aũt aſſignat mãm: ſicut ſi dicatur ꝙ domus eſt opimẽtũ quoddaʒ ex lapidib⁹: laterib⁹ ꝛ lignis. Alia vo aſignat. i. ĩ diffinitiõe põit vtrũqꝫ: mãm. ſ. ꝛ formã dicẽs: ꝙ dom⁹ ẽ opimẽtũ tale ꝯſtãs ex talibus: ꝛ pp talia. ſ. vt ꝓhibeat ventos ꝛc. ꝛ iõ dicit: ꝙ alia diffõ . ſ. 3ª ponit (ĩ his). ſ. ĩ lignis lapidib⁹ q̃ ſũt ex pte mãe (ſpẽʒ) . i. formã (pp iſta). ſ. vt ꝓhibeat vẽtos. Et ſic cõplectiť mãʒ cũ diċ (ĩ his) ꝛ formã cũ diċ (ſpẽʒ) ꝛ cãʒ finalẽ cuʒ diċ (pp iſta) q̃ tria regrunť ad pfectã diffõneʒ. Sʒ ſi q̃rať q̃ iſtaꝝ diffõnũ ſit nãlis: ꝛ q̃ nõ. Dõʒ ꝙ illa q̃ cõſiderat formã tm̃: nõ ẽ nãlis: ſʒ logica. Illa aũt q̃ ẽ circa mãʒ: igrat aũt formã: nulli⁹ ẽ niſi nãlis. Nullus. n. hʒ ꝯſiderare mãʒ niſi nãlis. Nihilomin⁹ tñ illa q̃ ex vtriſqꝫ ẽ. ſ. ex mã ꝛ forma ẽ magis nãlis. Et due haꝝ diffõnũ ptinent ad nãlẽ: ſʒ vna ẽ iperfecta. ſ. illa q̃ ponit mãʒ tm̃: alia vo pfecta. ſ. illa q̃ ẽ ex vtriſqꝫ. Nõ. n. ẽ aliqs q̃ ꝯſideret paſſiões mãe nõ ſepabiles niſi phyſic⁹. ❡ Sʒ q̃ ſunt aliq q̃ aliť ꝯſiderãt paſſiões mãe: iõ oñdit q̃ ſint ꝛ q̃liter ꝯſiderẽt: ꝛ dicit ꝙ ſũt tres. Unũ gen⁹ ẽ qᷓ differt a nãli q̃tũ ad pncipiũ: lʒ ꝯſideret paſſiões put ſũt ĩ mã: ſicut artifex q̃ ꝯſiderat formã ĩ mã: ſʒ differũt: q̃ hᷓ pncipiũ eſt ars: phyſici vo pncipiũ ẽ nã. Aliud gen⁹ ẽ qᷓ q̃dẽ ꝯſiderat ea q̃ hñt eẽ ĩ mã ſenſibili: ſʒ ñ recipit ĩ diffõne mãʒ ſenſibilẽ: ſicut curuũ rectũ: ꝛ hᷓ: lʒ habeãt eẽ ĩ mã ꝛ ſint de numero nõ ſepabiliũ q̃tũ ad eẽ: tñ mathematic⁹ nõ determinat ſibi mãʒ ſenſibilẽ. Cui⁹ rõ ẽ: q̃ res aliq̃ ſunt ſenſibiles p q̃litatẽ: quãtitates aũt pexiſtũt q̃litatibus: vñ mathematic⁹ ꝯcernit ſolũ id qᷓ q̃titatis ẽ abſolute: nõ determinãs hãc vľ illã mãm. Aliud gen⁹ eſt qᷓ q̃dẽ ꝯſiderat illa quoꝝ eẽ vľ nõ ẽ ĩ mã oio: vľ quoꝝ eẽ põt eẽ ſine mã: ꝛ h̃ ẽ phs pmus. ❡ Et notãdũ ꝙ tota rõ diuiſionis philoſophie ſumiť ſʒ diffõnẽ ꝛ modũ diffiniẽdi: cui⁹ rõ ẽ: q̃ diffõ eſt pncipiũ demõſtratõis reꝝ: res aũt diffiniunť p eẽntialia. Uñ diuerſe diffõnes reꝝ diuerſa pncipia eẽntialia demõſtrãt ex q̃b⁹ vna ſcia differt ab alia. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ Sed eo redeũdũ eſt: vñ nr̃a defluxit oratio. Dicebamus aũt affectus aĩe eẽ inſepabiles ab aialiũ nãli mã vt tales ſũt: ꝛ nõ vt ſepať linea ſupficieſqꝫ: ſic irã ꝛ metũ a ſubiecta ſibi mã ſepari. Uerũ enimuero neceſſe ẽ cõſiderãtes de aia: ꝛ de his dubitantes ac ambigẽtes: q̃ nos oportet pcedẽtes iuenire: atqꝫ pcipere: in mediũ coꝝ antiquoꝝ afferamus opiniones: q̃ de aia tractarũt aliq̃d atqꝫ dixerũt: vt ea q̃dẽ accipiam⁹ q̃ bñ ſunt dicta: ab his aũt caueamus q̃ non bene recteqꝫ dicta fuere.

T.c.18. ❡ Sed redeũdũ ẽ vñ ſermo. Dicebam⁹ aũt ꝙ paſſiões aĩe nõ ſepabiles a phyſica mã aialiuʒ inquãtũ tales exiſtũt furor ꝛ timor: ꝛ nõ ſicut

T.c.19. linea ꝛ planuʒ. ❡ Intẽdẽtes aũt de aia neceſſe eſt ſimul dubitãtes de q̃bus bñ dubitare oʒ ptrãſeũtes primoꝝ opiniões cõprehendere que cũqꝫ aliquid de ipſa enũtiauerũt: vt bñ quidẽ dicta accipiamus. Si vo aliquid non bene: hec vereamur.

❡ Quia videbať feciſſe q̃ſdã digreſſiões ex h̃ ꝙ inſtitit ad inq̃ſitionẽ diffõnũ: reducit ſe ad mãm ppriã: dicẽs ꝙ redeũdũ eſt ad mãm ppriã. vñ ẽ ſermo habit⁹. ſ. ꝙ paſſiões aĩe vt amor: timor ꝛ hᷓ nõ ſunt ſepabiles a phyſica mã aialiũ inquãtũ tales exiſtũt. ſ. inquãtũ paſſiões q̃ nõ ſunt ſine corpe: ꝛ non ſunt ſicut linea ꝛ planũ. ſ. ſupficies q̃ rõne pñt ſepari a mã nãli. Si ĝ ita ẽ: ad nãlẽ ſpectat ꝯſideratio eaꝝ: ꝛ ẽt aĩe ſicut ſupra dictuʒ ẽ. (De q̃) . ſ. aia ĩtẽdẽtes ad pñs neceſſe ẽ accipe opiniões ãtiquorũ: q̃cũqꝫ ſint q̃ aliq̃d enũtiauerint de ipſa. Et h̃ q̃dẽ ad duo erit vtile: pmo q̃ illud qᷓ bene dictũ eſt ab eis accipiemus in adiutorium noſtrum. Scdo q̃ illud qᷓ male enunciatum eſt cauebimus.

❡ Initiũ aũt inq̃ſitiõis hoc erit pfecto cõgruum: ſi prius poſuerimus ea q̃ maxime videnť aĩe cõpetere ſuapte nã. Aiatum itaqꝫ duobus his ab inanimato maxime differre videnť: motu ac ſenſu. A maiorib⁹ ẽt noſtris hec duo fere de anima accipimus.

❡ Principiũ aũt q̃õnis apponere q̃ maxime videnť ipſi ineſſe ſm naturam. Aiatum igiť ab inanimato in duob⁹ maxime differre videtur motu ꝛ ſenſu. Accipimus autem ꝛ a progenitoribus fere duo hec de anima. Lec. III.

SUpra poſuit phs ꝓhemiũ: ĩ q̃ ꝛ ĩtẽtionẽ ſuã: quid agẽdũ: ꝛ difficultatẽ huius opis oñdit: h̃ vo pſequitur tractatũ ſm ordinẽ pmiſſuʒ. Diuidiť aũt tractatus iſte in duas ptes. Prio. n. tractat de nã anime ſm opinionem alioꝝ phoꝝ. Scdo vo ſm vitatẽ: ꝛ h̃ ĩ ſcdo libro. Pria ps diuidiť ĩ duas ptes. Prio. n. narrat opiniões alioꝝ phoꝝ de aia. Scdo vo inq̃rit de opinionib⁹ illis. ibi (Cõſiderandũ ẽ aũt ꝛc.) Pria ps diuidiť ĩ duas. Prio. n. oñdit ex q̃bus phi habuerũt viã ad iueſtigãdũ de aia. Scdo vo oñdit q̃uo diuerſi deuenerũt ĩ diuerſas opiniões ð aia ibi (Dicũt. n.) Dicit ĝ pmo ꝙ pncipiũ nr̃e q̃õnis. i. inq̃ſitionis ẽ apponere oia q̃ ſm nãʒ videnť ineſſe aĩe. ❡ Circa qᷓ ſciẽdũ ẽ ꝙ q̃ñ ĩuenim⁹ aliq̃ duo differre ſm aliquid mãifeſtũ: ꝛ ſʒ aliᷓ ĩmãifeſtũ. certũ ẽ ꝙ ſʒ id qᷓ ẽ mãifeſtũ venim⁹ ĩ notitiã illi⁹ qᷓ ẽ ĩmanifeſtũ. Et hũc modũ tenuerũt phi ad iueniẽdũ nãʒ de aia. Aiata. n. ab ĩaiatis differũt: p h̃ ꝙ aiata hñt aiaʒ: ĩaiata vo nõ. Sʒ q̃ nã aĩe erat ĩmãifeſta: ꝛ ñ poterat iueſtigari niſi p aliq̃ mãifeſta in q̃b⁹ differũt aiata ab ĩaiatis: iuenerũt illa: ꝛ ſʒ illa conati ſunt deuenire in cognitiõeʒ nature aĩe. Illa aũt manifeſta ĩ q̃b⁹ aiata differũt ab inaiatis ſunt duo. ſ. ſentire ꝛ moueri. Nã aiata videnť differre ab inaiatis maxime motu: vt. ſ. moueãt ſeipſa ꝛ ſenſu ſeu cognitiõe. Uñ credebãt ꝙ q̃ñ ſcirẽt pncipia iſtoꝝ duoꝝ: ſcirẽt q̃d eſt aia. Uñ laborauerũt cãʒ motus ꝛ ſenſus ſcire: vt p h̃ ſcirent nãm aĩe: ꝛ credebãt ꝙ id qᷓ ẽ cã mot⁹ ꝛ ſenſus eẽt aia: ꝛ in h̃ oẽs ãtiq phi ꝯueniebãt. Sʒ ex h̃ antiq in diuerſas opiniões diuiſi ſunt. Nã aliq conati ſunt deuenire ĩ cognitiõeʒ aĩe p motũ: aliq vo p ſenſum. ❡ Et iõ cũ dicit.

❡ Inquiũt enim nõnulli aiam id eẽ qᷓ maxime primoqꝫ mouet. Atqꝫ exiſtimantes fieri nõ poſſe: vt id aliud q̃cquam moueat: qᷓ nõ moueať: aiaʒ vnũ q̃d coꝝ eẽ putarũt: que motu cientur.

❡ Dicũt eniq̃uidã ꝛ maxime ꝛ prio aiam eſſe id qᷓ eſt mouẽs. Exiſtimãtes aũt qᷓ non mouetur ipſum nõ contingere mouere alterũ: corum q̃ moueuť animã ſic arbitrati ſunt eſſe. T.c.20.

❡ Oñdit hoꝝ diuerſitatẽ. Et prio ð illis q̃ ingrebãt nãʒ aĩe a motu. Scdo ð illis q̃ igrebãt eã a cognitiõe ſeu ſẽſu. ibi (Quicũqꝫ ãt ad cognoſcẽ ꝛ ſentire.) Tertio eoꝝ q̃ ingrebãt nãʒ eſ⁹ ex vtroqꝫ. ibi (Om̃ ãt ꝛ motiuuʒ.) ❡ Circa pmũ ſciẽdũ ẽ ꝙ illis q̃ inq̃ſierũt aĩe nãʒ a motu erat vnũ cõe. ſ. ꝙ ſi mouẽtur aiata ꝙ aia ſit mouẽs ꝛ

mota. Et hui⁹ rõ ē: q̄ꝛ exiſtimabant ꝙ id qđ non mouet nō ꝯtingit mouere alteꝝ. i. ꝙ nihil mouet niſi moueat. Si ḡ aia mouet aiata: ⁊ nihil mouet alteꝝ niſi moueat ipſū: manifeſtū ē ꝙ aia maxie mouet. Et h̄ ē ꝓꝑ qđ anti qui nāles arbitrati ſunt aiam eē coꝝ q̄ mouent. Sꝫ ex hoc ēt diuerſe opiniões ꝓuenerūt. ¶ Et iō cum dicit.

¶ Quocirca Democrit⁹ ignē atq̧ calorē ipſam cen ſuit eē. Naꝫ cū ſint īfinite figure: ac īdiuidua corpo ra rotūda: dicit ignē ⁊ aiam eē. Hec indiuidua cor pora ſimilia corpuſculis ꝗs eē: q̄ in aere fieri viden tur: in ipſis inquam radijs: q̄ ꝑ feneſtram ingrediū tur: ⁊ reꝝ elemēta ḡnandaꝝ ſeminaq̧ toti⁹ eē natu re dixit. Eadē ⁊ Leucipp⁹ ille cēſebat. Hoꝝ igitur corpoꝝ ea q̄ ſunt rotūda: ignē ac aiam aſſerūt eſſe: ꝓpterea qđ maxime oīum figure tales totū corpus īgredi penetrareq̧ poſſunt: atq̧ cetera mouere cuꝫ moueant̄ ⁊ ipſa. Arbitramur enī aiam id eē qđ mo tū aialibus p̄bet. Quapropter ⁊ reſpirationē viuen di: rōnēq̧: atq̧ cauſaꝫ eē putant. Naꝫ eo qđ ꝯtinet cōtrahēte corpore cōprimēteq̧: ac extrudēte figu ras eas: q̄ p̄bēt aialibus motū: q̄ꝛ nec ipſe vnquam quieſcūt ſuccurſum auxiliūq̧ reſpiratiōe fieri dicūt ingrediētibus alijs figuris ſimilibus: q̄ quidē egre di ꝓhibēt ipſas que animalibus inſunt: id repellen do qđ cōtrahit atq̧ p̄mit. ⁊ eouſq̧ viuere animalia quouſq̧ id facere poſſunt.

Op. De mocriti de aia. ¶ Unde Democritus ignē quēdā aut calorem dicit eē ipſam. Infinitis. n. exiſtētib⁹ figuris ⁊ athomis q̄ ſpēi rotūde ignē ⁊ aiam dicit vt in aere mota corpora q̄ vocant̄ decīſiōes q̄ viden tur ꝑ portas in radijs: quaꝝ oē ſemen elemēta dicit Democritus toti⁹ nature. Similiter aūt

Op. leu cippi. ⁊ Leucippus. Hoꝝ aūt ſperica aiaꝫ ꝓꝑ id qđ maxime p̄nt ꝑ oē penetrare huiuſmodi figure ⁊ mouere reliq̄ cū moueant̄ ⁊ ipſa: arbitrātes aiam eē efficiēs in aiabilib⁹ motū. vñ ⁊ viuēdi

T.c.21. terminū eē reſpirationē. ¶ Cōſtringēte. n. eo qđ ꝯtinet corpora ⁊ extrudēte figuras p̄bētes aialib⁹ motū ex eo ꝙ nō ē ipſas q̄ſcere nullate nus auxiliū fieri de foris īgrediētib⁹ alijs h⁹ in reſpirādo. Prohibere. n. has ⁊ q̄ inſunt aialib⁹ diſgregari: ſimul ꝓhibēs ꝯſtrigēs ⁊ cōprimēs ⁊ viuere ant̄ q̄diu poſſunt hoc facere.

¶ Ponit p̄mo opinionē Democriti de aia dicēs. Unde De mocrit⁹ q̄dā. ſ. antiqu⁹ ph̄s: q ex cogitans illud qđ maxi me mouet̄ eē nāꝫ aie. ⁊ q̄ꝛ illud qđ maxie mouet̄: videt̄ eē de nā ignis. Et iō dicit ipſam aiaꝫ eē ignē quēdā aut calorē. Et opinio ſua fuit talis. Ipſe. n. nihil ponebat eſſe in reꝝ nā niſi ſenſibile ⁊ corporale: ⁊ volebat ꝙ p̄ncipia oīum reꝝ ſint corpora īdiuiſibilia ⁊ infinita q̄ vocabat athomos. Que q̄dē dixit eē vni⁹ nature: ſed differre ab inuicē figura: poſitiōe: ⁊ ordine: ſꝫ hic tn̄ ponat de figu ra: q̄ꝛ hec ſola differētia q̄ eſt ſm figurā neceſſaria ē. Et iſta differētia q̄ ē ſm figurā ē ꝙ q̄dā erāt rotūda: q̄dam q̄drata: q̄dā pyramidalis ⁊ h⁹. Ponebat ēt hec eē mobi lia: ⁊ nūq̄ q̄ſcētia: ⁊ ex ꝯcurſu ipſoꝝ athomoꝝ caſu eē mūdū factum aiebat. Et ꝙ hec īdiuiſibilia corpora ſint mobilia: dabat exēplū de decīſionib⁹ q̄ mouent̄ in aere: ēt ſi nulla tēpeſtas ſit ſicut apparet ꝑ portas in radijs ſo lis. Unde cū iſta ſint multo minora: q̄ꝛ ſunt indiuiſibilia: ille vō q̄ apparēt in radijs decīſiōes ſunt diuiſibiles: ma nifeſte apparet ꝙ ſint maxime mobilia. Et q̄ꝛ īter alias figuras figura rotunda eſt magis apta ad motū: cū non habeat āgulos q̄b⁹ īpediat̄ a motu: ⁊ q̄ꝛ credebant aiam maxie moueri ex eo qđ arbitrati ſunt aiam efficere mo tū aialibus: iō inter iſta īfinita corpora: illa q̄ erāt inter illa rotūda corpora dicebat eē aiam. Hui⁹ ēt opinionis fuit Leucippus q fuit ſoci⁹ ei⁹. Et ad h̄ habebat vnū ſi gnū: q̄ꝛ voluit Democrit⁹ terminū vite. i. rōnē: ꝯſiſtere ī reſpiratiōe: ſꝫ īſufficiēter: q̄ꝛ nō oīa viua reſpirāt: q̄ q̄dē reſpiratio neceſſaria erat ſm eū: q̄ꝛ corpora rotūda īplēt corpus: cū ſint cā motus in corpore aialis ſꝫ eū: ⁊ ſūt in ꝯtinuo motu: ⁊ eo ꝙ cōtinet. ſ. corpora nr̄a aere ꝯſtrigen te (⁊ extrudēte). i. exteri⁹ mittēte illas q̄ ſunt de nu mero figuraꝝ q̄ ſunt p̄bentes aialibus motū ex eo ꝙ nullo mō q̄ſcūt: ne forte eis oīo expulſis a corporib⁹ nr̄is de ficerent corpora: iō neceſſaria ē reſpiratio ꝑ quā: ⁊ īntro mittant̄ alia corpora: ⁊ ea q̄ ſunt int⁹ ab iſtis q̄ ꝑ reſpira tionē intrāt īpediāt̄ ab exitu. Et tādiu dixit viuere aia lia q̄diu p̄nt h̄ facere. ſ. reſpirare. Et vis h⁹ ſigni eſt: q̄ꝛ cū reſpiratio ex hoc dicat̄ eē rō vite: ꝙ ꝯtinet ipſa cor pora rotūda in corporib⁹ aialiū ⁊ īmittit ēt ea int⁹: ne ꝓꝑ exeūtia corpora q̄ ꝯtinue mouent̄ deficiat corp⁹ aialis: manifeſtū eſt ꝙ ipſa corpora ſint aia. q̄ q̄dē corpora vo luit Democritus eſſe de natura ignis: ⁊ ex eis cauſari ca lorem. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Videt̄ aūt ⁊ id qđ a nonnullis pithagoricis dicit̄ eādē habere ſentētiaꝫ. Quidā enim ipſorū ea corpu ſcula q̄ agitātur in aere: quidam id qđ illa mouet ac agitat: aiam eē dixerūt: ꝓpterea ꝙ cōtinue moueri videntur: etiam ſi nullus ventus penitus afflet.

¶ Videt̄ āt ⁊ a pithagoricis dictū eādē h̄re intelligētiā. Dixerūt. n. q̄dā ipſoꝝ aiaꝫ eē que ſunt ī aere decīſiōes. Nā q̄dā d̄ ſecta pithago ricoꝝ ī h̄ diſcordabāt ab alijs pithagoricis: q̄ꝛ nō dicebāt athomos: ſꝫ virtutem q̄ mouet eos aiam eſſe. Alij aūt has mouens. De his autem dictū eſt: propter qđ id continue videntur mo ueri: ⁊ ſi ſit tranquillitas nimia. Op. pithagori coꝝ. T.c.22 Opinio Arche lai.

¶ Ponit opinionē q̄rundā pithagoricoꝝ q̄ ſimilis erat opinioni Democriti. nā illud qđ pithagorici dicūt d̄ aia eādē h̄nt itelligentiā cū eo qđ dicit ipſe Democritus: ſꝫ pithagorici in eādē ſniaꝫ nō ꝯueniāt. Nā q̄dā ipſoꝝ cō uenientes cū Democrito dixerūt aiaꝫ eē decīſiōes q̄ ſūt ī aere. i. corpora indiuiſibilia ⁊ infinita: ſicut Democrit⁹ dicebat. Alij vō ex ipſis philoſophis nō dixerūt ipſa cor pora indiuiſibilia ⁊ mobilia eē aiaꝫ: ſꝫ illā virtutē q̄ mo uet ea corpora aiaꝫ dicebāt. Et hui⁹ opiniōis fuit q̄dam Archelaus ph̄s magiſter Socratis: vt Auguſtin⁹ narrat in libro de ci. dei. Et rō hoꝝ. ſ. q̄re dicebāt h⁹ corpora eē aiam dicta ē. q̄ꝛ ſicut iā p̄ꝫ: volebāt ꝙ illud qđ maxime mouet̄ ē anima: vñ ꝓꝑ h̄ ꝙ hec corpora ꝯtinue moueri videbant̄: ſicut app̄et in aere in q̄ mouet̄ ēt ſi ſit trāq̄lli tas: dicebāt iſta corp̄a eē animā. ¶ Cōſr cum dicit.

¶ Eodē ferunt̄ ⁊ ij q dicunt aiam id eſſe qđ ſeipſum agitat motu: etenim oēs ij motū vident̄ putaſſe ma xime ꝓpriū eē anime: ⁊ alia q̄dē vniuerſa per animā hanc autem a ſeipſa moueri: q̄ꝛ nihil videbant mo

uere: qȝ non moueatur ⁊ ipſum.

¶ In idē aūt feruntˀ qcūqȝ dicūt aīaȝ eſſe ꝙ ſe ipſum mouēs. Uidentˀ aūt hi oēs exiſtimātes motū maxime ꝓpriū eſſe aīe. Et alia qdem oīa moueri ꝓp aīam: ipſam autē a ſeipſa: ꝓpter nihil videre mouēs qȝ nō ⁊ ipſum moueatˀ.

¶ Reducit in quādā ſūmā opinionē plurīū phoꝝ de aīa ad has opiniōes dicēs: ꝙ oēs illi q diffinientes aīaȝ a motu dixerūt ipſam eē illud qȝ ſeipſuȝ mouet (feruntur in idē) .i. in eādē intelligētiā cū ꝑdictis. Oēs .n. ꝯcordāt in hoc ⁊ ꝯueniūt ꝙ videtˀ exiſtimaſſe motū maxime ⁊ ꝑci pue eē ꝓpriū aīe. ⁊ qcqd mouetˀ: mouetˀ ab anima: ipſaȝ vō alam moueri a ſeipſa. Et rō hoꝝ ſicut iā tactū ē erat: qꝛ cōiter opinati ſunt ꝙ nihil mouet alteꝝ niſi moueatˀ ⁊ ipſum. Unī cū anima moueat alia: credebant animaȝ maxime ⁊ ꝑcipue moueri. ¶ Tertio cū dicit.

¶ Similiter ⁊ Anaxagoras id qȝ mouet animā eſſe dicit. Et ſi qs aliˀ cēſuit vniuerſū mētē mouiſſe: nō tamen perinde penitus atqȝ Democritus.

T.c.23. Opinio Anaxa. ¶ Similiter aūt ⁊ Anaxago. aīaȝ dicit eē mouētē: ⁊ ſi aliqs alius dixit ꝙ omne mouet intellectus. Nō tñ penitus ſicut Democritus.

¶ Ponit opinionē Anax. de nā aīe. Et p̄lo ponit in quo Anax. ꝯcordabat cū ſuperioribus dicēs: ꝙ Anax. ⁊ qcūqȝ aliˀ dixit ꝙ intellectˀ mouet oīa: dicit alam eē mouēteȝ oīa: ſicut ⁊ illi dicūt. Sed in h̄ differt: qꝛ noluit ꝙ oē qȝ mouet alteꝝ moueatˀ ⁊ ipſuȝ: imo dixit eē vnū itellectū ſeparatū ⁊ imixtū q alia moueat: eo nō moto: ⁊ de nā hꝰ dicit eē aīam. Unī ex h̄ inſurrexit error quorūdā q dicerēt aīam eē de nā diuina. Sic ḡ pȝ in q̄ ꝯcordabat cū ſuperioribus: in h̄. ſ. ꝙ dixit aīam eē mouētē. Sȝ differebat in h̄ ꝙ dixit aīaȝ nō moueri: cuius ꝯ̄riū illi dicebāt. Differebat etiam a Democrito in acceptione intellectus. ¶ Et ideo cum dicit.

¶ Is enī aīam ⁊ intellectū ſimpliciter idē eē putauit: etenī id qȝ videtˀ veꝝ eē dicebat. Quocirca recte dixiſſe inqt Homerū Hectora iacere alia ſapientem. Nō igitˀ vt potētia quādā circa v̄itatē vtitˀ mēte ac intellectu: ſed idē eē animam dicit ⁊ intellectum.

Differētia opinionis Democriti ⁊ Anax. ¶ Ille qdē .n. ſimpliciter dicit idē eē aīam ⁊ intellectuȝ: veꝝ .n. eſſe qȝ videtˀ. Unī bene facere Homerū ꝙ Hector iacet aliō ſapiēs. Nō itaqȝ vtitˀ intellectu tanqȝ potētia quedā q̄ ē circa veritatē: ſed idē dicit aīam ⁊ intellectum.

¶ Ponit hāc differētiā. Et p̄mo opinionē Democriti: dicēs: ꝙ ille .ſ. Democritˀ dixit (ſimplr̄) .i. vbiqȝ ⁊ vlr intellectū ⁊ aīam eē idē. Cuiˀ rō eſt: qꝛ Democritˀ credebat ꝙ nihil eēt in mūdo niſi ſenſibilia: ⁊ ſicut nihil erat in mūdo niſi ſenſibilia: ita dicebat ꝙ nulla vis app̄henſiua erat in aīa niſi ſenſitiua. Unī fuit huiˀ opinionis: ꝙ nulla v̄itas determinate haberetˀ de rebˀ: ⁊ ꝙ nihil determinate cognoſcitˀ: ſȝ qcqd apparet veꝝ eēt: ⁊ nō magis illud qȝ cogitat vnus de re aliq̄: q̄ȝ illud qȝ cogitat aliˀ de eadē re eodē tp̄e veꝝ eē: ⁊ ex h̄ ſequebatˀ ꝙ poſſēt ꝯ̄dictoria ſimul eē vera. Cuiˀ rō eſt: qꝛ ipe (vt dictū eſt) nō vtebatˀ intellectu q eſt circa v̄itatē .i. virtute intellectiua: q̄ anima intelligit intelligibilia: ſȝ ſolū vi ſenſitiua: ⁊ ꝙ nihil cognoſcerentˀ niſi ſenſibile: cū nihil poneret in reꝝ nā niſi ſenſibile. Unī cū ſēſibilia ſint in cōtinuo motu ⁊ fluxu: opinatˀ eſt nullā v̄itatē determiatā eē in rebˀ. Et qꝛ nō ꝑuenit ad h̄ ꝙ cognoſceret itellectū eē potentiā quādā que eſt circa veritatem .i. cuius obiectum eſt veꝝ: ⁊ excedit omnes alias potentias anime: ſed accepit tm̄ potētias aīe ſenſitiuas: iō cōiter ⁊ indifferēter idē dicit alam ⁊ intellectū. quē quidē intellectū dicit trāſmutari ſm hoīs trāſmutationē. Et ꝓp h̄ commēdat Homeꝝ q dixit: (ꝙ Hector iacet aliō ſapiēs) .i. ꝙ ſm ſui mutationē mutatus eſt intellectus eius: dum aliud ſaperet victus: ⁊ aliud inuictus. ¶ Scdō cū dicit.

¶ Anaxagoras aūt minˀ de ipſis explanat. Multis enī in locis boni rectiqȝ mentē cām eſſe dicit. Alibi aūt aīa in ipſam mētē eſſe aſſerit: nā aīalibus vniuerſis tā paruis q̄ȝ magnis: tā p̄ſtabilibus q̄ȝ minus etiā p̄ſtabilibus mentem ineſſe dicit.

¶ Anaxagoras āt minˀ certificat de ipſis. Multotiēs qdē .n. cām eiˀ qȝ bene ⁊ recte dicit intellectū: alibi aūt intellectum hunc eſſe animam. In oibus enim ipſū ineſſe animalibˀ magnis ⁊ paruis ⁊ honorabilibus ⁊ inhonorabilibˀ. T.c.24

¶ Oſtēdit in q̄ differebat Anax. a Democrito. Et circa h̄ ꝯ̄ .ſ. p̄lo ponit opinionē Anax. Scdō reprobat eaȝ .ibi (Nō videtˀ aūt ⁊c̄.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ Anax. loquitˀ de aīa magis dubie: ⁊ minus certificat d̄ ipſa. Nam ipe Anax. multotiēs dicit itellectū eē cām eiˀ qȝ ē bonū operari .i. bone operatiōis. Alibi vō .i. in aliꝭs locis dicit hūc intellectū .ſ. q ē cā bone opatiōis ⁊ aīaȝ eē idē. Et h̄ apparet: qꝛ ꝯſtat ꝙ aīa ineſt oibˀ aīalibˀ tā vilibˀ q̄ȝ honorabilibus: ⁊ tā magnis q̄ȝ ꝑuis. Unī cū i oībˀ hīs dicat itellectū eē: māifeſtū ē ꝙ idē dicit aīaȝ ⁊ itellectū. ¶ Scdō cū dic.

¶ At ea mēs tñ ⁊ intellectus cui prudētia tribuitur nō vniuerſis ſimiliter animalibus: quin etiam neqȝ cunctis omnibˀ ineſſe videtur.

¶ Non videtur aūt ſm prudentiam dictus intellectus omnibus ſimiliter ineſſe animalibus ſed neqȝ hominibus omnibus.

¶ Oñdit ꝯ̄rietatē eē i hꝭ acceptiōe itellectˀ ſm Anax. ſ. aliqñ h̄ qȝ dicit itellectū nō eē idē cū aīa: aliqñ vō dicit ipȝ ⁊ aīaȝ eē idē: q̄ ſunt ꝯ̄dictoria: ⁊ non pñt ſimul ſtare. Et h̄ ꝓbat tali rōne. Cōſtat ꝙ hñ opari ē ꝓpriū itellectˀ ſm prudētiā ꝑfecti: qꝛ hñ opari ꝑtinet ad prudētiā. Si ergo idē eēt intellectˀ q ē cā bone opatiōis cū aīa ſeqretur ꝙ intellectˀ prudēs idē eēt cū aīa. Sed h̄ ē falſū: qꝛ aīa ineſt oībˀ aīalibˀ. Intellectˀ aūt ſm prudētiā dictˀ nō videtˀ ineē nō ſolū oibˀ aīalibˀ: ſȝ nec oibˀ hominibˀ ergo nō eſt idē qȝ aīa. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Omnes igitur ij qui ad animantis reſpexere motū maxime motiuum animam eſſe putarūt.

¶ Quicūqȝ qdē igitˀ aīatū in moueri aſpexerūt hi qdē maxime motiuū opinati ſunt animā eē. T.c.25.

¶ Oñdit ꝙ oēs illi q ꝯſiderauerūt aīata ſm motū .i. ſm id qȝ eſt moueri a ſeipſis: ij opinati ſunt aīam eſſe illud qȝ maxie ē motiuū: ſicut pȝ in opinionibˀ iā dictis.

¶ At qui cognitionē aīaduerterūt ipſius ac ſenſum: qbus res cognoſcit ⁊ ſentit: ij dicūt aīam ipſam p̄ncipia rerū eſſe. At qui plura p̄ncipia: q vō vnum idipſum animam eſſe cenſent.

¶ Quicūqȝ aūt ad cognoſcere ⁊ ſentire ea que ſunt: iſti dicūt animā eē principia. Alij quideȝ plura faciētes hec, alij vō vnū hoc. Lec. IIII.

SUperi⁹ oñdit pħs quõ aliq venerūt ĩ cognitionem aie p motū: h' v'o oñdit quõ aliq venerūt in cognitionē aie p ſenſuʒ ſeu cognitiõeʒ. Et circa h' duo.ſ. Prio.n.oñdit in q̃ ꝯuenerūt pħi q ꝯſiderauerūt aiaʒ ex ſenſu. Scđo v'o in quo differūt.ibi (Sicut Empe.gdē ꝛc̃.) Dicit ḡ p̃mo ꝙ oēs gcūqʒ venerūt in cognitionē aie q̃tū ad cognoſcere ꝛ ſentire.i.p cognitionē ꝛ ſenſuʒ: ĩ hoc ꝯueniebãt: qꝛ dicebãt aiam eē ex p̃ncipijs: q̃ gdē p̃ncipia alij (faciebãt).i. ponebãt eē plura: alij v'o vnū tñ. Ad ponēdū aūt animã eē ex p̃ncipijs ꝯſtitutã mouebanť: qꝛ ipſi antiq pħi q̃ſi ab ipſa v'itate coacti ſõniabãt quodãmõ v'itatem. Ueritas aūt ē ꝙ cognitio fit p ſimilitudinē rei cognite in cognoſcēte.oʒ.n.ꝙ res cognita aliq̃ mõ ſit in cognoſcēte. Antiq v'o pħi arbitrati ſunt ꝙ oporteret ſimilitudinem rei cognite eē in cognoſcēte ſm eē nãle: h' eſt ſʒ idē eſſe qđ hʒ in ſeipſa: dicebãt.n.ꝙ oportebat ſimile ſimili cognoſci: vñ ſi aia cognoſcat oĩa: oʒ ꝙ habeat ſimilitudieʒ oĩum ĩ ſe ſm eē nãle ſicut ipſi ponebãt. Neſcierūt.n. diſtinguere illū modū q̃ res ē in itellectu ſeu in oculo: vel imaginatiõe: ꝛ q̃ res eſt in ſeipſa: vñ qꝛ illa q̃ ſunt de eſſentia rei ſunt p̃ncipia illi⁹ rei: ꝛ q cognoſcit p̃ncipia hoꝝ cognoſcit ipſaʒ rē. poſuerūt ꝙ ex q̃ aia cognoſcit oĩa: eēt ex p̃ncipijs reꝝ. Et h' erat oĩb⁹ cõe. Sʒ diuerſificati ſūt ſm ꝙ differebãt in p̃ncipijs q̃ ponebãt. Nõ.n.oēs ponebãt eadē p̃ncipia. ſed vn⁹ plura: ali⁹ vnū: vnus h': alius illud: ꝛ ſm hoc differūt ĩ ponēdo p̃ncipia: ex gb⁹ p̃ncipijs aia ꝯſtituať. ¶ Et ideo coñr cum dicit.

¶ Empedocles.n. ex elemētis gdē vniuerſis ipſam cõſtare cenſet: tamē ꝛ vnumquodqʒ iſtorum animã eſſe putat. Dicit enim.

Terram nam terra lympha cognoſcimus aquam.
Etheraqʒ ethere ſane: ignis dignoſcitur igne.
Sic ꝛ amore amor: ac triſti diſcordia lite.

Opinio Empe. ¶ Sicut Empedocles gdē ex elemētis oĩb⁹ eē. ꝛ vnūquodqʒ hoꝝ aiam dicēs. ſicut terra gdē terra cognoſcimus: ethere ethera. aquã autem aqua. ſed igne ignē manifeſtū eſt. ꝯcordia autē concordiã: diſcordiã diſcordia triſti.

¶ Põit quõ differūt. Et p̃mo põit opinionē Empe. dicēs ꝙ antiq pħi q p ſenſum ꝯſiderauerūt aiam. dicūt ipſaʒ ꝯſtare ex elemētis. Et illi gdē q vnū faciūt principium: illud vnū dicūt eē aiaʒ. Et q plura: ex illis eã cõponūt ſicut Emp. dicit aiam eē ex oĩb⁹ elementis: ꝛ vnūquodqʒ hoꝝ dicit aiam. ¶ Circa qđ ſciēdū ē ꝙ Emp. poſuit ſex p̃ncipia. 4. mãlia.ſ. terrã aquã ꝛ aerē: ꝛ ignē: ꝛ duo actiua ꝛ paſſiua.ſ. litē ꝛ amicitiaʒ. Et iõ ex q̃ ponebat aiam oĩa cognoſcere: dixit aiam eē ex hꝭ p̃ncipijs q̃ ponebat. Scđʒ.n.ꝙ ē ex terra: terrã cog̃ſcim⁹: ꝛ ſm ꝙ ē ex ethere.i. ex aere aerē: ꝛ ex aq̃ aquã: ſʒ ꝛ ignē ex igne mãifeſtū eſt: ꝛ p ꝯcordiam cognoſcim⁹ ꝯcordiã: ꝛ ex triſti diſcordia cognoſcimus diſcordiã: ꝛ ponit ibi (triſti) qꝛ Empe. metrice cõpoſuit libros ſuos. ¶ Scđo cum dicit.

¶ Eodem ꝛ Plato modo animam in Timeo ex elementis conſtare cenſet. Simili nãqʒ eius quoqʒ ſententia cognoſcitur ſimile: ꝛ res ipſe ex p̃ncipijs ſunt.

Opinio Platonis. T.c. 26 ¶ Eodem autem modo ꝛ Plato in timeo animam facit ex elemētis. cognoſci enim ſimile ſimili. res autem ex principijs eſſe.

Opinio Pla. ¶ Ponit opinionē Platõis dicēs: ꝙ Plato ēt facit aiaʒ ex elemētis.i. dicit aiam ex p̃ncipijs ꝯſtitutã eē. Et ꝙ h' ſit v'eꝝ.ſ. ꝙ Plato dicat aiaʒ cõpoſitã ex p̃ncipijs reꝝ p'bat p triplex dictū Platonis. Primū ē qđ ipſe dicit ĩ timeo: Ibi.n. dicit duo eē elemēta ſeu p̃ncipia reꝝ.ſ. idē ꝛ diuerſuʒ. Quedã.n. nã ē q̃ ſemp eodē mõ ſe hʒ: ꝛ eſt ſimplex: ſicut ſunt ĩmãlia. Et hãc nãʒ vocat idē: q̃dã v'o nã eſt q̃ nõ ſemp eodē mõ ſe hʒ: ſed trãſmutationē ſuſcipit ꝛ diuiſionē: ſicut ſunt mãlia: ꝛ hãc vocat diuerſuʒ. Et ex iſtis duob⁹.ſ. ex eodē ꝛ diuerſo: aiaʒ dicit eē cõpoſitã: nõ ꝙ ſint iſta duo in aia vt partes: ſʒ ꝙ ſunt q̃ſi media: ꝛ ꝙ nã rõnalis aie: ſupiorib⁹ ꝛ oĩno ĩmaterialib⁹ ſit inferior ꝛ deterior: ꝛ mãlib⁹ ꝛ inferiorib⁹ ſit nobilior ꝛ ſuperior. Et rõ huius erat qꝛ ſicut dictū ē: ſimile cognoſciť ſimili: vñ ſi aia cognoſceret oĩa: ꝛ ideʒ ꝛ diuerſum ſint p̃ncipia: ponebat aiam eē ex iſtis duob⁹ cõpoſitã: eo mõ quo dictū eſt: vt inq̃ꝝtum hʒ de nã idētitatis cognoſceret eã q̃ ponit idē: inq̃ꝝtum v'o de nã eoꝝ q̃ vocat diuerſum: cog̃ſceret diuerſum.ſ. mãlia. Uñ ꝛ hac cognitiõe vtiť. Naʒ q̃ñ colligit gña: ꝛ ſpēs: tūc dicit eã repreſentare ideʒ ſeu idētitatē. Quãdo v'o differētias ꝛ accidētia aſſumit alteritatē adinuenit. Sic ḡ pʒ quõ Plato in timeo dicit aiam ex p̃ncipijs cõponi. ¶ Scđm dictū Platonis p qđ oñditur ꝙ dixit animã ex p̃ncipijs eſſe poniť cum dicit.

¶ Simil'r determinatū ē ob eodē ꝛ in hiſce q̃ de philoſophia dicunť. Animal quidē ipſuʒ ex ipſius vni⁹ idea formaue: ꝛ ex lõgitudine p'ria: ꝛ latitudine profunditateue conſtare. Cetera v'o ſimili modo.

¶ Similiter autē ꝛ in his que ſunt de philoſophia dicta determinatū eſt: ipſam gdem aiam ex ipſa vni⁹ idea: ꝛ ex p'rima lõgitudine ꝛ latitudine ꝛ altitudine: alia aūt ſimili modo. 2m dcm Platonis.

¶ Ubi oñdit animam eē ex p̃ncipijs ſimiliter. Circa qđ ſciēdū eſt ꝙ Plato poſuit ꝙ ĩtelligibilia eēnt p ſe ſubſiſtētia: ꝛ ſepata ꝛ eēnt ſemp in actu. ꝛ eēnt cã cognitionis ꝛ eē reb⁹ ſenſibilib⁹. Qđ Ar. tãq̃ incõueniēs volēs euitare coactus ē ponere ĩtellectū agētē. Uñ ſeq̃bať ex poſitiõe Platonis ꝙ ſm ꝙ aliq̃ ſunt abſtracta p ĩtellectū: ſic eēnt aliq̃ q̃ eēnt p ſe ſubſiſtētia ꝛ in actu. Habem⁹ ãt duplicē modū abſtractionis p intellectū: vnū q ē a p'ticularib⁹ ad vniuerſalia: aliū p quē abſtrahimus mathematica a ſenſibilibus. Et ſic cogebanť ex h' ponere tria ſubſiſtētia.ſ. ſenſibilia: mathematica: ꝛ vniuerſalia: q̃ eſſent cã: ꝛ quoꝝ participatiõe: res ēt ſenſibiles: ꝛ mathematice eēnt. Itē ponebat Plato nūeros eē cãm reꝝ. ꝛ h' faciebat qꝛ neſciuit diſtiguere iter vnū qđ ꝯuertiť cum ente: ꝛ vnū qđ eſt p̃ncipiū numeri pūt ē ſpēs q̃ntitatis. Ex quo ſequebať ꝙ cū vniuerſale ſepatū poneret cãm reꝝ: ꝛ numeros eē ſubſtãtiã reꝝ ꝙ hꝭ vniuerſalia eſſent ex numeris. Dicebat.n.ꝙ p̃ncipia oĩum entiū eēnt ſpēs ꝛ nūerus ſpecificus: quē vocabat ſpecificū tanq̃ cõpoſitū ex ſpēbus. Nã ꝛ ipſuʒ numeꝝ reducebat tanq̃ in p̃ncipia ꝛ elemēta in vnū ꝛ dualitatē. Nã cū ex vno nihil p'cederet: iõ neceſſaria fuit ipſi vni aliqua ſubiecta nã a q̃ multitudo p'duceret: ꝛ hãc vocauit dualitatē. Et ſʒ ordinē mãlitatis ordinabat illa tria. Quia.n. ſenſibilia ſunt magis mãlia q̃ mathematica: ꝛ vniuerſalia ĩmaterialiora mathematicis: iõ p̃mo poſuit ſenſibilia: ſupra q̃ poſuit mathematica: ꝛ ſupra hec vniuerſalia ſeparata ꝛ ideas: q̃ differunt a mathematicis: qꝛ in mathematicis in vna ſpecie ſunt aliqua que differūt ſm numeruʒ: ſed in ideis et ſubſtantijs ſeparatis non inueniuntur aliqua vnius ſpēi que differant numero. vnius enĩ ſpeciei vnã poſuit ideã. Quas ideas dicit eſſe ex numeris: ꝛ ſm nūeros in eis eſſe rõnes rerū ſenſibiliū: que quidē conſtant

ex lōgitudine latitudīe ⁊ ꝓfunditate. Et ideo dixit ideā lōgitudinis eſſe pmā dualitatē: lōgitudo eniꝫ eſt ab vno ad vnū. ſ. de pūcto ad pūctū. Latitudinis aūt pmā trinitatē: nā figura triāgularis eſt prima ſuperficialiū figurarū. Profunditatis aūt que cōtinet longitudinē ⁊ latitudinē ideā dixit eſſe primā quaternitatē: pma eni figura corpoꝝ eſt pyramis: que q̄tuor angulis cōſiſtit. vnde cū Plato poneret aīam ſenſibilē: poſuit aīaꝫ ſeparatā que eſſet cauſa eius: ⁊ hāc ſicut alia ſeparata ⁊ ideas dixit eē ex numeris: ſcilꝫ ex vnitate ⁊ dualitate que ponebat pncipia rerum. ℂ Tertio cum dicit.

ℂ Inſuper ⁊ alio pacto: intellectū quideꝫ eſſe vnum ipſum. Ipſa vō duo ſciam. Eſt eniꝫ ipſa tm̄ ad vnū proceſſio. Superficiei preterea numeruꝫ. Opionem ſolidi ſenſum: nam numeri quidē forme ipſe ⁊ principia dicebanꝭ. Sunt autē ex elemētis. Res vō ꝑtim itell'u: ꝑtim ſcia: ꝑtim opione: ꝑtim ſenſu diiudicanꝭ ac diſcernunꝭ. Atqꝫ hi numeri forme ſunt rerum.

T.c.27 ℂ Adhuc aūt ⁊ aliter intellectū quidem vnum: ſciaꝫ aūt duo: ſingulariter eni ad vnū: plani aūt numerū ad opionem: ſenſum vō eū qui firmi. Numeri quidē enim ſpecies ⁊ principia entiū dicebanꝭ. Sunt aūt ex elemētis. Judicanꝭ aūt res: alie qdē itellectu: alie vō ſcia: alie aūt opione: alie vō ſenſu. Spēs aūt numeri hi rerum.

Tertiū dictum Plōnis ℂ Ponit tertiū dictuꝫ Platonis ꝑ qd̄ appet ꝙ ipſe dixerat aīam cōpoſitā ex principijs. Plato eni poſuit nūeros ſicut dictū eſt ſpēs ⁊ principia rerū: vn̄ cū loqueretur de aīa: poſuit eā ſm h̄ venire in cogn̄ē entiuꝫ: ꝙ erat cōpoſita ex pncipijs. ſ. ex numeris: et oēs opationes eiꝰ ab eis ꝓcedere. Inuenimus eni in aīa diuerſas potētias ad apprehenſionē entiū. ſ. intellectū ſciam opinionē ⁊ ſenſuꝫ. Dicit ergo aīam hr̄e itellectū ⁊ eius operationē ex idea vnius: qa. ſ. eſt in ea natura vnitatis: intellectus eniꝫ vna apprehenſione apprehendit vnū. Itē ſciam ex pria dualitate. ſcia eni eſt ab vno ad vnū. ſ. de pncipijs ad cōcluſionē. Opinionē vō ex pma trinitate: opio eni eſt de vno ad duo: eſt eni de principijs ad cōcluſionē cū formidine alterius: ⁊ ſic ſunt ibi tria. Principiū: ⁊ due cōcluſiones: vna cōcluſa ⁊ alia formidata. Senſum aūt hēt aīa a pria quaternitate: eſt eniꝫ quaternitas pma idea corporis qd̄ ꝯſiſtit ex q̄tuor angulis vt dictū eſt: ſenſus aūt corporuꝫ eſt. Cū g̃ res oēs cognoſcanꝭ iſtis q̄tuor. ſ. itellu: ſcia: opione: ⁊ ſenſu: ⁊ has potētias dicit hr̄e aīam ſm ꝙ ꝑticipat nām vnitatis: dualitatis: ⁊ ternarij: et quaternarij: manifeſtū eſt ꝙ dixit aīam ſeparatā: quā poſuit ideā huiꝰ aīe: cōpoſitā ex numeris qui ſunt principia ⁊ elementa reꝝ. Et ſic patet ꝙ Plato dixit animam eſſe compoſitam ex principijs. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Cum autē anima motiuū ⁊ cognitiuū ſit: quidam vtrūqꝫ complexi ſunt: atqꝫ aīaꝫ numerū eſſe ſeipſuꝫ mouentem aſſeruerunt.

T.c.28. ℂ Qm̄ autē ⁊ motiuū videbaꝭ aīa eſſe ⁊ cognoſcitiuū: ſic qdā cōplexi ſūt ex vtriſqꝫ enunciantes aīam eſſe numerū mouentem ſeipſum.

Alia opinio q̄rundā pħoꝝ diffinientiū aīam. ℂ Ponit ꝙ quidā pħi diffinierunt ⁊ venerūt in cognem anime ex motu ⁊ ſenſu ſimul ſeu cognitione dicēs: quia anima videbaꝭ eis eſſe motiua per ſe ⁊ cognoſcitiua: cōplexi ſunt iſta duo: ⁊ diffinierūt aīam ex vtriſqꝫ. ſ. motu ⁊ cognitione: dicentes ꝙ aīa eſt numerus mouens ſeipſꝫ. Per numerū quidē inſinuantes potentiā cognoſcitiuā: qa ſm ꝙ ſupra poſitū eſt ex hoc dicebant habere animā vim cognoſcitiuam reruꝫ: ꝙ participabat nām numeri ſpecifici: qd̄ erat de opione Platonis. Per mouere autē ſeipſaꝫ inſinuātes potētiā motiuā in anima.

ℂ Omnes tamē de principijs que ⁊ quot ſunt: inter ſeſe diſſentire videnꝭ. Atqꝫ maxime quidē ij qui corporea putant eſſe: ab hiſce diſſentiunt qui incorpea ponunt. Minus autē ab ijs qui compoſuerunt: ⁊ ex vtriſqꝫ principia rerū aſſignauerūt. Diſſentiūt etiā ⁊ de multitudine eorundem. Quidā eni vnuꝫ qdam plura principia dicūt eſſe. Atqꝫ vt de principijs ſenſerunt: ſic de aīa etiā determinauerūt. Nō eni abeſt a rōne: in primoꝝ natura mouēdi cauſaꝫ collocare.

ℂ Differūt aūt de pꝛīcipijs que ⁊ quot ſunt: maxime corpꝫa faciētes icorpꝫa. Hīs āt miſcētes ⁊ ab vtriſqꝫ principia enūtiātes. Differūt aūt ⁊ circa multitudinē hi quidē eni vnum: illi vō plura dicunt. ℂ Conſequēter aūt his ⁊ animā T.c.29.
aſſignant: motiuum eni ſm naturaꝫ primorum exiſtimauerunt non irrationabiliter. Lec. V.

In precedentibus oſtēdit in quo antiqui pħi ꝯueniebāt quantū ad ꝯſiderationē de aīa in hoc. ſ. ꝙ anima eſt pncipiū motus ⁊ cognitionis. In parte autē iſta oñdit qualr̄ dicti pħi diuerſificati ſunt circa hoc cōmune. Diuidiꝭ autē pars iſta in partes tres. Primo eni ponit radicē diuerſitatis pħoꝝ quantū ad ꝯſiderationē de aīa. Scdo vō illam diuerſitatē ſpecialiter enumerat. ibi (Unde qbuſdam ⁊c̄.) Tertio colligit ⁊ epilogat ea que circa huiꝰ diuerſitates cōſiderāda ſunt. ibi (Diffiniunt autē oēs ⁊c̄.) Radix autē diuerſitatis pħoꝝ in cōſideratione de anima eſt: qa ipſi attribuebant aīam pncipijs ſicut dictum eſt: ⁊ ideo ſm differētiā dictoꝝ pħoꝝ circa cōſiderationem pncipioꝝ: eſt etiā dr̄ia ipſoꝝ in ꝯſideratione de aīa. Dicti vō pħi lꝫ oēs ponāt aīaꝫ cōponi ex pncipijs: nō tn̄ ꝯueniūt ꝙ ponāt aīam cōponi ex eiſdeꝫ pncipijs: ſed ſicˉ differūt de pncipijs: ita etiā differūt de ꝯſideratione aīe. Differūt aūt de principijs quātū ad duo. Primo quātuꝫ ad ſubaꝫ principioꝝ (que) ſcilꝫ ſint: ⁊ quātū ad numerū (quot). ſ. ſint. Quātū aūt ad ſubaꝫ quidē: qꝛ quidā ponebant pncipia corporalia: illi. ſ. qui poſuerunt ignem: aut aquā: aut aerē: quidā vō incorpꝫalia ⁊ imālia: ſicˉ q poſuerūt numeros ⁊ ideas: qdā vō miſcētes vtraqꝫ: ſicˉ platonici q poſuerūt pncipia ſenſibilia ⁊ ſepata. Circa nūerū vō ſeu multitudinē differūt: qa qdam poſuerūt tm̄ vnū primū pncipiū: ſicut Heraclitus q poſuit aerē: ⁊ alius ignē: qdā vō dicūt plura pma pncipia: ſicut Empe. q poſuit q̄tuor elnta. Et ſm has ſuppōnes de principijs ꝯñter aſſignant aīam his pncipijs: qa q ponebāt pncipalia mālia: dixerūt aīaꝫ ex ipſis cōponi: ſicˉ Empeđ. ⁊ ſilr̄ hi q ponebāt imālia: ſicut Plato. Oēs aūt exiſtimauerūt aīaꝫ eſſe id qd̄ maxime motiuū eſt. ℂ Conſequenter cū dicit.

ℂ Quapropter ignis quibuſdaꝫ eſſe videꝭ. Is enim ſubtiliſſimarū eſt partium: ⁊ longe magis q̄ elementa cetera incorporeus. Moueꝭ inſuper: ⁊ cetera primo mouet. Democritus autē ⁊ ſubtilius dixit: cum aſſignauerit cur eſt iſtorū vtrūqꝫ. Dixit enim animā quidē mentemqꝫ idem eſſe: hoc aūt ex ipſis primis atqꝫ indiuiſibilibus corporibus eſſe. Atqꝫ partium quidem ob ſubtilitatem mouere: ob figurā vō moueri.

ueri. Figurarũ aũt oium nobiliſſimã figurã rotũdaʒ aſſerit: talemqʒ eſſe intellectum ⁊ ignem.

¶ Unde quibuſdã viſum eſt ignẽ eſſe. Etenim hic in partibus ſubtiliſſimus eſt: ⁊ maxime elementoꝝ incorporeũ. Adhuc aũt mouet: quia ⁊

T.c.30. Opinio Demo. mouet alia prio. ¶ Democrit⁹ aũt dulcius dixit enuntians ꝓpter qd vtrũqʒ hoꝝ. Animã quidem enim ⁊ intellectũ idem. Iſtud aũt eſſe primorum ⁊ indiuiſibiliũ corpoꝝ. Motiuũ autẽ propter ſubtilitatẽ partiũ ⁊ figurã. Figuraruʒ autẽ leuiter nobiliſſimam ſphericã dicit. Hui⁹ autem eſſe intellectum ⁊ ignem.

¶ Enumerat diuerſitates phoꝝ in ſpeciali. Sciendũ aũt eſt ꝙ iter illos qui ponebãt vnũ corpoꝝ eſſe ꝑncipiũ rerũ: nullus dignat⁹ eſt ponere ſolã terrã: ſed alij poſuerũt ignẽ ꝑmũ ꝑncipiũ: alij aerẽ: alij aquã: terrã vo nullus poſuit: niſi q poſuit oia elẽta q̃tuor eẽ ꝑmũ ꝑnm. Et rõ hui⁹ eſt: qa terra ꝓpter ſuã groſſitiẽ magis videbaẽ eſſe cõpoſita ex ꝑncipijs: ꝙ̃ ipſa eſſet ꝑnm. Et iõ circa hãc partem tria facit. Prio eni ponit opiones illoꝝ q poſuerũt ꝑmũ ꝑnm ⁊ aiam eſſe ignẽ. Scdo vo ponit opionẽ illorũ q poſuerũt ꝑmũ ꝑnm ⁊ aiam eſſe aerẽ. ibi (Diogenes aũt ⁊c.) 3° vo ponit opiones illoꝝ q poſuerũt aquã eſſe ꝑmũ ꝑnm ⁊ aiaʒ. ibi (Magis aũt rudiũ.) ¶ Circa ꝑmũ ſciẽdũ eſt ꝙ ꝓpter hoc ꝙ aie attribuiẽ motiuũ ⁊ cognoſcitiuũ: viſum eſt qbuſdã aiaʒ eſſe illud qd eſt maxime motiuum ⁊ cognoſcitiuũ: ⁊ qa illud qd eſt maxime ſubtile videbatur eis eẽ maxie motiuũ ⁊ cognoſcitiuũ. iõ dixerũt aiam eẽ ignẽ: q eſt iter corpa magis ſubtilis ⁊ actiu⁹. Et lʒ plu

Lec. 3. res eẽnt hui⁹ opionis ⁊ ſic opinarenẽ aiam eſſe ignẽ. Democritus tñ ſubtilius ⁊ rõnabili⁹ dixit: hoc (enuntians ꝓpter qd vtrũqʒ eoꝝ. i. rõnẽ motus ⁊ cognitiõis magis expreſſit. Uolebat eni ſicut dictũ ẽ: ꝙ oia eẽnt cõpoſita ex athomis. Et lʒ ſm eũ huiꝰ athomi eẽnt ꝑnm oiuʒ rerum: nihilomin⁹ tñ volebat ꝙ athomi q ſunt figure rotunde eẽnt de nã ignis: ⁊ iõ dicebat aiam cõponi ex illis q ſunt figure ſpherice. Et hec iquantũ ſunt ꝑma ꝑna: dicebat habere rõnẽ cognoſcẽdi: iquãtũ vo rotũda rõnẽ mouẽdi: et ideo iquãtũ aia erat cõpoſita ex huiꝰ corpib⁹ idiuiſibilibus rotũdis: dicebat eã cognoſcere ⁊ mouere oia. Uñ ponẽs illa corpa rotũda de nã ignis: ꝯcordabat cum iſtis ꝙ oia eſſent de nã ignis. ¶ Cõſequẽter cum dicit.

¶ At Anaxagoras videẽ qdẽ aliud aiaʒ: aliud intellectũ mentẽue dicere: quẽadmoduʒ ⁊ antea diximꝰ. Utitur tñ vtriſqʒ perinde atqʒ vna nã: verũ mẽtẽ principiũ maxime oium ponit. Solã itaqʒ rerũ oiuʒ ipſaʒ ſimplicẽ ⁊ nõ mixtã ⁊ purã eſſe ſincerãqʒ dixit. atqʒ eidẽʒ principio hec vtraqʒ tribuit: cognitionẽ inquam ⁊ motũ: dicens vniuerſum mentem eſſe.

T.c. 31. Opinio Anaxa. ¶ Anaxagoras aũt videẽ qdẽ alteꝝ dicere ⁊ animã intellectũ: ſic dixim⁹ prius. Utiẽ aũt vtriſqʒ ſicut vna natura. Uerũtñ intellectũ ponit principiũ oium maxie: ſolũqʒ dicit ipſum eorũ que ſunt ſimplicẽ eſſe ⁊ imixtũ ⁊ purum. Aſſignat autẽ vtrũqʒ eidẽ principio cognoſcereqʒ ⁊ mouere: dicens intellectum mouere omne.

¶ Ponit Anaxa. opionẽ q in hoc ꝯcordabat cũ precedẽtibus: ꝙ eidẽ. ſ. aie attribuit rõnẽ cognoſcẽdi et mouendi. Hic aũt aliqñ videẽ alterũ dicere eſſe aiam ⁊ intellectũ ſicut dictũ eſt ſuperius: ſed aliqñ vtiẽ vtriſqʒ. ſ. aia ⁊ intel

Lectio tertia. lectu ſicut vna natura. Ipſe eni dicebat aiam eẽ motiuã ⁊ cognoſcitiuã. vñ cũ ipſe poneret intellectũ mouentem oia ⁊ cognoſcentẽ: pro eodẽ accipiebat aiaʒ ⁊ intellectũ. Sed in hoc differebat ab alijs: qa Democritus ponebat aiam eſſe nature corporee: vtpote ex mãlib⁹ ꝑncipijs cõpoſitã. Anaxa. vo dicit itellectũ eſſe (ſimplicẽ) vt excludat diuerſitatẽ in eſſentia (imixtuʒ) vt excludat cõponi cũ alio (⁊ purũ) vt excludat additionẽ ab alio. Sed mouere ⁊ cognoſcere aſſignat eidẽ ꝑncipio. ſ. itellectui. Naʒ itells ex nã ſua hʒ ꝙ ſit cognoſcẽs: motũ aũt hẽt: qa ipe ſic dictũ eſt dicit itellm oia mouẽ. ¶ Cõſequẽter cũ dic.

¶ Thales etiã videẽ ex hiſce q̃ tradita memorie ſũt: motiuũ quoddã aiam ipſam eſſe ꝓputaſſe. Siquideʒ dixit magnetẽ hẽre aiam: qa mouet trahitqʒ ferruʒ.

T.c.32. Opinio Thaleis ¶ Uidet autẽ Thales ex quibus reminiſcũtur motiuum aliquid aiam opinari: ſiquideʒ dixit lapidẽ animã habere quoniã ferrũ mouet.

¶ Ponit opionẽ cuiuſdã phi. ſ. Thaletis qui in hoc ſoluʒ cõcordat cũ ſuperioribus: qa illud dicit eſſe aiam qd hẽt virtutẽ motiuã. Hic eni. ſ. Thales fuit vnus de ſeptem ſapiẽtibus. Et cũ oẽs alij ſtuderent circa moralia: hic ſolus dedit ſe inquiſitioni reruʒ nãlium: ⁊ eſt ꝑmus nãlis phs. Et ideo dicit (Ex qbus reminiſcunt.) ſ. qui voluit ꝙ aqua eſſet ꝑnm oium rerũ. Hic eni ſm ꝯſiderationẽ ꝑncipij in rebus aiatis opinabaẽ eſſe ꝑnm oium rerũ. Uñ cũ ꝑncipia ſeu ſemina oium aiatorũ ſint humida voluit ꝙ illud eſſet ꝑnm oium rerũ qd eſt maxie humidũ: ⁊ qa hoc eſt aqua: dixit aquã eſſe ꝑncipiũ oium rerũ. Sed tñ non cõſequiẽ opionẽ ſuam in hoc ꝙ diceret aiam eſſe aquã: ſed illud dixit aiam: qd hẽt virtutẽ motiuã. Uñ cũ lapis qdã. ſ. magnes moueat ferrũ: dixit illuʒ habere animam. Ponanẽ ergo Anaxa. ⁊ Thales cũ iſtis: nõ ꝙ dicaẽ aiaʒ eſſe ignẽ: ſed qa dicũt illud eſſe animã qd habet rationẽ ſenſus ⁊ cognitionis: ſicut dixit Anaxa. ſeu motus ſicut dixit Thales. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Diogenes autẽ: ſicut ⁊ alij quidã aerem ipſam cenſuit eſſe: hunc ſubtiliſſime ſubſtantie rerumqʒ principium eſſe putans. Idcirco cognoſcere atqʒ mouere animam dixit. Hoc quidem cognoſcere: quo ꝑmum eſt: ⁊ ex hoc ipſo cetera conſtant: hoc autem eſſe motiuum: quo ſubtiliſſimum eſt.

T.c.33. Opinio Diogẽis ¶ Diogenes aũt ſicut ⁊ alteri quidã aereʒ hunc opinans oium ſubtiliſſimũ eſſe ⁊ principiũ: ⁊ ꝓpter hoc cognoſcere ⁊ mouere aiam. Secundum qdẽ ꝙ primũ eſt: ⁊ ex hoc reliqua cognoſcere: ſm vo ꝙ ſubtiliſſimũ eſt motiuum eẽ.

¶ Ponit opiniones illoꝝ qui dicunt aerem eſſe primum principium ⁊ animaʒ. Et ij quidẽ ſunt tres. Primo ergo ponit opionem Diogenis qui volebat ꝙ aer eſſet principium oium: ⁊ eſſet ſubtiliſſimum oium corporuʒ. Unde ⁊ animã dixit eſſe aerem: ⁊ ex hoc habere virtutẽ cognoſcendi ⁊ mouendi. Uirtutẽ quidẽ cognoſcendi habet: qa aer ſm eum eſt principiũ oium. Cuʒ eni cognitio fiat per ſimile: ſicut dictũ eſt: oportebat ꝙ ſi anima cognoſceret omnia eſſet cõpoſita ex ꝑncipijs oium rerũ. Uirtutẽ vo mouendi habet: qa aer eſt ſubtiliſſimũ oium corporũ: et ideo maxime ⁊ mobilis. ¶ Secũdo cum dicit.

¶ Heraclitus quoqʒ principiũ ait aiaʒ eſſe. Quippe cũ exhalationẽ eſſe: ex qua cetera dicit ꝯſtare: ⁊ maxime incorporeũ eſſe: ⁊ ſemꝑ fluere dicat atqʒ id qd

B x

mouet̃ ab eo quo motu cie̾t cognoſci ↄſtat. Moueri aũt res vniuerſas ⁊ ipſe ⁊ alij cõplures arbitrabãt.

Opinio Heracli. ¶ Heraclitus aũt principiũ eẽ dicit ſiqdẽ vaporẽ ex quo aĩa cõſtituit: ⁊ incorporaliſſimũ autẽ ⁊ fluẽs ſemp. Qḋ vͦo mouet̃ motu cognoſci. In motu aũt eẽ q̃ ſunt ⁊ ille arbitrat⁹ ẽ ⁊ mlti.

¶ Ponit opinionẽ. Heracliti: qui nõ dicebat ſimpliciter aerem eſſe principiũ rerũ: ſed aliqḋ cõiunctuȝ aeri. ſ. vaporem qui eſt medius inter aerẽ ⁊ aquã. Hic enĩ non poſuit aquã ſeu ignẽ vel aerẽ principiũ rerũ: ſed aliud medium: qa nõ poſuit niſi mãlia tñ. vnde illud voluit eſſe ṗncipiũ rerum: qḋ eſſet magis remotũ a ↄtrarietate. Et hoc videbat̃ ei ꝙ eẽt vapor: ⁊ ideo ſm hoc voluit ꝙ anima eſſet vapor: qa ex hoc dicebat animã maxime cognoſcitiuã ⁊ motiuã eſſe. Ipſe enim fuit huiꝰ opionis: ꝙ oĩa eſſent in cõtinuo fluxu: ⁊ ꝙ nihil vel ad horã quieſceret: nec poterat aliqua oratio ðterminate dici. Vñ cũ vapor eſſet inter alia maxime fluxibilis: dixit illũ eẽ oĩuȝ rerũ ṗncipiũ. Et hunc dicit eſſe aĩaȝ. Et dixit ꝙ naturã cognoſcitiuã hȝ ex hoc ꝙ eſt ṗncipiũ: motiuã vͦo ex hoc ꝙ eſt icorporaliſſimũ ⁊ fluxibile. ¶ Tertio vͦo cũ dicit.

¶ Simili mõ ⁊ Alcineon de aĩa putaſſe videt̃. Dicit enĩ ipſam imortalẽ eſſe ex eo qa ſĩlis ipſis imortalibus eſt. Qḋ quidẽ ideo dixit ipſi competere: qa ſemper mouetur. Mouentur enim ⁊ res oẽs diuine continue ſemper: luna inquã: ſol: ſtelle: totũqȝ celum.

Opio Alcineonis. ¶ Similr aũt his ⁊ Alcineon opinari viſus eſt de aĩa. Dicit enĩ ipſam imortaleȝ eſſe pp hoc ꝙ aſſimilat̃ imortalibus. Hoc aũt ineſſe ipſi tãq̃ ſemp mote: moueri enĩ ⁊ diuina omnia continue ſemp lunã: ſolem: aſtra: ⁊ totum celum.

¶ Ponit opionẽ Alcineonis: qui ↄcordabat cũ iſtis quãtum ad motũ tñ: qui dicebat aĩaȝ eſſe qd mobiliſſimũ. Unde qa ſemp mouet̃ aſſimilat̃ imortalibus. ſ. corpib⁹ celeſtibus: ⁊ ideo dicit eã imortalẽ: ſicut corpa celeſtia: ⁊ ſic eẽ de natura celeſti ⁊ diuina: que ſemp mouent̃: vt luna ⁊ ſol ⁊ huiꝰ que ſemp mouent̃ ⁊ imortalia ſunt. Naȝ ſm eũ ſicut motus cauſat in eis imortalitatẽ: ita ⁊ in aĩa que nature mobiliſſime eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quidã ⁊ magis importuni aĩam aquã eſſe dixerũt: vt Hippo. Qui quidẽ ad hãc ſniaȝ rõne ſeminis videt̃ eſſe cõpulſus: qa oĩum ſemẽ humidũ eſt. Eteniȝ redarguit eos qui ſanguinem animaȝ aſſerunt: quia ſemen ſanguis non eſt.

Opinio Hipp. ¶ Magis aũt rudiũ ⁊ aquã quidã exiſtimanerũt: vt Hippo. Suaderi enĩ viſi ſunt ex genitura: qm̃ humida eſt. Et naqȝ arguit ſanguinẽ dicentes aĩam: quoniam genitura nõ eſt ſanguis. Hanc autem eſſe primam animam.

¶ Hic ponit opionẽ illoꝝ qui poſuerũt aquã ṗmũ principiũ oĩum reꝝ. Fuerunt enĩ qdã rudes diſcipuli: ⁊ ſequaces Thaletis: qui ſicut dictũ eſt voluerũt cõparare ṗncipiũ vnius rei ad ṗncipiũ totius nature. Et iſti videbãt ꝙ ṗncipiũ oĩum viuentiũ ſit humidũ. vnde opinabant̃ ꝙ eodẽ mõ ṗn^m oĩuȝ reꝝ ſit hũidũ. Cũ igit̃ aq̃ ſit hũidi⁹ elñtũ iter cetera: dixerũt ipſaȝ eẽ ṗn^m oĩuȝ reꝝ: ⁊ vſqȝ ad h̄ ſecuti ſũt magr̃ȝ ſuũ. ſ. Thaletẽ. Sȝ in h̄ dñt: qa Thales lȝ poneret aquã eſſe oĩum ṗn^m: nõ tñ dixit aĩam eſſe aquã: ſed virtutẽ mouentẽ: ſicut dictũ eſt. Iſti vͦo de numero rudium dixerũt aĩam eſſe aquam vt Hippus. Hic naqȝ arguebat quoſdã qui dicebant aĩaȝ eſſe ſanguineȝ: ex hoc ꝙ ſanguis non eſt genitura ſeu ſemen rerũ animatarum: quam dicebant eſſe primã aĩam et hoc attribuebant aque ꝑpter humiditatẽ. ¶ Cõſequẽter cũ dicit.

¶ Sũt ⁊ q ſanguinẽ ipſaȝ eẽ dixerũt: vt Critias. Sẽtire ipſum maxime propriũ aĩe eſſe putãtes: qḋ qdeȝ competere ꝑpter naturã ſanguinis crediderunt.

¶ Alij aũt ſanguinẽ: queãdmodũ Critias ipm ſentire anime magis proprium opinantes: hoc autem ineſſe ꝑpter naturã ſanguinis. Opinio Critie.

¶ Ponit opionẽ cuiuſdã phi qui magis ↄſiderãs animã quãtũ ad cognitionẽ: adhuc groſſius locut⁹ eſt de ipſa: dicens ipſaȝ eſſe ſanguinẽ. Cui⁹ rõ eſt: qa in aĩali nõ eſt ſenſus ſine ſanguine: ⁊ ideo cũ aĩa ſit ṗn^m cognoſcẽdi: dixit ipſaȝ eẽ ſanguinẽ: ſine quo non eſt ſenſus aĩali: exanguia enĩ puta oſſa ⁊ vngues: ⁊ dẽtes ſine ſenſu ſunt: lȝ nerui ſine ſãguie exñtes maxĩe ſenſitiui ſint. Et h̄ dixit Critias. ¶ Quia vͦo poſſet q̃ri: q̃re in ↄſideratione de aĩa nõ facĩ mẽtionẽ de terra: ſicͭ de alijs elñtis: iõ excuſat ſe cũ dicit.

¶ Ita omnia elemẽta preter terrã iudiceȝ habuerũt. Hanc autẽ nemo tribuit anime: niſi quiſpiã dixerit ex omnibus elementis conſtare aut omnia eſſe.

¶ Omnia enĩ elñta iudicẽ acceperũt preter terram. Hanc aũt nulli protulerunt: niſi ſi aliquis dixit ipſam ex omnibus elementis eẽ: aut oĩa.

¶ Dicẽs ꝙ ſm hoc opinati ſunt de aĩa: ſicut de ṗncipijs. Vñ terra (nullũ iudicẽ accepit.) i. nullus iudicauit eaȝ eſſe ṗncipiũ: ⁊ per ↄñs nullus dixit aĩam eſſe terraȝ: niſi forte aliqs dixerit aĩaȝ cõponi ex oĩbus principijs. ſicut Empeð. aut oĩa ṗn^a: ſicut Democrit⁹. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Ut igit̃ in ſummaȝ oĩa redigamus: tribus his oẽs aĩam: motu: ſenſu: incorporeoqȝ diffiniũt: quoruȝ vnũqḋqȝ reducit̃ ad principia rerũ: vt patuit. Quapropter ⁊ ij qui cognitione diffiniũt aĩam: aut elementũ: aut ex elementis faciũt ipſam: ſimilr oẽs preter vnũ dicẽtes. Inquiũt enĩ ſimile ſimili ſibi cognoſci. Atqȝ cũ vniuerſa cognoſcat ac percipiat aĩa: ex vniuerſis rerũ principijs ipſam ↄſtare dicunt. Quibus igitur placuit vnam cauſam: elementũqȝ vnum ponere rerum: ij animam etiã vnũ: velut igneȝ: aut aereȝ eſſe ponunt. Qui vͦo plura rebus principia tribuunt: ij plura quoqȝ dicunt animam eſſe.

¶ Diffiniunt aũt oẽs aĩaȝ tribus: vt eſt dicere: motu: ſenſu: ⁊ incorporeo. Hoꝝ aũt vnũqḋqȝ T.c.33.
reducit̃ ad principia. vnde ⁊ in cognoſcẽdo diffinientes ipſaȝ aut elemẽtũ aut ex elñtis faciũt dicentes ſimilr inuicẽ ꝑter vnuȝ. Dicunt enim ſimile cognoſci ſimili. Quoniã autẽ anima oĩa cognoſcit: conſtituunt eam ex omnibus principijs. ¶ Quicũqȝ quideȝ igit̃ vnã aliquã dicũt T.c.34
cam: vt elementũ vnum: ⁊ animam vnum ponunt vt ignem: aut aerem. Plura vͦo dicentes principia: ⁊ animam plura dicunt.

¶ Epilogat ⁊ colligit ex his oĩbus q̃ dixit ſuã itentionẽ. Et ꝑ quãtũ ad ipſa ṗn^a. Scḋo vͦo quãtũ ad ↄ̃rietates que ſũt i ipſis ṗncipijs. ibi (Quicũqȝ aũt ↄ̃rietates ⁊c̃.) Quãtum vͦo

tū vō ad ipſa pn^a: qa ipſi tria attribuebant aie. ſ. q̄ ſit qd ſubtiliſſimū: q̄ ſit qd cogſcitiuū: ⁊ q̄ ſit qd motiuū: ⁊ hec tria. ſ. ſenſus: motus: ⁊ icorporeū reducit in pn^m. Illō eni dicūt eē pn^m qō eſt ſimplex. Itē pn^m ex ſe hēt q̄ ſit cognoſcitiuū: qa ſic dictū ē ſile ſili cognoſcit. vñ ⁊ dicebat aiaꝫ cōponi ex elītis: aut eē ea: qa dicebāt q̄ ſile ſili cognoſcit: pter Anaxa. q ponebat itellm imixtū. Itē qa pn^m eſt ſubtiliſſimū: dicebāt illud maxie motiuū: ⁊ qa aia cognoſcit oia: dicūt ipſaꝫ cōponi ex oibus pncipijs. Et h dicūt oēs: qa ſm q̄ ponūt pn^a ita ponūt aiaꝫ. Uñ qcūq; ponūt vnā aliquā cāꝫ ſeu pn^m ⁊ elītū vnū: iſti dicūt aiaꝫ eē illō vnū: ſic iā pꝫ: vt ignē aut aerē ſeu aquā. Itē illi q dicūt pla pn^a eē: iſti ſilr aiūt aiaꝫ eē pla illa: ſiue ex his cōponi.

Solus autē Anaxagoras mentēꝫ paſſione vacare dicit: ⁊ nihil prorſus cū ceteris habere cōe. Uerum cū talis ſit: quo nā pacto cognoſcet: ⁊ quaꝫ ob cām. neqꝫ ille dixit: neqꝫ ex dictis perſpici poteſt.

Anaxagoras aūt ſolus impaſſibilē dicit intellectū: ⁊ nihil cōe nulli aliorꝫ hēre. Huiuſmodi aūt cū ſit: qūo cognoſcit: ⁊ pp quā cām: neqꝫ ille dixit: neqꝫ ex his que dicta ſunt: cōſpicuū eſt.

Et qa dixerat q̄ oēs ꝯueniūt in hoc q̄ dicūt aiaꝫ cōponi ex pncipijs: qa opꝫ cognoſci ſile ſimili: pter vnuꝫ: ſcilꝫ Anaxa. iō cū dicit (Anax. aūt ſolus.) oñdit qualr differt ab eis dicēs q̄ Anaxa. ſolus dixit itellectū eē ipaſſibilē: nec hēe aliqd cōe alicui. i. nulli eorꝫ q̄ cognoſcit ſimileꝫ. Sed qualr cognoſcit itellectus: neqꝫ Anaxa. dixit: neqꝫ eſt manifeſtū ex his q̄ dicta ſūt. Cōſequēter ēt cū dic.

At vō qui cōtrarietates in principijs faciunt: hij cōſiciunt animā etiā ex ꝯtrarijs. Qui vō tm̄ alterū ponunt cōtrariorꝫ: calidū inquā: aut frigidū: aut aliqd aliud huiuſcemodi: hij ſimiliter ⁊ aiaꝫ vnū iſtorꝫ aſſerunt eſſe. Quapropter ⁊ noia ipſa ſequunt̄. Nam hij qui calidum eſſe dicunt: inde inquiunt ipſum viuere ductū nominatūqꝫ fuiſſe. Et hij rurſus qui frigidū eē cenſent: animā inde nūcupatā ob reſpirationē ⁊ refrigerationē aſſerunt eſſe. Hec igit̄ que de aia tradita ſunt a maioribus noſtris: ⁊ hec ſunt cauſe ob q̄s illi talia de ipſa dixerunt.

T.c.35. Quicūqꝫ aūt ꝯtrarietates faciūt in principijs ⁊ aiam ex cōtrarijs conſtituunt. Quicūqꝫ autē alterū contrariorꝫ vt calidū aut frigidū: aut aliquid huiuſmodi aliud: ⁊ aiam ſimilr vnuꝫ aliquid horū ponūt. Unde ⁊ noibus cōſequunt̄: vt calidū quidē dicentes: quia ppter hoc ⁊ hoc viuere noiatū eſt. Qui aūt frigidū pp reſpirationē ⁊ refrigerationē vocari aiaꝫ. Tradita qdē igit̄ de aia: ⁊ pp quas cās dicūt ſic: hec ſunt.

Colligit itentionē ſuā quātū ad ꝯtrarietates que in ipſis pncipijs ſūt: dicēs q̄ qdā ponūt pn^a rerū ꝯtraria: ⁊ hij conſtituūt aiaꝫ ex pncipijs ꝯtrarijs: ſic Empedō. Dans enim elītis caliditatē frigiditatē humiditatē ⁊ ſiccitatē: dat ⁊ aie inēſſe ꝯtrarietates has. Dixit eni q̄ terra terrā ituemur: aquā aūt aqua ⁊c̄. Quidā vō poſuerūt pn^m oiuꝫ eſſe vnū elītorū: ⁊ illius qualitatē appoſuerūt aie: vt qdē ignis caliditatē: q dixerūt pn^m oiuꝫ eē ignē: illi vō q dicūt pmū pncipiū oium aquā: apponūt aie frigiditatē. Uñ ſm q̄litates pncipiorꝫ que ponūt. dicūt ſilr eē aiaꝫ: vt de nā caloris aut frigoris: ⁊ huiꝰ. Et hoc etiā oñdunt ex noibꝰ qbus nolant ipſaꝫ aiaꝫ: qa illi qui dicebāt aiaꝫ eſſe de nā caloris: denominabāt eā a ζῆν vel ζειν. i. viuere qō denoiatuꝫ eſt ζειν qō eſt feruere. Illi vō q dicebāt aiaꝫ de nā frigoris noiabāt eā pſichron: qō eſt fridū. vñ ⁊ ab hoc venit pſichi. i. aia ppter refrigerationē que ſaluat aial ex reſpiratiōe. Sic ergo pꝫ q̄ alij noiabant aiam a vita. ſ. illi q dicebāt ipſaꝫ de nā caloris. Alij aūt reſpiratione. ſ. illi q dicebāt q̄ erat de nā frigoris. Ex his oibus ꝯcludit dicēs: q̄ hec ſūt q̄ tradita ſūt de aia: ⁊ pp q̄s cās ſic dicūt de ipſa.

Conſiderandū eſt aūt primū de motu. Nā fortaſſe nō ſolū falſum eſt ſubſtantiā aie talē eſſe qualē hij dicunt qui aiam id aſſerunt eſſe qō ſeipſuꝫ mouet: aut mouere pōt: ſed etiā vnū id eſſe quoddā videt̄ eorꝫ que nequeunt eſſe: motū inquā ipſi ineſſe atqꝫ cōpetere. Nō neceſſariū igit̄ eſſe: id omne moueri qō mouet: olim iam diximus ⁊ probauimus. Cū aūt omne qō motu cietur duplr moueat̄: aut eni per aliud: aut per ſe mouet̄. Per aliō aūt id omne moueri dicimꝰ: qō eſt in eo qō motu cietur: Ut nauigātes: hi nāqꝫ non perinde atqꝫ nauis mouent̄. Hec eni per ſe mouet̄: illi vō motu cientur qa ſunt in eo qō motu ciet̄. Qō quidē ita eſſe patet in partibus. Motus eni proprius pedū: eſt ambulatio: qua mouent̄ ⁊ hoies: tūc aūt hiſce motus nō ineſt (vt patet) in nauigātibus. Cū igit̄ id qō mouet̄ (vt diximus) bifariā dicat̄ moueri. Cōſideremus nunc opꝫ de aia: ſi per ſe moueatur: motuſqꝫ particeps ſit.

T.c.36. Conſiderandū aūt primū qdē de motu. Fortaſſis eni nō ſolū falſum eſt ſubām ipſius huiꝰ eſſe qualē aiunt. dicentes aiam eſſe qō eſt ſeipſꝫ mouēs: aut poſſibile mouere: ſed vnū quiddā impoſſibiliū ineſſe ipſi motū. Qō qdē igit̄ nō neceſſe ſit mouens ⁊ ipſuꝫ moueri: prius dictū

T.c.37. eſt. Duplr eni mouet̄ omne. Aut eni ſm alterū: aut ſm ſeipſuꝫ. Scdm alterū dicimus: q̄cūqꝫ mouent̄ ex eſſe in eo qō mouet̄: vt naute. Non eni ſimilr mouent̄ naui. Hec quidē ſm ſeipſuꝫ mouet̄: illi aūt ex eſſe in eo qō mouet̄. Manife

T.c.38. ſtum aūt in partibus eſt. Proprius quidē eniꝫ motus pedū ambulatio: hec autē ⁊ hoium eſt. Non ineſt autē nautis tunc: Duplr itaqꝫ dicto moueri nūc intēdimus de aia ſi p ſeipſaꝫ mouetur ⁊ participat motu.

Lectio. VI.

Upra ponit phs opiones aliorꝫ phorꝫ d aia. hic ꝯñter diſputat ꝯ eas. Sunt aūt tria q̄ dicti phi attribuebāt aie. ſ. q̄ ſit pn^m motus: q̄ ſit pn^m cognitionis: ⁊ q̄ ſit icorpaliſſimū. Inter q̄ duo ex eis ſūt q̄ſi pncipalia: que p ⁊ g ſe aie attribuebāt. ſ. q̄ ſit pn^m motꝰ: ⁊ q̄ ſit pn^m cognitiōis. Tertiū aūt qō attribuebāt aie. ſ. q̄ ſit ſubtiliſſimū: quātū ad aliqd hn̄ dr: ⁊ quātū ad aliqd male. Si eni ſubtiliſſimū accipiat̄ ſimplr dictū d aia: ſic hn̄ dr: qa ſine dubio aia icorpaliſſima ⁊ ſubtiliſſima eſt. Si aūt non accipiat̄ ſimplr: ſed cū corpe: vt dicat̄ aia ſubtiliſſimū corpus: ſic male dr. Et ideo phs nō vtit̄ niſi duobꝰ pn̄. ſ. motu ⁊ cognitione. Diuidit̄ aūt ps iſta in tres ptes. Prio eni inquirit de aia ꝯ opiones phorꝫ ſm q̄s dixerūt ipſaꝫ aiaꝫ eſſe pn^m motꝰ. Scdo ꝯ opiones eorꝫ q dixerūt ipſaꝫ eſſe pn^m,

cognitionis.ibi(Trib⁹ aũt modis tradit ⁊c.)Tertio vo mouet quãdã q̃ſtionẽ:vtrũ.ſ.mouere:ſentire:⁊ cognoſcere attribuant̃ aĩe:ſicut vni pn̄o:vl ſicut diuerſis.ibi(Quõ aũt cognoſcere aĩe eſt.)Prĩa pars diuidit̃ in duas. In pma diſputat ꝯ ea q̃ dñt de aĩa ſm q̄ eſt pn̄m motus ex eo q̄ ponũt ipſaz pn̄m motus. Scdo ꝯ quãdã opĩonẽ:q̄a ſupra hoc q̄ dixerãt aĩaz eſſe pn̄m mot⁹:q̄dã attribuũt ipſi aĩe aliqd aliõ.ſ.q̄ ſit nũerus mouẽs ſeipſuz.ibi(Multis ãt his q̃ dicta ſũt irrõnabili⁹.)Prĩa pars diuidit̃ in duas. Prĩo eñ diſputat ꝯ opĩones illoꝝ q̄ attribuebãt motuz aĩe:ſm q̄ ipſi attribuũt aĩe motũ.Scdo inq̄rit vtrũ per aliquã aliã viã:mot⁹ aĩe attribui poſſit.ibi(Rõnabili⁹ aũt dubitabit ⁊c.)Pars pma diuidit̃ in duas.Prĩo eniz diſputat l cõi circa illos q̄ dicũt aĩaz pn̄m mot⁹.Scdo vo deſcẽdit ad q̄ſdã q̃ſtiones in ſpãli.ibi(Quidã aũt ⁊ moue re ⁊c.)Prĩa ps diuidit̃ in duas.pmo eñ manifeſtat ſuã intentionẽ.Scdo ponit rõnes ad ꝓpoſitũ oñdenduz.ibi(Quatuor aũt modis cuz ſint ⁊c.)Dicit ḡ pmo q̄ ſicut ex ſupiorib⁹ habet̃ phĩ ex duob⁹ venerũt in cognitionẽ aĩe.ſcilꝫ motu ⁊ ſenſu.Et iter hec pꝰ ꝯſiderandũ eſt de motu. Oẽs aũt phĩ q̄ venerũt in cognitionẽ aĩe ex motu h̄ pn̄m hẽbãt cõe.ſ.q̄ omne qd̄ mouet mouet̃:vñ q̄a nãle ẽ aĩe q̄ moueret:credebant q̄ ei ſit ꝯnãle q̄ moueret̃:⁊ hoc hĩe aĩaz ex ſuba ſua:vñ ⁊ ponebãt in ei⁹ diffõne motuz dicẽtes aĩaz eẽ q̄d mouẽs ſeipm.Eſt ḡ hic ꝯ duo diſputãdũ.ſ.ꝯ rõnẽ põnis:⁊ ꝯ ipſaz põnẽ.Utrũqꝫ enl eſt falſuz. Nã ⁊ rõ põnis iſtoꝝ:falſa erat:⁊ coꝝ poſitio. Hoc n.qd̄ ſupponebãt tanq̃ p ſe veꝝ.ſ.q̄ omne qd̄ mouet mouet̃;

T. cõ. 31. ⁊ inde. falſuz eſt.ſicut ſatis ꝓbat̃ in 8⁰ phy.vbi oñdit̃ q̄ eſt qdd̄ã mouẽs imobile.Et quãtũ ad hoc ptinet:breuit̃ põt oſtẽdi q̄ ſi aliqd mouet nõ opꝫ q̄ moueat̃.Cõſtat eñ q̄ ſm q̄ mouet eſt in actu:ſm q̄ mouet̃ eſt in potentia:⁊ ſic idẽ ⁊ ſm idẽ eẽt in actu ⁊ potẽtia:qd̄ eſt icõueniẽs. Sed hoc ꝑtermiſſo diſputem⁹ ad poſitionẽ coꝝ:vtꝝ.ſ.aĩa moueat̃.Dicebãt aũt iſti duo.ſ.q̄ aĩa mouet̃:⁊ q̄ motus eẽt de ſuba aĩe.Ariſt.aũt vtrũqꝫ negat dicẽs q̄(Fortaſſis.) Hoc dicit:q̄a nõdũ ꝓbauerat hoc qd̄ dicit:nõ ſolũ falſũ eſt q̄ motus ſit de ſuba aĩe ſm q̄ dicũt diffinientes ipſã; dicẽtes aĩaz eſſe qd̄ eſt ſeipſuz mouẽs aut poſſe mouere: ſed totalr̃ impoſſe eſt ipſi aĩe cõuenire q̄ moueat̃.Et h̄

T. cõ. 34. ⁊ inde. pꝰs dictũ eſt:ſcilꝫ in 8⁰ phy.videlꝫ q̄ nõ ſit neceẽ oẽ mouens moueri. In mouẽte etiã ſeipo duo ſũt.vnũ mouẽs: ⁊ aliud motũ:⁊ impoſſe eſt q̄ illud qd̄ eſt mouẽs moueatur p ſe. In aĩalib⁹ aũt lꝫ nõ moueat̃ p ſe pars mouens: mouet̃ tñ p accñs.Oẽ eñ qd̄ mouet̃:mouet̃ dupl̃r:q̄a vl ſm ſe vel ſm alterũ:ſeu per accñs:ſm ſe q̄ñ res ipſa mouet̃:vt nauis:per accñs:vel ſm alterũ:q̄ñ nõ mouet̃ ipſa: ſed illud in quo eſt:ſicut nauta in naui mouet̃:nõ q̄a ipſe moueat̃:ſꝫ q̄a nauis mouet̃.Unñ hec eſt vera.ſ.nauis mouet̃ ſm ſe:nauta vo ſm accñs.Et q̄ nõ mouet̃ nauta per ſe.patet:q̄a quãdo aliquis mouet̃ per ſe:mouet̃ ſm partes ſuas:ſicut in ambulatione pꝰs eſt pedũ ambulatio:⁊ h̄ cũ eſt nauta in naui nõ ineſt ei.Sic ḡ pꝫ q̄ moueri dicit̃ dupl̃r.ſm ſe.⁊ ſm accñs:ſed iſti attribuebãt aĩe moueri ſm ſe:⁊ ideo ꝑtermiſſo ad pñs vtrũ aĩa moueat̃ per accidẽs:itẽdamus de aĩa ſi mouet̃ ſm ſe:et ꝑticipat motu ſicut iſti dicebãt.Et q̄ nõ mouet̃ p ſe ꝓbat Ariſto.ſex rõnibus.(Circa quas rõnes ꝯſiderãdũ eſt:q̄ lꝫ rõnes Ari. parũ videant̃ valere.nihilomin⁹ ſũt efficaces:q̄a ſũt ad põnẽ.Aliter enl argumẽtãdũ eſt ad eũ q̄ ſimpl̃r intendit veritatẽ:q̄a ex veris opꝫ ꝓcedere:ſꝫ q̄ arguit ad põnem ꝓcedit ex datis:⁊ iõ frequẽter Ari.⁊ q̄ñ argumentat̃ ad põnes:vĩ q̄ ſdicat rõnes p aꝝ efficaces:q̄a ꝓcedit ex datis ad iterimẽdũ põnẽ.(Sic ḡ pmã rõnem ponit.ibi.

(Cum igitur quatuor ſint motus: Latio:alteratio; accretio atqꝫ decretio:aut iſtoꝝ vno:aut pluribus: aut omnibus(vt patet)mouebitur.Qd̄ ſi non p accidens moueat̃:nã ſane motus inerit ipſi. At ſi hoc ſit:locus etiã eidẽ identidẽ cõpetet. Oẽs eñ iam dicti motus in loco ſunt.Qd̄ ſi ſubſtãtie ſit aĩe ſeipſaz motu ciere:non per accidẽs inerit ipſi motus:vt ineſt albedini:aut tricubito.Mouent̃ enim ⁊ ipſa:verũ per accidẽs:quippe cũ corpus id moueat̃ cui res tales inſunt.Quapropter ⁊ locus nullus ipſorũ eſt. At erit anime ſine controuerſia locus:ſi natura motus particeps eſt.

(Quatuor aũt motus cum ſint:loci mutationis:alterationis;augmenti;⁊ decrementi:aut ſm vnum horum mouebit:aut ſm plures:aut omnes. Si vo mouet̃ non ſm accidẽs:natura ierit motus ipſi. Si aũt hoc: ⁊ locus. Omnes enim dicti motus in loco ſunt. Si aũt eſt ſuba aĩe mouere ſeipſam:non ſm accñs moueri ipſi inerit ſicut albo ⁊ tricubito:mouent̃ eñ ⁊ hec: ſed ſm accñs. Cui eñ hec inſunt:mouere illõ corpus. Unde nõ eſt locus ipſorũ. Anime aũt erit:ſiquidem natura motu participat. T. c. 39.

(Que talis eſt.Si aĩa mouet̃:aut mouet̃ p ſe:aut p accidẽs.Si p accñs:tũc mot⁹ nõ erit de ſuba aĩe:qd̄ eſt ꝯtra eos:ſed mouet̃ ſicut albũ ⁊ tricubitũ:q̃ mouent̃ ſm accñs: ⁊ iõ nõ exigit̃ ad hoc locus ipſis.Si vo mouet̃ p ſe:ergo mouet̃ aliq̃ ſpecie mot⁹.Spẽs aũt motus ſũt q̃tuor.ſ.ſꝫ locũ:augmẽti:⁊ decremẽti:⁊ alterationis.Gñatio enim ⁊ corruptio nõ ſũt ꝓprie mot⁹:ſꝫ mutationes:q̄a mot⁹ ſũt ſucceſſiui:ſꝫ gñatio ⁊ corruptio ſũt mutatiões iſtãtanee. Ergo aĩa mouebit̃ aliq̃ ſpe iſtoꝝ motuũ.vl ſm locũ.vl ſm augmẽtũ.vl ſm decremẽtũ:vl ſꝫ alterationẽ. Si ḡ mouet̃ aliq̃ iſtoꝝ:⁊ oẽs hi mot⁹ ſũt in loco. ḡ aĩa erit in loco.(In hac aũt rõne vident̃ eẽ duo dubia. Unũ de h̄ qd̄ dicit q̄ oẽs dicti mot⁹ ſũt in loco qd̄ q̄dẽ de locali et de motu augmẽti ⁊ decremẽti manifeſtũ eſt. Sed de alteratiõe vr̃ difficile.Qd̄ q̄dẽ ſic itelligit̃ ab aliq̄b⁹:q̄a eñ oẽ qd̄ alterat̃ eſt corp⁹:⁊ corp⁹ eſt in loco:iõ alteratio dr̃ fieri in loco.(Sed h̄ nõ ſaluat lr̃az Ari.q̄r Ari.dicit q̄ huiꝰ mot⁹ ſunt in loco:⁊ nõ ſũt ſm locũ.(Et iõ dñꝫ q̄ ſine dubio alteratio eſt in loco.Aliõ eñ eſt mot⁹ in loco; ⁊ aliud motũ eẽ ſm locũ.Alteratio nõ eſt ſm locuz:ſꝫ in loco. Nã in alteratione opꝫ q̄ ſit appropinquatio alterãtis ad alteratũ:⁊ ſine h̄ nihil alterat̃.Unñ cũ appropinquatio ſiat p motũ localẽ.opꝫ q̄ ſit ſibi mot⁹ localis vt cauſa.

Alios non moueri p ſe:ꝓbat̃ ſex rõnibus.pũa.

Dubiũ.

R. 1⁰

(Scdm dubiũ eſt:q̄a ſm iſtos nõ erit icõueniẽs ſi aĩa eẽt in loco:cũ ponerẽt eã moueri p ſe:⁊ iõ nõ vr̃ valere ſua rõ.(Ad hoc ãt põt rñderi dupl̃r. Uno mõ q̄ iſtud icõueniẽs deducit̃ p ſequẽtes rõnes. Alio mõ:q̄a pp hoc eſt icõueniẽs:q̄a ſi aĩa eẽt in loco oporteret q̄ aſſignaret̃ ſibi locus ꝓprius in corpe ſeꝑatus:⁊ ſic nõ eſſet forma totius corporis.(Scdam rõnem ponit cum dicit.

Dubiũ.

R. 2⁰

(Preterea ſi natura motu cietur:vi quoqꝫ moueri põt:⁊ ſi vi mouet̃:⁊ natura moueri põt. Eodem mõ de quiete quoqꝫ dicere poſſumus. In hoc eñ natura res quieſcere ſolet:in quod ſuapte natura mouetur. In hoc pari modo vi plane quieſcit:i qd̄ vi pulſa mouet̃. At qui motus erunt aĩe violẽti quieteſue: neqꝫ ſi fingere volumus:aſſignare facile poſſumus.

Amplius

T.c.40 ¶ Amplius aũt ſi nã mouet̃: ⁊ violẽtia mouebitur: ⁊ ſi violẽtia: ⁊ nã. Eodem aũt mõ ſe hꝫ de quiete. In qõ eni mouet̃ nã ⁊ quieſcit in h nã: in qõ aũt violẽtia: ⁊ quieſcit violẽtia. Quales autem violẽti motus aĩe erunt ⁊ quietes: neqꝫ fingere volentibus facile eſt reddere.

Tertia rõ. ¶ Que talis eſt. Si aĩa mouet̃ per ſe ſm locũ: mouetur naturalr̃: oẽ aũt qõ mouet̃ nã aliter: mouet̃ violẽter. ſed ſi mouet̃ naturalr̃: quieſcit naturalr̃: ⁊ ſi quieſcit naturalr̃ quieſcit violẽter: ergo aĩa mouet̃ violẽter: ⁊ quieſcit violenter. Sed hoc eſt impoſſibile. ſ. ꝙ moueat̃ violenter: ⁊ quieſcat violenter: q̃a motus aĩe ⁊ quies ſunt volũtarij.

Dubium ¶ In hac aũt rõne videt̃ dubiũ eſſe. ſ. ꝙ id qõ mouetur naturaliter moueat̃ violenter: nã celũ mouet̃ naturalr̃: Rñ° nõ tñ violenter. ¶ Ad hoc dõm eſt: ꝙ illa ꝓpoſitio ſm veritatẽ falſa eſt: ſed ſm poſitionẽ vera: q̃a iſti nullũ corpus ponebant naturalr̃ motũ: niſi quatuor elña: in q̃bus videmus motus ⁊ q̃etes naturalr̃ ⁊ violenter fieri: ⁊ ſm hoc procedit ratio. ¶ Tertiã rõnẽ ponit cũ dicit.

¶ At võ ſi ſurſum mouebitur: ignis erit: ſi deorſũ: terra. Diſce nanqꝫ corporibus hi motus competũt. Eadem eſt ⁊ de medijs corporibus ratio.

¶ Amplius ſiquidẽ ſurſũ mouebit̃: ignis erit: ſi võ deorſum: terra. Horum eni corporũ motus ij. Eadem autem ratio ⁊ de medijs.

3° rõ. ¶ Que talis eſt. Illi dicunt ꝙ anima mouet̃: ⁊ ex hoc mouet corpus: ⁊ hũc motũ dicunt hĩc ab aliquo elñtoꝝ: aut ergo ſequit̃ motũ ignis aut terre: aut alioꝝ elñtoꝝ. Si g̃ ꝑticipat motũ ignis: mouebit̃ ſolũ ſurſũ. ſi terre: deorſũ. Sed hoc eſt falſum: q̃a aĩa mouet ad oẽm ꝑtẽ. Et hec rõ ꝓcedit ex ſuppõne. ¶ Quartã rõnẽ ponit cum dicit.

¶ Preterea cũ videatur anima corp⁹ mouere: ratio ni conſentaneũ eſt ijs motibus ipſuꝫ mouere: q̃bus ⁊ ipſa mouet̃. Quod ſi id ſit: cõuertẽdo vere quoqꝫ dicere poſſumus: eo ipſaꝫ motu cieri: quo mouet̃ et corpus. At latione corpus mouet̃. Quare mutabit̃ ⁊ anima perinde atqꝫ corpus: ⁊ aut tota: aut ꝑtibus locũ mutabit. Qõ ſi id fieri põt: fieri quoqꝫ põt: vt egreſſa: rurſus corpus ingrediatur. Ex quo fiet vt animalium ea que mortem obierunt reſurgant.

T.c.41 ¶ Qm̃ aũt videt̃ mouere corp⁹: rõnabile eſt his mouere motib⁹: q̃b⁹ ⁊ ipſa mouet̃. Si aũt hoc: ⁊ ↄuertẽtibus erit dicere veꝝ: ꝙ ſꝫ qõ corpus mouet̃: hoc ⁊ ipſa. Corpus aũt mouet̃ ſm loci mutationeꝫ: quare ⁊ aĩa mouebit̃ ſm corpus: aut tota: aut ſm ꝑtes tranſlata. Si aũt hoc ↄtingit ⁊ exeuntẽ iterũ ingredi. Ad hoc autẽ ſequetur reſurgere mortua animalium.

4° rõ ¶ Que talis eſt: Vos dicitis aĩam ex hoc moueri: ꝙ mouet corpus: g̃ rõnabile eſt dicere: q̃a illis motibus mouet corpus q̃bus ipſa mouet̃: ⁊ ec̃õuerſo: veruꝫ erit dicere ꝙ illis motibus mouet̃: q̃bus mouet corpus. Sed corpus mouet̃ ſm loci mutationẽ. g̃ aĩa mouet̃ ſm locũ. Sed ſi moueri alaꝫ ſm locũ eſt mutare corpus: cõtingit ipſam aĩam exeũtẽ: iterũ itrare corpus. Et q̃a alaꝫ igredi corp⁹. eſt viuificare corpus: ſequit̃ ad hoc mortua de nũero aĩa

Obiectio liũ: ſm nãꝫ reſurgere: qõ eſt impoĩe. ¶ Cõtra hãc rõnẽ aliq̃ obijciunt dicẽtes: ꝙ hoc. ſ. ꝙ aĩa moueat eiſdẽ motibus q̃bus mouet̃: nõ eſt verũ: q̃a aĩa non mouet̃ niſi ſm appetitũ ⁊ voluntatẽ. mouet autẽ corpus alijs motibus.

Rñ° ¶ Ad qõ dõm ꝙ appetere ⁊ velle ⁊ hui⁹ nõ ſunt motus aĩe: ſed opationes. Motus aũt ⁊ opatio differũt: q̃a motus eſt act⁹ imꝑfecti: opatio võ eſt act⁹ ꝑfecti. Nihilominus tñ vã eſt illa ꝓpoſitio ſm poſitionẽ: q̃a illi dicebant aĩaꝫ nõ aliter mobilẽ niſi ſm ꝙ mouet corpus.

Dubium ¶ Sed nũq̃d ſequit̃ illud incõueniẽs ꝙ reſurgant corpa aĩaliũ ſi aĩa mouet̃ ſm locũ.

Rñ° Dõm ꝙ quidã dixerunt ꝙ aĩa eſt cõmixta toti corpi: ⁊ vnita ſm quãdã ꝓportionẽ: ⁊ ꝙ nõ ſeparat̃ niſi ſoluat̃ illa ꝓportio: vñ quãtũ ad iſtos nõ ſequit̃. Sed quãtũ ad illos q̃ dicũt aĩaꝫ eſſe in corpe vt in loco ſeu in vaſe ⁊ itrare ⁊ egredi aliq̃ñ: ſequit̃ illud incõueniens Ariſto. ¶ Quintã rõnẽ ponit cum dicit.

¶ At eni motũ per accidẽs ab alio quoqꝫ mouebit̃. Animal enim vi pelli poteſt. Non aũt opꝫ: cuius in ſubã ineſt: a ſeipſo moueri id ab alio motu cieri niſi per accidẽs: quẽadmodũ neqꝫ qõ per ſe: vel ꝓpter ſe bonũ eſt id per aliud oportet: aut gratia cuiuſpiã eſſe. Animã autem ſi mouetur: a ſenſibilibus maxime quiſpiam dicet moueri.

¶ Motũ autẽ ſm accidẽs: ſi ab altero moueat̃. T.c.42 Depellet̃ eni vtiqꝫ violẽtia aĩal. Nõ opꝫ autẽ cui a ſeipſo moueri ieſt in ſuba: hoc ab alio moueri: niſi ſm accidẽs: ſicut neqꝫ qõ ſm ſe bonũ aut ꝑꝑ ſeipſuꝫ: hoc quidẽ ꝓpter aliud eſſe: hoc aũt alterius cã. ¶ Animã aũt maxĩe dicet aliq̃s T.c.43 vtiqꝫ a ſenſibilibus moueri: ſiquidem mouet̃.

5° rõ ¶ Que talis eſt. Cõſtat ꝙ illud qõ ſm ſe ineſt alicui rei nõ eſt necẽ ꝙ inſit ei ſm aliud: niſi forte per accñs. Si g̃ ineſt aĩe ꝙ moueat̃ ſm ſe ⁊ ſm nãm ſuã: neceſſariũ eſt ꝙ aĩa ſit mobilis ſm ſe. ergo non indiget ꝙ moueat̃ per aliud ⁊ ab alio. Sed nos videm⁹ ꝙ mouet̃ a ſenſibilib⁹ in ſentiẽdo: ⁊ ab appetibilibus in appetẽdo: nõ ergo aĩa per ſe mouet̃.

Solõ. ¶ Ad hoc obuiant Platonici dicentes ꝙ aĩa nõ mouet̃ a ſenſibilibus: ſed occurrũt motui anime: inquantũ aĩa diſcurrit per ea.

Impug° ¶ Sed hoc eſt falſum: q̃a ſicut Ariſto. ꝓbat: intellectus poĩs reducit̃ per ipſa ſcilꝫ per ſpẽs rerũ ſenſibiliũ in actu: ⁊ ideo opꝫ ꝙ moueat̃ ab eis hoc modo. ¶ Sextã rationẽ ponit cum dicit.

¶ At võ ſi mouet ſeipſaꝫ anima: ⁊ ipſa quoqꝫ mouet̃. Quare cũ oĩs mot⁹ exitus atqꝫ remotio ſit eius qõ motu cietur: ea ratione qua motũ ſubijt aĩa: nimirũ ex ſubſtãtia dimouet̃ ⁊ exit: niſi ſeipſaꝫ ꝑ accñs moueat̃. At motus: vt inquiunt ſubẽ eſt ipſius per ſe.

¶ At võ ſi mouet ipſa ſeipſaꝫ: ⁊ ipſa mouetur vtiqꝫ. Quare ſi oĩs mot⁹ ex diſtãtia ẽ ab eo qõ mouet̃: ſm ꝙ mouet̃ ⁊ aĩa diſtabit vtiqꝫ a ſuba ipſi⁹ ſm ſeipſam: niſi ſm accidens ſeipſam moueat: ſed eſt motus ſubſtantie ipſius per ſe.

6° rõ ¶ Que talis eſt. Si aĩa mouet ſeipſaꝫ: ↄſtat ꝙ ipſa mouebit̃ ſm ſuã ſubam: ſed oẽ qõ mouet̃ diſtat vl̃ exit ab eo a quo ⁊ ſm qõ mouet̃: ſicut ſi aliq̃d mouet̃ a quãtitate: exit ⁊ diſtat ab ipſa quãtitate a qua mouet̃. Si g̃ aĩa mouet̃ a ſuba ſua ⁊ a ſeipſa: ſicut illi dicũt: diſtabit ⁊ exibit a ſuba ſua: ⁊ ſic motus erit ſibi cauſa corruptionis: qõ eſt ↄtrũ illis q̃ dicebãt aĩam ꝑꝑ motũ ipſam aſſimilari diuinis: ⁊ imortalẽ eẽ: vt ſuperius ꝑꝫ. ¶ Et hec ratio ꝓcedit Le:.5ª. quantũ ad eos: quia nõ diſtinguebant inter operationeꝫ ⁊ motũ. Operatio eniꝫ non facit diſtare: ſed perficit operantem: ſed in motu oportet ꝙ ſit exitus.

¶ Quidã autẽ aſſerũt aiam: id corpus in quo eſt: eo/dẽ mouere modo quo ⁊ ipſa mouetur vt Democrit⁹. Qui quidẽ perinde atq₃ Philippus comicus dicit. Ille nãq₃ Dedalum ait ligneam venerem cõfeciſſe que motu mouebatur argenti viui: quod in illam infudit. Et Democritus pari modo pilas indiuiſibiles ſecum trahere corpus: totũ atq₃ mouere dicit: ex eo q̃a nũq̃ ipſe q̃eſcũt ſuapte nã deſinũtq₃ moueri.

T.c.44 ¶ Quidã aũt ⁊ mouere aiaʒ dicũt corp⁹ in quo ſic ipſa mouetur: vt Democritus ſilr dicẽs Philippo comediarʒ Didaſcolo. Refert eni Dedalũ mobilẽ feciſſe ligneã Mineruã effundẽs argẽtuʒ fuſile. Silr aũt ⁊ Democrit⁹ dicit. Motas eni iquit idiuiſibiles ſpheras: pp id q̃ð apte nate ſunt nuſq̃ manere: cõtrahereq₃ ⁊ mouere corpus omne. Lectio. VII.

Upra poſuit Phs rõnes in cõi ꝯ eos qui poſuerũt aiaʒ ſm ſe moueri: hic vo ponit rationes in ſpãli ꝯ quoſdã q̃ aliq̃d ſpãlis difficultatis videntur dixiſſe circa opionẽ eoꝝ de motu aie. Et circa hoc tria fac. Primo eni ponit rõnes ad opionẽ Democriti. Scðo vo ad opionẽ Platonis. ibi (Eodẽ aũt modo ⁊c̃.) Tertio vo ad quãdaʒ aliaʒ opionẽ. ibi (alia aũt quedã opio ⁊c̃.) Circa p̃mũ duo fac̃. Primo eni ponit opionẽ Democriti de motu aie: ⁊ exponit eã. Scðo vo obycit in ꝯriũ. ibi (Nos aũt interrogabimus.) Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ in p̃cedentib⁹ ponit vna rõne. ſ. in quarta Ariſto. ꝯ illos qui ponũt aiam moueri ſm ſe: ⁊ ex hoc mouet corpus: ꝙ ſi aia mouet corp⁹: neceẽ eſt ꝙ illis motibus moueat quibus ipſa mouetur. Et hoc cõcedebãt quidã qui dicũt aiam mouere corpus in quo eſt ſic ipſa mouetur. ideſt illis motibus mouere: q̃bus ipſa mouetur. Et hic fuit Democritus. Et inducebat ad hoc ſilitudinẽ: q̃a erat quidã magiſter comediarũ noie Philipp⁹. Hic recitauit in libris ſuis: ꝙ q̃dã noie Dedalus fec̃e ſtatuã ligneã dee Minerue: ⁊ hec ſtatua erat mobilis ex eo ꝙ erat ĩtus argentũ fuſile ideſt viuũ: ⁊ mouebatur motu ipſius argenti viui. Silr ergo huic dicit Democritus in opione ſua de motu aie. Dicit eniʒ ꝙ aia eſt

Lec.3. cõpoſita ex idiuiſibilib⁹ ſpheris: vt ſupius pʒ. Et q̃a hẽ idiuiſibiles ſphere. i. athomi figure rotũde: ꝯtinue mouentur: ex eo ꝙ nunq̃ quieſcũt: cõtrahũt ⁊ mouẽt totũ corpus ſm ꝙ ipſe mouentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nos autẽ ipſum interrogabimus: ſi quieteʒ etiam idipſuʒ faciat nũq̃. At quo nã pacto quietẽ faciet: difficile eſt dictu, vel potius dici non poteſt.

¶ Nos aũt interrogabim⁹: ſi ⁊ quieſcere facit hoc idẽ. Quõ aũt faciet: difficile aut ipoſſe dicere.

Contra opionem Democriti duab⁹ rationibus. p° ¶ Obycit Ariſtoteles cõtra hãc opionẽ Democriti: duabus rõnibus. Prima rõ talis eſt. Cõſtat ꝙ aia nõ ſolum eſt cã mot⁹ in aiali: ſed quietis. Sed ſm opionẽ Democriti: aia nõ eſt cã quietis: lʒ ſit cã motus in aiali: q̃a difficile aut ipoſſe eſt dicere: ꝙ illa corpa ſpherica indiuiſibilia quieſcant: cum nunq̃ imota permaneant: vt dictum eſt. ¶ Secundam rationem ponit cum dicit.

¶ Omnino autẽ anima nõ ſic mouere videtur animal vt inquiunt ipſi: ſed electione quadã ⁊ intellectione.

¶ Omnino autẽ nõ ſic videtur aia mouere aial: ſʒ per voluntatem quandam ⁊ intellectum.

2° rõ ¶ Que talis eſt. Cõſtat ꝙ motus quẽ argentũ viuũ cauſat in ſtatua nõ eſt motus volũtarius: ſed violẽtus. Sed motus aie nõ eſt violẽtus: ſed voluntarius: quia mouet per voluntatem ⁊ intellectũ: ⁊ ideo nulla (vt videtur) eſt poſitio Democriti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eodẽ autẽ mõ Timeus etiã aiaʒ corpus mouere dicit. Mouere eni ipſaʒ ex eo cẽſet: atq₃ aſſerit corpus: q̃a mouetur: propterea q̃ð ad ipſum connexa eſt.

¶ Eodem auteʒ mõ ⁊ Timeus phyſiologiʒat T.c.45 aiam mouere corpus. In eo eniʒ ꝙ eſt moueri ipſaʒ ⁊ corp⁹ mouet: pp id q̃ð cõplexa ẽ ad ipʒ.

¶ Ponit opionẽ Platonis. Et circa hoc duo facit. Prio ponit opionẽ Platonis. Scðo reprobat eã. ibi (Primuʒ igitur ⁊c̃.) Circa p̃mũ duo facit. Primo oñdit ſilitudineʒ opionis platonice ad opionẽ Democriti. Scðo explicat opionẽ Platonis de aia. ibi (Cõſtitutã ãt ex elñtis ⁊c̃.) Dicit ḡ p̃mo: ꝙ ſicut Democritus poſuit corpus moueri ab aia: inq̃ãtũ aia cõiuncta ipſi mouetur: ita ⁊ Timeus q̃ ĩtroducitur a Platone loquẽs: aſſignat rõnẽ qualr aia mouet corpus. Dicit eni ꝙ aia mouet corpus inquantũ ipſa mouetur: pp hoc ꝙ aia coniuncta eſt corpori per modũ cuiuſdã colligationis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Opifex eni dicit ex elementis iam conſtitutam: numeriſq₃ diſtinctam ſonoris: vt inſitum ſonoritatis atq₃ concentus habeat ſenſum: ⁊ vniuerſum feratur conſonis lationibus.

¶ Conſtitutã auteʒ ex elñtis ⁊ diſpartitam ſm armonicos numeros quatenus cõnãleʒ ſenſuʒ armonie habeat: ⁊ vt omne feratur ſm conſonantes motus.

Opinio Plato. de aia. ¶ Explicat opionẽ Platonis. Et p̃mo exprimit ꝯſtitutionẽ ſubẽ ipſius. Scðo exponit quõ ex ea p̃cedit motus. ibi (Aſpectũ rectũ in circulũ reflexit.) Circa p̃mũ ſciendũ eſt ꝙ Plato hec v̄ba que hic ponuntur in Timeo p̄ſequitur loquẽs de aia mũdi: quã imitantur ſm ipſum iferiores aie. Et ideo per hoc ꝙ hic tangitur de nã aie mũdi: tangitur quodãmodo nã oĩs aie. ¶ Sciendũ eſt igitur: ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt. Plato poſuit ſubam oiaʒ rerũ eſſe numerũ: rõne ſupius dicta. Elñta aũt numeri ponebãt vnũ. q. formale: ⁊ duo. q. mãle. Ex vno eni ⁊ duobus oẽs numeri ꝯſtituuntur. Et q̃a impar numerus quodãmodo retinet aliq̃d de indiuiſione vnitatis: poſuit duo elñta numeri par ⁊ impar: ⁊ impari attribuit idẽtitatẽ ⁊ finitateʒ: pari autẽ attribuit alteritatẽ ⁊ ifinitatẽ. Cuius ſignuʒ tangitur in 3° phy. q̃a ſi ſupra vnitatẽ impares numeri p ordineʒ addantur: ſemp producitur eadem figura numeralis. Puta ſi ſupra vnũ addantur tria: qui eſt p̃mus impar: cõſurgũt quatuor q̃ eſt numerus quadratus q̃bus rurſus ſi addatur ſecũdus impar. ſ. quinarius ꝯſurgit nouenarius: q̃ itẽ eſt nũer⁹ q̃drat⁹: ⁊ ſic ſemp in ifinitũ. Sed in nũeris parib⁹ ſemp ſurgit alia ⁊ alia figura. Si eni vnitati addatur binarius qui eſt p̃mus par cõſurgit ternarius: qui eſt numerus triãgularis: q̃bus ſi rurſus addatur quaternarius qui eſt ſcðs par: ꝯſurgit ſeptẽnarius: q̃ eſt ſeptãgule figure: ⁊ ſic in infinitũ. Sic ḡ Plato ponebat ideʒ ⁊ diuerſuʒ eſſe elñta oiuʒ rerũ: quoꝝ vnũ attribuerat numero ipari: aliud vo numero pari. Quia vo ſubaʒ aie ponebat mediã iter ſubas ſuperiores: que ſemp eodẽ modo ſe hñt: ⁊ ſubas corporeas in q̃b⁹ alteritas ⁊ mot⁹ inuenitur. Poſuit aiam ꝯſtare ex his elñtis. ſ. ex eodẽ ⁊ diuerſo: ⁊ ex numeris paribus ⁊ imparib⁹. Mediũ eni oʒ eſſe affine vtriq₃ extremoꝝ. Et ideo dicit ꝙ poſuit eã cõſtitutã ex elñtis. ¶ Itẽ ſciendũ eſt: ꝙ in numeris ſunt diuerſe p̄portiões ⁊ ifinite:

Margin notes beside the right column: t.c.26. (beside "rũ: rõne ſupius dicta"); t.c.26. (beside "in 3° phy.")

ꝛ ĩfinite:quoꝝ aliq̃ ſunt armonice.i.ↄſonãtiarum cã. Nã dupla ꝓportio eſt cã ↄſonãtie q̃ dicit̃ diapaſon:ſex quialtera ꝓportio cauſat ↄſonãtiã q̃ dicit̃ diateſſaron: ſexquioctaua ꝓportio cauſat tonũ:ꝛ alie ↄſonãtie:q̃bus dã alijs ꝓportionibus cauſant̃:puta ea q̃ eſt cõpoſita ex diapaſõ ꝛ diapẽte cauſat̃ ex tripla.ea q̃ ſub diapaſõ cauſat̃ ex q̃drupla:quã q̃dẽ Pithagoras dep̄hendit:vt Boetius refert in muſica:ex ꝑcuſſiõe q̃tuor malleoꝝ q̃ ↄſonantes ſonos reddebant ſm ꝓdictas ꝓportiones:puta ſi vnꝰ martellus põderaret.12.vncias.alius.9.alius.8.aliꝰ 6.Ille q̃ eẽt.12.haberet duplã ꝓportionẽ ad eũ q̃.6.ꝛ redderet̃ cũ eo ↄſonantiã diapaſon. Ille ãt qui eſt.12.ad eũ q̃.8.ſub ſexquialtera ꝓportiõe:ꝛ ↄſonat ſm diapente.ꝛ ſimiliter q̃.9.ad eum q̃.6. Itẽ q̃.12.ad eum q̃.9.eſt i ſexq̃tertia ꝓportiõe:ꝛ conſonat cũ eo diateſſeron:ꝛ ſilr qui 8.ad eũ q̃.6.Qui aũt.9.ad eũ q̃.8.cũ ſit ſexq̃octaua ꝓportiõe ↄſonat ſcḋꝫ tonum. Lꝫ aũt Plato poſuerit res oẽs ex nũeris ↄſtitui:nõ tñ ex nũeris habẽtibus ꝓportiões armonicas:ſꝫ aiam poſuit eẽ ↄſtitutã ſm numeros hñtes hõ ꝓportiões.Et iõ dicit ꝙ poſuit eã (diſꝑtitã).i.q. diſpenſatã.(ſm armonicos nũeros).i.ſm nũeros ꝓportionatos adinuicẽ ſm muſicã ꝓportionẽ. Poſuit.n.ex his nũeris aiam ↄſtitutã.ſ.ex vno:duobus:tribꝰ.4.8.9.27.i q̃bꝰ hᷓ ꝓportiões inueniunt̃.duplici aũt ex cã aiaꝫ poſuit ↄſtitutã ex numeris armonicis.Una eſt:q2 vnũquodq̃ delectat̃ i eo qḋ eſt ſibi ſimile ꝛ ↄnãle:videmus ãt ꝙ aia delectat̃ in oibus armoniʒatis:ꝛ offẽdit̃ ex his q̃ ſunt ꝑter debitã armoniã:tã in ſonis q̃ in coloribus:q̃ ẽt in q̃buſcũq̃ ſenſibilibus:vñ vꝫ armonia de nã aie eẽ. Et h̃ ẽ qḋ dicit (Aia hꝫ ſenſum).i.cognitionẽ.(Conaturalem armonie.)Alia rõ eſt:q2 Pithagorici ꝛ Platonici poſuerunt ex motibus celoꝝ ꝓuenire ſonos optime armoniʒatos:ꝛ q2 motus celeſtes ponebãt eẽ ab aia mũdi: poſuerunt aiaꝫ eẽ ex numeris armonicis.vt poſſet cãre motus armoniʒatos.Et h̃ eſt qḋ dicit (Et vt oẽ).i.vniuerſum.(ferat̃ ſm ↄſonãtes motꝰ.) ❡ Deinde cũ dicit.

❡ Rectitudinẽ coegit:atq̃ flexit in circulũ. Et cum vnũ in duos diuiſiſſet circulos duobus in pũctis cõflictos:rurſus vnũ in ſeptẽ orbes diuiſit:q̃ñ latiões ipſis celi motiones ſunt anime:q̃bus ipſa mouetur.

❡ Aſpectu rectũ i circulũ reflexit:ꝛ diuidens ex vno in duos circulos dupliciter coordinatos iterum vnum diuiſit in ſeptem circulos tanq̃ eſſent celi motus anime motus.

❡ Docet quõ ex aia ꝓcedat motꝰ celeſtis.vbi ↄſiderãdũ ẽ ꝙ oẽs nũeri ſꝫ nãlẽ ordinẽ accepti linealiter diſpoſiti ſunt ſm rectitudinẽ.prout vnus addit ſup alterũ.Sꝫ ex nãli ſerie nũeroꝝ põt aliq̃s accipere plures ſeries:puta ſi accipiat hõ q̃ſi in vna rectitudine totã ſeriẽ duploꝝ:ꝛ in alia totã ſeriẽ triploꝝ:ꝛ in alia totã ſeriẽ q̃druploꝝ:ꝛ ſic de alijs:q2 igit̃ hõ ſua cognitiõe põt circa numeros opari:h̃ ꝛ deus facit ↄſtituẽdo ſubſtãtias rerũ ex numeris.vnde in ↄſtituẽdo ſubſtãtiã aie ex numeris ſupradictis q̃ oẽs nãli ordie ſunt in vnã rectitudine:q̃ſi duas lineas diuiſit:vnã duploꝝ:ꝛ alterã triploꝝ:hec.n.ꝓportiones oẽs armonicas ↄtinent. Naꝫ dupla ꝓportio diuidit in ſexquialterã ꝛ ſexq̃tertiã.Et tripla in duplã ꝛ ſexq̃alterã. Igit̃ in ꝓdictis numeris accipit̃ ſeries duploꝝ vſq̃ ad numerũ cubicũ.vtputa vnũ:duo:q̃tuor:octo.ꝛ alia ſeries triploꝝ eodẽ mõ:vtputa vnũ:tria.9.27.q̃ q̃deꝫ due ſeries i vnitate ↄiungunt̃:ac ſi eẽnt due linee recte angulũ ↄtinẽtes. Rurſus ſi vnitati cõiungant̃ que ſunt in linea triploꝝ reſultabũt numeri q̃ ſunt in linea duploꝝ:

puta ſi vnitati addat̃ trinarius ſient q̃tuor:ꝛ ecõuerſo ſi vnitati addat̃ binariꝰ fiẽt tria.Et ſic ↄſtituent̃ q̃ſi due linee ſeſe inuicẽ interſecãtes ſm modũ littere grece q̃ vocat̃ χ.Si aũt ꝓcedat̃ vlterius redibitur ad eoſdẽ numeros.Nã a q̃tuor ꝓcedit̃ ad octo:ꝛ a tribꝰ redibit̃ ad.27.ꝛ ſic vtrobiq̃ ↄcludet̃.q.q̃dã circulus ❡ Sciẽdũ aũt ẽ ꝙ Plato ea q̃ inueniebant̃ in nã magis cõpoſita dicebat ꝓuenire ex ꝓprietate nature magis ſimplicis:ſicut conſonãtias ſonorũ ex ꝓportiõibus numeroꝝ. Subſtãtiaꝫ aũt aie ponebat mediã inter numeros q̃ ſũt maxime abſtracti:ꝛ inter ſubſtãtiã ſenſibilẽ:ꝛ iõ ꝓprietates anime deducebat ex ꝓprietatibꝰ ꝓdictis numeroꝝ. Nã in aia ẽ ↄſiderare ꝑmo aſpectum rectuꝫ ſm ꝙ aſpicit directe ad ſuũ obiectũ.ꝛ poſtea reditur in circulũ:inq̃tũ intellectꝰ reflectit ſe ſupra ſeipſum. Inuenit̃ ẽt in aia intellectiua q̃ſi circulus parũ ꝛ impariũ:inq̃tũ cognoſcit ea q̃ ſunt eiuſdẽ ꝛ q̃ ſunt diuerſe nature:ꝛ h̃ vlteriꝰ ꝑtendit̃ vſq̃ ad ſubam ſenſibilẽ celi quã aia mouet. Nã in celo ↄſiderat̃ duplex motus circularis:vnus ſimplex ꝛ vniformis ſm quẽ celũ mouetur ſeu reuoluit̃ motu diurno ab oriẽte in occidentẽ:q̃ quidem fit ſm circulũ equinoctialem. Alius aũt motꝰ eſt planetarũ qui eſt ab occidẽte in oriẽtem ſm circulũ ʒodiacũ:qui interſecat equinoctialeꝫ in duobus ſolſtitialibus pũctis.ſ.in ꝑncipio cãcri ꝛ capricorni.Et q2 motus ꝑmus eſt vniformis:ideo nõ diuidit̃ in plures motus:ꝛ aſſimilat̃ circulo impariũ:ꝛ propter h̃ etiã primus circulus maior eſt. Nã impares numeri ſuperius poſiti maiores ſunt. Scḋs aũt motus facit multã diuerſitatẽ:ꝛ iõ videt̃ ꝑtinere ad circulũ pariũ:ꝛ diuidit̃ in.7.circulos ſm ſex interſtitia duploꝝ ꝛ triploꝝ numeroꝝ.vt dicit̃ in timeo.Ubi.n.ſunt ſex diuiſiões neceſſe eſt eẽ ſeptẽ diuiſa.Unde ꝛ iſti circuli minores ſunt ꝛ ↄtinent̃ a ſupremo circulo qui eſt impariũ.Sic ergo legenda eſt littera (Ut oẽ).i.vniuerſum.(ferat̃ ſꝫ ↄſonãtes motus).i.vt ex armonia anime deriuent̃ motus celeſtes armoniʒati.(Aſpectũ rectum deus reflexit in circulũ.)eo mõ q̃ ẽ expoſitũ:ꝛ ſꝫ ꝓꝓrietatẽ nũeri ꝛ ſꝫ ꝓꝓrietatẽ aie.(ẽt diuidẽs ex vno.)ꝑꝑ vnã naturalẽ ſeriẽ numeri ꝛ vnã vi intellectiuã aie.(i duos circulos).ſ.ꝑiũ ꝛ impariũ q̃tũ ad numeros:intelligentiã mobiliũ ꝛ imobiliũ q̃tũ ad aiam:motũ ſm equinoctialẽ ꝛ ʒodiacũ q̃tũ ad celuꝫ. Addit aũt (dupliciter coordinatos:)q2 duo circuli ſe interſecãtes tãgũt ſe in duobus pũctis.(iterũ vnũ).ſ.inferiorẽ.(diuiſit in.7.circulos.)q̃ſi planetaruꝫ.(tanq̃ celi motus eſſent anime motus.)idest ac ſi celum moueret̃ per motum anime.

❡ Primũ igitur nõ recte dicit̃ animã magnitudinem eſſe. Nã animã vniuerſi talẽ ipſe vult eſſe:qualis eſt ea que mẽs ꝛ intellectus vocat̃. Nõ qualis eſt ſenſitiua:nec qualis eſt ea que eſt ꝑncipiũ cupiẽdi:quippe cũ harũ motus nõ fit vt pꝫ conuerſio. Intellectus aũt vnus eſt ꝛ ↄtinuꝰ:perinde ac intellectio. Intellectio ṽo eſt ipſius intellectus ↄceptio.Sed hi numerũ vnũ hoc ſunt:qḋ alius deinceps poſt alium ẽ:vti numerus;ſed nõ vti magnitudo. Quocirca nec itellectus hoc pacto ↄtinuus eſt:ſed aut partibus penitus vacat:aut non eſt vt magnitudo continuus.

❡ Primũ q̃dẽ igit̃ nõ bñ dicit̃ aiaꝫ magnitudinẽ eẽ. Eã.n.q̃ ois:talẽ eẽ vult:qualis eſt aliquã- T.c. 46.
do vocatus intellectꝰ. ❡ Nõ.n.velut ſenſitiua T.c. 47.
eſt neq̃ vt deſideratiua. Naꝫ.n.motꝰ nõ circulatio ẽ:intellectus aũt vnus ꝛ ↄtinuus:ſicut ꝛ

intelligētia ē. Intelligētia aūt vt intellectualia. Hec aūt eo ꝙ ↄſequētur vnū: ſicut numer⁹ ſed nō ſicut magnitudo: ꝓꝑ qḋ qdē neqꝫ itellect⁹ ſit ↄtinu⁹: ſꝫ nō ſicut aut impꝉbilis aut ñ ſicut magnitudo aliq̄ ↄtinu⁹ eſt. Lec. VIII.

Oſita opinione Platonis: hic Ariſt. reprobat eā. Ubi notādū eſt ꝙ Ariſt. plerūqꝫ qñ reprobat opiniōes Platonis: nō reprobat eas q̄ntū ad intētionē Platonis: ſꝫ q̄ntū ad ſonū vboꝝ eius. Qḋ iḋ facit: qꝛ Plato habuit malū modū docendi. Oīa enim figurate dicit: ꝛ ꝑ ſymbola docet: intēdēs aliud ꝑ vba: q̄ſ ſonēt ipa vba: ſicᷓ qḋ dixit aīaꝫ eē circulū. Et iḋ ne aliqs ꝓꝑ ipa vba icidat i errorē: Ari. diſputat ꝯ eū q̄ſ tū ad id qḋ vba eius ſonāt. ¶ Ponit autē Ari. rōnes decē ad deſtruēdū ſupꝛapoſitā opinionē: q̄ruꝫ q̄dā ſunt ꝯ eū: ꝛ q̄dā ꝯ vba eius. Nō. n. Plato voluit ꝙ ſm vitatē intellectus eēt magnitudo q̄titatiua ſeu circulus ꝛ motus circularis: ſꝫ metaphorice h̄ attribuit intellectui. Nihilomin⁹ tñ Ariſt. ne aliqs ex h̄ erret: diſputat ꝯ eū ſm ꝙ vba ſonāt. ¶ Primo ḡ Ari. circa pmā rōnē manifeſtat de q̄ aīa Plato itellexit. ſ. de aīa vniuerſi. (Et hāc). ſ. aīaꝫ. (que eſt oīs). i. vniuerſi volt eē intellectiuā tm̄. Nō. n. eſt vegetabilis: qꝛ nō īdiget nutrimēto: nec eſt ſenſibilis: qꝛ caret organo: nec eſt deſideratiua: qꝛ deſideratiua cōſeqꝉ ſenſitiuā. Et dixit iḋ aīam vniuerſi nō eē ſenſibilē neqꝫ deſideratiuā: qꝛ ipſe voluit ꝙ mot⁹ aīe vniuerſi eēt circularis. Unū cū mot⁹ haꝝ. ſ. ſenſibilis ꝛ deſideratiue nō ſit circularis: nō eñi ſenſus reflectitur ſuper ſeipſuꝫ: intell'ꝰ vō reflectiꝉ ſupꝛa ſeipſuꝫ: hō enim itelligit ſe itelligere: iḋ dicit illā animā itellectiuam tm̄ eē: ꝛ iḋ diċ intell'm eē magnitudinē quādā ꝛ circulū. Et h̄ Ari. reprobat dicēs: ꝙ Plato nō bñ dixit aīam eē magnitudinē. Et ꝙ locut⁹ ē de ea ſicut de magnitudine circulari: diuidēs eā i duos circulos male fecit. Et ꝙ male fecerit oñdit. In nā. n. aīe h̄ ē: vt indiciū de aliq̄ potētia aīe ſumaꝉ ex actu ſeu opatiōe ipſi⁹ potētie: iudicium vō opatiōis ex obiecto: potētie eñi cogſcuꝉ ꝑ act⁹: act⁹ vō ꝑ obiecta: ꝛ ide ē ꝙ i diffōne potētie poniꝉ ei⁹ act⁹: ꝛ i diffōne act⁹ poniꝉ obiectū. Cōſtat aūt ꝙ res ab eo a q̄ hꝫ eē ꝛ ſpēm: ab eo ēt hꝫ vnitateꝫ. Si ergo intell'ꝰ ſit ꝛ ſortiatur ſpēm ab itelligibili: cū ſit ei⁹ obiectū: dico intell'm i actu cū nihil ſit aīt intelligere: manifeſtū ē ꝙ ſi ſit vnus ꝛ ↄtinu⁹ ſicᷓ Plato poſuit: ꝙ eodē mō itell'ꝰ erit vnus ꝛ ↄtinu⁹ quo itelligibilia ſūt vnū ꝛ ↄtinuuꝫ: itell'ꝰ. n. nō ē vn⁹ niſi ſicᷓ itelligētia. i. opatio ei⁹ q̄ ē itelligeꝛ: nec act⁹ ē vn⁹ niſi ſicut obiectū ei⁹ ē vnū: qꝛ act⁹ diſtiguūꝉ penes obiecta. Unū cū obiectū intell'ꝰ ſint itelligibilia: hec aūt. ſ. itelligibilia nō ſunt vnum vt magnitudo ſeu ↄtinuū: ſꝫ ſicᷓ numerus: eo ꝙ ↄñter ſe habeāt: manifeſtū ē ꝙ intell'ꝰ nō ē magnitudo: ſicᷓ Plato dicebat. Sꝫ aut ē ipartibilis ſicut ſe hꝫ rō pmoꝝ terminoꝝ: aut nō ē ↄtinu⁹ ſicut aliq̄ magnitudo: ſꝫ ſicᷓ nūerus in q̄ntū vnū poſt aliud intelligim⁹: ꝛ ſepe plures terminanꝉ i vnū: ſicᷓ i ſyllogiſmis terminanꝉ ꝓpoſitiōes in ↄcluſionē. ¶ Scḋam rōnem ponit ibi.

¶ Atqꝫ ſi magnitudo ſit: quonā pacto quācūqꝫ ſuaꝝ intelliget partiū: ſiue ille ſint magnitudines: ſiue etiā puncta: ſi hec quoqꝫ partes appellare oporteat. Nā ſi puncto: puncta vō ſunt infinita: nunq̄. ꝑtranſibit vt pꝫ: ſin magnitudine ſepius vel infinities idē intelliget. At videꝉ ꝛ ſemel intelligere poſſe. Quod ſi ſat eſt quāuis partiū tangere. qḋ oportet aut orbe verſari: aut oīno magnitudineꝫ ipſum habere. Quod ſi neceſſe eſt ipſum intelligere toto tangentem circulo quis eſt ipſarum partium tactus.

¶ Qualiter aūt intelliget: magnitudo cū ſit q̄libet ꝑtiū ipſi⁹: ꝑte aūt aut ſꝫ magnitudineꝫ: aut ſm pūctū ſi oꝫ ꝛ h̄ ꝑtē dicere. Siqdeꝫ igiꝉ ſm pūctū: hec aūt infinita: manifeſtū ē q̄m neq̄q̄ ꝑtrāſibit. ¶ Si vō ſm magnitudinē: multotiēs ꝛ infinities intelliget idē. Videꝉ aūt ꝛ ſemel ↄtangere. Si aūt ſufficiēs quālibet ꝑtiū tāgere: qḋ oꝫ circulo moueri: aut ꝛ oīno magnitudinē habere. Si aūt neceſſariū intelligere toto circulo tangentē: quis eſt partibus tactus. T. c. 48.

¶ Que talis ē. Poſſet aliqs diceꝛ ꝙ Plato nō poſuit magnitudinē in intell'u ꝓꝑ multa itelligibilia: ſꝫ oꝫ ꝙ ſit in intell'u magnitudo ēt ꝓꝑ vnūqḋqꝫ itelligibiliū. Contra. Hoc nō pōt eē: Plato eñi ponit ꝛ opinat⁹ ē ꝙ intelligere nō fiat ꝑ acceptiōeꝫ ſpēꝝ in itellectu: ſꝫ ꝙ itellectus intelligat ꝑ quēdā ↄtactū: lq̄tū. ſ. occurrit ꝛ obuiat ſpēbus itelligibilib⁹: ꝛ iſtū ↄtactū attribuit circulo: ſicut ſupꝛa dictū ē. Quero ergo a te ſi itell'ꝰ ē magnitudo ꝛ intelligit ſm ↄtactuꝫ: qualr̄ itelligat. Aut eñi h̄ ꝙ intelligit tangit ſm totū: aut ſm ꝑtem ei⁹: ſi ſm totū ↄtingens intelligit totū: tūc ꝑtes nō erūt neceſſarie: ſꝫ erūt fruſtra: ꝛ ſic nō ē neceſſe ꝙ ſit intellectus magnitudo ꝛ circulus. Si vō ſꝫ ꝑtes ↄtingēs itelligit ꝑtes: aut hoc erit ſm plures ꝑtes. aut ſm vnā tm̄. Si ſꝫ vnā tm̄: ſic idē qḋ ꝑus: qꝛ alie erūt ſupflue: ꝛ ſic nō erit neċiuꝫ ponē itell'ꝫ habē ꝑtes. Si vō ↄtigēs ſꝫ oēs ꝑtes itelliget. Aut h̄ erit ſꝫ ꝑtes pūctales: aut ſꝫ partes q̄titatiuas: ſi ſꝫ ꝑtes pūctales: tūc cū i q̄lꝫ magnitudie ſint infinita pūcta: oꝫ ꝙ infinities tangat antequā intelligat: ꝛ ſic nunq̄ intelliget. cū nō ſit infinita ꝑtranſire. Dicit aūt. (Partes pūctales.) nō ꝙ velit magnitudinē in ꝑtes pūctales diuidi: ſed diſputat ad rōnē Platōis: qui fuit hui⁹ opinionis ꝙ corpus cōponeretur ex ſupficiebus: ꝛ ſupficies ex lineis: ꝛ linea ex punctis. Qḋ ipſe improbat in. 6. i phiſ. phy. vbi oñdit ꝙ pūctuꝫ additū pūcto nihil addit. Si vō itelligit ↄtingēs ſm partes q̄titatiuas. tunc cum quelibet ꝑs diuidaꝉ in multas ꝑtes ſequiꝉ ꝙ multotiēs intelligat idē. Itē cum oīs q̄titas ſit diuiſibilis in infinitū ſm eandeꝫ ꝓportionē: ꝛ nō ſm eandē quātitatē ſequitur ꝙ infinities intelligat: qḋ eſt incōueniens. Videꝉ ergo ꝙ nō cōtingat niſi ſemel. ꝛ ſic nullo mō dꝫ attribui intellectui magnitudo: neqꝫ q̄ntū ad multa intelligibilia: neqꝫ q̄ntū ad vnū. ¶ Et notandū ꝙ hic Ariſt. occulte oñdit ꝙ itellect⁹ de nā ſua nō eſt ꝑtibilis: ſed qḋ impꝉbile. Intelligibile eñi i vnaquaqꝫ re eſt qḋitas: ꝛ nā rei eſt tota in q̄libet ꝑte: ſicut nā ſpēi ē tota in quolibet indiuiduo: tota enim nā hoīs eſt in quolibet indiuiduo: ꝛ hoc eſt indiuiſibile. vnde illud qḋ eſt intelligibile in qualibet re ē idiuiſibile. ꝛ per ↄſequens intellectus. ¶ Tertiam rationem ponit cum dicit.

¶ Preterea quonam pacto vel impartibili partibile: vel impartibile partibili ipſe intelliget.

¶ Amplius quomodo intelliget ꝑtibile impartibili: aut impartibile partibili.

¶ Que talis eſt. Cōſtat ꝙ ſi nos ponimus intellectū impartibilē de facili patebit rō: quō intelligat impartibile ꝛ partibile: qꝛ impartibile intelliget ſm ꝓprietateꝫ ſue nature: eo ꝙ impartibilis eſt. vt dictū ē: partibile vō itelliget abſtrahēdo a partibili. Sed ſi intellectus ponatur ꝑtibilis ſm ꝙ Plato vult: impoſſibile erit inuenire rō-

Decē rōnes cōtra op. Pla. de aīa.

Lectio ſeptia.

nem q̃uo intelliget impartibile. Et ſic vı̃ ꝙ icõuenienter Plato ponat intellectum eſſe magnitudinem ſeu partibilem. ❡ Quartã rationẽ ponit cum dicit.

❡ Neceſſe eſt aũt intellectum eẽ circulũ hũc. Intellectus nãq; motus intellectio eſt. Circuli võ ↄuerſio. Si igiẽ intellectio ↄuerſio ẽ: ⁊ circulus is intellectꝰ erit ꝑfecto: cuius talis conuerſio intellectio eſt. Q̃d ꝑterea ſemꝑ intelliget. Oportet enim ipſuʒ aliqd intelligere ſemꝑ: q̃ppe cũ ↄuerſio ſit perennis atq; ꝑpetua. Nã ↄſtat intellectionũ reꝝ earũ q̃ cadũt ſub actionẽ terminos eſſe ac fines. oẽs enim alicuiꝰ ſunt gratia. Cõtẽplatiue quoq; rõnibus idẽtidẽ terminãtur. Et rõnũ aliã diffinitionẽ: aliã demonſtrationeʒ eẽ pʒ: demõſtrationes aũt ⁊ ex principio ſunt: ⁊ finẽ habẽt quodãmõ rõcinatiõeʒ aut ↄcluſionẽ. Q̃z ſi nõ terminanẽ: at ſaltẽ non ad principiũ redeũt: ſed mediũ extremũq; ſemꝑ ſumentes: recta ꝑficiſcuntur. At ↄuerſio rurſus (vt pʒ) ad principium redit: atq; reflectiẽ. Diffõnes ẽt finite ſunt oẽs ac terminate.

❡ Neceſſariũ aũt eẽ circulũ itellectũ hũc. Intellectꝰ qdẽ. n. motꝰ: itelligẽtia: circuli aũt: circulatio. Si ergo itelligẽtia circulatio: ⁊ intellectus vtiq; erit circulus: cũ hꝰ circulatio ſit itelligentia. Sẽꝑ aũt aliqd intelliget: ſiqdem ꝑpetua ſit circulatio. Practicaꝝ quidẽ eni intelligentiaꝝ termini ſunt: oẽs enim alterius cã ſunt. Speculatiue aũt rõnibus terminanẽ ſimiliter. Nõ aũt omnis diffinitio eſt aut demonſtratio. Demõſtrationes võ ⁊ a principio ſunt: ⁊ habet quodammodo finem ſyllogiſmum aut concluſionẽ. Si autem non concludantur: ſed non reflectuntur iterum in principium: accipientes ſemper medium ⁊ vltimum: recte procedunt: ſed circulatio iterum in principium reflectit. Diffinitiones autem omnes finite ſunt.

❡ Que talis ẽ. Tu dicis intellectũ eẽ circulũ ⁊ dicis itellectũ moueri: ſed motꝰ circuli eſt circulatio. motꝰ võ intellectꝰ eſt itelligẽtia. h̃ eſt itelligere: g̃ ſi itellectꝰ eſt circulus: de neceſſitate intelligẽtia erit circulatio. Sʒ h̃ eſt falſuʒ: q̃ cũ in circulatiõe nõ ſit inuenire actu ꝑncipium neq; finẽ: vt ꝑbaẽ in. 3. phy. ſeqtur ẽt ꝙ intelligẽtia ſeu

T.c. 76. operatio ipſius intellectꝰ q̃ eſt itelligere nũq̃ terminaẽ. Sed h̃ eſt falſuʒ: q̃ intelligẽtia hʒ actu ⁊ ꝑncipiũ ⁊ finẽ: ergo intelligẽtia ⁊ circulatio nõ ſunt idẽ: ⁊ ꝑ ↄñs nec intellꝰs eſt circulus. Q̃z aũt intelligẽtia habeat ꝑncipiuʒ ⁊ finẽ actu ꝑbaẽ: q̃ oĩs itelligẽtia aut eſt practica aut ſpeculatiua: ſed conſtat ꝙ practicaꝝ intelligẽtiaꝝ termini ſunt. i. fines. Nã oẽs ſunt alterius cã. ſ. operis. ⁊ ad opus terminanẽ. Speculatiue ẽt itelligẽtie finẽ hñt. ſ. rõnes: oẽs. n. terminãtur ad aliq̃s rõnes: q̃ qdẽ rõnes: aut ſunt (diffinitio). ſ. l ſimplici intelligẽtia: aut (demõſtratio.) ſcilʒ cũ cõponit ⁊ diuidit: ſʒ demõſtratiões ꝑme ex ꝑncipijs certis ſũt ⁊ hñt quodãmodo finẽ ſyllogiſmũ aut cõcluſionẽ. Et ſi dicaẽ ꝙ ex vna ↄcluſiõe ſeqtur alia: ⁊ ſic nõ terminaẽ: nihilominꝰ tñ põt dici ꝙ ↄcluſiões nõ ſũt

Lec. 8. circulares: q̃ nõ ẽ circulo demõſtrare: vt ꝑbaẽ in ꝑmo poſterioꝝ: ſed tendũt in rectũ: ⁊ impoſſibile eſt in rectuʒ inuenire motũ infinitũ ſeu ꝑfectum. Diffõnes ẽt hñt ꝑncipiũ ⁊ finẽ: q̃ nõ eſt aſcẽdere in infinitũ in generibus: ſed accipiẽ. q. ꝑmũ genꝰ generaliſſimũ: nec ẽt eſt deſcendere in infinitũ in ſpẽbꝰ: ſʒ eſt ſtare in ſpecie ſpecialiſſima. Unñ genꝰ generaliſſimũ eſt ꝑncipiũ: ſpẽs võ ſpecialiſſima ſicut terminꝰ ſeu finis l diffõnibꝰ. Et ſic pʒ ꝙ oĩs intelligentia principium habet ⁊ finem actu. ❡ Quintã rationem ponit cum dicit.

❡ Preterea ſi ſepius eadẽ conuerſio ſit: idem ſepius intelligere oportebit.

❡ Amplius aũt ſi eadẽ circulatio multotiẽs eſt oportebit multotiens intelligere idem.

❡ Que pendet quodãmõ ex ꝑcedẽti: ⁊ eſt. q. quoddã mẽbrũ eiꝰ. Supra. n. ꝑbatũ eſt ꝙ ſi intellectꝰ eſt circulus ſicut Plato poſuit: intelligẽtia erit circulatio: ⁊ ꝑbauit ſuperiori rõne ꝙ itelligẽtia nõ eſt circulatio: ⁊ h̃ idẽ ꝑbat hic tali rõne. Uidemꝰ ꝙ hec dña eſt iter circulatiões ⁊ alios motus: q̃ impoſſibile eſt in alijs motibꝰ vnũ ⁊ eũdẽ motũ reiterari ſuꝑ eãdẽ q̃titatẽ multotiẽs. Et h̃ apparet deducẽdo per ſingulas ſpẽs motꝰ. In alteratione enim impoſſibile eſt eũdẽ motũ ſuper idẽ reiterari: non eniʒ idẽ ſm idẽ de albo ſit nigrũ ⁊ de nigro albũ. In motu ẽt augmẽti impoſſibile eſt vnũ ⁊ idẽ ſm idẽ augmentari ⁊ diminui. In motu ẽt locali impoſſibile eſt eũdem motũ ſm idẽ reiterari: q̃ in motu locali ſm rectum ſpaciũ ſũt duo termini. ſ. actu. Unñ ſi reiteraretẽ oporteret termino ad quẽ vti bis: q̃ vt fine ⁊ ꝑncipio: ⁊ de neceſſitate interueniret ibi quies: ⁊ ſic nõ eſſet idẽ motꝰ numero. In circulatiõe võ ſolũ h̃ ↄtingit ꝙ vnus ⁊ idẽ motus ſm eãdẽ q̃titatẽ multotiẽs reiteraretẽ: cuiꝰ rõ eſt: q̃ in circulatione nõ ſunt aliqui termini actu: ⁊ iõ q̃ticũq; reiteretẽ non interuenit quies: nec variaẽ motus. Ex hoc ergo ſic arguit. Tu dicis ꝙ intellectus eſt circulus. ergo ⁊ intelligẽtia ſic circulatio eſt: ſʒ hoc eſt incõueniẽs. ſ. ꝙ intelligẽtia ſit circulatio. ergo ⁊ ꝑmũ. Q̃z ſit incõueniẽs ſic oſtẽdit. Conſtat ꝙ eadem circulatio ſm vnum ⁊ idem multotiens eſt: ideſt reiteratur. ergo ſi intelligentia eſt circulatio ſicut tu dicis intelligentia multotiens ſm vnum ⁊ eundem motuʒ ⁊ ſuper idem multotiens reiterabitur: ⁊ ſic multotiens intelliget idem. Intellectus enim mouẽdo ſe tãgit: ⁊ tangẽdo intelligit: ſicut ipſi dicunt: ⁊ circulariter multotiẽs tãgit idẽ: ⁊ ſic multotiens intelliget idẽ: qđ eſt incõueniẽs. ❡ Sextã rõnẽ ponit cũ dicit.

❡ Preterea intellectio quieti magis ⁊ ſtatui: q̃ motui ſimilis eſſe videtur. Eodẽ mõ ⁊ ipſa ẽt rõcinatio.

❡ Adhuc aũt intelligẽtia aſſimilaẽ cuidã ſtatui ⁊ geri mag̃ q̃ motui: eodẽ ãt mõ ⁊ ſyllogiſmꝰ.

❡ Que talis eſt. Si itelligẽtia circulatio ẽ vt tu dicis: deʒ aſſimilari motui: ſed nos videmus totũ ↄ̃riũ: q̃ itelligẽtia magis aſſimilaẽ quieti q̃ motui: ergo itelligẽtia non eſt circulatio. ❡ Q̃z ãt magis aſſimileẽ quieti q̃ motui. pʒ: q̃ ſicut ipſe dicit ĩ. 7. phy. nõ põt fieri aliq̃s ſapiens Lec. 6.
q̃ñ motꝰ eiꝰ nõ reſidẽt nec quieſcũt. Unñ in pueris ⁊ i oĩbus in q̃bus motꝰ nõ quieſcũt nõ de facili inuenit ſapiẽtia. Sʒ tũc aliq̃s ſapiẽtiã acqrit q̃ñ quieſcit: vñ dicit ꝙ in quieſcẽdo ⁊ ſedẽdo aĩa ſapiẽs ſit ⁊ prudẽs. Sʒ q̃ poſſet dici ꝙ h̃ veꝝ eſt de ſimplici intelligẽtia: ſed non de ſyllogiſmo: iõ Ari. dicit ꝙ eodẽ mõ ⁊ ſyllogiſmus aſſimilaẽ magis quieti q̃ motui. Et h̃ pʒ. Ante eni q̃ ſit ſyllogizatũ de aliqua re: intellꝰs ⁊ mẽs hoĩs fluctuat ad vnaʒ ⁊ ad aliã partẽ ⁊ nõ quieſcit in aliqua. Sed q̃ñ iam eſt ſyllogizatũ determinate inheret vni parti ⁊ quieſcit in illa.

❡ Septimam rationem ponit cum dicit.

¶ At qui neq3 beatũ id eſt qđ non eſt facile ſed vio-lentum. vt pz. Qđ ſi motus nõ ſit ipſius ſubſtantia: preter naturam ſane mouebitur.

T.c. 49. ¶ At vo neq3 beatum qđ non facile: ſ3 violen-tum. Si autem eſt motus ipſius non ſubſtan-tia: extra naturam vtiq3 mouebitur.

¶ Que talis eſt. Cõſtat q beatitudo anime eſt in itelligẽdo: ſed beatitudo nõ põt eſſe in eo qđ eſt violẽtũ ⁊ pter naturã: cũ ſit pfectio ⁊ finis vltimus anime. ergo cũ motus nõ ſit ſm nãm ⁊ ſm ſubſtãtiã anime: ſed pter nã3 eius: impoſſibile eſt q intelligere qđ eſt operatio anime ⁊ in quo eſt beatitudo anime ſit motus: vt Plato dicebat. Q2 aũt motus ſit preter nãm anime pz ex poſitione Platonis. Ipſe enim dixit aiam componi ex numeris: ⁊ poſtea dixit eã diſpartitã in duos circulos: ⁊ hos reflexit in. 7. ⁊ ex hoc ſeqꝛ mot⁹: ex q̃ appet q mot⁹ nõ ĩeſt ei nãliter: ſ3 p accidẽs. ¶ Octauã rõne3 ponit cũ dicit.

¶ Laborioſum eſt etiam coniunctum eſſe cum corpore: neq3 abſolui ab eo poſſe: ⁊ inſuper maximopere ſugiendum. Quippe cum melius ſit intellectui nõ eſſe cum corpore: quemadmodum ⁊ dici ſolet ⁊ complures plane conſentiunt.

¶ Laborioſu3 aũt ẽ cõmiſceri aia3 corpori nec poſſibile abſolui. Et adhuc fugiẽdũ ſiquidem meli⁹ eſt intellectui nõ cũ corpore eẽ: quẽadmodũ ⁊ conſuetu3 eſt dici: ⁊ multis videtur.

¶ Que talis eſt. Videꝛ q ſm opinionẽ Platonis aĩa de ſua natura nõ ſit vnita corpori. Nã ipſe poſuit eã p̃ compoſitã ex elemẽtis: ⁊ poſtea cõplexã ⁊ adunatã corpori: ⁊ inde nõ poſſe recedere cũ vult. Inde ſic. Q̃cũq3 eſt aliquod vnitũ ↄtra naturã ſuã alicui ⁊ non põt inde cũ vult recedere: ei eſt penale: ⁊ q̃cũq3 aliqđ in vnione ad aliđ deteriorat̃ ẽ fugiẽdũ ⁊ nociuũ. Sed aĩa vnit̃ corpori cõtra nã3 ſuã vt dictũ ẽ nec põt inde recedere cũ vult: nec nõ ⁊ deteriorat̃ in vnione ad corpus: ſicut ↄſuetũ eſt dici a Platonicis ⁊ multis ex eis. Videt̃ g̃ q aĩe penale eſt ⁊ fugiẽdũ eſſe cũ corpore. Nõ g̃ ↄueniẽs eſt dictũ Platonis. ſ. q aĩa cõpoſita ex elemẽtis p̃mo cõmiſceatur corpori. ¶ Nonam rationem ponit cum dicit.

¶ Cauſa preterea qua celum cõuertitur: nõ videtur ex dictis illis emergere. Neq3 enim anime ſubſtantia cauſa eſt conuerſionis ſed per accidens hoc modo mouetur. Neq3 etiam corpus: ſed anima corpori potius cauſa eſt motionis. At neq3 dicitur ita meli⁹ eſſe: ⁊ tamen oportebat ideo deũ aiam orbe verſari facere: q2 melius eſt ipſi moueri q̃3 ſtare: ⁊ hoc pacto moueri q̃3 alio mõ. Verũ enim cũ huiuſcemodi ↄſideratio magis alijs accõmodetur ſermonibus: eam nunc omittamus.

T.c. 50. ¶ Immanifeſta aũt ⁊ circulo ferri celu3 cauſa. Neq3 enim aĩe ſubſtantia cã circulariter ferri aiam: ſed ſm accidẽs ſic mouet̃. Neq3 corpus cã: ſ3 magis illi. At vo neq3 q2 melius dicit̃: ⁊ oportebat pp̃ter hoc deũ facere circulariter ferri aiam: q2 dignius ſit ipſi moueri q̃3 manere: moueri aũt ſic q̃3 aliter. ¶ Quĩ aũt huiuſmo-

T.c. 51. di intentio eſt alteris rõnibus magis pp̃ria hãc quidem dimittamus nunc.

¶ Que talis eſt: Plato loqꝛ de anima vniuerſi: ⁊ dicit eã moueri circulariter: ſ3 ſm opinionẽ ſuã: cã q̃re celũ mouet̃ circulariter eſt imanifeſta. i. nõ aſſignat̃. Si. n. celu3 mouet̃ circulariter: aut g̃ h̃ erit pp̃ p̃ncipia nãlia: aut pp̃ finẽ. Si dicat̃ q nãlr pp̃ p̃n⁹ aut erit pp̃ nãm aĩe: aut pp̃ nã3 corpis celeſtis: ſ3 nõ eſt pp̃ nã3 aĩe: q2 moueri circulariter nõ ineſt aĩe ſ3 ſubã3 ſuã: ſ3 per accidẽs: q2 (vt dictũ eſt) aĩa mouet̃ p ſe: ⁊ ſm ſuam ſubam motu recto: ⁊ deinde aſpectũ rectũ reflexit in circulos. Nec ẽt pp̃ nã3 ipſi⁹ corporis celeſtis: q2 corp⁹ nõ eſt cã mot⁹ aĩe: ſ3 aĩa ẽ magis corpori cã q moueat̃. Si aũt dicat̃ q pp̃ finẽ: nõ põt aſſignari aliqs finis determinat⁹ ſm eũ: cũ q̃rit̃ q̃re ſic mouet̃ ⁊ nõ alio motu: niſi q ſic deus voluerit eũ moueri. S3 de⁹ pp̃ aliquã cãm dignat⁹ eſt celũ poti⁹ moueri q̃3 mãere: ⁊ moueri ſic. i. circulariter q̃3 alio motu: quã cã3 Plato nõ aſſignat. S3 q2 hãc aſſignare ẽ magis propriũ (alijs rõnib⁹). i. in alio tractatu. ſ. in li. de celo: ĩõ dimittam⁹ ipſa3 ad p̃ns. ¶ Decimã rõnẽ ponit cũ dicit. Lib. 2. Lectio tertia.

¶ Illud aũt abſurdũ euenire videt̃ tã huic ſentẽtie: q̃3 ẽt cõpluribus alijs que dicunt̃ de aĩa. Etenim cõiungũt quidẽ animã cũ corpore: ponuntq3 ipſam in eo: ⁊ tñ nihil proſus determinãt quã ob cãm ⁊ quomõ ſeſe hñte corpore. Qđ tñ neceſſariu3 eẽ videtur. Nã ob ↄpingtatẽ: hoc qdẽ agit: illđ patit̃: ⁊ h̃ rurſus mouet̃: illđ ãt mouet. Quo2 nihil ſane q̃buſuis īter ſeſe cõpetit. At illi dicere qdẽ q̃le qđ ſit ipſa aĩa enitantur: de ſuſceptiuo vo corpore nihil penitus dicunt: atq3 determinãt: perinde quaſi fieri poſſit: q̃tis aĩa ſine vllo diſcrimine quoduis corpus ingrediatur: vt Pithagorico2 fabule dicũt. Animãtis. n. cuiuſq3 propriam ſpeciem habere formãq3 videtur. Peride igit̃ dicũt: atq3 ſi qſpiã artẽ fabrilẽ fiſtulas ingredi dicat. Etenim ars quidem inſtrumẽtis: aĩa vo corpore vtatur oportet.

¶ Illud aũt incõueniẽs accidit ⁊ huic rationi ⁊ pluribus q̃ de aĩa. Copulãt eni ⁊ ponũt in corpus aiam: nihil determinãtes pp̃ter quã cã3 ⁊ quomodo habẽt corpore. ¶ Et tñ videt̃ hoc vtiq3 neceſſariũ ineſſe: pp̃ter enim cõitatẽ hoc quidem agit: hoc autem patitur. ⁊ hoc quide3 mouet: illud autẽ mouet̃. ¶ Hoꝝ aũt nihil ineſt adinicẽ quibuſcũq3. Hi aũt ſolũ conant̃ dicere quale quid ſit aĩa: de ſuſcepto aũt corpore nihil adhuc determinatu3 tanq̃3 contingens ſit ſm Pithagoricas fabulas quãlibet aiam q̃đlibet corpus ingredi. Videt̃ enim vnũquodq3 pp̃riã habere ſpẽm ⁊ formã. Simile itaq3 aliqđ dicũt ſicut ſi aliquis dicat tectonicã in fiſtulas ingredi. Oportet eni artẽ quidẽ vti organis animam autem corpore. T.c. 52. T.c. 53.

¶ Que nõ ſolũ ẽ ↄ Platonẽ: ſ3 ẽt ↄ multos alios: ⁊ ducẽs ẽ ad icõueniẽtia: ⁊ oſtẽdẽs co2 potiões deficiẽtes: q̃ talis eſt. Conſtat q īter mouẽs ⁊ motũ ẽ aliq̃ pp̃ortio: ⁊ inter agens ⁊ patiẽs: ⁊ īter formã ⁊ mãm. Nõ ſilr. n. q̃lz forma cuilz corpi ↄuenit ⁊ vnit̃: neq3 oẽ agẽs agit in oẽ patiẽs. Neq3 q̃lz mouẽs mouet quodlibz motũ: ſed o3 q ſit in

ter ea aliq̃ cõicatio ⁊ ꝓportio ex q̃ h ſit aptũ natũ mouere. illud vero moueri. Pʒ aũt ꝙ iſti phi poſuerũt animam eẽ in corpore ⁊ mouere corpus: cũ g̃ loquant̃ de ipſa natura anime. videt̃ etiã neceſſariũ ꝙ aliquid dixiſſent de natura corpis: ꝓpter quã cãm vniat̃ corpori. ⁊ quõ ſe habeat corpus ad eã: ⁊ quomõ cõparet̃ corpus ad animaʒ. Nõ ergo ſufficiẽter determinant de aia dũ conant̃ dicere ſolũ quale qd ſit aia: ⁊ negligũt oſtẽdere q̃le quid ſit corpus ſuſcipiẽs ipſam. Ex quo conuenit eis illõ qđ in fabulis Pithagoricis habet̃: ꝙ quelibet aia in quodlibet corpus igrediat̃: puta ſi caſu cõtingat in corpus elephãtis itrare aiam muſce. Quãuis h nõ poſſit eſſe: cum vnũquodqʒ corporũ ⁊ maxime aialiũ habeat ꝓpriã formã: ⁊ propriã ſpẽʒ: ⁊ ꝓpriũ mouẽs: ⁊ ꝓpriũ motũ: ⁊ multum differat corpus vermis a corpore canis: ⁊ corpus elephãtis a corpore culicis. Hoc tamẽ dicentes. ſ. ꝙ q̃libet aia quodlibet corpus ingredit̃ dicunt ſimile ac ſi quis dicat artẽ textiuã ingredi in fiſtulas ⁊ erreriã i telariã. Et tñ ſi ipſis artibus ineſſet nã igrediẽdi corpa ſeu organa ex ſeipſis: nõ q̃lʒ in q̃lʒ igrederet̃: ſʒ fiſtulatiua igrederet̃ i fiſtulas nõ i lyras: citharatiua ãt i citharas ⁊ nõ i fiſtulas. Eodẽ igit̃ modo ſi aie cuilibet ſit corpus vnaqueqʒ aia nõ quodlibet corpus ingredit̃: immo ipſa aia idoneum format ſibi corpus ⁊ nõ aſſumit paratũ. Sic g̃ Plato ⁊ alij phi loquẽtes tñ de aie nã inſufficienter dixerũt nõ determinãtes qđ ſit corp⁹ ꝯueniẽs cuilibet aie: ⁊ qualiter ⁊ quale exiſtẽs vniatur ſibi.

¶ Eſt aũt ⁊ alia quedã opinio de anima tradita: probabilis quidẽ cõpluribus: ⁊ nulla earũ inferior que de ipſa dicunt̃. Reprobata tamen ⁊ hiſce rationib⁹ que in cõibus ſermonibus fiunt.

T.c.54 ¶ Alia ãt q̃dã opinio tradita ẽ de aia credibilis q̃dẽ multis: ⁊ neqʒ vna minor hiſ q̃ dicte ſunt: rõnes aũt tãq̃ directiuas p̃bẽs ⁊ i cõi factis rõnibus. Armoniaʒ eni quãdã dicunt. Lec. IX.

Poſtq̃ phs reprobauit opinionẽ Platõis: hic ꝯñr reprobat quãdã aliã opinionẽ ꝯformem opiniõi Platõis q̃tũ ad aliq̃d. Fuerũt. n. q̃dã qui dixerũt: ꝙ aia erat armonia. Et iſti cõcordauerũt cũ Platone in hoc ꝙ Plato dixit ꝙ anima erat cõpoſita ex numeris armonicis: hi vo ꝙ erat armonia. Sed differebãt in h ꝙ Plato dixit: ꝙ aia erat armonia numeroꝝ. Hi vo dixerũt ꝙ armonia tã cõpoſitoꝝ q̃ʒ mixtoꝝ vel ꝯ̃riorũ erat aia. Circa h aũt tria facit. Primo enim ponit opinionẽ iſtoꝝ ⁊ rõnẽ opinionis. Secũdo cũ diſputat ꝯtra dictã opinionẽ. ibi (Et quideʒ armonia ⁊c̃.) Tertio oſtẽdit quõ hec opinio eſt multũ ꝓbabilis. ibi (Si vo alteꝝ aia eſt ⁊c̃.) Circa p̃ᵐ duo facit. Prĩo. n. ponit dictã opinionẽ de aia dicẽs: ꝙ quedã opinio tradita eſt ab antiquis de aia que videbat̃ habẽ rectas rõnes: ⁊ nõ ſolum in ſpãli de aia: ſʒ ẽt q̃tũ ad id qđ cõe eſt ad oia ꝑncipia. Et dicit (quãtũ ad id qđ cõe eſt.) qꝛ antiqui phi nihil tractauerũt de cã formali: ſʒ tm̃ de materiali. Et inter oẽs illi qui magis viſi ſunt appropinquare ad cãm formalẽ fuerũt Democritus ⁊ Empedocles: qui. ſ. Empedocles dixit ꝙ oia ꝯſtabant ex ſex ꝑncipijs. quoꝝ quattuor poſuit materialia. ſ. quattuor elementa. ⁊ duo formalia partim actiua: ⁊ partim materialia. ſ. amicitiã ⁊ litẽ. Et dicebãt ꝙ hec principia materialia habebãt inter ſe quãdã proportionẽ que reſultabat ex eis. ita ꝙ cõueniebãt in aliquo vno: qꝛ ſine h non poſſent eẽ ſimul. Et hanc dicebant formã reꝝ ⁊ armoniam quãdã eẽ. Unde ſicut de alijs formis: ſic dicebant de anima ꝙ erat armonia quedam. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Animã enim armoniam quãdã inquiũt eſſe: armoniã nãqʒ temperationem eſſe: compoſitionẽqʒ contrariorum dicunt ⁊ corpus ex cõtrarijs cõpoñi eẽ.

¶ Etenim armoniã tẽperamẽtũ ⁊ cõpoſitionẽ eẽ ꝯtrarioꝝ: ⁊ corpus cõponi ex cõtrarijs. T.c.55.

¶ Ponit rationẽ hꝰ opinionis dicẽs: ꝙ armonia eſt complexio ⁊ ꝓportio ⁊ tẽperamẽtũ ꝯ̃riorũ in compoſitis et mixtis. Et hec ꝓportio que eſt iter iſta ꝯtraria dicit̃ armonia ⁊ forma illius cõpoſiti. Unde cũ aia ſit quedam forma dicebãt ipſaʒ eẽ armoniã. Dicit̃ ãt hec opinio fuiſſe cuiuſdã Dinarchi ⁊ Simiatis ⁊ Empedoclis. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Verũ enim armonia quidẽ ratio quedã eoꝝ eſt q̃ ſunt permixta: vel etiam compoſitio. Anima autem neutrum iſtorum eſſe poteſt: vt patet.

¶ Et q̃dẽ armonia q̃dã rõ cõpoſitoꝝ ẽ aut compoſitio; aiaʒ aũt neutrũ poſſibile eſt eẽ horum.

¶ Diſputat ꝯ opinionẽ ꝑdictã. Et circa h duo facit. Prio enim diſputat generaliter ad poſitionẽ dictoꝝ phorum. Scđo vo in ſpãli ad ponẽtẽ. ſ. ꝯtra Empe. ibi (Inueſtigabit aũt hoc ⁊c̃.) Ad poſitionẽ aũt obijcit q̃tuor rõnib⁹. quaꝝ ꝑma talis eſt. Cõſtat ꝙ armonia ꝓprie dicta eſt cõſonãtia in ſonis: ſʒ iſti trãſumpſerũt iſtud nomẽ ad oẽm debitã ꝓportionẽ. tã in reb⁹ cõpoſitis ex diuerſis ptib⁹: q̃ʒ in cõmixtis ex ꝯ̃rijs. Scđʒ h g̃ armonia duo põt dicere: q: vel ipſaʒ cõpõnem aut cõmixtionẽ: vel ꝓportionẽ illius cõpoſitionis ſeu cõmixtionis. Sʒ cõſtat ꝙ neutꝝ iſtoꝝ eſt aia: ergo aia non eſt armonia. Qꝫ aũt aia non ſit cõpoſitio ſiue ꝓportio cõpoſitiõis ꝑʒ. Iſti eniʒ accipiũt aiam vt ſubſtãtiã quãdã: ſed illa duo ſunt accidẽtia: nõ ergo idẽ ſunt. ¶ Scđaʒ rõnem ponit cũ dicit.

¶ Preterea armonie non eſt mouere: anime autem id omnes maxime tribuunt.

¶ Amplius autem mouere nõ eſt armonie: anime autẽ attribuũt hoc omnes.

¶ Que talis eſt. Cõſtat ꝙ oẽs phi dicũt ꝙ aia mouet: ſed armonia nõ mouet: imo relinquit̃ ex mouẽte: ⁊ ſequit̃: ſicut ex motu chordaꝝ qui eſt ꝑ muſicã relinquit̃ armonia quedã in ſono. Et ex applicatione ⁊ cõtemperatione partiũ a cõponẽte relinquit̃ ꝓportio quedã in cõpoſito. ergo ſi aia eſt armonia: ⁊ hec relinquit̃ ex armonizatore oportebit ponere aliam animaʒ que armonizet. ¶ Tertiam rationem ponit cum dicit.

¶ Accõmodatius aũt armonia de ſanitate: atqʒ oĩno de virtutibus corporis: q̃ʒ de anima dici poteſt. Atqʒ manifeſtiſſimũ id erit profecto: ſi quiſpiã operationes atqʒ affectus anime in aliquã armoniã reducere enitat̃: accõmodare nãqʒ perdifficile eſt.

¶ Cõgruit ãt magis d̃ ſanitate dicere armoniã: ⁊ oĩno de corporeis virtutib⁹ q̃ʒ de aia. Manifeſtũ aũt ſi aliq̃s tẽtauerit reddere paſſiones ⁊ opera aie armoniã q̃dã: difficile eni adaptare. T.c.56.

¶ Que talis eſt. Phs dicit in 4° phyſico. Quicunqʒ aſſignat diffõnẽ ſeu nãm rei oportet ꝙ illa aſſignatio: ſi ſufficiẽs eſt. cõueniat operationibus ⁊ paſſionibus illi⁹ rei. tũc. n. diffinit̃ optime qđ eſt res: qñ nõ ſolũ cognoſcim⁹ ſubſtãtiã ⁊ nãm ipſius rei: ſʒ ẽt paſſiones ⁊ accidẽtia ei⁹. Si ergo aia eſt armonia quedã: oportet ꝙ per cognitio- Lec. 5. T.c.31.

nem armonie deueniamus in cognitionē operationū ⁊ accidētiū aīe. Sed hoc eſt valde difficile: vt puta ſi velimus operationes aīe in armoniā referre. Cuius enim armonie erit ſentire: ⁊ cuius amare: aut odire: ⁊ intelligē. Sed per cognitionē armonie magis ꝯgruit venire in cognitionē accidētiū corpoꝝ. vt ſi velimus cognoſcere ſanitatē: dicemus ꝙ eſt cōplexio adequata ⁊ cōtemperata humorū ⁊ qualitatū ī corpore: ⁊ ſic de alijs corporeis virtutibus: ⁊ ſic armonia magis eſſet attribuēda corpori q̄ anime. ℂ Quartam rationem ponit cum dicit.

ℂ Preterea in duo reſpiciētes: armoniā dicere ꝯſueuim⁹: ⁊ ꝓpriſſime qdē eoꝝ magnitudinū cōpoſitionē: q̄ motū hꝫ poſitionēue: cum adeo ſunt ꝯiūcte vt nihil eiuſdē generis iter ſeſe ſuſcipere poſſint. Hinc aūt ⁊ reꝝ rōnē mixtaꝝ. At neutro ꝑfecto mō ꝯſentaneū eſt rōni: armoniā aīaꝫ appellare. Atq̄ ꝑtium corporis cōpoſitio facilis ē admodū inq̄ſitiōis. Cōplures naq̄. cōpoſitiones ſunt: vt pꝫ: ⁊ varie ꝑtium. Cui⁹ igiť aut quo nā pacto: itellectū aut ēt ſēſitiuū: aut appetituū cōpoſitionē eē putare oportet? Silr abſurdū eſt ſane: mixtiōis quoq̄ rōnē aīaꝫ eē putare. Nō eni elemētoꝝ mixtio rōnē hꝫ eandē in carne ⁊ oſſe ceteriſq̄ corporis partibus. Fient igitur vt cōplures habeat aīas per totūq̄ corpus: ſi partes qdē vniuerſe corporis ex elemētis conſtēt ꝑmixtis: rō vō mixtiōis armonia ſit (vt inqunt) aīaq̄.

T.c.57. ℂ Amplius aūt dicimus armoniā in duo reſpiciētes: maxime qdē ꝓpriā magnitudinū in hñtibus motū ⁊ poſitionē ⁊ cōpoſitionē ipſoꝝ: cū ſic ꝯgruāt vt nullū cōgeneū ꝑtermittatur. Hinc āt ⁊ eoꝝ q̄ cōmiſcent̄ rōnē. Neutro qdē igiť mō rōnabile. Cōpoſitio āt ꝑtium corporis multum iueſtigabilis eſt. Multe.n. cōpoſitiones ꝑtiū ⁊ multipliciter ſunt. Cui⁹ igiť ⁊ quo mō cōgruit accipere itellectum cōpoſitionē eē: aut ⁊ ſenſitiuū ⁊ appetitiuū. Silr āt ⁊ incon

T.c.58. ueniēs ⁊ rōnē mixtionis eē aīam. ℂ Nō enim eandē hꝫ rōnē cōmixtio elemētoꝝ ſm quā caro ⁊ ſm quā os: accidet igiť multas aīas habere. Et ſm oē corpus: ſiqdē oīa ex elemētis cōmixtis ſunt: cōmixtiōis aūt rō armonia aīa.

ℂ Que talis ē. Armonia iuenit̄ aliqñ in cōpoſitis ⁊ hñtibus cōpōnē ⁊ motū. q2 qñ hec ſic iuicē ſimul ponunt̄ ⁊ ordināťur. (vt nullū cōgeneū) .i. vt nullus defectus eiuſdē generis ibi ſit: tunc ille ptes dicunt̄ hñ armoniçate: ⁊ compoſitio ipſaꝝ vocat̄ armonia: ſicut ligna ⁊ lapides ⁊ alia corpora nālia. Sic ēt ⁊ chorde qñ hñ ordiate ſunt vl fiſtule: vt exinde ꝯſonātia ſonoꝝ reſultet: dicunt̄ hñ armoniçate: ⁊ huius ꝯſonātia dr̄ armonia: ⁊ hoc mō ꝓprie dr̄ armonia. Aliqñ inuenit̄ in corporib⁹ mixtis ex ꝯrijs. Qñ.n. aliq̄ ꝯria ſunt cōplexa ⁊ cōmixta ī aliq̄: ita vt nulla repugnātia ſeu exceſſus alicui⁹ ꝯrij ſit ibi: vt puta calidi: aut frigidi: aut humidi: aut ſicci: tūc illa dicuntur hñ armoniçata: ⁊ hoꝝ rō .i. ꝓportio dr̄ armonia. Si ergo aīa eſt armonia: ſm aliquē iſtoꝝ modoꝝ diceret̄: ſꝫ conſtat ꝙ neutro iſtoꝝ modoꝝ rationabile eſt aīaꝫ dici armoniā. ergo male dicunt animā armoniā eſſe. Et ꝙ neutro iſtoꝝ modoꝝ anima dicatur armonia pꝫ. Nō.n. aīa pōt dici armonia: qḋ inuenit̄ in reb⁹ cōpoſitis: ⁊ habentib⁹ cōpoſitionē: qḋ pꝫ. Nā ordo partiū cōpoſitaꝝ in corpore eſt valde manifeſtus: facile enim eſt ſcire ordinē oſſium ad oſſa: ⁊ neruoꝝ ad neruos: ⁊ brachiꝗ ad manū: ⁊ carnis ad oſſa. Sed rō ordinis partiū anime eſt nobis īmanifeſta. Nō enim per hoc poſſumus ſcire ordinē qui eſt iter intellectū ⁊ ſenſum ⁊ appetitū ⁊ hꝫ. ℂ Nec etiā poteſt dici armonia ſm ꝓportionē corpoꝝ cōmixtorum ex cōtrarijs. Et hoc duplici rōne. Una ratio eſt q2 diuerſa proportio inuenitur in diuerſis partibus corporis. naꝫ commixtio elementorum nō hꝫ eandē rōnem. i. proportionē ſm quā eſt caro: ⁊ ſm quā eſt os: ḡ in diuerſis partibus erunt diuerſe anime ſm diuerſaꝫ ꝓportionē ⁊ multiplicationē partiū animalis. Alia rō eſt: q2 oīa corpora ſunt cōmixta ex elemētis ⁊ cōtrarijs: ſi ergo proportio commixtionis in quolibet corpore eſt armonia ⁊ armonia ē anima: ergo in quolibet corpore erit anima: qḋ eſt incōueniens. Et ſic pꝫ ꝙ incōuenienter dicunt animam eſſe armoniam. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Id etiam quiſpiam ⁊ ab Empedocle non iniuria petet. Unamquāq̄ nanq̄ partium aliqua ratione dicit eſſe confectam. Utrum igitur ipſa ratio ſit anima: an potius ſit aliquid aliud anima: ⁊ ipſis membris adueniat.

ℂ Inueſtigabit aūt hoc vtiq̄ aliquis ab Emp. T.c.59.
Unūq̄dq̄ enim horum rōne quadā dicit eſſe. Utrum igiť hec ratio anima eſt: aut magis alterum aliquod cuꝫ ſit in partibus.

ℂ Diſputat ꝯ Emp. Et ponit ꝯ eū tres rōnes quas nō deducit. Quarū prima talis eſt. Ipſi ponūt q̄dlibet corpus cōſiſtere. (rōne) .i. ꝓportiōe quadā quā dicūt armoniā: ⁊ hāc dicūt animā. quero ḡ vtrū aīa ſit ipſa ratio .i. ꝓportio cōmixtionis: aut aliquid aliud a ꝓportione. Si tu dicis ꝙ eſt ipſa ꝓportio: tūc cū in vno corpore ſint diuerſe ꝓportiones ſm diuerſas ptes: ſequunt̄ duo incōuenientia. ſ. ꝙ multe aīe ſint in vno corpore ſm diuerſas ptes: ⁊ ꝙ in quolibet mixto ſit aīa. Si dicas ꝙ eſt aliud q̄ ꝓportio: tūc cū ꝓportio ſit armonia: anima nō erit armonia. ℂ Secūdam rōnem ponit cum dicit.

ℂ Preterea vtrū cuiuſuis mixtionis ſine vllo diſcrimine cauſa ſit ipſa concordia: an eius que ratione conficitur.

ℂ Amplius autem vtrum concordia cuiuſlibet mixtionis cauſa: aut eius q̄ ſm rōnem.

ℂ Que talis eſt: Empedo. ponebat ꝙ amicitia eſſet cauſa ꝯgregationis in rebus: ⁊ lis cā diſgregationis: ſꝫ in ꝯgregatione ſit aliqua ꝓportio. q̄ro ergo vtrū amicitia ſit cā cuiuſlibet ꝯgregationis: aut tm̄ cōgregationis armoniçate. Si tu dicas ꝙ amicitia eſt cā cuiuſlibet ꝯgregatiōis: tūc oportebit ponere aliquid aliud ab amicitia: qḋ cauſet huiuſmodi ꝓportionē ⁊ armoniam in ꝯgregationibus armoniçatis: vel erit dicere ꝙ huiuſmodi armoniçatio eſt a caſu. Si tu dicas ꝙ eſt cauſa ſolum congregationis armoniçate: tunc amicitia non erit cauſa omnis congregationis. qḋ eſt contra eum. ℂ Tertiam rationem ponit cum dicit.

ℂ Et hec vtrum ſit ipſa anima: an aliquid diuerſum a rōne. Hec igiť tales dubitatiōes habere videnť.

ℂ Et hoc vtrum ratio eſt: aut alterum aliquid T.c.60.
pꝛeter rationem. Hec quidem igiť habēt huiuſmodi dubitationes.

¶ Que talis eſt. Empeđ. dicit ꝙ amicicia eſt que facit cō-gregationē in rebus. Q̄ro ḡ vtrū amicitia ſit idē cū ipſa cōgregatione armoniçata: aut nō. Si dicat̄ ꝙ eſt idē: tūc cū nihil ſit cā ſuiipſius amicitia nō erit cā illius cōgregationis: ſicͭ Empe. dicebat. Si v̓o dicat̄ ꝙ nō eſt idē. ꝯ. Cōgregatio armonicata nihil aliđ eſt q̄ꝫ ꝯueniētia q̄dā: amicitia v̓o videt̄ eſſe quedā cōueniētia: ergo eſt idem: ⁊ ſic idē qđ prius. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Verū ſi anima diuerſum a mixtione ſit vel diximꝰ: cur vna cum ratione carnis: ⁊ ceterarū etiā aialium partium tollitur. Inſuper ſi non vnaqueqꝫ partium animaꝫ habeat: ſi non ſit anima ratio mixtionis: qđ eſt quod decedente corrumpitur anima.

¶ Si v̓o alterū eſt a mixtione aia: quid igit̄ carni eſſe intermittitur ⁊ alijs partibus aialis. Adhuc aūt ſiquidē nō vnaqueqꝫ partiuꝫ hēt aiaꝫ: ſi nō eſt anima ratio cōpoſitionis: quid eſt propter qđ corpus corrumpitur anima deficiēte.

¶ Oñdit q̄ūo hec opio eſt multū ꝓbabilis: dicēs: ꝙ ideo videt̄ hec opio ꝓbabilis: q2 poſito vno ponit̄ aliud: ⁊ remoto vno remouet̄ alteꝝ. Nā recedēte ab aliquo corpe armonia recedit aia ⁊ ꝑmanēte armonia permanet aia. Sed hoc nō ſequit̄: q2 ꝓportio huius nō eſt forma ſicut ipſi credebāt: ſꝫ eſt diſpoſitio mãe ad formā. Et ſic ſi accipiat̄ ꝓportio armonicate cōpōnis pro diſpōne hri ſeqtur ꝙ manēte diſpōne mãe ad formā manet foia: ⁊ deſtructa diſpōne remouet̄ foia. Nō tñ ꝙ armonia ſit forma: ſed diſpoſitio mãe ad formā. ¶ Scđo cū dicit.

¶ Ex his igit̄ que dicta ſunt patet: aiaꝫ nec armoniā eſſe poſſe: nec orbe verſari. Per accidēs tamē vt diximus moueri poteſt: ⁊ ſeipſam mouere. Mouetur nāqꝫ corpus in quo eſt. Mouetur autē vt patet ab anima: alio v̓o modo fieri nequit: vt ipſa moueatur motu ad locum accommodato.

T.c.61. ¶ Nō quidē igit̄ nō armoniaꝫ: poſſibile eſt eſſe aiaꝫ: neqꝫ circulariter moueri: manifeſtū ex dictis. Scđm accidens autē moueri eſt ⁊ mouere ſeipſam vt moueri quidē in quo eſt: hoc aūt moueri ab aia. Aliter autē nō eſt poſſibile moueri ſm locum ipſam.

¶ Cōcludit ⁊ epilogat ꝙ aia nō mouet̄ circulr̄: ſicͭ Plato
Lec.6. dixit. Nec eſt armonia: ſicͭ Empeđ. aſſeruit. Mouet̄ aūt ſm accñs ſicͭ diximus ſupra: ⁊ mouet ſeipſam. Et ꝙ moueatur ſm accñs pꝫ: q2 mouet̄ inquātū mouet̄ corpus in quo eſt: corpus aūt mouet̄ ab aia. Alio mō nō eſt moueri ipſam ſm locū niſi per accidens.

¶ At enī rectius de hac ipſa quiſpiam ad talia reſpiciēs dubitabit: putabitqꝫ ipſaꝫ moueri. Dolere nāqꝫ dicimus aiaꝫ: gaudere: confidere: timere: inſuꝑ iraſci: ſentire: rōcinari: que quideꝫ oīa motus eſſe videntur. Quapropter ipſaꝫ quiſpiā exiſtimabit moueri.

T.c.62. ¶ Rationabilius autēꝫ dubitabit vtiqꝫ aliquis de ipſa tanq̄ꝫ que mouet̄ in huiuſmodi cōſiderans. Dicimus enī aiam triſtari: gaudere: confidere: timere. Amplius aūt iraſci: ⁊ ſentire: ⁊ intelligere. Hec aūt oīa motus eſſe vident̄: vñ opinabit̄ aliquis ipſam moueri. Lec. X.

Poſt q̄ꝫ Philoſophus poſuit rationes illorum qui dixerunt animā moueri ex eo ꝙ ipſa mouet corpus: ⁊ diſputauit cōtra eos. Hic conſequenter vult oſtendere ꝙ euidentior ratio ꝙ anima moueatur poteſt ſumi ex ipſis operationibus anime. Et circa hoc duo facit. Primo enim mouet dubitationē illorū qui dixerunt aiaꝫ moueri ex operibus anime. ſcđo v̓o ſoluit dubitationē huiꝰ quantū ad propoſitum pertinet. ibi (Hoc autē non eſt neceſſe ⁊c̄.) Dicit ergo primo ꝙ lꝫ predicti phi dubitauerint vtrum anima moueret̄ ex eo ꝙ mouet corpus: tamē (rationabilius.) i. ꝓbabilius dubitabit aliquis de anima ꝙ moueatur (cōſiderans in huiꝰ) que dicent̄. i. in operationibus anime. Ex his enim poterit ꝓbabilr̄ oſtēdi ꝙ anima mouetur. (Nos enim dicimus aiam triſtari: gaudere: confidere.) id eſt audere (⁊ timere.) Ampliꝰ aūt dicimꝰ ipſaꝫ iraſci: ſentire: ⁊ intelligere. Cum ergo hec oīa ſint operationes aie: ⁊ ſint motus q̄dā: videt̄ ꝙ anima moueatur. Hec autē dubitatio videt̄ magis ꝓbabilis q̄ꝫ ſuperior. Nam illa cōſiderat motum aie ex motu corporis. dicebat enim ꝙ nihil mouet: niſi moueat̄. Unde cuꝫ anima moueat corpus: manifeſtū eſt ꝙ ipſa mouet̄. Hec v̓o opinio conſiderat motuꝫ ipſius anime ex proprijs operationibus anime. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Verū id nō neceſſariū eſt. Nā ⁊ ſi q̄ꝫ maxime dolere vel gaudere: vel ratiocinari motus ſunt: vel potius moueri: tamen ipſum moueri ab aia eſt. Iraſci nāqꝫ: aut timere eſt hoc modo moueri cor. Ratiocinari autē: aut tale forſitan eſt: aut etiam aliud.

¶ Hoc autem nō eſt neceſſe. Si enim ⁊ q̄ꝫ maxime gaudere aut dolere aut itelligere motus ſūt ⁊ vnumquodqꝫ moueri aliquid. Moueri aūt eſt ab anima: vt iraſci aut timere in eo ꝙ corpꝰ quodāmodo mouetur. Intelligere autem huiuſmodi forſitan alterum aliquod. T.c.63.

¶ Soluit dubitationem. Circa qđ ſciendū eſt ꝙ quando Ariſto. inquirit veritateꝫ aliquā ſoluendo ⁊ obyciendo: aliquando obycit ⁊ ſoluit poſt determinatam veritateꝫ: ⁊ tunc obycit ⁊ ſoluit ſm ſuam opioneꝫ. aliquādo v̓o añ determinataꝫ veritatem: ⁊ tunc obycit ⁊ ſoluit ſupponēdo opiniones aliorum: ⁊ nō ſm ſuam opionem ⁊ veritatem quā ipſe opinatur. Et huius exempluꝫ habemus in 3° phyſicoꝝ. vbi Phs diſputat cōtra ponentes infinitū. Lec.8.
⁊ vtitur cōtra eos multis rationibus: que ſm ſe ſunt falſe: ſꝫ ſm illos reputent̄ vere: puta ꝙ omne corpus habet leuitatem ⁊ grauitateꝫ. Cuius ratio eſt: quia hoc: ſcilicet vtrum omne corpus habeat leuitateꝫ ⁊ grauitatē nōdū determinauerat: qđ poſtea determinauit i libro de celo. Lib°. i.
⁊ ideo reiterauit ibi queſtionē de infinito. Nunc aūt modum obyciendi ⁊ ſoluendi ſeruat hic Ariſto. vnde ⁊ procedit contra eos ſupponendo illorū opiniones. Illi enim ⁊ maxime platonici opinati ſunt ꝙ triſtari: gaudere: iraſci: ſentire: ⁊ intelligere: ⁊ huiuſmodi que dictā ſunt: ſint motus anime. Et ꝙ quodlibet illoruꝫ etiam intelligere fiat per organum determinatum: ⁊ quantū ad hoc nō ſit differentia inter ſenſitiuā ⁊ intellectiuā: ⁊ ꝙ omnis anima non ſolum intellectiua ſit incorruptibilis. Ariſto. v̓o omnia iſta concedit. Ipſe enī ſupponit ꝙ huiꝰ operationes fiant per determinata organa: etiam intelligere. Et ꝙ omnis aia ſit icorruptibilis. Hoc tñ negat. ſ. ꝙ huius operationes. ſ. ſentire gaudere ⁊ huiꝰ ſit motus anime: ſed motus cōiuncti: ⁊ quantuꝫ ad hoc diſputat ꝯ eos. Et

lec.5. t.c.18. lec.9.

circa hoc duo facit. Primo enĩ oſtẽdit ꝙ huiꝰ operatio- nes nõ ſũt motus aie. Scðo võ ꝓbat hoc quodã medio. ibi (Intellectꝰ aũt ⁊c.) Dicit ḡ ꝙ iſti dicũt duo. Et prio ꝙ gaudere ⁊ triſtari ⁊ huiꝰ ſunt motus. Scðo ꝙ hec at- tribuunt̃ aie. ſ. iraſcat̃: gaudeat: ſentiat: ⁊ huiꝰ: ⁊ ſic vide tur ꝙ aia moueat̃. Sed hoc eſt non neceſſe: imo vtrũqʒ iſtoꝝ eſt falſum. ſ. q̃a neqʒ huiꝰ operationes ſunt motus ⁊ neqʒ attribuunt̃ aie. ſ. ꝙ iraſcat̃: gaudeat: ſentiat: ⁊ hꝰ. Sed dato ꝙ ſint motus: ⁊ loquamur de eis ſʒ ꝙ ſũt mo tus: nihilominus tamẽ falſum eſt ꝙ attribuant̃ anime. ⁊ per cõſequẽs ꝙ ſm huiꝰ operationes moueat̃. Qð ſic patet. Cõſtat enĩ ꝙ ſi huiꝰ operationes ſunt motus ⁊ at- tribuant̃ aie ꝙ nõ attribuunt̃ ſibi niſi ſm aliquas deter minatas partes corporis: ſicut ſentire non attribuit̃ aie niſi in aliqua parte corporis: vt in oculo ſenſus qui eſt ꝑ viſum: ⁊ iraſci in corde: ⁊ ſic de alijs. Similr̃ manifeſte apparet ꝙ nõ ſunt aie tñ motus: ſed cõiuncti. Sunt tñ ab aia. vtputa in hoc qð eſt iraſci. Anima enĩ iudicat ali quid eſſe dignũ ira: cor aũt aialis ex hoc mouet̃: ⁊ feruet circa ipſum ſanguis. Sic aũt ſe hẽt ad timores. Nã aliq̃ particula corporis cõtrahit̃ ad terribile et alterat̃: ⁊ ſilr̃ de alijs. Et ſic anima non mouet̃: ſed eſt moueri ab ea in eo ꝙ aliquid vt cor quodãmodo mouetur. Et quia ipſe determinabit inferius ꝙ intelligere eſt quedã operatio anime in qua nõ cõmunicat cũ corpore ⁊ nõ eſt ꝯiuncti. Ideo dicit ꝙ intelligere forſitan eſt aliquid alterum ab operationibus cõiuncti. Et dicit forſitan: q̃a non loquit̃ diffiniendo: ſed ſupponendo. Quia võ dixit ꝙ huiꝰ mo- tus nõ ſunt aie: ſed cõiuncti: ſunt tñ ab aia. Iõ cũ dicit.

¶ Atqʒ quedã iſtoꝝ fiunt: cum aliqua latione mouẽ- tur: quedã cũ aliqua alterant̃. Que nã võ ſint illa ⁊ quo modo fiant: alia ratio eſt. Dicere aũt aiam ira- ſci: vel timere: ſimile atqʒ ſi quiſpiã aiam: texere di- cat: vel edificare. Nã melius eſt fortaſſe dicere non aiam: ſed hoiem aia miſereri: vel diſcere: vel ratio- cinari. Idqʒ nõ quia motus in illa ſit: ſed quia non- nunq̃ quidem vſqʒ ad illam: nonnunq̃ võ ab illa: veluti ſenſus quidez ex hiſce: recordatio aũt ab illa ad eos motꝰ vl̃ ſtatꝰ q̃ ſint in ipſoꝝ ſenſuuz inſtr̃is.

T. c. 64. ¶ Horum autem accidunt alia quidem ſm loci mutationẽ quorundam modorum: alia võ ſm alterationẽ. Qualia autẽ ⁊ quomodo: alterius rationis eſt. Dicere autẽ iraſci aiam ſimile eſt: ⁊ ſi aliquis dicat eam texere vel edificare: me- lius enim fortaſſis eſt nõ dicere aiam miſereri aut addiſcere aut itelligere: ſed hoiem aia. Hec autem nõ tanq̃ motu in illa exiſtente: ſed aliqñ quidẽ vſqʒ ad illã. aliqñ qdẽ ab illa. Ut ſenſus quidez ab his: reminiſcẽtia võ ab illa. Motus quidẽ ſunt in ſenſibilibus organis aut quietes.

¶ Uult oſtẽdere ꝙ huiꝰ motus corporis ſunt ab aia ſm duas ſpẽs motus. Una eſt ſm loci mutationẽ. Sicut pʒ in ira: motis q̃buſdã particulis ipſius corpis. ſ. moto cor de. Ex ira enĩ ſanguis exit ad partes exteriores: motus a feruore cordis. Alia võ eſt ſm alterationez: ſicut patet in timore. Nam cor ad terribile cõtrahitur ⁊ infrigidat̃ ⁊ alterat̃ homo ⁊ palleſcit. Quales aũt paſſiones ſint: et q̃o moueant̃: alterius rationis eſt dicere. Sic igit̃ pʒ ꝙ huiꝰ motus nõ ſunt aie: ſed corporis ab aia. vt dictũ eſt. Sicut ergo aial hẽt operationes corporales: ⁊ huiꝰ non ſunt aie: ſed corpis: ſeu cõiuncti ita ⁊ huiꝰ operationes. ſ. ſentire ⁊ gaudere: ⁊ huiꝰ nõ debẽt referri ad aiam: ſʒ ad cõiunctũ. Nã ſi aliquis dicat aiam iraſci: ⁊ ſm huiꝰ ope rationes moueri: ſilr̃ eſt ac ſi dicat ipſam animaz texere vel edificare: aut citharizare. Nam ⁊ aia eſt cauſa horuz motuũ. Habitus enĩ edificatiuus ⁊ textiuus: ⁊ citharizã di eſt in ipſa anima: ⁊ huiꝰ ab aia ſunt. Sed ſicut melius eſt dicere ꝙ edificator edificat: nõ ars: ſʒ edificator edi- ficet per edificatiuã artẽ: ſic fortaſſis meliꝰ eſt dicere ꝙ anima nõ miſeret̃ neqʒ addiſcit neqʒ itelligit: ſʒ homo per aiam. Dicit (Fortaſſis itelligere) q̃a loquit̃ ſupponẽ- do: vt dictũ eſt. Quia võ ꝑ h̃ qð dicit. (ꝙ nõ mouet̃ aia.) ſed homo per aiam poſſet intelligi ꝙ motus exiſteret in aia ſicut in ſubiecto: ideo remouet hoc dicẽs: ꝙ cuz dico hoiez moueri ab aia: nõ ſic dico ꝙ motus in illa. ſ. in aia exiſtat: ſed quaſi ab illa. Cũ enĩ dico hoc mouet̃ per hoc: iſtud põt duplr̃ intelligi: vel q̃a aliqñ ipſa res qua aliqd mouet̃ motũ ſuſtinet. Ut cũ dico hoiez moueri pede: q̃a ipſe pes mouet̃. Uel q̃a ipſa aliqñ res nõ ſuſtinet motũ: ſed ipellit aliqd ad motũ: ⁊ hoc modo hõ dicit̃ moueri ꝑ aiam. Et in hoc eſt duplex motus: q̃a aliqñ aia eſt vt ter- minus motus qñ. ſ. motus eſt ad illaz. ſ. ad aiam: ſicut in apprehenſione ſenſibiliũ. Nã qñ aia apprehẽdit exterio ra ſenſibilia: tũc virtus ſenſitiua que eſt in organo nitit̃ ⁊ mouet̃ ad remittendũ ⁊ reducendũ ſpẽs et intẽtiones rerũ ſenſibiliũ vſqʒ ad illã. ſ. ad aiaz. Aliqñ võ aia eſt vt pñᵐ motus: qñ. ſ. motus operatiõis initiatus eſt ab illa. ſ. ab aia vt eſt in reminiſcentia: a qua itentiones ⁊ phanta ſmata rerũ occultata ⁊ recõdita educunt̃ ad intelligẽdũ res ſenſibiles. Siue aũt motꝰ aut qetes dicat aliqs phã- taſmata huiꝰ ſint derelicta interius: nõ refert quantum ad preſentẽ mãm. Patet igit̃: ꝙ huiꝰ motus nõ attribu- unt̃ aie: ſed ſunt cõiuncti: ab ipſa aia tñ: ⁊ nõ ſicut motu exñte in ipſa aia. ¶ Notãdũ tñ ꝙ hec ſolo ꝑdicte dubi- tationis nõ eſt diſtictiua ⁊ diffinitiua veritatis: ſʒ obuia tiua. Sciendũ enĩ ꝙ motus attribuunt̃ operationibus anime a diuerſis diuerſimode. Naz tripliciter iuenitur motus in operationibus anime. In quibuſdã enim inue nitur motus ꝓprie: in q̃buſdã minus ꝓprie: in q̃buſdam võ minime ꝓprie. Proprie enĩ inuenit̃ motus in opatio nibus aie vegetabilis ⁊ in appetitu ſenſitiuo. In opatio ne quidẽ aie vegetabilis eſt ꝓprie motus qñ mouet̃: vel in eſſe nãe per nutrimẽtũ: ⁊ hic eſt motus augmẽti: ⁊ ſʒ hoc aia vegetabilis ſe hẽt vt agẽs: corpus võ vt patiens. In appetitu võ ſenſitiuo ꝓprie inuenit̃ motus ⁊ ſm alte rationẽ: ⁊ ſm motũ localẽ. Nã ad appetitũ alicuius rei: homo ſtatim mouet̃ ⁊ alterat̃. Uel ad iraz ſicut in appe titu vindicte. Uel ad gaudiũ ſicut in appetitu delectabi lis. Itẽ ex hoc mouet̃ etiam ſanguis qui eſt circa cor ad partes exteriores: ⁊ etiã homo de loco ad locũ ad conſe- quendũ id qð appetit. Minus võ ꝓprie inuenit̃ motus in operationibus aie ſenſitiue. In his enĩ non eſt motus ſm eſſe nature: ſed ſolũ ſm eſſe ſpũale: ſicut patet in vi- ſu cuiꝰ operatio non eſt ad eſſe nãle: ſed ſpũale: q̃a eſt ꝑ ſpecies ſenſibiles ſm eſſe ſpũale receptas in oculo. Sed tamẽ hʒ aliqd de mutabilitate inquãtũ. ſ. ſubiectũ virtu tis viſiue eſt corpus. Et ſʒ hoc hʒ rõnẽ motus: ſʒ minus ꝓpriam. Nõ enĩ dicit̃ motus in operationibus proprie: niſi cũ operatio illa eſt ad eſſe nature. Minimuz aũt de proprietate motus et nihil niſi metaphorice inuenitur in intellectu. Nam in operatione intellectiua non eſt muta tio ſm eſſe naturale: ſicut eſt in vegetabili: nec ſubiectũ ſpirituale quod immutetur: ſicut eſt in ſenſibili. Sed eſt ibi ipſa operatio: que quodammodo dicitur motus in- quãtum de itelligẽte in potẽtia fit itelligẽs in actu. Dif-

fert tñ

fert tñ a motu eius operatio: qa eiꝰ opatio eſt actus pfectus: motus vo eſt actus imperfecti. Et ideo pꝫ qñ operationes aie vegetabilis ⁊ ſenſitiue non ſunt motus aie: ſed cõiuncti. Operationes aũt itellectus nõ dicunť motus niſi metaphorice: ⁊ ſunt ſolũ aie itellectiue abſqꝫ aliquo determinato organo. ¶ Sciẽdũ etiã ꝙ ſicut in ſenſu inueniť vis appetitiua ⁊ apprehenſiua. ita ⁊ in intellectu iuenitur vis appetitiua ⁊ apprehenſiua. Et ideo hec: amor: odium: gaudium: ⁊ huiuſmodi poſſunt intelligi et put ſunt in appetitu ſenſitiuo: ⁊ ſic habẽt motũ corporalem coniunctum: ⁊ prout ſunt in intellectu et voluntate tñ abſqꝫ omni affectione ſenſitiua: ⁊ ſic non poſſunt dici motus: qa non habẽt motũ corporalẽ coniunctum. Et inueniunť etiam in ſubſtãtijs ſeparatis ſm ꝙ in ſequẽtibus melius patebit. ¶ Cõſequẽter cum dicit.

¶ Intellectus aũt aduenire videť: ⁊ ſubſtãtia quedã eſſe ac nõ corrũpi. Nã ab ea maxime que in ſenectute fit offuſcatione corrũpereť. Nunc autem perinde fit atqꝫ in ſenſuum inſtrumẽtis. Etenĩ ſi ſenex talem acceperit oculum: videret ſicut ⁊ iuuenis. Quare ſenectus nõ quia aĩa quicquã eſſe paſſa: ſed quia id in quo eſt aliquid paſſum eſt: quẽadmodũ in ebrietatibus ⁊ in morbis fieri ſolet. Et ipſum igiť intelligere ac cõtẽplari marceſcit: qa aliud quoddã intus corrumpiť: ipſum aũt paſſione vacat: ratiocinari vo: ⁊ amare: aut odiſſe non ſunt illiꝰ affectus: ſed huiuſce qđ habet illud: ea rõne qua illđ habet. Quapropter ⁊ hoc corrupto: nec recordatur: nec amat. Nõ enim illius erãt: ſed ipſius cõmunis: qđ quidẽ perijt. Intellectus aũt diuinũ quid eſt fortaſſe: paſſioneqꝫ vacat. Eſſe igitur ĩpoſſibile moueri aĩam: perſpicuũ iã ex dictis euaſit: quod ſi omnino non motu cietur: patet nec a ſeipſa motu cieri.

T.c.65. ¶ Intellectus aũt videtur in fieri ſubſtãtia quedam exiſtẽs ⁊ nõ corrũpi. Maxime aũt corrũperetur vtiqꝫ ab ea que eſt in ſenio debilitate. Nunc autẽ forte quẽadmodũ in ſenſitiuis accidit. Si enim accipiat ſenior oculũ iuuenis: videbit ſicut ⁊ iuuenis: quare ſeniũ nõ eſt in ſuſtinendo aliquid animã: ſed in quo: ſicut in ebrietatibus ⁊ infirmitatibus. Intelligere igiť ⁊ cõſiderare marceſcunt alio quodã interius corru
T.c.66. pto: ipſum aũt paſſibile eſt. ¶ Intelligere autem ⁊ amare ⁊ odire non ſunt illius paſſiones: ſed huius habẽtis illud: ſm ꝙ illud habet. Quare ⁊ hoc corrupto nõ reminiſciť: neqꝫ amat. Non enim illius erant ſed cõis: qđ quidẽ deſtructum eſt. Intellectus aũt fortaſſis diuinum aliquid ⁊ impaſſibile eſt. Qđ qdẽ igiť non poſſe moueri aĩam: manifeſtũ ex his. Si aũt penitus nõ moueť: manifeſtũ: quoniam neqꝫ a ſeipſa.

¶ Vult pbare ea que oſtẽdit. ſ. ꝙ huiꝰ opationes etiã ſi ſint motus ſicut ipſi dicebãt nõ attribuunť aie: ſꝫ corpori ⁊ cõiũcto. Et hoc pbat p quãdã opionẽ illoꝝ que erat famoſa tpe ſuo. ſ. ꝙ oĩs aĩa eſt incorruptibilis: ⁊ hoc ſm eos erat de itellectu ⁊ de oĩ aĩa. Dicit ğ ꝙ videť pdictis pbis ꝙ itellꝰ ſit qđdã ſubã q̃ eſt in fieri ⁊ nõdũ cõpleta: ⁊ ꝙ nõ corrũpiť. Cuius rõ eſt: qa nos videmus ꝙ oẽs debilitationes que fiũt circa itellectũ ⁊ ſenſum: nõ attingũt ad ipſam aĩam ſm ſe: ſed pueniunt ex debilitate organi. Unde videť ꝙ itellectus ⁊ oĩs aĩa ſit icorruptibilis: ⁊ ꝙ debilitatio in eius operationibus nõ ſit ex eo ꝙ ipſa corrumpať: ſꝫ ex eo ꝙ debilitanť organa. Si enĩ corrũperetur aĩa: maxĩe corrũpereť a debilitate q̃ eſt in ſenectute: ſic accidit ĩ organis ſenſitiuis que debilitanť ex ſenectute: tñ aĩa nõ debilitať ex hoc: qa ſi ſenex accipiat oculum iuuenis: videbit vt iuuenis. Quare ſenectꝰ debilitat: nõ qdẽ ꝙ ipſa aĩa patiať ſeu vtus ſenſitiua: ſed id ĩ quo eſt. Sicut in egritudinibꝰ ⁊ in ebrietatibus nõ debilitať ſeu alterať aĩa: ſed corpus. Sic ergo (intelligere.) i. ſimplex apprehẽſio (⁊ cõſiderare.) ideſt operatio itellectus que eſt in cõponẽdo ⁊ diuidẽdo: marceſcit: nõ qdẽ ꝙ itellectus corrũpať ⁊ patiať: ſed corrupto quodã alio iterius: ideſt corrupto aliquo qđ eſt organũ itellectꝰ. Ipſum aũt itelligere eſt paſſibile. Hoc aũt dicit Ariſto. nõ ꝙ ſit huius opionis: ꝙ credat itellectũ habere dtermiatũ organũ corporale: ſed ſicut dictũ eſt ipſe hoc loquiť ſupponẽdo opiones iſtoꝝ phoꝝ: qui ſicut dictum eſt: erãt huius opionis: ꝙ oẽs opationes aie: ⁊ etiã ipſe itellectus haberẽt organa determinata. Et iđ ſm hoc aſſignat q̃re itelligere marceſcat: quia huiuſmodi opationes q̃ ſunt itelligere: amare: ⁊ odire: nõ ſunt paſſiones (illius.) ſ. aie: ſupponẽdo loquiť. (Sed huius habẽtis.) ſ. ꝯiucti ſeu organi corporalis. Organi dico habẽtis: illud. ſ. intelligere et huiꝰ (Scđm ꝙ illud habet.) Unde (corrupto hoc.) ſ. determinato organo: huiꝰ opationis que eſt amare ſeu itelligere: nõ rememorať neqꝫ amat. ſ. aĩa. Cuiꝰ rõ eſt: qa hꝰ paſſiones nõ erãt aie tñ (ſꝫ cõia.) ſ. cõiuncti: qđ eſt iam deſtructũ ⁊ corruptũ. Si ğ oẽs hꝰ motꝰ ⁊ opatiões debilitanť: nõ pp aĩaꝫ: ſed pp debilitatẽ corpis ſeu organi: vt dictũ eſt. Manifeſtũ eſt ꝙ nõ ſunt aie tñ: ſed cõiuncti. ⁊ p ꝯñs ꝙ aĩa nõ moueť: ſed cõiunctum ſꝫ aĩa. ¶ Quia vo Ar. locutꝰ eſt hic de itellectu ſupponẽdo opiones alioꝝ: ſicut iã pꝫ: ne credať ꝙ ipſe opineť itellectũ ſic eẽ vt ſuppoſuit: iđ remouet h dicẽs: ꝙ (Fortaſſis itellectꝰ eſt aliqđ diuinũ ⁊ ipaſſibile.) i. aliqđ altius ⁊ aliq̃ maior poꝰ ⁊ p ꝯñs opatio ipſiꝰ aie q̃ dicat hic. Dicit aũt (fortaſſis) qꝛ
nõdũ hoc determinauerat: ſꝫ poſtea hoc in 3° oñdit. Uñ Lec.10.
pꝫ ꝙ ſupponẽdo loqtur. ¶ Cõſequẽter cõcludit ex oĩbꝰ dicẽs: ꝙ manifeſtũ eſt ex oĩbꝰ his que dicta ſunt: ꝙ non eſt poſſe aĩaꝫ moueri. Sꝫ ⁊ ſi nõ moueť aliq̃ mõ: manifeſtũ eſt ꝙ nõ moueť a ſeipſa hꝰ motibꝰ: ſicͭ iſti ponebãt.

¶ At qui numerũ aĩam eſſe dicere ſeipſum motu cientem: multo longius q̃ ea que dicta ſunt a ratione diſtare videť. Nã ijs qui id aſſerunt: ea primũ impoſſibilia que emergunt ex motu: deinde propria quedam ex eo quia dicũt ipſam numerum eſſe eueniunt. Quo nãqꝫ modo vnitatẽ moueri intelligere opꝫ: ⁊ a quo ⁊ quonã pacto. Cũ ĩpartibilis ſit: ⁊ nullã habeat differẽtiã: ſi enĩ motiua ſit atqꝫ mobilis: diuerſa eẽ opꝫ.

¶ Multũ aũt his que dicta ſũt irrationabilius T.c.67
dicere aĩam eſſe numerũ ſeipſum mouentem. Inſunt enĩ his ĩpoſſibilia. Prio quidẽ ex ipſo moueri accidẽtia. Propria aũt ex eo ꝙ dicunt ipſam eſſe numerũ. Quomodo enĩ opꝫ intelligere vnitatem motã: ⁊ a quo: ⁊ quomodo impartibilem ⁊ indifferentem exiſtentẽ. Si nãqꝫ eſt mota ⁊ mobilis: differre oportet. Lec.XI.

Opio xenocratis.

POſtq̄ ph̄s improbauit opionē illoꝝ q̄ dixerūt ſimplr̄ aīam moueri. Hic ꝯñr arguit contra opionē Xenocratis: qui ſupra motū addidit aliqd aliud. ſ. ꝙ aīa eēt numerus mouēs ſeipſum. Et hec opio eſt multū irrōnabilior opionibus alioꝝ ph̄oꝝ que dicte ſunt. Nā his qui dicūt aīam eſſe numerū mouentē ſeipſuꝫ: multa impoſſibilia inſunt. Et p̄ qdē ea que accidūt (eo ꝙ eſt moueri.) i. ex motu: que etiā accidūt oībus dicētibus aīam moueri. Accidunt etiā ſic dicētibus: ⁊ icōueniētia ꝓpria ex hoc. ſ. ꝙ dicūt aīaꝫ eſſe numerū. Et ꝓpter hoc ph̄s iꝓbat diffinitionē hāc Xenocratis de aīa: ⁊ nō tm̄ eſt diſputans ad nomē: ſed ad ipſam intētionē diffinientis. Circa hoc autē duo facit. Prio oſtēdit hāc diffinitionē eē icōuenientē quantū ad ipſaꝫ aīam vel ſubam aīe. Scḋo vō quantuꝫ ad eius accidētia. ibi (Cōplectētib⁹ igiẛ in vnū ⁊c̄.) Circa p̄mū duo facit. Prio eni deſtruit diffōnē p̄dictā de aīa per rōnes. Scḋo vō oñdit ꝙ ad hāc diffōnē ſequenẛ oīa icōueniētia q̄ ſequunẛ ad opiones alioꝝ ph̄oꝝ. ibi (Accidit aūt ſicē diximus ⁊c̄.) Qꝫ aūt predicta diffinitio ſit icōgrua ꝓbat ſex rōnibus. Quaruꝫ p̄ma talis eſt. Tu dicis aīam eſſe numerū mouētē ſeipſuꝫ: numerus aūt conſtat ex vnitatib⁹. g̃ dicis aīaꝫ eſſe vnitates. Si tu dicis aīam eſſe numerū mouentē ſeipſum: ergo ⁊ aīam vnitates mouentes ſeipſas: ſed omne mouēs ſeipſuꝫ hꝫ duas partes:

Lec.io. tex.c.40. t.42. vt ꝓbat in 8° phy. quarum vna eſt mouens ⁊ alia mota. ergo oportebit dicere ꝙ vnitas ſeu punctū diuidatur in duas partes. quaruꝫ vna ſit mouens: ⁊ altera mota. Hoc aūt eſt impoſſe. g̃ impoſſe eſt ꝙ aīa ſit numerus mouens ſeipſuꝫ. Qꝫ aūt ſit impoſſe vnitatē habere vnā partē mouentē: ⁊ alia motā ꝓbat: q̄a nullo modo illud qḋ eſt oīno impartibile ⁊ indifferēs pōt intelligi ꝙ moueaẛ per ſe: ita ꝙ hēat partē mouentē vnā: ⁊ aliā motā. Nā in nullo pñt hec duo. ſ. vis motiua vel mota: et mobilis vel mota eſſe niſi differāt. cū g̃ vnitas ſit ipartibilis ⁊ indifferens: nō pōt huiꝰ ptes hr̄e: ⁊ ſic nec moueri: g̃ aīa nō eſt nūer⁹ mouens ſeipſum. ¶ Scḋam rōnē ponit cū dicit.

¶ Preterea cū lineā quidē motiōe ſuperficiē facere dicāt: punctū aūt lineā: vnitatū etiā motus erunt cōtinuo linee. Pūctū eni vnitas ē poſitionē hñs: atqꝫ numerus aīe iam alicubi eſt: poſitionēqꝫ habet.

T.c.68. ¶ Amplius qm̄ dicūt lineā motā planū facere: punctū aūt lineaꝫ: ⁊ vnitatū motus linee erūt. Punctū aūt vnitas eſt pōneꝫ hñs. Numerus autē aīe iam alicubi eſt: ⁊ poſitionē habet.

¶ Que talis eſt. Tu dicis aīaꝫ eſſe numerū. ergo ⁊ vnitates vt dictū eſt. Inter vnitatē aūt ⁊ punctū nulla differētia eſt: niſi ꝙ punctus hēt pōnē. eſt eni punctū vnitas poſitionē habēs. Sed ſi aīa eſt numerus opꝫ ꝙ alicubi ſit huiꝰ numerus aīe: ⁊ poſitionē hñs. ergo aīa erit vnitates poſitionē hñs. Huiꝰ aūt ſunt pūcta. ergo aīa erit pūcta. Sed ſm ꝙ dicunt platonici: mot⁹ pūcti facit lineā. linea aūt mota facit ſuperficiē: ſupſicies vō corpus: ſed eſt aīa numerus mouēs ſeipſuꝫ. ergo eodē mō ⁊ vnitas: ⁊ p ꝯſequens eſt pūctū mouēs ſeipm: pūctū aūt motū non facit niſi lineā. g̃ motus aīe nō facit niſi lineā. Et ſic aīa motu ſuo nō cauſat vitā: ſꝫ lineā: qḋ eſt falſuꝫ. Non eſt igiẛ aīa numerus mouens ſeipm. ¶ Tertiā rōnē ponit cū dicit.

¶ Preterea ſi quis a numero numerū vel vnitatē abſtulerit: alius relinqẛ numerus. Atqꝫ plante: mltaqꝫ aīaliū viuunt diuiſa: ⁊ eādē aīaꝫ ſpecie videnẛ hr̄e.

¶ Amplius aūt a numero ſi auferat aliquis numeruꝫ aut vnitatem: relinquiẛ alius numerus. Plante autem ⁊ animaliū multa diuiſa viuūt ⁊ videntur eandem habere animam ſpecie.

¶ Que talis eſt. Si aīa eſt numerus vt tu dicis: opꝫ ꝙ cōſequaẛ paſſiones ⁊ nām numeri: ſed cōſtat ꝙ ſi aliqs auferat a numero vnitatē aliquā ſeu addat: mutat ſpecieꝫ. Nā ſi huic numero. ſ. tria addas vnitatē mutat ſpecieꝫ. Alia eniꝫ ſpēs eſt huius numeri q̄tuor: ⁊ alia eius qḋ eſt tria. Si vō ab eodē auferas vnitatē efficiẛ duo et mutat ſimilr̄ ſpēm. Cōſtat aūt ꝙ aīalia ſumunt ſpēꝫ ab aīa: cū vnūqḋqꝫ ꝯſequaẛ per formā ſpēm ſuā. g̃ ſi aīa eſt numerus ex ſubtractione vel additione alicuius ab aīa: relinquiẛ alia aīa ſpecie: ⁊ hoc eſt falſuꝫ. Uidemus eni in deciſionibus plantarū ⁊ aīaliū anuloſoꝝ ꝙ diuiſa ſeu deciſa viuunt: ⁊ eandeꝫ ſpēm hñt. Non ergo aīa eſt numerus mouens ſeipm. ¶ Quartā rōnē ponit cū dicit.

¶ At qui nihil referre videbitur vnitates dicanẛ: an corpuſcula parua. Etenim ſi puncta fiant ex Democriti pilulis: mō maneat quātitas: erit in ipſis aliud quidē qḋ mouet: aliud aūt qḋ moueẛ: ſicut in magnitudine. Nō eni q̄a magnitudine differunt aut paruitate id qḋ dictū eſt accidit: ſed q̄a ſubeſt quātitatē. Quocirca neceſſe eſt aliquid eſſe: qḋ ipſas vnitates mouebit. Qḋ ſi id qḋ in aīali mouet: aīa eſt: ⁊ id qḋ in numero eſt aīa mouet: q̄re aīa nō ē id qḋ mouet: atqꝫ moueẛ: ſed id qḋ mouet dumtaxat.

¶ Uidebitur autem vtiqꝫ nihil differre dicere T.c.69. vnitates aut corpora parua. Et nāqꝫ ex Democriti ſpheris ſi fiant puncta: ſolum aūt maneat quātitas erit aliquid in ipſo. Hoc qdē mouēs. Illud autem qḋ moueẛ: ſicut in magnitudine. Non eni ꝓpter hoc ꝙ eſt magnitudine differre aut paruitate accidit qḋ dictū eſt: ſed quia quātum. Unde neceſſe eſt aliqd eſſe motiuū vnitatum. Si aūt in aīali qḋ mouens aīa ⁊ in numero quare non mouens ⁊ quod mouetur eſt anima ſed mouens ſolum.

¶ Que talis eſt. Tu dicis aīam eſſe numeꝝ: ⁊ ſicut dictuꝫ eſt ſequiẛ ꝙ aīa ſit vnitates poſitionē habentes: ⁊ per cōſequens ꝙ ſit puncta. ſm hoc autē. ſi recte cōſideremus videbitur vtiqꝫ ꝙ nihil differt dicere ꝙ aīa ſit corpora p̄ua ⁊ idiuiſibilia: ſicē dixit Democritus: aut dicere ꝙ ſit vnitates poſitionē habētes. Unuꝫ eni poſitionē habens quātitas eſt ⁊ idiuiſibilis. Ex hoc ergo ſic arguo. Aīa ſm poſitionē tuā eſt numerus mouēs ſeipſuꝫ: ⁊ per ꝯſequēs vnitates ⁊ pūcta mouētia ſeipſa. ponamus aūt ꝙ corp̄a indiuiſibilia que poſuit Democritus ſint puncta: q̄a nō differt ſicut dictū eſt: ⁊ ſit quāta qḋ neceſſe eſt: q̄a ꝓprie non moueẛ niſi quātū. Huiuſmodi aūt puncta mouent ſeipſa: q̄a anima eſt numerus ſeipſum mouens. Sed in mouēte ſeipſo: ſicut dictum eſt duo ſunt. ergo erit in ipſo puncto vnum quod eſt mouens: et aliud qḋ eſt motum. Nec eſt curandum vtrum ſint magna ſeu parua: dummodo ſint quāta: quia in quolibet continuo mouente ſeipſum hoc accidit. ſ. ꝙ ſint duo ibi: vnū vt mouēs: ⁊ aliḋ vt motū. Et ſic neceſſe eſt ꝙ ſit aliqd motiuū vnitatuꝫ. In animali autem illud qḋ mouet animal eſt aīa. ergo ⁊ in numero illud quod mouet numeruꝫ erit anima. ergo anima non eſt id qḋ mouetur: ſed illud qḋ mouet. Et ſic mala eſt diffinitio anime ꝙ ſit numerus mouēs ſeipm:

ſed potius ꝙ ſit numerus mouens numerum motum. ¶ Quintam rationem ponit cum dicit.

¶ At vero qui fieri poteſt: vt hec vnitas ſit. Opꝫ enim ipſius ad ceteras aliquã differẽtia eſſe. At vnici pũcti quenã preter poſitionẽ eſſe differẽtia põt. Si igitur vnitates punctaue que ſunt in corpore diuerſa ſunt ab vnitatibus aie: atqꝫ punctis: erunt ipſe vnitates in eodẽ profecto loco. Punctũ eni aie locũ occupabit corporis puncti. Atqꝫ quid obſtabit ac prohibebit: vt ſi duo puncta ſunt ſimul in eodẽ loco: ⁊ plura ſint duobus ac iſinita. Quoꝝ eni locus indiuiſibilis eſt ⁊ ipſa indiuiſibilia ſunt. Sin vero ea pũcta que ſint in corpore: ſint ipſe numerus aie: vel ſi numerus q ex punctis conſtat: que ſunt in corpore ſit ipſa anima: cur non omnia corpora animam habent. naꝫ in cunctis puncta eſſe videntur ⁊ etiam infinita.

T.c.70. ¶ Cõtingit aũt quodãmõ hãc vnitatẽ eſſe. Opꝫ
eni ipſi ineſſe quãdã differentiã ad alias. Pun
cti aũt ſolitarij: que vtiqꝫ differẽtia erit niſi po
ſitio. Si quidẽ igitur ſunt altere in corpore vnita
tes ⁊ puncta: in eodẽ erunt vnitates. obtinebit
eni locũ puncti: ⁊ ſi ⁊ quid ꝓhibet in eodẽ eſſe ſi
due ſunt ⁊ infinitas. Quoꝝ eni locus eſt idiui
T.c.71. ſibilis: ⁊ ipſa. Si aũt in corpore pũcta numerus
aie: aut ſi qui coꝝ qui in corpore pũcta nũerus
aie: aut ſi qui coꝝ qui in corpore pũctoꝝ nume
rus aia quare nõ oia habẽt aiam corpora. Pun
cta eni in omnibus videntur eſſe ⁊ infinita.

¶ Que talis eſt. Secũdũ opionẽ Xenocratis ɔtigit hãc .ſ. aiam eſſe vnitatẽ: ſed ex hoc cõtingit ipſam eſſe puncta: q̃ ſi aia eſt vnitas: opꝫ ꝙ differat ab alijs vnitatibꝰ: nõ poterit aũt differre ab eis niſi ꝑ poſitionẽ: q̃ eni eſt dr̃ia (pũcti ſolitarij.) idest vnitatis itellecte niſi poſitio. nulla vnitas aũt niſi poſitionẽ hñs eſt punctũ. g̃ aia non eſt vnitas: ſed puncta. Sed aia eſt in corpore: ⁊ q̃libet corpus hẽt pũcta ſua per ſe. quero ergo vtrũ pũcta que ſunt aia ſint eadẽ cũ pũctis corporis aut alia. Si q̃dẽ ſũt altera: g̃ in q̃libet parte corporis ſit anima: in qualibet parte corporis erũt puncta aie: ⁊ ſic erũt duo pũcta in eodeꝫ loco ſimul. Et ſi duo ꝓpter quid nõ plura: aut etiã infinita. Nã illa quoꝝ locus eſt idiuiſibilis: ⁊ ipſa idiuiſibilia ſunt: vnde non indigent ampliori loco. Unde ſi ponantur duo eſſe in loco idiuiſibili: per ɔñs poſſunt in eodeꝫ loco eſſe infinita. Si vero dicas ꝙ ſunt eadẽ pũcta que ſunt in corpore cum his punctis que ſunt anima: ſequitur ꝙ cũ omne corpus habeat puncta: ꝙ omne corpus habeat animã: ſed hoc eſt falſum: non ergo anima eſt numerus mouens ſeipſum. ¶ Sextam rationem ponit cum dicit.

¶ Inſuꝑ q̃ fieri põt vt ſeparentur ac abſoluãtur a corporibus ipſa pũcta: ſiquidẽ linee nõ diuidunt in pũcta.

¶ Amplius aũt quomodo poſſibile eſt ſeparari puncta ⁊ abſolui a corporibus: ſiquidem nõ diuidantur linee in puncta.

¶ Et ſumitur ex precedenti: que talis eſt. Sicut dictũ eſt ſequitur ex poſitione Xenocratis. ꝙ aia ſit pũcta: ſed nos videmus ꝙ puncta nõ ſeparantur nec abſoluuntur a corporibus. Nã linee nõ diuidunt a ſuperficiebus: nec pũcta a lineis. Anima vero ſeparatur ⁊ abſoluitur a corpore. ergo nõ eſt puncta neqꝫ numerus. Patet ergo ꝙ diffinitio Xenocratis de aia eſt incõgrua quantũ ad ea que in diffinitione ponuntur. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Fit autẽ vt diximus: vt partim idem ij dicant: quod illi: qui corpus quoddã ſubtiliũ partium animã eſſe dixerunt: partim propriũ ipſos comitetur abſurdum: corpus ab aia perinde moueri: perinde atqꝫ Democritus aſſerebat. Nam cũ aia ſit in omni corpore ſentiente: neceſſe eſt in eodẽ duo corpora eſſe ſi anima corpus aliquod eſſe ponatur. Et horuꝫ etiã ſentẽtia: qui animã numerũ eſſe cenſent: fit vt vno in pũcto multa ſint puncta: aut omne habeat aiam: ſi nõ numerꝰ quiſquã alius: atqꝫ diuerſus a punctis ipſius corporis ſuperueniat. Fit etiaꝫ vt aial a numero perinde moueatur: atqꝫ Democritũ diximus idipſum moueri cenſere. Quid eni intereſt parue pile dicantur: an vnitates magne vel vnitas omnino que agitantur motu. Utro nãqꝫ modo neceſſe eſt ipſas ex eo mouere animal: quia ipſe motu cientur.

¶ Accidit autẽ ſicut diximus: ſiquidẽ idem di T.c.72
cere corpus quoddã ſubtiliũ partium ipſaꝫ po
nentibus. ſic autem ſicut Democritus dicit ab
anima moueri: ꝓpriũ incõueniens. Siquideꝫ
eniꝫ eſt aia in omni eo ꝙ ſentit corpore: neceſſe
duo in eodẽ eſſe corpora: ſi corpꝰ aliqd anima.
Numerũ aũt dicentibus in vno puncto pũcta
multa: aut omne corpus aiam habere: niſi q̃dã
numerus differẽs fiat ⁊ alius ab his que in cor
pore punctorũ. Accidit autẽ aial moueri a nu T.c.73.
mero: ſicut ⁊ Democritũ dixit ipſum mouere.
Quid enim eſt differre dicere ſpheras paruas
aut vnitates magnas: aut oino vnitates ferri.
Utrobiqꝫ enim neceſſe eſt mouere animal in
eo quod mouentur ipſe.

¶ Dicit diffõnẽ ꝑdictã eſſe icõgruã quãtũ ad incõuenientia. Nã ex huiꝰ diffõne de aia ſequuntur oia incõueniẽtia que ſequuntur ex opionibus oiuꝫ phoꝝ de aia. Quidã eni errauerunt circa aiam ⁊ dixerũt ipſam eſſe corpus ſubtiliſſimarũ partiũ. Ex quo ſequebatur: ꝙ cũ aia ſit vbicũqꝫ eſt ſenſus in corpore: ⁊ ſenſus ſit vbiqꝫ ꝑ corpus: ꝙ ſi aia eſt corpus ꝙ duo corpa ſint ſimul. Et hoc idem ſequitur ſi aia eſt puncta. ſicut dictũ eſt. ſ. ꝙ duo ſint ſimul et etiam infinita: ⁊ hoc ſi pũcta anime ſint alia a pũctis corporis. Sed ſi non (fiat differens numerus) punctorũ aie. idest ſi non differant puncta anime a punctis que ſunt in corpore: ſequitur ꝙ in quolibet corpore ſit aia. In quolibet eni corpore eſt iuenire puncta. Quidã vero ſicut Democritus errauit dicens aiam moueri: ⁊ corpus ex motu aie: ⁊ cuꝫ ipſe diceret componi animã ex indiuiſibilibus ſpheris: ⁊ ex motu ipſarũ moueri corpus: ſequebatur ꝙ corpus moueretur ex corporibus indiuiſibilibus. Et hoc idem inconueniens ſequitur ex diffinitione iſtoꝝ: ſcilꝫ aial moueri ex numero: ⁊ per cõſequẽs a punctis: ⁊ nõ eſt differentia dicere ſpheras paruas: ⁊ vnitates magnas: aut quaſcũqꝫ vnitates moueri. Nã (vtrobiqꝫ.) i. in ſphericis corporibus ⁊ in vnitatibus: neceſſe eſt ꝙ animal moueatur: eo ꝙ ipſe ſcilicet corpora ſpherica ⁊ puncta ſeu vnitates mouentur. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ His igit̃ qui motum ac numerũ in aſſignanda aĩa coniunxerunt: hec que dicta ſunt abſurda: ⁊ alia hu iuſcemodi multa eueniunt. Eſt eñi ĩpoſſibile nõ ſo lũ diffinitionẽ anime talẽ eſſe: ſed etiã accidẽs. Qḋ quidẽ patet: ſi quis ex hac rõne operatiões atq₃ affe ctus aĩe conabitur aſſignare: cogitiones iquã ſen ſus: voluptates: dolores: ⁊ cetera iſtiuſmodi. Nam vt ꝓus diximꝰ: neq₃ vaticiari ex ĩpis facile poſſumꝰ.

T.c.74 ¶ Cõplectẽtibus igit̃ in vnũ nũerũ ⁊ motũ hec quidẽ accidũt ⁊ multa alia hmõ. Nõ eñi ſolum diffinitionẽ aĩe ĩpoſſe eſt huiꝰ eſſe: ſed ⁊ accñs. Manifeſtũ eſt aũt ſiquis argumẽtauerit ex ra tione hac paſſiones ⁊ opera anime reddere: vt cogitationes: ſenſus: letitias: triſtitias: ⁊ que cũq₃ alia huiuſmodi. Sicut eñi diximꝰ prius: neq₃ diuinare eſt facile ex ipſis.

¶ Oſtẽdit inſufficientiã ꝑdicte diffõnis ex parte accidẽ tiũ. Dicit ḡ ꝙ qñcũq₃ diffinitio ſufficiẽter aſſignat̃ non ſolũ d₃ ducere in cognitionẽ ſube rei diffinite: ſed etiã accñtiũ. Sed ſi cõplicemus in vnũ iſta duo que poſita ſunt in diffõne aĩe. ſ. numerũ ⁊ motũ: nõ ſolũ accidũt no bis incõueniẽtia que dicta ſunt circa ſubam ipſius aĩe: ſed etiã multa alia: q̃a hec duo nõ ſolũ eſt ĩpoſſibile eſſe diffõnẽ. i. ſubam aĩe: verũ etiã eſt impoſſe ꝙ ipſa. ſ. nume rus ⁊ motus ſint accñtia aĩe ſeu ducãt in cognitionẽ acci dẽtiũ. Nõ igit̃ eſt ꝯgrua diffinitio: cũ nõ ducat in cogni tionẽ accidentium. Et ꝙ non ducat in cognitionem acci dentium anime manifeſtũ eſt ſiquis ex huiꝰ diffõne co nabit̃ paſſiões ⁊ oꝑationes aĩe aſſignare: puta rõcinatio nes: delectationẽ: triſtitiã: ⁊ huiꝰ. Ex ipſis eñi. ſ. ex nume ro et motu: nõ ſolũ nõ erit facile deuenire in cognitionẽ accidẽtiũ ⁊ oꝑationũ aĩe: ſed nec diuinare poterimus ex eis aliquid de ipſis paſſionibus ⁊ oꝑationibus anime.

¶ Tribus aũt traditis modis quibus antiqui diffini unt aĩaꝫ: duos iã reprobauimus: ⁊ quas hẽt vtraq₃ ſñia dubitationes cõtrarietateſq₃ pene diximꝰ: ⁊ ea ĩquã que maxime motiuũ ipſaꝫ eẽ ex eo ponit: q̃a ſe ipſam mouet. Et ea que corpus ipſaꝫ ſubtiliſſimarũ partiũ: aut magis ꝙ̃ cetera icorporeũ eſſe cẽſet. Re ſtat igit̃ tertius modus atq₃ ſñia: que ipſam aſſerit ex elẽtis cõſtare: quã quidẽ deinceps cõſideremꝰ opꝫ. Atq₃ ꝑ₃ ob hoc ex elẽtis aĩaꝫ cõſtare quoſdã dixiſ ſe: vt ſentiat ea q̃ ſunt: ⁊ rerũ vnãquãq₃ cognoſcat. At hãc ſñiaꝫ multa ꝑfecto comitant̃ abſurda: atq₃ eoꝝ ꝙ̃plura que fieri nequeũt. Aſſerunt eñi ſili co gnoſcere ſimile: q̃ſi animas res ipſas eſſe potentes. Verũ nõ elẽta ſunt ſoluꝫ vt ꝑ₃: ſed preter ea multa ſunt etiã alia: quin potius infinita fortaſſe numero: que cõſtant ex ipſis ac cõponunt̃. Sit igit̃ ea cogno ſcere ſentireq₃ aĩam. Ex quibus illorũ vnũqḋq₃ cõ ponit̃. At totũ ipſuꝫ cõpoſitũ: quo cognoſcet queſo vel ſentiet: vt quid ſit deus: vel hõ: vel os: vel caro: ⁊ ceteroꝝ cõpoſitoꝝ vnũqḋq₃ ſimiliter. Nõ eñi vnũ qḋq₃ iſtoꝝ eſt ipſa elẽta: quouis ſeſe habẽtia modo ſine vllo diſcrimine: ſed ex ipſis vnũqḋq₃ cõficitur rõne quadam: cõpõneue. Quemadmodũ ⁊ Empe docles os ex elementis cõſtare cenſet. Dicit enim.

Ceperat ante duas tellus iuſtiſſima vaſis.
Aeris ac fontis partes vulcanus ⁊ ipſe.
Quatuor ex octo adiunxit quis candida magna.
Vis fecundaq₃ nature confecerat oſſa.

Nil igitur elementa proſunt: ſi ſint in aĩa: niſi rões etiã inſint: ⁊ cõpoſitio. Vnũqḋq₃ eñi cognoſcet ſili: os aũt: aut hoĩeꝫ nõ cognoſcet ꝑfecto: niſi ipſa etiã inſint. Hoc aũt nõ opus eſt vnũ eoꝝ eſſe dicere que fieri nequeunt. Quis eñi ambiget vnq̃ ſi lapis: vel homo: vel equus inſit in anima: ⁊ bonuꝫ ſimiliter: ⁊ non bonum: ⁊ de ceteris identidem rebus.

¶ Tribus aũt modis traditis ſ₃ quos diffiniũt T.c.75. aĩam: alij q̃dẽ maxime motiuũ enũtiauerũt ĩ mo uendo ſeipſaꝫ. Alij aũt corpꝰ ſubtiliſſimũ: aut incorporaliſſimũ alioꝝ. Hec aũt q̃s dubitatio nes ⁊ ſubcõtrarietates hñt ꝑcurrimꝰ fere. Re linquit̃ aũt cõſiderare quõ dr̃ ex elẽtis ipſaꝫ eẽ.

¶ Dicũt eñi q̃tenꝰ ſentiat ea q̃ ſũt: ⁊ vnũqḋq₃ T.c.76. cognoſcat. Neceſſariũ aũt eſt accidere multa ⁊ ĩpoſſibilia rõni. Ponũt eñiꝫ cognoſcẽ ſile ſili: tanq̃ ac ſi aĩam res ponẽtes. Nõ ſunt autẽ hec ſola: multa xo ⁊ alia. Magis autẽ fortaſſis ifi nita nũero que ſunt ex his. ¶ Ex q̃bus igit̃ eſt T.c.77 vnũqḋq₃ hoꝝ cognoſcere aĩam ⁊ ſentire: ſ₃ cõ poſitũ nõ cognoſcet: neq₃ ſentiet: vt q̃d deꝰ aut hõ: aut caro: aut os: ſimilr̃ aũt q̃dlibet aliud cõ poſitoꝝ. Nõ eñi quolibet mõ ſe hñtia elementa horũ vnũqḋq₃: ſed rõne quadã ⁊ cõpoſitione: ſicut Empeḋ. dicit os ⁊ terra. Terra aũt bene apta in bene amplis receptaculis duas ex octo partibꝰ ſortita eſt: q̃tuor aũt vulcani: oſſa autem alba ſunt. Nihil igit̃ ꝑfectus eſt elẽta in aĩa eẽ: niſi ⁊ rões inerunt ⁊ cõpoſitio. Cognoſcet eñi vnũqḋq₃ ſile. Os aũt aut hoĩeꝫ nihil niſi ⁊ hec inerunt. Hoc aũt ꝙ ĩpoſſibile ſit: nihil opꝫ dice re. Quis eñiꝫ dubitabit ſi inerit in aĩa lapis aut homo. ſimiliter aũt ⁊ bonũ ⁊ nõ bonũ eodem modo ⁊ de alijs.

Lectio. XII.

Poſtq̃ ph̃s oſtẽdit ſupra quõ antiqui nãles in cognitionẽ aĩe venerũt ꝑ tria. ſ. ꝑ motuꝫ ⁊ cognitionẽ: ⁊ ꝑ eſſe incorporaliſſimũ: ⁊ diſpu tauit ꝯ illos q̃ venerũt in cognitionẽ aĩe per motũ: ⁊ ꝯ illos q̃ dixerũt aĩam eſſe q̃d icorpo raliſſimũ: ⁊ maxĩe ſimplex: hic ꝯñr diſputat ꝯ illos q̃ di cebãt aĩaꝫ oĩa cognoſcere: q̃a cõpoſita erat ex oĩbꝰ: quoꝝ poſitio fuit ꝙ aĩa cognoſceret res oẽs: ⁊ q̃a cognitio fit ꝑ aſſimilationẽ q̃ſi hoc a lõge diuinãtes: dicebãt aĩam ad hoc ꝙ oĩa cognoſceret eẽ cõpoſita ex oĩbus: ⁊ ꝙ ſilitudo rerũ oĩum eẽt in aĩa ſ₃m ꝓpriũ modũ eẽndi. ſ. corporalẽ. Vñ cũ res ꝯſtẽt ex elẽtis dicebãt ꝙ aĩa erat cõpoſita ex oĩbus elẽtis: vt ſentiat ⁊ cognoſcat oĩa q̃ ſũt. Et q̃a ꝓnci palis in hac põne fuit Empeḋ. cũ poneret aĩam cõpoſitã ex plibꝰ elẽtis ꝙ̃ aliq̃s alioꝝ. ideo ph̃s ꝓncipalr̃ hic re probat opionẽ ſuã ⁊ diſputat ꝯ eaꝫ. Et circa hoc duo fa cit. Pҏo eñi ĩprobat opionẽ Empeḋ. 2ꝰ ꝟo quãdã aliaꝫ. ibi (In toto aũt q̃dẽ ipſam ⁊c̃.) Improbat aũt opionem Empeḋ. decẽ rõnibꝰ. quaꝝ pꝰ talis eſt. Empe. dicit ꝙ: q̃a

cognitio

cognitio ſit p ſimilitudinē:cū aīa cognoſcat oīa oꝫ aīam cōpoſitā eē ex oīb⁹. Sꝫ pꝫ ꝙ huic rōni eſt neceſſariū accidere multa incōueniētia:ꝛ īpoſſibilia. Cōſtat.n.ꝙ in q̄lꝫ re nō ſunt hec ſola.ſ.elemēta: ſed multa alia ab elementis. ſicut eſt ꝓportio cōmixtiōis:ꝛ rō vniuſcuiuſqꝫ: ꝛ forte ſunt infinita numero q̄ accidūt reb⁹ cōpoſitis ex his .ſ.elemētis: ſicut pꝫ in oſſe. Nā nō ſolū oꝫ cognoſcere illa ex qb⁹ cōponit̄ os: ſed etiā ꝓportionē q̄ eſt iter illa ex q̄bus cōponitur ꝛ rōnē oſſis: qꝛ oīa q̄ ſunt cōpoſita nō cōſiſtūt quocūqꝫ mō ſe habeant elemēta: ſꝫ q̄dā rōne ꝛ cōpoſitione. vt.ſ.ſint ꝓportionata adinuicē. Nā os cū habeat octo ptes: ſm qd̄ dicit Empe. vnūqḋqꝫ cōpoſitū os habere.8.partes q̄ nō equalr̄ attribuunt̄ oībus elementis: ſꝫ terra hꝫ ibi duas ptes. Aer hꝫ ibi vnā: aqua ſimilr̄ vnā: ſꝫ ignis q̄tuor. ꝛ iō ex maiori participatiōe ignis dicit oſſa eē facta alba: ꝛ ex terra ſicca. Sic ergo in reb⁹ cōpoſitis nō ſolū ſunt ipſa elementa: ſꝫ ꝓportio ꝛ rō vniuſcuiuſqꝫ. Inde ſic. Aut ḡ iſte ꝓportiōes ſunt in aīa cū elemētis: aut non: ſi ſunt in aīa. ḡ in aīa ſunt oſſa: ꝛ carnes ꝛ hō. ꝛ ꝑ ꝯñs bōs lapis: ꝛ corpa: ꝛ ꝯ̄ria. vñ null⁹ dubitat ꝙ hec nō ſūt ī aīa. Si v̄o dicas ꝙ nō ſūt ibi hō ꝓportiōes ꝛ rōnes: ſꝫ ſolū elta. tunc aīa nō cognoſcet ꝓportiōes rerꝫ: nec ipa cōpoſita: quō.n.poterit cogn̄ſcere deū.ſ.totū celū aut hoiēꝫ: aut lapidēꝫ ſeu os: nullo mō cognoſcet: ſed elementa tm̄. ℭ Scḋam rationem ponit cum dicit.

ℭ Preterea cū id qḋ eſt multipliciter dici ſoleat: qḋdā eni ſubſtātiā: quoddā q̄ntitatē: aut qualitatē: aut aliq̄d aliud enumeratorꝫ iam p̄dicamentorꝫ ſignificant: vtrū ex vniuerſis an nō ex vniuerſis aīa ꝯſtet. At nō videt̄ cōīa oīum eē elemēta. Ex hiſce ne igit̄ ſolis cōſtat q̄ ſubſtantiarꝫ ſunt elemēta at quonam pacto ceterorꝫ ēt vnumquodqꝫ cognoſcit. At dicēt vniuſcuiuſqꝫ generis elemēta ꝓpria: atqꝫ p̄ncipia eſſe: ex qb⁹ aīa ꝯſtat: erit igit̄ ipſa q̄ntitas: ꝛ qualitas ꝛ ſubſtātia. At fieri neq̄t: vt ex q̄ntitatis elemētis ſubſtantia ſit non q̄ntitas. Eos igit̄ q cēſet aīam ex vniuerſis ꝯſtare: hec ꝛ huiuſcemodi alia comitant̄.

T.c.78. ℭ Amplius aūt cū multipliciter dicatur id qḋ eſt: ſignificat.n.aliud qdē hoc aliquid: aliud āt q̄ntitatē: aut qualitatē: aut ꝛ quoddā aliud diuerſorꝫ p̄dicamētorꝫ: vtrꝫ ex oībus erit aīa aut non. Sꝫ nō vident̄ cōīa oīum eē elementa. Si igit̄ q̄cūqꝫ ſubarū ſūt ex his ſolū. Quō igit̄ cognoſcet ꝛ aliorꝫ vnūqḋqꝫ. Aut dicet vniuſcuiuſqꝫ generis eē elta ꝛ p̄ncipia ꝓpria: ex qb⁹ aīam cōſtare. Erit ergo q̄litas ꝛ q̄ntitas ꝛ ſuba. Sꝫ impoſſibile eſt ex quantitatis elementis eſſe ſubſtantiam ꝛ non quātitatē. Dicentibus itaqꝫ ex omnibus hec ꝛ huiuſmodi alia accidunt.

ℭ Que talis ē. Tu dicis ꝙ aīa eſt cōpoſita ex p̄ncipijs: ſꝫ diuerſorꝫ generꝫ diuerſa ſunt p̄ncipia: cū ḡ id qḋ eſt. dicatur multiplr̄.i.ſm diuerſa gn̄a: ſicut ſube q̄litatis q̄ntitatis ꝛ aliorꝫ p̄dicamētorꝫ. ḡ erūt diuerſa p̄ncipia. Quero ḡ vtrꝫ aīa ſit cōpoſita tm̄ ex p̄ncipijs ſube: aut ex p̄ncipijs oīum generꝫ: ſi tm̄ ex p̄ncipijs ſube. tūc aīa nō cognoſcet niſi ſubas. ꝛ ipſi ponūt eā cognoſcere oīa. Si v̄o cōponit̄ ex p̄ncipijs oīum generꝫ. tūc cū q̄cq̄d eſt ex p̄ncipijs ſubſtantie ſit ſuba: ꝛ ex p̄ncipijs q̄ntitatis ſit q̄ntitas: ꝛ ſic de ſingulis: aīa erit ſubſtātia q̄ntitas: qualitas: relatio: ꝛ hō.

ℭ Poſſet autēꝫ videri ꝯ̄ hāc rōnēꝫ Arī. ꝙ p̄n⁹ ſube ſunt ēt q̄ntitatis ꝛ q̄litatis ꝛ aliorꝫ. cū oīa fundent̄ ſupra ſubſtātiā. ꝛ iō non opꝫ ꝙ ſint in aīa aliq̄ alia p̄ncipia: q̄ꝫ p̄n⁹ ſube: ꝛ nihilomin⁹ cognoſcet oīa. ℭ Ad h̄ dōm ꝙ q̄libꝫ res hꝫ p̄ncipia ꝓxima ꝛ remota: ꝛ cognitio oꝫ ꝙ ſit ꝑ p̄n⁹ ꝓxima. Principia autēꝫ ſube: lꝫ ſint p̄n⁹ aliorꝫ ſunt tm̄ remota ꝛ nō ꝓxima. ꝛ iō per ea nō pōt haberi cognitio niſi de ſubſtātia. ℭ Tertiā rōnem ponit cū dicit.

ℭ Abſurdū eſt ēt ſimile q̄dē a ſimili nō pati dicere: ſimile v̄o ſentire ſimile: ſimileqꝫ cognoſcere ſimili putare atqꝫ aſſerere. Deīde ſentirē: pati quoddaꝫ eſſe: moueriqꝫ pōere: ꝛ itelligere ſimiliter ꝛ cognoſcere.

ℭ Inconueniēs aūt eſt dicere quidē impaſſibile eē ſimile a ſimili: ſentire autē ſimile ſimili: ꝛ cognoſcere ſimile ſimili. Sētire aūt pati aliqd ꝛ moueri ponunt: ſimiliter autem cognoſcere ꝛ intelligere. T.c.79.

ℭ Que talis eſt. Rō q̄re aīa ſit cōpoſita ex oībus elemētis eſt: qꝛ aīa cognoſcit oīa: ꝛ cognitio eſt ꝑ ſimilitudinē ꝯ̄. Cōſtat.n.ꝙ ſentire ꝛ cognoſcere eſt pati aliqd: ſꝫ icōueniēs eſt dicere ꝙ ſimile patiat̄ a ſimili: ſꝫ a ꝯ̄rio. ḡ ꝛ incōueniens eſt dicere ꝙ ſentire ſeu cognoſcere ſit ſimile ſimili. ℭ Quartam rōnem ponit cum dicit.

ℭ At qui multas dubitationes: ac difficultates Empedoclis habere ſentētiam: corporeis inquā elemētis ꝛ ſimilibus cognoſci res ſingulas: teſtat̄ id qḋ experientia late patet. Partiū enim aialiūꝫ: corporum ea q̄ ſunt ſimpliciter terre: vt oſſa: nerui: pili: nihil ſētire videt̄. Quare neqꝫ ſimilia ſibi. At oportebat tm̄.

ℭ Multas aūt dubitationes ꝛ difficultates habēre ipſo dicere ſicut Empe. ꝙ corporeis elementis ſingula cognoſcuntur ꝛ ad ſimile: teſtatur qḋ nunc dictum eſt. Quecunqꝫ enim inſūt in animalium corporibus ſimpliciter terre: vt oſſa nerui pili nihil ſētire videntur: quare neqꝫ ſimilia: ꝛ tamen conueniret.

ℭ Que talis eſt. Ex hoc qḋ dcm̄ eſt ſuperi⁹ teſtat̄ ꝙ dcm̄ Emp.ſ.ꝙ ſile ſili cognoſcat̄ hꝫ multas dubitatiōes ꝛ difficultates. Sꝫ adhuc ēt magis app̄et difficile ꝛ īpropꝛie dcm̄. Nā ſi aīa cognoſceret ſile ſili. ſicut Emp. dic̄. tūc ſe q̄t̄ ꝙ eltum aeris cognoſcat aerē: ꝛ ſic de alijs. Sed nos videmus ꝙ multe partes terre ſunt in aiali q̄ nihil ſentiūt. ſicut pili: ꝛ oſſa ꝛ nerui: tm̄ ꝯueniret ꝙ ſentirēt ſꝫ poſitionē copꝫ. ḡ nō cognoſcit̄ ſile ſili: vel ēt nō eſt cōpoſita ex oībus eltis. ℭ Quintā rōnem ponit cū dicit.

ℭ Preterea cuiqꝫ pn̄cipiorꝫ maior ignoratio q̄ꝫ cognitio ierit nimirꝫ. Vnūquodqꝫ.n.cognoſcet vnuꝫ: multa aūt ignorabit: cetera nāqꝫ oīa.

ℭ Amplius autem vnūquodqꝫ principiorum ignorantia plus q̄ꝫ intelligētia exiſtet. Cognoſcet quidem enim vnum quodlibet: multa autem ignorabit: omnia enim alia. T.c.80.

ℭ Que talis eſt. Adhuc ex pōne Empe. ꝙ ſile cognoſcat̄ ſili: ſeq̄t̄ aliud incōueniēs.ſ.ꝙ p̄ncipiū hꝫ plus de ignorantia q̄ꝫ de itelligētia. Si.n.cognitio eſt ꝑ ſile tm̄: ꝛ p̄ncipiū q̄dlibet ſit ſimplex ꝛ nō hꝫ alicui⁹ ſimilitudinē in ſe niſi ſuā: nō cognoſceret niſi ſeipſum: ꝛ ignorabit multa oīa .ſ.q̄ ſunt alia ab eo. ℭ Sextā rōnē ponit cum dicit.

¶ Fit ēt Empedoclis eadē ſnia: vt deus ſit amentiſſimus: quippe cum ipſe ſolus vnū elemētoꝝ nō cōprehēdat: ipſam diſcordiam inquā: mortalia vo cūcta cognoſcant. Cū ex vniuerſis ſingula ꝯſtēt.

¶ Accidet aūt ꝛ Empedocli inſipientiſſimum eſſe deū. Solus.n. elementoꝝ vnum nō cognoſcet diſcordiā. Mortalia aūt: omnia. Ex omnibus enim vnūquodqꝫ eſt.

¶ Que talis ē. Adhuc ēt ex dicta pōne.ſ. ꝙ ſimile cognoſcāt ſibi: accidet aliud icōueniēs Empe. hoc videlꝫ ꝙ deꝰ ſit inſipiētiſſimꝰ oium aialiū. Qḋ ex hoc ſeqꝶ. Sciēduꝫ enī ꝙ ſicut dcm̄ eſt. Empe. poſuit iſta oia inferiora cōpoſita eſſe ex q̄tuor eltis: ꝛ ex lite ꝛ amicitia: ꝛ ꝙ gnātio ꝛ corruptio ꝑuenit in rebꝰ ex iſtis duobꝰ.ſ. lite ꝛ amicitia. Celū vo dixit eē deū: ꝛ dixit ꝙ erat cōpoſitꝰ ex quatuor eltis: ꝛ amicitia: ſꝫ nō ex lite: ꝛ iō eſt incorruptibile. Si ḡ ſimile cognoſcit ſimili: cū deus nō ſit cōpoſitꝰ ex lite: nō cognoſcet litē: ꝛ ſic erit ſimpliciter inſipiētior ceteris animalibus que cognoſcūt litē cū ſint compoſita ex ea. ¶ Septimam rationem ponit cū dicit.

¶ Preterea dicat oportet oino: quaꝫ ob cām nō habēt aiam oia: cū oē qḋ ē: aut ſit elemētum: aut ex elemēto vno: vel plibꝰ: vel oibꝰ ꝯſtat. Neceſſe ē.n. oē qḋ ē: aut vnū qd: aut q̄dā: aut vniuerſa cognoſcē.

¶ Omnino aūt ꝓpter quā cauſam non oia hn̄t aiam que ſunt. Quoniā oia aut elemētum: aut ex elemēto: aut vno: aut pluribus: aut omnibꝰ. Neceſſe enim eſt vnum aliquod cognoſcere: aut quedam: aut omnia.

¶ Que talis eſt. Si aia eſt cōpoſita ex oibꝰ eltis: ſequitur ꝙ oia q̄ ſunt hn̄t aiam. oē.n. qḋ eſt aut eſt ex oibꝰ elemētis: aut ex aliqbꝰ: ſꝫ oē qḋ eſt cōpoſitū ex eltis: aut ex elemētatis eſt corpus. ḡ oia corpora hn̄t aiam: ꝛ oia q̄ ſunt: qḋ falſum eſt. ¶ Octauā rōnem ponit cum dicit.

¶ Dubitabit ēt nō iniuria qſpiā quidnā id ſit qḋ ipſa ꝯtinet. atqꝫ vnit. Elemēta naqꝫ materiei ſimilia ſūt. Atqꝫ p̄ſtabiliſſimū id eſſe patet: qḋ ꝯtinet: qcqd id tādē ſit. At negt eſſe qcq̄ p̄ſtabilius aia: qḋ quidem dicetur. Et magis ēt itellectu. Maxime aūt rōni cōſonū eſt hūc oia p̄ceſſiſſe: ꝛ p̄ſtantiſſimū oium: ꝛ nā diuinū eē. Illi aūt elemēta ea que ſunt p̄cedē cēſēt.

¶ Dubitabit autē vtiqꝫ aliquis: ꝛ quid eſt vnū faciens ipſa. Materie enim cōparanꝶ elementa. Maxime aūt ꝓprium eſt illud ꝯtinens qḋcūqꝫ eſt. Anima autē aliquid eſſe melius ꝛ antiquius ipoſſibile eſt. Impoſſibilius autē adhuc intellectu. Rationabiliſſimū aūt eſſe hunc nobiliſſimum ꝛ diuinū ſm naturā. Elementa aūt dicunt eſſe prima entium.

¶ Que talis eſt. Elemēta ſunt plura ꝛ ꝯria: vbicūqꝫ autē aliq̄ ꝯria ꝯueniūt ꝛ cōponūtur: opꝫ ꝙ ſit aliqd aliud qḋ ꝯtineat ꝛ faciat ipſa vnū. Si ḡ aia eſt cōpoſita ex oibus eltis: opꝫ ꝙ ſit aliqd aliḋ ꝯtinēs illa. Sed hoc eſt valde dubiū qd ſit: qꝛ ſic eēt nobiliꝰ ꝛ p̄us aia: qḋ eſt ipoſe: ꝛ adminꝰ de intellectu: qꝛ valde rōnale eſt ꝙ intellectus ſit nobiliſſimus oium ꝛ diuinꝰ ſm nām. Itē ſequereꝶ ꝙ illud eēt p̄us q̄ elemēta: qḋ eſt falſum: qꝛ Empe. ꝛ alij dicūt elta eſſe p̄ma inter oia entia. Nō ē ḡ aia cōpoſita ex elementis. ¶ Nonā rōnem ponit cum dicit.

¶ At.n. nemo prorſus de oi aia dixit: nec eoꝝ qui cēſēt ipſaꝫ ex elemētis iō ꝯſtare qꝛ ſentit. cognoſcitqꝫ ea q̄ ſunt: nec ēt eoꝝ q maxime motiuā ipſam aſſerunt eſſe. Nō.n. omnia mouenꝶ que ſentiūt. Sūt enī aialia nōnulla: que nō mouentur loco: ꝛ tn̄ hoc ſolo motu aia videꝶ aial agitare. Similiter ꝛ eoꝝ qui taꝫ ſenſitiuuꝫ q̄ꝫ intellectiuū ex elemētis ꝯficiūt: nemo aiam oēm cōplectiꝶ. Viuere naqꝫ videntur plante: at expertes ſunt tn̄ ꝛ lationis ꝛ ſenſus. Animalium quoqꝫ cōplura ſunt: q̄ mēte rōneqꝫ vacāt. Qḋ ſi qs ꝛ hec illis ꝯceſſerit: itellectūqꝫ partem eſſe poſuerit aie: ꝛ idētidē ſenſitiuū: neqꝫ ſic de oi aia: neqꝫ de vlla tota dicere videbūtur. In hoc eodē errore videꝶ eſſe ꝛ ea ſnia: q̄ carminibꝰ Orphicis ferꝶ. Dicit enīꝫ Orpheus aiam ferri ventis: ꝛ ex toto ingredi reſpiratione. Id aūt nequit ipſis accidere plātis: neqꝫ qbuſdā indē aialium. Quippe cū haud vniuerſa reſpirēt. Qḋ qdā eos p̄teriꝫt: q ita de aia cenſuere.

¶ Omnes aūt ꝛ qui ex eo qḋ cognoſcit ꝛ ſentit aia: que ſunt ex elementis dicunt ipſam ꝛ q maxime motiuum non de omni dicunt aia. Neqꝫ enim ſenſitiua omnia motiua. Videntur enim eſſe quedā aialium mouentia ſm locum: ꝛ tamen videꝶ hoc ſolo motu mouere aia animal. Similiter aūt ꝛ quicūqꝫ itellectiuū ꝛ ſēſitiuū ex elemētis faciūt. Videnꝶ.n. plāte viuere non participantes loci mutatione neqꝫ ſenſu: ꝛ animaliū multa intelligentiaꝫ nō habere. ¶ Si āt aliquis ꝛ hec ſegregauerit: poſueritqꝫ intellectum partē aliquā anime: ſimiliter autē ꝛ ſenſitiuuꝫ: neqꝫ vtiqꝫ ſic dicet de omni anima: neqꝫ de tota: neqꝫ de vna. Hoc aūt ſuſtinuit ꝛ que ē in Orphanicis vocatis carminibus ratio. Dicit.n. aiam ex toto ingredi reſpirantiū que ferꝶ a ventis. Nō poſſibile itaqꝫ plantis hoc accidere: neqꝫ animalium quibuſdam: ſiquidem nō oia reſpirāt. Hoc aūt latuit ſic opinantes. T.c.83. T.c.84 T.c.85.

¶ Et oñdit defectū ꝛ inſufficiētiā poſitiōis Empe. ꝛ alioꝝ oium q ꝯſiderāt aiam ex motu ſeu ſenſu: que talis ē. Apparet ēt ꝙ oēs ꝛ qcūqꝫ dixerūt alaꝫ eē aliqd motiuū ſm locū iſufficiēter dixerūt. Nā multa aiata ſunt q̄ non mouenꝶ ſm locū: ſꝫ manēt: ſicut plāte ꝛ alia hmōi. Silr āt ꝛ illi q dixerūt alam eē qd itellectiuū ꝛ ſenſitiuū inſufficiēter dixerūt. Nam multa ſunt aiata: que neqꝫ ſentiūt: neqꝫ itelligūt. Si vo aliqs hoc ſegregauerit.ſ. itellectiuū ſenſitiuū ꝛ motiuū: ꝛ dicat itellectiuū vnā ptē anime: ꝛ ſilr ſenſitiuū: nō tn̄ pp h̄ dicet de oi aia cū nō oēs anime ſint itellectiue. Neqꝫ de tota: cū intellectiuū ꝛ ſenſitiuū ſint ptes aie. Neqꝫ de vna: qꝛ ſic nō diceret oēs ꝓprietates aie cuiuſcūqꝫ: cū in aia ſint alie ꝓprietates: q̄ ſint intelligere ꝛ ſentire. Et qꝛ qdā phūs q vocatꝰ eſt Orpheus defectiue ēt de aia locutꝰ eſt: q̄ſi in ſimilē defectū icidit. iō hic adiungit eiꝰ defectū. ¶ Sciēdū ē aūt ꝙ Orpheꝰ iſte fuit vnꝰ d̄ p̄mis phis q erāt q̄ſi poete theologi loquētes metrice de phia ꝛ de deo: ꝛ fuerūt tn̄ tres: Samius.

Orphe⁹:z qdã ali⁹. Et iſte Orphe⁹ ꝑ induxit hoies ad habitãdũ ſimul: z fuit pulcherrim⁹ ꝯcionator: ita ꝙ hoies beſtiales z ſolitarios reduceret ad ciuilitatez. Et ꝓpter hoc dr̃ de eo ꝙ fuit optimus cithared⁹ intãtũ ꝙ fecit vl faceret lapides ſaltare. i. ita fuit pulcher concionator: ꝙ hoies lapideos emolliuit. Poſt hos vo tres fuerunt. 7. ſapiẽtes: quoꝝ vn⁹ fuit Thales. Dic ĝ Orphe⁹ volebat ꝙ totus aer aiatus eẽt z aia quedã: z ꝙ aia corpoꝝ viuẽtiũ nihil aliud eẽt: niſi illud qđ attrahit aial de aere animato ꝑ reſpirationẽ: z hoc dicebat metrice. Et iõ dicit ph̃s ꝙ rõ Orphei que eſt in metricis carminib⁹ de aia ſuſtinuit eũdẽ defectũ quẽ ſuſtinuerũt rões ꝓcedẽtiũ: qꝛ ſicut dcm̃ eſt ipſe voluit ꝙ illud eſſet aia: qđ attrahit per reſpirationẽ aialiũ. Sed h̃ inſufficiẽter dictũ eſt: qꝛ multa aialiũ ſunt que nõ reſpirãt: hoc aũt .ſ. ꝙ aialia multa non reſpirant latuit illos qui fuerunt predicte opiniõis. Et ſic patet ꝙ iſti reprehenduntur de inſufficientia.
¶ Decimam rationem ponit cum dicit.

¶ At vo ſi conficere animaz ex elementis oportet: nõ ex vniuerſis cõtinuo conficiẽda eſſe videtur. Altera nãqz pars contrarietatis ſufficiens eſt ſeipſam oppoſitamqz diſcernere. Recto enim z ipſum rectũ (vt patet) z obliquum cognoſcimus. Regula nãqz iudex ẽ vtriuſqz. At obliquũ: nec ſui plane nec recti.

¶ Si vo ex elẽtis animã facere opz: nihil oportet ex oibus. Sufficiens. n. eſt altera pars ꝯtrarietatis ſeipſam diiudicare z oppoſitã. Recto enim z ipſum z obliquum cognoſcimus. Iudex. n. vtrorumqz canon eſt recto. Obliquum autem neqz ſuiipſius neqz recti.

¶ Et arguit eos de ſuperfluitate: q̃ talis eſt. Dicunt. n. iſti ꝙ ad hoc ꝙ aia cognoſcat: oz ꝙ ſit cõpoſita ex elemẽtis: ſed cũ nos videamus ꝙ cognitio ois rei poſſit haberi ꝑ pauciora. ergo z ſi ꝯcedat aiam cõponi ex elementis: nõ tñ oz dici cõpoſita ex elementis oib⁹: ſz ad plus ex duobus. Et ꝙ cognitio habeat ꝑ pauciora pz: qꝛ cũ cõpoſitũ cõſtet ex aliquo ꝑfecto z imꝑfecto: rõ cognoſcẽdi iperfectũ eſt ꝑfectũ: z cũ ꝯtria reducant in ꝓuationẽ z habitũ: ſufficiẽs eſt altera ps. ſ. illa q̃ ſe hz ꝑ modũ habit⁹ z ꝑfecti ad cognoſcẽdũ ſeipſam z alterã pt̃e: q̃ eſt ꝑ modũ priuatiõis z imꝑfecti. Nã ꝑ rectũ diiudicam⁹ z cognoſcim⁹ ipm rectũ: z ẽt obliquũ (Canõ eni). i. regula ẽ illud ꝑ qđ hr̃ iudiciũ de vtroqz. Per obliquũ vo: nec ipm cognoſcimus: nec rectũ. Nõ ĝ fuit neceſſe aiam facere. i. eã cõponere ex oib⁹ elẽtis: ſz ex duob⁹ tñ. ſ. ex igne z terra: z ꝑ h̃ cognoſceret z ſeipſam z ꝯtria: ſicut ꝑ ignẽ cognoſceret calida z frigida: ꝑ terrã ſicca z humida.

¶ Sunt z qui in toto vniuerſo permixtam ipſam inquiunt eſſe: quocirca forſitan z Thales omnia plena deorum eſſe putauit.

T.c.86. ¶ Et i toto aũt qdã ipaz miſceri dicũt. Vñ forṫaſſis z Thales opinatus eſt omnia eſſe plena dijs. Lec. XIII.

Opio ponẽtiũ aia eẽ plena dijs. Poſtq̃ ph̃s poſuit opiniões ponẽtiũ aiaz eẽ ex elẽtis z rões ipoꝝ: z iprobauit eas: h̃ ex incidẽti ponit opionẽ quoꝝũdã dicẽtiũ aiaz eẽ in elẽtis. Et circa h̃ duo facit. Pzio. n. põit opinionẽ. Scdo vo rõnẽ opiniõis. ibi (Opinari aũt.) Circa ꝑ^m duo facit. Pzio ponit opinionẽ. Scdo improbat eã. ibi (Hoc aũt ꝛc.) Dicit ĝ ꝙ ſunt qdaz q dicũt aiam miſceri in toto vniuerſo: ponẽtes eã tã in elemẽtis q̃ i elemẽtatis. Vñ qdã ph̃s noie Thales fortaſſis motus ab hac opiniõe: opinatus eſt oia plena eẽ dijs. Volebat. n. ꝙ totũ vniuerſum eẽt aiatũ z ei⁹ aia eẽt deus. Vnde ſicut aia eſt in q̃libet pte aialis: z tota: ita volebat ꝙ i q̃libet pte vniuerſi eẽt de⁹: z ſic oia eẽnt plena dijs: z forte ex hoc ꝓuenit idolatria. ¶ Cõſequẽter cũ dicit

¶ Hoc autẽ dubitatiões hz nõnullas. Quã enim ob cauſam aia in aere quidẽ: vel igne ſi ineſt: non facit animal: in mixtis autem facit. Preſertim cuz in illis videat eſſe ꝑſtantior. Quaeret etiam quiſpiam quam ob cãm anima ea que eſt in aere ꝑſtabilior eſt ac immortalior ea q̃ in animalibus ieſt. Vtrobiqz autem emergit quoddaz abſurdũ: z rõnis egrediẽs metas. Nam ignẽ: aut aerẽ animal eẽ dicere: rõnis egredit fines: z aſſerere rurſus aialia non eẽ ſi inſit in ipſis anima: perabſurdum eſt ſane.

¶ Hoc aũt hz quaſdã dubitatiões: ꝓpter quam enim cãm in aere aut in igne aia cum ſit nõ facit animal in mixto: z hic in his melior eſſe putata. Queret. n. vtiqz aliquis quã ob cãm que i aere aia: ea que in aialibus melior z imortalior. Accidit autẽ vtrobiqz incõueniẽs z irrationabile.

¶ Et nãqz dicere aial ignẽ aut aerẽ: magis irrationabilium eſt: z non dicere animalia cuz anima inſit: inconueniens eſt. T.c.87.

¶ Improbat hãc opinionẽ dicẽs: ꝙ h̃. ſ. ꝙ aia ſit in elẽtis z in elemẽtatis: hz q̃ſdã dubitatiões z oppõnes: q̃rũ vna eſt: qꝛ ſi aia eſt in aere z in igne (in iſtis. n. duob⁹ dicebãt maxime eã eẽ) difficile erit eis dicere ꝓp quã cãz aia in eis nõ facit aial. i. quare iſta non ſunt aialia: cũ in mixtis aia faciat aial. i. mixta aiata ſint aialia. ꝓcipue cum putãdũ ſit ꝙ hec. ſ. aia ſit ꝙ melior in elẽtis ſimplicibus q̃ȝ in elẽtatis. Alia dubitatio eſt: qꝛ q̃ret aliqs ex his vtiqz motus: q̃re aia q̃ ſm ipſos eſt in elementis: eſt melior z immortalior q̃ȝ aia q̃ eſt in elemẽtatis: cur hec q̃ eſt in elemẽtatis ꝯſtituat aial: z cognoſcẽs z ſentiẽs: illa vo q̃ ẽ in elemẽtis nõ ꝯſtituat. Ex his aũt dubitationib⁹ quecũqz ponat accidit inconueniens z irrationabile: qꝛ dicere ꝙ ignis ſiue aer ſit aial. vt ꝑmo dubitat: eſt maxime icõueniẽs z ad ſenſum apparet falſum: z eſt dcm̃ nõ habẽtiuz rõnem. Et nõ dicere ea in q̃bus eſt aia eẽ aialia valde incõueniẽs ẽ. Nã ſz h̃ in nullo differt iter eẽ aiaz i aliquo corpore z nõ eẽ. ¶ Cõſequẽter cum dicit.

¶ Videntur autẽ ideo putaſſe in his animam eſſe: qꝛ totũ z partes eiuſdẽ ſunt ſpeciei. Quare neceſſe eſt ipſos: z aiam: z partes eiuſdem eſſe dicere ſpeciei: ſi animalia ex eo fiunt animantia qꝛ in ipſis aliqua ps continentis recipitur.

¶ Opinari autẽ videnť animã eſſe in his: qm̃ totum partib⁹ ſimilis ſpẽi. quare neceſſariũ ipſis dicere animaz z ſimilis ſpeciei partibus eſſe: ſi intercipi aliquid continentis in animalibus animata animalia fiunt. T.c.88.

¶ Ponit rõnez ꝑmiſſe opinionis. Et circa hoc duo facit. Pzio ponit rõnem: z improbat eã. Scdo ꝯcludit qd manifeſtũ ſit ex oibus que dicta ſunt. ibi (Manifeſtuz igiť ꝛc.) Circa ꝑ^m duo facit. Pzio. n. ponit rõnẽ opinionis dicẽs: ꝙ rõ quare dicti phi opinari videnť aiam eẽ in his

.i.in oibus elntis:eſt q2 ipſi volebant ꝙ totū ⁊ ptes ī elemētis cū ſint ſimplicia: ꝙ eſſent ſimilis ſpēi. Vñ cū3 viderent ⁊ opinarētur ꝙ pars ↄtinētis.i.aeris itercepta in corporibus aīaliū per inſpirationez ⁊ reſpirationē ſit cā q̄re aīalia fiāt aīata:⁊ ſit aīa: neceſſe erat eis dicere (aīa3 eſſe ſimilis ſpeciei partibus).i.totum continens eſſe aīatum. ℭ Secundo vō cum dicit.

ℭ Quod ſi aer quidē diſcerpt⁹ eiuſdē eſt ſpeciei: anima autē ⁊ diſſimilium partium: patet aliam ipſi⁹ partem ineſſe: aliam non ineſſe. Neceſſe eſt igitur ipſam aut ſimiliū eſſe partium: aut non in quacunq3 totius ineſſe parte.

ℭ Si aūt aer quide3 diſcerptus ſimilis ſpeciei. anima autē diſſimilis partis: hec quide3 aliqd ipſius exiſtet: aliud autem non exiſtet. Neceſſe eſt igitur ipſam ſimilis partis eſſe: aut non eſſe in qualibet parte omnis.

ℭ Improbat dictā rōnem dicens. ꝙ q2 aer diſcerpt⁹ ⁊ attractus eſt ſimilis ſpēi toti aeri: ſequeť ꝙ aīa aīalis ſit ſimilis ptis aīe toti⁹ aeris. S3 ↄſtat ꝙ aīa aīalis cuiuſlib3 eſt diſſimilis ptis aīe aeris: q2 vna ipſius.ſ.aīa aeris (exiſtet).i.īmortalis ē ſm eos: vtpote q̄ ſemp viuificat ⁊ ſp viuificauit oīa viua. (Aliud aūt).ſ.aīa hui⁹: vel illi⁹ aīalis (nō exiſtet).i.eſt mortalis ſm eos. Neceſſe eſt ꝗ alterū duoꝝ incōueniētiū ſeq ex hoc videlicet ꝙ ſi aer ſit ſimilis ptis.ſ.ille qui eſt intra: ⁊ ille q eſt extra ⁊ aīa ēt: qd improbatū eſt. Aut ſi ipſa aīa eſt diſſimilis partis: ⁊ aer ſimiliū. tūc ſequiť ꝙ aīa nō ſit in q̄libet parte (omnis) .i.totius aeris: qd eſt ↄ eos: qui totum aerem animatum ponebant. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ P3 igiť ex dictis: neq3 cognitiōe3 ex eo cōpetē aīe: q2 ↄſtat ex elťis: neq3 recte v̄eq3 dici motū eidē ineſſe.

ℭ Manifeſtu3 igiť ex dictis eſt: ꝙ neq3 cognoſcere ineſt aīe: ꝑpter id qd ex elntis: neq3 moueri ipſam bene: neq3 vere diciť.

ℭ Concludit ex oibus q̄ dicta ſunt de opinionibus antiquoꝝ: ꝙ neutrū illoꝝ qd ipſi attribuebāt aīe ſit verum: nec bn̄ dictū: eo mō quo ipſi dixerūt.ſ. ꝙ neq3 cognoſcere ineſt aīe ex eo ꝙ eſt ex elementis: ſicut ipſi ponebant. Neq3 etiā motus ſeu moueri ineſt ei ex hoc qd ex dictis elementis conſtabat ſm eos: ⁊ hoc ſatis aperte ⁊ clare p3 inſpicienti ad ſupradicta.

ℭ At qm̄ cognoſcere: ſentire: opinari: īſuper cupere: deliberare: ⁊ oino appetitiones: ipſius aīe ſunt: motus ēt aīalium loco ab aīa fit: ⁊ inſuper accretio: ſtatus: atq3 decretio: quereret vtiq3 quiſpiam: vtrum horū vnūquodq3 toti anima cōpetat: ⁊ nos itelligam⁹. ⁊ ſentiamus ⁊ moueamur cecteroꝝq3 vnūqdq3 agamus: patiamurq3 tota: an alijs alia ptib⁹. Ipſum p̄terea viuere: vtrū in horum aliquo vno: an in pluribus: an in oibus ↄſiſtat: an ſit eius alia q̄dā ēt cā.

ℭ Qm̄ aūt cognoſcere aīe ē ⁊ ſentire ⁊ opinari: adhuc aūt cōcupiſcere ⁊ deliberare ⁊ oino ap

T.c.89. petitus. ℭ Fit aūt ⁊ ſm locū mot⁹ ab aīa ī animalibus. Adhuc aūt ⁊ augmētum: ⁊ ſtatus ⁊ decremētum: vtrū toti aīe vnūquodq3 horum īſit: ⁊ omni ⁊ intelligimus ⁊ ſentimus: ⁊ aliorū vnūqdq3 facimus ⁊ patimur: aut ptibus al

teris altera. Et viuere igiť vtrum in aliquo horum ſit vno: aut plurib⁹: aut in omnibus: aut in alia aliqua cauſa. Lec. XIIII.

Poſitis opinionib⁹ antiquoꝝ de aīa ⁊ iprobatis: ↄſequēter Phs mouet q̄ſdā dubitatiōes. Et circa hoc duo facit. Prio.n. mouet ipſas qōnes. Scdo vō ſoluit eas. ibi (Dicūt itaq3 ⁊c.) ℭ Sciēdū eſt aūt ꝙ operationes aīe .ſ. ſentire: intelligere: appetere: moueri ſ3 locū: ⁊ augeri: poſſunt dupl'r accipi: q2 vel ſm modū operādi: ⁊ ſic ſunt tres potētie aīe: ⁊ his attribuunť hᵉ actiōes: potētie videl3 vegetabili ſenſibili: ⁊ intellectuali. Que q̄dē differūt. Na3 nutritiua ſiue vegetabilis agit mediātib⁹ q̄litatib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis vt calidū: frigidu3: ⁊ hᵉ. Senſitiua vō ſeu ſenſus: l3 nō idigeat q̄litatibus ſenſibilib⁹ ad ſentiendū: idiget tn̄ organo corporali. Intellectus vō neutro iſtorū idiget: q2 nec q̄litatibus: nec ꝑ organū corporale aliquid itelligit: ſ3 ꝑficitur in opatione ſua abſq3 aliquo organo. Si aūt accipiam⁹ hᵉ actiones ſm gn̄a actionu3: ſic ſunt quīque potētie.ſ. nutritiuū: ſenſitiuū: motiuū ſ3 locum: appetitiuum ⁊ intellectiuū: ⁊ actiones hoꝝ ſunt ſentire: nutriri: mouere: appetere: ⁊ intelligere. Et iō cū Phs de aīa ſm ſuā totalitatē ſm opiniones antiquoꝝ ſupra tractaſſet ⁊ reprobaſſet eas: hic ingrit de ptib⁹ ⁊ opōnibus ipſaꝝ ptiū: ⁊ mouet duas qōnes: quarū p̄ᵃ talis ē. Vtrū opōnes aīe q̄ ſunt cognoſcere ⁊ ſentire q̄tū ad ſenſum. ⁊ opinari q̄tum ad intellectū: adhuc ↄcupiſcere q̄tu3 ad ↄcupiſcibilē: deliberare q̄tū ad rōnalē: ⁊ eſt appetitus q eſt in plus: q2 ↄcludit cū his duobus iraſcibilē: ⁊ moueri ſm locū: ⁊ augeri: ⁊ ſtare ⁊ diminui: ↄueniāt toti aīe: vt.ſ. vnūqdq3 eoꝝ ſit in omni parte aīe.i. ſm q̄libet partem aīe itelligam⁹: ſentiam⁹: moueamur: appetam⁹: ⁊ nutriamur. Aut ſingulū iſtoꝝ habeat ſingulā partem aīe determinatā: vt.ſ. alio intelligamus ⁊ alio ſentiamus: ⁊ ſic de alijs. Scd̄a queſtio eſt: q2 dato ꝙ quelibet operatio anime habeat ſpāle3 partē: itē erit q̄ſtio: vtrū hoc qd eſt viuere cōueniat alicui partiū: ita ꝙ ſit ī aliquo vno: aut in pluribus partibus: aut in omnibus. Et ſi nō in his: vtru3 ſit in aliquo alio. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ Atq3 ſunt qui dicunt ipſam eſſe partibilem: noſq3 alia eius parte intelligere: alia cupere cenſent.

ℭ Dicūt itaq3 quidā partibilē ipſam ⁊ alio aūt intelligere: alio quidem concupiſcere. T.c.90.

ℭ Rn̄det ad qōnes poſitas. Et p̄mo ad p̄ᵐ. Scdo vō ad 2ᵐ. ibi (Videnť aūt ⁊ q̄ ⁊c.) Rn̄dēs autem p̄me qōni. Prio ponit opionez quorūdā phoꝝ ad h. Scdo iprobat eā. ibi (Quid igiť ↄtiet ⁊c.) Quidā.n. dicūt ꝙ hᵉ opationes nō ↄueniūt toti aīe ſ3 partib⁹. Dicūt.n. aīa3 eē ptibilē: ⁊ alio itelligit ⁊ alio cōcupiſcit: ſicut q ponebāt ſenſitiua3 in cerebro: viuificatiuā ī corde ⁊ hᵉ. Sed hᵉ opio eſt quodāmodo vera: ⁊ quodāmodo falſa: q2 ſi in aīa intelligas diuerſas partes potentiales: ſic eſt verū ꝙ aīa h3 diuerſas partes ⁊ vires: ⁊ alia intelligit: ⁊ alia ſentit. Aīa.n. eſt qdā totū potētiale: ⁊ pars accipiť ibi potentialis reſpectu toti⁹ poteſtatiui. Si vō itelligať ꝙ aīa ſit queda3 magnitudo ſeu q̄titas: ⁊ diuidať in diuerſas ptes q̄titatiuas: ſic eſt falſa. Iſti vō phi itelligebāt aīam eē ptibilē ſm hūc modū. Et addebāt plus: ꝙ hui⁹ potentie anime erāt diuerſe aīe. ℭ Cōſequēter cum dicit.

ℭ Quid igiť ipſam ↄtinet aīam: ſi partibilis ſit. Non corpus quippe. cū ↄtra potius videať: corp⁹ animā ↄtinere. Quapropter ⁊ egreſſa: diſſoluiť corp⁹ atq3

putreſcit. Si igitur aliqd aliud ipſam ꝯtineat vnūqꝫ faciat: illud erit potiſſimuꝫ aīa. At oportebit de illo ēt q̄rere: vtrū vnū: an multarū ſit partiuꝫ. Atqꝫ ſi ſit vnū: cur ⁊ aīam cōtinuo non dicimus vnū eſſe. Sin partibile: rurſus ratio queret: quid nam ſit illud qḋ illud ēt ꝯtinet: atqꝫ hoc pacto fiet in īfinitū abięcio.

Quid igiť cōtinet aīaꝫ: ſi ꝑtibilis ē apta nata. Nō.n. vtiqꝫ corpus. Videť.n. ꝯtrariū magis: aīa corpus ꝯtinere. Egrediēte.n. expirat ⁊ marceſcit.

T.c.91. Si igiť alterū aliqd vnaꝫ ipſam facit: illud maxie vtiqꝫ erit aīa. Oportebit aūt iterꝫ ⁊ illud q̄rere: vtrū vnū aut multi partium ſit. Si quidē.n. vnū eſt: ꝓpter qḋ non moꝝ ⁊ animaꝫ vnū. Si v̄o diuiſibile: iterū rō queret qd eſt cōtinens: ⁊ ſic vtiqꝫ procedet in infinitum.

Improbat Phs opinionē ꝑdictā ꝑ tres rōnes: quaruꝫ ꝑma talis eſt. Diuerſa nō poſſunt ꝯuenire niſi ab aliquo vniātur. Si igiť ſunt diuerſe aīe in corpore: opꝫ ꝙ ab aliquo ꝯtineanť ⁊ vnianť: ſꝫ nihil eſt qḋ vniat eas ⁊ contineat. g̊ nō ſunt diuerſe. Et ꝙ nihil ſit ꝯtinēs: ⁊ vniens animā. ſic pꝫ. Quia aut eſt corpus in quo ē: aut aliquid aliḋ: ſꝫ corpus non vnit eā ⁊ ꝯtinet: imo magis anima ꝯtinet corpus. Videmus.n. ꝙ egrediēte anima a corpore corpꝰ deficit ⁊ marceſcit. Si aūt aliqd aliud ꝯtinet eā. tunc illud erit maxime aīa: qꝛ aīe eſt ꝯtinere ⁊ regere. Et ſi illḋ erit aīa. tūc iterū oportebit querere vtrū ſit vna: aut multipartium. Et ſi dicať ꝙ multipartium eſt: iterū erit qḋ ꝙ vniat illud: ⁊ ſic in infinitū. Si v̄o dicať ꝙ eſt vnum. (quare nō dicūt moꝝ). i. ab ipſo ꝑncipio ꝙ aīa ſit vnum. Non igiť aīa eſt diuiſibilis in partes quātitatiuas: ſicut ipſi dicunt. Scḋam rōnem ponit cum dicit.

Dubitabit ēt q̇ſpiā de partibus eius: quā vnaq̄qꝫ potētiā in corpore habeat. Nā ſi aīa tota totū ꝯtinet corpus: oportet ⁊ vnāquāqꝫ ēt partem aliquā partē corporis ꝯtinere. Id aūt eē non poſſe videť. Quam eni ꝑtiū corporis intellectꝰ: aut quo ꝯtinebit pacto: fingere quoqꝫ difficillimū eſt.

T.c.92. Dubitabit aūt aliquis ⁊ de ipſius partibus: quā poſitionē hꝫ vnaqueqꝫ in corꝑe. Si.n. tota aīa oē corpus ꝯtinet: ꝯuenit ⁊ partium vnāquāqꝫ ꝯtinere aliqd corporis. Hoc aūt aſſimilať impoſſibili. Qualē.n. partē aut quomō intellectus ꝯtinebit: graue eſt ⁊ fingere.

Quia ſi diuerſe partes anime ſunt in diuerſis partibꝰ corporis: ſequiť ꝙ cuilibet operatiōi aīe ſit determinata ꝑs corporis ſeu organū corporale. Sꝫ h̄ eſt impoſſibile: qꝛ intellectus nō hꝫ determinatā partē. ſeu organū ī corpore. Non igitur aīa hꝫ diuerſas partes: ſicut ipſi dicūt. Tertiam rationem ponit cum dicit.

Videmus autem ⁊ plātas diuiſas viuere: ⁊ animaliū inſectoꝝ nōnulla: vtpote aīam: ⁊ ſi non numero: tū ſpecie eandē habentia. Itaqꝫ ꝑtiū vtraqꝫ: ⁊ ſenſum hꝫ: ⁊ per aliquod tēpus loco moueť. Nec abſurdū eſt: ſi nō ꝑdurāt. Inſtrumēta nāqꝫ nō habēt: vt naturā ꝯſeruēt. Nihilominus oēs in vtraqꝫ partiuꝫ īſiſunt aīe ꝑtes: atqꝫ aīe eadē ſub ſp̄e collocanť: ⁊ ēt tota. Ille quidem qꝛ nō ſeparabiles ſunt: tota auteꝫ aīa qꝛ diuiſibilis eſt.

Dicunť aūt ⁊ plāte viuere diuiſe: ⁊ aīalium quedā inciſoꝝ tanq̄ꝫ eandē habētia aīaꝫ ſpecie: ⁊ ſi nō numero. Vnaqueqꝫ qdē.n. partiuꝫ ſenſum hꝫ: ⁊ moueť ſ̄m locū in quoddā tempus. T.c.93.

Si aūt non permanet: nullū incōueniēs eſt. Inſtrumēta.n. nō h̄nt qbus ſaluent nām: ſꝫ nihil minus in vtraqꝫ partiū oēs inexiſtunt partes aīe: ⁊ ſimilis ſp̄ei ſunt adinuicē ⁊ toti. Adinuicē qdem: ſicut que nō ſeparabiles ſunt. Toti aūt aīe tanq̄ꝫ indiuiſibili exn̄te. T.c.94

Quia ſi diuerſe opōnes aīe ſunt in diuerſis ꝑtibus. tūc nō erit īuenire ꝑtē in qua ſint plures opōnes ſimul: nec erūt ꝑtes aīalis ſilis ſp̄ei: ſꝫ nos īuenimꝰ partes aliquoꝝ aīatoꝝ: que h̄nt plures oꝑationes: ⁊ quoꝝ aīa eſt eiuſdeꝫ ſp̄ei in toto ⁊ in ꝑtibꝰ: ſicut eſt in plātis ⁊ in quibuſdam aīalibꝰ q̄ deciſa viuunt: ſicut eſt in animalibus anuloſis: quorū q̄libet ꝑs deciſa ſentit ⁊ moueť in qḋdā tp̄s. Et ſi dicať ꝙ nō diu viuūt: nō refert: qꝛ nō h̄nt inſtr̄a qbꝰ ſaluēt eoꝝ nām: nihilominꝰ tū exiſtūt in ꝑtibꝰ diuerſis plures operationes aīe: ⁊ ſunt ſimilis ſp̄ei adinuicē ⁊ ēt toti. Nō g̊ ſunt diuerſe ꝑtes aīe in diuerſis ꝑtibus corporis. Rō aūt q̄re deciſa viuūt eſt: qꝛ q̄to aīa eſt ꝑfectior: tāto exercet plures ꝑfectas oꝑationes ⁊ diuerſas. Et ideo ad exercēdū hꝰ oꝑationes: neceſſaria ſunt ei plura ⁊ diuerſa organa vel inſtr̄a corporalia in corpore in quo eſt. Quia v̄o aīa rōnalis: q̄to nobilior ⁊ ꝑfectior eſt: tāto exigit maiorē diuerſitatē organoꝝ: aīa aūt que eſt in aīalibus anuloſis ⁊ ī plātis: qꝛ parū hꝫ de ꝑfectiōe: nec exercet diuerſas opōnes: iō requirit corpus magis ſimile ⁊ vniforme ⁊ ſaluať in qualibet ꝑte. Cōſequēter cū dicit.

Videť aūt ⁊ id ꝑncipiū qḋ ineſt in plātis: aīa q̄daꝫ eſſe. Hec enim ſola cōis eſt: ⁊ plātis: ⁊ aīalibꝰ. Atqꝫ hec quidem a ſentiēdi principio ſeparatur: ſine autē ipſa nihil eſt prorſus qḋ habeat ſenſum.

Videtur autem ⁊ que in plantis anima principium quoddam eſſe. Hac enim ſola communicant ⁊ animalia ⁊ plante. Et ipſa quidem ſeparatur a ſenſibili principio: ſenſum autem nullum ſine hac habet. T.c.95.

Soluit ſcḋaꝫ q̄ōnē. Circa qḋ ſciendū ꝙ viuere ꝓprie ē eoꝝ que h̄nt motū ⁊ oꝑationē ex ſeipſis ſine hoc ꝙ moueanť ab alijs. Vn̄ ⁊ viuere dupliciter accipiť. vno modo accipiť viuere qḋ eſt eſſe viuētis: ſicut dicit Phs: ꝙ viuere eſt eſſe viuētibꝰ. Alio mō viuere ē operatio. Dōꝫ g̊ ꝙ aīa que eſt in plātis. ſ. vegetabilis. videť eſſe q̄ſi quoddam ꝑnꝰ qḋ manifeſtat vitā in rebus inferioribus: qꝛ ſine hac nihil viuit: ⁊ in hac ſola cōicant oīa que viuunt: in alijs aūt nō oīa. Animalia enim ⁊ plāte in vegetabili ꝯueniunt ſolummō. Itē vegetabile pōt eē ſine ſenſibili ⁊ intelligibili: ſed hec nō p̄nt eſſe ſine vegetabili. Nullū enim animal hꝫ ſenſum: ſeu intellectum (ſine hac). ſ. vegetabili. Ergo ſic viuere attribuiť iſti ꝑncipio. ſ. vegetabili. ſicut ſentire tactui. Non tamē ꝙ animal per ſolam vegetabilem viuat: ſed quia eſt primum principium in quo manifeſtatur vita.

Finis Primi libri de Anima: cum expoſitione Diui Thome Aquinatis.

T.c.3. ¶ Subſtantie autem maxime eſſe videntur corpora: ꝛ horuꝫ phyſica: hic enī aliorū principia. Phyſicorum autem alia quidem habent vitā: alia autem non habent. Vitam autē habere dicimus id quod per ſeipſum alimentum ꝛ augmentum ꝛ decrementum habet.

¶ Ponit diuiſiones ex quibus inueſtigatur id qḋ ponitur in diffinitione anime pertinens ad eius ſubm. Et inuit tres diuiſiones. Quarū pma eſt ꝙ ſubaꝝ quedā ſunt corpora: ꝛ quedā nō ſunt corpora. Inter quas ſubas maxime ſunt manifeſte corporales ſube. Nā ſube incorporee quecūqꝫ ſint: imanifeſte ſunt: eo ꝙ ſunt a ſenſibus remote et ſola rōne inueſtigabiles. Hoc eſt ergo qḋ dicit: ꝙ (corpora maxime videntur eſſe ſube.) Scḋa diuiſio eſt ꝙ corporꝝ qdā ſūt corpa phyſica .i. nālia: quedā nō nālia ſꝫ artificialia. Homo enim ꝛ lignū ꝛ lapis ſunt nālia corpora: domus ꝛ ſecuris ſunt artificialia. Magis aūt videntur ſubſtantie corpora nālia ꝙ̄ artificialia: qa corpora nālia ſunt pncipia artificialiū. Ars enim operatur ex materia quā nā miniſtrat: forma aūt que per artē inducitur eſt forma accidētalis: ſicut figura vel aliquid huiꝰ. Unde corpora artificialia non ſunt in genere ſubſtātie per ſuā formā: ſed ſolum per ſuā mām que eſt nālis. Habēt ergo a corporibꝰ nālibus ꝙ ſint ſube. Unde corpora naturalia ſūt magis ſubſtātie ꝙ̄ corpora artificialia: ſunt enim ſube nō ſoluꝫ ex parte materie: ſꝫ etiā ex parte forme. Tertia diuiſio eſt ꝙ corporū nālium quedā habēt vitā et quedam non habēt. Iſtud autē dicitur habere vitā: qḋ per ſeipſuꝫ hēt alimentū: augmentū ꝛ decrementū. Sciendūꝫ aūt eſt ꝙ hec explanatio magis eſt per modū exempli: ꝙ̄ per modum diffinitionis. Nō eniꝫ ex hoc ſolo ꝙ aliquid habet augmentū ꝛ decrementū viuit: ſed etiā ex hoc ꝙ ſentit ꝛ intelligit: ꝛ alia opera vite exercere pōt. Unde in ſubſtātijs ſeparatis eſt vita ex hoc ꝙ habēt intellectū ꝛ voluntatem: vt pꝫ in 12° metaphy. lꝫ nō ſit in eis augmentuꝫ ꝛ alimentū. Sed qa in iſtis gñabilibus ꝛ corruptibilibus anima que eſt in plantis ad quā pertinent alimentum ꝛ augmentū: vt in fine primi dictum eſt. pncipiū eſt vite: ideo hic quaſi exēplariter expoſuit hñs vitā id qḋ habet alimentum ꝛ augmentū. Propria autē ratio vite eſt ex hoc ꝙ aliqḋ eſt natum mouere ſeipſum: large accipiēdo motū: put etiā itellectualis opatio motus quidā dicitur. Ea enim ſine vita eſſe dicimus que ab exteriori tm̄ pncipio moueri poſſunt. ¶ Deinde cum dicit.

Lib°12. t.c.40.

Vita qd.

¶ Quare corpus omne naturale particeps vite ſubſtantia eſt: ꝛ ita ſubſtātia vt compoſita. Atqꝫ cū tale etiam ſit corpus: id eſt habens vitaꝫ. Corpus profecto non erit aīa. Corpus nāqꝫ non ſubijt rationeꝫ eoꝝ que ſunt in ſubiecto: ſed vt ſubiectū potius eſt: ꝛ materies. Neceſſe eſt igitur aīam ſubſtantiam eſſe: perinde atqꝫ formā corporis naturalis potentia vitam habentis. Subſtantia vō actus eſt ꝛ perfectio. Talis igitur corporis eſt perfectio atqꝫ actus.

¶ Quare omne corpus phyſicum participans vita ſubſtantia erit. Subſtantia autem ſic ſicut compoſita. ¶ Quoniam aūt eſt corpus ex huiuſmodi vitam habens: non vtiqꝫ erit corpus anima. Non eſt enim eorū que in ſubiecto corpus. Magis autem ſicut ſubiectum ꝛ mā eſt. Neceſſe eſt ergo aīaꝫ ſubſtātiā eſſe ſicut ſpeciē corporis phyſici potētia vitā habētis. Subſtātia aūt actus: huiuſmodi igitur corporis actus.

T.c.4.

¶ Inueſtigat aīe diffinitionē ſuppoſitis pmiſſis diuiſionibus. Et circa hoc tria facit. Primo inueſtigat partes diffinitionis. Scḋo ponit diffōnē. ibi (Si aūt aliqḋ cōe ꝛc.) Tertio ex diffōne data excludit quādā dubitationē. ibi (Unde nō opꝫ querere ꝛc.) Circa pmū duo facit. Prio inueſtigat particulas diffinitionis que pertinēt ad eēntiā aīe. Scḋo eam que pertinet ad eſſentiā ſubiecti. ibi (Tale aūt: qḋcūqꝫ organicū.) Circa pmū duo facit. Prio inueſtigat hāc particulam: ꝙ aīa eſt actus. Scḋo hanc ꝙ eſt actus pmus. ibi (Hic aūt dicitur dupl̄r.) Cōcludit ḡ pmo ex pdictis ꝙ cuꝫ corpora phyſica maxime videantur eſſe ſubſtātie: ꝛ omne corpus habēs vitā ſit corpus phyſicū: neceſſe eſt dicere ꝙ omne corpus hñs vitam ſit ſuba. Et cū ſit ens actu: neceſſe eſt ꝙ ſit ſubſtātia cōpoſita. Quia vō cū dico corpus hñs vitā: duo dico. ſ. ꝙ eſt corpus: ꝛ ꝙ eſt huiꝰ corpus. ſ. habēs vitā: nō pōt dici ꝙ illa pars corporis habētis vitā que dicitur corpus ſit aīa. Per aīaꝫ enim intelligimus id quo hñs vitā viuit, vnde opꝫ ꝙ itelligatur ſicut aliquid in ſubto exiſtens: vt accipiatur hic large ſubiectū nō ſolū put ſubm dicitur aliqḋ ens actu: per quē modū accidēs dicitur eſſe in ſubto: ſed etiā ſm ꝙ materia pma que eſt ens in potētia dī ſubiectū. Corpus autēꝫ qḋ recipit vitaꝫ magis eſt ſicut ſubm ꝛ mā: ꝙ̄ ſicut aliquid in ſubto exñs. Sic igitur cū ſit triplex ſuba. ſ. cōpoſitū: materia: ꝛ forma: ꝛ aīa nō eſt ipſum cōpoſitū qḋ eſt corpus habens vitā: neqꝫ eſt mā que eſt corpus ſubiectuꝫ vite: relinquitur per locū a diuiſione ꝙ aīa ſit ſubſtātia ſicut forma: vel ſpēs talis corpis. ſ. corpis phyſici hñtis in potētia vitā. Dixit aūt (hñtis vitā potētia.) ꝛ nō ſimpl̄r habentis vitā. Nā corpus hñs vitā itelligitur ſuba cōpoſita viuēs: cōpoſitū aūt nō ponitur in diffinitiōe forme ſed mā. Mā autē corporis viui eſt id qḋ cōparatur ad vitā ſicut potētia ad actuꝫ: ꝛ hoc eſt anima: actus ſm quē corpus viuit. Sicut ſi dicerē ꝙ figura eſt actus: nō quidē corpis figurati in actu: hoc enim eſt cōpoſitū ex figura ꝛ corpore: ſꝫ corporis quod eſt ſubiectū figure qḋ cōparatur ad figurā ſicut potētia ad actum. Et ne aliquis crederet ꝙ anima ſic eſſet actus ſicut aliqua forma accidentalis actus eſt. Ad hoc remouendū ſubdit ꝙ anima eſt ſic actus ſicut ſubſtantia eſt actus. i. ſicut forma. Et quia omnis forma eſt indeterminata materia: ſequitur ꝙ ſit forma talis corporis quale dictum eſt. Sciendum autē eſt: ꝙ hec eſt differentia forme ſubſtantialis ad formā accidentaleꝫ ꝙ forma accidentalis non facit ens actu ſimpliciter: ſed ens actu tale vel tm̄: vtputa magnuꝫ vel album vel aliquid aliud huiuſmodi. Forma aūt ſubſtātialis facit eſſe actu ſimpliciter. Unde forma accidentalis aduenit ſubiecto iam preexiſtenti actu: forma aūt ſubſtantialis non aduenit ſubiecto iam preexiſtenti in actu: ſed exiſtenti in potentia tm̄. ſ. materie prime. Ex quo patet ꝙ impoſſibile eſt vnius rei eſſe plures formas ſubſtātiales: qa pma faceret ens actu ſimpl̄r: ꝛ oēs alie aduenirent ſubiecto iaꝫ exiſtenti in actu: vnde accidentaliter aduenirent ſubiecto iam exiſtenti in actu: non enim faceret ens actu ſimpliciter: ſed ſm quid. Per qḋ tollitur poſitio Auicebron in libro fontis vite: qui poſuit ꝙ ſm ordinem generum ꝛ ſpecierū eſt ordo plurium formarū ſubſtantialium in vna ꝛ eadē re: vtputa ꝙ in hoc idiuiduo hoīs eſt vna forma per quā eſt ſubſtātia: ꝛ alia per quā eſt corpꝰ: ꝛ tertia per quā eſt animatū corpꝰ: ꝛ ſic de alijs. Opꝫ enī ſm premiſſa dicere ꝙ vna ꝛ eadē forma ſubālis ſit per quā hoc indiuiduū eſt hoc aliqḋ ſiue ſuba: ꝛ per quaꝫ eſt corpus:

Dña inter formam ſubālez ꝛ accñtalē.

ꝛ animatū corp⁹: ꝛ ſic de alijs. Forma eni perfectioꝛ daꝛ mãe hoc qḋ dat forma minus pfecta: ꝛ adhuc amplius. Unde anima nō ſolū facit eſſe ſubam ꝛ corpus qḋ etiā facit forma lapidis: ſed etiā facit eſſe aiatū corpus. Non ergo ſic eſt intelligendū ꝙ aia ſit actus corpis: ꝛ ꝙ corp⁹ ſit eius materia ꝛ ſubiectū: quaſi corpus ſit conſtitutū p vnam formā que faciat eum eſſe corpus: ꝛ ſuperueniat ei aia faciēs ipm eſſe corpus viuū: ſꝫ qꝛ ab aia eſt: ꝛ ꝙ ſit: ꝛ ꝙ corp⁹ ſit: ꝛ ꝙ ſit corpus viuū. Sed h qḋ eſt eſſe corp⁹ qḋ eſt imperfectius: eſt gḋ mãle reſpectu vite. Et inde eſt ꝙ recedente aia non remanet idem corpus ſpecie. nā oculus ꝛ caro in mortuo non dicunꝛ niſi equoce vt patet
Lec.io. per Pħm in 7° meta. Recedente eniꝫ aia ſuccedit alia
t.c.35. forma ſubalis que dat aliud eſſe ſpecificū: cū corruptio vnius nō ſit ſine gñatione alterius. ℂ Deinde cum dic.

ℂ Sed cū perfectio atqꝫ actus bifariā dicatur: vt diximus: quidam enim eſt vt ſciētia: quidā vt contemplatio: patet aiam actum eſſe: perinde atqꝫ ſciētiaꝫ. Nam ex eo quia anima eſt ꝛ ſomnus eſt: ꝛ vigilia quidem contemplationi: ſomnus aūt ſcientie operatione vacanti ſimilis eſt. Altera autē alterā in eodem: ſcientia inquā cōtemplationē generatione precedit. Quapꝛopter aia primus eſt actus: perfectioqꝫ corporis naturalis potentia vitam habentis.

ℂ Hic autē dicitꝛ dupliciter. Alius quideꝫ ſicut ſcientia: alius autē ſicut conſiderare. Manifeſtum ergo ꝙ ſicut ſcientia. Ineꝑiſtere enim ani
T.c.7. mam: ꝛ ſomnus ꝛ vigilia eſt. Proportionale autem vigilantia quidē ipſi ꝯſiderare: ſomnus autem ipſi habere ꝛ non operari. Prioꝛ auteꝫ generatione in eodeꝫ ſcientia eſt. Unde anima eſt act⁹ prim⁹ corpis phyſici potētia vitā hñtis.

ℂ Uenatꝛ ſcḋam particulā diffinitionis et dicit ꝙ actus dicitꝛ dupſr: alius ſicut ſcia: ꝛ alius ſicut cōſiderare: vt ſupra expoſitū eſt. Et manifeſtū eſt ꝙ aia eſt actus ſicꝫ ſcia: qꝛ in hoc ꝙ aia exiſtit ineſt aiali: ꝛ ſomnus ꝛ vigilia. Et vigilia quidē aſſimilaꝛ cōſiderationi: qꝛ ſicut cōſideratio eſt vſus ſcie: ita vigilia eſt vſus ſenſuum: ſed ſomnus aſſimilatur habitui ſcie qñ aliqs ſm ipſuꝫ nō operaꝛ: in ſomno eni qeſcunt v̄tutes aiales. Horū aūt duoꝝ actuū ſcia eſt prioꝛ gñatione in eodē. Cōparaꝛ eni cōſideratio
Lec.8. ad ſciaꝫ: ſicꝫ actus ad potentiā. Actus aūt vt habeꝛ in 9°
t.c.13. meta. natura eſt prioꝛ potētia. eſt eni finis ꝛ complementum potentie. Sed ordine gñationis ꝛ tēporis vniuerſaliter loquēdo: actus eſt prioꝛ potētia. nam id qḋ eſt in potentia reduciꝛ in actū per aliquid ens actu. Sed in vno ꝛ eodē potētia eſt prioꝛ actu. Naꝫ aliqḋ eſt ꝑmo in potētia: ꝛ poſtea actus fit. Et pp hoc dicit ꝙ (ſcia eſt prioꝛ generatione in eodē ꝙ̄ cōſideratio.) Unde cōcludit ꝙ cuꝫ anima ſit actus ſicut ſcia: ꝙ ſit actus primus corpis phyſici potētia vitā hñtis. Sciendū aūt ꝙ Pħs dicit aiam eſſe actū primū: nō ſolū vt diſtinguat aiam ab actu q eſt opatio: ſed ēt vt diſtinguat eā a formis elēntoꝝ que ſemper hñt ſuā actionē niſi ipediantꝛ. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et talis plane vt partes ipſius ſint inſtrumenta. Enimuero partes quoqꝫ plantarū inſtrumenta ſine cōtrouerſia ſunt: quāuis videanꝛ penitus ſimplices eſſe. Eius enim qḋ circa fructū eſt: illud tegmen eſt foliū ꝛ fructus etiā. Radices pꝛeterea viceꝫ ſubeūt oris: vtriſqꝫ nāqꝫ trahitur alimentum.

ℂ Tale autem quodcūqꝫ organicum. Organa autem ꝛ plantarū partes ſunt: ſed penitus ſimplices: vt folium fructiferi coopertimentum. Fructiferuꝫ aūt fructus. Radices v̄o oꝛi ſimiles ſunt: vtraqꝫ enim trahunt alimentum.

ℂ Uenatur particulā que eſt ex parte ſubiecti: ꝛ qꝛ dixerat ꝙ aia eſt actus corporis phyſici habētis vitam in potentia: etiam dicit ꝙ tale eſt omne corpus organicuꝫ. Et dicitꝛ corpus organicū qḋ hꝫ diuerſitatem organoꝝ. Diuerſitas autē organoꝝ neceſſaria eſt in corpoꝛe ſuſcipiēte vitam propter diuerſas operationes aie. Anima eniꝫ cum ſit forma ꝑfectiſſima inter formas reꝝ corꝑalium: eſt ꝑn͂ diuerſaꝝ opationū: ꝛ ideo reqrit diuerſitatē organorū in ſuo ꝑfectibili. Forme v̄o rerū ianimataꝝ ꝑpter ſui iperfectionē ſunt ꝑncipia paucarū operationū: vnde non exigunt diuerſitatē organorum in ſuis perfectionibus. Inter aias aūt aia plantarū imperfectioꝛ inuenitꝛ: vnde in plantis minoꝛ eſt diuerſitas organorū ꝙ̄ in aialibus. Et ideo ad oſtendendū ꝙ omne corpus ſuſcipiēs vitam eſt organicū: accipit argumētū ex plātis in qbus eſt minoꝛ diuerſitas organoꝝ. Et hoc eſt qḋ dicit: ꝙ etiā plantaꝝ partes ſunt diuerſa organa. Sed partes plantarū ſunt penitus ſimplices: id eſt cōſimiles: nō eniꝫ eſt in eis tanta diuerſitas ſicut in partibus aialiuꝫ. Pes enim aialis ex diuerſis partibus cōpoſitus eſt: ſcilꝫ carne neruo oſſe ꝛ huiuſmodi. Sed partes organice plantarū non habēt talē diuerſitatē partium ex quibus cōponanꝛ. Et ꝙ partes plantaꝝ ſint organice manifeſtat per hoc ꝙ diuerſe partes ſunt ad diuerſas operationes. Sicut foliuꝫ eſt ad cooperimentuꝫ corticis vel fructiferi: id eſt illius partis in qua fructus naſciꝛ. Cortex autē vel fructiferū ad cooperimentū fructus. Radices autē in plantis ſunt ꝓportionabiles oꝛi animaliū: qꝛ vtraqꝫ attrahūt alimētuꝫ. ſ. radix in plātis: ꝛ os in aialibus. ℂ Deīde cū dicit.

ℂ Si igitur cōmune quid de omni anima ſit dicēdū: ipſa perfectio prima: primus actus eſt corporis naturalis: cuius partes ſunt inſtrumenta.

ℂ Si autem aliquod commune in omni anima opoꝛtet dicere: erit vtiqꝫ primus actus corporis phyſici organici.

ℂ Colligit ex omnibus predictis diffinitionē anime: ꝛ dicit ꝙ ſi aliqua diffinitio cōmunis debeat aſſignari que cōueniat omni anime: erit hec. (Anima eſt actus ꝑmus corporis phyſici organici.) Non aūt opoꝛtet addere potentia vitam habentis. Loco enim huius ponitur organicum: vt ex dictis patet. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Idcirco nō querere opoꝛtet: ſi vnū ſit anima atqꝫ corpus: ſicut neqꝫ cerā ꝛ figurā: neqꝫ oīno materiē cuiuſqꝫ: ꝛ id cuius materies eſt. Nam cum vnum: et eſſe multifariam dicatur: actus eſt id quod propꝛie vnum eſt: atqꝫ propꝛie eſt.

ℂ Unde non opoꝛtet querere: ſi vnuꝫ eſt anima ꝛ corpus: ſicut neqꝫ cera ꝛ figura: neqꝫ omnino vniuſcuiuſqꝫ materie ꝛ id cuius mā. Unuꝫ enim ꝛ eſſe cum multipliciter dicantur: quod propꝛie eſt: actus eſt.

ℂ Ex diffinitione data ſoluit quandā dubitationeꝫ. Fuit enim a multis dubitatuꝫ quō ex anima ꝛ corpoꝛe fieret vnū. Et qdā ponebāt aliqua media eē qbus aia corpoꝛi vniretꝛ: ꝛ quodāmō colligaretꝛ. Sꝫ hec dubitatio iā locū

non

non habet:cum oſtenſuꝫ ſit ꝙ anima ſit forma corporis. Et hoc eſt qḋ dicit ꝙ non oportet querere ſi ex anima ⁊ corpe ſit vnū:ſicut nec dubitaṫ circa cerā ⁊ figurā:neqꝫ oino circa aliquā mām ⁊ formā cuius eſt mā. Oſtēſum Lec. 2. eſt eni in 8ᵒ meta.ꝙ forma per ſe vniṫ māe ſicut actus ei⁹: t.c. 6. ⁊ idē eſt mām vniri forme qḋ māꝫ eſſe in actu. Et hoc eſt etiā qḋ hic dicit ꝙ cū vnū ⁊ ens mltiplr dicaṫ.ſ.de ente in po⁰:⁊ de ente in actu: id qḋ ꝓpe eſt ens ⁊ vnū eſt act⁹. Nā ſicut ens in potētia nō eſt ens ſimplr:ſed ſm qd:ita nō eſt vnū ſimplr:ſed ſm quid:ſic eni dī aliqd vnū ſicut ⁊ ens. Et ideo ſicut corpus hēt eē per aiaꝫ ſicut per formā: ita ⁊ vnitur anime imediate inquātū aia eſt forma corporis. Sed iquātū eſt motor nihil ꝓhibet aliqd eſſe mediū: put vna pars moueṫ ab anima mediante alia.

℄ Uniuerſaliter igitur diximus quidnam anima ſit. Eſt enim ea ſubſtantia que eſt ratio: hec autē eſt qditas corporis talis. Et perinde ſane atqꝫ ſi quid inſtrumētoꝝ artis naturale corpus eſſet: ceu ſecuris. Eius nāqꝫ ſubſtantia ipſius eſſet (vt patet) ſecuris rō: idqꝫ eēt aia: q̄ ſepata nō eēt vlteri⁹ (vt pꝫ) ſecuris: niſi noie tm̄: at nunc eſt ſecuris. Nō eni talis corporis ſuḃa ratioqꝫ eſt ipſa aia: ſed nālis (vt dixim⁹) talis ꝙ in ſe motus ſtatuſue principiū iſitum habet.

T.c. 8. ℄ Uniuerſaliter quidem igitur dictuꝫ eſt quid ſit anima. Subſtātia enim eſt que ſm rationē. Hec autē eſt qḋ qd eſt erat eſſe huiuſmodi corporis: ſicut ſi aliquod organorū phyſicuꝫ eſſet corpus: vt dolabra. Erat quideꝫ enim dolabre eſſe ſubſtantia ipſius: ⁊ anima hec. Diuiſa aūt hac non vtiqꝫ amplius dolabra erit: ſed aut equiuoce: nunc autē eſt dolabra. Non eni huiuſcemodi corporis qḋ quid eſt eſſe ⁊ ratio anima: ſed phyſici huiuſcemodi habētis in ſeipſo principium motus ⁊ ſtatus. Lec. II.

Poſita diffinitione anime Phs hic eam manifeſtat. Et circa hoc duo facit. Primo manifeſtat diffōnē pmiſſaꝫ. Scḋo ex diffone manifeſtat quādā veritatē ꝯcludit. ibi (Ex qdē igiṫ nō ſit aia ⁊c̄.) Circa pmū duo facit. Primo manifeſtat diffinitionē aie quantū ad id qḋ in diffinitione pdicta poniṫ ex parte ipſius aie. Scḋo quātū ad id qḋ ibi poniṫ ex parte ſubiecti. ibi (Eſt aūt nō abyciēs aiam ⁊c̄.) Circa pmū duo facit. Primo manifeſtat diffinitionē aie ex ſilitudine rerū artificialiū. ſcḋo ex partibus eius. ibi (Cōſiderare aūt in partibus opꝫ ⁊c̄.) Quia eni forme artificiales accidētia ſunt que ſunt magis nota quo ad nos q̄ꝫ forme ſuḃales: vtpote ſenſui ꝓpingora: ideo cōueniēter rōnē anime que eſt forma ſuḃalis per cōparationē ad formas accidētales manifeſtat. Similr etiā partes aie ſiue potētie eius manifeſtiores ſunt quo ad nos q̄ꝫ ipſa aia: ꝓcedimus eni in cognitiōe anime ab obiectis in actus: ab actib⁹ in potētias per quas anima ipſa nobis inoteſcit: vnde cōueniēter etiā p partes ratio aie manifeſtaṫ. Dicit ergo pmo: ꝙ dictū eſt in vlī qd ſit aia: cū pdicta diffinitio omni aie ꝯueniat. Dictū eſt eniꝫ ꝙ aia eſt ſuḃa que eſt forma a qua accipiṫ ratio rei. Eſt aūt dr̄ia iter formā que eſt ſuḃa: ⁊ formā que nō ē ſuḃa. Nā forma accidentalis que nō eſt in genere ſuḃe nō pertinet ad eſſentiā ſiue qdditatē ſubiecti: nō eni albedo eſt de eēntia corpis albi. Sed forma ſuḃalis eſt de eſſentia ſiue de qdditate ſubiecti. Sic igiṫ aia diciṫ forma ſuḃalis: qa eſt de eſſentia ſiue de qdditate corpis aiati. Et hoc eſt qḋ ſubdit (Hec aūt.) ſ. ſuḃa que eſt ſm rōneꝫ (eſt qḋ qd erat eſſe huic corpori.) id eſt corpori cōſtituto in ſpecie per talē formā. Ipſa eni forma ꝑtinet ad eſſentiaꝫ rei que ſignificaṫ per diffōnē ſignificantē de re quid eſt. Et qa forme ſuḃales cuiuſmodi ſunt forme corpoꝝ ſuḃaliū ſunt latentes: manifeſtat hoc p formas artificiales que ſunt accidentales. Et hoc eſt qḋ ſubdit (ſicut ſi aliquid organoꝝ.) id eſt artificialiū inſtrumētoꝝ: vt puta dolabra (eēt corpus phyſicū.) id eſt naturale: forma ſua hoc modo ſe haberet ad ipſuꝫ ſicut dictū eſt. Et ideo ſubdit. (Erat quidē eniꝫ dolabre eſſe ſuḃa ipſius.) id eſt forma dolabre ſm quā accipiṫ ratio dolabre: quā quidē rōneꝫ noiat eſſe dolabre: eo ꝙ ſm eā dolabra diciṫ eē dolabra: hec inquā forma eſſet ſubſtātia dolabre. Et hoc ideo diṫ qa forme corpoꝝ naturaliū ſunt in gn̄e ſuḃe. Et vlterius ſi dolabra non eſſet ſolū corpus phyſicū: ſed etiaꝫ corpus animatū: forma dolabre eſſet aia: ⁊ ea ſeparata non eſſet amplius dolabra niſi equiuoce: ſicut ſeparata anima nō eſt caro aut oculus niſi equiuoce. Nunc aūt qa dolabra nō eſt corpus naturale: nec eius forma eſt qḋ qd erat eē tali corpori: remota forma dolabre adhuc eſt dolabra. i. ſuḃa dolabre. Subſtantia eni corpoꝝ artificialiū eſt materia eorū que remanet ſublata forma artificiali: lꝫ non remaneat ipſuꝫ corpus artificiale in actu. Et qa dixerat ꝙ aliter nunc eſt in dolabra: ⁊ aliter eſſet ſi eſſet corpus phyſicū aiatum: aſſignat rōnem huius dicens. ꝙ hoc idḋ eſt: qa (aia non eſt qḋ quid eſt eſſe ⁊ ratio.) id eſt forma huiꝰ corporis. ſ. artificialis (ſed corpis phyſici huiuſcemodi.) ſcilꝫ habētis vitā. Et vt manifeſtet quid ſit eſſe phyſicū corpus: ſubiungit (habentis in ſeipſo principiū motus ⁊ ſtatus.) Nālia eni ſūt que in ſeipſis pn̄ᵐ motus ⁊ ſtat⁹ hn̄t. Huiꝰ eni pncipiū nā diciṫ. ℄ Deinde cū diṫ.

℄ Atqꝫ id qḋ dictum eſt: in partibus etiaꝫ inſpicere licet. Nam ſi oculus animal: eius vtiqꝫ anima viſus ipſe nimirum eſſet. Hic eſt enim vt patet oculi ſuḃa: que ſeſe habet vt ratio: oculus autē eſt materies viſus. Qui cuꝫ defecerit non vlterius erit oculus: niſi nomine tm̄: ⁊ perinde atqꝫ lapideus: vl̓ etiā pictus. Id igitur quod de parte dictum eſt ad totū corpus viuens accōmodare oportet. Eſt enim hic profecto rationuꝫ ſimilitudo. Nam vt pars ſeſe habet ad partem: ſic totus ſenſus ad totum ſenſitiuum corpus: vt talis eſt rationis.

℄ Conſiderare autem in partibus oportet qḋ dictuꝫ eſt. Si enim eſſet oculus animal: anima vtiqꝫ ipſius viſus eſſet. Hic enim ſubſtātia eſt oculi que eſt ſm rationem. Oculus autem materia viſus eſt: quo deficiente nō eſt adhuc oculus niſi equiuoce: ſicut lapideus aut depictus. Oportet igitur accipere quod eſt in parte in toto viuente corpore. Proportionaliter nāqꝫ habet ſicut pars ad partem totus ſenſus ad totuꝫ corpus ſenſitiuū ſm ꝙ huiuſmodi. T.c. 9.

℄ Manifeſtat diffinitionem anime ex partibus dicens: ꝙ id quod dictum eſt de tota anima ⁊ de toto corpore viuente oportet cōſiderare in partibus vtriuſqꝫ: qa ſi oculus eſſet aial oporteret ꝙ viſus eēt anima eius: qa viſus eſt ſubſtantialis forma oculi: ⁊ oculus eſt mā viſus: ſicut

corpus organicū materia anime. Deficiente autem viſu nō remanet oculus niſi equiuoce: ſicut oculus lapideus aut depictus equiuoce dicit̄ oculus. Et hoc ideo eſt: quia equiuoca ſunt quoꝝ nomen ſolū cōmune eſt et ratio ſube diuerſa: ꝛ ideo ſublata forma a qua eſt rō ſube oculi nō remanet niſi nomē oculi equiuoce dictū. Qđ ergo inuenitur in parte viuentis corpis: opꝫ accipere in toto viuēte corpe. ſ. ꝙ ſicut viſus eſt forma ſubalis oculi: et eo remoto non remanet oculus niſi equoce: ita aīa eſt forma ſubalis viuētis corpis: ꝛ ea remota non remanet corpus viuū niſi equiuoce. Sicut eni ſe hēt vna pars aīe ſenſitiue ad vnā partē corpis ſenſitiui: ſic ſe hēt tot⁹ ſenſus ad totū corpus ſenſitiuū inquātū huiꝰ. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Nō eſt autē id potētia viuens qđ abiecit animā: eaqꝫ vacat: ſed id quod ipſam habet. Semen vo fructuſue id nimirū eſt: qđ poteſt tale corpus euadere. Ut igit̄ inciſio: viſioqꝫ: ſic eſt vigilia actus: ꝛ vt viſus rurſus iſtrumētiqꝫ vis: ſic eſt aīa actus. Corpus autem eſt id qđ (vt diximus) eſt potētia viuens. Uerū vt pupilla viſuſqꝫ oculus ē: ſic aīa ꝛ corp⁹ ē aīal.

T.c.10. ❡ Eſt aūt nō abijciēs aīaꝫ potētia ens: vt viuat: ſed qđ hñs. Semē āt ꝛ fruct⁹ potētia huiꝰ corpus eſt. Sicut qdē igit̄ inciſio ꝛ viſio: ſic ꝛ vigilantia actus. Ut aūt viſus ꝛ potētia organi: aīa. Corpus aūt qđ potētia eſt. Sed ſicut oculus eſt pupilla ꝛ viſus: ꝛ ibi aīa ꝛ corpus: aīal.

❡ Exponit pmiſſaꝫ diffōnē de aīa quātū ad h̄ qđ dixerat ꝙ eſt act⁹ corpis hñtis vitā in po°. Dr̄ eni aliqd eē in potētia dupl̄r: vno mō cū nō hēt pn̄ᵐ opatiōis: alio mō cū hēt qdē: ſed nō operat̄ ſm ipm. Corpus aūt cuius actus eſt aīa eſt hñs vitā in po°: nō qdē p̄ mō: ſed ſcđo. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ corp⁹ (potētia ens vt viuat.) i. hñs vitā in po° cuius eſt actus aīa: nō ſic dr̄ eē in po° ad vitaꝫ ꝙ (ſit abijciēs aīaꝫ.) i. carens pn̄° vite: qđ eſt aīa: ſed ꝙ eſt hñs huiꝰ pn̄ᵐ. Sed verū eſt ꝙ ſemē ꝛ fruct⁹ in quo cōſeruat̄ ſemē plante eſt in po° ad huiꝰ corpus viuū qđ hꝫ aīam: nōdū eni ſemē hēt aīam: ſed eſt in po° ad aīaꝫ. Uñ ſic eſt in po° ſic̄ abijciēs aīaꝫ. Et vt oſtēdat quō eſt in po° ad vitā corp⁹ cui⁹ actus eſt aīa ſubiūgit ꝙ ita vigilātia eſt act⁹ aīe ſenſitiue ſic̄ inciſio eſt actus cultelli: ꝛ viſio eſt actus oculi. Qđlibet eni iſtoꝝ ē opatio et vſus pncipij habitꝰ. Sed aīa eſt actus pm⁹ ſic̄ viſus ꝛ quecūqꝫ po° organi: qđlibet eni hoꝝ eſt pn̄ᵐ opationis. Sed corp⁹ qđ eſt pfectū p aīaꝫ eſt po° hñs qdē actū pmū: ſed aliqñ carēs actu ſcđo. Sed ſic̄ oculus eſt aliqd cōpoſituꝫ ex pupilla: ſicut mā: ꝛ viſu ſic̄ forma: ita aīal eſt cōpoſitū ex aīa ſicut forma: ꝛ ex corpore ſicut materia. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Animam igit̄ nō ſeparabilē eſſe a corpore vel partes ipſius nōnullas ſi partibilis ſit: non obſcuruꝫ eē videt̄. Corpus nāqꝫ partium patet aliquas aīe partium actum eſſe. Nil tamen vetat: vt alique partium ſint ſepabiles aīe: ppterea ꝙ corporis nullius ſint actus. At obſcurum eſt: necdū pꝫ: ſi perinde corpus aīa ſit actus: vt gubernator act⁹ eſt nauis. Hoc igit̄ pacto vniuſr de aīa determinatū deſcriptūue ſit.

T.c.11. ❡ Qđ qdeꝫ igit̄ nō ſit aīa ſeparabilis a corpore: aut partes quedaꝫ ipſius ſi partibilis apta nata eſt: nō imanifeſtū eſt. Quarūdā eni actus partiū eſt ipſaꝝ. At vo ſꝫ quaſdā nihil phibet: pp id qđ nullius corporis ſūt actus. Amplius aūt immanifeſtuꝫ: ſi ſit corporis actus anima ſicut nauta nauis. Figuraliter quidem igitur ſic determinetur ꝛ deſcribatur de anima.

❡ Cōcludit quādā vitatē ex pmiſſis: qa eni oñſum eſt ꝙ aīa eſt actus toti⁹ corpis: ꝛ ptes ſunt actus partiuꝫ: actus aūt ꝛ forma nō ſeparant̄ ab eo cuius eſt act⁹ vel forma: manifeſtū eſt ꝙ aīa non pōt ſepari a corpe: vel ipſa tota: vel aliq̄ ptes ei⁹ ſi nata eſt aliquo mō hīe ptes. Manifeſtū eſt eni ꝙ aliq̄ ptes aīe ſūt actus aliquaꝝ ptiū corpis ſic̄ dictū eſt ꝙ viſus eſt actus oculi. Sed ſm q̄ſdaꝫ ptes nihil phibet aīam ſepari: qa q̄dā ptes aīe nullius corpis actus ſunt: ſicut ifra pbabit̄ de his q̄ ſūt circa itellectū. Et qa Plato ponebat ꝙ aīa eſt actus corpis nō ſic̄ forā ſed ſicut motor. Subiūgit ꝙ hoc nōdū eſt manifeſtū: ſi aīa ſic ſit actus corpis ſic̄ nauta ē act⁹ nauis. ſ. vt motor tm̄. ❡ Deīde epilogādo colligit que dicta ſunt ꝛ dicit ꝙ ſm pdicta determinatū eſt de aīa: ꝛ poſita eſt aīe deſcriptio figuralr̄ q̄ſi extrinſece ꝛ ſupficialr̄ ꝛ incōplete. Cōplebit̄ eni determinatio de aīa qñ pertinget vſqꝫ ad itima vt determinet̄ natura vniuſcuiuſqꝫ ptis ipſius aīe.

❡ At enim cum ex obſcuris quideꝫ magis: aut in manifeſtis: fiat id notum quod eſt diluciduꝫ ac notius rōne: enitēdū ē rurſus h̄ pacto de ipa aīa ptractare.

❡ Quoniā aūt ex incertis qdē certius autem fit quod ꝛ ſm rationem notius: tentanduꝫ eſt iterum ſic aggredi de ipſa. T.c.12.

Lec. III.

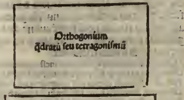
Poſtq̄ Phs poſuit diffōnē aīe: hic itendit demōſtrare ipſaꝫ. Et p̄ dicit de quo eſt itentio. Scđo pſequit̄ intētū. ibi (Dicam⁹ igit̄ pncipiū ꝛc̄.) Circa pmū duo facit. Pmo determinat modū demrōtionis quo vti itēdit in demonſtrādo. Scđo manifeſtat quō q̄dā diffōnes ſunt demōſtrabiles. ibi (Nō eni ſolū qđqꝫ ꝛc̄.) ❡ Circa pmuꝫ ſciendū eſt ꝙ cū ex notis oporteat in cognē ignotoꝝ deuenire: oīs aūt demōſtratio adducit̄ cā notificādi aliud necē eſt ꝙ oīs demōſtratio pcedat ex notiorib⁹ quo ad nos: qb⁹ p demōſtrationē fit aliqd notū. In qbuſdā aūt eadē ſunt notiora quo ad nos ꝛ ſm nām: ſicut in mathematicis que ſunt a mā abſtracta: ꝛ in his demōſtratio pcedit ex notioribus ſimpl̄r: ꝛ notiorib⁹ ſm nām. ſ. ex cauſis in effect⁹: vñ dr̄ demrātio pp qd. In qbuſdaꝫ vo non ſunt eadē magis nota ſimpl̄r ꝛ quo ad nos. ſ. in nālib⁹ in qb⁹ plerūqꝫ effect⁹ ſenſibiles ſūt magis noti ſuis cauſis. ꝛ iō i nālib⁹ vt i pl̄ib⁹ pcedit̄ ab his q̄ ſūt min⁹ nota ſm nāꝫ: ꝛ mag⁹ nota q̄ ad nos: vt dr̄ i p̄ phy. Et h̄ mō demrātiōis itēdit h̄ vti. Et h̄ eſt qđ dic̄ ꝙ qꝛ illō qđ ē certū ſm nām ꝛ qđ eſt ſm rōnē notius: ſit certi⁹ quo ad nos ex his que ſunt icerta ſm nām: certiora aūt quo ad nos: p iſtuꝫ modū tentandū eſt iterū aggredi de aīa: demonſtrando diffōnē eius ſupra poſitam. ❡ Deinde cum dicit. Lec. p°

❡ Rōnē eni diffinitiuā nō ſolū eſſe ſignificare: vt cōplures dicere diffōnes vident̄: ſed etiā in ipſa cauſam ineſſe ac apparere opꝫ. Nunc aūt diffinitionuꝫ cōplures vt cōcluſiones eſſe vident̄: veluti quid eſt quadratio: cōfectio figure laterū eq̄liū angulorūqꝫ rectoruꝫ eq̄lis altera ex parte longiori figure. Atqꝫ diffinitio talis cōcluſionis occupat locū. At ea que quadrationem lucationē eſſe medie dicit: ipſius rei profecto cauſaꝫ (vt patet) aſſignat.

❡ Nō eni ſolū qa opꝫ diffinitiuā rōnē oñdere:

ſicut plures terminoꝝ dicūt: ſed τ cām in eſſe τ demōſtrare. Nūc aūt ſicut ↄcl'ones rōnes terminorum ſunt: vt qd eſt tetragoniſmus equale altera pte lōgiori orthogoniū eſſe equilaterale. Talis aūt terminus rō ↄcl'onis. Dicēs aūt qm̄ tetragoniſm⁹ eſt medie iuentio rei: cauſaꝫ dicit.

¶ Aſſignat rōnē predicte intentionis: oſtēdēdo ꝙ alique diffinitiones ſunt demonſtrabiles. Et hoc eſt qḋ dicit: ꝙ ideo opꝫ iterū aggredi de aīa: qa opꝫ ꝙ ratio diffinitiua nō ſolū dicat hoc qḋ eſt qa: ſicut plures terminoꝝ. i. diffinitionū dicūt: ſed opꝫ etiā ꝙ in diffinitione tangat cām: τ ꝙ per diffōnē dicentē pp qd demonſtreť diffinitio que dicit ſolū qa. Inueniunť autē multe rōnes terminoꝝ. i. diffinitiones que ſunt ſicut ↄcl'ones. Et ponit exēpluꝫ in geometricalibus. ¶ Ad cuius intelligentiā ſciendū eſt ꝙ figurarū quadrilaterarū q̄dā hn̄t oēs angulos rectos: τ vocanť Orthogonia. i. ſupficies rectoꝝ angulorꝝ: q̄daꝫ autē non hn̄t angulos rectos: τ vocanť Rhomboydes. ¶ Sciendū eſt aūt ꝙ orthogoniorū quedam cōſiſtit ex omnibus lateribus equalibus: τ vocať quadratū ſiue tetragoniſmū: qḋdā aūt nō hēt oīa latera equalia: in quo tn̄ quelibet duo latera ſibi oppoſita ſunt eq̄lia: τ vocať huiuſmodi. Orthogonium altera parte longius: ſicut patet in ſequentibus figuris.

¶ Item ſciēdū eſt ꝙ in q̄libet ſupficie rectoꝝ angulorūꝫ due recte linee que angulū rectū cōcludunt dicunť totā ſupficiē ↄtinēre: qa cū alia duo latera ſint eq̄lia eis vnūqḋqꝫ ſuo oppoſito: neceſſe eſt ꝙ vna p̄dictaꝝ lineaꝝ rectū angulū cōcludentiū mēſuret lōgitudinē ſuperficiei rectangule: τ alia latitudinē: vn̄ tota ſupficies rectangula cōſurgit ex ductu vnius in aliā. Vn̄ ſi imaginaremur ꝙ vna earū moueret̃ p aliā: ↄſurgeret talis ſuperficies. ¶ Itē ſciendū eſt ꝙ cuꝫ in orthogonio qḋ eſt altera pte lōgius due linee ↄtinētes ipſuꝫ ſint iequales: ſi accipiať īter eas linea media in ꝓportione τ ducať in ſeipſaꝫ: fiet quadratū equale altera parte lōgiori. Et qa hec demonſtrationibus geometricis diffuſuꝫ eēt oſtēdere: ſufficiat hoc ad p̄ſens manifeſtare in numeris. Sit igiť orthogoniū altera pte lōgius: cuius maius latus ſit nouē palmorū: minus vō quattuor. Accipiať aūt linea media in ꝓportione iter ea que. ſ. ſunt ſex palmoruꝫ. Quia ſicͭ ſe hn̄t ſex ad nouē: ita q̄tuor ad ſex. Quadratū aūt huius linee erit eq̄le p̄dicto orthogonio altera pte lōgiori. Qḋ etiā in numeris pꝫ. Nā quater nouē ſunt trigintaſex. Similr̃ etiā ſexties ſex ſunt trigintaſex. Hoc eſt ergo qḋ dicit: ꝙ ſi q̄rať qd eſt tetragoniſmū. i. quadratū qḋ eſt equale altera parte lōgiori: aſſignabiť talis diffinitio vt dicať (eē orthogonū) id eſt ſupficies rectoꝝ angulorꝝ (eq̄laterale) id eſt habēs oīa latera equalia τc̄. (Talis aūt termin⁹.) id eſt talis diffinitio eſt (rō ↄcluſionis) id eſt per demōſtratione ↄcluſa. Si aūt aliq̄s ſic diffiniat: dicēs: ꝙ (quadratū eſt inuentio medie) ſcilicet linee medie in ꝓportione inter duo latera inequalia orthogony. altera parte longioris. i. orthogoniū conſtitutū ex tali linea inuenta: qui inquā ſic diffinit (dicit cauſaꝫ rei.) Attendendū eſt autē ꝙ hoc exēplū qḋ hic induciť eſt ſimile ei qḋ intēdit circa aīam: quātū ad aliq̄d. ſ. quātū ad hoc ꝙ demōſtreť diffinitio aīe: nō aūt quātū ad hoc ꝙ demōſtreť demōſtratione dicente ꝓpter quid. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dicamus igitur hinc cōſiderationis initio ſumpto animatū ab inaīato vita ſeiūgi. Atqꝫ cū multifariaꝫ viuere dicať: etiā ſi vnū tm̄ iſtorū inſit: viuere illud dicimus cui ineſt: vt itellectus: ſenſus: motus: loco ac ſtatus: τ inſuper motio nutrimēto accōmodata: τ accretio decrectione.

¶ Dicamus igiť principiū accipiētes itētionis: determinari animatum ab inaīato in viuendo. Multipliciter autē ipſo viuere dicto: τ ſi vnū aliquod hoꝝ inſit ſolū: viuere ipſum dicimus. vt intellectus: τ ſenſus: mot⁹ τ ſtatus ſm̄ locū. Adhuc autem motus τ ſtatus ſm̄ alimentum τ decrementum τ augmentum. T.c.13.

¶ Incipit demōſtrare diffinitionē aīe ſuperius poſitam mō p̄dicto. ſ. p effectū. Et vtiť tali demōſtratione. Illud qḋ eſt primū principiū viuēdi eſt viuentiū corporū act⁹ τ forma. Sed aīa eſt primū p̄ncipiū viuendi his que viuunt: ergo eſt corpis viuētis actus τ forma. Manifeſtū eſt aūt ꝙ hec demr̃atio eſt ex poſteriori. Ex eo eni ꝙ aīa eſt foīa corpis viuētis: eſt p̄n^m opeꝝ vite: τ nō ecōuerſo. Circa hoc g duo facit. P̄ͥo oñdit ꝙ aīa eſt p̄n^m viuendi. Scḋo ꝙ p̄mū p̄n^m viuēdi ē forma corpis viuētis. ibi (Quū aūt quo viuimus τ ſentimus.) Circa p̄mū tria facit. Primo diſtinguit modos viuentiū. Scḋo oſtēdit ꝙ aīa ē viuēdi p̄n^m. ibi (Vn̄ τ vegetabilia oīa τc̄.) Tertio manifeſtat quō ſe habeāt ptes aīe adinuicē ſm̄ quas eſt p̄ncipiū opeꝝ vite. ibi (Vtrū aūt vnūqḋqꝫ horū.) Dicit ergo p̄mo ꝙ ad ꝓſequēdū nr̄am intentionē qua intendimus demōſtrare diffōnēꝫ aīe: opꝫ hoc quaſi principium accipere: ꝙ aīatū diſtinguiť ab iaīato in viuendo. Aīata eni viuūt: ſed inanimata nō viuūt. Sed cū multiplex ſit modus viuēdi: ſi vnus tm̄ eoꝝ inſit alicui dr̄ illḋ viuēs τ aīatū. Ponit āt q̄tuor modos viuēdi: quorū vnus eſt p intellectū: ſecūdus p ſenſuꝫ: tertius per motū τ ſtatū localē: quartus per motū alimēti τ decremēti τ augmēti. Ideo aūt q̄tuor tm̄ modos ponit viuendi: cuꝫ ſupra q̄nque gn̄a opationū aīe poſuerit: qa hic intēdit diſtīguere modos viuēdi ſm̄ gradus viuētiū q diſtīguunť ſm̄ hec quattuor. In quibuſdā eni viuētiū inueniunť tm̄ alimētū augmētū τ decremētū. ſ. in plantis. In q̄buſdā aūt cū his īueniť ſenſus ſine motu locali: ſicut in aīalib⁹ īperfectis: ſic ſūt oſtree. In q̄buſdā aūt vlteri⁹ īueniť mot⁹ ſm̄ locū: ſic in aīalib⁹ pfectis: que mouenť motū ꝓgreſſiuo: vt bos τ equus. In quibuſdā autē cū his vlterius īueniť intellectus. ſ. in hoībus. Appetitiuū autē qḋ eſt quintum In p° li° t.c.89. τ i.l.c.27

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

pꝛeter hec quatuoꝛ non facit aliquã diuerſitatem in gra-
l.t.c.20. dibus viuentium. Nam vbicũq; eſt ſenſus: ibi eſt ⁊ ap-
petitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quapꝛopter ⁊ vniuerſe plante videntur viuere: qꝛ pro-
pe cũ videantur in ſeipſis vim hr̃e talẽ atq; principiũ: quo ad cõtraria loca: tã incrementa: q̃ decrementa ſuſcipiunt. Nõ eni ſurſum quidẽ accreſcũt: deoꝛſum autẽ nõ accreſcũt: ſed ad vtrãq; ſimilr̃ differentiã: ⁊ omni ex parte: ſemperq; nutriuntur: ⁊ euſq; viuũt: quouſq; poſſunt alimentum accipere.

T.c.14. ¶ Unde ⁊ vegetabilia oĩa videntur viuere. Videntur aũt in ſeipſis habẽtia potentiã ⁊ principium huiuſmodi per qđ augmentũ ⁊ detrimentũ ſuſcipiunt ſm̃ ↄtrarios locos. Non enim ſurſum quidẽ augentur: deoꝛſum autẽ non: ſed ſimiliter in vtroq;. Et penitus quecũq; aluntur: ⁊ viuunt in fine quouſq; poſſunt accipere alimentum.

¶ Manifeſtat ꝙ aĩa eſt pꝛincipiũ viuẽdi ſm̃ omnẽs modos pꝛedictos. Et circa hoc tria facit. Pꝛimo oſtendit quõ aĩa eſt pꝛincipiũ viuendi in plantis. Scđo in aĩalib⁹. ibi (Animal aũt ꝓpter ſenſum ⁊c.) Tertio oſtẽdit quid dictũ ſit: ⁊ qđ reſtat dicendũ. ibi (ꝓpter quã aũt cãm ⁊c.) Circa pꝛimũ duo facit. Pꝛimo oſtẽdit ꝙ aĩa eſt pꝛincipiũ viuẽdi in plantis: ⁊ dicit ꝙ cũ dictũ ſit ꝙ q̇buſcũq; ineſt vnũ q̃tuoꝛ pꝛedictoꝝ modoꝝ viuẽtiũ dr̃ viuẽ: ſequitur ꝙ omnia vegetabilia viuãt. Oĩa eni in ſeipſis habẽt potẽtiã quandã ⁊ principiũ quo ſuſcipiũt motũ augmenti et decremẽti. Et ꝙ hoc pꝛincipiũ nõ ſit nã ſed aĩa. manifeſtũ eſt. Nã nã nõ mouet ad ↄ̃ria loca: motus aũt augmẽti ⁊ decrementi eſt ſm̃ cõtraria loca. Augentur eni vegetabilia oĩa: nõ ſolum ſurſum ⁊ deoꝛſum: ſed vtroq; modo. Manifeſtũ eſt ergo ꝙ pn̄m hoꝝ motuũ nõ eſt nã ſ; aĩa. Nec ſolã vegetabilia viuunt dũ augentur ⁊ decreſcũt: ſed quecũq; nutriuntur tãdiu viuunt q̃diu poſſunt accipere nutrimentũ per qđ fit augmentũ. ¶ Secundo ibi.

¶ Atq; hec quidem vis a ceteris ſeiungi: ſepararíq; poteſt: cetere autẽ in ipſis moꝛtalibus ab iſta nequeunt ſeparari: qđ quidem in ipſis perſpicitur plantis. Nulla eni pꝛoꝛſus in ipſis (vt patet) alia pꝛeter hãc anime potẽtia: atq; officiũ ineſt. Viuere igitur ob hoc principiũ viuentibus competit.

T.c.15. ¶ Separari autẽ hoc ab alijs poſſibile eſt: alia aũt ab hoc impoſſibile eſt in rebus moꝛtalib⁹. Manifeſtũ eſt aũt in his que vegetantur. Neq;
T.c.16. enim vna ineſt ipſis potentia alia anime. Viuere quidem igitur pꝛopter hoc principium ineſt omnibus viuentibus.

¶ Oſtendit ꝙ pꝛedictũ viuendi principiũ eſt pꝛimũ ⁊ ſeparabile ab alijs. Et dicit ꝙ hoc. ſ. pꝛincipiũ augmẽti ⁊ alimenti põt ſeparari ab alijs principijs viuẽdi: ſed alia nõ poſſunt ſeparari ab eo in rebus moꝛtalibus. Quod ideo dicit: q2 in rebus imoꝛtalibus: ſicut ſunt ſube ſeparate: ⁊ coꝛpoꝛa celeſtia: ſi tñ ſint aĩata inuenitur itellectiuũ ſine nutritiuo. Qꝛ aũt hoc pn̄m ſit ſepabile ab alijs maĩfeſtũ eſt in his q̃ vegetantur. ſ. in plantis: in q̇bus nulla alia po͠ aĩe ineſt niſi hui⁹. Ex quo manifeſtũ eſt ꝙ illud ꝑꝑ qđ pꝛimũ inuenitur vita in rebus moꝛtalibus eſt pn̄m augmenti ⁊ alimenti qđ vocatur aĩa vegetabilis. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Animal aũt eſt ob ſenſuz pꝛimo. Nam ⁊ ea que nõ mouentur motu: nec mutant locum: ſenſum autem habet: non ſolum viuere dicimus: ſed etiam animalia nuncupare ſolemus. Videntur autẽ ⁊ huiuſce aĩalia multa eẽ: q̃ cũ ſint nã loco manẽtia: hñt ſolũ ſenſuz.

¶ Animal aũt ꝑꝑ ſenſum pꝛimuz. Et nãq; que non mouentur neq; mutantia locum. habentia autem ſenſum. animalia dicimus: ⁊ nõ viuere ſolũ. Videntur aũt ⁊ hui⁹ multa eſſe animaliuz: manentia aũt cũ ſint natura: hñt ſolũ ſenſuz.

¶ Manifeſtat quõ aĩa eſt pꝛincipiũ viuẽdi in animalibus. Et circa hoc duo facit. Pꝛimo dicit ꝙ pꝛimuz dicitur aliqđ eſſe aĩal ꝑꝑ ſenſum: lz aĩalia quedã ⁊ ſentiãt ⁊ moueantur. Ea eni dicimus eẽ aĩalia: ⁊ nõ ſolũ viuere que lz nõ mutent locũ: tñ hñt ſenſum. Sunt eni multa aĩalium talia que nãliter manent in eodẽ loco: ⁊ tñ habẽt ſenſuz: ſicut oſtree que nõ mouentur motu ꝓgreſſiuo. ¶ Secũdo ibi.

¶ At vero ex ſenſibus tactus pꝛimo cunctis aĩalibus ineſt: atq; vt vegetatiuũ a tactu ſenſuq; omni: ſic a ceteris tactus ſeparari ſenſibus poteſt. Eã aũt partem anime vegetatiuam dicimus. eſſe cuius ⁊ plãte participes ſunt. Animalia vero cuncta ipſam vim habere ſentiendi tactu videntur.

¶ Senſuũ aũt pꝛimo ineſt oĩbus tactus. Sicut aũt vegetatiuũ põt ſeparari a tactu ⁊ omni ſen- T.c.17.
ſu: ſic ⁊ tactus ab alijs ſenſibus. Vegetatiuum aũt dicimus huiuſmodi partẽ anime qua ⁊ vegetabilia participant. Aĩalia aũt omnia videntur tangendi ſenſum habentia.

¶ Oſtẽdit ꝙ iter alios ſenſus pꝛimo ineſt tactus aĩalibus. Quod ꝓbat ex hoc ꝙ ſicut vegetatiuuz põt ſepari a tactu ⁊ ab omni ſenſu: ſic tactus põt ſepari ab alijs ſenſibus. Multa eni ſunt aĩalia: que ſolũ ſenſum tactus hñt: ſicut aĩalia impfecta. Oĩa aũt aĩalia hñt ſenſuz tactus. Vegetatiuũ aũt pn̄m dicim⁹ illã partẽ aĩe qua et vegetabilia. ſ. plante participant. ¶ Sic igitur ex pꝛedictis patẽt tres gradus viuentiũ: pꝛimus eſt plantarũ: ſecũdus aĩaliũ iperfectoꝝ imobiliũ: que hñt ſolũ ſenſum tactus. Tertius eſt aĩaliũ pfectoꝝ que mouentur motu ꝓgreſſiuo: que etiam hñt alios ſenſus. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ q̃rtus gradus eſt eoꝝ que hñt cũ his etiã itellectiuũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq; quã ob cãm iſtoꝝ vtrũq; fit: poſtea dicemus ac explanabimus. Nũc euſq; tñ dicatur: aĩam iquaz principium eſſe eoꝝ que dicta ſunt: ⁊ his eſſe diffinitam vegetatiuo: ſenſitiuo: intellectiuo ⁊ motu.

¶ Pꝛopter quã aũt cãm vtrũq; hoꝛum accidit poſterius dicemus. Nunc aũt intantũ dictum T.c.18.
ſit ſolum ꝙ eſt aĩa hoꝛum que dicta ſunt pꝛincipium: ⁊ his determinata eſt vegetatiuo: ſenſitiuo: intellectiuo: ⁊ motu.

¶ Oſtendit quid dictũ ſit: ⁊ quid reſtat dicendũ. Et dicit ꝙ poſterius dicẽdũ eſt ꝑꝑ quã cãm vtrũq; hoꝝ accidat ſcilz ꝙ vegetatiuũ põt eſſe ſine ſenſu: ⁊ ꝙ tact⁹ ſine alijs ſenſibus. Hoc eni dicet in fine libri. Nũc aũt ſufficiat in in 3°.t.c.
tãtũ dictũ eſſe ꝙ anima eſt pꝛincipiũ viuendi ſm̃ pꝛedictos 66.
modos: ⁊ ꝙ diſtincta eſt iſtis quatuoꝛ. ſ. vegetatiuo qđ eſt in plantis ⁊ in oĩbus viuẽtibus: ⁊ ſenſitiuo qđ eſt in oĩb⁹ aĩalibus: ⁊ itellectiuo qđ eſt in oĩbus hoĩbus: ⁊ motu pꝛogreſſiuo qui eſt in oĩbus aĩalib⁹ pfectis ſenſu vel itellectu.

¶ Querẽdũ

¶ Querendum autē eſt: vtrū horū vnumquodq; ſit anima: an anime pars. Et ſi pars vtrū hoc pacto: vt ſit ſeparabile ratione ſolum: an ēt loco.

T.c.19. ¶ Utrum autem vnūquodq; horū eſt aīa. aut pars anime: ꝛ ſi pars: vtrum ſic vt ſit ſeparabilis ratione ſolum: aut ꝛ loco. Lec. IIII.

Oſtēdit ſupius phs ꝙ aīa eſt pncipiū viuendi ſm diuerſa genera vite. Et iō nūc ingrit q̄liter pncipia viuēdi ſm diuerſa genera vite ſe habeant ad aīam ꝛ adiuicē. Et circa h duo facit. Pꝛio mouet q̄ōnes duas. quarū prima eſt. Cū aīa q̄ eſt pncipiū viuēdi ſit determinata vegetatiuo: ſenſitiuo: motiuo ſm locū: ꝛ intellectiuo: vtrū quodlibet eoꝝ ſit aīa ꝑ ſe: aut ſit ps aīe. Et manifeſtuꝫ eſt ꝙ in his que tm̄ augent̄ ꝛ nutriunt̄: ſicut in plātis: vegetatiuū eſt aīa. In his aūt q̄ vegetant̄ ꝛ ſentiūt eſt ps aīe: ꝛ ſilr ē de alijs. Scda q̄ō eſt. Si vnūquodq; pdictoꝝ eſt ps aīe: puta cū oia inueniant̄ in vna aīa: ſicut in humana: vtrū h mō ſint ptes ꝙ ſeparent̄ adiuicē ſolū ſm rōnem: vt. ſ. ſint diuerſe potētie: aut ēt ſeparēt̄ loco ꝛ ſubiecto: vtpote ꝙ in vna pte corporis ſit ſenſitiuū: in alia appetitiuū: ꝛ alia motiuū: ꝛ ſic de alijs: ſicut quibuſdam viſuꝫ fuit. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Atqui de nonnullis quidem iſtorum videre diſcernereq; facile poſſumus: nonnulla autem dubitationem habent. Nam vt plante nonnulle diuiſe ſeiuncteq; videntur viuere. propterea ꝙ anima que eſt in iſtis: actu quidem in vnaquaq; planta eſt vna: potētia vo plures: ſic ꝛ circa alias videmus anime differentias fieri: cum inciduntur animantium eā que inſecta vocamus: vtraq; nāq; partium: ꝛ ſenſum habet: ꝛ motu loco cietur. Quod ſi ſenſuꝫ habet: ꝛ imaginationē ꝛ appetitum etiaꝫ habet: vbi nāq; eſt ſenſus: ibi dolor etiā exiſtit atq; voluptas. At vbi ſunt hec: ibi neceſſario cupiditas etiam ineſt.

T.c.20. ¶ De quibuſdaꝫ quidē horū nō eſt difficile videre. Quedā autē dubitationē habent. ¶ Sicut enim in plātis quedā diuiſa videntur ꝛ viuentia ſeparata abinuicē tanq̄ exiſtēte in his aīa actu quidē vna in vnaquaq; planta: potētia autem pluribus: ſic videmus ꝛ circa alteras differentias aīe accidere: vt in entomis deciſis. Ea enim ſenſum vtraq; partium habet ꝛ motum ſm locum. Si autē ſenſum: ꝛ phantaſiaꝫ ꝛ appetitum: vbi quidem enim ſenſus eſt: ꝛ triſtitia ꝛ letitia eſt. Ubi autem hec ſunt: ex neceſſitate ꝛ deſiderium eſt.

¶ Soluit ꝓpoſitas q̄ōnes. Et pꝛio ſcdam. Scdo pꝛimaꝫ. ibi (De aūt quibuſdā alalium.) Circa pꝛimum duo facit. Pꝛimo ſoluit ſecundam q̄ōnem q̄tum ad ſcdam partē oſtēdēs vtꝝ partes aīe ſint ſeꝑabiles loco. Scdo q̄tuꝫ ad primā. ſ. vtrū. ſ. ſint ſeꝑabiles rōne. ibi (Rōne aūt ꝙ altere ꝛc̄.) Dicit ergo pꝛimo ꝙ de quibuſdā ptibus aīe nō eſt difficile videre. vtꝝ ſint ſeparabiles loco. i. ſubiecto: ſed de quibuſdam dubiū eſt. Et ad oſtēdēdū ꝙ in quibuſdā h facile eſt videre: pmittit ſimilitudinē de plantis. ibi (Sicut. n. in plātis.) dicēs ꝙ quedā partes diuiſe ab eis ꝛ ſeparate ab alijs partibus vident̄ viuere. Et hoc manifeſtat̄ ꝑ hoc ꝙ ramuſculi abſciſi inſerūtur vel plantantur ꝛ coaleſcunt: q̄ō non eſſet niſi remaneret in eis vita: ꝛ ꝑ ↄn̄s aīa q̄ ē pncipiū viuendi: q̄ō ↄtingit tanquam in vnaquaq; planta aīa ſit vna in actu: ꝛ multiplex in potentia. Sicut. n. accidere videt̄ in formis corporū naturaliū inaīatoꝝ: ita in his que ꝓꝑ ſui imperfectionē non requirūt diuerſitatē in ptibus: ꝙ in aliquo vno toto aīa eſt in actu vna: ꝛ plures in potētia: ſicut ꝛ ipſuꝫ corpus eſt vnū in actu: ꝛ plura in potētia. Pōt. n. diuidi vnūquodq; eoꝝ in diuerſas partes ſimiles ſpe. ſicut pꝫ in aere: aqua: ꝛ in corporibus mineralibus. Unde oportet ꝙ ſi partes ſunt ſimiles ſpecie adinuicē ꝛ toti: ꝙ forma ſpecifica poſt diuiſionē ſit in vtraq; partiū. Et eadē rōne: q2 aīa plāte imperfecta eſt in ordine alaꝝ nō requirit magnā diuerſitatē in partibꝰ. vnde aīa totius pōt ſaluari in aliqua ptiuꝫ. Et ſic etiam videmus in alijs differētijs aīe: ſicut in entomis deciſis. i. in animalibus que deciſa viuunt: q2 vtraq; partium hꝫ ſenſum. Q̄ō patet ex hoc ꝙ retrahit ſe ſi pūgitur. Et etiā hꝫ motum ſm locū: vt ad ſenſum apparet. Sic ergo in vna ꝛ eadē parte apparet ꝛ ſenſitiuuꝫ ꝛ motiuū pncipiū. Et ſi eſt ibi ſenſus: neceſſe eſt ꝙ ſit ibi phātaſia. Phātaſia aūt nihil aliud eſt q̄ꝫ motus factus a ſenſu ſm actum: vt infra dicet̄. Et ſimiliter ſi habet ſenſuꝫ ps deciſa: neceſſe eſt ꝙ habeat appetitū. Ad ſenſum. n. de neceſſitate ſequit̄ letitia ꝛ triſtitia: ſiue delectatio ꝛ dolor. Neceſſe eſt. n. ſi ſenſibile ꝑceptū eſt ↄueniēs: ꝙ ſit delectabile: ſi āt eſt nociuū. ꝙ ſit doloroſuꝫ. Ubi āt eſt dolor ꝛ delectatio: opꝫ ꝙ ſit deſideriuꝫ ꝛ appetitus. vn̄ neceſſe ē ꝙ ſi ps deciſa ſentit: ꝙ ēt habeat appetitū. Sic ḡ manifeſtū eſt ꝙ vegetatiuū ſenſitiuū appetitiuum ꝛ motiuū inueniūt̄ in vna parte deciſa: ex q̄ pꝫ ꝙ nō diſtinguūtur loco in corpore aīalis. Sꝫ de quibuſdā potentijs particularibꝰ manifeſtū eſt ꝙ diſtinguunt̄ loco. Uiſus. n. manifeſte nō eſt niſi in oculo: auditus in aure: olfatus in naribꝰ: guſtus in lingua ꝛ palato. Sed pmus ſenſus q̄ ē tactus ꝛ neceſſariꝰ aīali eſt in toto. ¶ Sed q̄ō dicit ꝙ phātaſia eſt in parte deciſa: videt̄ eē dubiū. Nā a quibuſdaꝫ phātaſie attribuitur determinatū organum in corpore. ¶ Sed ſciēdū eſt ꝙ phātaſia inuenit̄ indeterminata in aīalibꝰ imperfectis: in aīalibꝰ vo ꝑfectis determinata: ſicut īfra in tertio dicet̄. Organū ergo aliq̄ō determinatū phantaſie attribuit̄ ad maiorē ꝑfectionē ꝛ determinationē ſui actꝰ: ſine quo phātaſie actus nullo mō eē poſſet: ſicut actus viſus nullo mō pōt eē ſine oculo. Sic igit̄ manifeſtauit ꝙ in quibus potentijs aīe: non eſt difficile videre: vtrum ſint ſeꝑabiles loco. ¶ Deinde cum dicit. L. 3°. t. c. 162.

¶ De intellectu vo cōtemplatiuaq; potentia: nondū quicquā eſt manifeſtum: ſed videtur hoc anime genus eſſe diuerſum. Idq; ſolum perinde atq; perpetuum: ex eo q̄ō accidit ſeiungi: ſeparariq; poteſt. Ceteras autem anime partes ſeparabiles quidē nō eſſe: vt quidā aſſeruerunt: ex his que diximus patet. T.c.156 lectio.5.

¶ De intellectu autem ꝛ perſpectiua potentia nihil adhuc manifeſtum eſt: ſed videtur genus alterum anime eſſe: ꝛ hoc ſolum contingere ſeparari: ſicut ꝛ perpetuuꝫ a corruptibili. ¶ Reliqua aūt partes anime manifeſtuꝫ ex his ꝙ nō ſeparabiles ſunt ſicut quidā dicunt. T.c.21. T.c.22.

¶ Oſtendit in qua parte aīe circa hoc poſſit eſſe dubiuꝫ. Et dicit ꝙ de intellectu ꝛ quocūq; nōie vocet̄ ꝑſpectiua potētia. i. ſpeculatiua: nihil eſt ad hoc manifeſtū. Nōdū enim ꝑ ea que dicta ſunt apparet vtꝝ habeat aliq̄ō orga

nū in corpore diſtinctū loco ab alijs organis vel nō diſtictū. Sed tñ ꝙtū in ſuperficie apparet videt ꝙ ſit alteꝝ genus aīe ab alijs partib⁹ aīe .i. alteri⁹ nature ⁊ alio modo ſe habēs: ⁊ ꝙ hoc ſolū gen⁹ aīe poſſit ſeparari ab alijs partib⁹ aīe: vel etiā ꝙ ſit ſeparatū ab organo corporeo ſicut perpetuum a corruptibili. Sed ꝙ relique partes aīe non ſint ſeparabiles loco abinuicem manifeſtum eſt ex predictis. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Ratione vō differre non obſcurū eſſe videtur. Sēſitiuī nanqȝ ratio diuerſa eſt a ratione principij opinandi: ſiquidem diuerſa ſunt ſentire: ac opinari: ⁊ vnumquodqȝ dictorum ſimiliter.

ℭ Ratione autem ꝙ altere: manifeſtuȝ eſt. Sēſitiuo .n. eſſe ⁊ opinatiuo: alterū. Siquidem ⁊ ſentire ab ipſo opinari. Similiter auteȝ ⁊ aliorum vnūquodqȝ que dicta ſunt.

ℭ Oſtendit ꝙ ſint ſeparabiles rōne. Cuiuſlibet enim potētie ratio eſt ſm ordinē ad actū. vnde neceſſe eſt ſi act⁹ ſint diuerſi ſm ſpeciem: ꝙ potētie habeāt diuerſam rōneȝ ſpeciei. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ alteꝝ eſt eſſe ſenſitiuo ⁊ opinatiuo .i. intellectiuo .i. altera eſt ratio vtriuſqȝ potētie ſi ſentire eſt alteꝝ ab opinari: ⁊ ſimiliter eſt de predictis alijs potentijs. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ At vō quibuſdam animantium cuncte partes: vt patet inſunt: quibuſdam nonnulle: ſunt ⁊ quib⁹ vna tm̄ ineſſe videtur: atqȝ idipſum differentiam animātium facit. Quam autem ob cauſam ita ſit: poſtea ꝑſcrutabimur. Eadem ⁊ circa ſenſus fieri ſane videmus. Quedam enim omnes: quedam aliquos: quedam vnū duntaxat habere videntur: tactum inquaȝ ipſum ꝗ quidē eſt oīum maxime neceſſarius.

T.c.23 ℭ Oꝛ autem quibuſdam animalium omnia inſunt hec: quibuſdam vō quedam hoꝛum: alteris autem vnum ſolum. Hoc autem facit differentiam aīalium. Propter quam autem cām ſit factum: poſterius intendendum eſt. Similiter autem ⁊ circa ſenſus accidit. Alia quidem enim habent oēs: alia vō quoſdam. Quedam vō vnū maxime neceſſarium tactum.

ℭ Soluit primā qōnē. ⁊ dicit ꝙ hic facit differētiā i aīalibus ꝙ ꝗbuſdā animaliū inſunt oīa predicta: quibuſdaȝ vō quedā hoꝝ: alijs vō vnū ſolū. Quibuſcūqȝ āt ieſt vnū ſolū predictoꝝ: oporteret ꝙ illud ſit anima. In quib⁹ vō inſunt plura quodlibet eſt pars aīe: ſed illa aīa denoīat a principaliori vel ſenſitiua vel intellectiua. Quare aūt hoc ſit ꝙ ꝗdam habent vnū: quedam plura: quedaȝ oīa: poſterius dicetur. Et ſicut accidit circa potentias aīe: ita accidit circa ſenſus. Quedā eniȝ hn̄t oēs ſenſus ſicut aīalia perfecta: quedā vō hn̄t quoſdā ſenſus ſed nō omnes. vt talpa: quedam vō habēt vnū maxime neceſſariū .ſ. tactum vt animalia imperfecta. ℭ Poteſt aūt ⁊ hec particula ad aliū ſenſum referri: vt dicat ꝙ qꝛ ſuperius oſtenderat phs ꝙ partes aīe non ſunt ſeparabiles abinuicem loco vel ſubiecto in aīali in quo ſunt. ꝙ propter hoc etiā non ſeparentur in diuerſis aīalibus: ſed cuicūqȝ ieſt vnū ineſſent oīa. Et ideo remouet hoc in hac particula.

Li.3°.t.c.3i.

ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quoniam autem id quo viuimus: quoue ſentim⁹: bifariam dicitur: ⁊ perinde atqȝ id qđ ſcimus: ⁊ id etiam quo ſani ſumus: atqȝ valemus: quoddā enim ſcientiam: quoddam animam dicimus: quippe cum vtroqȝ ſcire dicamus: ⁊ aliud ſanitatem: aliud partem corporis aliquā: vel totū dicimus corpus. Atqȝ hoꝝ vtrūqȝ: tam ſcientia: ꝙ̄ ſanitas forma quedaȝ ⁊ ſpecies eſt: ⁊ ratio: ⁊ tanq̄ actus ſuſcipientis: ſciētia quidem ſcientis: ſanitas autem ſani. Actus eniȝ agentium in eo quod patitur: atqȝ diſponitur ineſſe videtur. Anima autem id eſt (vt patet) quo viuim⁹: ⁊ quo ſentimus: ac intelligimus primo. Ipſa profecto ratio quedam erit: ⁊ forma: ſed non vt materies atqȝ ſubiectum. Nam cuȝ ſubſtantia tripliciter dicatur: vt diximus: quedā enim eſt forma: quedam materies: quedaȝ id quod ex vtriſqȝ componitur: ⁊ materia quidem eſt (vt patet) potentia: forma aūt act⁹. Cum igitur: vt diximus ſubſtantia dicatur trifariaȝ animāqȝ id ſit qđ ex vtriſqȝ corpore inquā ⁊ aīa cōſtat: corpus profecto non eſt actus anime: ſed ipſa corporis alicuius eſt actus.

ℭ Quoniā autem quo viuimus ⁊ ſentimus dupliciter: ſicut quo ſcimus: dicimus autem hoc quidem ſcientiam: illud autē aīam: vtroqȝ eniȝ hoꝝ dicimus ſcire. Similiter autem ⁊ quo ſanamur: aliud quidem ſanitas eſt: aliud autem pte quadam corporis: aut ⁊ toto. Hoꝝum autē ſciētia ꝗdem ⁊ ſanitas forma eſt: ⁊ ſpecies quedam ⁊ ratio: vt actus ſuſceptiuoꝝum: hec quidē ſciētifici: illa vō ſanabilis. Videtur .n. in patiente ⁊ diſpoſito actiuoꝝum ineſſe actus. Animā āt hec quo viuimus: ⁊ ſentimus: ⁊ mouemur: ⁊ intelligimus prīo. Quare ratio quedaȝ vtiqȝ erit ⁊ ſpecies: ſȝ nō vt materia ⁊ vt ſubm. T.c.24

ℭ Tripliciter .n. dicta ſubſtantia ſicut dixim⁹: hec quidē ſpecies: illud vō vt materia: aliud autem ex vtriſqȝ. Hoꝝum autem materiam quidē potentiā: ſpecies auteȝ actus: poſtea ex vtriſqȝ animatum: non corpus eſt actus anime: ſed ipſa corporis cuiuſdam. T.c.25.

ℭ Oſtēſo ꝙ aīa eſt ꝑmū viuēdi ꝑncipiū: ꝯcludit ex hoc diffinitionē pri⁹ aſſignatā. Et circa hoc duo facit. Primo demōſtrat ꝓpoſitū. Scđo ex veritate demōſtrata quaſdā ꝯcluſiones vlteri⁹ iducit. ibi (Propter hoc bene opinantur ⁊c̄.) Circa primū ponit talē demōſtrationē. Duoꝝ quoꝝ vtroqȝ dicimur eſſe aliqđ aut operari vnū .ſ. qđ primū eſt: ē q̄ſi forma: ⁊ aliđ quaſi mā. Sȝ aīa eſt ꝑmū quo viuimus: cum tñ viuamus aīa ⁊ corpore. ergo aīa eſt forma corporis viuētis. Et hec eſt diffinitio ſuperius de aīa poſita ꝙ aīa eſt actus primus phyſici corporis potentia vitā habētis. Manifeſtū eſt aūt ꝙ mediū huius demōſtrationis eſt quedā diffinitio aīe .ſ. aīa eſt quo viuimus primū. Circa hāc aūt demōſtrationē .4. facit. Prio ponit maiorē dicēs ꝙ quo viuimus ⁊ ſentimus dr̄ dupliciter .ſ. altero ſicut forma: ⁊ altero ſicut mā. Sicut ⁊ quo ſcimus dr̄ dupliciter: duobus .n. dicimur ſcire quoꝝ vnum eſt ſciētia: ⁊ aliud eſt aīa. Et ſimiliter quo ſanamur dicit de duobus: quoꝝ vnū eſt ſanitas: ⁊ aliud eſt aliqua pars corporis: vel ēt totū corpus. Utrobiqȝ aūt vnū eſt quaſi

forma: ⁊ aliud q̃ſi mã. Nã ſciẽtia ⁊ ſanitas ſunt forme q̃ ſi actus ſuſceptiuoꝝ: ſciẽtia q̃dẽ forma ſciẽtifici .i. partis aĩe in qua eſt ſciẽtia: ſanitas ṽo eſt forma corporis ſanabilis. Ideo aũt dicit (ſanabile ⁊ ſcientificũ) vt oſtendat aptitudinẽ in ſubiecto ad tales formas. Semꝑ .n. actiuorum actus: id eſt forme que inducuntur ab agentibus in mã videntur eſſe in patiente ⁊ diſpoſito .i. in eo qđ ẽ natũ pati actiones agẽtis a tali agẽte: ⁊ qđ eſt diſpoſitũ ad ꝯſequẽdũ finẽ paſſiõis .ſ. formã ad quã patiẽdo ꝑducit.

lectio.3. Scđo ibi (Aia aũt hoc.) Ponit minorem ꝑpõnẽ: ⁊ dič ꝙ aĩa eſt primũ quo ⁊ viuimus ⁊ ſentimus ⁊ mouemur ⁊ intelligimus. Et referunť hec .4. ad quatuor genera vite: de quibus ſuperius fecerat mentionẽ. Uiuere enim refert ad principiũ vegetatiuũ: q2 ſuperius dixerat ꝙ viuere ꝑꝑ hoc principiũ ineſt oĩbus viuentibus. ¶ Sciendũ eſt aũt ꝙ q̃uis ſanitate ⁊ corpore dicamur eẽ ſani: tñ ſanitas eſt pͥᵐ quo ſani dicimur eẽ. Nõ .n. dicimur eẽ ſani corpe niſi inq̃tũ hꝫ ſanitatẽ. Et ſimiliter ſcia eſt pͥmũ quo dicimur eſſe ſciẽtes: q2 aĩa nõ dicimur eẽ ſciẽtes niſi iq̃ãtũ hꝫ ſciẽtiã. Similr ẽt ⁊ corpe nõ dicimur eẽ viuẽtes niſi inq̃tũ hꝫ aĩam: ⁊ ꝑꝑ h̃ hic dr ꝙ (aĩa) eſt pͥmũ quo viuimꝰ ⁊ ſentimꝰ ⁊c̃. Tertio ibi (Quare rõ q̃dam.) Põit ꝯcl̃onẽ: ⁊ pẽdet huc uſq ꝯſtructio ab illo loco (qm̃ aũt q̃ viuimꝰ ⁊c̃.) Cõcludit ġ ex ꝑdcis: ꝙ aĩa ſe hꝫ vt rõ ⁊ ſpẽs: ⁊ nõ ſicut materia ⁊ ſubm̃. Quarto ibi (Tripliciter enim dicta ſubſtãtia ⁊c̃.) oſtẽdit ꝯcluſionẽ ſequi ex premiſſis. Nõ enĩ videbať magis ſeq̃ de aĩa ꝙ ſit forma q̃ꝫ de corpore: cũ vtroqꝫ viuere dicantur. Unñ ad ꝑfectionẽ dicte demõſtrationis ſubiungit: ꝙ cũ ſubſtãtia dicať tripliciter: vt ſupra dictum eſt .ſ. de mã ⁊ forma ⁊ cõpoſito ex vtriſqꝫ: quoꝝ mã eſt in potentia: ⁊ ſpẽs ſiue forma ẽ actus: ⁊ cõpoſitũ ex vtriſqꝫ eſt aĩatum: manifeſtuꝫ eſt ꝙ corpus non eſt actus aĩe: ſed magis aĩa eſt actus corporis alicuius: corpus enim eſt in potentia reſpectu aĩe. Et iõ cum ꝯſequať ex ꝑdicta demõſtratione ꝙ vel corpus vel aĩa ſit ſpẽs: ⁊ corpus vt dictũ eſt non ſit ſpecies anime: ſequitur ꝙ anima ſit ſpecies corporis. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Idcirco recte admodum putant ij quibus anima: neqꝫ eſſe ſine corpore: neqꝫ corpus aliquod eſſe videtur. Etenim ipſa corpus quidem non eſt. Eſt autem corporis aliquid.

T.c.26. ¶ Et propter hoc bene opinantur quibus videtur neqꝫ ſine corpore eẽ: neqꝫ corpus aliquod anima. Corpus quidem enĩꝫ non eſt. corporis autem aliquid eſt.

¶ Inducit quaſdam cõcluſiones ex premiſſis. quarũ pͣ eſt ꝙ bene opinati ſunt quibus viſum eſt ꝙ aĩa nõ ſit ſine corpore. neqꝫ ſit corpus. Non .n. eſt corpus: q2 non eſt materia: ſed eſt aliquid corporis: q2 ẽ actus corporis. Et q2 omnis actus eſt in eo cuius eſt actus: infert ꝯñter ibi.

¶ Et icſt ob hoc ĩ corpe atqꝫ ĩ corpe tali: nõ ĩ quouis ſine diſcrimine vllo: quẽadmodũ veteres ad corpus ipſam accõmodabant nihil prorſus determinantes quodnam illud ⁊ quale ſit corpus: atqꝫ non recte vt patet. Quippe cum non videatur quoduis ſine vllo diſcrimine quodcunqꝫ ſuſcipere. Hoc autem pacto cum ratione etiam fit ſane. Actus enĩ vniuſcuiuſqꝫ in eo quod eſt potentia: ⁊ in propria materia ſuapte natura fieri eſſeqꝫ ſolet. Animaꝫ igitur perfectionẽ quandam eius: ⁊ actum: ac rationem eſſe: qđ potentiam habet vt huiuſmodi ſit: ex hiſce que diximus innoteſcit.

¶ Et propter hoc in corpore eſt: ⁊ corpore huiuſmodi. ⁊ non ſicut priores ad corpus aptabant ipſam nihil diffinientes in quo ⁊ quali: ⁊ vere cum non videatur accipere quodlibet cõtingens. Sic autem fit ſm rationem. Uniuſcuiuſqꝫ enim actus in potentia exiſtente ⁊ in propria materia aptus natus eſt fieri. Ex quidẽ igitur actus eſt quidam ⁊ ratio potentiam habentis eſſe huiuſmodi manifeſtum ex his.

¶ Scđam cõcluſionẽ .ſ. ꝙ aĩa eſt in corpore ⁊ tali corpore .ſ. phyſico organico: ⁊ hoc non eſt per modum quo priores phyſici loquebanť de aĩa ⁊ vnione eius ad corpus: nihil determinãtes in quo vel quali corpore eẽt: ⁊ vere h̃ eſt ſicut nunc dicimus ꝙ aĩa eſt in determinato corpore: cũ nõ videatur aĩa accipere quodcũqꝫ corpus contingat ſed determinatum. Et hoc rationabiliter accidit: quia vnuſquiſqꝫ actus natus eſt fieri in propria ⁊ determinata mã. vnde ⁊ anima oportet ꝙ in determinato corpore recipiatur. ¶ Ultimo autem epilogando concludit: ꝙ anima eſt actus quidam ⁊ ratio habentis eſſe huiuſmodi .ſ. potentia viuentis.

¶ Animantium autem quibuſdam omnes inſunt potentie dicte: quibuſdam nonnulle ſunt: ⁊ quibuſdaꝫ vna tm̃ ineſſe videtur: atqꝫ potentias anime diximꝰ has: nutritiuum: ſenſitiuum: appetituum: loco motiuum: atqꝫ intellectiuum.

¶ Potentiarum autem anime que dicte ſunt: aliis quidem inſunt omnes: aliis ṽo quedaꝫ harum: quibuſdam ṽo vna ſola. Potentias autem dicimus vegetatiuum: ſenſitiuum: appetitiuũ: motiuũ ſm locũ: intellectiuũ. T.c.27 Lec. V.

Poſtq̃ Ari. diffiniuit aĩam in cõi. Nunc accedit ad determinãdũ de ꝑtibus eius. Nõ autẽ hꝫ aliter aĩa ꝑtes: niſi ſm ꝙ eius potẽtie ꝑtes eius dicuntur ꝑut alicuius potẽtis multa: partes dici pñt ꝑtãtes ad ſingula. Unñ determinare de partibus eius: eſt determinare de ſingulis potẽtijs eius. Diuidiť aũt hec ꝑs in duas. In pͥma determinat de potẽtijs aĩe in cõi: diſtinguẽdo eas adinuiceꝫ. In ſcđa determinat de ſingulis earũ. ibi (Quare primũ de alimento ⁊ gñatione ⁊c̃.) Prima autẽ pars diuidiť in duas. In prima diſtinguit potẽtias aĩe abinuicẽ. In ſcđa oſtendit q̃d de potẽtijs aĩe ⁊ q̃uo ⁊ quo ordine determinãduꝫ ſit. ibi (Quare ⁊ ſm vnumquodqꝫ querendum ⁊c̃.) Circa pͥmũ duo facit. Primo diſtinguit potẽtias anime abinuicem. Scđo oñdit q̃uo ratio cõis aĩe ſe hꝫ ad ꝑtes ꝑdictas. ibi (Manifeſtũ igiť eſt q̃m eodẽ ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo enumerat potentias aĩe. Scđo oñdit q̃uo ſe inuicẽ ꝯſequantur. ibi (Ineſt autem plantis ⁊c̃.) Dicit ergo pͥmo ꝙ de potẽtijs aĩe q̃ ſupra nõiate ſunt quibuſdã inſunt oẽs: ſicut hoĩbus: quibuſdam q̃dã harũ: ſicut alijs aĩalibus: quibuſdaꝫ vna tm̃: ſicut plantis. Et q2 ſuperius nõ nominauerat eas potẽtias: ſed partes aĩe: iõ manifeſtat ꝙ ꝑ potẽtias ideꝫ intelligit: qđ ſupra ꝑ ꝑtes. Quarũ q̃dem ſunt quinque genera .ſ. vegetatiuũ: ſenſitiuum: appetitiuũ: motiuũ ſm locũ. intellectiuũ. ¶ Oportet aũt hec duo videre. Primo q̃dem quare ponunť hic quinque genera potẽtiarũ anime: precipue cũ cõſuetum ſit dici triplicem eſſe animam: vegetabilem: ſenſibilem:

⁊ rationalem. Secundo conſiderare oportet quare hic ponit .5. cũ ſuperius poſuerit tñ q̃tuor. ¶ Sciendũ aũt circa p̃mũ ꝙ cũ oĩs potẽtia dicat̃ ad actũ propriũ: potentia opatiua dĩ ad actũ q̃ ẽ opatio. Potentie aũt aĩe ſunt opatiue. talis .n. eſt potẽtia forme. Unde neceſſe eſt ſꝫ diuerſas opationes aĩe accipi diuerſitatẽ potẽtiaꝝ. Opatio aũt aĩe ẽ opatio rei viuẽtis. cũ igit̃ vnicuiqꝫ rei cõpetat ꝑpria opatio ſm ꝙ hꝫ eſſe: eo ꝙ vnũqđqꝫ opatur in quãtũ eſt ens: oꝫ opationes aĩe ↄſiderare ſm ꝙ inuenitur in viuẽtib⁹. Huiuſmodi aũt viuẽtia inferiora quoꝝ act⁹ eſt aĩa de qua nũc agit̃: habẽt duplex eẽ. Unũ qdem mãle in quo ↄueniũt cũ alijs reb⁹ mãlib⁹: aliud aũt imãle i quo cõicãt cũ ſubſtãtijs ſuperiorib⁹ aliq̃liter. Eſt aũt differẽtia inter vtrũqꝫ eẽ: q2 ſm eẽ mãle qđ eſt per mãm ↄ̄ctũ vnaq̃qꝫ res eſt hoc ſolũ qđ eſt: ſicut hic lapis non eſt aliud q̃ꝫ hic lapis. ſm võ eẽ imãle qđ eſt amplũ ⁊ quodãmõ infinitũ: inq̃ꝫtũ nõ ẽ ꝑ mãm terminatũ: res nõ ſolũ ẽ id qđ eſt: ſed ẽt ẽ quodãmodo alia. Unde i ſubſtãtijs ſuperiorib⁹ imãlib⁹ ſunt quodãmodo oĩa ſicut in vlibus cauſis. Huiuſmodi aũt imateriale eẽ hꝫ duos gradus in iſtis inferiorib⁹. Nã qđdã eſt penitus imateriale .ſ. eſſe intelligibile. In intellectu enim res habẽt eẽ ⁊ ſine mã: ⁊ ſine cõditionib⁹ materialib⁹ idiuiduãtib⁹: ⁊ ẽt abſqꝫ organo corporali. Eſſe aũt ſenſibile ẽ mediũ iter vtrũqꝫ. Nã in ſenſu res hꝫ eẽ ſine materia: non tñ abſqꝫ cõditionibus materialibus indiuiduantibus: neqꝫ abſqꝫ orgão corporali. Eſt enim ſenſus particularium: intellectus võ vniuerſaliũ. Et quãtũ ad hoc duplex eſſe. dicit ꝓhus in

T.c.37 Lec.13. tertio huius. ꝙ aĩa eſt quodãmodo oĩa. Opationes igit̃ que cõpetũt viuenti ſm eſſe mãle ſunt opationes q̃ attribuunt̃ aĩe vegetabili: q̃ tñ lꝫ ad id ordinent̃ ad qđ ẽt ordinant̃ actiones in rebus inanimatis .ſ. ad cõſequẽdũ eſſe ⁊ cõſeruandũ: tñ in viuẽtibus hoc fit ꝑ altiorẽ ⁊ nobiliorem modũ. Corpora enim inanimata gñãtur ⁊ cõſeruantur in eſſe a principio motiuo extrinſeco: aĩata võ generant̃ a p̃cipio intrinſeco qđ eſt in ſemine: conſeruãtur võ a p̃cipio nutritiuo itrinſeco. Hoc .n. vĩ eẽ viuentiũ ꝑpriũ: ꝙ opent̃ tãq̃ꝫ ex ſeipſis mota. Opatiões aũt q̃ attribuunt̃ reb⁹ viuẽtib⁹ ſm eẽ penit⁹ imãle ꝑtinent ad ptẽ aĩe intellectiuã: q̃ võ attribuunt̃ eis ſm eẽ mediũ ꝑtinẽt ad ꝑtẽ aĩe ſenſitiuã. Et ſm hoc triplex eẽ diſtinguitur cõiter triplex aĩa .ſ. vegetabilis: ſenſibilis: ⁊ rõnalis. Sꝫ q2 oẽ eẽ ẽ ſm aliquã formã: oꝫ ꝙ eẽ ſenſibile ſit ſm for^am ſenſibilẽ: ⁊ eẽ itellibile ſm for^am itelligibilem. Ex vnaq̃qꝫ aũt for^a ſeq̃t̃ aliq̃ iclinatio ⁊ ex inclinatiõe opatio: ſicut ex forma nãli ignis ſeq̃t̃ iclinatio ad locũ q̃ ẽ ſurſuꝫ ſm quã ignis dĩ leuis: ⁊ ex hac inclinatiõe ſequitur opatio .ſ. mot⁹ q̃ ẽ ſurſuꝫ. Ad formã igit̃ tã ſenſibilẽ q̃ꝫ intelligibilẽ ſeq̃tur iclinatio q̃dã q̃ dĩ appetit⁹ ſenſibilis: vel itellectualis. ſicut inclinatio ↄ̃ns for^am nãlẽ dĩ appetitus nãlis. Ex appetitu aũt ſequit̃ opatio q̃ eſt mot⁹ localis. Hec igit̃ ẽ rõ q̃re oꝫ eẽ quinque genera potẽtiarũ aĩe: qđ primo q̃rebat̃. ¶ Circa ſcđm ſciẽdum ẽ ꝙ ſupra Ari. intendẽs oñdere ꝙ aĩa eſt p̃cipiũ viuẽdi in oĩb⁹ viuẽtib⁹ diſtinxit ipm viuere ſm gradus viuẽtiũ: ⁊ nõ ſm opationes vite ſm q̃s diſtinguũt̃ hec gñã potẽtiaꝝ. Appetitiuũ ãt nõ ↄſtituit aliquẽ diuerſuꝫ gradũ i viuẽtib⁹: q2 oĩa q̃ hñt ſenſuꝫ hñt appetitũ: ⁊ ſic remanẽt tñ q̃tuor

Lec.3. gradus viuẽtiũ: vt ſupra oñſũ eſt. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et plantis quidẽ nutritiuũ eſt dũtaxat. Alijs autẽ ⁊ idipſum ⁊ ſenſitiuũ. Q2 ſi ſenſitiuum ineſt: ⁊ appetitiuum ẽt ineſt. Nam appetitus: cupiditas eſt: ⁊ ira: atqꝫ voluptas. Animalia võ cũcta vnũ ex ſenſibus habent: tactum inquã ipſum: atqꝫ cui ſenſus ineſt: ei voluptas etiam ⁊ dolor ineſt: ⁊ perceptio iocundi atqꝫ moleſti. Quibus autem hec inſunt: ea cupiditatem etiam habent: hec eſt enim appetitio eius quod afficit voluptate.

¶ Ineſt autem plantis vegetatiuum ſolum: alteris autem hoc ⁊ ſenſitiuum: ſi autem ſenſitiuũ: ⁊ appetitiuũ. Appetitus quidem enim deſiderium ⁊ ira ⁊ voluntas ſunt. Animalia autẽ oĩa habent vnum ſenſum tactum. Cui autem ſenſus ineſt: huic ⁊ letitia ⁊ triſtitia ⁊ dulce ⁊ triſte. Quibus autem hec: ⁊ concupiſcentia. Delectabilis enim appetitus hec.

¶ Oñdit quõ p̃dicte potẽtie ↄſequunt̃ ſe inuicẽ manifeſtãs qđ ſupra dixerat ꝙ potẽtiaꝝ q̃buſdaꝫ inſunt oẽs: q̃buſdã q̃dã: q̃buſdã vna ſola. Ubi ↄſiderãdũ eſt ꝙ ad h̃ ꝙ vniuerſũ ſit ꝑfectũ: nullus gradus ꝑfectiõis in reb⁹ intermittit̃: ſed paulatĩ nã de impfectis ad ꝑfecta ꝓcedit. Propter qđ etiã Ari. in .8. meta. aſſimilat ſpẽs reꝝ nũeris: q̃ paulatim in augmẽtũ ꝓficiũt. Unde in viuẽtibus q̃dã hñt vnũ tñ p̃dictoꝝ .ſ. plãte: in q̃b⁹ eſt ſolũ vegetatiuũ: qđ neceſſe eſt in oĩb⁹ viuẽtib⁹ mãlib⁹ eẽ: q2 huic potẽtie attribuũt̃ opatiões ꝑtinentes ad eẽ mãle. Alijs ãt .ſ. aĩalib⁹ ineſt vegetatiuũ ⁊ ſenſitiuũ. Si aũt eſt ibi ſenſitiuũ: oꝫ ꝙ adſit tertiũ .ſ. appetitiuũ. Qđ q̃dẽ diuidit̃ in tria .ſ. deſideriũ qđ ẽ ſm vĩ ↄcupiſcibilẽ: ⁊ irã q̃ ẽ ſm vĩ iraſcibilẽ: q̃ duo appetit⁹ ꝑtinẽt ad ꝑtẽ ſenſitiuã: ſequũt̃ enim apprehenſionẽ ſenſus. Tertiũ aũt ẽ volũtas qđ eſt appetit⁹ intellectiu⁹ ↄ̃ns .ſ. apꝓhenſionẽ itell'is. Q2 aũt appetitiuũ inſit oĩb⁹ aĩalibus ꝓbat duplici rõne. Quarum p̃ma ẽ: ꝙ oĩa aĩalia hñt ad min⁹ vnũ ſenſuꝫ .ſ. tactũ. q̃b⁹ aũt ineſt ſenſus: ineſt letitia ⁊ triſtitia. delectatio ⁊ dolor. Letitia enim ⁊ triſtitia magis vident̃ ſequi apꝓhenſionẽ interiorẽ. Sꝫ delectatio ⁊ dolor ↄſequunt̃ apprehenſionẽ ſenſus: ⁊ p̃cipue ſenſus tact⁹. Et ſi ẽ letitia ⁊ triſtitia: neceſſe ẽ ꝙ ſit aliq̃d triſte ⁊ dulce .i. delectabile ⁊ doloroſum. oꝫ enĩ oẽ qđ ſentit̃ ſm tactũ eẽ vel ↄueniens: ⁊ ſic eſt delectabile: vel nociuũ. ⁊ ſic eſt doloroſuꝫ. Quibuſcũqꝫ aũt ineſt aliq̃d delectabile ⁊ triſte: his ineſt ⁊ cõcupiſcẽtia q̃ eſt appetit⁹ delectabilis. ergo de primo ad vltimũ: omnib⁹ animalib⁹ q̃b⁹ ineſt ſenſus tactus: ineſt appetit⁹. ¶ Scđaꝫ rõnẽ ad idẽ oſtendẽdũ ponit ibi.

¶ Alimenti preterea ſenſum habent. Tactus enĩ ſenſus eſt alimenti: naꝫ ſiccis: ⁊ humidis: ⁊ calidis atqꝫ frigidis aluntur viuentia cuncta. Horum autem vt patet ſenſus eſt tactus: ceteris võ ſenſibilibus ꝑ accidens nutriuntur. Nihil enim conducit ad alimẽtũ ſonus: vel color: ⁊ odor: ſapor autem vnum quideꝫ eſt eorum que tactu percipiuntur. At võ fames ſitiſue cupiditas eſt: ſicci quidem ⁊ calidi fames: frigidi võ ⁊ humidi ſitis. At ſapor horum quaſi quoddam eſt condimentum. Uerum hec declaranda poſteri⁹ ſunt. Nunc vſqꝫ ſit dictum: animantiũ inquã hiſce que tactum habent: ⁊ appetitum ineſſe. De imaginatione võ non patet: ſed de hoc poſtea conſideremus oportet. ¶ Nõnullis inſuper ⁊ loco motiuum etiam ineſt: ⁊ alijs ratiocinatiuum ac intellectus vt hoĩb⁹: ⁊ ſi q̃d ſit aliud tale vel etiam preſtabilius.

¶ Adbuc autem alimenti ſenſuꝫ hñt: tactus .n. alimẽti ſenſus. Siccis .n. ⁊ humidis ⁊ calidis T.c.28.

T.c.10. lectio.3.

τ frigidis aluntur oīa viuentia: horum autem ſenſus tactus: ſed aliorū ſenſibilium ſm accñs. Nihil enim in alimentū confert ſonus: neqꝫ color: neqꝫ odoratus. Humor aūt vnum aliquod eſt tangibiliū: eſuries aūt τ ſitis eſt concupiſcētia: τ eſuries quidē calidi τ ſicci: ſitis autē frigidi τ humidi: ſapor vō vt delectamētū horū T.c.29. eſt. Certificandū aūt de his poſteriꝰ eſt. Nūc aūt intātū dictū ſit ꝙ animalibus habentibus tactum: τ appetitus inſit. De phantaſia aūt immanifeſtum eſt: poſterius autem intendendū eſt. Quibuſdā autē adhuc ineſt τ ſm locū motiuum. Alteris aūt intellectiuum τ intellectus: vt hominibus: τ ſi aliquod alterum huiuſmodi eſt: aut τ honorabilius.

℄ Que talis ē. Oīa aīalia hñt ſenſum quo cognoſcūt ſuū alimētū.ſ. ſenſum tactus q eſt ſenſus alimenti. Et qꝛ neceſſariū eſt oībꝰ aīalibus vti alimēto. vt dictū eſt. iō neceſſariū eſt ꝙ habeāt ſenſum tactꝰ quo ꝑcipiant ſibi alimentū ꝯueniēs. Qꝛ aūt tactus ſit ſenſus alimēti manifeſtū ē. ſicuti.n. corpora viuētia ꝯſtāt ex calidis τ humidis τ frigidis τ ſiccis: ita ex his nutriūť: tactꝰ aūt eſt ſenſus diſcretiuꝰ horū. (Sed alioꝝ ſenſibiliū).i. alijs ſenſibilibus nō nutriunť viuētia niſi ſm accñs: inq̄tū videlʒ cōiūgunť tāgibilibꝰ. Sonꝰ.n. τ odor τ color nihil ꝯferūt in alimētū inq̄tū hꝫ: ſʒ ſolū inq̄tū ꝯtingit colorata τ odorata τ ſonantia eē calida vel frigida: humida vel ſicca. humor aūt.i. ſapor ē quoddā de numero tāgibiliū qualitatū: ſicut τ guſtus eſt qdā tactus. Sic igiť pʒ ꝙ oīa aīalia hñt ſenſum alimēti: quibuſcūqꝫ aūt ineſt ſenſus alimenti: his ineſt eſuries τ ſitis: quoꝝ vtrūqꝫ ē ꝯcupiſcētia alimēti: eſuries qdē eſt ꝯcupiſcētia calidi τ ſicci: qđ hꝫ rōnē cibi: ſitis aūt frigidi τ humidi: qđ hꝫ rationem potus. Sapor aūt eſt quoddā hoꝝ delectamentū. ſapor.n. delectabilis indicat ꝯueniētē ꝓportionē calidi τ frigidi. humidi τ ſicci i alimēto. Unñ magis ꝑtinet ad delectationē alimēti q̄ȝ ad neceſſitatē. Sic igiť vbicūqꝫ eſt ſenſus tactus: eſt appetitꝰ. Quō aūt phātaſia ſe hꝫ ad appetitiuū τ ſenſitiuū: poſterius diceť. Quibuſdā aūt aīalibꝰ ſupra hec tria.ſ. vegetatiuū: ſenſitiuū: τ appetitiuū ineſt etiam motiuū ſm locū. Alijs vō ſupra hec quatuor ineſt ēt intellectiuū: τ intellectus ipſe.ſ. hoībꝰ: τ ſi aliqđ aliud genꝰ reꝝ eſt ſimile hoībꝰ: aut ēt honorabilius hoībꝰ: inueniť aūt aliqd honorabiliꝰ hoībꝰ qbꝰ ineſt intellectus: eſt.n. ī ſubſtātijs ſeparatis: τ in corporibus celeſtibus: ſi tñ ſunt aīata lʒ in viuētibꝰ mortalibꝰ nō eſt aliqđ genus viuētiū habētiū intellectiuū niſi in ſpecie humana. Cū.n. intellectus nō habeat organū corporale nō pñt diuerſificari habētia intellectū ſm diuerſam cōplexionē organoꝝ: ſicut diuerſificanť ſpēs ſenſitiuoꝝ ſm diuerſas cōplexiones: quibus diuerſimode ſe habent ad operationes ſenſus.

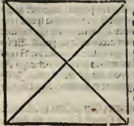
℄ Deinde cum dicit.

℄ Perſpicuum igitur eſt: vnam anime rationem eſſe perinde atqꝫ figure. ℄ Neqꝫ enim ibi figura vlla ꝑter triangulum eſt: τ eas que deinceps ſunt collocate: neqꝫ hic anima vlla preter eas quas diximus. At vt in figuris vna cōmunis ratio fieri poteſt: que cūctis quidem figuris accōmodabitur: nullius autem erit figure propria ratio: ſic τ in animalibꝰ dictis fieri poteſt. Quapropter ridiculum eſt τ in his τ in ceteris rebus cōmunem querere rationem: que quidem nullius eorum que ſunt erit propria ratio: nec in ꝓpria cuiquā accōmodabitur τ indiuidua ſpecie: rationem eas omittentes diffinitionemue que cuilibet hoc pacto competere accōmodariqꝫ poteſt. Et vō quemadmodum in figuris: ſic τ in anima ſit. Nam tñ in figuris q̄ȝ in animantibus in eo qđ deinceps eſt collocatum: id ineſt potentia qđ illo eſt prius. In q̄drato nanqꝫ triangulus: τ in ſenſitiuo vegetatiuum ineſt vt patet.

℄ Manifeſtum igitur eſt ꝙ eodem modo vna T.c.30. vtriuſqꝫ erit ratio aīe τ figure. Neqꝫ.n. ibi figura eſt preter triangulū τ figuras: τ q̄ ꝯſequenter ſunt: neqꝫ hic aīa preter predictas eſt: fiet autē vtriuſqꝫ τ in figuris rō cōis: q̄ cōueniet qdē oībꝰ: propria aūt nullius erit figure. Similiter autē τ in dictis animabus. Unde ridiculū eſt querere cōem rationē τ in his τ in alteris: que nullius erit eorum que ſunt propria ratio: neqꝫ ſm propriam τ indiuiduam ſpeciem dimittentibꝰ huiuſmodi. Similiter aūt ſe habent ei qđ de fi T.c.31. guris eſt: τ que ſm animā ſunt. Semper enim in eo qđ eſt ꝯſequēter: eſt in potētia qđ prius ē in figuris τ in aīatis: vt in tetragono qdē trigonū eſt: in ſenſitiuo autem vegetatiuum.

℄ Oſtēdit q̄liter ſe hꝫ ꝑdicta diffinitio aīe ad ꝑtes enumeratas. Et ad huius intellectū ſciēdū eſt ꝙ Plato poſuit vniuerſalia eſſe ſeparata ſm eſſe: tñ in illis q̄ ſe habēt ꝯſequēter nō poſuit vnā ideā cōem ſicut in nūeris τ figuris. nō.n. poſuit vnā ideā numeri preter oēs nūeros: ſicut poſuit vnā ideā hominis preter oēs hoies: eo ꝙ numeroꝝ ſpēs naturali ordine ꝯſequenter ſe habēt. Et ſic prima earꝫ.ſ. dualitas eſt cā oium ꝯſequētiū. Unñ nō opꝫ ponere aliquā ideā cōem numeri ad cauſandā ſpēm numeroꝝ. Et ſilr rō eſt de figuris. Nā eius ſpēs ꝯñter ſe hñt ſicut τ ſpēs numeroꝝ: trigonū enī eſt añ tetragonū: τ tetragonū añ pētagonū. Dicit ḡ manifeſtū eſſe ꝙ eodē mō vna eſt rō aīe ſicut vna eſt rō figure: ſicuti.n. inter figuras nō eſt aliqua figura q̄ ſit ꝑter triāgulū τ alias ſpecies ꝯſequētes vtpote que ſit communis omnium figurarum: ita nec in propoſito eſt aliqua anima quaſi ſeparata exiſtens preter omnes predictas partes. Sed quāuis non ſit vna figura ſeparata ineſſe preter omnes figuras: etiam ſm Platonicos qui ponunt ſpecies communes ſeparatas: tamen inuenitur vna ratio communis q̄ conuenit omnibus figuris: τ non eſt propria alicuius earum: ita eſt τ in animalibus. Et ideo ridiculum eſt ꝙ homo querat vnam rationem communem tam in animalibus q̄ȝ in alijs rebus que non conueniat alicui animarū que ſunt in rerum natura particulariter. Neqꝫ etiam eſt conueniens ꝙ homo querat diffinitionem aīe ſm vnāquāqꝫ ſpeciem anime: τ dimittat diffinitionem communem omnibus animabus. Ergo neqꝫ diffinitio communis anime pretermittenda fuit. neqꝫ ſic eſt aſſignāda diffinitio communis anime ꝙ non conueniat ſingulis animabus. Et quia dixerat ꝙ eodem modo ſe habet ratio anime ſicut ratio figure oſtendit conuenientiam inter vtrunqꝫ: τ dicit ꝙ ſimiliter ſe habent figure τ anime ad

inuicem: in vtriſqȝ enim illud quod eſt prius: eſt in potētia in eo qđ eſt ɔſequēter. Manifeſtū eſt eni in figuris ꝙ trigonū qđ eſt prius eſt potētia in tetragono. Poteſt eni tetragonum diuidi in duos trigonos. Et ſimiliter in anima ſēſitiua vegetatiuū eſt quaſi quedā potentia eius: ⁊ quaſi anima per ſe. Et ſimiliter eſt de alijs figuris ⁊ alijs ptib⁹ anime.

℄ Quapropter in ſingulis querendum eſt: quenā ſit cuiuſqȝ anima: vt quenam ſit anima plante: que beſtie: que deniqȝ hominis.

℄ Quare ⁊ ſm vnūquodqȝ q̄rendum quid ſit vniuſcuiuſqȝ anima: aut que plante: ⁊ que hominis: aut beſtie. Lec. VI.

POſtq̄ pħs enumerauit genera potētiarum aie: ⁊ quō ſe hȝ diffinitio cōis aie ſupra poſita ad ptes ei⁹. Hic oñdit qđ aliud mō determinādū ſit: ⁊ quo ordine. Et diuidit in ptes duas. In pma oñdit qđ determinādū reſtat de anima. Scđo oñdit quo ordine determīare oporteat ibi (Neceſſariū aūt ē debētē.) Circa pmū oñdit duo reſtare ad determinādū: quoꝝ vnū ɔcludit ex pdictis.

Lect.5. Dictū ē ſupra: ꝙ ſicut nō ē q̄renda talis diffinitio cōis aie q̄ nulli aie ꝓriū ɔueniat: ita nō debem⁹ eē cōtēti diffōne cōi: ſȝ ops ꝓpriā diffōnez cuiuſlibet ptis aie ingrere. ⁊ ex h ɔcludit ꝙ hoc ſm vnūquodqȝ aiatū q̄rēdū eſt q̄ ſit vniuſcuiuſqȝ aia. vt. ſ. ſciat̄ qđ eſt aia plante: ⁊ qđ aia hoīs: ⁊ qđ aia beſtie: ⁊ hoc eſt ſcire de vnaquaqȝ parte anime quid ſit. ℄ Secundo ibi.

℄ Quam autem ob cauſam deinceps ſic ſe habent: conſiderare oportet. Senſitiuū nanqȝ ſine vegetatiuo non eſt. At a ſenſitiuo vegetatiuū in plantis ſeiūgitur. Rurſus ſine tactu nullus ceterorum ſenſuum eſt. At ipſe tactus ſine ceteris eſt. Complura nanqȝ ſunt animalium: que neqȝ viſum neqȝ auditū neqȝ ſenſum habent odoris. Et eorū rurſus que ſentiūt quedam habent loco motiuum: quedam nō habent. Extrema autem atqȝ minima ratione habēt ⁊ mentem. Quibus enim mortalium ineſt ratio ijs inſunt continuo ⁊ cetera cuncta. At quibus vnumquodqȝ illorum ineſt: hiſce non omnibus ineſt ⁊ ratio. Sed quedam imaginatione vacant: quedam hac ſola viuunt. De intellectu vō contemplatiuo alia ratio eſt. Que cum ita ſint: patet horum cuiuſqȝ rationē anime maxime rationem propriam eſſe.

℄ Propter quā aūt cāȝ cōſequēter ſic ſe habēt. cōſiderādum eſt. Sine. n. vegetatiuo ſenſitiuū non eſt. A ſenſitiuo aūt ſeparat̄ vegetatiuū in plātis. Iteꝝ aūt ſine quidē eo qđ pōt tangere: aliorum ſenſuum neqȝ vnus eſt. Tactus autē

T.c.32 ſine alijs eſt. Multa. n. aialiū neqȝ viſum: neqȝ auditū habēt. neqȝ odoratus ſenſum. Et ſenſitiuoꝝ aūt alia qdē habent ſm locum motiuū: alia vō nō habēt: vltimum autem ⁊ minimum rōnē ⁊ intellectum: vt hō: aut huiuſmodi aliō. Quibus. n. ineſt ratiocinatio corruptibilium. his ⁊ reliqua oia. Quibus aūt illoꝝ vnūqđqȝ: non oibus ratiocinatio: ſed quibuſdā quidem neqȝ imaginatio. Alia autem hac ſola viuunt. De ſpeculatiuo aūt intellectu alia ratio eſt. Quod quidem igitur de horum vnoquoqȝ ratio hec ꝓprijſſima ⁊ de anima: manifeſtum eſt.

℄ Ponit aliud qđ reſtat ad determinādū. Dictū eſt. n. ſupra ꝙ ptes aie ɔſequēter ſe hñt adinuicē ſicut ſpēs figure. Sed ɔſiderandū eſt ꝓꝑ quā cām ptes aie hoc modo ſe habeāt ɔſequēter. Huiuſmodi. n. cām in fine libri aſſignabit. Exponit aūt qualr̄ ſe habeāt ɔſequēter: qꝛ ſenſitiuū nō pōt eſſe ſine vegetatiuo: ſȝ vegetatiuū ſepat̄ a ſēſitiuo in plātis. Nec eſt mirū: qꝛ ſupra dictū eſt ꝙ opa vegetatiui ordināt̄ ad adipiſcēdū ⁊ ɔſeruādū eſſe nāle qđ ſubiacet. q. fundamētū. Iteꝝ ēt ɔñtia q̄dā inuenit̄ i ipiſ ſenſibus: qꝛ ſine ſenſu tact⁹ nullus alioꝝ ſenſuum eē pt: tactus aūt inuenitur ſine alijs ſenſibus. Multa. n. aialiū neqȝ viſum hñt neqȝ auditū: neqȝ ſenſuȝ odoratus: ſȝ ſolū tactū. Et hoc ēt rōnabiliter accidit. Nā tactus eſt ſenſus pceptiuus eoꝝ q̄ ptinēt ad ɔſiſtētiā aialis: ex qb⁹. ſ. alal ɔſtat ⁊ nutrit̄. Alia vō ſenſibilia nō ɔferūt hoc niſi p accidēs. Vñ alij ſenſus nō ſunt de neceſſitate aialis: ⁊ ꝓꝑ hoc nō inueniunt̄ in oīb⁹ aialibus: ſed in pfectis. Eſt ēt ɔſiderāda ɔñā ſenſitiui ⁊ motiui. Nā motiuū non eſt ſine ſenſitiuo: ſenſitiuū aūt pōt eſſe ſine motiuo: aliq̄. n. habētiū ſenſum habēt etiā motū ſm locū: ſed aliq̄ non hñt. Sȝ itelligēdū ē de motu ꝓgreſſiuo aialiū: ſm ꝙ aialia mouent̄ de loco ad locum. Hic. n. motus non ineſt oībus animalibus. Sed que carent hoc motu habent aliquem motū localē. ſ. dilatatiōis ⁊ cōſtrictionis: ſicut apparet in oſtreis. Illud autem qđ eſt vltimū inter omnes partes anime ⁊ minimū: qꝛ nō diuidit̄ in diuerſa ſȝ ſpēs eſt ꝙ hȝ rōnē ⁊ intellectū: qꝛ qbuſcunqȝ de numero corruptibiliū ineſt ratio: his inſunt ⁊ omnia alia predicta. Hoc āt dicit vt pſeruet ſe a ſubſtātijs ſepatis: ⁊ a corpibus celeſtibus ſi ſunt aiata. qꝛ cum ſint ſine generatiōe ⁊ corruptione: nō indigēt vegetatiuo. Iterum eorum intellectus per ſe ſpeculatur ea que ſunt ſm ſe itelligibilia: vñ nō indigent ſenſibus ad cognitionē intellectiuā ɔſequēdam. Sed in mortalibus habentibus intellectum: neceſſe eſt omnia alia preexiſtere ſicut quedam inſtrumēta ⁊ pparatoria ad intellectum: qui eſt vltima perfectio intēta in operatione nature. Nō aūt oībus qbus ineſt aliqđ pdictorum ineſt ⁊ ratio. Et qꝛ imaginatio videt̄ habere q̄dā affinitatē ad intellectū: cum ſupra dictū ſit ꝙ intellectus vel eſt phātaſia q̄dā: vel nō ſine phātaſia: addit de imaginatione: ⁊ dicit ꝙ quibuſdā aialib⁹ nō ſolū nō ineſt intellectus: ſed nec etiam imaginatio. ℄ Videtur tamē hoc eē ɔtrariū ei qđ ſupra dixerat: qꝛ ſi pars deciſa hȝ ſenſum ⁊ appetitum: ꝙ hȝ ēt phātaſiā. ſi tñ phātaſia eſt idem cum imaginatione vt vȝ. ℄ Dicēdū eſt igit̄ ꝙ aialia imperfecta (vt in tertio dicetur) hñt qdeȝ phantaſiā. ſed indeterminate. qꝛ. ſ. motus phātaſie nō remanēt in eis poſt apprehenſionē ſenſus: in aialibus aūt pfectis remanet motus phantaſie ēt abeuntibus ſenſibilibus. Et ſm hoc vȝ hic ꝙ imaginatio non eſt eadē oībus aialibus. Sed q̄dā aialia ſunt q̄ hac ſola viuunt carentia. ſ. intellectu

Margin (right): lectio.5 (beside "ſitiuo in plātis. Nec eſt mirū"); lect. 4 (beside "tamē hoc eē ɔtrariū"); lectio.5 (beside "aialia imperfecta")

tellectu ⁊ directa in ſuis operationibus per imaginationē. ſicut nos dirigimur per intellectū. Et lʒ nō omnibus aīalibus inſit imaginatio: ſicut nec intellʼs: tn̄ de intellectu ſpeculatiuo eſt alia ratio: q̄ʒ de imaginatione. Differunt enī adinuicē: vt infra patebit. Manifeſtū eſt igitur
Lib° 3° t.c. 157. ꝙ de vnaquaqꝫ parte aīe ꝓpriſſime dicaꝛ hec diffinitio que aſſignata eſt de anima. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe eſt autem eum qui de hiſce cōſiderationē facturus eſt: quidnā ſit vnūquodqꝫ ipſoꝝ accipere: deniqꝫ querere: perſcrutariqꝫ de hiſce que ſequuntur: ac comitantur.

T.c. 33. ¶ Neceſſariū autē eſt debentē de his perſcrutationē facere: accipere vnūqdqꝫ coꝛuʒ quid eſt. Poſtea ſic de habitis aut ⁊ de alijs iueſtigare.

¶ Oſtendit quo ordine determinādū ſit de partibus aīe. Et aſſignat ordinē quātū ad duo. Primo quātū ad hoc: ꝙ ille q̄ debet de ꝑtibus aīe pſcrutari. p̄mo debet accipere vnūqdqꝫ hoꝝ quid eſt: ⁊ poſtea debet conſiderare de habitis. i. cōſequētibus partibus ⁊ de alijs que ſunt conſideranda circa ꝑtes aīe ⁊ circa ipſa aīata: ſicut de organis ⁊ de alijs huiʼ. Et iſte ordo neceſſariʼ eſt: q̄ ſi ſimˡ de oībʼ determinareꝛ: eēt ꝯfuſa doctrīa. ¶ Scd̄ʒ tāgit ibi.

¶ Quod ſi dicere oportcat quid vnūqdqꝫ ipſoꝝ ſit: vt q̄d ſit intellectiuū: vel ſenſitiuū: vel nutritiuū: antea dicendū eſt quidnā ſit intelligere: quid ſentire. Nam operationes actioneſue potētijs viribuſqꝫ priores ſunt ratione. Quod ſi ita ſit: atqꝫ prius etiam obiecta q̄ʒ iſta contemplari oportcat: primum profecto de illis propter candē cauſam: vt de alimento de ſenſibili: de intelligibili determinare oportet.

¶ Si autē opʒ dicere quid vnūqdqꝫ ipſorum. vt quid intellectiuū: aut ſenſitiuū: aut vegetatiuum: prius adhuc dicendū quid ſit intelligere: ⁊ q̄d ſentire. Priores enī potētijs actus ⁊ operationes ſ̄m rōnem ſunt. Si aūt ſic: adhuc his priora oppoſita opʒ cōſiderare: de illis primuʒ vtiqꝫ oportebit determinare propter eādē cauſam: vt de alimento ⁊ ſenſibili ⁊ intelligibili.

¶ Dicens ꝙ ſi opʒ de aliqua ꝑte aīe dicere q̄d eſt. ſ. q̄d eſt intellectiuū: aut ſenſitiuū: aut vegetatiuū: pꝛius opʒ dicere de actibus. ſ. q̄d ſit itelligere: ⁊ quid ſentire. Et hoc iō q̄ ſ̄m rationē diffinitiuā: actus ⁊ opationes ſunt p̄ores potentijs. Potētia enī ſ̄m hoc ipſuʒ qd̄ eſt īportat habitudinē quādā ad actū: eſt enī p̄nᵐ quoddā agēdi vel patiēdi. vnde opʒ ꝙ actus ponanꝛ in diffinitionibʼ potētiarū. Et ſi ita ſe hʒ circa ordinē actus ⁊ potentie: ⁊ actibʼ ad h̄ ſunt p̄ora oppoſita. i. obiecta. Spēs enī actuū ⁊ opationū ſumunꝛ ſ̄m ordinē ad obiecta. Oīs enī aīe opatio vel eſt actus potētie actiue vel paſſiue. Obiecta q̄dē potētiarū paſſiuarū cōparanꝛ ad opationes eaꝝ vt actiua: q̄ reducunt potētias in actū: ſic viſibile viſum: ⁊ omne ſenſibile ſenſuʒ. Obiecta vō potētiarū actiuarū comparanꝛ ad operationes ipſarū vt fines. Obiecta enī potentiaꝝ actiuarū ſunt operata ipſarū. Manifeſtū eſt aūt ꝙ in q̄buſcūqꝫ p̄ter operationes ſunt aliqua operata ꝙ operata ſūt
Lec. 6° fines operationū: vt dī in p̄ ethi. ſicut domʼ que edificaꝛ eſt finis edificationis. Manifeſtū eſt igiꝛ ꝙ omne obm̄ cōparaꝛ ad opationē aīe vel vt actiuuʒ: vel vt finis. Ex vtroqꝫ aūt ſpecificaꝛ opatio. Manifeſtū eſt enī ꝙ diuerſa actiua ſ̄m ſpēm hn̄t opationes ſpecie differētes: ſicut calefactio eſt a calore: ⁊ infrigidatio a frigore. Silr etiā ex termino ⁊ fine ſpecificaꝛ opatio: ſic ſanatio ⁊ egrotatio differūt ſpecie ſ̄m dr̄iaʒ ſanitatis ⁊ egritudinis. Sic igiꝛ obta ſunt p̄ora opationibʼ aīe in via diffiniēdi. Vn̄ ⁊ p̄us oportebit determinare de obiectis q̄ʒ de actibʼ ꝓꝑ eandē cām ꝓꝑ quā ⁊ de actibʼ p̄us determinaꝛ q̄ʒ de potētijs. Obiecta aūt ſunt ſic alimētū reſpectu vegetatiui: ⁊ ſenſibile reſpectu ſenſus: ⁊ itelligibile reſpectu itellʼs. ¶ Sed ſciēdū eſt ꝙ ex obiectis diuerſis nō diuerſificātur actus ⁊ potētie aīe: niſi qn̄ fuerit dr̄ia obtoꝝ īquantū ſunt obta. i. ſ̄m rōnē formalē obiecti: ſicut viſibile ab audibili. Si aūt ſeruetꝛ eadē ratio obiecti: quecūqꝫ alia diuerſitas nō īducit diuerſitatē actuū ſ̄m ſpēm et potētie. Eiuſdē enī potētie eſt videre hoiem coloratū ⁊ lapideʒ coloratū: q̄ hec diuerſitas ꝑ accñs ſe hʒ in obiecto īquātū eſt obiectū. ¶ Sciendū eſt etiaʒ ꝙ itellʼs nr̄ poſſis eſt in potētia tm̄ i ordine itelligibiliū: ſit aūt actu ꝑ formā a phātaſmatibʼ abſtractā: nihil aūt cognoſcit niſi ſ̄m ꝙ eſt actu: vn̄ intellʼs poſſibilis noſter cognoſcit ſeipſum ꝑ
ſpēm itelligibilē: vt in 3° habeꝛ: nō aūt intuēdo eſſentiā Lec. 8.
ſuā directe. Et iō opʒ ꝙ in cognitione aīe ꝓcedamus ab t.c. 8.
his q̄ ſūt magis extrinſeca: a q̄bus abſtrahunꝛ ſpēs itelligibiles: per q̄s intellʼs itelligit ſeipſuʒ: vt. ſ. per obiecta cognoſcamʼ actus: ⁊ ꝑ actus potētias: ⁊ per potētias eſſentiam aīe. Si aūt directe eſſentiā ſuā cognoſceret anima per ſeipſam: eſſet contrarius ordo ſeruādus in aīe cognitione: q̄ quāto aliquid eēt propinquius eſſentie anime: tanto per prius cognoſceretur ab ea.

¶ Quare de alimento de generationeue primo dōʒ eſſe videꝛ. Nutritiua nāqꝫ anima ⁊ ceteris ieſt: ⁊ prima eſt: ⁊ maxime cōis anime vis ⁊ potentia: qua cūcta viuentia viuūt: cuius ſunt operationes: officiaue generare nutrimentoqꝫ vti.

¶ Quare primū de alimento ⁊ generatione dicendū eſt. Vegetatiua enim anima ⁊ alijs ineſt T.c. 34
prima: ⁊ maxime cōmunis potentia eſt anime: ſ̄m quaʒ ineſt viuere omnibus: cuius ſunt opera generare ⁊ alimento vti. Lec. VII.

Poſtq̄ꝫ ꝑhʼs diſtīxit potētias aīe abinuiceʒ ⁊ oſtēdit q̄d ⁊ quo ordine de eis tractādū ſit. h̄ ſ̄m ꝑtaxatū ordinē de eis determinat. Et diuidiꝛ in ꝑtes duas. In p̄ma determinat de ſingulis ꝑtibʼ aīe q̄d ſit vnaq̄qꝫ. In 2ª aſſignat cām q̄re talē ꝯtiā hn̄t adīuicē. ibi (Vegetabiles igitur hn̄t aīam ⁊c̄.) in penultio caplo libri. Prima diuidiꝛ in ꝑtes q̄tuoꝛ. In p̄ma determinat de vegetatiuo. In ſcd̄a de ſenſitiuo. ibi (Determinatis aūt his dicamʼ cōiter de oī ſenſu ⁊c̄.) In 3° de itellectiuo. ibi (De ꝑte āt aīe q̄ cognoſcit ⁊c̄.) In 4° de motiuo ſ̄m locū. ibi (De mouente aūt ꝙ forte aīe ſit ⁊c̄.) De appetitiuo aūt nō facit ſpālem tractatū: q̄ appetitiuū nō ꝯſtituit aliquē ſpālē gradū viuentiū: ⁊ q̄ ſimˡ cū motiuo de eo determinaꝛ. Pꝛīa āt ꝑs diuidiꝛ in duas. In p̄ma p̄mittit q̄dā que ſunt neccīa ad cognitionē ꝑtis vegetatiue. In 2ª determinat de ꝑte vegetatiua. ibi (Quū aūt eadē potētia aīe vegetatiue ⁊ gn̄atiue ⁊c̄.) Pꝛīa diuidiꝛ in duas. In p̄ma dicit de quo eſt intētio. In 2ª manifeſtat q̄dā q̄ ꝑexigunꝛ ad cognē ꝑtis vegetatiue. ibi (Naliſſimū enī opeꝝ ⁊c̄.) Cōcludit ergo p̄mo ex p̄dictis ꝙ cū dicēdū ſit p̄mo de obiectis ⁊ actibʼ q̄ʒ de potētijs. ⁊ p̄mo de pᵃ poᵃ: q̄ʒ de ꝯſequētibʼ ſeqꝛ ꝙ p̄ dicendum eſt de alimento quod eſt obiectum anime vegetatiue: ⁊ de generatione que eſt actus eius. Ideo p̄mo dicenduʒ eſt de obiecto ⁊ actu huiuſmodi partis q̄ʒ alia

rũ:quia iſta pars eſt p̃ma īter alias p̃tes anime in ſubie-
ctis in q̃bus inuenit̃ cũ alijs:eſt enim quaſi fundamẽtũ
aliarũ:ſicut eſſe naturale ad qḋ pertinent op̃ationes ei⁹:
eſt fundamentum eſſe ſenſibilis ⁊ intelligibilis. Et alia
ratio eſt quare prius de ea dicendum eſt:q̃a ipſa eſt cõis
oĩbus viuentibus.ipſa eni ſeparatur ab alijs:ſed alie nõ
ſeparantur ab ea:⁊ de cõibus prius eſt agẽdũ. Huiuſmo
di autem partis opera ſunt generare ⁊ alimento vti.⁊ iõ
de iſtis primo agendum eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec enim operatio maxime omnium operationũ
viuentibus eſt naturalis: viuentibus inquam hiſce
que ſunt perfecta nõ membris capta: queq; nõ ſine
ſemine oriuntur: vnũqḋq; inquã aliud ſibi ſimile p-
creare:animal quidẽ animal:planta autẽ plantã: vt
ſint ſemper hoc pacto conditionẽq; ſubeant quoad
poſſunt diuinã. Id enim ipſum appetunt vniuerſa:
gratiaq; ipſius omnia agunt:quecũq; ſm naturam
agunt. Duplex eſt autẽ id cauſa cuius cetera fiunt:
atq; vnum eſt quod:alterum quo. Cũ igitur ſemper
eſſe cõditionemq; diuinã ſubire. Continuatione ne-
queant animantia:q̃a fieri nequit vt caducorũ atq;
mortalium quicq̃ idem vnũq; numero ſemper per-
maneat:vt vnũquodq; poteſt:ſic eternitatis condi-
tioniſq; diuine particeps eſt:aliud quidem magis:
aliud aũt minus. Permanetq; non ipſuz:ſed tale q̃-
le eſt ipm̃:numero q̃dẽ non vnum:ſpecie aũt vnũ.

¶ Naturaliſſimũ eni operũ viuentibus quecũ-
q; perfecta ⁊ non orbata:aut generationẽ ſpõ-
taneam habent:facere alterũ quale ipſum:aĩal
quidẽ aĩal. planta autẽ plantam:quatenus ipſo
ſemp ⁊ diuino eſſe ⁊ imortali participent ſm
q̄ poſſunt. Omnia enim illud appetunt:⁊ illi⁹
cauſa agunt omnia quecũq; agunt ſm naturã.
T.c.35. Id autez qḋ cuius cauſa fit:dupliciter eſt:hoc
quidem cuius:illud v̾o quo. Quoniam igitur
cõmunicare non poſſunt ipſo ſemper ⁊ diuino
continuatione:p̃pter id qḋ nihil contingit cor-
ruptibilium idẽ ⁊ vnũ numero permanere:ſm
q̄ poteſt p̃ticipare vnumqḋq; ſic cõmunicat:
hoc quidem magis:illud v̾o minus. Et perma
net non idem:ſed vt idem:numero quidem nõ
vnum:ſpecie autem vnum.

¶ Determinat quedã que preexigunt̃ ad cognitionẽ par
tis vegetatiue. Et diuidit̃ in duas partes. In prima oſtẽ
dit q̄ generare pertinet ad partem vegetatiuã: qḋ ideo
neceſſarium fuit:q̃a ſupra huic parti non attribuit gene-
rationẽ:ſed ſolum augmentum ⁊ decrementuz. In ſc̃da
oſtẽdit q̄ opera potentie vegetatiue ſint ab aĩa:qḋ ideo
neceſſarium fuit:q̃a cum his operibus deſeruiant quali
tates actiue vel paſſiue poſſet alicui videri q̄ eẽnt a na-
tura ⁊ non ab aĩa:⁊ precipue q̃a in plãtis eſt vita occul-
ta ⁊ latens:⁊ hoc ibi (Eſt autez aĩa viuentis corpis ⁊c̃.)
Primũ oſtendit tali ratione. Oĩs operatio que naturalr̃
inuenitur in oĩbus viuentibus pertinet ad potentiaz ve
getatiuã ſm quã p̃mo viuere ineſt oĩbus:vt dictũ eſt:ſ;
generare naturalr̃ ineſt oĩbus viuentibus:ergo pertinet
ad potentiã vegetatiuaz. Dicit ergo q̄ ideo generare eſt
opus aĩe vegetatiue: q̃a inter alia opera eſt magis nãle

oĩbus viuentibus. Et dicit̃ naturaliſſimũ:q̃a in hoc 9ue-
nit etiam cũ alijs rebus inaĩatis que gñationẽ habent:ſ;
alio modo:habẽt eni inaĩata gñationẽ ab extriſeco gene
rante:ſed viuẽtia a p̃ncipio intrinſeco iquãtũ generant̃
ex ſemine qḋ proficit in rem viuã. Sed ab iſta generali
tate viuentiũ excipiunt̃ tria q̃bus hoc opus nõ cõpetit.
Primo illa que ſunt imperfecta:ſicut pueri nõ generãt.
Qḋ eni poteſt alterũ facere tale quale ipſum eſt in vno-
quoq; genere perfectũ eſt. Sc̃do excipit illa que patiũt̃ 4° me-
aliquẽ defectũ alicuius principij nãlis:ſicut ſunt ſpado- theoro.
nes ⁊ frigidi. Tertio aĩalia ⁊ plante que generantur ſine t.c.19.
ſemine ex putrefactione. In his eni p̃pter ſui īperfectio-
nem ſufficit ad eorũ p̃ductionem agens vniuſe.ſ.virtus
corporis celeſtis ⁊ materia diſpoſita. In aĩalibus autem
perfectis plura requirunt̃ p̃ncipia:nõ eni agens vniuſe
ſufficit:ſed requirit̃ agens p̃priũ vniuocũ. Dicit ergo q̄
viuentia poſſunt facere alterũ quale ipſa ſunt (quecũq;
ſunt perfecta) ad excludendũ pueros (et nõ orbata.) ad
excludendũ eunuchos:⁊ habẽtes ſiles defectus. (aut q̃-
cunq; non hñt generationẽ ſpontaneã.) ad excludendũ
ea que generant̃ ex putrefactione:que dicunt̃ quaſi ſpõ
te naſci:q̃a p̃ducunt̃ ex terra ſine ſemine per illã ſilitudi
nẽ que dicit̃ aliq̃uis ſponte facere illud ad qḋ ab extrin-
ſeco nõ iducit̃. Sic aũt intelligit̃ q̄ res viua facit alteꝝ
q̃le ipſum eſt:q̃a aĩal facit aĩal:⁊ plãta plantã. Et vlteri⁹
ſm ſpẽm tale aĩal facit tale aĩal. vt hõ generet hoiem:et
oliua oliuã. Ideo aũt eſt nãle viuẽtibus facere alterũ ta
le q̃le ipſuz eſt (vt ſemp p̃ticipent ſm q̄ p̃nt diuino ⁊ i-
mortali.) i. vt aſſimilent̃ ei ſm poſſe. ¶ Cõſiderãdũ eſt
eni q̄ ſicut ſũt diuerſi gradus p̃fectiõis in aliq̃ vno ⁊ eodẽ
qḋ exit de potẽtia in actũ:ita etiã ſunt diuerſi gradus p-
fectionis in diuerſis entibus:vñ quãto aliq̃d fuerit ma-
gis perfectũ:tãto p̃fectiorib⁹ magis aſſimilat̃. Sic igit̃
vnũqḋq; qñ fuerit exiẽs de potẽtia in actũ: cũ fuerit in
potẽtia ordinat̃ ad actũ ⁊ appetit ipſuz nãliter:⁊ cũ fue-
rit in actu min⁹ p̃fecto deſiderat actũ p̃fectiorẽ:ita vnũ-
qḋq; qḋ eſt in īferiori gradu reruz deſiderat aſſimilari
ſup̃iorib⁹ quãtũ põt. Et hoc eſt qḋ ſubiũgit q̄ (oĩa appe
tunt illḋ.) ſ. aſſimilari diuo ⁊ imortali. (et illius cã agũt
q̃cũq; nãlr̃ agũt.) ¶ Sz itelligẽdũ eſt q̄ id cui⁹ cã agit̃
dicit̃ duplr̃. vno mõ id cuius cauſa agit̃ directe:ſicut ſanita
tis cauſa agit medicus. Alio mõ ſicut quo. Qḋ põt itelli
gi duplr̃. vno mõ vt intelligamus q̄ finis dicit̃ et ſubm
habẽs id cuius cauſa agit̃:vt ſi dicamus q̄ finis medici
ne eſt nõ tm̃ ſanitas:ſed corpus hñs ſanitatẽ. alio modo
vt dicamus q̄ finis eſt nõ tm̃ p̃ncipale intentũ:ſed etiaʒ
illud quo illud adipiſcimur:vt ſi dicam⁹. q̄ finis medi-
cine eſt calefacere corp⁹:q̃a a calore habet̃ eq̃litas cõple
xionis:que eſt ſanitas. Sic igit̃ et hoc põt dici q̄ ipſum
eſſe perpetuũ eſt cuius cauſa agit̃:vl̃ res habẽs perpetui
tatẽ:cui nãlia intẽdunt aſſimilari per gñationẽ:in quo.ſ.
eſt perpetuitas:vel etiã ipſa gñatio qua p̃petuitatẽ adi-
piſcunt̃. Quia igit̃ nõ poſſunt cõicare īferiora viuentia
ipſi eſſe ſempiterno ⁊ diuino per modũ cõtinuationis.i.
vt maneant eadẽ numero p̃pter hoc q̄ nihil corruptibi-
lium cõtingit vnũ ⁊ idẽ numero permanere ſemp:cũ ne
ceſſitas corruptionis ſit neceſſitas abſoluta:vtpote p̃ue-
niens ex ipſa materia:nõ ex fine:ſequit̃ q̄ vnũqḋq; cõi
cet perpetuitate ſm q̄ põt:hoc quidẽ magis qḋ eſt diu-
turnus:illud v̾o minus qḋ eſt minus diuturnũ:⁊ tñ p̃ma
net ſemp p̃ gñationẽ:nõ idẽ ſimplr̃. (ſ; vt idez.) i. in ſili
ſm ſpẽm. Unde exponẽs qḋ dixerat:ſubdit q̄ nõ perma
net vnũ numero qḋ eſt eſſe vnum ſimplr̃:ſed permanet
idez ſpecie:quia vnumqḋq; generat ſibi ſimile ſm ſpe-
ciem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt

¶ Eſt autẽ anima corporis cauſa: principiũq; viuẽtis. Atqui cũ multifariaz hec dicantur: aĩa pari mõ tribus determinatis modis cauſa eſt. Nam eſt cã a qua pfluit motus: eſt etiã grã cui⁹ cetera fiũt: eſt inſuper vt forma corpoꝝ aĩatoꝝ: ſubſtantiaue.

T.c.36. ¶ Eſt autem anima viuentis corporis cauſa ⁊ principium. Hec autez multipliciter dicuntur. Attamẽ aĩa ſm determinatos modos tres cauſa dicitur. Etenim vnde motus cauſa eſt: ⁊ cuius cauſa: ⁊ ſicut ſubſtantia animatoruz corporum anima cauſa.

¶ Oſtendit q opera que attribuunt̃ potẽtie vegetatiue ſunt ab aĩa. Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit veritatez. Scðo excludit errorẽ. ibi (Empedocles aũt nõ bene dixit ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo pponit qð intẽdit: ⁊ dicit q aĩa eſt pncipiũ ⁊ cauſa viuẽtis corporis. Et cũ pn̄ ⁊ cauſa dicat̃ multiplr: aĩa dicit̃ tribus modis pncipiũ ⁊ cauſa viuẽtis corpis: vno modo ſicut vnde eſt pncipiũ motus. Alio mõ ſicut cui⁹ cauſa. i. finis. Tertio ſicut ſubſtantia. i. forma corpoꝝ animatoꝝ. ¶ Secũdo ibi.

¶ Atq; cauſam vt ſubſtantiã animantiũ eſſe non eſt obſcurum. Cũm nãq; cunctis vt ſint formam ipſam atq; ſubſtantiã eſſe patet. At viuere viuentiũ eſt eẽ: cuius ſane cauſa eſt vt cõſtat: atq; principiũ anima.

T.c.37. ¶ Qð qdẽ igit̃ ſit ſicut ſuba: manifeſtũ eſt. Cã enim ipſius eẽ oĩbus ſuba eſt. Viuere aũt viuẽtibus eſſe eſt. Cauſa aũt ⁊ principiũ horũ aĩa.

¶ Probat qð ſuppoſuerat. Et pmo q aĩa ſit cauſa viuentis corpis vt forma: ⁊ hoc duplici rõne: quarũ pma talis eſt. Illud eſt cauſa alicuius vt ſuba. i. vt forma: qð eſt cã eſſendi. Nã per formã vnũqðq; eſt actu. Sed aĩa viuentibus eſt cauſa eſſendi: per aĩam eñi viuunt: ⁊ ipſuz viuere eſt eſſe coꝝ. ergo aĩa eſt cã viuentis corpis vt forma. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea actus ei⁹ qð eſt potẽtia: ratio eſt eiuſdẽ: vt anima viuentis eſt corporis actus.

¶ Amplius aũt eius qð potẽtia: rõ actus eſt.

¶ Que talis eſt. Id qð eſt actus alicui⁹ eſt ratio et forma eius qð eſt in potentia. Sed aĩa eſt actus corporis viuen-

t.c.6. tis vt ex ſupioribus pz. ergo aĩa eſt rõ ⁊ forma viuentis corporis. ¶ Secundo ibi.

¶ Patet etiã aĩam eſſe cauſam: vt id gratia cuius cetera fiunt. Nam vt mens: ſic ⁊ natura alicuius gratia facit: qð quidẽ ipſius eſt finis: atq; tale eſt i ipſis viuentibus aĩa: ⁊ ſm nãm vniuerſam. Nãq; naturalia corpora tã aĩalium q̃ etiã plãtarũ ipſius anime ſunt inſtrumẽta. Quo fit vt ipſa ſint aĩe ſine controuerſia gratia. Duplex eſt aũt id vti diximꝰ: cauſa cuius cetera fiunt: atq; vnũ eſt quod. alterum quo.

¶ Manifeſtũ aũt eſt q ⁊ cui⁹ gratia aĩa cauſa. Sicut eniz itellectus gratia huius facit: eodem mõ ⁊ nã: ⁊ hoc eſt ipſius finis. Hui⁹ aũt in aĩalibus aĩa ⁊ ſm nãm. Oĩa eñi phyſica corpa aĩe inſtrã ſunt: ſicut aĩaliũ ſic ⁊ plantarũ: tanq̃ gratia aĩe exiſtentia. Dupliciter autez dicitur q cuius gratia: ⁊ q cuius: ⁊ q quo.

¶ Oſtendit q aĩa eſt cauſa vt finis: ⁊ q ſit cauſa vt finis viuentiũ corporũ ſic oſtendit. Sicut eñi intellectus operatur pper finem: ita ⁊ natura: vt pbat̃ in ſcðo phyſicorũ. Sed itellectus in his que fiunt per artẽ mãz ordinat ⁊ diſponit pper formã: ergo ⁊ natura. Cũ igit̃ aĩa ſit forma viuẽtis corpis: ſequit̃ q ſit finis ei⁹. Et vlterius nõ ſolũ aĩa eſt finis viuentiũ corpoꝝ: ſed etiã oĩum nãlium corporũ in iſtis iferioꝛib⁹. qð ſic pbat. Videmus eniz q oĩa nãlia corpora ſunt q̃ſi inſtrã aĩe: nõ ſolũ in aĩalibus: ſed etiã in plantis. Videmus eniz q hoĩes vtunt̃ ad ſui vtilitatẽ aĩalibus ⁊ plãtis: ⁊ rebus inaĩatis: aĩalia võ plãtis ⁊ rebus inaĩatis: plante aũt rebus inaĩatis inquantũ: ſcilz alimentũ ⁊ iuuamẽtũ ab eis accipiunt. Scðm autẽ q agitur vnũqðq; in reꝝ natura: ita natũ eſt agi. Unde videt̃ q oĩa corpora inaĩata ſint inſtrã animatoꝝ: ⁊ ſint pper ipſa. Et etiã aĩata minus pfecta ſint pper aĩata magis pfecta. Et cõſequẽter diſtiguit id cuius cauſa eſt ſicut ⁊ ſupra. ¶ Tertio ibi. t.c.79.

¶ At võ cõſtat aĩam id etiã eſſe vnde primũ motus ad locũ accõmodatus emergit: verũ hec vis nõ vniuerſis ineſt viuentibus. Fit etiã per aĩaz ⁊ alteratio ⁊ accretio: ſenſus eniz alteratio quedã eſſe videtur: ſentitq; nihil qð nõ habeat animã: eadẽ eſt ⁊ de accretione decretioneue ratio. Nihil enim incremẽta naturaliter decremẽtaue ſuſcipit: qð non nutritur: ⁊ nihil prorſus nutrit̃: qð nõ vite particeps ſit.

¶ At võ ⁊ vnde principiũ qui ſm locũ motus aĩa eſt: non oĩbus autẽ viuentibus ineſt potentia hec. Eſt autẽ ⁊ alteratio ⁊ augmentum ſm aĩam. Senſus eñi quedã alteratio eſſe videtur. Nihil autẽ ſentit: quod non habet animã. Silr̃ autem ⁊ de augmento ⁊ decremẽto ſe hz: nihil enim decrementũ patitur: neq; augmẽtat̃ phyſice: niſi alatur: alit̃ aũt nihil: qð nõ cõicet vita. T.c.38.

¶ Oſtendit q aĩa eſt pncipiũ mouẽtis corporis ſicut vñ motus: ⁊ vtitur quaſi tali ratione. Omnis forma corporis naturalis eſt pncipiũ motus pprij illius corporis: ſicut forma ignis eſt pncipiũ motus eius. Sed quidã motus ſunt pprij rebus viuentibus: ſcilz motus localis quo animalia mouent ſeipſa motu pceſſiuo ſm locuz: lz hoc nõ inſit omnibus viuentibus: ⁊ ſilr̃ ſentire eſt alteratio quedam: ⁊ hoc non ineſt niſi habentibus animã. Item mot⁹ augmenti ⁊ decrementi non ineſt niſi illis que aluntur: ⁊ nihil alitur niſi habens animaz. ergo oportet q anima ſit principium omnium iſtorum motuum.

¶ Atq; in hac pte ſnĩa Empedoclis eſt poſt habẽda qui quidẽ hoc nõ recte dixit hoc addens: ideo incremẽta plantas ſuſcipe: tũ in radicibus infra: tũ in ramis etiã ſupra: quia terra deorſum ſuapte natura: ⁊ ignis ſurſum identidem pergit.

¶ Empedocles aũt nõ bñ dixit h addẽs augmẽtum accidere plantis deorſuz qdẽ radicẽ mittẽtibus: pper qð terra ſic fertur ſm naturã: ſurſum autẽ pper ignẽ ſimilr. Lec. VIII.

SUperius oſtẽdit Philoſophus q opera que attribuũtur potentie vegetatiue ſunt ab anima. Tunc excludit quoſdam errores contra determinatã veritatem. Et diuidit̃ in partes duas ſm duos errores quos remouet. ſecũda pars icipit ibi (Videt̃ aũt quibuſdã.) Circa primũ duo facit. Primo ponit errorẽ. Secũdo improbat ipſum. ibi

(Neq; eni ſurſum τ deorſuz.) ℂ Sciēdū eſt igitur circa primum ꝙ ſicut Empedo. alias vtilitates que in rebus viuentibus proueniunt non dixit ꝓcedere ex intentione nature: ſed ex neceſſitate materie: puta ꝙ pedes aīaliuz ſic ſunt diſpoſiti: non vt ſint vtiles ad greſſum: ſed quia ſic cōtingit māam diſpoſitā fuiſſe circa pedes: ita etiaz τ augmentū viuentiū non attribuit aīe: ſed motui grauiū τ leuium. Uidebat eniz ꝙ viuentia augenť in diuerſas partes: puta ſurſum τ deorſum: qđ apparet manifeſte in plantis que radices in deorſuz mittunt: τ rami in ſurſuz eleuanť. Dicebat igitur ꝙ augmentū plātarū in deorſuz cauſať ex motu terre que eſt in cōpoſitione plante: τ naturaliter deorſum ferť ꝓpter ſui grauitatē. Augmentuz autē in ſurſuz cauſať ex motu ignis qui ꝓpter ſui leuitatem naturalr̄ ſurſum fertur. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Primū nāq; nō recte accipit in plātis differētias dictas īfra inquā ac ſupra. Non eni eadē ſunt oīum rerum: τ vniuerſi ſupra τ infra: ſed quā habet rōnez in aīalibus caput eam ſubeunt in plantis radices: ſi īſtrumenta diuerſa: vel eadem operationibus officijs ſiue dicere: aſſerere que oportet.

ℂ Neq; enim ſurſum τ deorſum bene accipit. Non eni idē oīb⁹ ſurſum τ deorſum τ oī: ſed ſicut caput aīaliū: ſic radices plātarū ſunt: ſi cōgruit īſtrumenta dicere altera τ eadē opibus.

Dic ſit⁹ diſtiguūt diuiſimo de i diuerſis.

ℂ Reprobat ꝓdictā opionē dupl'r. Et pmo qdē per h ꝙ nō bene accipit ſurſuz τ deorſum. ℂ Ad cuius euidētiā ſciendū eſt ꝙ ſurſum τ deorſum τ alie poſitionū differētie. ſ. ante τ retro: dextrū τ ſiniſtrum: in quibuſdā quidē diſtiguunť ſm nām: in quibuſdā vo ſolū poſitione quo ad nos. In quibus eni ſunt determinate partes que ſunt naturalr̄ pncipia aliquoꝝ motuū: in his diſtinguunť predicte poſitionū differētie ſm nām: ſicut in vniuerſo ad cuius mediū nāliter ferunť grauia: ad circūferētiā feruntur naturalr̄ leuia. vñ in vniuerſo ſurſuz τ deorſuz naturaliter diſtinguunť. Et ſurſuz diciť locus ad quē ferunť leuia: deorſum ſiue mediū ad quē ferunť nāliter grauia. In viuētib⁹ etiā τ mortalib⁹ ſm motū augmēti τ decrementi determinanť ſurſum τ deorſuz. Nam ſurſum diť illa pars vnde viuentia alimentū accipiunt: deorſuz aūt pars oppoſita: vnde ſuperfluitates emittunť. Ante vo et retro determinanť in quibuſdā aīalibus vel viuentib⁹ ſm ſenſum: dextrū τ ſiniſtrū ſm motuz localem. In his vo in quibus nō eſt aliqua determinata pars principiuz aut terminus alicuius motus: in eis non determinanť poſitionū dr̄ie ſm nām: ſed ſoluz poſitione quo ad nos. ſicut in rebus inanimatis. Unde eadē colūna diciť ſiniſtra τ dextra ſm ꝙ eſt homini dextra vl' ſiniſtra. In quibuſdā aūt viuentiū in quibus determinať ſurſum τ deorſuz ſm nām eodē modo determinanť ſicut in vniuerſo: vt in hoīe cuius ſupior pars. i. caput eſt verſus ſurſuz vniuerſi: inferior aūt eſt verſus deorſum ipſius. In plantis autē eſt ecōuerſo: nā radices plantarū ſunt ꝓportionabiles capiti: ad eundē eni actū ordinanť: naz ſicut aīalia cibū accipiunt ore qđ eſt in capite: ita plāte radicib⁹. Inſtrā aūt dicunť eadē τ altera: ſiue ſilia τ diſſimilia ex opibus que ſunt fines eaꝝ. vnde radices plantaꝝ ſunt ſimiles capitibus aīaliū: τ tñ ſunt verſus deorſuz. vñ mō cōtrario ſe hēt ſurſuz τ deorſum in plātis τ in vniuerſo. In brutis aūt aīalibus nō eodē mō ſe hēt: qa eoꝝ capita nō ſe hñt vſus ſurſuz vniuerſi neq; deorſuz ipſius. Hoc eſt ergo qđ dicit ꝙ ſurſum τ deorſum nō eſt idē oībus. ſ. viuētibus. τ omni. i. vniuerſo. Sed Empe. ſic accipit ſurſum τ deorſum: ac ſi eodē modo eſſet in oībus viuentib⁹ τ in vniuerſo. Si eni motus augmenti ſm quē determinatur ſurſum τ deorſum in viuētibus ſit ſm motū grauiū τ leuiū ſm quē determinať ſurſuz τ deorſum in vniuerſo: ſequeť ꝙ eodē mō ſit ſurſum τ deorſum in oībus viuentibus: τ in vniuerſo. Et ideo etiam ipſe in plantis augmentū radicū dicit eſſe deorſum. ℂ Secundo ibi.

ℂ Deinde qđ eſt qđ ꝯtinet terrā: ignemue: que quidē in cōtraria loca feruntur: diſtrahent enim profecto niſi aliquid ſit: qđ ipſa ꝓhibeat atq; detineat. Qđ ſi ſit aliquid: id eſt profecto anima ipſa. Quo fit vt ipſa ſit augendi cauſa: nutriendiue: nō elemēta quēadmodum ille putabat.

ℂ Adhuc autē quod eſt continens in contraria que feruntur ignem τ terram: Diſtrahenť eni niſi aliquid ſit ꝓhibens. Si vo erit: hoc eſt anima: τ cauſa augmenti τ alimenti. T.c.39.

ℂ Reprobat predictā poſitionē alio modo. Ad cuius euidentiā ſciendū eſt: ꝙ cuz elemēta nō ſint actu in mixto: ſed vtute: nō hz in eo qđlibet elementū ſeorſuz propriū motū: ſed totū mixtū moueť motu elemēti predominātis in ipſo. Si aūt qđlibet elementū haberet ꝓpriū motū vt Empedo. ponere videbať: cū nālis motus elntorū ſit ad cōtraria loca: ſequereť ꝙ totalr̄ abinuicē ſepararentur: niſi eſſet aliquid continens elemēta: qđ nō ſineret totaliter abſcedere elementa abinuicē. Illud autez quod cōtinet elemēta ne totalr̄ abinuicē ſegregenť: maxime videť eſſe cauſa alimenti τ augmenti. Sed augmentuz ſm diuerſas partes cōtingit ex diuerſis motibus elemētorū. Non eni poſſet imaginari qualr̄ eſſet augmentum elementis in ꝯria motis niſi per hoc ꝙ manent adinuicem coniuncta: quia ſi totalr̄ ſeparenť eſſet diuiſio: non augmentū. Illud igitur pncipalr̄ eſt cauſa augmenti qđ continet elementa ne totalr̄ abinuicē ſeparenť: hoc aūt eſt anima in rebus viuentibus: anima igiť eſt principiū augmenti. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sunt aūt quibus ipſius ignis natura cauſa ſimpliciter nutritionis τ accretionis eſſe videť: ipſe nāq; ſolus oīum corporū: aut elementoꝝ nutriri ac augeri videtur: quapropter τ in plantis: τ in aīalibus putabit quiſpiā ignē ipſum eſſe quod operatur.

ℂ Videť aūt quibuſdā ignis natura ſimpliciter cauſa augmenti τ alimenti eſſe. Et nāq; ipſum videť ſolū corporū τ elemētorū quod alitur τ augmentať. Vñ τ in plātis τ in aīalibus putabit vtiq; quis hoc eſſe quod operatur. T.c.40.

ℂ Ponit aliaz poſitionem. Et circa hoc duo facit. Primo ponit eam. Scđo improbat. ibi (hoc autez cōcauſaz τc̄.) Sciendaz eſt autem ꝙ hec opinio differt in hoc a pma: ꝙ prima attribuebat cauſam augmenti τ alimēti diuerſis elementis. ſ. igni τ terre: hec autē attribuit totū cām igni tm̄. Et mouebanť ad hoc hac rōne. Quia illud videtur eſſe pncipiū alicuius paſſionis vel motus in aliquo: qđ ſm ſe hz illā paſſionē vel motū: ſicut ignis qui ſm ſe calidus eſt: eſt cauſa caloris in rebus mixtis: τ terra quē ſm ſe eſt grauis: eſt cauſa grauitatis in eis. Inter autem elementa videť ſolus ignis nutriri τ augeri: ſi ſuperficialiter de nutrimento τ augmento loquamur. Solus igiť ignis videtur eſſe faciens augmentū τ alimentū in plantis τ aīalibus. Utrum vo ignis nutriatur τ augeatur infe rius erit manifeſtum. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Verū

¶ Uerum non ita eſt: ſed cum comitetur eã: eſt ob idipſum quodãmodo non ſimplr cauſa: ſed tal's eſt potius aĩa. Nam ignis quidẽ accretio in infinitũ ꝓgreditur: ⁊ conſeq; fit quouſq; ſit cõbuſtibile. At eorum oĩum que natura cõſtant eſt finis tã magnitudinis ꝙ̃ accretionis ⁊ ratio. Hec autem anime ſunt nõ ignis: ⁊ rationis potius ꝙ̃ materie.

T.c.41 ¶ Hoc aũt cõcauſa qdẽ quodãmodo eſt: nõ tamẽ ſimpliciter cauſa: ſed magis anima. Ignis enim augmentum in infinitũ eſt quouſq; fuerit combuſtibile. Natura autẽ cõſtantiũ oĩum terminus eſt ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmẽti. Hoc aũt eſt aĩe: ſꝫ nõ ignis ⁊ rõnis magꝭ ꝙ̃ mãe.

¶ Improbat predictã põnẽ. Sciendũ tñ eſt ꝙ ꝑdicta poſitio aliqd hẽt veritatis. neceſſe eſt enĩ oẽ alimẽtũ decoqui. qđ quidẽ fit ꝑ ignẽ: vñ ignis aliq̃ mõ operaẽ ad alimentũ: ⁊ ꝑ ↄ̃ñs ad augmẽtũ: nõ qdẽ ſicut agẽs ꝑncipale: hoc enĩ eſt aĩe: ſed ſicut agẽs ſecũdariũ ⁊ iſtr̃ale. Et ideo dicit ꝙ ignis quodãmõ ↄcauſa eſt augmẽti ⁊ alimenti: ſicut inſtr̃m cõcauſa eſt ꝑncipalis agẽtis. Nõ tñ eſt ꝑncipalr cauſa: vt ꝑncipale agẽs: ſed hoc modo cã eſt aĩa: qđ ſic ꝓbat. Illud eſt ꝑncipale in qualibet actiõe: a quo iponit terminꝰ ⁊ rõ ei qđ fit: ſicut pꝫ in artificialibꝰ: ꝙ terminus vel rõ arche vł domui nõ iponiẽ ab inſtr̃is: ſꝫ ab ipſa arte. Nã inſtr̃a ſe hñt idifferenter: vt cooperenẽ ad hãc formã vel quãtitatẽ vel aliã. Serra enĩ quantũ eſt de ſe apta eſt ad ſecãdũ lignũ ſm ꝙ competit et oſtio ⁊ ſcamno ⁊ domui: ⁊ in quacũq; quãtitate: ſed ꝙ ſic ſeceẽ lignũ ꝙ fit aptũ ad talẽ formã ⁊ ad talẽ quãtitatẽ: eſt ex v̄tute artis. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ in oĩbꝰ q̃ ſunt ſm nãm eſt certꝰ terminꝰ ⁊ determinata rõ magnitudis ⁊ augmẽti: ſicut enĩ cuilibet ſpẽi debenẽ aliq̃ accñtia ꝓpria: ita ⁊ ꝓpria quãtitas: ſꝫ cũ aliq̃ latitudine ꝓp diuerſitatẽ mãe ⁊ alias cãs idiuiduales: nõ enĩ oẽs hões ſunt vnius quãtitatis. Sed tñ ẽ aliq̃ quãtitas tã magna vltra quã ſpẽs humana nõ porrigit: ⁊ alia quãtitas tã pua vltra quam hõ nõ inenit. Illđ igit qđ eſt cã determinationis magnitudinis ⁊ augmẽti: eſt ꝑncipalis cauſa augmẽti. Hoc aũt nõ eſt ignis. Manifeſtũ eſt enĩ ꝙ ignis augmẽtũ non eſt vſq; ad determinatã quãtitatẽ: ſed in ĩfinitũ extẽdiẽ: ſi in ĩfinitũ mã cõbuſtibilis inueniaẽ. Manifeſtũ eſt igiẽ ꝙ ignis nõ eſt ꝑncipale agens in augmẽto ⁊ alimẽto: ſed magis aĩa. Et hoc rõnabilr accidit: qꝛ determinatio quãtitatis in rebꝰ nãlibus eſt ex forma: que eſt ꝑncipiũ ſpẽi: magis ꝙ̃ ex mã. Aĩa aũt cõparaẽ ad elñta que ſũt in corpore viuẽte ſicut forma ad mãm. Magis igiẽ terminꝰ ⁊ rõ magnitudinis ⁊ augmẽti eſt ab aĩa ꝙ̃ ab igne.

¶ Cũ autẽ eadẽ vis anime ſit: ⁊ nutriendi ⁊ generandi: primũ de alimento determinare neceſſe eſt. Hec enĩ a ceteris potentijs hoc opere ſeiungitur.

T.c.42 ¶ Quoniam autẽ eſt eadem potentia anime vegetatiua ⁊ generatiua: de alimento neceſſarium eſt determinare primum. Separatur enim ab alijs potentijs opere hoc. Lec. IX.

Poſtꝙ̃ Phs oſtẽdit ꝙ aĩa eſt ꝑnᵐ operationum que attribuunẽ potẽtie vegetatiue: hic intendit de his determinare. Et circa hoc tria faẽ. Primo determinat de obiecto ſm ſe. ſ. de alimento. Scđo determinat de eo ſm ꝙ ↄgruit operationibus aĩe vegetatiue. ibi (Quũ aũt nõ aliẽ.) Tertio potẽtias diffinit que ſunt ꝑncipia harũ operationum. ibi (Quare huiꝰ aĩe ⁊c̃.) Circa ꝑmũ tria facit. Primo dicit de quo eſt itẽtio. Scđo ꝓponit id qđ ꝑmo aſpectu apparet de alimento. ibi (Uideẽ aũt eſſe alimẽtũ ⁊c̃.) 3° mouet circa h̃ dubitationẽ. ibi (Dubitationẽ aũt hẽt.) Diẽ ergo ꝑmo: ꝙ cũ vegetatiua ⁊ gñatiua ab eadẽ cõi potentia aĩe ↄtineaẽ: ſꝫ vegetatiua. i. nutritiua ſit q̃dã ſpecialis potẽtia diſtincta a gñatiua: opꝫ ꝑmũ determinare de alimẽto: qđ eſt obiectũ gñatiue ſiue nutritiue. Hoc enim opere. ſ. nutritione diſtinguiẽ hec pars aĩe ab alijs. ſ. itellectiuo ſenſitiuo ⁊c̃. Nã alie operationes huiꝰ partis. i. aĩe hanc preſupponunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidetur itaq; contrariũ eſſe contrario nutrimentũ. At nõ cuilibet quoduis: ſed id ei quorũ alterũ ex altero nõ ſolũ mutuo generaẽ: ſed incremẽta etiam ſuſcipit. Complura nãq; ↄtrarioꝝ fiũt quidẽ ex ſeſe mutuo: ſed nõ a ſuis oĩa cõtrarijs incrementa ſuſcipiunt: vt ex egrotante fit ſanũ. At v̓o nec illa modo eodem ſibi mutuo nutrimentũ eſſe videnẽ: ſed aqua quidem alimentũ eſt igni: ignis aũt nõ nutrit aquã. At ſimplicibꝰ corporibus hoꝝ alterũ alimẽti: alteꝝ eius qđ nutritur maxime ſubire rationẽ videtur.

¶ Uidetur autẽ eſſe alimentũ ↄtrariũ cõtrario: T.c.43
non omne aũt omni: ſed quecũq; cõtrariorum non ſolum generationẽ habent ex inuicem: ſed ⁊ augmentum. Fiunt enim multa ex inuicem: ſed non oĩa augenẽ: vt ſanũ ex laborante. Uidẽtur autẽ neq; illa eodẽ modo adinuicem eſſe alimentũ: ſed aqua quidẽ igni alimentũ eſt: ignis autẽ nõ alit aquã. In ſimplicibus quidem igitur corporibus hoc eſſe videtur maxime aliud qdẽ alimentum. aliud v̓o quod alitur.

¶ Proponit illud qđ ꝑmo aſpectu de alimento appet: et ꝓponit tria: quoꝝ ꝑmũ eſt: ꝙ alimentũ videẽ eſſe cõtrariũ ei qđ alitur: ⁊ hoc ideo: qꝛ nutrimentũ cõuertiẽ in id qđ nutriẽ: generationes aũt fiũt ex cõtrarijs. Scđm aũt eſt ꝙ nõ vꝫ qđcũq; ↄtrariũ ſufficere ad rõnẽ alimenti: ſed opꝫ ꝙ ſit de illis cõtrarijs que hñt gñationẽ ex inuicem. Nutrimentũ enĩ cõuertiẽ in ſubãm nutriti: vnde q̃cũq; ↄ̃ria inſunt in ſubã ſm que fiunt alterationes adinuicẽ: ⁊ nõ gñationes: nõ pertinẽt ad rõnem alimẽti. Nõ enĩ dicimus ꝙ ĩfirmũ ſit nutrimẽtũ ſani: vel albũ nigri: aut aliqđ huiꝰ. Quõ aũt in ſubſtãtijs ſit aliqua ↄ̃trietas: alia q̃ſtio eſt. Tertio opꝫ ꝙ ſit de illis ↄ̃rijs que augmentum ſuſcipiunt ex inuicẽ: qꝛ ad alimentum videẽ ſequi augmentũ. Vñ lꝫ ex igne genereẽ aqua ⁊ ẽ ecõuerſo: nõ tñ dꝛ ꝙ ex igne nutriaẽ aq̃: ſꝫ ꝙ ex aq̃ nutriaẽ ignis inquãtũ liquores humidi cedunt in ignis nutrimẽtũ: qꝛ. ſ. dũ ignis in aquã ↄuertiẽ nõ apparet noua aque gñatio. ſed ignis ꝑexiſtẽs ad ſui ↄſeruationẽ ⁊ augmẽtũ vꝫ in ſe humorẽ ↄuertere. Et ideo in elemẽtis videẽ ſolus ignis nutriri: ⁊ ſola aq̃ eſſe eius nutrimẽtũ: ſm ꝙ ad aquã ptinent oẽs humores ⁊ liquores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uerum enĩ is locus dubitationẽ habere videtur. Sunt enim qui dicunt ſimile ſimili nutriri: quemadmodũ ⁊ accreſcere. Quibuſdam aũt vti diximus non hec ſentẽtia: ſed ↄtraria placet: cenſentq; nõ ſimile ſimili: ſed ↄtrario ↄtrariũ ali. Etenim fieri nequit (vt inquiunt) vt a ſimili ſimile patiaẽ. Alimentũ aũt mutatur atq; digeriẽ: mutationẽue reꝝ oĩum in oppo-

ſitũ: vel in mediũ eſſe cõſtat. Preterea nutrimentũ quidẽ aliquid patitur ab eo qđ alitur. hoc aũt ab alimento nõ patiť quicq̃: queadmodũ nec a materia faber: ſed materies (vt patet) a fabro: qui quidẽ ex ocio mutatur tñ ad operandum.

T.c.44 ¶ Dubitationem autem habet. Dicunt eniʒ hi quideʒ ſimile ſimili ali ſicut ⁊ augeri. Alijs aũt ſicut diximus econtrario videtur ali contrariũ contrario tanq̃ impaſſibile ſit ſimile a ſimili: alimentum autẽ mutari ⁊ decoqui. Mutatio aũt

T.c.45 omnibus in contrariũ aut medium. ¶ Adhuc autem patitur aliquid alimentum ab eo qđ alitur: ſed non hic ab alimẽto: ſicut nec inſtructor a materia: ſed ab illo hec. Inſtructor auteʒ mutatur ſolum in actum ex ocio.

¶ Mouet quandã dubitationẽ circa pdeterminata. Et p̊ obycit ad vtrãq3 partẽ. Scđo ſoluit eã. ibi (Utrum aũt ſit alimentũ ⁊c.) Oriť aũt dubitatio circa hoc qđ ſupra dictũ eſt: ꝙ alimentũ opʒ eſſe ꝯriũ. q̃buſdã aũt videť ꝙ alimentũ oporteat eſſe ſimile ei qđ alitur. Alimentũ eni eſt cauſa augmẽti. oportet aũt ꝙ ſimile ſili augeatur. Si eni aliqđ diuerſum apponereť alicui non eſſet eiuſdem augmentũ: ſed nature extranee adiunctio. Uideť igitur ꝙ oporteat ſimile ſimili ali. Alijs aũt videť ꝙ alimentũ opʒ eſſe cõtrariũ ei qđ aliť ſm id qđ ſupra dictuʒ eſt. Et ad hoc iducunť duplici rõne: quarũ pma eſt: qa alimẽtũ decoquiť ⁊ mutať in id qđ nutriť. Nihil aũt mutať niſi in ꝯriũ aut mediũ: ſicut albũ mutať i nigrũ aut pallidũ. Mediũ aũt eſt quodãmodo ꝯriũ. Pallidũ eniʒ albo cõparatũ eſt nigrũ: nigro vo cõparatũ eſt albũ: eſt eni cõpoſitũ ex vtroq3. g̃ nutrimẽtũ eſt ꝯriũ ei qđ alitur et in qđ mutať. Scđa rõ eſt: qa agẽs eſt ꝯtrariũ patiẽti: nõ enim ſile a ſimili patiť. Alimẽtũ aũt patiť ab eo qđ aliť: alterať eni ab eo ⁊ digeriť. Id aũt qđ aliť nõ patiť ab alimẽto. Sicut neq3 artifex patiť a mã: ſed ecõuerſo: mã eniʒ mutať: nõ aũt artifex: niſi forte per accñs ſm ꝙ exit de potẽtia in actũ. Uideť igiť ꝙ alimentũ ſit ꝯriũ ei quod alitur. Prima igiť harũ rõnũ ſumiť ex ꝯrietate quã opʒ eſſe iter terminos mutationis. Scđa vo ex ꝯrietate quã opʒ eẽ iter agens ⁊ patiẽs: id eni qđ aliť: ⁊ agit in alimentũ: ⁊ eſt termin⁹ in quẽ alimẽtũ mutať. ¶ Deide cũ diť.

¶ At eni intereſt plane: ſi nutrimentũ ſit id qđ vltĩo tandẽ adiungiť: atq3 addiť: an nõ hoc: ſed id qđ pmũ ingrediť. Qđ ſi vtrũq3 quidẽ eſt alimentũ: alterũ tamẽ eſt digeſtũ: alterũ indigeſtuʒ: vtroq3 profecto modo ⁊ ꝯtrario ꝯtrariũ: ⁊ ſimile ſili vere licet nutriri. Nã ſi vt idigeſtũ ſumať: ꝯtrariũ cõtrario aliť. Si vt digeſtũ: ſile ſili nimirũ h̃ pacto nutriť. Quare pʒ illos vtroſq3 pti recte: pti nõ recte dicẽ atq3 ſentire.

¶ Utrum autem ſit alimentuʒ quod vltimo aduenit: aut qđ primo: habet differentiaʒ. Si vo vtrũq3: ſed hoc quidẽ non coctum: illud auteʒ coctum: vtrobiq3 vtiq3 continget alimentũ dicere. Inquãtũ eni nõ coctum: contrarium contrario alitur. Inquantum autem coctum ſimile ſimili. Quare manifeſtum ꝙ dicunt quodãmodo vtriq3 ⁊ recte ⁊ non recte.

¶ Soluit ꝓpoſitã dubitationẽ dicẽs ꝙ differt quãtũ ad ꝓpoſitã q̃õnẽ: vtrũ alimentũ dicať id qđ vltimo aduenit. ſ. poſt decoctionẽ ⁊ digeſtionẽ: an illud qđ p̊ aſſumiť: ſcilʒ anq̃ digerať ⁊ decoq̃ť. Et ſi dici poſſit vtrũq3 horũ alimẽtũ. vnũ horũ q̃ſi alimẽtũ ꝯcoctũ: aliđ vo q̃ſi nõ decoctũ: ſm vtrãq3 ptẽ q̃õnis poterit iudicari de alimẽto. Quia inquãtũ alimẽtũ dĩ nõ decoctũ: ſic ꝯriũ ꝯrio aliť: hoc eni eſt qđ patiť ⁊ mutať. Inquãtũ vo eſt coctum. ſic alitur ſile ſili. agens eniʒ aſſimilat ſibi patiẽs: vñ in fine paſſiõis opʒ paſſuʒ eẽ ſile agẽti: ⁊ p hũc modũ põt augere id qđ aliť. Et ſic pʒ ꝙ vtriq3 pdcõꝝ opinãtiũ aliq̃ mõ dicũt recte: ⁊ aliq̃ mõ dicũt nõ recte. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Cum aũt nihil nutriať quin habeat vitã: animatũ id erit profecto corpus: qđ alitur: ea ſane rõne qua eſt animatũ. Quare ⁊ nutrimentum ad animatũ per ſe refertur: ⁊ non per accidens.

¶ Quoniam autem nihil alitur non participãs T.c.46
vita: animatum vtiq3 erit corpus qđ alitur inquantũ animatũ: quare ⁊ alimentuʒ ad animatum eſt: ⁊ non ſm accidens.

¶ Determinat de alimẽto ſm ꝙ cõuenit opationib⁹ aĩe vegetatiue. Et p̊ ſm ꝙ congruit nutritioni. Scđo ſm ꝙ ꝯgruit augmẽto. ibi (Eſt ãt alterũ alimento ⁊c.) 3⁹ ſm ꝙ cõgruit gñationi. ibi (Et gñationis aũt factiuũ ⁊c.) Diť ergo pmo ꝙ nihil nutriť qđ nõ pticipet vitã: oẽ aũt pticipãs vitã eſt aĩatũ. ſeq̃tur g̃ ꝙ corpus qđ aliť ſit aĩatuʒ. Alimentũ aũt eſt in potẽtia ad id qđ alitur: cõuertiť eni in ipſum: relinquiť ergo ꝙ alimentũ inquãtũ eſt nutritionis obiectũ ſit aliqđ exiſtẽs i potẽtia ad aĩatũ per ſe: ⁊ nõ ſm accñs. ¶ Cõſiderãdũ eſt aũt ꝙ nihil ꝓprie nutriť niſi aĩatũ: ignis aũt videť qdẽ per quãdã ſilitudinẽ nutriri: nõ autẽ ꝓprie nutriť: qđ ſic pʒ. Id ꝓprie nutriri Ignis nõ ꝓprie nutritur.
dicimus qđ in ſeipſo aliqđ recipit ad ſuiipſius cõſeruationẽ. hoc aũt in igne videť qdẽ accidere: ſed tñ nõ accidit. Cũ eni igni accẽſo aliq̃ mã cõbuſtibilis addiť: in illa mã cõbuſtibili nouus ignis gñať: non aũt ita ꝙ illud cõbuſtibile additũ cedat in cõſeruationẽ ignis in alia mã prius accẽſi. Puta ſi aliqđ lignũ de nouo igniť: per hanc ignitionẽ nõ ꝯſeruať ignitio alteri⁹ ligni prius igniti: totus eni ignis q̃ eſt ex cõgregatione multoꝝ ignitoꝝ non eſt vnus ſimplr: ſed videť vn⁹ aggregatione: ſicuti aceruus lapidũ eſt vnus: ⁊ pp talẽ vnitatẽ. Eſt ibi quedã ſilitudo nutritionis. Sed corpa aĩata vere nutriunť: qa per alimentũ ꝯſeruať vita in illa pte eadẽ que prius fuit. Et ꝓpter h̃ etiã ſola aĩata vere augenť: qa q̃libet pars eorũ ⁊ nutriť ⁊ augeť: qđ nõ ꝯuenit in reb⁹ inaĩatis que videntur per additionẽ creſcere. Nõ eni creſcit id qđ p̊us fuit ſed ex additione alterius cõſtituiť quoddaʒ aliud totuʒ maius. Ideo aũt ſilitudo augmẽti ⁊ nutrimẽti precipue apparet in igne: quia ignis hẽt plus de forma q̃ alia elementa: ⁊ eſt potẽtior in virtute actiua: vnde propter hoc ꝙ manifeſte alia conuertit in ſe. videť nutriri et augeri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At qui diuerſa eſt alimẽti ratio: vt nutrit ⁊ auget. Nam vt ipſum animatũ quantũ eſt quoddã: auget. Ut eſt hoc aliquid: ⁊ ſuba: nutrit. Cõſeruat eni ſubſtantiam: ⁊ eſt couſq3 profecto quouſq3 nutritur.

¶ Eſt autem alterũ alimẽto ⁊ augmẽtatiuo eẽ. T.c.47
Secundũ enim ꝙ quantũ aliquod animatuʒ: eſt augmẽtatiuum: ſm autem ꝙ hoc aliquid ⁊ ſubſtantia: alimentum eſt: ſaluat enim ſubſtantiam: ⁊ vſq3 ad hoc eſt quouſq3 alatur.

¶ Oſtẽdit

¶ Oſtēdit quō alimētum ɔgruit augmēto. Et dicit ꝙ lꝫ idē ſit ſubiecto qḋ ē obiectū nutritiōis ꝑut dī alimētū: ⁊ qḋ eſt obiectū augmēti ꝑut dicit̄ augmētatiuū: tñ differt rōne. Dictū eſt eñi ꝙ alimētū eſt in potentia ad corpus aīatū: corpus aūt aīatū ⁊ eſt qḋdā q̄ntuꝫ: ⁊ eſt hoc aliqd ⁊ ſubſtātia. Scḋm igit̄ ꝙ eſt quoddā q̄ntū. ſm hoc alimētū adueniēs ei: qḋ etiā ⁊ ipſum q̄ntū eſt: facit augmentū: ⁊ dicitur augmentatiuum. Inquātum aūt corpus aīatum hoc aliqd ⁊ ſubſtātia eſt ſic hꝫ rōnem alimēti: hoc enim eſt de ratione alimēti qḋ ɔſeruat ſubſtātiā eius qḋ alitur. q̄ quidē ɔſeruatio neceſſaria eſt ꝑpter ɔtinuā cōſumptionē humidi a calido naturali: ⁊ iō tamdiu durat ſubſtātia eiꝰ qḋ nutrit̄: q̄diu nutriat̄. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Efficit preterea generationem ac ortum: non eius qḋ alitur: ſed talis quale eſt id qḋ nutritur. Jam eñi eſt ipſius ſubſtātia: ⁊ nihil ſeipſum gnāt: ſꝫ ɔſeruat.

¶ Et generatiōis aūt factiuū nō eius qḋ alitur: ſed q̄le id qḋ alitur. Jam. n. eſt ipſa ſuba. Generat aūt nihil ipſum ſeipſum: ſꝫ ſaluat.

¶ Oſtēdit quō alimētū ɔgruat generationi. Et dicit ꝙ ēt alimētū eſt factiuū generationis. Semē. n. qḋ eſt generationis principiū eſt ſuperfluū alimēti. Nō tñ alimētum eſt ꝑncipiū generatiōis eius qḋ alit̄: ſed alterius qḋ ē tale ſm ſpeciē quale eſt qḋ alit̄: qꝛ ſubſtātia que alit̄ iaꝫ ē: ⁊ qḋ eſt nō generatur: ⁊ nihil generat ſeipſum: qꝛ qḋ generat iā eſt: qḋ generatur nōdū eſt. Sed aliqd pōt agere ad ſui ɔſeruationē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare tale quidem anime principiū vis eſt talis: vt id conſeruet: qḋ ipſam habet: ea nimirum ratiōe qua ipſam habet. Alimentum autem ad operanduꝫ preparare videtur: quapropter alimento priuatum eſſe non poteſt.

T.c.48 ¶ Quare huiuſmodi anime principium potentia eſt poſſibilis ſaluare ſuſcipiens ipſaꝫ ſm ꝙ eſt huiuſmodi. Alimentū autē preparat operationem: vñ priuatū alimēto non poteſt eſſe.

¶ Ex premiſſis accipit diffinitionē potētiaꝝ aīe vegetabilis. Et primo potētie nutritiue. Scḋo totiꝰ aīe vegetabilis: ibi (Qm̄ autē a fine ⁊c̄.) Circa ꝑmū ꝑmo ex ꝑmiſſis ɔcludit diffinitionē potētie nutritiue: ⁊ dicit ꝙ cū dictū ſit ꝙ nutrimentū inq̄ntū hmōi ſaluat nutritum: manifeſtum eſt ꝙ hoc ꝑncipiū aīe qḋ. ſ. eſt principiū nutritiōis: nihil eſt aliud q̄ potētia potēs ſaluare ſuū ſuſceptiuum inquātū huiuſmodi. Alimētū vō eſt qḋ ꝑparat operationem huiuſmodi potētie: inquātū talis potentia mediāte alimēto ſaluat ſuū ſuſceptiuū. Et ꝑpter hoc illud qḋ priuatur alimēto non pōt ɔſeruari. Et qꝛ dixerat ꝙ principium nutritionis eſt potētia anime: cuius principiū ē ēt alimētū. vt ex dictis pꝫ. Ideo ſcḋo ibi.

¶ At vō cuꝫ hoc in officio tria ſint hec: neceſſarioq̈ꝫ concurrant: id inquam qḋ nutritur: ⁊ quo nutritur: ⁊ qḋ nutrit: id quidem qḋ nutrit eſt ipſa anima pria. Id autem qḋ nutritur corpus eſt: qḋ ipſam animaꝫ habet. At id qḋ nutrit ipſam eſt alimētum.

¶ Quoniam autem ſunt tria: qḋ alitur: ⁊ quo alitur: ⁊ alens: alens quidem eſt prima anima: qḋ vō alitur eſt habens hanc corpus: quo vō alitur alimentum.

¶ Oſtēdit quō differēter potētia aīe ⁊ alimētū ſunt ꝑncipia nutritionis. Dicit ḡ qꝛ in nutritiōe ſunt tria. qḋ alit̄, quo alitur: ⁊ alēs ꝑꝰ. Primū qdē alēs eſt pꝰ aīa. ſ. aīa vegetabilis. Illud vō qḋ alitur eſt corpus hñs hāc aīam: ſꝫ illud quo alit̄ eſt alimētū Sic igit̄ potētia aīe eſt principium nutritionis vt agēs ꝑncipale: alimentum auteꝫ vt inſtrumētum. ¶ Denide cum dicit.

¶ At qui cum ſit par vniuerſas a fine res appellare: finiſq̈ꝫ huiꝰ anime ſit generatio talis quale eſt id qḋ ipſam habet: erit anima prima profecto principium generandi tale quale eſt id qḋ hanc ipſam aīam hꝫ.

¶ Quoniam autē a fine appellari omnia iuſtū eſt. Finis autem eſt generaſſe quale ipſuꝫ erit. vtiq̈ꝫ prima anima generatiuum q̄le ipm. T.c.49.

¶ Diffinit ipſam ꝑmā aīam que dī aīa vegetabilis q̄ quidē in plātis eſt aīa: in aīalibus pars aīe. Et circa hoc duo facit. Primo diffinit hmōi aīaꝫ. Ad cuius diffinitiōis intellectū ſciēdū eſt ꝙ īter tres oꝑationes aīe vegetabilis ē quidā ordo. Nā ꝑma eius oꝑatio eſt nutritio per quā ſaluatur aliqd vt eſt. Scḋa aūt oꝑatio ⁊ ꝑfectior ē augmētuꝫ quo aliqd ꝑficit in maiorē ꝑfectionē ⁊ ſm q̄ntitatē ⁊ ſm virtutē. Tertia aūt ꝑfectiſſima ⁊ finalis eſt generatio ꝑ quā aliqd iā quaſi in ſeipſo ꝑfectū exiſtēs: alteri eſſe ⁊ ꝑfectione tradit. Tunc. n. vnūqḋq̈ꝫ maxime ꝑfectū eſt: vt in. 4. metheoroꝝ dī cū pōt facere alteꝝ tale q̄le ipſuꝫ ē. Quia igit̄ iuſtū eſt ꝙ oīa diffiniant̄ ⁊ denominent̄ a fine: finis aūt opeꝝ aīe vegetabilis eſt generare alterū tale quale ipſum eſt: ſequit̄ ꝙ ipſa ſit ɔueniēs diffinitio pꝭ aīe. ſ. vegetabilis: vt ſit generatiua alteriꝰ ſimilis ſm ſpeciem. ¶ Et qꝛ dixerat ꝙ alimētū eſt inſtrumētum huiꝰ aīe. ne credat̄ ꝙ nō habeat aliḋ iſtrumētū. Iō ſcḋo ibi.

Tria opa aie vegetabilis.

T.c.19. Lect.4.

¶ Id autem quo nutrit anima duplex eſt: quēadmodum ⁊ id quo gubernator gubernat: manus inquaꝫ ⁊ clauus. Atq̈ꝫ aliud mouet atq̈ꝫ mouetur: aliud mouetur tm̄. Neceſſe eſt autem omne nutrimentum nature ſit talis: que digeri poſſit. At digeſtionē efficit calor. Quapropter omne animans habet calorem. Quid igitur ſit alimentum ipſum vniuerſaliter diximus: poſtea vō de ipſis exactius perſcrutabimur.

¶ Eſt autem quo alitur dupliciter: ſicut ⁊ quo gubernatur: ⁊ manus ⁊ temo: hoc quidem mouens ⁊ motum: illud autem mouens ſolū. Oē autem alimentū neceſſariuꝫ eſt decoqui. Oꝑatur autem decoctionē calidu3. Unde omne aīatum habet calorem. Figuraliter quideꝫ igitur alimentū qd ſit dictū eſt. Certificādum autem eſt poſterius de ipſo in ꝑpriis rōnibus. T.c.50.

¶ Oſtēdit ꝙ habeat aliud inſtr̄m ⁊ dicit ꝙ duplex ē iſtr̄ꝫ quo alit̄: ſicut duplex eſt iſtr̄m gubernationis: gubernator eñi gubernat manu ⁊ temone. manꝰ. n. eſt inſtr̄m ɔiūctum: cuiꝰ forma eſt aīa. vñ temo eſt inſtr̄m mouēs nauē ⁊ motū a manu: ſed manꝰ nō eſt iſtr̄m motū aliquo exteriori: ſꝫ ſolū a ꝑncipio itrīſeco: eſt. n. ꝑs hoīs mouētis ſeipſuꝫ. Sic igit̄ ⁊ nutritiōis inſtr̄m eſt duplex: ⁊ vt ſeparatum qdē ⁊ cuiꝰ forꝰ nondū eſt aīa: eſt nutrimentū. Oportet aūt ꝙ aliud ſit inſtr̄m nutritiōis ɔiūctū. Neceſſe eſt eñi ꝙ alimētū decoquat̄: qḋ aūt oꝑat̄ decoctionē ē aliqd calidū. Sicut igit̄ gubernator mouet temoneꝫ manu: nauē aūt temone: ita aīa mouet calido alimētū: ⁊ alimento nutrit. Sic igit̄ calidū aliqḋ: eſt inſtr̄m ɔiūctū huius aīe in quo. ſ. radicalr̄ eſt calor nālis digerēs. ⁊ ꝑpter h̄ dꝫ ꝙ

dē alatū qd nutriꝛ habeat caloꝛē nālē ꝙ eſt vigōnis pn̄ᵐ. Si ꝗ aūt hec aīa nō haberet inſtr̄m ꝯiūctum nō eēt actus alicuiꝰ ptis corpis: qd ſoli itellectui cōpetit. ℂ Ultimo epilogās qd dixerat ꝯcludit ꝙ figuralr. i. vlr dcm̄ eſt qd ſit alimētū: ſed poſterius certius tractādū eſt de alimento: in ꝓprijs rōnibus. Fecit. n. vnū ſpālē librū de alimento: ſicut de gnōne animalium: ⁊ de motu aialium.

De nutrimento ⁊ nutribili.

ℂ Determinatis autem his: primum de omni ſenſu cōmuniter: deinde de vnoquoq dicamus. Fit itaq ſenſus cū mouetur atq patitur aliqd. vti diximus. Nam ipſe ſenſus alteratio quedam eſſe videtur. Inquiunt autem quidam ⁊ a ſimili ſimile pati: qd quidem quonā pacto fieri poteſt: aut non poteſt: i vniuerſalibus de actiōe ſermonibus paſſiōeue diximꝰ.

T.c.51. ℂ Determinatis autem his dicamus cōiter de omni ſenſu. Senſus autem in moueri aliqd ⁊ pati accidit: ſicut dcm̄ eſt: videt̄. n. quedā alteratio eſſe. Aiunt autem quidā ⁊ ſimile a ſimili pati. Hoc autē quomodo poſſibile: aut impoſſibile dictum ē in vniuerſalibus rationibus de agere ⁊ pati. Lec. X.

Poſtq̄ determinauit pħs de pte vegetatiua. Hic incipit determinare de pte ſenſitiua. Et diuidit̄ in ptes duas. In pª determinat de eo qd apparet in hac pte. ſ. de ſenſibus exterioribus. In ſcda determinat de eo qd latet in pte ſenſitiua. ibi (Qz āt n ō ſit ſenſus alter ⁊c̄.) Pria diuidit̄ in ptes duas. In pª oñdit quō ſe hꝫ ſenſus ad ſenſibile. In zª determinat de ſenſibili ⁊ ſenſu. ibi (Dōz ē aūt ſꝫ vnū.) Circa pᵐ duo facit. Primo reſumit qdā ꝙ ſunt pꝰ dcā. Scdo iueſtigat ꝓpoſitū. ibi (Habet autē dubitationē ⁊c̄.) Dicit ꝙ pmo ꝙ determinatis his que ptinent ad
Lec. 4 ⁊ inde alam vegetatiuā dcm̄ eſt de his que pertinēt ad ſenſum
in cōi. De his enim que ptinēt ad vnūquēq ſenſum ſpāliter: poſtmodū dicet. Duo aūt reſumit dicta de ſenſu ꝙ
Le. 7. t. c. 37. rum vnū eſt ꝙ ſentire ꝯſiſtit in moueri ⁊ pati. Eſt. n. ſen
Le. 9. t. c. 44. ſus in actu qdā alteratio: qd aūt alterat̄ patit̄ ⁊ mouet̄. Aliud aūt qd reſumit eſt ꝙ qdā dicūt ſimile a ſimili pati. Et pp hoc ꝙ ſentire eſt pati: qdā āntiq phi poſuerūt ꝙ ſimile ſimili cognoſcit̄ ⁊ ſentit̄: ſicut Emp. poſuit ꝙ terra: terra cognoſcit̄: ignis igne: ⁊ ſic de alijs. Sed hoc quō eſſe poſſit vel nō: ꝙ ſimile ſimili patiat̄: dictū eſt in vniuerſalibus rōnibꝰ de agere ⁊ pati. i. in libro ð gnōne: vbi
Li. pº. determinauit de actione ⁊ paſſione in cōmuni. Dictum
T.c.51. eſt. n. ibi ꝙ id qd patit̄: a pn̄ᵒ dum patit̄ eſt ꝯriū agenti: ſed in fine qn̄ iam eſt paſſum: eſt ſile. Agēs. n. agēdo aſſimilat ſibi patiens. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Habet autem is locus dubitationem: ambigetq non iniuria quiſpiam: cur ⁊ ſenſuū ipſorum ſenſus nō ſit: ⁊ cur ſine ijs que ſunt extra non efficiunt ſenſum: cum inſit ⁊ ignis ⁊ terra: ceteraq elemēta quorum eſt per ſe ſenſus: vel per ea que ipſis accidunt: At enim patet ſenſitiuum non eſſe actu: ſed potētia tm̄. Quapropter non ſentit. quēadmodum combuſtibile non vritur. ipſum per ſe ſine eo qd ipſum vrere poteſt. Ureret enim ſeipſum: ⁊ non indigeret eius quo actu eſt ignis.

T.c.52. ℂ Habet autem dubitationē propter quid ſenſuum ipſorum non ſit ſenſus: ⁊ quare ſine his que ſunt extra non faciunt ſenſum in exiſtē igne ⁊ terra ⁊ alijs elementis: quorum eſt ſenſus ꝑ ſe: aut ſm accidens his. Manifeſtum igitur ē: ꝙ ſenſitiuum non eſt actu: ſed potentia tm̄: vñ non ſentiunt: ſicut combuſtibile nō comburit̄ ipꝫ a ſeipſo ſine cōbuſtiuo. Cōbureret. n. ſeipꝫ ⁊ nihil indigeret actu ignē eſſe.

ℂ Determinat ṽitatē circa ꝓpoſitū. Et circa h̄ facit tria. Prio oſtēdit ꝙ ſenſus ſit in potētia. Scdo ꝙ qñq eſt in actu ibi (Qm̄ aūt ſenſus ⁊c̄.) Tertio oſtēdit quō ſenſus reducat̄ de potētia in actū. ibi (Dōm aūt ⁊c̄.) ℂ Circa primū ꝯſiderādū eſt ꝙ Emp. ⁊ qcūq poſuerūt ſimile ſimili cognoſci: poſuerūt ſenſuꝫ eē actu ipſa ſenſibilia: vt eniꝫ cognoſceret oīa ſenſibilia poſuerūt aīam ſenſitiuaꝫ eē cōpoſitā quodāmodo ex oībꝰ ſenſibilibꝰ inq̄tū ꝯſtabat ſm eos ex elemētis ſenſibiliū. Duo ꝙ ad hāc poſitionem ꝯſequebant̄. quoꝝ vnū eſt: ꝙ ſenſus eſt ipſa ſenſibilia in actu vtpote cōpoſitus ex eis ⁊ cū ipſa ſenſibilia in actu ſentiri poſſint ſequeret̄ ꝙ ipſi ſenſus ſentiri poſſūt. Scdm eſt ꝙ cū ſenſus ſentire poſſit pñtibꝰ ſenſibilibꝰ: ſi ſenſibilia actu ſunt in ſenſu: vtpote ex eis cōpoſito: ſeqtur ꝙ ſenſus poſſit ſentire ſine exterioribꝰ ſenſibilibus. Utrūq āt hoꝝ ē fſꝫ. Et iō hec duo icōueniētia ꝙ ſequuntur ad āntiquoꝝ pōnem ſub qōne ꝓpoſuit: tāq ꝙ ꝑ antiquos ſolui nō poſſint. Hoc eſt ꝙ qd dicit: ꝙ (Dubitationē hꝫ pp qd nō ſunt ſenſus ipſoꝝ ſenſuū). i. q̄re ipſi ſenſus nō ſentiant̄: h̄ enim vi ſeq ſi ſenſus ſint ſimiles ſenſibilibꝰ. Itē hꝫ dubitationē (q̄re nō faciūt ſenſum). i. q̄re ſenſus nō ſentiūt actu (ſine his ꝙ ſūt extra). i. ſine exterioribꝰ ſenſibilibus: cū tn̄ interiꝰ exiſtāt in ipſis ſenſibus ſm opinionē antiquoꝝ ignis ⁊ terra ⁊ alia elta que ſunt ſenſibilia: aut ſm ſe. i. ſm ſuā ſubſtātiā ſm eos qui nō diſcernūt iter ſenſum ⁊ intellectū: itellectus enim eſt ꝓprie cognoſcitiuus ſubſtantie: aut ſm accñtia ꝓpria. ſ. calidū ⁊ frigidū ⁊ alia hō que ſunt ꝑ ſenſibilia. Quia igitur he dubitationes ꝑ ſe ſolui nō pñt ſi ſenſus hꝫ ſenſibilia in actu vt antiq poſuerūt: ꝯcludit tanq̄ manifeſtū ꝙ aīa ſenſitiua nō ē actu ſenſitiua: ſꝫ pō tm̄. Et pp hoc ſenſus nō ſentiunt ſine exterioribus ſenſibilibꝰ: ſicut cōbuſtibile qd eſt potētia tm̄ ignitum nō cōburit̄ a ſeipſo ſine exteriori cōbuſtiuo. Si enī eſſet actu ignituꝫ cōbureret ſeipſum: ⁊ nō indigeret exteriori igne ad hoc ꝙ combureretur. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ At ṽo qm̄ ſentire bifariam dicere cōſueuimus: nā ⁊ id qd potentia videt ⁊ audit: videre audireq dicimus: ⁊ ſi forte dormiat: ⁊ id idētidem qd iam operatur: dupliciter ⁊ ipſe ſenſus profecto dicetur: quidam vt potentia: quidam vt actu: ſimiliter ⁊ ipſum ſentire: ⁊ qd eſt potētia: ⁊ qd eſt actu.

ℂ Quoniam autem ſentire dicimus dupliciter. T.c.53.
Potentia enim audiens ⁊ videns: audire ⁊ videre dicimus ⁊ ſi forte dormiens: ⁊ qd iā operans: duplr vtiq dicet̄ ⁊ ſenſus: hic qdē ſicut potētia. ille ṽo ſicut actu. Similiter aūt ⁊ ſentire q̄q potentia ens: ⁊ qd actu.

ℂ Oſtēdit ꝙ ēt ſenſus eſt qñq actu. Et circa h̄ tria facit. Prio oſtēdit ſenſum qñq eē in actu per hoc ꝙ duplr dicimus aliquē ſentire: qñq enim dicimus aliquē videre ⁊ audire: q audit ⁊ videt in potētia: puta cū aliquis ē dormiēs: qñq aūt dicimꝰ aliquē videre ⁊ audire: eo ꝙ ē in ipſa operatione audiēdi ⁊ videndi. Ex quo pꝫ ꝙ ſenſus ⁊ ſentire dicunt̄ duplr. ſ. in actu ⁊ in potētia. ℂ Scdo ibi.

¶ Primū igitur id ſcire oportet: nos inquā quaſi ſit eadem pati: moueri: ac operari: ita nūc bis vti ac dicere. Motus enim eſt quidam actus: imperfectus tamen: vt in alijs diximus.

T.c.54 ¶ Primum quidem igitur tanquā ſit idem pati ⁊ moueri: ⁊ agere ⁊ mouere dicimus. Et namq; motus eſt actus quidam: imperfectus tamen ſicut in alijs dictum eſt.

¶ Manifeſtat quō intelligēdū ſit qđ dictū ē: videbatur
enim repugnare ꝙ ſentire dicit̄ in actu ei qđ dictū eſt ꝙ
ſentire eſt qđdā pati ⁊ moueri. Eſſe eniꝫ in actu videtur
magis ꝑtinere ad agere. Et iō ad hoc exponēdū dicit: ꝙ
ita dicim⁹ ſentire in actu ac ſi dicamus ꝙ pati ⁊ moueri
ſint qđdā agere: id eſt qđdā eē in actu. Nā mot⁹ eſt qdaꝫ
T.c.6. act⁹: ſꝫ imperfect⁹: vt dictū eſt in.3.phyſi. Eſt enim actus
exñtis in potētia.ſ.mobilis. Sicut igit̄ mot⁹ eſt act⁹: ita
moueri ⁊ ſentire eſt qđdā agere vel eē ſm actuꝫ. Per h
aūt ꝙ dicit primū: ſignificat ꝙ quedam alia poſtmoduꝫ
Lec. ii. ſubdet ad oſtendendum quomodo ſenſus ſiat in actu.
¶ Tertio ibi.

¶ Ea vero cuncta que patiuntur: atq; mouentur ab actiuo: ab eo qđ eſt actu patiuntur: atq; mouentur. Idcirco ſit vt tum a ſimili ſibi: tuꝫ a diſſimili res oīs patiatur: vt diximus. Patitur enim ea que eſt diſſimilis: at cum eſt paſſa: tum ſimilis eſt vt patet.

¶ Omnia auteꝫ patiunt̄ ⁊ mouent̄ ab actiuo ⁊ actu ente. Vñ eſt quidē tāq̄ a ſimili pati. eſt autē vt a diſſimili: ſicut diximus. Patit̄ qdē eniꝫ qđ diſſimile: paſſum aūt ſimile eſt.

¶ Oſtēdit ſm ꝑdicta quō antiquoꝝ poſitio nō poſſit eſſe va.ſ.ꝙ ſile ſili ſentit̄. Dicit ḡ ꝙ oīa que ſunt in potētia patiunt̄ ⁊ mouēt̄ ab actiuo ⁊ exñte in actu: qđ.ſ.duꝫ facit eē in actu ea q̄ patiunt̄ aſſimilat ea ſibi: vnde quodāmō patit̄ aliqs aliqd a ſimili ⁊ quodammō a diſſimili: vt dictū eſt: q2 a principio dū eſt in trāſmutari ⁊ pati eſt diſſimile: in fine aūt dū eſt in trāſmutatū eē ⁊ paſſum: eſt ſimile. Sic igit̄ ⁊ ſenſus poſtq̄ factus ē in actu a ſenſibili: eſt ſimilis ei: ſed ante non eſt ſimilis. Quod antiqui non diſtinguentes errauerunt.

¶ Deinde diſtinguendum eſt de potentia atq; actu: nūc enim de his ipſis ſimpliciter dicimus.

T.c.55. ¶ Dicendum autem ⁊ de potentia ⁊ actu eſt. Nunc enim ſimpliciter dicimus que habemus de ipſis.

Lec. XI.

Poſtq̄ Phs oſtēdit ſenſum eē in potētia ⁊ in actu: nūc intēdit oſtendere quomodo educat̄ de potētia i actū. Et diuidit̄ in ꝑtes duas. In ꝑma diſtinguit potētiā ⁊ actū: ⁊ oſtēdit quomō diuerſimode aliquid educat̄ de potētia in actū. vtens exēplo in intellectu. In ſcđa ꝑte oſtēdit ꝓpoſitū circa ſenſum. ibi (Senſitiui aūt.) Circa primum tria facit. Primo dicit d quo eſt intētio. Scđo diſtiguit potētiā ⁊ actū circa intellectū. ibi (Eſt qdē eniꝫ ſic ſciēs ⁊c̄.) Tertio oſtēdit quomō educit̄ aliqd de vtraq; potētia in actū. ibi (Ambo qdē igit̄ ⁊c̄.) Dicit ḡ ꝓ ꝙ dōm eſt de potētia ⁊ actu. i. oñdēdū quot modis dicit̄ aliqd i potentia: ⁊ quot modis in actu: qđ neceſſariuꝫ fuit: q2 in ſuperiorib⁹ ſimplr. i. abſq; diſtinctione vſus eſt potentia ⁊ actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nam eſt hoc pacto quippiam ſciens: vt ſi dicam⁹ hominem eſſe ſcientem: quia homo eſt talis ſuapte natura: vt ſit ſciens atq; ſcientiam habeat. Eſt etiā hoc pacto quippiam ſciens: vt hominem cum iā dicimus eſſe ſcientem: qui geometriam atq; grāmaticam habet: atq; horum vterq; non eodem modo poteſt: potentieq; ſubijcitur: ſed aliter quideꝫ ex eo q2 genus ipſuꝫ eſt tale materieſue. Alter vero propterea qđ cum voluerit contemplari: poteſt idipſum facere: niſi quid externum forte prohibeat impedimentoq; ſiat. At preter ipſos ē ille qui iam contemplatur: ⁊ eſt actu proprieq; ſciens: hoc. A.

¶ Eſt quidem enim ſicut ſciens aliquid: ſicut ſi dicamus hominem: quoniam homo ſcientiuꝫ ⁊ habentium ſcientiam. Eſt autem ſicut iaꝫ dicimus ſcientem habentem grāmaticā. Vterq; autem horum non eodem modo poſſibilis eſt.

¶ Sed hic quidem quoniam genus huiuſmodi ⁊ materia eſt: ille autem q2 volens poſſibilis eſt cōſiderare: niſi aliquid prohibeat exterius. Iam autem conſiderans actu ens: per ſe ⁊ proprie ſciens hanc litteram A. T.c.56.

¶ Diſtinguit potētiā ⁊ actum circa intellectū. Et dicit ꝙ vno mō dicit̄ aliqd. in potentia puta homo ſciēs: q2 habet nālē potētiā ad ſciēdū: ſicut homo dicit̄ eē de numero ſciētiū ⁊ habētiū ſciētiā: inq̄tū hꝫ naturā ad ſciēdū ⁊ ad habēdū habitū ſciētie. Scđo mō dicim⁹ aliquid qđ aliq̄ ſciat: ſicut dicimus habentem habitū alicuius ſciētie puta grāmatice eſſe illi ſcientē. Manifeſtū eſt autē ꝙ vterq; hoꝝ dicit̄ ſciēs ex eo ꝙ aliqd pōt: ſed nō eodem modo vterq; eſt potēs ad ſciendū. Sed primus qdē dicit̄ potēs: q2 eſt genus hē⁊ mā. i. q2 hꝫ nālem potētiā ad ſciēdū: ꝑ quā collocat̄ in tali genere: ⁊ q2 eſt in potentia: puta ad ſciam: ſicut mā ad formā. Scđs aūt.ſ.q hꝫ habitū ſciētie dicit̄ potēs: q2 cū vult pōt ꝯſiderare: niſi aliqd extriſeci ꝑ accidēs īpediat: puta vel occupatio exterior: vel aliqua īdiſpoſitio ex ꝑte corporis. Tertius aūt q iaꝫ cōſiderat eſt in actu: ⁊ iſte eſt q ꝓprie ⁊ ꝑfecte ſcit ea que ſunt alicuius artis. puta hanc lr̄am.a. que ꝑtinet ad grāmaticā: de qua ſupra fecit mentionē. Hoꝝ igit̄ triū vltimus eſt in actu tm̄: prim⁹ in potētia tm̄: ſcđs aūt in actu reſpectu primi: ⁊ in potētia reſpectu ſcđi. Unde manifeſtū eſt ꝙ eſſe in potentia dicitur dupliciter.ſ. de primo ⁊ ſecundo: ⁊ eſſe in actu dicitur dupliciter. ſciłꝫ de ſecundo ⁊ tertio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ambo igitur illi primi potentia quideꝫ ſunt ſcientes vt diximus: verum vnus indiget alteratione ꝑ diſciplinam. qua quidem nōnunq̄ etiam ex habitu contrario diſpoſitioneq; mutatur. Alter habet quidem ſenſum: aut grāmatica: ſed indiget operatiōis: vt ex ocio tandem operationiſq; vacuitate: agat ac operetur: atq; hic modus potentie diuerſus eſt (vt patet) ab antea dicto.

¶ Ambo quidem igitur primi ſm potētiā ſcientes ſunt. Sed hic quidē per doctrinā alteratus eſt: ⁊ multotiens ex cōtrario mutatus habitu: hic autem ex eo ꝙ habet ſenſum aut grāmaticā nō agit autem: in agere alio modo.

¶ Oſtēdit quomō de vtraq; potentia aliquid reducitur in actū. Et circa hoc duo facit. Pri̊o oſtēdit quomodo de vtraq; potētia aliquid in actū reducitur. Scd̊o oſtendit vtrū talis reductio fit ſm aliquā paſſionē. ibi (Nō ē aūt ſimplr neq; pati ⁊c̃.) Dicit ḡ p̊ ꝙ cū ambo p̄mi ſint ſciē tes ſm potētiā: ⁊ id qd̊ eſt in potētia reducat̃ in actum. alio mō reducit̃ in actū aliqd de potētia p̊ˣ: ⁊ aliter de ſecūda. Nā qd̊ eſt in potētia p̊ mō reducit̃ in actū quaſi alteratus ꝑ doctrinā: ⁊ mot' ab aliquo alio exiſtēte ī actu: ſicut a magiſtro: ⁊ multotiēs talis mutatio eſt ex ꝯ̃rio habitu. Qd̊ iō dicit: qꝛ cū aliqs reducit̃ de potētia p̄ma in actū: ex ignorāte fit ſciēs. Ignorās aūt dicit̃ dupliciter. vno mō ſm ſimplicē negationē: qñ nec veritatē cognoſcit: nec ꝯ̃rio errore detinet̃: ⁊ ꝗ ſic ignorans eſt fit actu ſciens: nō. q. mutatus de ꝯ̃rio habitu. ſed ſolū ſicut acquirens ſciam. Alio mō dicit̃ aliqs ignorās ſꝫ prauā diſpōnem: vtpote qꝛ detinet̃ errore ꝯ̃rio veritati: ⁊ hic in actū ſcientie reducitur q̄ſi de ꝯ̃rio habitu mutatus. Qui v̊o ē in potētia ſcd̊o mō: vt. ſ. iam hñs habitū: trāſit ex eo qd̊ habet ſenſum aut ſciam ⁊ non agit ſm ea: in agere: qꝛ. ſ. fit agēs ſm ſciam. Sꝫ alio modo iſte fit actu: ⁊ alio modo primus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At v̊o neq; ipſum pati ſimplex eſſe videt̃: ſed aliud eſt a contrario corruptio quedam: aliud eſt ſalus potius eſt qd̊ ē potētia ab eo qd̊ eſt actu: ſimileq; perinde atq; potentia ſeſe habet ad actum.

T.c.57 ¶ Non eſt autem ſimplr neq; agere neq; pati: ſꝫ aliud qdem corruptio quedā a ꝯ̃trario: aliud aūt ſalus magis eius qd̊ potētia ab eo qd̊ ē actu ⁊ ſimili: ſicut potētia ſe hꝫ ad actum.

¶ Manifeſtat vtꝝ ſm ꝙ aliqd educit̃ de potētia ī actū ſcie p̊ mō vel ſcd̊o poſſit dici pati. Et circa hoc duo facit. Pri̊o oſtdit quot modis dr̄ pati. Scd̊o manifeſtat ꝓpoſitū. ibi (Speculans aūt fit hñs ſciaꝫ.) Dicit ḡ p̊ ꝙ ſicut potētia ⁊ act' nō dr̄r ſimplr: ſed multiplr: ita ⁊ pati non

Pati 2ᵒ vno mō: ſꝫ multiplr. Dr̄ enī pati vno mō ſm quādā corruptionē q̄ fit a ꝯ̃rio. Paſſio enim ꝓprie dicta videt̃ importare qddā decremētū patiētis inq̄tū vincit̃ ab agēte: decremētū aūt patiēti accidit ſm ꝙ aliqd a patiēte abycit̃: q̄ qdē abiectio corruptio qddā eſt: vel ſimplr. ſicut qñ abycit̃ forma ſubſtātialis: vel ſꝫ qd: ſicut qñ abycit̃ forma accñtalis. Hꝰ aūt for̃ abiectio fit a ꝯ̃rio agēte: abycit̃ enim for̃ a mā vel ſubo ꝑ itroductionē ꝯ̃rie forme: ⁊ hoc ē a ꝯ̃rio agēte. Pri̊o igit̃ mō ꝓprie dr̄ paſſio ſm ꝙ q̄dā corruptio fit a ꝯ̃rio. Alio mō paſſio cōiter dr̄ ⁊ minus ꝓprie: ſm. ſ. ꝙ iportat quādā receptionē. Et qꝛ qd̊ eſt receptiuū alteri' cōparat̃ ad ipſum ſicut potētia ad actū: ⁊ act' aūt ē ꝑfectio potētie: iō h̄ mō dr̄ paſſio nō ſm ꝙ fit q̄dā corruptio patiētis: ſed magis ſm ꝙ fit q̄dā ſalus: ⁊ ꝑfectio ei' qd̊ eſt in potētia ab eo qd̊ eſt in actu: qd̊ enim eſt in pō nō ꝑficit̃ niſi ꝑ id qd̊ eſt in actu. Qd̊ aūt in actu eſt: nō eſt ꝯ̃riū ei qd̊ ē ī pō inq̄tū hꝫ: ſꝫ magis ſile. nā potētia nihil aliō ē q̄ꝫ qddā ordo ad actū: niſi aūt eēt aliq̄ ſilitudo iter pōm ⁊ actū: nō eēt neceꝯ ꝙ ꝓprius act' fieret in ꝓpria pō. Pō igit̃ ſic dicta nō eſt a ꝯ̃rio: ſicut pō pri̊o mō dicta: ſꝫ eſt a ſili: eo modo quo pō ſe hꝫ ſm ſimilitudinē ad actum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit enim contemplans qd̊ ſcientiam habet. Quod quidem aut non eſt alterari: in ipſum enim fit incrementum ⁊ in actū perfectionemue: aut aliud alterationis eſt genus. Quocirca non recte ſe habet dicere ipſum ſciens cum ſcit alterari: ſicut nec edificatorem cum edificat. Quod igitur in actum ducit ex eo qd̊ eſt intelligens potētia atq; ſciens: id non doctrinam appellare oportet: ſed aliud nomē ē equū hic.

¶ Speculans enim fit habens ſcientiam qd̊ vere aut non eſt alterari: in ipſuꝫ enim additio eſt ⁊ in actum: aut alterum genus alterationis eſt. Unde non bene habet dicere ſapientem cuꝫ ſapiat: alterari: ſicut nec edificatorem cum edificat. In actū quidē igitur ducēs ex potētia ente ſm intelligere ⁊ ſapere nō doctrinā: ſed alteraꝫ habere denominationem iuſtum eſſe. T.c.58

¶ Manifeſtat vtꝝ qd̊ educit̃ de potētia in actuꝫ ſcie patiat̃. Et p̊ manifeſtat hoc circa id qd̊ educit̃ de ſcd̊a potētia in actū puꝝ. Scd̊o aūt māifeſtat hoc circa id qd̊ educit̃ de potētia p̊ª in habitū. ibi (Ex potētia aūt ⁊c̃.) Dicit ḡ pri̊o ꝙ hñs ſciam. i. habitualr ſciens fit actu ſpeculās. Sꝫ h̄ aut nō ē v̊e ⁊ ꝓprie alterari ⁊ pati: qꝛ (vt dictū ē) nō eſt ꝓprie paſſio ⁊ alteratio: cum de potētia ꝓcedit in actū: ſꝫ cū aliqd de ꝯ̃rio mutat̃ in ꝯ̃riuꝫ. Cū aūt habitualiter ſciēs fit ſpeculās actu: nō mutat̃ de ꝯ̃rio in ꝯ̃riuꝫ: ſꝫ ꝑficit in eo qd̊ iam hꝫ. Et h̄ eſt qd̊ dicit ꝙ (eſt additio ī ipm ⁊ in actū:) addit̃ enim ei ꝑfectio ſm ꝙ ꝑficit ī actū. Aut ſi dicat̃ alterari ⁊ pati: erit aliud genus alterationis ⁊ paſſionis nō ꝓprie dicte. Et hoc manifeſtat per exēplū dicēs: ꝙ nō bene ſe hꝫ dicere ſapiētē habitualr cū ſapiat actu alterari: ſicut neq; dicim' edificatorē alterari cum edificat. Cōcludit aūt vlterius ꝙ cū ille ꝗ trāſit de habitu in actū nō accipiat de nouo ſciam: ſꝫ ꝑficiat ⁊ ꝑficiat̃ in eo qd̊ hꝫ: doceri aūt ſciam eſt acqrere: manifeſtū eſt ꝙ cū educit̃ aliqs de potentia in actū: ſm h̄ ꝙ incipit facere eum intelligere actu ⁊ ſapere: non eſt iuſtum ꝙ talis exitus de potentia in actū habeat denominationem doctrine: ſed aliquā aliam poteſt habere: que quidem forte nō eſt poſita: ſed poteſt poni. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At qd̊ ex eo qd̊ eſt potentia diſcit: accepitq; ſcientiam: ab eo qd̊ eſt actu ſciens atq; ab ipſo docente. Id autem non eſt dicendū pati ac alterari: aut duos alterationis eſſe modos fateamur oportet. Eam inquam mutationem que ad priuatiuas eſt diſpōnes: ⁊ eā que eſt ad habitus atq; naturam.

¶ Ex potentia autem ente addiſcēs ⁊ accipiens ſcientiam ab actu ente ⁊ didaſcalo: aut neq; pati dicendum ſicut dictum eſt: aut duos eſſe modos alterationis: ⁊ eā que in priuatiuas diſpōnes mutationem: ⁊ eā q̄ in habitū ⁊ nām.

¶ Manifeſtat vtꝝ cū aliqs exit de p̄ma potētia in actū ſcientie alteret̃ ⁊ patiat̃: ⁊ dicit ꝙ cū aliqs prius ſciens ī potētia tm̄ fit addiſcēs: ⁊ accipiēs ſciam ab eo ꝗ ē actu ſciēs: ⁊ a magiſtro: vel non dꝫ dici pati ſimplr ⁊ alterari: aut dōm eſt eſſe duos modos alterationis. quoꝝ vnus alterationis eſt ſm (mutationē in priuationis diſpōnes). ſ. in diſpōnes ꝯ̃rias qb' priuāt̃ ꝑꝑ diſpōnes prius exiſtentes: qꝛ vnū ꝯ̃rioꝝ eſt priuatio alterius. Alter v̊o alterationis modus eſt ſm (mutationem in habitū ⁊ nām). i. ſꝫ ꝙ recipiunt̃ aliq habitus ⁊ forme: q̄ ſunt ꝑfectiōes nāe abſq; eo ꝙ aliqd abyciat̃. Ille igit̃ ꝗ addiſcit ſciaꝫ: nō alterat̃ neq; patit̃ p̊ modo: ſed ſcd̊o. ¶ Videt̃ aūt hoc eſſe ꝯ̃riū ei' qd̊ ſupra dixit: ꝙ multotiēs ꝗ addiſcit ſciaꝫ mutat' eſt a ꝯ̃rio habitu: ⁊ ita videt̃ ꝙ fit alteratio ſm mutationē in priuatiuas diſpōnes. ¶ Sed dōm ꝙ cū aliqs

Ad vos alterationes: quid. ab errore reducitur ad ſciam veritatis:eſt ibi quedaꝫ ſimilitudo alteratiõis que eſt de ꝯ̃rio ad ꝯ̃riũ:nõ tñ vere eſt ibi talis alteratio. Nã alteratiõi que eſt de ꝯ̃rio in ꝯ̃riũ vtrũqꝫ per ſe ⁊ eſſentialr̃ competit.ſ.ꝙ fit a ꝯ̃rio:⁊ ꝙ fit in ꝯ̃riũ. Sicut enim dealbatio nõ eſt niſi ad albuꝫ: ita nõ eſt niſi a nigro vel medio qđ reſpectu albi eſt quodã mõ nigꝝ. Sed in acquiſitiõe ſciẽtie accidit ꝙ ille q̃ acq̃rit ſciẽtiaꝫ veritatis:pri⁹ fuerit in errore:abſqꝫ h̃ enim põt adduci ad ſciẽtiam veritatis:vñ nõ eſt vere alteratio de ꝯ̃rio in ꝯ̃riũ. ¶ Itẽ dubitaṫ de hoc qđ dicit: ꝙ ille q̃ accipit ſciẽtiam fit actu ſciens a ſciente in actu ⁊ magiſtro. Hoc enim non ſemꝑ fit: ſciam enim aliq̃s acq̃rit: non ſolum addiſcẽdo a magiſtro:ſed ẽt per ſe inueniẽdo. ¶ Et ad hoc dõꝫ eſt:ꝙ ſemꝑ cũ aliq̃s eſt in potẽtia ſciẽs: ſi fiat actu habẽs ſciẽtiaꝫ:opꝫ ꝙ hoc fit ab eo qđ ẽ actu. ¶ Cõſiderandũ tñ eſt ꝙ aliq̃d aliqñ reducitur de potẽtia in actũ ab extrinſeco ꝑncipio tñ:ſicut aer illuminaṫ ab eo qđ eſt actu lucidũ:qñqꝫ aũt ⁊ a ꝑncipio intrinſeco ⁊ a ꝑncipio extrinſeco ſicut hõ ſanaṫ ⁊ a nã ⁊ medico: vtrobiqꝫ aũt ſanaṫ a ſanitate in actu. Manifeſtũ eſt enim ꝙ in mẽte medici eſt rõ ſanitatis ſm quã ſanat:oꝫ ẽt in eo q̃ ſanaṫ ſm nãm eſſe aliquã partẽ ſanã.ſ.cordis virtute alie ptes ſananṫ: ⁊ cũ medicus ſanat:h̃ mõ ſanat ſicut nã ſanaret.ſ.calefaciẽdo:aut infrigidãdo:aut aliter tranſmutando. vnde medicus nihil aliud facit q̃ꝫ ꝙ auxiliaṫ nãe ad expellẽdũ morbũ:quo auxilio nã nõ egeret ſi eẽt fortis. Eodẽ aũt mõ ſe hꝫ in ſciẽtie acq̃ſitiõe. hõ eni acq̃rit ſciam: ⁊ a ꝑncipio ĩtrĩſeco:dũ inuenit: ⁊ a ꝑncipio extrĩſeco dũ addiſcit. Utrobiqꝫ ãt reduciṫ de potẽtia in actũ ab eo qđ eſt actu. Hõ enim per lumẽ intellect⁹ agẽtis ſtatim cognoſcit actu ꝑma ꝑncipia nãliter cognita: ⁊ dũ ex eis ꝯcĺones elicit:per hoc qđ actu ſcit: venit in actualem cognitionẽ eoꝝ que potẽtia ſciebat. Et eodẽ modo docẽs exterius ei auxiliaṫ ad ſciẽdũ.ſ.ex ꝑncipijs addiſcẽti notis:deducẽs eũ per demõſtrationẽ in ꝯcĺones prius ignotas. Qđ q̃dẽ auxiliũ exterius homini neceſſariũ nõ eſſet ſi adeo eſſet ꝑſpicacis itellectus:ꝙ ꝑ ſeipſuꝫ poſſet ex ꝑncipijs notis cõcluſiones elicere: que quidem perſpicacitas hominibus adeſt ſm plus ⁊ minus.

¶ Hec cũ ita ſint:prima quidem mutatio ſenſitiui ab eo qđ generat fit:cum auteꝫ ortum ac generatũ eſt: habet iam ſenſum perinde atqꝫ ſcientiam: ⁊ ſentire actu ſimile eſt cõtemplari.

T.c.59. ¶ Senſitiui autem prima quidem mutatio fit a generãte. Cum autem generatum eſt: habet iam ſicut ſcientiaꝫ ⁊ ſentire. Qđ autẽ ſm actũ: ſimiliter dicitur ipſi ꝯſiderare. Lec. XII.

Poſtq̃ ꝑhs diſtinxit potẽtiã ⁊ actũ: ⁊ oſtẽdit quomõ aliq̃d de potentia in actũ exeat circa intellectuꝫ: qđ dixerat de intellectu adaptat ad ſenſum. Et circa hoc tria facit. ꝑrio oſtendit qũo circa ſenſum aliq̃d educiṫ de potentia in actũ. Scđo oſtẽdit differẽtiã inter ſenſum ⁊ intellectũ. ibi (Differũt aũt q: huius q̃dẽ accidẽtia ⁊c.) Tertio colligit epilogãdo q̃ dixerat de ſenſu. ibi (Nũc autẽ intãtũ.) Cõſiderãdũ eſt g̃ circa ꝑmum ꝙ ſicut in ſciẽtia eſt duplex potẽtia ⁊ duplex actus:ita eſt ⁊ circa ſenſum. Nã qđ nõdũ hꝫ ſenſum ⁊ natũ eſt habere:eſt in potẽtia ad ſenſum. Et qđ iã hꝫ ſenſum ⁊ nõdũ ſentit:eſt potẽtia ſentiens:ſicut circa ſciam dicebaṫ. Sicut aũt de potẽtia ꝑma aliq̃d mutaṫ in ꝑmũ actũ dũ acq̃rit ſciam ꝑ doctrinã: ita de ꝑma potẽtia ad ſenſum aliq̃d mutaṫ in actũ vt ſ. habeat ſenſum:per generationeꝫ. Senſus aũt nãliter ineſt aiali: vnde ſicut ꝑ generationẽ acq̃rit ꝓpriam nãm ⁊ ſpẽm:ita acquirit ſenſum. Senſus autẽ eſt de ſcia que nõ ineſt homini per nãm: ſed acq̃riṫ per inuẽtionẽ ⁊ diſciplinaꝫ. Hoc eſt g̃ qđ dicit: ꝙ ꝑma mutatio ſenſitiui fit a generãte. Manifeſtat autẽ ꝑmã mutationem que eſt de pura potentia in actũ ꝑmũ ducẽs. Nec aũt mutatio fit a generãte. nã per virtutẽ que eſt in ſemine educiṫ aĩa ſenſitiua de potentia in actũ cũ oĩb⁹ ſuis potẽtijs. Cũ auteꝫ aĩal iam generatũ eſt:tũc hoc mõ hꝫ ſenſum ſicut aliq̃s hꝫ ſciẽtiam qñ iã didicit. Sed qñ iã ſentit ſm actũ: tunc ſe hꝫ ſicut ille q̃ iã actu ꝯſiderat. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Differentia tamen eſt: an ea que actu ſenſum efficiunt extra ſunt: ipſum inquã viſibile: ⁊ audibile: ⁊ ſenſibilium cetera. Cuius cauſa hec eſt. Actu nanqꝫ ſenſus ſingularium eſt. Scientia võ vniuerſaliũ eſt: hec autem ipſa anima quodammodo ſunt. Quapropter intelligere quidem cum quiſpiã voluerit: in ipõ eſt ſitum. Sentire autem non collocatur in ipſo. Neceſſe eſt enim ſenſibile ipſum adeſſe: pari modo res ſeſe habet: ⁊ in ſcientijs ſenſibiliuꝫ: ⁊ ob eandẽ vtiqꝫ cauſam: q: ſenſibilia ſingularia ſunt: ſunt ⁊ extra ſicuti diximus. Sed vt de his exactius dilucidiuſue dicamus: dabitur nobis rurſus occaſio.

¶ Differt autem quia huiuſmodi actiua operationis extra ſunt viſibile ⁊ audibile. Similiter autem ⁊ reliqua ſenſibilium. Cauſa autẽ: quoniam ſingularium quidem ſm actum ſenſus. Scientia autem vniuerſalium. Hec eniꝫ in ipſa quodammodo ſunt anima: vnde intelligere in ipſa eſt cum velit. Sentire autẽ non eſt in ipſa. Neceſſarium eſt autem eſſe ſenſibile. Similiter autem ⁊ hoc ſe habet in ſcientijs ſenſibiliuꝫ ⁊ propter eandem cauſaꝫ: quia ſenſibilia ſingularium ſunt ⁊ exteriorum. Sed de his quidem certificare tempus fiet ⁊ in rurſum. T.c.60.

¶ Quia poſuerat ſimilitudinẽ inter ſentire in actu ⁊ ꝯſiderare: vult oſtẽdere differẽtiã inter ea: cuius q̃dẽ differẽtie cãm aſſignare incipit ex differẽtia obiectoꝝ.ſ. ſenſibiliũ ⁊ itelligibilium: que ſentiũtur ⁊ ꝯſideranṫ in actu. Sẽſitiua enim q̃ ſunt actiua operationis ſenſitiue.ſ. viſibile ⁊ audibile: ⁊ alia hꝫ ſunt ex̃ aĩaꝫ. Cuius cã eſt: q: ſenſus ſm actũ ſunt ſingularium q̃ ſunt extra aĩam: ſꝫ ſcia eſt vniuerſaliũ que quodãmodo ſunt ĩ aĩa. Ex quo pꝫ ꝙ ille q̃ iã hꝫ ſciam nõ opꝫ ꝙ querat extra ſua obiecta: ſed hꝫ ea in ſe: vnde põt ꝯſiderare ea cuꝫ vult: niſi forte per accidẽs impediaṫ. Sed ſentire nõ põt aliq̃s cũ vult: q: ſenſibilia nõ hꝫ in ſe: ſed oꝫ ꝙ aſſint ei extra. Et ſicut eſt de operatiõe ſenſuuꝫ: ita eſt in ſciẽtijs ſenſibiliũ: q: etiã ſenſibilia ſunt de numero ſingulariũ: ⁊ eoꝝ que ſunt ex̃ aĩam. Unde hõ nõ põt cõſiderare ſm ſciam oĩa ſenſibilia que vult: ſed illa tñ: que ſenſu percepit. Sed ſm certitudinẽ determinare de his iterũ erit tẽpus.ſ. in 3°. vbi ageṫ de intellectu: ⁊ de cõparatione intellect⁹ ad ſenſuꝫ. T.c.i. ⁊ inde.

¶ Circa ea võ q̃ h̃ dicunṫ ꝯſiderãdũ eſt: quare ſenſus ſit ſingulariũ: ſcia võ vniuerſaliũ: ⁊ qũo vniuerſalia ſint in aĩa. Quare ſenſus ẽ ſingularium ⁊ intellectus vniuerſalium. ¶ Sciẽdũ eſt igiṫ circa ꝑm: ꝙ ſenſus eſt virtus in organo corporali: intellectus võ eſt virtus imãlis: que non eſt act⁹ alicui⁹ organi corporalis. Unũquodqꝫ aũt recipitur in aliquo per modũ ſui: cognitio aũt oĩs fit per hoc ꝙ cognitũ eſt aliquo mõ in cognoſcẽte.ſ. ſm ſimilitudi-

nē. nā cognoſcens in actu eſt ipſum cognitū ī actu: opꝫ igitur ꝙ ſenſus corꝑaliter recipiat ſilitudinē rei que ſētit. Intellectꝰ aūt recipit ſimilitudinē eius qḋ intelligit incorporaliter ⁊ imālīter. Indiuiduatio aūt nāe cōis in rebus corporalibus ⁊ mālibus eſt ex mā corporali ſub determinatis dimēſionibꝰ ɔtēta: vlē aūt eſt per abſtractionē ab hꝯ mā ⁊ mālibus cōditiōibꝰ īdiuiduantibꝰ. Manifeſtū eſt igiṫ ꝙ ſimilitudo rei recepta in ſenſu repñtat rē ſm ꝙ eſt ſingularis: recepta aūt in intellectu repñtat rē ſm rōnem vlis nāe: ⁊ ideo eſt ꝙ ſenſus cognoſcit ſingularia: itellectꝰ vō vlia. ⁊ hoꝝ ſunt ſciētie. ¶ Circa ſcḋꝫ vō ɔſiderandū eſt: ꝙ vlē pōt accipi dupliciter. vno mō pōt dici vlē ipſa nā cōis ꝓut ſubiacet intētioni vlitatis: alio mō ſm ſe. Sicut ⁊ albū pōt accipi dupliciter: vel id cui accidit eſſe album: vel ipſummet ſm ꝙ ſubeſt albedini. Iſta aūt nā cui aduenit intentio vlitatis: puta nā hoīs: hꝫ duplex eſſe. vnū qdeꝫ mālē ſm ꝙ eſt in mā naturali: aliud aūt imateriale ſm ꝙ eſt in itellectu. Scḋꝫ igiṫ ꝙ hꝫ eſſe in mā nāli: non pōt ei aduenire intentio vlitatis: qꝛ per mām īdiuiduaṫ. Aduenit igiṫ ei vniuerſalitatis intentio ſm ꝙ abſtrahiṫ a mā īdiuiduali. Nō eſt autēꝫ poſſibile ꝙ abſtrahaṫ a mā īdiuiduali realiter: ſicͭ Platonici poſuerūt. Nō eniꝫ eſt hō nālis. i. realis: niſi in his carnibus ⁊ in his oſſibus. ſicut ꝓbat Phs in. 7. metaph. Relinquitur igiṫ ꝙ nā humana non hꝫ eē ꝑter ꝑncipia īdiuiduātia: niſi tm̄ in itellectu. Nec tñ itellectus eſt falſus dum apprehēdit nām cōem preter ꝑncipia īdiuiduātia: ſine qbus eſſe nō pōt in reꝝ nā: non eniꝫ apprehēdit hoc intellectꝰ. ſ. ꝙ nā cōis ſit ſine principÿs indiuiduātibus: ſed apprehēdit nām cōem nō apprehēdēdo ꝑncipia īdiuiduātia: ⁊ hoc nō eſt falſuꝫ. Primū aūt eēt falſum. ſicut ſi ab hoīe albo ſepararē albedinē hoc mō ꝙ itelligerē eū nō eſſe albū: eēt enim tūc apprehēſio falſa: ſi auteꝫ ſic ſepararē albedinē ab hoīe ꝙ apprehenderē hominēꝫ nihil apprehēdēdo de albedine eius: nō eſſet apprehenſio falſa. Nō enim exigiṫ ad veritatē apprehēſionis ꝙ q apprehēdit rem aliquā apprehēdit oīa que īſunt ei. Sic igitur itellectus abſqꝫ falſitate abſtrahit genus a ſpēbꝰ: īquātū intelligit nāꝫ generis nō intelligēdo differētias. Et ſilr abſtrahit ſpēm ab indiuiduis: īquātum intelligit naturaꝫ ſpēi nō itelligēdo īdiuidualia ꝑncipia. Sic igiṫ pꝫ ꝙ nature cōi nō pōt attribui intētio vlitatis niſi ſm eſſe qḋ hꝫ in itellectu. ſic enim ſolum eſt vnū de multis ꝓut itelligitur ꝑter ꝑnꝰ quibus vnū in multa diuiditur. vnde relinquitur ꝙ vniuerſalia ſm ꝙ ſunt vlia nō ſunt niſi in aīa. Ipſe autem nature quibus accidit itentio vniuerſalitatis ſunt in rebus. Et propter hec nomina cōia ſignificantia naturas ipſas predicātur de indiuiduis: non aūt noīa ſignificantia itentiones. Socrates enim eſt hō: ſꝫ nō eſt ſpēs. Quis hō ſit ſpēs. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Nunc id ſit a nobis determinatum. Cuꝫ ſimplex in quam non ſit id qḋ dicitur eſſe potentia: ſed aliud quidem ſit vt puer: quē militare poſſe dicere licet. Aliō autēꝫ vt hiſce qui iaꝫ etate militariqꝫ arte actus euaſit: ad militandum: ſenſitiuum ſimiliter ſe habere. Atqꝫ cum ipſorum differentia nomine careat: determinatum autem ſit ipſa eſſe diuerſa: ⁊ quo pacto diuerſa ſunt: neceſſe eſt ipſo pati ac alterari: tanqꝫ proprÿs nominibus vti. Ipſum autem ſenſitiuum potētia tale eſt: quale iam ipſum ſenſibile eſt actu: ſicuti diximus. Patitur igitur cum eſt nō ſimile. At paſſuꝫ euaſit ſimile: ⁊ eſt tale quale eſt illud.

T. c. 61. ¶ Nunc autem tm̄ ſit diffinitum. quoniam cuꝫ non ſimpliciter ſit qḋ potentia dicitur: ſed aliō quidem: ſicut ſi dicamus puerum poſſe militare: aliud autem ſicut in etate exiſtentem: ſic habet ſenſitiuū. ¶ Quoniam autem innominata eſt ipſorum differentia. Determinatum eſt autem de his: quoniam altera: ⁊ quomodo altera. Vti autem neceſſe eſt ipſo pati ⁊ alterari tanqꝫ proprÿs nominibus. Senſitiuum auteꝫ potētia eſt q̄le iam actu ſenſibile: ſicut dictū eſt. Patiṫ quidem igiṫ non ſimile ens: paſſum aūt aſſimilatum eſt: ⁊ eſt quale illud. T. c. 62

¶ Recolligit qḋ dictum eſt de ſenſu. Et dicit ꝙ nunc tm̄ ſit diffinitū ꝙ nō ſimplr diciṫ id qḋ eſt in potētia: ſꝫ multiplr. Uno enim mō dicimus pueruꝫ poſſe militare ſm potētiā remotā. Alio mō poſſe dicimꝰ militare: qm̄ iam eſt in etate ꝑfecta: ⁊ hoc ſꝫ potētiā ꝓpinquā. Et ſilr ſe hꝫ in ſenſitiuo: duplr enim eſt aliqs in potētia in ſentiēdo aliqd: vt iam dictū eſt. Et lꝫ nō ſint noīa poſita: in qbus haꝝ differētia potētiaꝝ oſtēdaṫ: tñ determinatuꝫ eſt ꝙ ille potētie ſunt altere abinuicē: ⁊ q̇uo ſint altere. Et lꝫ alterari ⁊ pati nō ꝓprie dicaṫ aliqd ſm ꝙ exit de potētia ſecūda in actuꝫ ꝓut hñs ſenſum ſit actu ſentiens: tñ neceſſe eſt vti hoc ipſo qḋ eſt pati ⁊ alterari ac ſi eēnt noīa ꝓpria ⁊ ɔuenientia: qꝛ ſenſitiuū in potētia eſt quale ē in actu ſenſibile. Et ꝓpter hoc ſequiṫ ꝙ ſm ꝙ patiṫ a ꝑncipio nō eſt ſimile ſenſus ſentiēti: ſed ſm ꝙ iam eſt paſſuꝫ eſt aſſimilatum ſenſibili: ⁊ eſt tale quale eſt illud. Qḋ qꝛ diſtinguere neſcierunt antiqui phi: poſuerunt ſenſum eē compoſitum ex ſenſibilibus.

¶ At enim de vnoquoqꝫ ſenſu deinceps a ſenſibilibus cuiuſqꝫ proficiſcentes dicamus oportet. Atqꝫ prius ipſa ſenſibilia diſtinguēda eſſe videntur. Senſibile itaqꝫ trifariam dicitur. Senſibilium enim quedā per ſe: qdā per accidens ſentiuntur. Et illoꝝ ruſus alia ſūt vniuſcuiuſqꝫ ꝓpa ſēſus: alia cōia cūctis.

¶ Dicendum autem eſt ſm vnumquenqꝫ ſenſum. de ſenſibilibus primo. Dicitur autem ſenſibile tripliciter: quorum duo quidem dicimꝰ per ſe ſentiri: vnum autem ſm accidēs. Duoꝝ aūt aliud qdeꝫ ꝓpriū eſt vniuſcuiuſqꝫ ſenſus: aliud autem cōmune omnium. T. c. 63. Lec. XIII.

Poſtqꝫ oſtendit Phus quomō ſe habet ſenſus ad ſenſibilia: incipit determinare de ſenſibili ⁊ ſenſu. Et diuiditur in partes duas. In prima parte determinat de ſenſibilibus. In ſcḋa de ſenſu. ibi (Et aūt vniuerſaliter de omni ſenſu ⁊c̄.) Prima diuidiṫ in duas partes. In pͦ diſtinguit ſenſibilia ꝓpria ab alÿs modis ſenſibiliū. In 2ͣ determinat de ſenſibilibus ꝓprÿs ſm vnumquēqꝫ ſenſum. ibi (Cuius qdē eſt viſus ⁊c̄.) Circa ꝑmū duo facit. Primo ponit diuiſionē ſenſibilium. Scḋo exponit membra diuiſionis. ibi (Dico aūt ꝓprium qdē ⁊c̄.) Dicit ġ ꝑmo ꝙ antequā determineṫ de ſenſu qd naꝫ ſit: opꝫ ꝑmo dicere de ſenſibilibus ſm vnūquēqꝫ ſenſum: qꝛ obiecta ſunt ꝑuia potētÿs. Senſibilia vō tribus modis dicuntur. Uno quidē modo per accidens: ⁊ duobus modis per ſe: quoꝝ vno dicuntur ſenſibilia illa q̄ ꝓpria ſunt ſingulis ſenſibus: alio mō dicuntur ſenſibilia illa que cōmuniter ſentiunṫ ab oībus q̄ ſentiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqꝫ

Margin notes: Quō vlia ſint i aīa: ⁊ qūo i rebus. — lec. 7. t. c. 28.

¶ Atq; ꝓpriũ id ſenſibile dico: qđ alio ſenſu ſentiri nõ põt: ꝛ circa qđ error fieri nequit. Ut color reſpectu viſus: ꝛ ſonus audit⁹: ꝛ ſapor guſtus. Tact⁹ aũt plures differẽtias habet qdẽ: iudicat tamen de illis vt ceteroꝝ ſenſuũ quiſq; de ſuo ſenſibili: ꝛ nõ decipitur. Uiſus enim non errat eſſe colorẽ: aut audit⁹ eſſe ſonũ: ſed quid ſit id qđ eſt infectũ colore vl' vbi aut quid ſonans. Huiuſcemodi igitur ſenſibilia dicuntur vniuſcuiuſq; propria ſenſus.

¶ Dico aũt propriũ quidẽ: qđ non contingit altero ſenſu ſentiri: ꝛ circa qđ non contingit errare: vt viſus coloris: ꝛ audit⁹ ſoni: ꝛ guſtus humoris. Tactus autẽ plures habet differentias. Sed vnuſquiſq; iudicat de his: ꝛ non decipiẽ viſus: qm̃ color neq; auditus: qm̃ ſonus: ſ; qd eſt coloratum: aut vbi: aut quid ſonans. Huiꝰ quidem igitur dicuntur propria vniuſcuiuſq;.

¶ Exponit mẽbra diuiſionis. Et primo exponit que ſunt ſenſibilia ꝓpria. Et dicit ꝙ ſenſibile ꝓprium eſt qđ ita ſentiẽ vno ſenſu ꝙ non poteſt alio ſenſu ſentiri: et circa quod non poteſt errare ſenſus: ſicut viſus proprie eſt cognoſcitiuus coloris: ꝛ auditus ſoni: et guſtus humoris .i. ſaporis: ſed tact⁹ habet plures differẽtias appropriatas ſibi. cognoſcit enĩ calidũ ꝛ humidum: frigidum ꝛ ſiccũ: graue ꝛ leue: ꝛ huiꝰ multa. Unuſquiſq; aũt horũ ſenſuũ iudicat de ꝓprijs ſenſibilibus ꝛ non decipitur in eis: ſicẽ viſus nõ decipitur ꝙ ſit talis color: neq; auditus decipitur de ſono. Sed circa ſenſibilia per accidens vel cõmunia decipiuntur ſenſus: ſicut decipitur viſus: ſi velit iudicare homo per ipſum quid eſt coloratum: aut vbi ſit. Et ſimilr decipitur quis. ſi velit iudicare per auditum qd eſt qđ ſonat. Hec igitur ſunt propria ſenſibilia vniuſcuiuſq; ſenſus. ¶ Secundo ibi.

¶ Cõmunia võ ſunt hec: motus: quies: numerus: figura: ꝛ magnitudo. Talia nãq; nullius ſunt propria ſenſus: ſed omnibus cõmunia ſunt. Etenĩ tactu motus quidam ſenſibilis eſt atq; viſu.

T.c.64 ¶ Cõmunia autẽ motus: quies numerus: figura: magnitudo: huiuſmodi enĩ nullius vnius ſunt ꝓpria: ſed cõmunia omnibus. Tactui enĩ motus aliquis ſenſibilis: ꝛ viſui. Per ſe qdẽ igitur ſunt ſenſibilia hec.

¶ Exponit ſcđm membrum diuiſionis dicens: ꝙ cõmunia ſenſibilia ſunt iſta quinque: motus: quies: numerus: figura ꝛ magnitudo. Hec enim nullius ſenſus vnius ſũt propria: ſed ſunt cõmunia omnibus. Quod non eſt ſic intelligendum quaſi omnia iſta ſint oĩbus cõmunia: ſed quedã horũ .ſ. numerus: motus: ꝛ quies ſunt cõia oĩbus ſenſibus. Tactus võ ꝛ viſus percipiũt oĩa quinque. Sic igiẽ manifeſtũ eſt que ſint ſenſibilia ꝑ ſe. ¶ Tertio ibi.

¶ Per accidens aũt ſenſibile dicẽ vt ſi album diari filius ſit. Per accidens enĩ; hoc ſentit: quia albo qđ ſentit id accidit. Quapropter ꝛ nihil ipſe ſenſus ab huiuſcemodi ſenſibilibus patitur: vt talia ſunt. Eorũ autẽ que per ſe ſentiunẽ: illa ſunt ꝓprie ſenſibilia que ꝓpria ſunt: ꝛ q̃ ſub̃a vniuſcuiuſq; ſenſus ẽ apta.

T.c.65. ¶ Scđm accñs aũt dicẽ ſenſibile: vt ſi albũ ſit. Diari filius. Scđm accñs etenĩ hoc ſentitur: qm̃ accidit albo hoc qđ ſentiẽ: vnde nihil patiẽ ſm ꝙ huiuſmodi eſt a ſenſibili. Senſibilium autẽ ſm ſe proprie propria ſenſibilia ſunt: ꝛ ad que ſubſtãtia apta nata ẽ vniuſcuiuſq; ſenſus.

¶ Exponit tertiũ membrũ diuiſionis: ꝛ dicit ꝙ ſm accidẽs ſenſibile dicẽ: vt ſi dicamus ꝙ Diarius vel Socrates eſt ſenſibile per accñs: qꝛ accidit ei eẽ albũ. Hoc enĩ ſentiẽ per accñs: qđ accidit ei qđ ſentiẽ ꝑ ſe: accidit autẽ albo qđ eſt ſenſibile per ſe ꝙ ſit Diarius. vnde Diarius eſt ſenſibile per accidẽs. Unde nihil patitur ſenſus ab h inquantũ huiꝰ. Quãuis aũt ſenſibilia cõia: ꝛ ſenſibilia ꝓpria ſint ꝑ ſe ſenſibilia: tamẽ ꝓpria ſenſibilia ſunt ꝓprie per ſe ſenſibilia: qꝛ ſub̃a vniuſcuiuſq; ſenſus ꝛ ei⁹ diffinitio eſt in hoc qđ eſt aptũ natũ; pati a tali ſenſibili: ratio aũt vniuſcuiuſq; potẽtie cõſiſtit in habitudie ad ꝓpriũ obiectũ. ¶ Dubitaẽ aũt hic de diſtinctione ſenſibiliũ cõmuniũ a ſenſibilibus ꝑ accñs. Sicẽ enĩ ſenſibilia ꝑ accñs nõ apprehendunẽ niſi iquãtũ ſenſibilia ꝓpria apprehendunẽ: ita nec ſenſibilia cõia: nunq̃ enĩ viſus apprehẽdit magnitudinẽ: aut figurã: niſi iquãtũ apprehẽdit coloratũ: videẽ ḡ ꝙ ſenſibilia cõia ſint etiã ſenſibilia ꝑ accñs. **Dubiũ.**

¶ Dicũt igiẽ qdã ꝙ huiꝰ cõia ſenſibilia nõ ſũt ſenſibilia ꝑ accñs ꝓꝑ duas rõnes. Primo qdẽ: qꝛ huiꝰ ſenſibilia cõia ſunt ꝓpria ſenſui cõi: ſicẽ ſenſibilia ꝓpria ſunt ꝓpria ſingulis ſenſibus. Scđo: qꝛ ſenſibilia ꝓpria nõ pñt eſſe ſine ſenſibilib⁹ cõib⁹: pñt aũt eẽ ſine ſenſibilib⁹ ꝑ accidẽs. ¶ Utraq; aũt rñſio incõpetẽs eſt. Prima qdẽ: qꝛ falſũ eſt ꝙ iſta ſenſibilia cõia ſint ꝓpria obiecta ſenſus cõis. Senſus enĩ cõis eſt qdã potẽtia ad quã terminanẽ imutationes oĩũ ſenſuũ: vt ĩfra patebit. Unẽ impoſſe eſt ꝙ ſenſus cõis hẽat aliqđ ꝓpriũ obm: qđ nõ ſit obiectũ ſenſus ꝓprij. Sed circa imutationes ipſas ſenſuũ ꝓprioꝝ a ſuis obĩis hẽt ſenſus cõis aliquas opatiões ꝓprias q̃s ſenſus ꝓprij hẽre nõ pñt: ſicẽ ꝙ ꝑcipit ipſas imutatiões ſenſuũ: ꝛ diſcernit iter ſenſibilia diuerſorũ ſenſuũ. Senſu enĩ cõi ꝑcipim⁹ nos videre ꝛ diſcernim⁹ iter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuũ .ſ. albũ ꝛ dulce. ¶ P̃. Dato ꝙ ſenſibilia cõia eẽnt ꝓpria obta ſenſus cõis nõ excluderẽ qn eẽnt ꝑ accñs ſenſibilia reſpectu ſenſuũ ꝓpriorũ. Sic enĩ agiẽ de ſenſibilib⁹ ſ; ꝙ hñt habitudinẽ ad ſenſus ꝓpos. nã potẽtia ſenſus cõis nõdũ eſt declata. Qđ aũt eſt obm ꝓpriũ alicui⁹ iterioris potẽtie: ɔtingit eẽ ꝑ accñs ſenſibile: vt poſtea dicẽ. Nec eſt mirũ: qꝛ hoc qđ eſt per ſe ſenſibile vni ſenſuũ exteriorũ: eſt per accñs ſenſibile reſpectu alteri⁹: ſicẽ dulce eſt ꝑ accñs viſibile. Scđa etiã ratio nõ eſt cõpetẽs. Nõ enĩ refert ad id qđ eſt eſſe ſenſibile ꝑ accñs. Utrũ id qđ eſt ſubm ſenſibilis q̃litatis ſit per ſe ſubm eius: vel nõ per ſe. Nullus enĩ diceret ignẽ q eſt ꝓpriũ ſub; caloris eẽ ꝑ ſe ſenſibile tactu. ¶ Et ideo aliter dicẽdum ꝙ ſentire cõſiſtit in quodã patiẽ ꝛ alterari. vt ſupra dictũ eſt. Quicqd igiẽ facit dr̃iã in ipſa paſſiõe vel alteratione ſenſus: h; ꝑ ſe habitudinẽ ad ſenſũ: ꝛ dr̃ ſenſibile per ſe. Qđ aũt nullã facit dr̃iã circa imutationẽ ſenſus dr̃ ſenſibile ꝑ accñs. Unẽ ꝛ in lr̃a dicit Phs: ꝙ a ſenſibili per accñs nihil patiẽ ſenſus ſm ꝙ huiꝰ. Dr̃iã aũt circa imutationẽ ſenſus põt aliqd facẽ duplr. Uno modo quãtũ ad ipſã ſpẽm agentẽ: ꝛ ſic faciũt dr̃iã circa imutationẽ ſenſus ſenſibilia per ſe: ſm ꝙ hoc eſt color: illud aũt eſt ſonus. hoc aũt eſt albũ: illud võ nigrum. Ipſe enĩ ſpecies actiuorum in ſenſu actu ſunt ſenſibilia ꝓpria: ad que hẽt nãlem aptitudinẽ potẽtia ſenſitiua: ꝛ ꝓpter hoc ſm aliquã dr̃iã hoꝝ ſenſibiliũ diuerſificantur ſenſus. Quedã võ alia faciũt dr̃iam in trãſmutatione ſenſuũ: nõ quãtũ ad ſpẽm agentis: ſed quãtũ ad modũ actionis.

Reſpõſio 2ᵉ Commẽtatoris.

Improbatio pᵉ reſponſionis Cõmen. Libro 3ᵒ t.c.134.

Libro 3ᵒ t.c.134. Improbatio ſcđe reſponſionis Cõmẽ. ꝛ Alberti. t.c.37.

Qualitates enĩ ſenſibiles mouẽt ſenſuꝫ corpalr ⁊ ſitua liter. Unde aliter mouẽt ſm ꝙ ſunt in maiori vel minori corpore: ⁊ ſm ꝙ ſunt in diuerſo ſitu. ſ. vel ꝓpinquo vl remoto: vel eodẽ vl diuerſo. Et hoc mõ faciũt circa imutationẽ ſenſuũ dĩaꝫ ſenſibilia cõia. Mãifeſtũ eſt enĩ ꝙ ſꝫ oia hec qnque diuerſificaꝝ magnitudo vl ſitus. Et qꝛ nõ hñt habitudinem ad ſenſuꝫ vt ſpecies actiuorũ: ideo ſm ea non diuerſificanꝝ potẽtie ſenſitiue: ſed remanẽt cõmunia pluribus ſenſibus. Uiſo igitur qũo dicanꝝ per ſe ſenſibilia: ⁊ cõmunia: ⁊ ꝓpria: reſtat videndũ qua ratione dicaꝝ aliquid ſenſibile per accidens. ¶ Sciendũ eſt igitur ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ſit ſenſibile ꝑ accidẽs primo requiriꝝ ꝙ accidat ei qđ per ſe eſt ſenſibile: ſicut accidit albo eſſe hominẽ: ⁊ accidit ei eſſe dulce. Secũdo requiriꝝ ꝙ ſit apprehẽſuꝫ a ſentiente. ſi enĩ accideret ſenſibili ꝙ lateret ſentiẽtẽ: nõ diceretꝝ per accñs ſentiri. Opꝫ igiꝝ ꝙ ꝑ ſe cogſcaꝝ ab aliq̃ alia poᵃ cognoſcitiua ſentientis. Et hoc qdẽ vel eſt alius ſenſus: vel eſt ĩtellectus: vel vis cogitatiua: aut vis eſtimatiua. Dico autẽ ꝙ eſt alius ſenſus: ſicut ſi dicamus: ꝙ dulce eſt viſibile per accidẽs: ĩnquãtũ dulce accidit albo qđ apprehendiꝝ viſu: ⁊ ipſuꝫ dulce per ſe cognoſciꝝ ab alio ſenſu: ſcilꝫ a guſtu. Sed vt proprie loquamur hoc nõ eſt vniulr ſenſibile per accñs ſed per accidens viſibile: ſenſibile aũt per ſe. Qđ ergo ſenſu ꝓprio non cognoſciꝝ: ſi ſit aliqd vle: apprehendiꝝ itellectu: non tamẽ oẽ qđ intellectu apprehẽdi põt in re ſenſibili põt dici ſenſibile per accidens: ſed ſtatim ꝙ ad occurſum rei ſenſate apprehendiꝝ intellectu. Sicut ſtatim cum video aliquẽ loquentẽ vel mouere ſeipſum apprehendo per intellectũ vitam eius. vnde poſſum dicere ꝙ video eum viuere. Si võ apprehẽdaꝝ in ſingulari: vtputa cũ video coloratũ percipio hunc hoiem vel hoc aial: huiꝰ quidẽ apprehenſio in homine ſit per vim cogitatiuam: que dicitur etiam ratio particularis: eo ꝙ eſt collatiua intentionũ idiuidualiũ: ſicut ratio vniulis eſt collatiua rationũ vniuerſaliũ. Nihilominꝰ tamẽ hec vis eſt in parte ſenſitiua: qa vis ſenſitiua in ſui ſupremo participat aliquid de vi intellectiua in hoie in quo ſenſus itellectui cõiungitur. In aiali võ irrationali ſit apprehẽſio intentionis indiuidualis per eſtimatiuã naturalẽ ſm ꝙ ouis per auditũ vel viſum cognoſcit filium: vel aliquid huiꝰ. Differenter tamẽ circa hoc ſe hñt cogitatiua ⁊ eſtimatiua. Nam cogitatiua apprehendit indiuiduũ vt exiſtens ſub natura cõmuni: qđ cõtingit ei inquantũ vniꝝ intellectiue in eodẽ ſubiecto: vnde cognoſcit hunc hominem prout eſt hic homo: ⁊ hoc lignũ prout eſt hoc lignũ. Eſtimatiua autẽ non apprehendit aliqđ indiuiduũ ſm ꝙ eſt ſub natura cõmuni: ſed ſolum ſm ꝙ eſt terminus: aut ꝑncipiũ alicuius actiõis vl paſſionis: ſicꝝ ouis cognoſcit hunc agnum: non inquantũ eſt hic agnus: ſed inquãtum eſt ab ea lactabilis: ⁊ hanc herbã inquantũ eſt eius cibus. Unde alia indiuidua ad que ſe non extendit eius actio vel paſſio nullo modo apprehendit ſua eſtimatiua naturali. Naturalis enim eſtimatiua datur animalibus. vt per eam ordinenꝝ in actiones proprias vel paſſiones proſequendas vel fugiendas.

Senſibile ꝑ accidẽs quid.

Officiũ cogitatiue i hoie ⁊ eſtimatiue i brutis ⁊ diſa eãdem potẽtiaꝝ.

¶ Cuius igiꝝ viſus eſt ꝑceptiuus: id eſt viſibile. Uiſibile võ eſt color: ⁊ id qđ oratione quidẽ explicare ac dicere licet: noie aũt caret: atqꝫ idipſum maxime patebit cũ vlterius procedemus.

T.c.66. ¶ Cuius quidẽ eſt viſus hoc eſt viſibile. Uiſibile autem eſt color quidcꝫ: ⁊ quod vere eſt dicere: inominatũ autem contingit eſſe. Manifeſtũ aũt erit igredientibꝰ maxime. Lec. XIIII.

POſtꝙ Philoſophus diſtinxit ꝓpria ſenſibilia a cõmunibꝰ ſenſibilibus: ⁊ a ſenſibilibus ſm accidẽs: hic determinat de proprijs ſenſibilibus ſm vnũquenqꝫ ſenſum. Et primo de proprio ſenſibili viſus. Scđo de proprio ſenſibili auditus. ibi (Nunc autem primuꝫ de ſono ⁊c̃.) tertio de ꝓprio ſenſibili olfatus. ibi (De odore autẽ ⁊c̃.) quarto de proprio ſenſibili guſtus. ibi (Guſtabile autem eſt ⁊c̃.) quinto de proprio ſenſibili tactus. ibi (De tangibili autem ⁊ tactu ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo determinat de viſibili. ſecũdo dicit quomodo viſibile videatur. ibi (Nunc autem in tantũ ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo determinat quid eſt viſibile diſtinguẽs viſibile in duo. Secũdo determinat de vtroqꝫ viſibili. ibi (Uiſibile enim eſt color ⁊c̃.) Dicit ergo primo ꝙ cũ dictum ſit ꝙ propria ſenſibilia ſunt que vnuſquiſqꝫ ſenſus proprie percipit: illud ſenſibile cuius proprie perceptiuus eſt viſus hoc eſt viſibile. Sub viſibili autẽ comprehenduntur duo. Nam viſibile ⁊ eſt color: ⁊ eſt quoddam aliud: quod ratione quidẽ deſignari poteſt: ſed nõ habet proprium nomen ſibi impoſitum: qđ quidẽ viſibile cõpetit his que videntur de nocte: ſicut ſunt noctiluce ⁊ putredines quercuum ⁊ huiuſmodi: de quibus erit manifeſtum in proceſſu huius tractatus: poſtꝙ ingreſſi fuerimus in cognitionẽ viſibilis ex cognitione coloris qđ eſt manifeſtius viſibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uiſibile igiꝝ eſt color: hic autẽ eſt id qđ eſt: in eo qđ per ſe viſibile eſt. Per ſe võ nõ rõne: ſed quia in ſe cauſam habet vt ſit viſibile. Color aũt ois motiuꝰ eſt eius qđ eſt perſpicuũ actu: ⁊ id eſt ipſius natura. Quapropter nõ eſt viſibile abſqꝫ luce: ſꝫ ois vniuſcuiuſqꝫ color in lumine ſane videꝝ. Quãobrẽ qd nã ſit ipſuꝫ lumẽ: primo dicere declarareqꝫ oportet.

¶ Uiſibile enĩ eſt color: hoc aũt eſt in eo qđ ſm ſe viſibile: ſm ſe aũt non rõne: ſed qm̃ in ſeipſo hẽt cãm eſſendi viſibile. Omnis enĩ color mouens eſt eius qđ ſm actum diaphanũ: ⁊ hec eſt ipſius natura. Unde quidẽ non viſibile ſine lumine: ſed omnis cuiuſlibet color in lumine viſibile. Ex quo de lumine primo dicẽdũ qdẽ eſt. T.c.67.

¶ Determinat de vtroqꝫ viſibili. Et ꝑmo de colore. Secundo de eo quod dixit eſſe inominatũ. ibi (Non autem omnia viſibilia ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo oſtẽdit qũo color ſe habet ad hoc ꝙ ſit viſibilis. Scđo determinat de his que requirunꝝ ad hoc ꝙ color videatur. ibi (Eſt igitur aliquid diaphanũ ⁊c̃.) Dicit ergo pmo ꝙ cũ color ſit quoddã viſibile: eſſe viſibile conuenit ei ſm ſe. nam color in eo quod eſt color: eſt viſibilis per ſe. Per ſe autem dupliciter diciꝝ. Uno enim modo dicitur propoſitio per ſe cuius ꝑdicatuꝫ cadit in diffinitione ſubiecti: ſicut iſta. homo eſt animal. animal enĩ cadit in diffinitione hominis: ⁊ quia id quod eſt in diffinitiõe alicuius eſt aliquo modo cauſa eius: in his que ſunt per ſe dicuntur predicta eſſe cauſa ſubiecti. Alio modo diciꝝ propoſitio per ſe: cuius econtrario ſubiectum poniꝝ in diffinitione predicati: ſicut ſi dicaꝝ: naſus eſt ſymmus vel nũerus eſt par: ſymmuꝫ enĩ nihil aliud eſt ꝙ̃ naſus curuus: ⁊ par nihil aliud eſt ꝙ̃ numerus medietatem habens: et in iſtis ſubiectum eſt cauſa predicati. Intelligenduꝫ eſt ergo ꝙ color eſt viſibilis per ſe hoc ſcđo modo: ⁊ nõ pmo. Nã viſibilitas eſt qdã paſſio: ſicꝝ ſymmũ eſt paſſio naſi. Et h eſt

qđ dicit

Nō ſit vt paſſio coloris adequata: ſʒ ſuperiore ꝑtis pute lucide. Diaphanum qd̄

qđ dicit ꝙ color ſm ſe eſt viſibile (non ratione.) i. non ita ꝙ viſibile ponat̄ in eius diffinitione: ſed qa in ſeipſo habet cauſam vt ſit viſibile: ſicut ſubiectū in ſeipſo hēt cāʒ ꝓprie paſſionis. Qđ ꝓbat per hoc ꝙ omnis color eſt motiuus diaphani ſm actuʒ. Diaphanū aūt eſt idem ꝙ trāſparens vt aer vel aqua: ⁊ hoc hēt color de ſui natura ꝙ poſſit mouere diaphanū in actu. Ex hoc autem ꝙ mouet diaphanum in actu eſt viſibile: vnde ſequit̄ ꝙ color ſm ſuā nām eſt viſibile. Et qa diaphanū non ſit in actu niſi per lumen: ſequit̄ ꝙ color non ſit viſibilis ſine lumine. Et ideo anteq̄ oſtendatur qualiter color videatur dicendū eſt de lumine. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Eſt igitur aliquid perſpicuū. Perſpicuū aūt id dico: qđ eſt quidē viſibile: nō eſt aūt vt ſimplr̄ dicaʒ ꝑ ſe: ſed per alienū coloreʒ viſibile. Atqʒ res talis eſt aer: ⁊ aqua: ⁊ ſolidoꝝ complura: vt vitrū: ⁊ glaties: ⁊ huiuſmodi corpora. Nō eni aqua vel aer: vt eſt aq̄ vel aer perſpicuuʒ eſt: ſed quia natura eadem ineſt his vtriſqʒ: ⁊ perpetuo ſupero corpore.

T.c.68. ❡ Eſt igitur aliquid diaphanū. Diaphanū aūt dico qđ eſt quidem viſibile: non autē ſm ſe viſibile: ut ſi ſimpliciter eſt dicere: ſed ꝓpter extraneum colorē. Huiuſmodi auteʒ eſt aer ⁊ aqua ⁊ multa ſolidorum. Non eni ſm ꝙ aqua: neqʒ ſm ꝙ aer: diaphanū eſt: ſed qm̄ eſt natura eadē in his vtriſqʒ ⁊ in perpetuo ſuperius corpore.

❡ Determinat de his ſine quib⁹ color videri nō pōt. ſ. diaphano ⁊ lumine. Et diuidit̄ in partes tres. Primo oſtendit quid ſit diaphanū. ſcđo determinat de lumine qđ eſt actus eius. ibi (Lumen aūt eſt huius actus ⁊c̄.) 3° oſtendit quō diaphanū eſt ſuſceptiuū coloris. ibi (Eſt aūt coloris ⁊c̄.) Dicit ergo ꝓ ꝙ cū color ſit motiuū ſm ſuā nāʒ diaphani: neceſſe eſt ꝙ diaphanū ſit aliquid. Eſt autem diaphanū qđ non hēt propriū colorē: vt ſm ipſum videri poſſit: ſed eſt ſuſceptiuū extranei coloris ſm quē aliq̄ modo eſt viſibile. Huiꝰ aūt diaphanū eſt ſicut aer ⁊ aq̄: ⁊ multa corpora ſolida: vt lapides quidā: ⁊ vitrū. Lʒ aūt alia accidentia que cōueniunt elītis et elementatis conueniant eis ſm nām elītoꝝ: ſicut calidū: ⁊ frigiduʒ: graue: ⁊ leue ⁊ alia huiꝰ: tn̄ diaphanū nō conuenit predictis ex nā aeris aut aque ſm ꝙ huiꝰ: ſed cōſequit̄ quandam nām cōeʒ nō ſolū aeri ⁊ aque: que ſunt corpora corruptibilia: ſed cōuenit etiaʒ celeſti corpori qđ eſt perpetuū et incorruptibile. Manifeſtū eſt eni aliqua celeſtia corpa eſſe diaphana. Nō eni poſſem⁹ videre ſtellas fixas que ſūt in octaua ſphera: niſi īferiores ſphere planetaꝝ eēnt tranſparentes: vel diaphane. Sic ergo manifeſtuʒ eſt ꝙ diaphanū non eſt ꝓprietas ꝯñs nām aeris aut aque: ſed aliquā cōmuniorē nām: ex cuius ꝓprietate opꝫ cām diaphanitatis aſſignare: vt poſtea appebit. ❡ Deide cū dic̄.

❡ Lumen autē actus eſt huiuſce perſpicui ea nimiꝝ ratione: qua perſpicuuʒ eſt. At id eſt potētia: in quo nunc idipſum ineſt: nunc tenebre. Atqʒ lumen quaſi perſpicui color eſt: cū eſt perſpicuū actu ab igne vel ab huiuſcemodi corpore: quale eſt ipſuʒ ſuperū corpus: nam huic ineſt aliquid vnum ⁊ idem.

T.c.69. ❡ Lumen autē eſt huiuſmodi actus diaphani: ſm ꝙ eſt diaphanū. Potētia autē: in quo hoc eſt ⁊ tenebra. Lumē aūt vt color eſt diaphani: ſm qđ actu diaphanū ab igne: aut hꝰ: vt ꝙ ſurſum corpus. Etenī huic aliqđ ineſt vnū ⁊ idē.

❡ Oſtendit quid ſit lumen: ⁊ primo manifeſtat veritatē. ſecūdo excludit errorē. ibi (Qz quidē igit̄ ⁊c̄.) Dicit ḡ ꝓ ꝙ lumē ē act⁹ diaphani ſm ꝙ eſt diaphanū. Manifeſtū eſt eni ꝙ neqʒ aer: neqʒ aq̄: neqʒ aliqđ hō eſt actu trāſparens niſi fuerit illuminatū. Ipſum autē diaphanum ſm ſe eſt in potētia reſpectu luminis ⁊ reſpectu tenebre que eſt priuatio luminis: ſicut materia ꝑma eſt vt potētia reſpectu forme ⁊ priuationis. Lumen aūt cōparat̄ ad diaphanū: ſicut color ad corp⁹ terminatū: qa vtrūq̄ eſt act⁹ ⁊ forma ſui ſuſceptiui. Et ꝓpter hoc dicit ꝙ lumen eſt q̄ſi quidam color diaphani. ſm ꝙ diaphanū eſt actu factuʒ diaphanū ab aliquo corpore lucente: ſiue illud ſit ignis: aut aliquid aliud huiuſmodi: ſicut aliquod corpus celeſte. Eſſe enim lucens actu ⁊ illuminatiuum: cōmune eſt igni ⁊ corpori celeſti: ſicut eſſe diaphanū eſt cōmune aeri ⁊ aqua ⁊ corpori celeſti. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quid igitur eſt perſpicuū diximus: ⁊ quid etiaʒ lumen. Nā neqʒ ignis eſt: neqʒ oino corpus: neqʒ corporis eſt vllius deflux⁹. Eſſet eni qđdaʒ hoc quoqʒ pacto profecto corpus: ſed eſt ignis vel huiuſcemodi cuiuſdā in perſpicuo preſentia corporis.

❡ Quid quidē igitur diaphanū: ⁊ quid lumen dictuʒ eſt: qa neqʒ ignis eſt: neqʒ oino corpus: neqʒ defluxus corporis vllius. Eſſet eni vtiqʒ aliquod corpus: ⁊ ſic aut ignis: aut huiuſmodi alicuius preſentia in diaphano.

❡ Excludit falſam opinionē de lumine. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ lumen nō eſt corpus. Scđo īprobat quandā ſolutionē ad rationē quandā per quā poteſt probari lumen nō eſſe corpus. ibi (Et non recte Empe.) Circa primū tria facit. Primo ponit intentuʒ ⁊ dicit: ꝙ cum dictum ſit quid eſt diaphanum: ⁊ quid lumē: manifeſtū eſt ꝙ lumen: neqʒ eſt ignis: vt quidaʒ dicebant ponentes tres ſpecies ignis carbonē flammā ⁊ lumē: neqʒ eſt aliqđ corpus oino: neqʒ aliqd defluens ab aliquo corpore: ſicut poſuit Democritus lumen eſſe quaſdam deciſiones defluentes a corporibus lucidis. ſ. athomos quoſdam. Si eſſent aliqua defluentia a corpore: ſequeret̄ ꝙ eſſent corpora vel aliqđ corpus: ⁊ ſic nihil aliud eſſet lumen q̄ preſentia ignis: aut aliquid huiꝰ corporis in diaphano: nihil ergo differt dicere ꝙ lumen eſt corpus: aut ꝙ eſt defluxus corporis. ❡ Secundo ibi.

❡ Fieri nāqʒ non pōt: vt in eodē ſint duo corpa ſil.

❡ Neqʒ eni poſſe eſt duo corpora in eodē eſſe.

❡ Probat qđ propoſuerat tali rōne. Impoſſibile eſt duo corpora eſſe ſimul. ſi ergo lumen eſt corpus: impoſſibile eſt ꝙ lumen ſit ſimul cum corpore diaphano: hoc auteʒ eſt falſum. ergo lumen non eſt corpus. ❡ Tertio ibi.

❡ Videtur aūt tenebris contrariū eſſe lumē. At tenebre priuatio ſunt talis habitus: atqʒ ignis vl̄ corporis talis abſentia a perſpicuo. Quare patet huiuſce preſentiam eſſe lumen.

❡ Videtur aūt lumen contrarium eſſe tenebre. T.c.70.
Eſt aūt tenebra priuatio huius habitus ex diaphano. Quare palā ꝙ ⁊ hui⁹ ꝑſentia lumē eſt.

❡ Probat ꝙ lumen ſit ſil cū diaphano. Cōtrarioꝝ enim eſt idē ſubʒ: lumē āt ⁊ tenebra ſūt ꝯ̄ria: ſm modū q̄ ꝑuatio ⁊ habitus eſt q̄dā ꝯ̄rietas: vt dī in. 10. metaphy. Manifeſtū eſt aūt ꝙ tenebra eſt q̄dā ꝑuatio hui⁹ habitus. ſ. luminis in diaphano: ⁊ ſic ſubm tenebre eſt diaphanū. ḡ Lec. 7° t.c. 15

τ preſentia dicti habitus.ſ.lucis eſt lumē.ergo lumē eſt ſimul cum diaphano.℄ Deinde cum dicit.

℄ Atqꝫ non recte dixit Empedocles:τ ſi quis itidē cenſuit lumen ferri atqꝫ extendi tandem inter terrā τ continens:noſqꝫ idipſum latere. Hoc enī τ rationis metas egreditur:τ eſt preter ea nimirū que apparent. In paruo nāqꝫ ſpatio:motus fortaſſe lateret:ſed ab ortu ſolis ad occaſum tanti corporis motum latere:magna nimirū ꝑfecto eſt poſtulatio.

℄ Et non recte Empedocles neqꝫ ſi aliquis aliꝰ ſic dixit ꝙ feratur lumē τ extendatur in medio terre τ continentis:nos autem lateat. Hoc eniꝫ eſt τ extra eam que in ratione veritateꝫ:τ extra ea que videntur. In paruo enim ſpatio lateret nos. Ab oriente autem in occidens latere:magna quidem multum queſtio eſt.

℄ Reprobat quādā reſpōſionē ad rōnem quādā que poteſt fieri ꝯtra ponētes lumē eſſe corpus. Pōt enī contra eos ſic argui. Si lumen eſt corpus:opꝫ ꝙ illuminatio ſit motus localis luminis deueniēs in diaphanuꝫ. Nullus autē motus localis cuiuſcūqꝫ corpis pōt eē ſubitus ſiue in inſtāti.ergo illuminatio nō eſt ſubito:ſed ſucceſſiue. Cuius ꝯtriū videmus:qꝛ in eodē inſtanti in quo corpus lucidū preſentaᷓ illuminaᷓ diaphanū totū ſimul:τ non pars eius poſt partē. Nō aūt recte Empedo. neqꝫ quicūqꝫ alius dixit:ꝙ.ſ.lumen feraᷓ motu locali tanqꝫ corpus:et extendaᷓ ſucceſſiue in ſpatio qḋ eſt mediū inter terram τ continēs.ſ.celū:τ ꝙ iſta ſucceſſio nos lateat:ſꝫ videaᷓ nobis ꝙ totū illumineᷓ ſimul τ ſubito. Hoc enī dictum eſt cōtra veritatē que pōt rōne percipi:qꝛ ad illuminationē diaphani nihil reqriᷓ niſi directa oppoſitio abſqꝫ obſtaculo medio corporis illuminātis ad illuminabile. Iterū aūt eſt ꝯ id qḋ appet. Poſſet enī dici ꝙ ſucceſſio motꝰ localis in pūo ſpatio lateat nos:ſꝫ ꝙ lateat nos ſucceſſio in motu luminis ab oriente vſqꝫ ad occidentē orizontis noſtri:hoc hēt magnā queſtionē:tāqꝫ difficile ⁊ oīno ipoſſibile. ℄ Quia vō hic agiᷓ de natura luminis:τ diaphani:τ neceſſitate luminis ad videndū:de his tribus cōſiderandū eſt. ℄ Circa nāṁ igiᷓ luminis diuerſi diuerſimode opinati ſunt:quidā enī opinati ſunt lumen eſſe corpus:vt in lr̄a diciᷓ. Ad qḋ dōm moti ſunt ex quibuſdā locutionibus qbus vtimur loquētes de lumie:cōſueuimꝰ enī dicere ꝙ radius trāſit per aerē:ꝙ reuerberatur:ꝙ radij ſe īterſecant:que oīa videnᷓ eſſe corporis. ℄ Que quidē opīo ſtare nō pōt ꝑpter rōnes quas Ariſtoteles in lr̄a adducit:τ plures alias facile eſſet adducere. Nō enī facile eēt aſſignare:quō huius corpus per totū hemiſperiū ſubito mltiplicareᷓ:aut generareᷓ:vł corrūpereᷓ:quō etiā ſola oppoſitio corpis opaci eſſet cauſa corruptionis huius corporis in parte diaphani aliq̄. Qḋ aūt diciᷓ de motu luminis:aut reuerberatione ipſiꝰ:metaphorice dictū eſt:ſicut etiā poſſemus dicere:ꝙ calor ꝓcedit dū aliqua de nouo calefiunt:vel reuerberaᷓ:cū hēt obſtaculū. ℄ Quidā vō alij dixerūt ꝙ lux eſt quedā nāᷓ ſpūalis:argumētū ſumētes ꝙ in rebus itellectualibꝰ nomine lumis vtimur:dicimus enī in ſubſtātijs itellectualibus eē qḋdā lumē itelligibile. ℄ Sed ħ etiā eſt ipoſe. Impoſe eſt enī ꝙ aliqua nā ſpūalis τ itelligibilis cadat in apprehenſione ſenſus:qui cū ſit virtus corporea non pōt eſſe cognoſcitiua niſi rerū corporaliuꝫ. ℄ Si quis aūt dicat ꝙ aliḋ eſt lumē ſpūale ab eo qḋ ſenſus ꝑcipit:nō erit cū eo ꝯtēdēdū:dūmō hic hēat ꝙ lumē qḋ viſus ꝑcipit nō eſt nā ſpūal. Nihil enī ꝓhibet vnū nomē imponi rebus quātūcūqꝫ diuerſis. ℄ Qꝫ autē lumine τ his q̄ ad viſum pertinent vtamur in rebus intellectualibus:ꝯtingit ex nobilitate ſenſus viſus qui eſt ſpūalior τ ſubtilior inter omnes ſenſus. Quod patet ex duobus. Prio quidē ex ſuo obiecto.nam aliqua cadunt ſub viſu ſm ꝓprietates in quibus cōmunicant iferiora corpora cū celeſtibus:tactus autē eſt perceptiuus proprietatū que ſunt proprie elētis:ſcilꝫ calidi τ frigidi:τ ſimiliū:guſtus autē τ olfatus proprietatū que competunt corporibus mixtis ſm diuerſaꝫ rationē cōmixtionis calidi τ frigidi:humidi τ ſicci. Sonus autē cauſaᷓ ex motu locali:qui etiā cōmunis eſt corporibus celeſtibus τ iferioribus:lꝫ species motus que cauſat ſonū nō cōpetat corporibus celeſtibꝰ ſm ſniam Ariſto. Unde ex ipſa natura obiecti apparet ꝙ viſus eſt altior inter ſenſus:τ auditꝰ ꝓpingor ei:τ alij ſenſus magis remoti. Scḋo apparet ꝙ ſenſus viſus eſt ſpiritualior ex modo imutationis. Naꝫ in quolibet aliō ſenſu nō eſt imutatio ſpūalis ſine nāli. Dico aūt imutationem nālem prout qualitas recipiᷓ in patiente ſm eē nature:ſicut cū aliquid infrigidaᷓ vel calefit:aut moueᷓ ſm locū. Immutatio vō ſpūalis eſt ſm ꝙ ſpecies recipitur in organo ſenſus aut in medio per modū intentiōis τ non per modū nālis forme. Nō enī ſic recipiᷓ ſpecies in ſenſu ſm illud eſſe qḋ hēt in re ſenſibili. Patet autēꝫ ꝙ in tactu τ guſtu qui eſt tactus quidā:fit alteratio naturalis:calefit enī τ infrigidaᷓ aliquid per cōtactuꝫ calidi τ frigidi:τ non fit imutatio ſpiritualis tm̄. Similr autē immutatio odoris fit cum quadam fumali euaporatione. Immutatio aūt ſoni cuꝫ motu locali. Sed in imutatione viſus ē ſola imutatio ſpiritualis.vnde pꝫ ꝙ viſus inter omnes ſenſus eſt ſpiritualior:τ poſt hunc auditus:τ ꝑpter hoc hi duo ſenſus ſūt maxime ſpūales:τ ſoli diſciplinabiles:τ his que ad eos pertinent vtimur in itellectualibus:τ precipue his que ꝑtinent ad viſuꝫ. ℄ Quidam vō dixerūt ꝙ lumē nō eſt niſi euidētia coloris. Sꝫ hoc aperte apparet eſſe falſuꝫ in his que lucēt de nocte:τ tamē eoꝝ color occultaᷓ. ℄ Alij vō dixerūt ꝙ lux eſt forma ſubſtātialis ſolis:τ lumen defluens a luce hēt eē intētionale:ſicut ſpecies coloꝝ in aere. ℄ Utrūqꝫ autēꝫ horū eſt falſum. Primo quidē:qꝛ nulla forma ſubſtātialis eſt per ſe ſenſibilis:ſed ſolo itellectu cōprehēſibilis. Et ſi dicaᷓ ꝙ id qḋ videᷓ in ſole nō eſt lux ſed ſplendor:nō erit cōtendendū de noīe:dūmodo hoc qḋ dicimus lucem.ſ.qḋ ex viſu apprehēdiᷓ nō ſit forma ſubſtātialis. ℄ Scḋm etiā falſum eſt:qꝛ que habēt ſolū eſſe intētionale non faciunt tranſmutationē nālem:radij autē corporū celeſtium tranſmutant totā nāṁ inferiorē. ℄ Unī dicimus ꝙ ſicut corpora elemētaria habent qualitates actiuas per quas agunt:ita lux eſt qualitas actiua corporis celeſtis per quā agit:τ eſt in tertia ſpecie qualitatis:ſicut τ calor. Sed in hoc differt a calore:qꝛ lux eſt q̄litas primi corporis alterantis:qḋ non hēt cōtrariū:vnde nec lux cōtrariū hēt:calori autē eſt aliquid cōtrariū. Et quia luci nihil eſt cōtrariū in ſuo ſuſceptibili non pōt habere cōtrariā diſpoſitionē:τ ꝑpter ħ ſuū paſſiuū.ſ.diaphanū ſemꝑ eſt in vltima diſpoſitiōe ad formā:τ ꝑpter hoc ſtatim illuminaᷓ:nō aūt calefactibile ſtatim calefit. Ipſa igitur participatio vel effectus lucis in diaphano:vocaᷓ lumen. Et ſi fit ſm rectam lineā ad corpus lucidū vocatur radius. Si aūt cauſeᷓ ex reuerberatiōe radij ad corpus lucidū vocaᷓ ſplendor. Lumen aūt cōmune eſt ad oēꝫ effectū lucis in diaphano. ℄ His igiᷓ viſis circa naturā luminis de facili apparet rō:q̄re q̄dā corpa ſūt lucida actu:q̄dā diaphana:quedaꝫ opaca. Nam cum lux ſit qualitas

Senſus viſus eſt ſpiritualior τ ſubtilior ceteris.

Immutatio nālis quid?

Immutatio ſpūalis ſeu itētionalis q̄d?

De nā luminis τ diaphani:τ neceſſitate eius ad videndū diſgreſſio.

Opīo ponentiū lumē eē corpus.

Improb. opio.

Opīo ponentiū lumē eē naturā ſpūalem.

Improb. opio.

Opīo ponentiū lumē nō eē niſi euidētiaꝫ coloris. Et improb. eius.

Opīo ponentiū lucē eſſe formā ſubſtātialē ſolis a qua lumē defluat vt forma intētionalis. Et improb. vtriuſqꝫ opio.

Lux q̄d.

Lumen quid?

Radius quid?

Splēdor quid?

Cur q̄dā corpa lucida ſūt: q̄daꝫ diaphana: et q̄dā opaca.

qualitas primi alterantis qđ eſt maxime perfectū ⁊ formale in corpibus: illa corpora que ſunt maxime formalia ⁊ nobilia ſunt lucida actu: que aūt ſunt ꝓpinqua his ſunt receptiua luminis: ſūt diaphana: q̄ autē ſunt maxie materialia: neq̧ habēt lumen in ſui natura: neqꝫ ſunt luminis receptiua ſūt opaca. Qđ pꝫ in ipſis elemētis. Naꝫ ignis hēt lucē in ſui natura: lꝫ eiꝰ lux nō appareat nobis niſi in natura aliena ꝓpter denſitatem. Aer autē ⁊ aqua que ſunt minus formalia ſunt diaphana: terra autē que eſt maxime materialis eſt opaca. ¶ Circa tertiū vō ſciēdū eſt ꝙ quidā dixerunt ꝙ lumen neceſſarium eſt ad videndū ex parte ipſius coloris. Dicunt eni ꝙ color nō hꝫ virtutē vt moueat diaphanuꝫ niſi per lumē. Et huius ſignuꝫ dicunt: q̄a ille qui eſt in obſcuro videt ea que ſunt in lumine: ſed nō ecōuerſo. Rōnē etiā ad hoc adducūt: q̄a opꝫ ꝙ cū viſus ſit vnus: ꝙ viſibile non ſit niſi ꝑ rōnē vnā: qđ nō eēt ſi color eſſet per ſe viſibilis nō per virtutem luminis: ⁊ item lumen eſſet per ſe viſibile. ¶ Sed hoc eſt manifeſte ꝯ id qđ Ariſtoteles hic dicit (⁊ qđ hēt in ſe cām eſſendi viſibile.) Unde ſm ſniaꝫ Ariſto. dōm eſt ꝙ lumē neceſſariū eſt ad vidēdū nō ex parte coloris: eo ꝙ faciat colores eſſe actu: quos quidā tn̄ dicunt eſſe in potētia cū ſūt in tenebris: ſed ex parte diaphani inquātum facit ipſum eſſe in actu: vt in littera dicit̄. ¶ Et ad eius euidentiā cōſiderandū eſt ꝙ oīs forma inquantuꝫ huiꝰ eſt pncipiū agēdi ſibi ſimile. vnde cū color ſit q̄daꝫ forma: ex ſe hēt ꝙ cauſet ſui ſilitudinem in medio. Sed tamē ſciendū eſt ꝙ dr̄ia eſt inter virtutē perfectā ⁊ imperfectā. Nam forma que eſt perfecte virtutis in agēdo nō ſolū pōt inducere ſuaꝫ ſilitudineꝫ in ſuo ſuſceptibili: ſed pōt etiā diſponere patiens vt ſit propriuꝫ eius ſuſceptiuū: qđ quidē nō pōt facere cū fuerit imperfecte virtutis. Dicēdū eſt igit̄ ꝙ virtus coloris in agēdo eſt imperfecta reſpectu virtutis luminis. naꝫ color nihil aliud eſt q̄ꝫ lux quedā quodāmodo obſcurata ex admixtione corporis opaci. Unde non hēt virtutē vt faciat medium in illa diſpōne qua ſit ſuſceptiuū coloris: qđ tn̄ pōt facere lux pura. Ex quo etiā patet ꝙ cū lux ſit quodāmodo ſubſtantia coloris: ad eādē rōnem reducit̄ omne viſibile: nec opꝫ ꝙ color per lumē extrinſecū fiat actu viſibile. Et ꝙ colores illuminati videnī ab eo qui eſt in obſcuro cōtingit ex eo ꝙ etiam medium illuminatur: inquātum ſufficit ad immutationem ipſius.

Ubi cauſe tur neceſſitas luminis ad videndum.

Opinio.

Improb.

Determinatio veritatis.

¶ At qui coloris quidem id eſt ſuſceptiuū quod colore vacat: ſoni autem id qđ ſono. Uacat autem colore perſpicuū ipſum ⁊ inuiſibile: vel id qđ vix tādē videtur: quale id eſſe videt̄ qđ tenebris eſt affectū: atqꝫ tale eſt ipſum vt patet perſpicuū. Attamen nō cum eſt perſpicuū actu: ſed cum potētia: eadem enī natura modo eſt tenebre: modo lumen.

Te.c.71. ¶ Eſt autē coloris ſuſceptiuuꝫ: qđ ſine colore: ſoni autem abſonū. Sine colore aūt diaphanū ⁊ inuiſibile: aut qđ vix videtur: vt qđ tenebroſum eſt. Huiuſmodi aūt diaphanū quideꝫ eſt: non cum ſit actu diaphanuꝫ: ſed cum potentia. Eadem enim natura quādoqꝫ quideꝫ tenebra: quandoqꝫ autem lumen eſt.

Lectio. XV.

POſtq̄ ꝓhs oſtendit ſuperius quid eſt color: ⁊ quid diaphanum: ⁊ quid lumen. Hic auteꝫ oſtēdit quō diaphanū ſe habeat ad colores. Manifeſtū eſt aūt ex ꝓmiſſis ꝙ diaphanuꝫ eſt ſuſceptiuū coloris: eſt eni color motiuus diaphani. vt ſupra dictuꝫ eſt. Qđ autem eſt ſuſceptiuum coloris oportet eſſe ſine colore: ſicut qđ eſt ſuſceptiuum ſoni: oportet eſſe ſine ſono: nihil eni recipit qđ iam hēt: ⁊ ſic patet ꝙ diaphanuꝫ oportet eſſe ſine colore. Cum aūt corpora ſint viſibilia per ſuos colores: ſequit̄ ꝙ diaphanū ſm ſeipſum ſit inuiſibile. Quia vō eadē eſt potentia cognoſcitiua oppoſitoꝝ: ſequit̄ ꝙ viſus qui cognoſcit lucem: cognoſcat ⁊ tenebram. Lꝫ igit̄ diaphanuꝫ ſm ſe careat colore ⁊ lumine: quoꝝ eſt ſuſceptiuū: ⁊ ſic ſm ſe viſibile non ſit eo modo quo ſunt viſibilia lucida ⁊ colorata: tamē pōt dici viſibile: ſicut videt̄ tenebroſum: quod vix videt̄. Diaphanū igit̄ eſt huiꝰ. i. tenebroſum: cū non eſt actu diaphanum: ſed in potentia tm̄. Eadem eniꝫ natura eſt ſubiecta: quandoqꝫ quidem tenebrarū: quādoqꝫ autem luminis. Et ſic diaphanum carens lumine: quod ei accidit dum eſt potentia diaphanum: oportet ꝙ ſit tenebroſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō non vniuerſa viſibilia in lumine ſunt viſibilia: ſed ſolū vniuſcuiuſqꝫ proprius color. Nonnulla nāqꝫ in lumine quidē nō videnī: in tenebris autem efficiunt ſenſum: vt ea que apparent ignea atqꝫ ſplēdent. Hec autē noīe carent vno: vt fungus: cornu: piſciū capita: ſquame: oculi: ſed nullius horum proprius color videt̄: atqꝫ quā ob cauſam hec viſibilia ſunt: alia ratio eſt.

¶ Non omnia autē viſibilia ſunt in lumine: ſed ſolum vniuſcuiuſqꝫ proprius color. Quedam enim in lumine quidem non videnī: in tenebra autē faciunt ſenſum: vt que ignea videnī ⁊ lucentia. Nō autē nominata ſunt hec vno nomine vt quercus putride: cornu: capita piſcium: ⁊ ſquame: ⁊ oculi. Sed nulli horum videtur proprius color. Propter quam igitur cauſam hec videntur: alia ratio. Te.c.72.

¶ Quia iam determinatū eſt de colore qđ videt̄ in lumine: determinat de alio viſibili qđ ſupra dixit eſſe innominatum. Et dicit ꝙ nō oīa ſunt viſibilia in lumine: ſed ſolum proprius color vniuſcuiuſqꝫ corporis in lumine viſibilis eſt: quedā enim non videnī in lumine ſed in tenebris: ſicut animalia que in tenebris videnī ignita ⁊ lucētia: ⁊ hec ſunt multa: ſed non habent vnum nomen commune: ſicut putredines quercuuꝫ: ⁊ aliqđ cornu alicuius animalis: ⁊ capita quorundaꝫ piſcium: ⁊ ſquame: ⁊ oculi quorūdā animaliū. Sed lꝫ iſta videanī in tenebris: nullius tamē horū ꝓprius color in tenebris videt̄. Uidenī ergo iſta in tenebris ⁊ in lumine: ſed in tenebris vt lucētia: in lumine aūt vt colorata. Sed ꝓpter quā cām ſic videanī in tenebris lucentia: alia ratio eſt. Nō eniꝫ hic inducit̄ hoc niſi quaſi per accidens: ad oſtendendū comparationem viſibilis ad lumen. ¶ Uidet̄ autē viſibilitatis eoꝝ in tenebris hec eſſe ratio: q̄a huiꝰ ex ſua compoſitione habent aliquid lucis: inquātū lucidū ignis ⁊ diaphanum aeris ⁊ aque nō eſt totaliter in eis cōprehēſum per opacum terre. Sed q̄a modicū habent de luce: eoruꝫ lux ad preſentiaꝫ maioris luminis occultat̄. Unde in lumine non videnī vt lucētia: ſed vt colorata tm̄. Lux aūt eoꝝ ꝓpter ſui debilitatem nō pōt diaphanū perfecte reducere in actum ſm ꝙ natum eſt moueri a colore. vnde ſub eorū luce: nec eoꝝ color: nec alioꝝ videt̄: ſed ſolum lux ipſoꝝ. Lux enim cū ſit efficacior ad mouenduꝫ diaphanū q̄ꝫ color ⁊ magis viſibilis: cū minori imutatione

Quare q̄dā lucida i tenebris videant ⁊ nō i luce.

diaphani videri poteſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc tm̄ patet id inquā qd̄ in lumine videtur eſſe colorē: quocirca ſine lumine non videt̄: hec eſt eniʒ ſane coloris ratio: eſſe inquā eius motiuuʒ quod eſt perſpicuum actu. Actus autē perſpicuis lumen eſt: vti diximꝰ. Id ita eſſe ex eo tanq̄ e manifeſto ſigno patere poteſt. Nam ſi quiſpiam id qd̄ hʒ colorē ſup ipſum viſum poſuerit: non ſane videbit. Sed color quidem mouet perſpicuū vt aerē: ab hoc aūt cuʒ ſit continuus: ſenſus inſtrumentū mouetur.

T.c.73. ¶ Nunc autē intantū manifeſtuʒ eſt: qm̄ quod quidē in lumine videt̄ color eſt: vnde non videtur ſine lumine: hoc eni erat ipſi colori eſſe: motiuū eſſe ſm actum diaphani: actus auteʒ diaphani lumen eſt. Signum autē huius manifeſtum. Siquis enim ponat habens coloreʒ ſup ipſum viſum: nō videbitur. Sed color mouet diaphanū: puta aerem. Ab hoc autem iam cōtinuo exiſtente mouet̄ qd̄ ſenſitiuum eſt.

¶ Oſtendit quō color perueniat ad viſum. Et circa hoc duo facit. Primo oſtēdit quid eſt neceſſarium ad hoc q̄ viſus moueat̄ a colore. Scd̄o oſtendit aliquid ſimile qd̄ eſt neceſſariū in alijs ſenſibilibus. ibi (Eadē aūt ratio.) Circa primū duo facit. Prio determinat veritatē. Scd̄o excludit errorē. ibi (Non eniʒ bene hoc.) Dicit ergo primo q̄ per ſupradicta intātū manifeſtū ſit q̄ illud qd̄ videt̄ in lumine eſt color: ⁊ q̄ ſine lumine videri non pōt: q̄a vt ſupra dictū ē: hoc eſt de rōne coloris q̄ ſit motiuū diaphani: qd̄ quidē fit per lumē qd̄ eſt actus diaphani: ⁊ ideo ſine lumine color videri nō pōt. Cuius ſignū eſt: q̄a ſi aliq̄s ponat corpus coloratū ſuper organū viſus: nō videbit̄: q̄a nō eſt ibi diaphanū ī actu qd̄ moueat̄ a colore. Nam ⁊ ſi pupilla ſit quoddā diaphanum: nō tn̄ erit diaphanū in actu. ſi ſuperponat̄ ſibi corpus coloratū. Oportet autē q̄ color moueat diaphanū in actu: puta aerē vl̄ aliquid huiꝰ: ⁊ ab hoc mouetur ſenſitiuū. i. organū viſus ſicut a corpore ſibi continuato. Corpora enim nō ſe īmutant niſi ſe tangant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non eniʒ hoc loco recte ſentire videtur Democritus: qui quidē putat ſi mediū ſpatiū vacuū fiat: formicā etiā ſi ſit in celo exacte pfecteq̄ʒ videri. Eteni ipſuʒ fieri non pōt. Viſio nāq̄ʒ fit patiente aliquid ſenſitiuo: at vt patiat̄ ab ipſo colore qui videt̄: fieri nequit. Reſtat igit̄ vt a medio. Quare neceſſe eſt aliqd̄ eſſe mediū inter colorem ipſum ⁊ viſuʒ. Qd̄ ſi id vacuū fiat: non modo non exacte: ſed neq̄ʒ quicq̄ʒ oino videtur. Quam igitur ob cauſam neceſſe eſt in lumine colorem videri: diximus.

T.c.74 ¶ Non eni bene hoc dicit Democritus opinatus ſi eēt vacuū q̄ mediuʒ proſpici vtiq̄ʒ certe: ⁊ ſi formica in celo eſſet. Hoc enim impoſſibile eſt. Patiente enim aliqd ſenſitiuo fit ipſum videre. Ab ipō igit̄ qui videt̄ colore impoſſibile eſt. Relinquit̄ autē q̄ a medio. Quare neceſſe eſt aliquod eſſe mediū. Vacuo autē facto nō aliquid certe: ſed omnino nihil videbit̄. Propter quam quidem igitur cauſam colorem neceſſe eſt in lumine videri dictum eſt.

¶ Excludit errorē dicēs: q̄ nō bene dixit Democritus: q̄ opinatus fuit q̄ ſi mediū qd̄ eſt inter rem viſam ⁊ oculū eſſet vacuū: q̄ poſſet aliquid quātūcūq̄ʒ paruū videri p quātācūq̄ʒ diſtātiā: puta ſi formica eēt in celo. Sed hoc eſt impoſſibile: opʒ eni ad hoc q̄ aliqd videat̄ q̄ organū viſus patiat̄ a viſibili. Oñſuʒ eſt aūt q̄ nō patit̄ ab ipſo viſibili imediate: q̄a viſibile ſuppoſitū oclo nō vr̄. Relinquit̄ ḡ q̄ oporteat organuʒ viſus pati a viſibili p aliqd̄ mediū: neċe eſt ḡ eē aliqd̄ mediū iter viſibile ⁊ viſū. Si āt eſt vacuū nihil ē mediū qd̄ poſſet imutare ⁊ imutari. Relinquit̄ ḡ q̄ ſi eſſet vacuū oino nihil videretur. Incidit aūt in hāc opīonē Democritus: q̄a putabat q̄ cā quare diſtantia impedit viſionē alicuius rei fit per mediū qd̄ reſiſtit imutationi viſibilis. hoc aūt ē falſuʒ. Nō eni diaphanū hēt ꝯrietatē ad lumē vel colorē: ſed eſt in vltima diſpōne ad eoꝝ receptionē: cuiꝰ ſignū eſt q̄ ſubito imutat̄ a lumine vel colore. Cauſa aūt q̄re diſtantia īpediat viſum eſt: q̄a omne corpus videt̄ ſub quodā angulo cuiuſdā triāguli: vl̄ magis pyramidis: cuius baſis eſt in re viſa: ⁊ angulus eſt ī oculo vidētis. Neq̄ʒ differt quantū ad hoc vtrū viſus fiat extramittēdo: ita q̄ linee ꝯcludētes triāgulū vl̄ pyramidē ſint linee vel viſuales pgrediētes a viſu ad rem viſam: vel ecōuerſo fiat: dummō viſus ſit ſub pdicta figura triāguli vel pyramidis. Qd̄ iō neċe eſt: q̄a cū res viſa ſit maior quātitate q̄ʒ pupilla: opʒ q̄ pportionalr̄ diminuēdo pueniat imutatio viſibilis vſq̄ʒ ad viſuʒ. Manifeſtū eſt aūt q̄ quāto latera triāguli vel pyramidis ſunt longiora: dūmō ſit eadē baſis: tāto angulꝰ ē minor: ⁊ iō quāto a remotiori vr̄: minꝰ vr̄: ⁊ tāta pt eē diſtātia q̄ oio nō vr̄. ¶ Deide cū dic̄.

Quare diſtantia localis impediat viſū.

¶ At ignis in vtriſq̄ʒ plane videt̄: in tenebris iq̄uaʒ atq̄ʒ in lumine. Id auteʒ neceſſario accidit. Ipſum enim perſpicuum ab hoc perſpicuum fit.

¶ Ignis autem in vtriſq̄ʒ videtur ⁊ in tenebris ⁊ in lumine: ⁊ hoc ex neceſſitate. Diaphanum enim ab hoc lucidum fit.

¶ Oſtēdit quō videat̄ ignis ⁊ lucida corpa: ⁊ dicit q̄ vident̄ nō ſolū in lumīe ſicut colorata: ſed etiā in tenebris ſicut illa de q̄bus ſupra dixit. Et hoc ex neceſſitate cōtingit: q̄a ignis hʒ tātū de lumīe q̄ pōt diaphanū oino facere in actu: ita vt ⁊ ipm ⁊ alia videant̄. Nec eſt tātū debile lumen eius q̄ ad pñtiaʒ maioris lumīs obūbret̄: ſicut accidit in his que ſunt dicta ſupra. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Eadem autē eſt ⁊ de ſono: ⁊ de odore etiaʒ ratio: nihil eni ipſoꝝ ſenſus inſtr̄m tāgens efficit ſenſum: ſed ab odore quidē: ⁊ ſono mouet̄ mediū: ab hoc āt vtrūq̄ʒ ſenſuum inſtr̄m. Qd̄ ſi quiſpiaʒ ſuper ipſum inſtrumentuʒ ſenſus: vel id qd̄ ſonat: vel id qd̄ olet poſuerit: nullus profecto ſenſus efficiet̄. Simili mō res ſe habet in tactu ⁊ etiaʒ guſtu: ſed non apparet: quā aūt ob cauſam: poſtea dicetur ac patebit.

¶ Eadem enim ratio eſt ⁊ de ſono ⁊ de odore. T.c.75.
Nihil enim ipſoꝝ tangēs ſenſitiuū facit ſenſū. Sed ⁊ ab odore quidē ⁊ ſono media mouent̄: ab hoc aūt ſenſitiuoꝝ vtrūq̄ʒ. Cū aūt ſup ipſū ſenſitiuuʒ aliq̄s apponit odorans: aut ſonans: neq̄ʒ vnū ſenſuʒ faciet. De tactu aūt ⁊ guſtu hʒ ſe ſimilr̄: nō aūt videt̄: pp̄ter quā aūt cauſam: poſterius erit manifeſtum.

¶ Oſtēdit

¶ Oſtẽdit ꝙ ſilr ſe h̃z in alijs ſenſibus ſicut in viſu: ⁊ dicit ꝙ eadẽ rõ eſt de ſono ⁊ odore ſicut ⁊ de colore. Nullũ enī coꝛ ſentit̃ ſi tãgit organũ ſenſus: ſ; ab odore ⁊ ſono mouent̃ mediũ: a medio aũt vtrũq; organoꝝ: auditus .ſ. ⁊ olfatus. Sed cũ aliqs ponit corpus odorans: aut ſonãs ſuper organũ ſenſus: nõ ſentit̃. Et ſimiliter eſt in tactu ⁊

L.i.3°.c. guſtu: lz non videatur propter cauſam que inferius dice

6.ii4. tur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq; medium quidem in ſonis eſt aer: in odorib⁹ autem nomine vacat. Nam vt perſpicuum in colore cõmunis eſt quidam affectus in aere: atq; aqua: ſic alius quidam in odoribus eſt affectus: qui quidem ineſt in his vtriſq;: in aere inquã: ⁊ aqua. Uidetur enim ⁊ animalium ea que verſantur in aquis ſenſuz odoris habere. Uerũ homo cetera q; animantia q̃ degunt in terra: atq; reſpirant: nequeũt ſine reſpiratiõe olfacere. Et cã ẽt huiuſce poſteri⁹ explicabit̃.

T.c.76 ¶ Medium autem ſono quidem aer eſt. Odori aũt inominatum eſt. Cõmunis enim quedã paſſio eſt ab aere ⁊ aqua: ſicut diaphanum colori: ſic eſt habenti odorem ꝙ eſt in vtriſq; his. Uidentur eni animaliũ aquatica habere odoris ſenſuz. Sed homo ⁊ pedibus ambulantiũ quecunq; reſpirant impoſſibilia ſunt odorare niſi reſpirãtia. Cã aũt de his poſteri⁹ dicetur.

¶ Oſtẽdit qd ſit mediũ in his ſenſib⁹: ⁊ dicit ꝙ illud qḋ mouet̃ a ſono eſt aer: mediũ aũt qḋ mouet̃ ab odore eſt aliqd cõe aeri ⁊ aque: ſicut ⁊ vtrũq; coꝛ eſt medium qḋ mouet̃ a colore: ſ; a colore mouet̃ vtrũq; hoꝛ ſm ꝙ diaphanã. Paſſio aũt cõis aeri ⁊ aque ſm quã mouetur ab odore eſt inominata: nõ enī mouet̃ ab odore ſm ꝙ ſũt diaphana. Et ꝙ vtrunq; hoꝛ moueat̃ ab odore manifeſtat ꝑ hoc ꝙ animalia aquatica hñt ſenſum odoris: ex q̃ manifeſtũ eſt ꝙ aque mouentur ab odore. Homo aũt ⁊ animalia greſſibilia ⁊ reſpirãtia nõ odorãt niſi reſpirando. Et ſic manifeſtũ ẽ ꝙ aer eſt mediũ in odoratu. Hoꝛ autem cauſa poſterius dicetur.

T.c.98. ¶ Nunc autẽ poſt hec de ſono ⁊ auditu: determinemus oportet. Eſt itaq; ſonus duplex. Quidam enī eſt actu: quidam potentia ſonus. Nam corporum q̃dam non habere dicimus ſonum: vt ſpongiã: lanã: ⁊ huiuſcemodi: quedã habere: vt es ⁊ quecunq; ſolida lenia q; ſunt: q: poſſunt ſonare: id eſt inter ſe ⁊ auditum: ſonum efficere.

T.c.77 ¶ Nunc autem primum de ſono ⁊ olfatu determinemus. Eſt autem duplex ſonus. Hic quidem enim actu: quidam alius autem potentia. Alia enim non dicimus habere ſonum: vt ſpõgiam: lanam: pilos. Quedam autẽ habent: vt es ⁊ quecunq; plana ⁊ lenia ſunt: quoniã poſſunt ſonare. Hoc autem eſt ipſius medij ⁊ auditus facere ſonuz actu. Lec. XVI.

POſtq̃ ph̃s determinauit de viſibili: h̃ determinat de audibili .i. de ſono. Et diuiditur in duas ptes. In pma determinat de ſono in cõmuni. In 2ª determĩat de q̃dã ſpe ſoni .ſ. voce. ibi (Uox aũt.) Prima in duas ptes diuidit̃. In pª determinat de ſono. In 2ª de differẽtijs ſonorũ. ibi (Differentie aũt ſonoꝝ.) Prima diuidit̃ in duas. In pª determinat de ſono. In 2ª mouet quãdã dubitationẽ circa pdetermĩata. ibi (Utrũ aũt ſonat.) Pria diuidit̃ ĩ duas. In pª determĩat de gnõne ſoni. In 2ª de imutatione auditꝰ a ſono. ibi (Uacuũ aũt.) Si aũt q̃rat̃ q̃re determinat h̃ de gnõne ſoni: cũ ſupra non determinauerit de gnõne coloris: ſ; ſolũ de imutatione ſenſus ⁊ medij a colore. Dõm eſt ꝙ color ⁊ odor ⁊ ſapor ⁊ q̃litates tãgibiles hñt eſſe permanẽs: ⁊ fixũ in ſuo ſubto. Uñ eſt alia ↄſideratio ipſaꝝ q̃litatũ ſm ſe: ⁊ ſm ꝙ imutãt ſenſum: ⁊ pp̃ h̃ alterius eſt ↄſideratiõis vtrũq;. Uñ ph̃s de gnõne coloris ⁊ ſaporis ⁊ odoris determinat in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. De q̃litatibus aũt tãgibilib⁹ in libro de gnãtione: ⁊ quãtũ ad aliq̃ in libro metheo. In hoc aũt lib° nõ intendit determinare de ſenſibilibus niſi inquãtũ ſunt imutatiua ſenſus. Sonus aũt cauſat̃ ex motu: ⁊ non h̃z ẽẽ fixum ⁊ quieſcẽs in ſubto: ſ; in q̃dã imutatiõe ↄſiſtit. vñ ſimul determinat̃ de eo ſm ꝙ generat̃ in ſua ſpe: ⁊ ſ; ꝙ imutat ſenſum. Prima autẽ pars diuidit̃ in duas. In pº determinat de pª gnãtione ſoni. In 2ª de ſcḋa ſoni gnõne que fit ꝑ reflexionẽ. ibi (Echon aũt fit.) Circa pmũ duo facit. Primo oſtẽdit ꝙ ſonus qñq; eſt in actu: qñq; ĩ potẽtia. Scḋo oſtẽdit quõ fit ſonus in actu. ibi (Fit aũt ſ; actũ.) Dicit g̊ pº ꝙ anq̃ determinet̃ de tactu ⁊ de guſtu: dõz ẽ ḋ ſono ⁊ olfatu: ſ; pº ḋ ſono: q: ſpũalior eſt: vt ſupra oſtẽſum eſt. Sonus aũt duplr dr: dr enim ſonus in actu: Lec.14

⁊ ſonus in potẽtia. Dicimus aũt aliquã rẽ habere ſonũ: ⁊ qñ actu ſonat: ⁊ quãdo h̃z potẽtiã ſonãdi. ſicut dicim⁹: hec cãpana hñ ſonat: quãuis nõ ſonet in actu. Et ſm hũc modũ dicimus ꝙ quedã nõ habẽt ſonũ: q: nõ habẽt potentiã ſonãdi: ſicut ſpongia ⁊ hõ mollia. Quedã aũt dicũtur habere ſonũ: q: poſſunt ſonare: ſicut es ⁊ alia huiuſmodi plana ⁊ lenia. Sic g̊ pz ꝙ ſonus qñq; dicit̃ ſm potẽtiã: qñq; ſm actum. Sed ꝙ fiat ſonus in actu: hoc pertinet ⁊ ad mediũ ⁊ ad auditũ. Omne enĩ ſenſibile dupliciter dicit̃ eſſe in actu. Uno mõ qñ actu ſentit̃: hoc ẽ quã ſpẽs eius eſt in ſenſu: ⁊ ſic ſonus eſt actu ſm ꝙ eſt in auditu. Alio mõ ſm ꝙ h̃z ꝓpriã ſpẽm per quã ſentiri põt: put eſt in ſuo ſubiecto: ⁊ ſic alia ſenſibilia ſiunt in actu: put ſunt in corporibus ſenſibilibus: ſicut color put eſt ĩ corpore colorato: ⁊ odor ⁊ ſapor put ſunt in corpore odorifero ⁊ ſaporoſo. Sic aũt nõ eſt de ſono. Nã in corpore ſonãte nõ ẽ ſonus niſi ĩ potẽtia. In medio aũt qḋ mouet̃ ex percuſſione corporis ſonãtis fit ſonus in actu. Et propter hoc dicit̃ ꝙ ſonus in actu eſt medij ⁊ auditus: nõ aũt ſubiecti ſonabilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit autem actu ſonus alicuius ſemper ad aliquid ⁊ in aliquo. Ictus eſt enim qui ſonum efficit ipſum. Quapropter fieri non poteſt: vt ſi vnuz ſit corpus: ſonus efficiatur. Quippe cum aliud ſit id qḋ verberat: aliḋ qḋ v̇berat̃. Quare id qḋ ſonat: ad aliqḋ ſonat: ſine autem latione nunq̃ efficitur ictus.

¶ Fit autem qui ſm actum ſonus ſemper alicuius ad aliquid ⁊ in aliquo. Percuſſio enim eſt T.c.78

faciens. Unde impoſſibile eſt cum ſit vnum: fieri ſonum. Alterum enim eſt verberãs: ⁊ qḋ verberatur. Quare ſonans ad aliqd ſonat. Tãgit enim aliquid. Cum autẽ ictu tangit̃: ſonat. Ictus autem non fit ſine motu.

¶ Oſtendit quõ ſonus fiat in actu. Et circa hoc duo facit. Primo oñdit quot ↄcurrunt ad hoc ꝙ ſonus ↄſtituatur

in actu. Scd'o oſtēdit q̄lia eē oporteat. ibi (Sicut aūt di ximus.) Dicit ḡ primo φ ad h φ ſonus fiat in actu oportet tria ↄcurrē. Fit enim ſemꝑ alicuius: ⁊ ad aliqd: ⁊ in aliquo: ⁊ iō ſi ſit vnū tm̄: nō pōt ſonū facere. Et huius rō eſt huc ſignū: q2 percuſſio eſt cā ſoni. oꝫ igiť eſſe aliqd. i. ꝑcutiēs ⁊ aliqd ꝑcuſſum. Et ꝑꝑ hoc dicit φ (ſonus eſt alicuius ad aliqd). i. ꝑcutiēs ad ꝑcuſſum. Oportet enim φ illud qđ facit ſonū tāgat aliqd: ⁊ cū tetigerit ſuo ictu generať tunc ſonus. Ictus aūt ꝑcutiētis nō fit ſine motu locali: motus aūt localis nō eſt ſine medio. Unde relinquiť φ opꝫ eſſe mediū ad hoc φ fiat ſonus ī actu. Et h eſt qđ dictū eſt φ oportet eſſe ſonū: non ſolum alicuius ⁊ ad aliquid: ſed etiam in aliquo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq3 vti diximus non quorumuis ictus corporum ſine vllo diſcrimine ſonus eſt. Nullum enim efficit ſonu3: ſi percuſſa fuerit lana: ſed es ⁊ quecunq3 ſunt lenia cōcauaq3. Es quidem q2 corpus eſt lene. Concaua v̄o q2 per reflexiones q̄plures poſt primum efficiunt ictus. quippe cum nō poſſit aer motus ac agitatus exire.

¶ Sicut autem diximus: non contingentiū ict⁹ ſonus eſt: nullum enim faciunt ſonum pili: ⁊ ſi percutiantur: ſed es ⁊ quecūq3 lenia ⁊ cōcaua ſunt. Es quidem quoniam lene eſt. Concaua autem: ex repercuſſione faciunt multos ictus poſt primum in potenti exire qđ motu3 eſt.

Ea.t.ſolida corpora.

¶ Oſtēdit qualia oꝫ eſſe ea q̄ requiruntť ad ſoni generationē. Et primo oñdit q̄lia oꝫ eſſe ꝑcutiēs ⁊ ꝑcuſſum. Secūdo q̄le oꝫ eſſe mediū. ibi (Amplius aūt.) Dicit ergo p̊ φ ſicut p̄dictū eſt ſonus nō fit ex ꝑcuſſione quorūcūq3 ↄtingentiū corporum. Dictū eſt enim ſupra φ pili ⁊ ſpōgia ⁊ hm̄ mollia nō hn̄t potētiā ſonādi: vn̄ nullū ſonū faciūt ēt ſi ꝑcutiantť. Cuius ratio eſt: q2 mollia cedūt ꝑcutienti: vn̄ ex ꝑcuſſione nō extrudiť aer: vt ſic in eo poſſit formari ſonus ex ictu ꝑcutiētis: ⁊ reſiſtētia ꝑcuſſi. Sed ſi hm̄ mollia cōprimantť vt aliquā duritiē habeāt ⁊ reſiſtāt ꝑcutiēti: ſequiť ſonus: lꝫ ſonus ſurdus. Sed es ⁊ corpora lenia ⁊ ↄcaua ſua ꝑcuſſione faciunt ſonum. Neceſſe eſt enim φ illa ex quoꝝ ꝑcuſſione ſonus reddiť ſint dura: vt aer extrudať: que quidē extruſio eſt cā generationis ſoni. Requiriť ēt φ ſint lenia vt ſit aer vnus: ſicut infra diceť. Cōcaua aūt etiā ꝑcuſſa bene reddūt ſonū: q2 in eis intus aer ↄcludiť. Et cū illđ qđ primo motū eſt non poſſit ſtatim exire ꝑcutit aliū aerē: ⁊ ſic ex ꝑcuſſiōe fiūt multi ictus: ⁊ multiplicať ſonus. Et ꝑꝑ hoc etiā illa que in ſui cōpoſitione hn̄t aerē bene diſpoſitū: ſunt bene ſonora. ſicut es ⁊ argētū. In quoꝝ aūt cōpoſitiōe aer nō bene ſe hꝫ: nō ſunt bene ſonora: ſicut plūbus ⁊ alia hm̄ q̄ ſūt magis feculenta ⁊ tereſtria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Preterea auditur quidem ſonus ⁊ in aere: ⁊ in aq̄. At v̄o nec aer eſt auctor ſoni: nec aqua: ſed opus ē: vt inter ſeſe ſolidorum corporum: atq3 ad aerē ictus fiat. Qđ quidem tum fit: cum aer percuſſus permanet: neq3 diffunditur. Quapropter ſi cito vehementerq3 percutiatur: ſonat. Opus eſt enim vt percutientis motus diffuſione3 preueniat aeris: perinde atq3 ſi cumulum aut aceruum arene cu3 fertur velociter quiſpiam verberet.

T.c.79. ¶ Amplius auditus in aere ⁊ in aqua: ſed min⁹ in aqua. Non eſt autem ſoni proprius aer neq3 aqua. Sed oportet firmoru3 repercuſſione fieri adinuicem ⁊ ad aera. Hoc autem fit: cū permaneat percuſſus aer: ⁊ non ſoluatur: vnde ſi velociter ⁊ fortiter percutiatur: ſonat. Oportet enim preoccupare motum ferientis fracturam aeris. ſicut ſi ↄgregationem aut cumulum lapilloꝝ ꝑcutiat aliquis latum velociter.

¶ Oſtēdit q̄le ſit medium in quo gn̄atur ſonus: ⁊ dicit φ mediū in quo ſonus audiť eſt aer ⁊ aqua: ſed minus audiť in aqua: q̄3 in aere: vn̄ ꝓpriſſimū mediū tā in genere ſoni q̄3 in auditu eſt aer. Et q2 mediū in quolibet ſenſu qualitatibus ſenſibilibus ſm̄ illū ſenſum caret vt poſſit oēs recipere: manifeſtū eſt φ neq3 aer neq3 aqua hn̄t ꝓpriū ſonū: ſed neceſſariū eſt ad ſoni generationē: i aere vel aqua: φ aliq̄ corꝑa firma vel ſolida ⁊ dura ꝑcutiant ſe inuicē ⁊ ꝑcutiāt aerē. Qz aūt ſimul fiat ꝑcuſſio ſolidorū adinuicē: ⁊ ꝑ ↄn̄s ſonus: ⁊ ad aera: ↄtingit cū aer in ſua itegritate manet vt poſſit ꝑcuti: ⁊ nō diuidiť an̄ ꝑcuſſionē. Et ꝑꝑ hoc videmus φ ſi aliqd tardo motu tāgat alterū: nō facit ſonū: q2 prius recedit aer ⁊ diſſoluiť: q̄3 ↄtact⁹ ſolidoꝝ corpoꝝ fiat. Sed ſi ꝑcuſſio ſit velox ⁊ fortis: tūc fit ſonus: q2 ad hoc φ fiat ſonus oꝫ φ mot⁹ percutientis ꝑueniat diuiſionē aeris: vt aer adhuc adunatus ſiue collectus ꝑcuti poſſit: ⁊ in eo ſonus generari. Et eſt ſimile ſicut cū aliqd velociter ferť: ꝑcutere pōt aceruū lapidū anteq̄3 diſſoluať: qđ nō ↄtigit ſi tarde moueať. Et ꝑꝑ h ēt qn̄ aliquid velociter ferť ipſo aere facit ſonū ex ſuo motu: q2 ipſe aer adhuc adunatus ſe hꝫ in ratione percuſſi: ⁊ nō ſolū medij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit autem echon ſonitus inqua3 is qui poſt ſonū reſultat: cum aer factus vnus ob vas vel locum qui terminauit ipſum atq3 diſſolui prohibuit: inde reſilit veluti pila repulſus.

¶ Echon autem fit: cum ab aere vno facto propter vas determinans ⁊ prohibens diffundi: iterum aer repellitur ſicut ſpera. T.c.80.

¶ Determinat de 2ª gn̄atione ſoni que fit ꝑ reuerberationē: q̄ quidem ſonus vocať echon. Primo ḡ determinat q̄modo generēť. Scd'o oñdit q̄uo diuerſificať in ei⁹ gn̄atione. ibi (Videť aūt.) Cōſiderādū eſt aūt circa p̊m φ gn̄atio ſoni in aere ↄſequiť motū aeris: vt dictū eſt. Sic aūt ↄtingit de imutatione aeris apud generationē ſoni: ſicut de imutatiōe aque cū aliqd in aqua ꝓiciť. Manifeſtū eſt enim φ fiunt quedā regyrationes in circuitu aq̄ ꝑcuſſe. Que q̄dē circa locū ꝑcuſſionis ſunt pue: ⁊ mot⁹ eſt fortis. In remotis aūt gyrationes ſunt magne: ⁊ motus debilior. Tādē motus totaliter euaneſcit: ⁊ gyrationes ceſſant. Si aūt an̄q̄3 mot⁹ ceſſet gyratiōes ille aliqđ obſtaculū ineniāt fit motus gyrationis in ↄtrariū: ⁊ tāto vehementius: q̄3to ꝓpinquius fiūt prime ꝑcuſſioni. Sic igiť intelligendū eſt φ ad ꝑcuſſionē corpoꝝ ſonātiū aer ī gyrū moueť: ⁊ ſonus vndiq3 diffundiť. Et in vicino q̄dē3 gyrationes ſunt minores: ſꝫ motus fortior. vn̄ ⁊ ſonus forti⁹ ꝑcipiť. In remotis aūt gyratiōes ſunt maiores: ⁊ motus debilior: ⁊ ſonus obſcurior audiť. Tandē aūt deficit totū. Si aūt an̄q̄3 hm̄ gyrationes deficiāt fiat reuerberatio aeris ſic moti: ⁊ ſonū deferētis ad aliquod corpus: gyrationes reuertentť ī ↄtrariū: ⁊ ſic audiť ſonus quaſi ex aduerſo. Et hec vocať Echon. Qđ p̄cipue fit qn̄ illđ obſtās ad qđ repercutiť aer motus: eſt aliqđ corpus ↄcauum quaſi qđ dā vas determināś ⁊ ↄcludens aere3 in ſua vnitate: ⁊ iō

Echon gn̄atio.

ꝓhibens ipſum diuidi. Tunc eniꝫ ille aer ſic vnitus ⁊ cō motus: q2 nō pōt vlterius motū ꝓtendere ꝓpter corpus obſtans: percutit iterū aerem a quo percutiebat: ⁊ fit motus in contrarium. Sicut accidit cum aliquis proycit pilam que ħ ſpera dicitur: ⁊ inueniens obſtaculū retro reſilit. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Videt̄ āt talis ſonit⁹ fieri ſemꝑ: ſ3 nō ſemꝑ clar⁹ efficitur. Nā ⁊ in ſono perinde atq3 in lumine fit. Lumen enim ſemper refrangitur: alioquin nō fieret lumen vbiq3: ſed eſſent extra locum cum tenebre: quo radij ſolis perueniant. Veruꝫ non ita ſemper refrāgitur: vt vmbram efficiat: qua terminare lumen ſolemus: qꝺ quidē tum fit: cum ab aqua vel aere: ceteriſq3 lenibus (vt patet) reflectitur.

ℂ Videt̄ autē ſemper fieri Echon: ſed non certus: q2 accidit in ſono ſicut ⁊ in lumine. Et eniꝫ lumen ſemper repercutitur: neq3 eniꝫ fieret penitus lumen: ſed tenebra extra ſolem. Sed non ſic repercutitur: ſicut ab aqua aut aere aut ⁊ ab aliquo alio lenium: quare tenebraꝫ facit qua lumen determinamus.

ℂ Oſtēdit quō diuerſimode fit echon. Et dicit ꝙ videtur ſemper fieri echon: ſed nō ſemꝑ fit cert⁹. i. manifeſte perceptibilis. Et ħ oſtēdit per ſimile. Dicit enim ꝙ accidit in ſono ſicut in lumine. Lumen enim ſemper repercutitur: ſed quandoq3 quidem eſt manifeſta repercuſſio luminis: quādoq3 autem non. Manifeſta quidem eſt repercuſſio luminis quando repercutit̄ ab aliquo corpore fulgido: ita ꝙ cum quadam claritate fit luminis repercuſſio ſimili modo prime luminis emiſſioni. Immanifeſta aūt eſt percuſſio luminis qn̄ repercutit̄ ab aliquo corꝑe opaco: q2 hō ꝑcuſſio fit ſine claritate ⁊ radioꝝ emiſſione. Niſi enim a corporibus opacis fieret repercuſſio radiorū ſolis: nō fieret lumen penitus. i. in q̄libet ꝑte aeris ſuperioris hemiſperij: ſ3 vbiq3 eſſet tenebra extra ſolē. i. extra loca ad q̄ directe ꝑueniūt radij ſolares. Nō tn̄ ſic repercutitur lumen a corporib⁹ opacis ſicut ab aqua vel aere: aut aliquo de numero lenium corporū ⁊ terſoꝝ a qb⁹ fit repercuſſio cū claritate ⁊ radiorum emiſſione. Et ideo q2 reꝑcuſſio q̄ fit a corporibus opacis nō eſt ſimilis repercuſſioni q̄ fit a corporibus fulgidis: repercuſſio q̄ fit a corporibus opacis facit tenebrā. i. vmbrā ex illa ꝑte vbi determinat̄ lumē manifeſtū: qꝺ eſt ex directa emiſſione radioꝝ ſolariū. Similiter autē qn̄ repercuſſio ſoni fit ad corpus ꝯcauū in q̄ nat⁹ eſt multiplicari ſonus: fit echon certus. i. manifeſte cōprehēſibilis. Quādo aūt ad alia corpora fit reuerberatio ſoni que nō ſunt nata multiplicare ſonū: nō fit echon manifeſtus.

ℂ Recte autem a veteribus audiendi vacuo tribuit̄ auctoritas: nam aer vacuum eſſe videtur. Is autem eſt qui audire facit: cum continu⁹ vnuſq3 fuerit agitatus. Verum q2 fragilis eſt: nō perſonat: niſi id qꝺ eſt percuſſum ſit lene. Tum enim vnus ipſo ſimul ob planitiem ipſam euadit. Lenis namq3 corporis planum eſt vnum. Id igitur ſonū efficit: qꝺ mouet vſq3 ad auditum cōtinuatione aerem vnū.

T.c. 81. ℂ Vacuum autem recte dicitur proprium audiendi. Videtur enim eſſe vacuuꝫ aer. Hoc autem eſt faciens audire cum moueatur continu⁹ ⁊ vnus. Sed propter id ꝙ fragilis eſt non ſonat: niſi lene ſit qꝺ percutitur: tunc autem vn⁹ fit. Simul enim propter planū: vnum eniꝫ eſt lenis planum. ℂ Sonatiuū quidem igitur qꝺ motiuum vnius aeris continuitate vſq3 ad auditum. T.c. 82

Lec. XVII.

Poſtq̄ ph̄s determinauit de gn̄atione ſoni: ħ determinat de imutatiōe ſenſus a ſono. Et ꝑ q̄ꝫtū ad imutationē medij. Scꝺo q̄ꝫtū ad imutationē inſtrumēti. ibi (Auditus aūt.) Dicit ḡ primo ꝙ q2 mediū in ſono eſt aer: recte dicit̄ a qbuſdā ꝙ vacuū eſt ꝓpriū ſenſui auditus: q2 videt̄ eis ꝙ vacuū ſit aer. aer aūt facit audire ſonū: cū moueat̄ exiſtens vnus ⁊ ꝯtinuus: vt in eo poſſit formari ſon⁹. Et q2 ad hoc ꝙ formet̄ ſonus neceſſaria eſt vnitas ⁊ ꝯtinuitas aeris: ideo nō fit ſonus niſi ſonabile qꝺ percutit̄ ſit lene. Lene enim eſt cuius vna pars non ſupereminet alteri. Aſperum aūt cuius vna pars alicui ſupereminet. Unde manifeſtum eſt ꝙ ſuꝑficies lenis corporis eſt ſimpliciter vna. Et ꝑꝑ hoc aer ꝑꝑ vnitatē plani. i. ſuperficiei fit vnus ⁊ ſimul exiſtēs. Si aūt corpꝰ nō ſit lene ſed aſperū: tūc ſuperficies nō eſt vna. Et q2 aer eſt frangibilis. i. facile diuiſibilis ſeq̄tur ꝙ ēt aer nō ſit vnus ⁊ ꝯtinuus: vn̄ nō pōt in eo formari ſonus. Sic igit̄ pꝫ ꝙ illud ē ſonās tm̄. i. faciēs ſonū qꝺ mouet aerē vnū ꝯtinuū exiſtentē a ſe vſq3 ad auditū. Sic ergo pꝫ ꝙ illi qui dicunt ꝙ vacuum eſt proprium ſenſui auditus: dicunt aliquid recte: q2 eſſe proprium auditus cōpetit aeri quem vacuum eē dicunt. Nō autē dicunt recte quātū ad hoc ꝙ plenū aere dicunt eſſe vacuum. ℂ Deinde cum dicit. Lene quid. Aſperū quid.

ℂ Ineſt autem auditui quidam inſitus aer: atq3 cum auditus in aere ſit: cum externus aer mouetur: ⁊ intern⁹ mouetur ac agitatur. Quapropter animal nō omni audit ex parte: neq3 quouis aer pertranſit ⁊ penetrat: quippe cum animatū non habeat aerē vbiq3 quo poſſit quouis ſua parte moueri.

ℂ Auditus autem connaturalis eſt aeri: propter id autem qꝺ in aere eſt moto exteriori: qꝺ infra mouetur. Propter qꝺ quidem non vbiq3 audit animal: neq3 vbiq3 tranſit aer. Non enim vbiq3 habet aerem mouenda pars ⁊ animatū ſicut pupilla humidum.

ℂ Determinat de imutatiōe auditus a ſono q̄ꝫtū ad ipm̄ organū ſenſus auditus. Et circa hoc tria facit. Pͥo oſtēdit ꝙ aer appropriat̄ organo auditus. Scꝺo oſ̄dit q̄lis ſit aer q̄ cōpetit orgāo audit⁹. ibi (Per ſe q̄dē igit̄.) Tertio oſ̄dit quō audit⁹ ipedit̄ vel nō ipedit̄ ex ipedimēto organi. ibi (Propter hoc aūt ⁊ aqua.) Dicit ḡ pͥmo ꝙ auditus cōnaturalis eſt aeri: ita ꝙ ſicut humidū aqueū cōuenit inſtrumēto viſus: ita aer ꝯuenit inſtr̄o auditus. Et hoc iō. q2 ſi attribuat̄ aer inſtr̄o auditus: ſequit̄ ꝙ eadeꝫ paſſio ſoni erit in aere exteri⁹ moto: ⁊ in aere q̄ mouetur intus: ⁊ eſt inſtr̄m auditus. Et iō aīal non audit in q̄libet ꝑte ſui corꝑis: neq3 aer ſonās generat ſonū ſiue penetrat quācūq3 ꝑtē corꝑis aīati: q2 aīatuꝫ nō hꝫ i q̄libet ſui ꝑte aerē: vt q̄libet ps eius poſſit eē mouēda a ſono: ſicut etiā aīatū hꝫ humidū aqueū: nō vbiq3: ſ3 in q̄dā parte determinata. ſ. in pupilla. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ipſe igitur aer vacat ex ſe ſono: q2 facile diſpergitur ac diſſoluitur. Verum cum prohibetur diſſolui:

motio tam ipſius eſt ſonus. At is aer qui in auribus eſt collocatus: intus eſt cōditus: vt ſit imobilis: atqȝ hoc vt exacte ſentiat differentias omnes.

T.c.83. ¶ Per ſe quidem igitur inſonabilis aer: ꝓpter idq̄ꝺ facile ceſſabilis eſt. Cuȝ ꝟo prohibeatur defluere: huiuſmodi motus ſonus eſt. Hic autem eſt in auribus edificatus: cum hoc ꝙ immobilis ſit: quatenus certe ſentias omnes differentias motus.

¶ Oſtendit q̄lis ſit aer q̄ appropriat̃ inſtr̃o audit᷒. Et dicit ꝙ cū oē hn̄s ſonū ſit aptū natū reſiſtere ꝑcutiēti: manifeſtū eſt ꝙ aer ꝑ ſe nō hȝ ſonū: eo ꝙ de ſe nō eſt natū reſiſtere ꝑcutienti: ſed facillime cedit. Prohibet̃ enim ceſſio eius ſiue defluxus ab aliquo corpore ſolido. ⁊ iō cum hoc accidit: motus aeris reddit ſonū. Dictū eſt enī ꝙ ad generationē ſoni opȝ fieri ꝑcuſſionem duorū ſolidorum adinuicem ⁊ ad aerē. Sed aer q̄ eſt ꝯnaturalis auditui (eſt edificatus). i. firmiter diſpoſitus in auribus cū hac proprietate ꝙ ſit imobilis ad hoc ꝙ animal poſſit ſentire per certitudinē oēs differētias mot᷒. Sicut enim humidū aqueū q̄ꝺ eſt in pupilla caret omni colore: vt poſſit cognoſcere oēs coloꝝ differentias: ita opȝ ꝙ aer q̄ eſt intra tympanū auris: careat omni motu ad h̄ ꝙ poſſit diſcernere oēs ſonoꝝ differentias. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et propter hoc in aqua etiam audimus: q̄ꝛ non ingreditur in ipſum inſituȝ aerem: nec in aurem ob obliquitatis ipſius aqua. Q̄ꝺ ſi acciderit non audim᷒: nec iteȝ ſi egrotauerit ipſa membrana. Quemadmodum etiam non videmus: cum ea pellis egrotat que pupillam complectitur.

¶ Propter hoc autem ⁊ in aqua audimus quoniam non ingredit̃ ad ipſuȝ cōnaturalem aerē: ſed neqȝ in aurem propter reflexiones ipſius. Cū aūt hoc accidat. nō audit. neqȝ ſi miringa ſicut que in pupilla pellis laboret.

¶ Oñdit quō ipediat̃ auditus ex ipedimēto organi. Ponit aūt duo ipedimēta ſȝ duo q̄ dixit eē neceſſaria ad organū audit᷒. Quoꝝ pͥm̄ eſt ꝙ ſit ibi aer. Scđm eſt ꝙ ille aer ſit imobilis. Primū ḡ impedimētū eſt ex hoc ꝙ ipſe aer corrūpit̃. Et iō ex predictis manifeſtū eſt: ꝙ in aqua audit᷒ ſit: ita dūtaxat ꝙ aq̄ nō ingrediat̃ ad ipm ꝯnālez aerē quem dixit edificatū eē in aurib᷒: ſȝ neqȝ ēt in aurē ingrediat̃: q̄ꝺ poſſibile eſt ꝓpter reflexiones q̄ ꝓhibent introitū aque in aurē. Sȝ cū hoc accidit ꝙ aqua. ſ. igrediatur ad nālē aerē: nō audit aīal ꝓpter corruptionē aeris q̄ eſt neceſſarius ad audiendū. Sicut ēt ſi corrūpat̃ humidū pupille ex immiſſiōe alicui᷒ extranei: ipedit̃ viſio. Et nō ſolū ex corruptione aeris ipedit̃ audit᷒: ſȝ ēt (ſi miringa). i. pellis circūdās aerē: aut aliq̄ ꝑs ꝯiuncta (laboret). i. īfirmet̃: ſicut ēt viſio impedit̃ ſi ipediat̃ pellis pupille: q̄ ꝯtinet humorē aqueū pupille. Quidaȝ aūt libri hn̄t ꝙ in aqua nō audim᷒. Q̄ꝺ eſt ꝯtra illud q̄ꝺ dictū ē ꝙ au-

lib᷒. 4. dimus in aere ⁊ in aqua: ⁊ ꝯtra illud q̄ꝺ Phs dicit in lib᷒

ca. 8. de hyſtorijs aīaliū: ꝙ aīalia audiūt in aqua. Lȝ enim aq̄ nō ingrediat̃ ad interiorē aerem: tamen pōt eum cōmouere: ⁊ ſic imprimere in ipſum ſpecieȝ ſoni. ¶ Scđm autem impedimentum auditus ponit ibi.

¶ At enim ſignum id eſt audiendi vel non audiendi. Nam auris ſemper perſonat perinde ac cornu. Semper enim aer inſitus motu ſuo quodam in aurib᷒ agitatur. Uerum ipſe ſonus alienus eſt ⁊ non propri᷒. Et propterea veteres vacuo nos inquiūt audire ac perſonāte: q̄ꝛ audimus eo q̄ꝺ determinatū aerē hȝ.

¶ Sed ſignū eſt audiendi aut non: ſonare ſemper aurem ſicut cornu. Semper enim quodaȝ proprio motu aer mouet̃ in auribus: ſed ſonus extraneus ⁊ non proprius. Et propter hoc debent audire vacuo ⁊ ſonanti: q̄ꝛ audimus i habente determinatum aerem. T.c.84

¶ Et hoc ipedimentū ꝓuenit ex hoc ꝙ aer q̄ eſt in aurib᷒ nō eſt imobilis. vn̄ dicit ꝙ ſignū ꝑ q̄ꝺ pōt diſcerni vtꝝ aliq̄s ſit boni auditus vel nō: eſt ꝙ ſemꝑ audiat tinnitū in aurib᷒ ⁊ ſonū: ſicut audit̃ cū apponit̃ cornu ad aures ꝑꝑ motū aeris in cornu. Cū enim hoc accidit: hō nō ē boni auditus: q̄ꝛ aer in auribus ſic audiētis tinnituȝ: ſemꝑ mouet̃ quodā ꝓprio motu. Sed ab inſtr̃o audit᷒ ſonus dȝ eſſe extraneus: ⁊ nō ꝓprius: ſicut inſtrumētū viſus recipit extraneū colorē ⁊ nō hȝ ꝓpriū. Si aūt haberet proprium: impediret̃ viſio. Et ſilr̄ ſi aer q̄ eſt in aurib᷒ habet propriū motū ⁊ ſonū: impedit̃ audit᷒. Quia igit̃ auditus fit per aereȝ: ꝑꝑ hoc aliq̄ credentes aerē eſſe vacuū dicūt nos audire vacuo ⁊ ſonāti: q̄ꝛ. ſ. ꝑs qua audim᷒ hȝ aerem determinatum id eſt imobilem ⁊ diſtinctum ab aere exteriori. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed vtrum horum duorum ſonet: verberās an id q̄ꝺ verberatur. At conſtat vtrūqȝ ſonare: modo autem diuerſo. Sonus enim motio eſt eius q̄ꝺ eo motu moueri poteſt: quo mouentur ea q̄ reſiliunt a corporibus lenibus cum quiſpiam percutit. Nec omne quoduis tam verberatum q̄ verberans ſonum efficit: vti diximus. Nō enim (vt patet) ſonus efficitur: ſi acus feriat acum: ſed opus eſt vt id q̄ꝺ verberat̃ ſit planū: quo ſimul aer idē reſiliat: totuſue ꝯcutiat̃.

¶ Utrum autem ſonet verberans: aut q̄ꝺ ꝟberatur. Aut vtrūqȝ: modo autem altero. Eſt enī ſonus mot᷒ poſſibilis moueri hoc modo quo quidem ſaltantia a lenibus cum aliquis traxerit. Non igitur ſicut dictum eſt omne ſonat q̄ꝺ verberatur ⁊ ꝟberans: vt ſi obijciatur ac᷒ acui: ſed oportet q̄ꝺ percutitur regulare eē: vt aer ſubito diſſiliat: ⁊ moueatur. T.c.85.

¶ Mouet q̄ōnem circa generationē ſoni: vtꝝ cā actiua ſoni ſit verberans aut q̄ꝺ verberatur. Et determinat ꝙ vtrūqȝ eſt cā: ſed alio ⁊ alio mō: q̄ꝛ enī ꝯſequit̃ ſon᷒ motū: neceſſe eſt ꝙ ſicut aliq̄d eſt cā actiua mot᷒: ita aliq̄d ē cā actiua ſoni. Generat̃ aūt ſon᷒ ex motu quo aliq̄d ꝑcutiēs ꝑꝑ reſiſtētiā ꝑcuſſi reſilit: eo. ſ. mō quo (ſaltātia). i. reſiliētia mouent̃ a lenib᷒ ⁊ duris cū aliq̄d (ea traxerit). i. fortiter ipulerit. Manifeſtū eſt igit̃ ꝙ primū ꝑcutiēs mouet: ⁊ iterꝝ ꝑcuſſum: inq̄ntū facit reſilire ꝑcutiēs: ⁊ ſic vtrūqȝ eſt cā actiua mot᷒. Et q̄ꝛ in gn̄ōne ſoni neceſſe eſt ꝙ quedā reſilitio fiat ex reſiſtētia ꝑcuſſi: non oē q̄ꝺ ꝟberat ⁊ verberat̃ ſonat: ſicut dictū eſt prius: puta ſi obijciatur acus acui. nō fit ſonus. Sed ad hoc ꝙ generet̃ ſon᷒ opȝ hoc q̄ꝺ ꝑcutit̃ eſſe regulare. i. eſſe ſic diſpoſitum vt aer ſubito diſſiliat ex eius reſiſtētia ⁊ moueatur: ⁊ ex tali motu generetur ſonus. ¶ Deinde cum dicit.

⁋ Atq; differentie ſonorum actu ſono manifeſte fie
ri ſolent. Nã vt abſq; lumine non videntur colores:
ſic neq; acutũ graueq; ſine ſono diſcernitur.
T.c. 86 ⁋ Differentie autem ſonantium in ſono ſm actũ
oſtendũtur. Sicut enim non videnẗ colores ſi
ne lumine: ſic neq; ſine ſono acutum ꝛ graue.
⁋ Determinat de differentijs ſonorum. Et circa hoc duo
facit. Primo oñdit quõ percipiant. Scdo quõ nominen
tur. ibi (Hec aũt dicunẗ.) Dicit ergo pͥo ꝙ diuerſe res
ſonantes faciunt diuerſos ſonos. Sed hẽ differentie ſo
nantiũ: ſm ꝙ nate ſunt facere diuerſos ſonos: non mani
feſtanẗ quãdo ſonus eſt in potentia: ſed ſolum quãdo ſo
nus eſt in actu. Sicut enim non videntur colores ſine lu
mine: ſic non percipianẗ acutũ ꝛ graue in rebus ſonati
uis niſi fiat ſonus in actu. ⁋ Deinde cum dicit.
⁋ Hec autem a tangibilibus tranſlatione dicuntur.
⁋ Hec autem dicuntur ſm metaphorã ab illis
que tanguntur.
⁋ Oſtẽdit quõ differẽtie ſonoꝝ nominenẗ. Et circa hoc
quatuor facit. Primo oñdit vñ ſumanẗ noĩa ſonoꝝ: ꝛ di
cit ꝙ ſumunẗ ſ; metaphorã a q̃litatibꝰ tãgibilibꝰ. Ma
nifeſtũ eſt enĩ ꝙ acutũ ꝛ graue inter qualitates tangibi
les computantur. ⁋ Secundo ibi.
⁋ Acutum nanq; multum in breui tempore ſenſum
mouet: graue vͦ longo in tempore parum.
⁋ Acutũ enĩ mouet ſenſum in pauco tempore
multum. Graue aũt in multo paucum.
⁋ Ponit rõnes nominũ. Et dicit ꝙ ille ſonus acutus eſt:
q̃ multũ mouet ſenſum auditus in pauco tpe: grauis aũt
ſonus eſt q̃ multo tpe mouet parum. ⁋ Tertio ibi.
⁋ Non igitur idem eſt acutũ ꝛ velox: neq; graue tar
dumq;: ſed fit alterius quidem motus propter velo
citatem talis: alterius aũt talis ob tarditatem.
⁋ Neq; tamen velox eſt acutum: graue autem
tardum. Sed fit hoc quidem propter velocita
tem huius motus: illud autẽ propter tarditatẽ.
⁋ Quia ꝑdicte rõnes videnẗ eẽ velocis ꝛ tardi: velox enĩ
ẽ qͦd ĩ paruo tpe multũ moueẗ: tardũ aũt qͦd in multo tẽ
pore paꝝ. Oſtẽdit qualiter ſe h; acutũ ꝛ graue in ſonis:
ac velox ꝛ tardũ in motibꝰ: ꝛ dicit ꝙ velox nõ eſt idẽ qͦd
acutũ: nec graue in ſonis eſt idẽ qͦd tardũ: ſicut nec ſonꝰ:
cuius differẽtie ſunt graue ꝛ acutũ: eſt idẽ qͦd motꝰ: cuiꝰ
differẽtie ſunt velox ꝛ tardũ. Sed ſicut motus eſt cã ſo
ni: ita velocitas motus eſt cã ſoni acuti: ꝛ tarditas motꝰ ẽ
cã ſoni grauis. Sed hoc intelligẽdũ eſt cũ ſonus cãtur ab
vno motu: cũ aũt cauſaẗ ex pluribꝰ motibus: frequentia
motuũ eſt cã acuti ſoni: ꝛ tarditas eſt cã grauis: vt dicit
Boetius ĩ muſica. Vñ ꝛ chorda magis tẽſa acutiꝰ ſonat:
q2 ex vna ꝑcuſſiõe frequẽtiꝰ moueẗ. ⁋ Quarto ibi.
⁋ Et ſimilia eſſe videntur acuto atq; obtuſo: q̃ ſunt
in tactu. Nam acutum quidem quaſi pungit: obtuſum
autem quaſi pellit: q2 illud in pauco: hoc in multo tẽ
pore mouet. Quare fit vt illud ſit velox: hoc tardũ.
Atq; de ſono quidẽ determinatũ ſit hactenus.
⁋ Et videntur ſimilitudinẽ habere circa tactum
cum acuto ꝛ hebeti. Acutum enim quaſi pun
git: hebes quaſi pellit: propter id quod mouet
hoc quidem in pauco: illud aũt in multo. Qua
re accidit hoc quidem velox: illud autem tardũ
eſſe. De ſono igitur ſic determinatum ſit.
⁋ Aſſimilat differẽtias ſonoꝝ qualitatibꝰ tãgibilibus a
q̃bus nominanẗ: ꝛ dicit ꝙ ea q̃ ſunt circa tactũ hñt ſimi
litudinẽ cũ acuto ꝛ hebeti in ſonis: q2 acutꝰ ſonꝰ q̃ſi pun
git auditũ eo ꝙ in pauco tpe mouet ipſum. hebes aũt q̃ſi
pellit q2 in multo tempore mouet. Unde vnũ eoꝝ acci
dit cum velocitate motus: aliud cum tarditate. Ultimo
concludit ꝙ ſic de ſono determinatum ſit.
⁋ Vox autem ſonus quidam eſt animantis. Nil enĩ
inanimatorum vocem habet: ſed ſimilitudine quadã
dicuntur vocem emittere: vt tibia: lyra: ceteraq; ianĩ
mata: quecunq; extenſionem: concentum: ꝛ locutio
nem hñt. Vox enim ſoni ſimiles eſſe voci videntur:
quia vox ꝛ hec eadem habet.
⁋ Vox autem ſonus quidã eſt animati. Inani- T.c. 87
matorum enim nullum vocat: ſed ſm ſimilitu
dinem dicitur vocare. vt tibia ꝛ lyra: ꝛ q̃cũq;
alia inanimatorum extenſionem habent ꝛ me
los ꝛ locutionem. Aſſimulantur enim quia ꝛ
vox hec habet. Lect. XVIII.

Poſtq̃ Phs determiauit de ſono: hic determi
nat de voce que eſt ſpẽs ſoni. Et diuidiẗ ĩ par
tes duas. In quaꝝ pͣ ꝑmittit quedã q̃ ſunt ne
ceſſaria ad diffinitionem vocis. In 2ͣ diffinit
vocẽ. ibi (Quare ꝑcuſſio.) Circa pͫ duo facit.
Primo oñdit quoꝝ ſit habere vocẽ. Scdo quid ſit pro
priũ organũ vocis. ibi (Vox aũt ſonus.) Circa pͫ duo fa
cit. Primo oñdit ꝙ habere vocẽ eſt aĩatoꝝ. Scdo oñdit
quoꝝ animatoꝝ. ibi (Multa aũt aĩaliũ.) Dicit ergo pͥ
mo ꝙ vox eſt quedã ſpẽs ſoni: eſt enim ſonus aĩati: non
aũt quorũlibet: ſed quorũdã: vt poſt patebit. Nullũ aũt i te x. ſe.
inanimatũ h; vocem. Et ſi aliquãdo aliqͦd eoꝝ dicaẗ ha
bere vocem: hoc eſt ſm ſimilitudinẽ: ſicut tibia ꝛ lyra ꝛ
hmͦ inſtrumenta dicunẗ habere vocem. Habent enĩ tria
eoꝝ ſoni in quibus aſſimilanẗ voci. Quorũ pͥmũ eſt: ex
tẽſio. Manifeſtũ eſt enim ꝙ in corporibus inanimatis Quidã
ex ſimplici percuſſione cauſatur ſonus. vnde cũ ꝑcuſſio ſoni inaĩa-
ſtatim tranſeat: ſonus etiam cito tranſit ꝛ nõ ꝯtinuatur. toꝝ aſſi-
Sed vox cauſaẗ ex percuſſione aeris ad vocalẽ artariã: milãt vo
vt poſt diceẗ: q̃ quidem percuſſio continuatur ſm appe- calibꝰ.
titum aĩe: ꝛ ideo vox extendi põt ꝛ cõtinuari. Illa igitur T.c. 90.
inſtrumẽta de quibus dictũ eſt: ex hoc ipſo ꝙ habẽt quã
dã ꝯtinuitatẽ in ſuo ſono: habẽt ſimilitudinẽ vocis. Se
cundũ aũt in quo aſſimilanẗ voci eſt melos. i. ꝯſonãtia.
Sonus enĩ corporis inanimati cum ex ſimplici ꝑcuſſio
ne ꝑueniat vniformis eſt non habẽs in ſe diuerſitatem
grauis ꝛ acuti. vnde in eo nõ eſt ꝯſonãtia que ex eoꝝ pro
portiõe cauſatur. Sed vox diuerſificaẗ ſm graue ꝛ acu
tum: eo ꝙ ꝑcuſſio que cauſat vocẽ: diuerſimode fit ſ; ap
petitũ aĩalis vocẽ emittẽtis. Vñ cũ in ꝑdictis inſtrumẽ
tis diſtinctio ſit grauis ꝛ acuti in ſono: eoꝝ ſonus eſt cuiꝰ
q̃dam melodia ad ſimilitudinẽ vocis. Tertiũ in quo ſo
nus hoꝝ inſtrumẽtoꝝ h; ſimilitudinẽ vocis ẽ locutio. i.
interpretatio ſonorum ad ſimilitudinẽ locutionis. Ma
nifeſtũ eſt enim ꝙ humana locutio nõ eſt ꝯtinua. vnde
ꝛ in libro ꝑdicamẽtoꝝ: oratio que in voce ꝓferẗ ponitur
ſpẽs q̃titatis diſcrete. Diſtinguiẗ enim oratio ꝑ dictio
nes: ꝛ dictio ꝑ ſyllabas: ꝛ hoc accidit ꝓꝑ diuerſas ꝑcuſſio
nes aeris ab anima. Et ſimiliter ſonus ꝑdictoꝝ iſtrumẽ
toꝝ diſtinguiẗ ſm diuerſas percuſſiones: vtpote diuerſa
rum chordarum: vel diuerſorum flatuum: aut aliquorũ
huiuſmodi. ⁋ Deinde cum dicit.

¶ At qui complura ſunt animalium que non eliciūt vocem: vt ea que ſanguinis expertia ſunt. Et eorū que ſanguinem habent piſces: atq; id non abſq; ratione: ſiquidem ſonus motio quedam aeris eſt. Sz qui voceȝ dicūtur emittere vt acheloi fluuij piſces: ij brāchijs ſane ſonitant: vel aliqua ſimili parte.

¶ Multa autem animalium vocem non habēt: vt que ſunt ſine ſanguine: ⁊ ſanguinem habentium piſces. Et hoc rationabiliter: ſiquidē motus ſonus eſt. Sed qui dicuntur vocare: vt qui in acheleo: ſonant branchijs: aut quodam altero huiuſmodi.

¶ Oſtēdit quoꝝ aīatoꝝ ſit habere vocē: ⁊ dicit ꝙ ēt mul-
li.4.de hyſt.aia lium ca.9. ta animalia ſunt q̄ nō hñt voceȝ: ſicut oīa carētia ſanguine: quoꝝ q̄tuor ſunt genera: vt dr̄ in lib° ð aīalib⁹. ſ. molli: q̄ habent mollē carnē exteriꝰ: vt pulpi ⁊ ſepie: ⁊ aīalia mollis teſte: vt cancri: ⁊ animalia dure teſte: vt oſtree: ⁊ animalia anuloſi corporis: vt apes ⁊ formice: ⁊ huiuſmodi. Nullū enim hoꝝ hȝ ſanguinem neq; vocē. Et ſimiliter ēt aliqua animalium hñtium ſanguinem nō habēt vocē. ſ. piſces. Et h̄ rōnabiliter accidit: q2 ſonus eſt quidam
T.c.83. motus aeris vt ſupra dictū eſt. Huiuſmodi aūt animalia nō reſpirāt aerē: ⁊ iō nō habēt ꝓpriū ſonū qui ſit vox. Sed ꝙ aliqui piſces dicunt̄ habere voceȝ: ſicut qui ſunt in acheleo: qð eſt ꝓpriū nomē fluuij: nō habēt ꝓpꝛe vocem: ſed faciunt quēdam ſonū cū brāchys qbus expellunt aquā: ⁊ attrahunt aerem: aut aliquo alio inſtrumento motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Vox autem ⁊ ſonus eſt animalis: ⁊ non quauis efficitur ſine diſcrimine parte: ſed cum aliquo ꝑcutiente aliquid ⁊ in aliquo qð quidem eſt aer ſonus effici ſoleat: iure profecto vocem animalium ea ſolum habebunt que ſuſcipiunt aerem.

T.c.88. ¶ Vox autem ſonus animalis eſt: ⁊ non qualibet parte. Sed quoniam omne ſonat verberante aliquo ⁊ aliquid in aliquo. Hoc autē eſt: aer rationabiliter vtiq; vocabūt hec ſola quecūq; ſuſcipiunt aera.

¶ Oſtēdit qð ſit organū vocis. Et circa hoc tria facit. Primo oñdit ꝙ idē eſt organū vocis ⁊ reſpiratiōis. Secūdo oſtēdit ad quid reſpiratio ſit vtilis. ibi (Jam enim reſpirato.) Tertio oñdit qd ſit organū reſpirationis. ibi (Organum aūt.) ¶ Dicit ḡ p̊ ꝙ q̄uis vox ſit ſonꝰ aīalis: nō tñ cuiuſcunq; partis aīalis ſonus eſt vox. Sed q2 ad generationeȝ ſoni requirit̄ ꝙ ſit ꝑcuſſio alicuius ad aliqd ⁊ in aliquo qð eſt aer: rationabile eſt ꝙ illa ſola animata vocem habeant que aerem reſpirando ſuſcipiunt: ⁊ ex eadē parte vnde reſpirant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Jam enim ipſa natura vt ad guſtum ⁊ locutioneȝ vtitur lingua: quorum guſtus quidem neceſſariū ē: quapropter pluribus ineſt: interpretatio vō eſt gratia boni: ſic ⁊ aere qui reſpiratiōe trahitur: ad duas vtitur operationes: ad internum inquam diſponendum calorem: qð quidem eſt neceſſarium: ⁊ cauſam in alijs explicabimꝰ: ⁊ ad vocē ēt ꝯficiēdā ob bonū.

¶ Jam eniȝ aere reſpirato vtitur natura in duo opera: ſicut lingua: ⁊ in guſtum ⁊ locutioneȝ. Quorum quideȝ guſtus neceſſarius eſt: vnde ⁊ pluribus ineſt. Interpretatio autem eſt propter bene eſſe. Sic ⁊ ſpiritu ⁊ ad calorem interiorem tāq; neceſſarium: cauſa autē in alijs dicta eſt: ⁊ ad vocem: vt ſit qð bene.

¶ Dicit ꝙ natura vtit̄ aere reſpirato ad duo opa: ſicut ēt vtit̄ lingua ad guſtū: ⁊ ad locutionē: quoꝝ duoꝝ guſtus eſt neceſſarius: eſt enim diſcretiuus alimēti ꝯuenientis q̄ ꝯſeruat̄ animal: ⁊ propter hoc pluribꝰ animalibus ineſt. Sed iterpretatio q̄ ſit ꝑ locutionē eſt ad bene eſſe. Et ſimiliter aere reſpirato natura vtit̄ ad mitigationē caloris naturalis: qð eſt neceſſariū: ⁊ huius cā dicta eſt in li° de reſpiratione ⁊ expiratione: ⁊ vtitur aere reſpirato ad formationē vocis: qð eſt ad bene eē. ¶ Deide cū dicit.

¶ Inſtrumentum autem reſpirandi fauces ſunt: pulmoq; id eſt gratia cuius eſt iſta pars. Nam ea q̄ gradiuntur hac in parte plus habent caloris: q̄ȝ cetera. Is preterea locus qui circa cor eſt: primus reſpiratione nimirum eget. Idcirco neceſſarium eſt aerem ingredi reſpiratione attractum.

¶ Organum autem reſpirationis: vocalis artaria eſt. Cuius autem cauſa hec pars eſt pulmo. Hac enim parte plus habent calore pedibꝰ gradientia alijs. Indiget autem reſpiratione ⁊ circa cor locus primus. Unde neceſſe eſt interius reſpirante ingredi aereȝ. T.c.89.

¶ Oſtēdit qð ſit organū reſpiratiōis: ⁊ dicit ꝙ organum reſpiratiōis eſt vocalis artaria: q̄ eſt ordinata ad pulmonē: vt ei deſeruiat per aeris attractionē. Aer eniȝ neceſſe eſt vt recipiat̄ in pulmone: q2 aīalia greſſiua hñt in hac ꝑte plus de calore q̄ȝ in alijs partibꝰ. Pulmo enim ꝯiungit̄ cordi: in quo eſt principiū caloris naturalis: ⁊ iō locꝰ q eſt circa cor indiget reſpiratiōe ad refrigerium caloris naturalis. Dicit aūt (locus primꝰ:) vel q2 eſt primꝰ poſt cor pulmo: vtpote ei vicinior: vel q2 cor eſt prima ꝑs aīalis: ⁊ q̄tuȝ ad generationē: ⁊ q̄tuȝ ad cauſalitatē motus. ⁊ ꝓp hoc neceſſe eſt vt aer ingrediat̄ ad pulmonē ad refrigeriū caloris naturalis cordis. Uel hoc qð dicit q2 (in hac parte aīalia pedibus gradientia habent plus caloris alijs) intelligendū eſt alijs aīalibus. Manifeſtū eſt eniȝ ꝙ aīalia habētia ſanguinem habent plus de calore nāli carētibꝰ ſanguine. Et in genere hñtiū ſanguinem: hñt piſces minus de calore nāli. Et ꝓp h̄ aīalia carētia ſanguine. ⁊ piſces: nō reſpirāt: vt ſupra dictū ē. ¶ Deide cū dic. T.c.87

¶ Quare vox eſt ictus aeris reſpiratione attracti: q quideȝ ab anima ſit: ea que his in partibus collocatur ad eam partem que gurgulio appellatur.

¶ Quare ꝑcuſſio reſpirati aeris ab anima q̄ eſt in his ꝑtibus ad vocalem artariam vox eſt. T.c.90.

¶ Ex premiſſis vocis diffinitionem ꝯcludit. Et circa hoc duo facit. Primo ponit diffinitionē vocis. Scdo manifeſtat eā. ibi (Nō eni oīs.) Dicit ergo primo ꝙ q2 vox eſt ſonus animati: ⁊ ex illa ꝑte qua aerem reſpirat. omnis āt ſonus eſt ex aliqua ꝑcuſſiōe aeris: ſequit̄ ꝙ vox ſit reſpirati ꝑcuſſio aeris ad artariā vocalē: q̄ qdē ꝑcuſſio fit ab anima que eſt in his ꝑtibus. i. ꝓncipaliter in corde. Quāuis enim anima ſit in toto corpore vt eſt forma aīalis: tñ vis eius motiua eſt principaliter in corde. Dat̄ autē hec diffinitio ꝑ cām. Non enim vox eſt percuſſio: ſed ſonus ex ꝑcuſſione cauſatus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non

¶ Nõ enĩ omnis quiluſ animalis ſonus vox eſt: vti diximus: fit enim vt ⁊ lingua ſonus efficiat: ⁊ etiam vt tuſſientes efficiunt vocem ſpirantẽ aut reſpirantem: ſed aerem detinentẽ: ſed oportet ⁊ animatũ ſit id qđ verberat: ⁊ aliqua cũ imaginatione. Vox enĩ ſonus quidẽ eſt ſignificatiuus: ⁊ nõ aeris ei⁹ qui reſpiratione trahitur: vti tuſſis: ſed hoc ferit aerẽ eũ qui eſt in gurgulione ad ipſum.

¶ Non enĩ omnis aĩalis ſonus vox eſt. ſicut dixĩmus. Eſt enĩ ⁊ lingua ſonare ⁊ ſicut tuſſientes. Sed opꝫ animatũ verberans ⁊ cum imaginatione aliqua. Significatiuũ enim qđã ſonus eſt vox ⁊ nõ reſpirati aeris: ſicut tuſſis: ſed iſto verberat eum qui eſt in artaria ad ipſam.

¶ Manifeſtat predictam diffinitionem. Et primo quantum ad hoc quod dixerat: ꝙ percuſſio vocalis eſt ab anima. Secũdo quantũ ad hoc quod dixit: ꝙ eſt aeris reſpirati. ibi (Signum autem.) Poſuerat enim tria in diffinitione vocis. Percutiens ſcilꝫ animã. Percuſſum ſcilꝫ aerem reſpiratum. Et ad quod fit percuſſio: ſcilꝫ vocalẽ artariam: quorum tertium ſupra manifeſtauerat: vnde reſtabat ꝙ duo prima manifeſtaret. Dicit ergo primo ꝙ ſicut ſupra dictuꝫ eſt: nõ omnis ſonus animalis eſt vox. Contingit enim linguaꝫ facere aliquos ſonos: qui tamẽ non ſunt voces: ſicut ⁊ tuſſientes faciunt ſonum: qui tamen non eſt vox. Oportet enim ad hoc ꝙ ſit vox ꝙ verberans aerem ſit aliquid animatum: ⁊ cum imaginatione ad aliquid ſignificanduꝫ. Oportet enim ꝙ vox ſit ſonus quidam ſignificans: vel naturalr vel ad placitum: ⁊ ꝓpter hoc dictuꝫ eſt ꝙ huiuſmodi percuſſio eſt ab anima. Operationes enĩ animales dicunt̃ que ex imaginatione procedunt. Et ſic patet ꝙ vox non eſt percuſſio reſpirati aeris: ſicut accidit in tuſſi. Sed id cui principaliter attribuit̃ cauſa generationis vocis eſt anima: que vtit̃ iſto aere ſcilicet reſpirato ad verberandum aerem qui eſt in artaria ad ipſam artariam. Aer ergo non eſt principale in vocis formatione: ſed anima que vtitur aere vt inſtrumento ad vocem formandaꝫ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Signũ autẽ eſt: non poſſe quenꝗ edere vocẽ ſpirantem aut reſpirantem: ſed aerem retinentẽ. Detinens enim aerem hoc ipſo nimirũ mouet. Patet aũt ⁊ quã ob cauſam piſces voceꝫ non fundunt: fauces enĩ non habent: at hanc partem nõ habẽt: qa nõ ſuſcipiunt aerem: neqꝫ reſpirãt. Sed qui ita dicunt vehemẽter aberrant. Quã autẽ ob cauſaꝫ ali⁹ ſmo eſt.

T.c.91. ¶ Signũ autẽ eſt nõ poſſe vocare reſpirantem neqꝫ expirantem: ſed detinentẽ. Mouet enim iſto retinẽs. Manifeſtũ aũt ⁊ qa piſces ſine voce. Nõ enĩ hñt guttur. Hãc aũt partẽ nõ habẽt: qa nõ recipiũt aerẽ neqꝫ reſpirãt. Sed q dicũt ſic: peccãt. Propter quã igit̃ cãm: altera rõ eſt.

¶ Oſtendit aliam parteꝫ diffinitionis: ſcilicet ꝙ vox ſit percuſſio aeris reſpirati: ⁊ dicit ꝙ ſignum huius eſt duplex. Unum quia animal non poteſt formare vocẽ neqꝫ dum attrahit aerem reſpirando: neqꝫ dum expellit expirando: ſed dum retinet aerem: quia dum retinet: iſto aere retento ⁊ percutiente aerem exiſtentem in vocali artaria cauſat motum ad formationeꝫ vocis. Aliud ſignũ eſt ꝙ piſces non habent vocem: nõ enim habent guttur: id eſt vocalem artariam: ⁊ hanc partem non habent: qa non recipiunt aerem neqꝫ reſpirant. Sed qui dicũt hoc ꝙ piſces reſpirant: peccant. Quare autem piſces non reſpirant alia ratio eſt. pertinet enim ad ſcientiam in qua conſiderantur particularia accidentia animalium.

¶ De odore v̑o ⁊ odorabili nõ eque bñ atqꝫ de hiſce que dicta ſunt: diſcernere determinareqꝫ poſſum⁹. Non enĩ ſic patet quale quid ſit odor: vt ſonus: vel lumen: vel color. Cuius cauſa eſt nos nõ hr̃e hunc ſenſum exactũ: ſed inferiorẽ cõplurium animaliũ ſenſu. Remiſſe nãqꝫ homo olfacit: ⁊ nihil odorabilium percipit abſqꝫ dolore: vl̃ voluptate: ꝓpterea ꝙ ſenſus inſtrumentũ huiuſce non eſt exactum atqꝫ perfectum. Atqꝫ conſentaneum eſt rationi: tã animaliuꝫ ea que duros oculos habent: ſic ſentire colores: vt non eorum percipiant differentias: niſi terrore contrarioqꝫ ipſius: ꝗ hominum genus odores.

¶ De odore aũt ⁊ olfatibili minus bene determinabile eſt dictis. Nõ enĩ manifeſtũ eſt quale qđ ſit odor ſicut ſonus: aut viſibile: aut lumen. T.c.92. Cauſa aũt eſt: qa ſenſum hũc nõ habemus certum: ſed peiorẽ multis aĩalib⁹. Praue enĩ odorat hõ. Et nihil odorat odorabilium ſine letitia ⁊ triſtitia: ſicut non exiſtente certo eo quo ſentimus. ¶ Rationabile autem ſicut ⁊ fortes oculis colores ſentire: ⁊ non per manifeſtas ipſis eſſe dñas colorꝫ niſi terrentiũ: ⁊ non terrentiũ: ſic aũt ⁊ odores hoĩum genus. T.c.93. Lec. XIX.

Poſtꝗ Philoſophus determinauit de viſibili ⁊ audibili: nunc tertio determinat de odorabili. Et diuiditur in partes duas. In p̄ma determinat de odorabili vt ſic. In ſecunda determinat de odorabili ſm ꝙ ĩmutat ſenſum olfatus. ibi (Eſt autem olfatus.) Circa primuꝫ duo facit. Primo determinat de odorabili ſm ſe. In ſecũda de non odorabili ſm ꝙ odoratu percipitur. ibi (Adhuc autem.) Circa primum duo facit. Primo oſtendit difficultatem terminandi de odorabili. Secundo oſtendit quomodo accipiatur cognitio odorabilium. ibi (Uidet̃ enim ⁊ analogia.) Dicit ergo primo ꝙ nõ ita bene determinari poteſt de odore ⁊ odorabili: ſicut de p̄dictis ſenſibilibus: ſcilicet audibili ⁊ viſibili: quia non manifeſtũ eſt nobis quid ſit odor: ſicut quid eſt ſonus: aut quid eſt viſibile: aut lumẽ: vel aliquid huiuſmodi. Et huius cauſam aſſignat: quia ſenſum odoratus non habemus bonum qui perſpicaciter et per certitudinem cognoſcat ſuũ obiectum: ſed habemus eum peiorem multis alijs animalibus. Cuius ratio eſt. quia cum inſtrumentũ ſenſus debeat eſſe proportionatũ ſuo ſenſibili: ſicut odor cauſatur ex calido ⁊ ſicco: ita ad bonitatẽ iſtrumẽti odoratus exigitur victoria calidi ⁊ ſicci. Homo autem habet cerebrũ in cuius vicino poſitum eſt inſtrumẽtũ olfatus: maius omnibus alijs aĩalibus ſm ꝓportionem ſui corpis: vt Phs dicit in libro de aĩalibus. vnde cũ cerebrum ſit humidũ ⁊ frigidũ in ſe cõſideratũ: impedit̃ in hoĩe bonitas olfatus: ⁊ ꝓpter hoc praue odorat homo: ⁊ nihil odorabilium p̄cipit niſi qđ eſt ſm aliquã excellentiã īducẽs delectationẽ aut ꝯtriũ: qđ cõtingit ꝓꝑ ſenſuꝫ q nõ eſt ꝑſpicax ad certitudinalr diſcernẽdũ de ſuo obto. Uñ rõnabile eſt ꝙ hoĩuꝫ genus ſic ſe hẽt ad p̄cipiẽdos odores:

Cur odoratũ peiorẽ multis aĩalib⁹ habemus. li° p̄, ca. 16

ſicut ſe habēt aīalia habētia duros oculos: vt locuſte ⁊ quedam piſces ad ꝑcipiēdos colores: quos ꝓpter debilitatē viſus ex ineptitudine organi nō ꝑcipiūt niſi in quadam excellentia prout ex eis ingeritur eis aliquis terror vel eius contrarium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similē aūt rōnes ſubire vident̄ odoratus ad guſtum: ⁊ odoris ſpeciei ad ſpecies ipſas ſapoꝝ. Verū exactiorē guſtū habemus q̄ odoratū: ex eo q̄ guſtus tactus eſt quidā: quez quidē ſenſuz hō exactiſſimum hēt. In ceteris nāq̄ ſenſibus vehemēter a ceteris aīalibus ſuperat̄: at tactu longe ceteris oībus excellentius percipit. Quapropter ⁊ prudentiſſimuz eſt aīaliū. Judiciū autē eſt in hoīuz genere ob hoc inſtrumentū ſenſus ingenioſos eſſe hebeteſue: ⁊ non ob aliud quicq̄. Qui nāq̄ ſunt duri carne: ij ſunt inepti mente. Qui vō ſunt molles carne: ij ſunt ingenioſi menteq̄ dextri.

¶ Videt̄ eni ⁊ analogiaz habere ad guſtum: ⁊ ſimiliter ſpecies humorū cū his que ſunt odoris. Sed certiorē habemus guſtū ꝓpter id qđ ipſe quidā tactus eſt: hunc autē hēt homo ſenſum certiſſimū. In alijs eni deficit ab aīalibus

T.c.94. multis. ¶ Scđz aūt tactū differēter certificat. vnde ⁊ prudentiſſimū aīalium eſt. Signū aūt in genere hoīum ſm ſenſum hūc igenioſos eſſe ⁊ non ingenioſos: ſm aliū aūt nullū. Duri eniz carne: iepti mēte. Molles aūt carne bene apti.

¶ Oſtēdit quō inoteſcant nobis dr̄ie odorū. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit q̄ differētie odoꝝ nobis inoteſcunt per cōparationē ad dr̄ias ſapoꝝ. Scđo oſtendit quō rńdent dr̄ie odoꝝ differentijs ſapoꝝ. ibi (Eſt autez ſicut humor.) Dicit ergo pmo q̄ ſenſus olfatus in hoīe videt̄ hr̄e quādā ↄueniētiā ⁊ ꝓportionē ad guſtū: ⁊ ſilr̄ ſpecies humoꝝ: id eſt ſaporū ad ſpēs odoris. Unūqđq̄ aūt ignotū cognoſcit̄ per id qđ eſt magis manifeſtū. Vñ cū ſpēs ſapoꝝ ſint nobis maxime manifeſte: ſpēs odoꝝ que ſūt nobis ignote ⁊ hn̄t affinitatē ad ſpēs ſapoꝝ: ſub eoꝝ ſilitudine a nobis cognoſcunt̄. Spēs aūt ſapoꝝ ſūt nobis manifeſte: q̄ ſenſum guſtus hēt homo certiorem q̄ alia aīalia: q̄ guſtus eſt tact⁹ qdā: tactū aūt hꝫ certiſſimuz alijs aīalibus: lꝫ in alijs ſenſibus deficiat a quibuſdā aīalibus. Sunt eni quedā aīalia que melius vident: audiunt: ⁊ olfaciunt q̄ homo: ſed homo ſm tactū multum differt in certitudine cognitionis ab alijs animalibus. Unde q̄ hō hēt optimū tactū: ſequit̄ q̄ ſit prudentiſſimū oīum alioꝝ aīaliuz. Et in genere hoīum ex ſenſu tactus accipimus q̄ aliq ingenioſi ſunt vel nō ingenioſi: et nō ſm aliquē aliū ſenſuz. Qui eni habēt durā carnez: ⁊ ꝑ cōſequēs hn̄t malū tactū: ſunt inepti ſm mentez: qui vō ſunt molles carne: ⁊ per ↄn̄s boni tactus: ſunt bene apti mente. Unde etiā alia aīalia hn̄t duriores carnes q̄ homo. ¶ Sed videt̄ q̄ aptitudo mentis magis reſpōdeat

Duplici ex cā bonitas mētis reſpōdet bonitati tact⁹.

bonitati viſus q̄ bonitati tact⁹: q̄ viſus eſt ſpiritualior ſenſus ⁊ plures dr̄ias rerū demonſtrat. ¶ Sed dōm eſt q̄ duplici ex cauſa bonitatis mētis reſpōdet bonitati tactus. Prima rō eſt q̄ tactus eſt fundamentū oīum aliorū ſenſuū. Manifeſtū eſt q̄ organū tactus diffundit̄ per totū corpus: ⁊ qđlibet inſtrm̄ cuiuſcūq̄ ſenſus eſt etiaz inſtrm̄ tactus: ⁊ illud ex quo aliquid dicit̄ eſſe ſenſitiuū eſt ſenſus tactus. Unde ex hoc q̄ aliquid hēt meliorem tactū: ſequit̄ q̄ ſimplr̄ hēt meliorē ſenſitiuā nām: ⁊ per ↄſequēs q̄ ſit melioris itellectus. Nā bonitas ſenſus eſt diſpoſitio ad bonitatē itellectus. Ex hoc autē q̄ aliquis habet meliorē auditū vel meliorē viſum: nō ſequitur q̄ ſit melius ſenſitiuus vel melioris ſenſitiue ſimplr̄: ſꝫ ſolum ſm quid. Alia ratio eſt: q̄ bonitas tactus cōſequit̄ bonitatē cōplexionis ſiue tēperantie. Cū eni inſtrumentū tactus nō poſſit eē denudatū a gn̄e tāgibiliū q̄litatuz: eo q̄ eſt ex elm̄tis cōpoſitū: opꝫ q̄ ſit in potētia ad extrema: ſaltē ꝑ hoc qđ eſt mediū iter ea. Ad bonaz aūt cōplexionē corpis ſequit̄ nobilitas aīe: q̄ oīs forma eſt ꝓportionata ſue mãe. vñ ſequit̄ q̄ q̄ ſunt boni tactus: ſūt nobilioris aīe ⁊ perſpicacioris mētis. ¶ Querit̄ aūt iteruz cū tactus ſit certiſſimus ſenſuū: quare ſpecies odorū denominant̄ magis a ſpecieb⁹ ſaporū q̄ a q̄litatib⁹ tāgibilibus. ¶ Et dōm q̄ odor ⁊ ſapor cauſant̄ ex determinata cōmixtione q̄litatū elm̄tariū: ⁊ ideo ſpecies odoris magis correſpōdet ſpeciebus ſaporis q̄ ſimplicib⁹ qualitatibus tangibilibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ut autē ſaporū alius dulcis: alius eſt amarus: ſic ⁊ odorum quoſdam dulces: quoſdā appellam⁹ amaros. Verū quedā odorē habēt: ſaporēq̄ ſimilis rationis: dulcem inquā ſaporē: dulcemq̄ odorē: quedam ↄtra. Similiter ⁊ acer eſt ⁊ acerbus odor: ⁊ acutus ⁊ pinguis. Nam quia odores non ſunt vti diximus manifeſti: ⁊ perinde atq̄ ſapores: iđ noīa odorum deducta ſunt a ſaporibus per ſimilitudinē reꝝ. Alius enim eſt dulcis: vt croci melliſq̄: alius acer: vt thimi ac huiuſcemodi rerum. Idem ⁊ in ceteris modus ſeruatur.

¶ Eſt autem ſicut humor: hic quidē dulcis: ille T.c.95. vō amarus: ſic ⁊ odores ſunt. Sed alia qdem habent proportionalr̄ odorē ⁊ humorē. Dico aūt dulcem odorē ⁊ dulcē humorē: alia vō cōtrariū. Similr̄ aūt ⁊ acer ⁊ auſterus ⁊ acutus ⁊ pinguis eſt odor: ſed ſicut diximus ꝓpter id qđ non multū permanifeſti ſunt odores ſicut humores: ab his accepcrūt noīa ſm ſilitudinē rerū. Dulcis quidē eni a croco ⁊ melle: acer aūt a thimo ⁊ hui⁹. Eodē autē modo ⁊ in alijs.

¶ Oſtēdit quō ſpēs odoris correſpōdēt ſpeciebus saporis: ⁊ dicit q̄ ſicut humor .i. ſapor qdā eſt dulcis: ⁊ qdaz amarus: ſic etiā ⁊ odores diſtinguūt̄. Sed ſciendū eſt q̄ quedā hn̄t ꝓportionalē odorē ⁊ ſaporē .ſ. dulcez odorē ⁊ dulcē ſaporē: qdā vō per ↄtriū .ſ. ſuauē ſaporē ⁊ nō ſuauez odorē: vel ecōuerſo. Cuius rō eſt: q̄ ſapor cōſiſtit in humido aqueo aliqualr̄ digeſto: odor aūt conſiſtit in ſicco aereo aliqualr̄ ↄtēperato. Cōtingit aūt q̄nq̄ vtrāq̄ ſubſtātiā .ſ. ſubtilē aereā ⁊ aqueā groſſiorē ſm debitā ꝓportionē cōmixtā eſſe: ⁊ ſic eſt ſuauitas ſaporis ⁊ odoris. Si vō ſit debita ꝓportio in vno ⁊ non in altero: erit in vno ſuauitas ⁊ in alio nō. Et ſic̄ dictū eſt de dulci ⁊ amaro q̄ ſunt extrema in ſaporibus que trāſſerunt̄ ad odores: ita etiā ⁊ acetoſum ⁊ auſterū .i. ſtipticū aut pōticū ⁊ acutuz: ⁊ pīgue: odoribus attribuunt̄. Sed lꝫ nō ſemꝑ in oībus correſpondeāt odores ſaporibus: tñ ſicut dixi: ꝑꝑ hoc q̄ odores nō ſunt mltū manifeſti ſicut ſapores: acceperūt noīa odores a ſaporibus ſm ſilitudinē rerū: q̄ vt in pluribus odores reſpōdēt ſaporibus. Dulcis eni odor et ſapor cauſat̄ a croco ⁊ melle. Acer aūt a thimo ⁊ a ſilibus. Et ſilr̄ de alijs odoribus ⁊ ſaporibus. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Atqui ſicut auditus eſt audibilis atqʒ inaudibilis: ⁊ viſus viſibilis atqʒ inuiſibilis: ⁊ quiſqʒ ſimiliter ſenſuum: ſic ⁊ odoratus eſt odorabilis atqʒ inodorabilis. Inodorabile aũt multipliciter dicit̃: naʒ ⁊ id qḋ oĩno caret odore: neqʒ vnq̃ odoreʒ hr̃e põt: ⁊ id qḋ exiguũ habet: ⁊ id etiã qḋ malum tetrumqʒ hẽt odorem: hoc appellari nomine ſolet: ſimiliter ⁊ ipſum ingustabile dicitur.

T.c.96. ¶ Adhuc autẽ ſicut auditus ⁊ vnuſquiſqʒ ſenſum: hicquidem audibilis ⁊ non audibilis: ille ꝟo viſibilis ⁊ nõ viſibilis: ⁊ olfatus odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Nõ odorabile aũt aliḋ qdẽ ſm id qḋ oĩno impoſſe eſt habere odoreʒ: aliud ꝟo paruum habens ⁊ prauum: ſimiliter auteʒ ⁊ non guſtabile dicitur.

¶ Oſtẽdit etiã q̃uo nõ odorabilia odoratu percipiunt̃: ⁊ dicit ꝙ ſicut auditꝰ eſt audibilis ⁊ nõ audibilis: ⁊ viſus eſt viſibilis ⁊ nõ viſibilis: cũ ſit eadẽ potẽtia cognoſcitiua oppoſitoꝝ: ⁊ ꝑuatio nõ cognoſcat̃ niſi per habitũ: ſilr̃ olfatus eſt odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Sed nõ odorabile dicit̃ duplr̃. Aut qḋ oĩno nõ põt hẽre odoreʒ ſic̃ corpa ſimplicia. Aut qḋ hẽt parũ de odore aut malũ odorẽ. Et ſimilr̃ intelligendũ eſt de guſtabili ⁊ non guſtabili.

¶ Fit aũt olfatus etiã per mediũ: aut aerẽ aut aquã. Etenĩ aĩaliũ ea q̃ in aq̃s degunt: vident̃ odorẽ ſentire: tã habẽtia q̃ nõ hñtia ſãguinẽ. Sicut ⁊ ea que verſant̃ in aere. Hoꝝ nãq̃ nõnulla odorẽ alimenti percipiunt eminus: perguntq̃ ad ipſum.

¶ Eſt autẽ omnis olfatus per mediũ vt aereʒ aut aquã. Etnãqʒ aquatica vident̃ odorẽ ſentire. Similr̃ aũt ⁊ q̃cũqʒ cũ ſanguine ⁊ ſine ſanguine: ſicut ⁊ que in aere. Etenĩ horũ quedaʒ a longe occurrunt ad alimentum: que ab odore mouentur. Lectio. XX.

POſtq̃ phs determinauit ḋ odorabili: hic determinat de imutatione odoratus ab ipſo. Et ꝑmo quãtũ ad mediũ. Scḋo quãtuʒ ad organũ ſenſus. ibi (Eſt aũt odor ſicci.) Circa ꝑmuʒ duo facit. Primo oſtẽdit qḋ ſit mediũ inſtrumenti odoratus. Scḋo mouet quandã q̃ſtionẽ circa determinata. ibi (Unde dubiũ.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ ſenſus olfatus imutat̃ ab odorabili per mediũ. ſ. aereʒ: aut aquã. Et ꝙ aer ſit mediũ in olfatu manifeſte apparet: q2 nos ꝑ aerẽ odoramus. Unde oportuit manifeſtare aquaʒ eſſe mediũ in olfatu. Qḋ quidẽ oſtẽdit ꝑ hoc ꝙ aĩalia aq̃tica odorẽ ſentiũt: nõ ſolũ illa que hñt ſanguinẽ: ſed etiã illa que ſanguine carẽt: ſicut ⁊ aĩalia que viuunt in aere. Qḋ apparet ex hoc ꝙ quedã eoꝝ de lõginquo veniũt ad alimentũ: qḋ nõ poſſet eſſe: niſi inquãtũ ꝓuocant̃ ab odore: ſicut p3 de vulturibus q ex mlt̃is diebus dñr ad cadauera ꝯuenire. ¶ Q̃uo aũt odor ad tã remota ſpatia diffundit̃: dubitatio eſt. ¶ Sciẽdũ itaq̃ eſt quoſdam poſuiſſe oẽs ſenſus quodã perfici tactu. Dicebãt enĩ oportere ꝙ ſenſus ⁊ ſenſibile ſe cõtingat ad hoc ꝙ ſentiat̃. Aliter tñ eſtimabãt hoc accidere ĩ viſu: ⁊ in alijs ſenſibꝰ. Dicebãt enĩ ꝙ ex viſu egrediebant̃ linee viſuales progredientes vſq̃ ad rẽ viſaʒ: ⁊ ex earũ contactu viſibile videbat̃. In alijs aũt ſenſibꝰ dicebãt ꝙ ecõuerſo ſenſibile ꝑueniebat ad ſenſuʒ. Et ꝙ in tactu ⁊ guſtu hoc manifeſte videt̃ accidere. Nã tãgibile ⁊ guſtabile quodã ꝯtactu ſentiunt̃: in auditu etiã idẽ videt̃ eẽ. Nã aer motus vſq̃ ad auditũ pertingit. Circa olfatũ etiã idẽ eſſe dicebãt. Ponebãt enĩ ꝙ a corꝑe odorabili reſoluat̃ quedã fumalis euaporatio: que eſt ſubm odoris: ⁊ ꝑueniebat vſq̃ ad ſenſuʒ olfatus. Cã enĩ huiꝰ diuerſitatis hec eſſe videt̃: q2 antiqui nõ ponebãt nec percipiebãt aliq̃d de imutatione ſpũali medij: ſ3 ſolũ de imutatiõe nãli. In alijs aũt ſenſibꝰ apparet q̃dã imutatio nãlis in medio: ſ3 nõ in viſu. Manifeſtũ eſt enĩ ꝙ ſoni ⁊ odores deferunt̃ ꝑ ventos vel impediunt̃: colores aũt nullo mõ. Mãifeſtũ eſt etiã ꝙ ꝯrioꝝ coloꝝ ſpẽs ꝑ eãdẽ partẽ aeris deferunt̃ ad viſuʒ: ſic̃ cuʒ vnꝰ videt albũ: aliꝰ nigrũ ſil̃ exñtes ĩ eodẽ aere ⁊ eodẽ aere vtẽtes pro medio. Qḋ qdẽ in olfatu nõ accidit. Nã ꝯrij odores ẽt in medio ſe ĩpedire inueniunt̃. Et ideo non ꝑcipiẽtes imutationẽ qua mediuʒ imutat̃ a viſibili: poſuerũt ꝙ viſus defert̃ vſqʒ ad rẽ viſam. Sed q2 ꝑcipiebãt imutationẽ qua mediũ imutat̃ ab alijs ſenſibꝰ: credebãt ꝙ alia ſenſibilia deferent̃ ad ſenſuʒ. ¶ Sed manifeſtũ eſt ꝙ hoc in olfatu nõ põt accidere. Cũ enĩ odor cadaueris vſqʒ ad quingẽta miliaria vel amplius a vulturibus ſentiat̃: ĩpoſſe eẽt ꝙ aliqua corꝑalis euaporatio cadaueris vſqʒ ad tantũ ſpatiũ diffunderet̃. ꝓcipue cuʒ ſenſibile imutet mediũ vndiqʒ ſ3 eãdẽ diſtãtiã: niſi impediat̃. Nõ aũt ſufficeret ad occupandũ tantũ ſpatiũ: etiaʒ ſi totũ cadauer reſolueret̃ in fumalẽ euaporationẽ: cũ ſit certus terminus rarefactionis ad quẽ corꝑꝰ nãle ꝑuenire põt: qui eſt raritas ignis: ⁊ ꝓcipue cũ ꝑ huiꝰ odorẽ cadauer nõ appareat ſenſibilr̃ imutatũ. ¶ Et ideo dõm ẽ ꝙ ab odorabili reſolui quidẽ põt fumalis euaporatio: q̃ tñ nõ ꝑtingit vſqʒ ad terminũ vbi odor ꝑcipit̃: ſed imutat̃ medium ſpiritualr̃ vltra q̃ dicta euaporatio pertingere poſſit. Qz autẽ ſpũalis imutatio ſit a viſibili magis q̃ ab alijs ſenſibilibus. rõ eſt: q2 viſibiles q̃litates inſunt corruptibilibus corꝑibꝰ ſm ꝙ cõicant cũ corꝑibꝰ icorruptibilibꝰ. vñ hñt eẽ formaliꝰ ⁊ nobiliꝰ q̃ reliq̃ ſenſibilia que ſũt ꝓꝑa corruptibiliũ corporũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quocirca dubitationẽ hic locus hr̃e videt̃: ſi cuncta quidẽ ſimil'r olfaciunt: homo ꝟo reſpirãs: non reſpirãs aũt: ſed ſpirãs: aut detinẽs ſpũʒ non olfacit: neq̃ eminus neq̃ cominus: neq̃ ſi in ipſis naribus intus rem olentẽ poſuerimꝰ. Atq̃ ſenſum qdeʒ nõ fieri: ſi in inſtrumẽto ſenſus res ipſa ſenſu ꝑcipiẽda ponat̃: cõe oĩbus eſt. Sed nõ ſentire ſine reſpiratione propriũ hoium eſſe videt̃: qḋ qdẽ experientia late patet. Quare ea que ſanguinis expertia ſũt: cũ nõ reſpirent: ſenſum quendã preter eos ſenſus qui dicantur alium habent.

¶ Unde ⁊ dubiũ videt̃: ſi oĩa qdẽ que ſub odore ſiunt ſimilr̃ odorẽt. Homo aũt reſpirãs odorat: nõ reſpirãs aũt ſed exspirãs aut retinẽs ſpũʒ nõ odorat neqʒ a lõge neqʒ a ꝓpe: neqʒ ſi in naſuni intus apponat̃. Et hoc quidẽ in ipſo poſitũ quo ſentit̃: inſenſibile eſſe oĩbus cõmune eſt: ſed ſine reſpiratiõe nõ ſentire: ꝓpriũ eſt hoiuʒ. Manifeſtũ aũt eſt tentantibus. Quare ſanguinẽ non habẽtia quoniã nõ reſpirant: alteꝝ vtiqʒ quendã ſenſum hñt preter eos qui dicti ſunt.

¶ Mouet dubitationẽ circa predicta. Et ꝑmo obijcit ad vnã ptẽ. Scḋo ad aliã. ibi (Sed impoſſe eſt.) Tertio ſoluit. ibi (Uidet̃ aũt.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ cũ etiã aquatica odorẽt ꝑ aquã: dubiũ videt̃ ſi oĩa ſimilr̃ odorẽt q̃ſi habẽ

tia eũdẽ ſenſuz. Et videť ꝙ nõ: q̄a hõ odorat dũ attrahit aerẽ reſpirãdo: qñ aũt nõ reſpirat attrahẽdo aerem: ſed emittẽdo ipſuz expirat aut retinet ſpũm: nõ odorat neq; de lõge neq; de ꝓpe: etiã ſi poneret odorabile itus in naſo. Sed hoc ꝙ ſenſibile poſitũ ſupra ſenſuz nõ ſentiatur cõe eſt oĩbus alijs ſenſibus vł aĩalibus. Sed ꝙ odor nõ ſentiať ſine reſpiratione hoc eſt propriũ hoĩb⁹. Et h̄ manifeſtũ eſt ſi q̄s tẽtare voluerit. Vñ cũ aĩalia nõ hñtia ſãguinẽ nõ reſpirẽt: videť ꝙ hẽant aliũ ſenſum ꝑter olfatũ ⁊ alios ſenſus q̄ dicti ſunt in hoĩe. ℂ Deĩde cuz dicit.

ℂ At id eſſe non põt: quippe cũ odorẽ percipiãt: ſenſus eni rei tã male q̃ȝ bene olentis olfatus ſine controuerſia eſt. Preterea a vehementibus ⁊ ipſa corrũpi videnť odoribus: a quibus ⁊ hõ corrũpiť: vt bitu miniis: ſulfuris: ⁊ ſimiliũ. Neceſſe eſt igitur ipſa olfacere: non reſpirantia tamen.

T.c.99. ℂ Sed impoſſibile eſt. ſiquidẽ odorẽ ſentiunt. Odorabilis eni ſenſus ⁊ mali odoramẽti ⁊ boni odoramenti olfatus eſt. Amplius aũt ⁊ corrumpi videnť a fortibus odoribus ex quib⁹ hõ corrumpiť: vt aſphalto ſulfure ⁊ hui⁹. Olfatũ quidẽ igiť hẽe neceſſe ⁊ etiã nõ reſpirantia.

ℂ Obijcit in ꝯtrariũ duab⁹ rõnib⁹. Pria rõ eſt. q̄a ſenſus diſtinguunť ſm ſenſibilia. vñ cuz ſenſus olfatus ſit ſenſus odorabilis. ſ. boni ⁊ mali odoramẽti: ⁊ hoc cõiter ſentiatur tã ab hoĩe q̃ȝ ab aĩalibus alijs nõ reſpirãtib⁹: ſeq̄ť ꝙ idẽ ſenſus olfatus ſit in hoĩe ⁊ in alijs aĩalibus. Alia rõ eſt: q̄a eiuſdẽ ſenſus eadẽ ſũt corruptiua: nõ eni viſus patiť aliq̄d a ſonis neq; auditus a colorib⁹. Sed ſenſus aĩalium non reſpirantiũ videnť corrũpi a grauib⁹ odorib⁹ ⁊ excellẽtib⁹ ex q̄b⁹ ſenſus hoĩs corrũpiť. ſ. ab aſphalto qđ eſt quedam confectio ex ſuccis herbarũ: ⁊ a ſulfure: ⁊ ab huiuſmodi. ergo alia habent ſenſum olphatus ſicut hõiẽs lȝ non reſpirent. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Atq; huius inſtrumentũ ſenſus in hoĩe perinde videť ab inſtrõ differre taliũ aĩantiũ: atq; oculi differunt ab coꝝ oculis animaliũ: que duros oculos habent. Nam aĩaliũ ea que molles oculos habent palpebras ipſas vti ſepem ⁊ tegmen habent: quas niſi mouerint: ac aperuerint: non vident: vt late patet. At ea que duroꝝ ſunt oculoꝝ: nihil habẽt profecto tale. Sed ilico res eas vident: que in perſpicuo ſũt. Sic igiť ⁊ inſtrumentum olfatus in hiſce qui diciť que non reſpirant velamine caret: perinde atq; oculus durus: vt diximus. In his autez que ſuſcipiunt aerẽ hẽt velamen: qđ cuz reſpirant aperitur: venis meatibuſue diſtentis. Et idcirco que reſpirant non olfaciunt in aqua: neceſſe eſt enim olfaciant reſpirando: at id in aqua facere nequeunt.

T.c.100 ℂ Videť aũt hoĩbus differre hoc ſenſitiuũ ad ea que alioꝝ aĩaliũ: ſicut oculi ad ea que duroꝝ oculoꝝ ſunt. Hec q̄dẽ eni hñt phragma ⁊ ſicut velamẽ palpebras quas aliq̄s nõ mouens neq; retrahẽs nõ videt. Fortia aũt oculis nihil huiꝰ hñt: ſed moꝝ vidẽt que fiunt in lucido. Sic igiť ⁊ odoratũ: alijs q̄ idẽ ſine operculo ẽ: ſicut oculis: alijs v̄o aerẽ recipientibus hẽre cooperimẽtum: qđ reſpirantibus diſcooperiť ampliatis venis ⁊ poris. Et ꝓpter hoc reſpirãtia nõ odorãt in aqua. Neceſſariũ eni eſt odorẽ pati reſpirantia: hoc autem facere in humido impoſſe.

ℂ Soluit queſtionẽ: q̄a iſta diuerſitas in modo reſpirãdi nõ eſt ex diuerſitate ſenſus: ſed ex diuerſa diſpõne organi. Organũ eni olphatus in hoĩe differt ab organis alioꝝ aĩaliũ: ſicut oculi hoĩuz differũt ab oculis duris quorũdaz aĩaliũ. Oculi eni hoĩuz hñt qddã phragma. i. pãnũ ad cooperiendũ. ſ. palpebras: vñ hõ nõ põt videre niſi quodã motu palpebre retrahanť: qđ nõ accidit in aĩalib⁹ hñtibus duros oculos: ſed ſtatĩ vident ea quoꝝ ſpẽs fiunt in diaphano. Ita etiã ⁊ in aĩalibus nõ reſpirãtibus: organũ odoratus eſt ſine operculo: ſed in aĩalibus reſpirantibus hñt quoddã coopercultũ: qđ opȝ aperiri ampliatꝭ poris ꝑ reſpirationẽ. Et iõ aĩalia reſpirãtia nõ odorãt ĩ aqua: q̄a opȝ ꝙ patianť ab odore reſpirando: quod non poteſt fieri in aqua. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Eſt autẽ odor ſicci: ſicut humidi ſapor. Ipſum v̄o inſtrumentum olfatus eſt potentia tale.

ℂ Eſt aũt odor ſicci ſicut humor humidi. Odoratiuũ autem ſenſitiuum potẽtia huiꝰ eſt.

ℂ Determinat de inſtrõ olfatus: ⁊ dicit ꝙ odor fundatur in ſicco ſicut ſapor in humido. Organũ aũt odorat⁹ opȝ eſſe in potentia ad odorem ⁊ ad ſiccum: ſicut organũ viſus eſt in potentia ad colores ⁊ ad lucem.

ℂ Guſtabile aũt eſt quoddã tangibile. Atq; hec eſt cauſa vt ipſum non ſit ſenſibile per medium corpus extraneũ. Neq; eni tactus tali medio percipit. Eni v̄o corpus etiam id in quo tanq̃ȝ in materia: eſt ipſe ſapor qui guſtu percipitur: humidum eſt: quod eſt tangibile quoddam.

ℂ Guſtabile autẽ eſt quiddaz tãgibile: ⁊ hec eſt cauſa quare non ſit ſenſibile per medium extraneũ corpus. Neq; eni tactus. Et corp⁹ in quo eſt humor qđ eſt guſtabile eſt in humido ſicut in mã. Hoc autẽ quiddã tãgibile. T.c.101.

Lec. XXI.

Poſtq̃ȝ phs determinauit de viſibili ⁊ audibili et olfatibili: hic quarto determinat de guſtabili. Et diuidiť in ptes duas. In prima determinat de guſtabili ĩ cõi. In ſcda de ſpeciebus guſtabilis. i. ſaporis. ibi (Spẽs aũt.) Circa pmũ tria facit. Pmo inq̄rit an guſtabile ꝑcipiať ꝑ mediũ. Scdo oñdit q̄d ꝑcipiať per guſtũ: q̄a guſtabile ⁊ nõ guſtabile. ibi (Sicut aũt.) Tertio q̄lr oporteat eẽ organũ ſenſus guſtus. ibi (Qm̃ at humidũ.) Hec eni tria circa alios ſenſus tractauit. ſ. mediũ ĩ quo ſentiť: id qđ ſenſu ꝑcipiť: ⁊ organũ ſenſus: q̄ in guſtu vt videbiť opȝ eſſe. Circa pmũ tria facit. Pmo oñdit ꝙ guſtabile nõ ꝑcipiť ꝑ mediũ extraneũ. Scdo excludit quãdã obiectionẽ. ibi (Vñ ⁊ ſi ĩ aqua.) Tertio oñdit q̄d req̄rať ad h̄ ꝙ guſtabile ꝑcipiať. ibi (Nõ aũt facit.) Dicit ergo pmo ꝙ guſtabile eſt qddã tãgibile. i. qđ tactu diſcerniť. Et hec eſt cã q̄re nõ ſentiť ꝑ mediũ qđ ſit corpus extraneũ. Et dĩ extraneũ qđ nõ eſt ps aĩalis. Sentiunť eni ſenſibilia de q̄bus ꝑus dictũ eſt ꝑ aerẽ aut aquã q̄ nõ ſunt ptes aĩalis. Sed tact⁹ nõ ſentit ſuũ obiectũ per mediũ extraneũ: ſȝ ꝑ mediũ ꝯiunctũ. Nã caro eſt mediũ in ſenſu tact⁹. vt ĩfra patebit. Et iõ cũ guſtus ſit qdã tact⁹: ⁊ guſtabile ſit qddã tãgibile nõ ꝑcipieť guſtabile ꝑ mediũ extraneũ. Qr aũt guſtabile ſit qddã tãgibile oñdit ꝑ h̄ ꝙ humor. i. ſapor qui eſt guſtabile radicať in hũido ſicut in mã ꝓpa. hũidũ aũt t.c.116.

eſt qddã

eſt qõdã tãgibile. Unῼ mãifeſtũ eſt ꝙ guſtabile eſt qõdã
Dubiũ. tãgibile. ¶ Sed ſi guſtus eſt qdã tactus videt ꝙ nõ de-
beat diſtigui ↄ̃ tactu cũ ſpẽs nõ diuidat ex oppoſito con
tra genus: z ſic ſequit ꝙ nõ ſũt qnque ſenſus: ſed tm̃ qua
Solo. tuoꝛ. ¶ Sed dicit ꝙ guſtus z tactus pñt cõſiderari du-
Quo cõuenia. vt pliciter. Uno mõ quantũ ad modũ ſentiẽdi: z ſic guſtus
no ſentiũt eſt qdã tactus. Nã in tãgẽdo ſuũ obꝫ pcipit. Alio modo
guſt⁹ quãtũ ad obm: z ita opꝫ dicere ꝙ ſicut ſe hẽt obꝫ guſtus
z tactus. ad obm tact⁹: ſic ſe hẽt ſenſus guſt⁹ ad ſenſuꝫ tact⁹. Ma
nifeſtũ eſt aũt ꝙ ſapoꝛ q eſt obm guſtus non eſt aliq̃ q̃li-
tas de q̃litatib⁹ ſimplicuũ coꝛpoꝝ ex qbus aĩal ↄſtituit:
que ſũt ꝓpria obiecta ſenſus tactus: ſed cauſat ab eis et
fundat in aliquo coꝝ ſic in mã. ſ. in humido. Unῼ mani-
feſtũ eſt ꝙ guſtus nõ eſt idẽ ꝙ ſenſus tactus: ſed quodã
modo radicat in eo. Unde z cõſueuit de guſtu diſtigui.
ꝙ põt accipi guſtus ꝓut eſt diſcretiuus ſapoꝝ: z põt ac-
cipi vt eſt tactus quidã ꝓut diſcernit qualitates tãgibi-
les. ſ. alimenti: cuius ſenſus eſt tactus vt ſupra dictũ eſt.
Lec.20 Unde Phs dicit in 3° ethicoꝝ ꝙ circa delectationes gu
t.c.28. ſtus prout accipit pmo modo: non eſt tẽperãtia: ſed ſolũ
ca.iz. prout eſt tactus quidam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quapꝛopter ſi etiã eſſem⁹ in aqua: dulce ſane ſen-
tiremus in ipſa poſitum: z non ſenſus illius nobis p
aquam: tanq̃ per medium eſſet: ſed quia permixtuꝫ
illud eſſet cuꝫ humido: quẽadmodũ in potione fieri
ſolet. Coloꝛ autem non hoc videt modo ꝙ miſceat:
neq̃ de fluxibus. Non igit vt eſt ibi: ſic eſſe de me-
dio dicere poſſumus: nullum eni extremũ eſt mediũ:
vt diximus: vt at viſibile ẽ coloꝛ: ſic ẽ guſtabile ſapoꝛ.

¶ Unde z ſi in aqua eſſemus: ſentiremus vtiqꝫ
appoſitũ dulce. Non aũt cẽt tũc nobis ſenſus
per mediũ: ſed in eo qõ miſcet humido ſicut in
potu. Coloꝛ aũt nõ ſic videt in eo qõ miſcetur:
neqꝫ de fluxionib⁹. Ut qdẽ igit mediũ: nihil ẽ.
Ut aũt coloꝛ viſibile. Sic guſtabile hũoꝛ eſt.

¶ Excludit quandã obiectionẽ. Manifeſtuꝫ eſt eni ꝙ ſi
aliqõ coꝛpus ſapoꝛoſuꝫ diſſolubile per aquã in aqua po-
nat: vtpote mel vel aliqd huiꝰ: et nos eſſemus in aqua:
q̃uis diſtãtes ab illo coꝛpe ſapoꝛoſo: ſapoꝛẽ tñ eius ſenti
rem⁹ l aqua: z ſic videt ꝙ guſtus ſuſcipiat ſuũ obiectũ p
aquã qõ eſt mediũ extraneũ. Et ideo ad excludẽdũ hãc
obiectionẽ ↄcludit ex dictis: ꝙ cũ guſtabile nõ pcipiat p
mediũ extraneuꝫ: ſequit ꝙ ſi eſſemus in aq̃ ſentiremus
vtiqꝫ coꝛpus dulce appoſitũ in aqua diſtans a nobis: nõ
tñ eẽt nobis ſenſus per mediũ: ſed ex eo ꝙ ſapoꝛ ille per
miſcet aqueo humido: vt accidit i potu: puta cũ pmiſcet
aque vel vino mel vel aliqd huiꝰ. ipſa eniꝫ aqua imutat
nãli imutatione a coꝛpe ſapoꝛoſo. Unde guſtus nõ perci
pit ſapoꝛẽ coꝛpis diſtãtis vt eſt talis coꝛpis ſapoꝛ: niſi ſꝫ
ꝙ aqua eſt imutata a tali coꝛpe. Cuius ſignũ eſt ꝙ guſt⁹
nõ imutat ab aq̃ ſic intẽſe: ſic natus eſt imutari a ſapoꝛe
coꝛpis diſtãtis: eo ꝙ ſapoꝛ ille debilitat per admixtionẽ
aque. Sed coloꝛ nõ ſic videt per mediũ: ꝙ. ſ. coꝛpus co-
loꝛatũ admiſceat medio: aut aliqd ei⁹ defluat ad viſuꝫ:
vt Democritus ponebat: ſed per ſpũalẽ imutationẽ me-
dij. Unde viſus non percipit coloꝛẽ vt aeris vl vt aque:
ſed vt coꝛpis coloꝛati diſtantis: z ſm eãdẽ mẽſurã. Si q̃
velimus cõparare guſtum ad viſum nihil eſt qõ ſit me-
diũ in guſtu. ſicut illud qõ eſt mediuꝫ in viſu. Sed ſicut
coloꝛ eſt viſibile. i. obiectũ viſus: ſic humoꝛ. i. ſapoꝛ ẽ gu
ſtabile: id eſt obiectũ guſtus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqui nihil abſqꝫ hũiditate ſapoꝛis efficit ſenſuꝫ:
ſed omne quod ipſius efficit: humiditatem aut actu
aut potentia nimirũ hẽt vt ſalſum. Nam z ipſum liq̃
ſcere poteſt facile: z ſe linguam vt patet cum lique-
ſcit humidioꝛem efficere poteſt.

¶ Nõ aũt facit humoꝛis ſenſum ſine hũiditate: T.c.102
ſꝫ hẽt actu aut potẽtia hũiditatẽ vt ſalſuꝫ. Unῼ
eni liquidũ ipſum eſt z liquefactiuum lingue.

¶ Oſtendit qd req̃rat ad guſtũ ex quo mediũ nõ req̃rit:
z dic ꝙ nullũ ſapoꝛoſuꝫ facit ſenſuꝫ ſui humoꝛis. i. ſapo-
ris ſine hũiditate. Nã ſic coloꝛ fit actu viſibilis p lumẽ:
ita ſapoꝛ fit actu guſtabilis p hũidũ. Et pp̃ hͦ opꝫ ꝙ gu-
ſtabile vel actu hẽat humiditatẽ aqueã ſicut vinũ vl ali
quod huiꝰ: aut ſit potẽtia humectabile: ſic qõ ſumit per
modũ cibi. Et ideo opꝫ vt ſit ſaliua in oꝛe que eſt bene li
quida z liquefactiua lingue p quã ea q̃ ſumunt humectã
tur: vt eoꝝ ſapoꝛ percipi poſſit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vͦ ſicuti viſus eſt viſibilis z inuiſibilis: z tene-
bꝛe nãqꝫ ſunt inuiſibiles: quas etiam viſus diſcer-
nit: z eius qõ valde ſplendidum eſt: z hoc enim inuiſi
bile dicitur q̃q̃ nõ eodẽ ſed alio modo q̃ tenebꝛe.
Sicut igitur viſus viſibilis z inuiſibilis eſt: z audi-
tus ſimiliter ſoni ſilentijqꝫ: quoꝝ alterũ audibile: al
teruꝫ inaudibile eſt: z etiã ſoni magni: perinde atqꝫ
ſplendidi viſus. Nam vt paruus ſonus modo quod
dam inaudibilis: ſic etiam z magnus ac violentus.
Inuiſibile vͦ multifariã dici ſolet: quoddam perin
de dicit tale atqꝫ in ceteris etiã id quod impoſſibile
eſt quoddã: hoc pacto vt aptũ quidẽ ſit id hẽre quo
videre poſſit: illo auteꝫ careat: aut hẽat remiſſe vel
praue: vt infoꝛme dicit aut indoctũ. Sicut igitur vi-
ſus inquã viſibilis z inuiſibilis eſt: z auditus ſilr: ſic z
guſtus guſtabilis z inguſtabilis eſt: qõ qdẽ aut exi-
guum habet: aut paruum: aut vaſtantẽ guſtuꝫ ſapo
rem. Uidetur autem potabile z impotabile eſſe prin
cipium. Utrũqꝫ enim guſtu percipit. Uerum alterũ
eſt prauũ: guſtũq̃ deuaſtat: alteꝝ eſt amicũ nature:
eſt autẽ potabile guſtui cum tactu cõmune.

¶ Sicut aũt viſus viſibilis eſt z inuiſibilis: tene T.c.103
bꝛa aũt inuiſibilis eſt: indicat aũt z ipſam viſus.
Adhuc aũt z valde ſplendidi eſt: etenim hoc inui
ſibile eſt. alio aũt mõ a tenebꝛa. Similr auteꝫ z
auditus ſoniqꝫ z ſilentij: quoꝝ aliud audibile:
aliud nõ audibile z magni ſoni: ſicut viſus eſt
ſplendidi. Sicut eni paruus ſonus inaudibilis
quodã modo: ſic z magnus z violentus. Inui
ſibile aũt aliud quidẽ oĩno dicit: ſicut z in alijs
impoſſe: aliud autẽ q̃uis aptum natum nõ hẽt:
aut praue: ſicut qõ ſine pedibus eſt: z ſine gra-
du dicit. Sic autem guſtus guſtabiliſqꝫ z non
guſtabilis. Hoc aũt eſt paruũ aut prauũ habẽs
humoꝛẽ: aut coꝛruptiuũ guſtus. Uidet autem
pꝛincipiũ eſſe potabile z non potabile. Guſtus
eni quidã ambo. Sed hoc qdẽ vt prauũ z coꝛ-
ruptiuũ guſtus. illud autẽ ſm nãm. Eſt autem
cõmune tactus z guſtus potabile.

¶ Oſtẽdit qd percipiat per guſtũ: ⁊ dicit ꝙ ſicut eſt de viſu ⁊ auditu: ſic eſt de guſtu. Uiſus enĩ cognoſcit viſibile ⁊
t.c.71. inuiſibile vt ſupra dictũ eſt. Inuiſibile enĩ eſt tenebra de qua viſus iudicat. Et ſilr illud qđ eſt valde ſplẽdidũ vt ſol dr̃ inuiſibile: ſed alio modo ꝙ̃ tenebra. Nã tenebra dicitur inuiſibile ꝓpter defectũ luminis: ſplẽdidũ aũt ꝓpter abũdantiã corrũpentis ſenſuʒ. Et ſilr audit⁹ eſt audibilis. ſ. ſoni ⁊ nõ audibilis: vt ſilẽtiũ: qđ eſt ꝓuatio ſoni: ⁊ ẽt nõ audibilis. i. ſoni male audibilis: qui vl' ꝓp ſuã excellẽtiã corrũpit ſenſuʒ: vel ꝓp ſui prauitatẽ non ſufficienter ſenſuʒ imutat. Sic etiã eſt in oĩb⁹ q̃ ſm potẽtiã ⁊ ipotentiã dnr̃. Nã ipoſſe dr̃ in oĩb⁹ aut qđ nõ hʒ qđ natũ eſt hr̃e: aut qđ praue hẽt. Sicut nõ greſſibile dr̃ aĩal: ⁊ qđ penit⁹ caret pedib⁹: ⁊ qđ eſt claudũ aut debile pedib⁹. Similr aũt ⁊ guſtus ⁊ guſtabilis ⁊ nõ guſtabilis. Non guſtabile aũt dicit̃ duplr: qđ aut parũ hʒ de ſapore: aut malũ ſaporẽ: aut nimis violentũ ad corrũpẽdũ ſenſuʒ. Et q2 guſtabile eſt humidũ aqueũ qđ eſt potabile: ⁊ hoc eſt ꝓncipiũ ſaporis. ſ. humidũ aqueũ: videt̃ ꝙ potabile ⁊ nõ potabile ſit ꝓncipiũ eoꝝ q̃ guſtu ꝑcipiunt̃. Guſtus enĩ percipit ambo: ſed vnũ vt prauũ ⁊ corruptiuũ ſenſus. ſ. nõ potabile: aliud aũt vt ꝯueniẽs ſm nãm. ſ. potabile. Sicut autẽ guſtabile percipit̃ guſtu ꝓut guſtus eſt quidã ſenſus diſcretus a tactu: ita potabile ⁊ nõ potabile percipit̃ a guſtu ꝓut guſtus eſt qdã tact⁹. Nã potabile eſt cõe ⁊ tact⁹ ⁊ guſtus. Tactus quidẽ iquantũ eſt humidũ: guſtus aũt iquãtũ eſt humidũ ſaporabile. Manifeſtũ eſt g̃ ꝙ delectationes que ſunt in cibis ⁊ potibus inquãtũ ſunt ſenſibilia ⁊ potabilia: ꝑtinẽt ad guſtũ inquãtũ eſt tactus qdã
capl.iz. vt dicit̃ in 3° ethicorũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ṽo cum guſtabile ſit humidum: neceſſe eſt ⁊ inſtrumẽtũ ſenſus ipſius neqʒ humidũ eſſe actu: neqʒ etiam tale: vt humectari nõ poſſit: humidumqʒ euadere. Patitur enĩʒ aliquid guſtus ab ipſo guſtabili: ea nimirũ ratione qua guſtabile eſt. Neceſſe eſt igit̃ inſtrumentũ guſtus: potentia quidem humiduʒ eſſe: humectari autem actu. Ita autẽ humectari: vt eius conſeruetur cum humectatur ⁊ ratio.

T.c.104 ¶ Quoniã aũt humidũ quidẽ eſt guſtabile: neceſſe ſenſitiuũ ipſius neqʒ humidum eſſe actu: neqʒ impoſſe fieri humidũ. Patitur enĩʒ aliqd guſtus a guſtabili ſm ꝙ guſtabile eſt. Neceſſariũʒ eſt ergo humectatũ fore qđ poſſe humectari ſaluatũ: nõ humidũ aũt guſtatiuũ ſenſitiuũ.

¶ Oſtendit quale debeat eſſe inſtrumẽtũ guſtus. Et ꝑmo ponit v̓itatẽ. Scđo manifeſtat eã per ſignũ. ibi (Signũ autẽ.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ q2 illđ qđ eſt guſtabile opʒ eẽ humiduʒ ⁊ ſaporoſum: neceſſe eſt organum guſtus neqʒ eſſe humidũ actu neqʒ ſaporoſum ſm ſeipſuʒ: neqʒ eſſe tale ꝙ nõ poſſit fieri humidũ: ſicut iſtrumẽtũ viſus eſt quod nõ habet colorẽ: ſed eſt ſuſceptiuũ coloris. Et hoc ideo eſt: q2 guſtus patitur aliqd a guſtabili ſm ꝙ eſt guſtabile: ſicut quilibet ſenſus a ſenſibili. Unde cuʒ guſtabile iquantũ guſtabile ſit humidũ: neceſſe eſt ꝙ organũ guſtus inquantum eſt iam paſſum ſit humectatum: ⁊ tamen ſaluatur in ſua natura vt ſit guſtatiuũ: id eſt potẽs guſtare: cum poſſibile eſt humectari: non tamẽ eſt humidum actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signum autẽʒ eſt linguam neqʒ cum eſt valde ſiccã neqʒ cũ eſt nimirũ humidã ſentire. Is enĩ tactus fit humidi primi perinde atqʒ ſi cum ꝑguſtauerit quiſpiam vehementẽ acremue ſaporẽʒ: deinde aliũ guſtet: ⁊ vt in egrotantibus fit: quibus cuncta videntur amara: q2 ligua ſentiũt tali humiditate referta.

¶ Signũ aũt neqʒ ſiccã exiſtentẽ linguã ſentire: neqʒ multũ humidã. Hic enĩʒ tactus fit primi humidi: ſicut cũ aliquis qui ante guſtauit fortẽ humorem: guſtet alterum: ⁊ vt laborantibus amara omnia vident̃: ꝓpter id quod ligua plena huiuſmodi humiditate ſentit.

¶ Oſtendit qđ dixerat per ſignum dicens: ꝙ ſignum predictorum eſt: ꝙ neqʒ lingua exiſtẽs ſicca poteſt ſentire: neqʒ exiſtens multũ humida: q2 cuʒ exiſtit valde humida: a precedente dominãte humiditate fit in ea tactus ⁊ ſenſus precedẽtis humidi ⁊ nõ ſupuenientis: ſicut cũ aliquis ante guſtauerit aliquẽ fortẽ ſaporẽ: poſtea ſi guſtet alteꝝ: nõ percipiet ipſuʒ: quia adhuc manet ſenſus ꝑmi hũoris in lingua. Et ſimiliter laborãtibus. i. febricitantibus: omnia videntur eſſe amara: ꝓpter hoc ꝙ ſentiunt per linguaʒ plenã humiditate huiuſmodi: ſcilʒ cholera que eſt amara. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Species autem ſapoꝝ ita ſeſe habẽt: quẽadmodũ colorũ. Dulce nãqʒ ⁊ amarũ cõtraria ſimplicia ſunt. Heret autẽ dulci quidẽ pingue: amaro autẽ ſalſuʒ. At inter hec collocant̃: acre: acerbuʒ: acidum: atqʒ acutũ. He nãqʒ fere differentie vident̃ eſſe ſaporũ. Quare guſtus quidẽ inſtrumentũ id eſt qđ eſt potẽtia tale: guſtabile autem id qđ ipſuʒ actu facere pōt.

¶ Species aũt humorum ſicut ⁊ in coloribus: T.c.105 ſimplices quidẽ cõtrarie ſũt: ſicut dulce ⁊ amarum. Habite autẽ ſunt cum hac quidẽ pingue: cuʒ illa v̓o ſalitum: media autẽ horũ acre ⁊ auſterũ: ⁊ ponticum ⁊ acutũ. Fere enim he videntur eſſe humorũ differentie. Quare guſtatiuũ eſt potentia huiuſmodi. Guſtabile autẽʒ eſt faciuum actu huius.

¶ Determinat de ſpeciebus ſapoꝝ: ⁊ dicit ꝙ ſicut in coloribus ſimplices colores ſunt ꝯtrarij: vt albũ nigro: ſic in ſaporibus ſimplices ſunt ꝯtrarij: vt dulce ⁊ amarũ. Species aũt ſapoꝝ hite. i. imediate ꝯſequẽtes ſimplices ſpẽs ſunt pingue qđ ſequit̃ dulce: ⁊ ſalſum qđ ſequit̃ amarũ. Media aũt hoꝝ ſũt acetoſum ⁊ auſterũ ⁊ ponticũ ⁊ acutũ: que duo i idẽ reducunt̃. Ad has aũt ſeptẽ ſpẽs ſapoꝝ fere vident̃ reduci oẽs alie. Cõſiderãdũ eſt aũt circa has ſpecies ꝙ q̃uis ſapores cauſent̃ a calido ⁊ frigido ⁊ humido ⁊ ſicco: ⁊ cõtraria ſunt: que maxime diſtant: nõ tñ ſm maximã diſtantiaʒ calidi ⁊ frigidi ⁊ humidi ⁊ ſicci attendit̃ ꝯrietas in ſpẽbus ſaporuʒ: ſed ſm ordinem ad guſtũ ꝓut natus eſt imutari a ſapore: vel cũ horrore vel cuʒ ſuauitate. Unde non eſt neceſſariũ ꝙ dulce vel amarũ ſit maxime vel calidũ vel frigidũ vel humidũ vel ſiccum: ſed maxime ſe habeat in tali diſpõne per quã comparat̃ ad ſenſuʒ guſtus. De gñatione aũt ſaporũ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato determinat̃. Ultimo aũt concludit ꝙ guſtatiuum. i. ſenſus guſtus vel organum eius eſt in potentia ad saporem ⁊ ſpecies eius: guſtabile autẽʒ eſt qđ poteſt reducere ipſum de potentia in actum.

¶ De tãgibili autem ⁊ tactu eadem ratio eſt. Nam ſi tactus nõ vnus ſit ſenſus: ſed plures: neceſſe eſt ⁊ ea que tactu percipiunt̃ plura ſenſibilia eſſe. Dubitationem

tionem autem iſte locus habere videtur. Dubitabit autẽ non iniuria quiſpiam. vtrum plures ſint tactus an vnus tm̃. Et de inſtrumento tactus quid tandez ſit: vtrum ipſa caro: ⁊ id qḋ in ceteris ſimile eſt carni: an ita non ſit: ſed id quidem ipſum ſit ſenſus huiuſce medium: inſtrumentum autem ipſius primuz: aliud quoddam ſit intus.

T.c.106 ¶ De tangibili autem ⁊ tactu eadem ratio. Si enim tactus non eſt vnus ſenſus ſed plures. neceſſarium ⁊ tangibilia ſenſibilia plura eſſe. Habet autem dubitationem vtrum plures ſint aut
T.c.107 vnus. Et quid eſt ſenſitiuum tangibilis. vtruz caro ⁊ in alijs proportionale: aut non: ſed hoc quidem eſt medium: primum autem ſenſitiuũ aliud quiddam eſt intus. Lec. XXII.

Poſtq̃ determinauit Phs de ſenſibilibus ſʒ alios ſenſus: hic determinat vltimo de ſenſibili ſm tactũ: q2 tactus inter alios ſenſus videt̃ eſſe minus ſpũalis: lʒ ſit oium aliorũ ſenſuum fundamentũ. Diuidit̃ aũt hec ps in duas partes. In pª determinat q̃ſdã dubitatiões circa ſenſum tactus. In ſcḋa oñdit v̄itatẽ circa huc ſenſuz. ibi (Ois aũt videt̃.) Circa p̄mũ duo facit. Primo mouet qões. Secũdo determinat eas. ibi (Ois eteni ſenſus.) Dicit ergo p̄mo q᷑ q̃tũ ad ea de qb᷒ ingrendũ ẽ: eadẽ rō eſt: ſiue loq̃mur de tãgibili ſiue de tactu. Qḋ enim dr̃ de vno opʒ dici de altero: q2 ſi tactus nõ eſt vnus ſenſus ſʒ plẽs. neceſſe eſt q᷑ tangibilia no ſint vnũ genus ſenſibiliũ: ſed pla. Ideo autẽ hic dicit: q2 intentio ſua eſt primo determinare de ſenſibilib᷒: poſtmodũ determinabit de ſenſu. Quia v̄o in his que circa tãgibile ⁊ tactũ dicẽda ſunt: circa ſenſum tactus qões mouebit propter hoc q᷑ cõmodi᷒ poſſunt ptractari qões iſte circa tactũ q̃ ſi moueant̃ circa tangibile: idcirco hanc excuſationẽ premittit oſtendens q᷑ nõ refert vtꝝ de tactu vel tangibili loq̃mur. Mouet ergo duas qões circa tactũ ⁊ tangibile. Quaruʒ prima talis eſt. Utrũ ſint plures ſenſus tactus. an vnus tm̃. Secunda dubitatio eſt qd eſt ſenſitiuum. i. organũ ſentiendi in tactu. vtrum. ſ. caro ſit organũ ſenſus tactus in aialibus hñtibus carnẽ q̃ ſunt aialia hñtia ſanguinem: ⁊ in alijs q̃ carẽt ſanguine aliqd ꝓportionabiliter rñdẽs carni. Aut non eſt ita: ſed caro qdẽ ⁊ illud qḋ ꝓportionabiliter ei rñdet eſt mediũ in ſenſu tactus. Sed primũ organum ſenſus tactus eſt aliqd intrinſecum circa cor vt dicitur in libº de ſenſu ⁊ ſenſato. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnis enim ſenſus vnius cõtrarietatis eſſe videtur: vt viſus: albi: nigriqꜫ: ⁊ auditus: acuti: grauiſqꜫ: ⁊ guſtus: dulcis: atqꜫ amari. At in tangibili plures inſunt contrarietates vt patet. eſt enim calidum: frigidum: humidum: ſiccum: molle: durum: ⁊ iſtiuſmodi alia.

¶ Omnis etenim ſenſus vnius cõtrarietatis eſſe videtur: vt viſus albi ⁊ nigri: auditus grauis ⁊ acuti: guſtus amari ⁊ dulcis. In tangibili autem multe inſunt contrarietates: calidum: frigidum: humidum: ſiccum: durum: molle: ⁊ aliorum quecunqꜫ ſunt huiuſmodi.

¶ Determinat premiſſas dubitationes. Et p̄mo p̄am. Secũdo ſcḋaʒ. ibi (Utꝝ aũt circa primuz tria facit. Primo oſtẽdit q᷑ nõ eſt vnus ſenſus tactus ſed plures. Scḋo ſoluit poſitaʒ rõnẽ. ibi (Habet aũt ſolutionẽ.) Tertio improbat ſolutionẽ. ibi (Sed q᷑ ſit.) Rõ aũt quã primo ponit talis eſt. Ois enim vnus ſenſus vr̃ eſſe vnius ꝯ̃rietatis: ſicut viſus albi ⁊ nigri: auditus grauis ⁊ acuti: guſtus amari ⁊ dulcis. Sed in tangibili qḋ eſt obiectum tactus ſunt multe ꝯ̃rietates. ſ. cali. ⁊ frigi. humi. ⁊ ſic. duruʒ ⁊ molle: ⁊ quedam alia huiuſmodi: vt graue: ⁊ leue: ⁊ acutum ⁊ hebes: ⁊ ſimilia: ergo tactus nõ eſt vnus ſenſus: ſed plures. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed eſſe videtur ad hanc dubitationem quedam ſolutio. Nam in ceteris etiam ſenſibus plures ſunt contrarietates. In voce nanqꜫ non ſoluʒ eſt acumẽ ⁊ grauitas: ſed etiam magnitudo ⁊ paruitas: ⁊ lenitas ⁊ aſperitas vocis: ⁊ alia huiuſcemodi. Sũt ⁊ circa colorẽ differẽtie alie tales.

¶ Habet autem ſolutionem quandam ad hanc T.c.108
dubitationem: ⁊ q᷑ in alijs ſenſibus ſunt cõtrarietates plures: vt in voce non ſoluʒ acumen ⁊ grauitas: ſed ⁊ magnitudo: ⁊ paruitas: ⁊ lenitas: ⁊ aſperitas vocis: ⁊ ſimilia alia. Sunt aũt ⁊ circa colorẽ differẽtie huiuſmodi altere.

¶ Ponit quãdã apparentẽ ſolutionẽ ad predictã dubitationẽ: ⁊ dicit q᷑ aliquis poteſt habere ſolutionẽ ad predictam dubitationẽ per hoc q᷑ in alijs ſenſibus videntur eſſe plures cõtrarietates: ſicut in auditu. Nã circa vocez audibilẽ nõ ſolũ põt attẽdi cõtrarietas acuti ⁊ grauis: ſʒ ẽt magnitudo ⁊ paruitas vocis: ⁊ lenitas ⁊ aſperitas ei᷒: ⁊ aliq̃ alia ſimilia. Et ſimiliter circa colorẽ pñt inueniri alique alie differẽtie preter cõtrarietatem albi ⁊ nigri: ſicut q᷑ aliquis color eſt intenſus ⁊ alius remiſſus: aliqs pulcher: ⁊ aliquis turpis: ⁊ tamẽ per hoc non tollit̃ quin auditus ſit vnus ſenſus ⁊ ſimiliter viſus. Unde multiplex cõtrarietas tangibilium nõ videtur impedire: quo minus tactus ſit vnus ſenſus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uerum quidnam ſit vnum obiectum tactui: ſicut vnum eſt auditui ſonus: non eſſe manifeſtum videt̃.

¶ Sed q᷑ ſit vnuʒ ſubiectũ ſicut auditui ſonus ſic tactui: non eſt manifeſtuʒ.

¶ Excludit poſitã ſolutionem: ⁊ dicit q᷑ oium ꝯ̃rietatũ q̃ ſunt circa audibilia eſt vnũ ſubm. ſ. ſonus: ⁊ ſimiliter color circa viſibilia. Sʒ nõ poteſt inueniri aliqd vnũ qḋ ſit cõe ſubm oium ꝯ̃rietatuʒ q̃ ſunt circa tangibilia: ⁊ pp̱ hꝫ nõ vr̃ eſſe vnũ genus tangibiliũ. vnde necꜫ vnus ſenſus tact᷒. ¶ Ad euidẽtiã aũt coꝝ q̃ hic dicunt̃ ꝯſiderare opʒ: q᷑ diſtinctio potẽtiaꝝ ⁊ obiectoꝝ ꝓportionabilis eſt. Uñ cũ vnus ſenſus ſit vna potẽtia: opʒ q᷑ ei ſenſibile correſpondens ſit vnũ genus. Oñſum eſt aũt in. 10. meta. q᷑ in vno genere eſt vna prima ꝯ̃rietas. Unde opʒ q᷑ circa obiectũ vnius ſenſus: attẽdat̃ tm̃ vna p̄ma ꝯtrarietas. Et iõ hic dicit Phs q᷑ vnus ſenſus eſt vnius ꝯ̃rietatis. Pñt tamẽ in vno genere eſſe plures ꝯ̃rietates poſt primã: vel p̱ modũ ſubdiuiſionis: ſicut in genere corpoꝝ. p̄ma ꝯ̃rietas eſt animati ⁊ iaiati. Et q2 aiatũ corpus diuidit̃ p̱ ſenſibile ⁊ inſenſibile: ⁊ vlterius ſenſibile p̱ rationale ⁊ irrationale: multiplicãtur ꝯ̃rietates in genere corpis. Uel ſunt plures ꝯ̃rietates vnius generis p̱ accidẽs: ſicut in genere corporis eſt ꝯ̃rietas albi ⁊ nigri: ⁊ ſm oia q̃ corpori accidere pñt. Et per hunc modũ intelligẽdum eſt: q᷑ circa ſonum ⁊ vocẽ preter p̄mã ꝯ̃rietatẽ grauis ⁊ acuti q̃ eſt per ſe: ſũt alie ꝯ̃rietates q̃ſi per accidens. In genere aũt tangibiliũ

ſunt plures prime ↄ̄trietates per ſe:que tñ oēs quodāmodo reducunt̄ ad vnū ſubm: ⁊ quodā modo nō. Poteſt enī vno modo accipi ſubm ↄ̄trietatis ipſuȝ genus qḋ cōparatur ad differentias ↄ̄trarias: ſicut potētia ad actum. Alio modo poteſt accipi ſubiectum ↄ̄trietatū ſubā que ē ſubȝ generis cuius ſunt cōtrarietates: ſicut ſi dicamus ꝙ corpus coloratum eſt ſubiectum albi ⁊ nigri. Si igitur loq̄mur de ſubiecto qḋ eſt genus: manifeſtū eſt ꝙ nō eſt idē ſubiectum oīum qualitatū tangibiliū. Si autem loquamur de ſubiecto que eſt ſubā: vnū ſubiectum eſt oīuȝ eorum. ſ. corpus pertinens ad ↄ̄ſiſtentiam aīalis. Unde infra dicit Philoſophus: ꝙ tangibiles qualitates ſunt corporis ſm ꝙ eſt corpus quibus. ſ. elemēta corporis diſtinguunt̄ abinuicem. Horum enim eſt ſenſus tactus diſcretiuus que ad cōſiſtentiam corporis animalis pertinent. Unde formaliter loquendo ⁊ ſm rationem ſenſus: tact⁹ non eſt vnus ſenſus: ſed plures. Subiecto autē eſt vnus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Huius autem vtrum inſtrumentū tactus intus ſit: poſt carnem an non ſit: ſed ſtatim ſit ipſa caro: id nō eſſe ſignum videtur: ſenſum inquā ilico fieri: cū res tactu percipiende tanguntur. Etenīȝ ſi quis nunc circa carnem ſubtilem pellem extenderit: deinde reȝ tactu percipiendaȝ tetigerit: ſenſus ſtatī ſimiliter fiet: ⁊ tamen in illa pelle tactus inſtrumentū non eſt. Qḋ ſi copulata fuerit: veloci⁹ vt pȝ: ſenſus ꝑceptio fiet.

T.c.109 ¶ Utrum autem eſt ſenſitiuum intus aut non: ſȝ mox caro: nullum videtur eſſe ſignum fieri ſenſum ſimul cum tactu. Etenim nunc ſi aliquid circa carnem extenderit vt pellem faciens ſimiliter ſenſum mox tactum inſinuat: ⁊ tamen cōſtat ꝙ non eſt in hoc ſenſitiuum. Si autēȝ ⁊ cōnaturale fuerit: citius vtriqȝ ꝑtiget ſenſus.

¶ Pertractat ſcđam q̄ōnem. Et circa hoc duo facit. Primo docet veritatē. Scđo ↄ̄cludit quoddā qḋ pertinet ad manifeſtationē prime q̄ōnis. ibi (Propter qḋ talis ps.) Circa primū ſciēdū eſt ꝙ poſſet alicui videri: ꝙ caro eēt organū ſentiēdi ſm tactum hac rōne: qꝛ ſtatim ad tactū carnis ſentimus tangibilia. Dicit ergo ad excludendum hāc rōnem ꝙ ad iudicandū vtrū organū tactus ſit intus: vel nō ſed ſtatim caro ſit organum tactus: nō videt̄ eſſe ſufficiēs ſignū hoc ꝙ ſimul cum caro tangitur fit ſenſus tāgibilis. i. ſentitur: qꝛ ⁊ nunc ſi aliquis ſupra carnem extēderet aliquā pelliculā aut telā ſubtilē: ſtatī ad tactum ipſius qḋ ſuperextēderet̄ carni ſentiret̄ tangibile. Sed tñ conſtat ꝙ organū ſenſus tactus non eſſet in illa pelle ſuperextēſa. Et iteꝝ manifeſtū eſt: ꝙ ſi illa pellis ſuperextēſa fieret ↄ̄naturalis hoī: citi⁹ per eā ſentiret̄. Unī lȝ ad tactū carnis q̄ eſt hoī cōnālis ſtatim tangibile ſentiat̄: nō tñ ſeq̄tur ꝙ caro ſit organū tactus: ſed eſt quoddam mediū connaturale. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quapropter talis pars corporis perinde ſeſe habere videtur: atqȝ ſi circunfuſus aer coniunct⁹ eſſet nobis: ac copulat⁹. Tunc enim vno quodam inſtrumēto profecto ſonum: ⁊ colorem: ⁊ odoreȝ: videremur ſentire: ⁊ vnus quidem videretur eſſe nimirum ſenſus: viſus: audit⁹: atqȝ olfatus. Nunc autem qꝛ ſeiūctum ē id per qḋ fiunt motus: patet inſtrumenta iaȝ dicta ſenſuum eſſe diuerſa. In tactu autem idipſum nunc latet. Fieri enim nequit vt ex aere vel aq̄ corpus animatum tñmodo ↄ̄ſtet: quippe cum ſolidum quoddam eſſe oporteat. Reſtat igitur vt ex his atqȝ terra ſit mixtum: quale ē ipſa caro: ⁊ id qḋ vicē ipſi⁹ ſubit. Quare neceſſe ē ipſum corpus copulatum medium eſſe inter inſtrumentum ipſi⁹ tact⁹: ⁊ res ipſas tangibiles: per qḋ fiunt ipſi ſenſus: q̄ q̄dē ſunt plēs.

¶ Propter qḋ talis pars corporis videtur ſic ſe habere ſicut ſi circulariter nobis adunat⁹ eſſet aer. Videremur enim vno quodam ſentire ⁊ ſonum ⁊ odorem ⁊ colorem: ⁊ vnus quideȝ ſenſus eſſe auditus ⁊ viſus ⁊ olfatus. Nūc autem quoniam determinatuȝ eſt per qḋ fiūt motus: manifeſta ſunt predicta ſenſitiua altera eē. T.c.110

¶ In tactu autem hoc quideȝ nunc immanifeſtum eſt. Ex aere quidem eniȝ aut aqua impoſſibile eſt conſtare animatum corpus. Oportet enim firmum eſſe. Reliquitur autem mixtum ex terra: ⁊ ex his eē vt vult caro ⁊ proportionale. Quare neceſſarium eſt ⁊ corpus eſſe qḋ medium tactui adunatum per quod fiant ſenſus cum ſint plures. T.c.111.

¶ Cōcludit quoddā qḋ valet ad manifeſtationeȝ prime q̄ōnis: ⁊ dicit ꝙ qꝛ caro eſt ſicut medium ↄ̄naturale ī ſenſu tactus: videt̄ ꝙ hec pars corporis ſic ſe habeat ad ſenſum tactus: ſicut ſi aer qui eſt circa nos eſſet ↄ̄naturalis nobis. Uideretur enim tūc ꝙ aer ille eſſet organū in viſu: auditu: ⁊ olfatu: q̄uis ſit mediū: ⁊ ita videremur vno organo ſentire ſonū: ⁊ odorē ⁊ colorem: ⁊ p ↄ̄ſequēs videretur eſſe vnus ſenſus auditus: viſus: ⁊ olfatus. Sed nūc qꝛ mediū per qḋ fiunt motus dictoꝝ ſenſibiliū ē (determinatū). i. diſtinctum a nobis: manifeſtum eſt ꝙ nō eſt organū. Et itē manifeſtū eſt. ꝙ diuerſa ſunt organa triuȝ ſenſuum dictoruȝ: ⁊ per ↄ̄ſequens ꝙ ſunt diuerſi ſenſus. Sed in tactu hoc nō eſt manifeſtū: qꝛ mediuȝ eſt ↄ̄naturale nobis. Et huius diuerſitatis rationem aſſignat. Aer enim ⁊ aqua que ſunt media alioꝝ ſenſuum: nō pñt eſſe ↄ̄naturalia nobis: qꝛ impoſſibile eſt ꝙ ex aere puro ⁊ ex aqua pura conſiſtat aīatū corpus. Cuȝ enim ſint corpora humida ⁊ fluxibilia nō ſunt firma neqȝ bene terminabilia in ſeipſis. ſed ſolū termino alieno. Corpus autem aīatum oportet eſſe firmū ⁊ in ſe terminatuȝ. vnde oportet ꝙ ſit mixtuȝ ex terra ⁊ aere ⁊ aqua: ſicut vult ſe habere id eſt ſicut exigit caro in aīalibus habentibus carnem: ⁊ illud qḋ ꝓportionabile eſt in aīalibus non habentib⁹ carnem. Et ſic illud corpus qḋ eſt mediū in tactu. ſ. caro: poteſt eē adunatū id eſt naturaliter vnitū tactui: ita ꝙ per ipſum ſicut per medium cōnaturale: fiant plures ſenſus tactus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Indicat autem plures eſſe: tact⁹ iſte qui in lingua cōſiſtit. Nam eadeȝ in parte ⁊ omnes res tangibiles: ⁊ ſaporem etiam ſentit. Si igitur ⁊ cetere partes carnis ſentirent ſaporem: vnus idemqȝ tunc ſenſus videretur: eſſe profecto guſtus ⁊ tactus. Nunc autem qꝛ nō ſit ↄ̄uerſio: duo diuerſi ſenſus eē cēſentur.

¶ Demonſtrat autem ꝙ plures ſint qui in lingua tactus. Omnia enim tangibilia ſentit ſm eandem partem ⁊ humorem. Siquidem igitur ⁊ T.c.112

alia caro ſentiret humorē: videref vn⁹ ⁊ idē eē
ſenſus: guſtus ⁊ tactus. Nunc autez ſunt duo:
propter id q̄d non conuertitur.

¶ Ponit quoddā aliud ad idē mãifeſtādū: ⁊ dicit ꝙ hoc
idē demonſtraſ per hoc ꝙ in lingua ſunt plures tactus.
Sentimus enim per linguā oīa tangibilia: que ſentim⁹
per alias partes corporis. ⁊ vlterius per ipſam ſentimus
(humorē). i. ſaporem quez nō ſentimus per aliquā aliā
partem corporis. Si aūt alia caro ſentiret ſaporem: non
diſcerneremus inter guſtū ⁊ tactum: ſicut nūc non diſcer
nimus inter tactum qui eſt diſcretiuus calidi ⁊ frigidi ⁊
tactum qui eſt diſcretiuus humidi ⁊ ſicci. Sed nunc ap-
paret ꝙ guſtus ⁊ tactus ſint duo ſenſus. q2 nō ↄuertunſ
inuicem. non enim per q̄cūq3 partē fit ſenſus tactus fit
⁊ guſtus. Ratio aūt quare non per quācunq3 partem fit
guſtus per quā fit tactus eſt: q2 ſapores non ſunt qualita
tes elemētoꝝ. ex quib⁹ corpus aīalis cōſtat. vnde nec ꝑti
nent ad ↄſiſtentiā aīalis: ſicut qualitates tangibiles.

¶ At vo dubitabit hoc loco nō iniuria quiſpiaz. Nā
ſi corpus q̄dem omne profunditatē habet: atq3 hec
eſt tertia magnitudo: fieri vo neq̄t: vt ea corpora ſe-
ſe mutuo tangāt: inter que corpus aliq̄d medium in
tercedit: humidumq3 nō eſt ſine corpore nec hume-
ctatum: ſed neceſſe eſt vel aquā eſſe vel aquā habe-
re: qui fieri poteſt: vt corpus tangat corpus in aquā.
Etenim neceſſe eſt cum extrema nō ſint ſicca: in me
dio aquam eſſe: qua repleta ſunt ipſa extrema. Q̄d ſi
hoc eſt veꝝ: fieri profecto nō poteſt: vt corporuz ta
ctus fiat in aqua. Eodez etiam modo de ijs dici po
teſt: que in aere collocātur. Simili nāq3 modo ſeſe
habet aer ad ea que ſunt in ipſo: ⁊ aqua ad ea q̄ ſunt
in ipſa. Latet aūt nos magis in hiſce: que i aere col-
locanſ: q̄3 in animalibus: que ſunt in aqua: ſi hume-
ctatum: humectatum tangit.

¶ Dubitabit autez aliquis: ſi omne corpus pro
T.c.iij. fundum habet. ¶ Hec autem eſt tertia. Quo-
rum autem corporum mediuz eſt aliquod cor-
pus: non contingit ipſa adinuicem ſe tangere.
Humidum autez non eſt ſine corpore neq3 hu-
mectatum: ſed neceſſe eſt aquam eſſe aut habe-
re aquam. Que vo tanguntur adinuicem in aq̄
niſi ſicca extrema ſint: neceſſe eſt aquam habere
medium: quo repleta ſint vltima. Si autez hoc
verum: impoſſibile eſt tangere aliquid aliud in
aqua. Eodem autez modo eſt ⁊ in aere. Simi
liter enim ſe habet aer ad ea que ſunt in ipſo: ⁊
aqua ad ea que ſunt in aqua. Latet autē magis
nos: ſicut ⁊ que ſunt in aqua aīalia: ſi humecta-
tum tangit humectatum. Lec. XXIII.

Oſtenſo ꝙ in ſenſu tactus requiritur mediuz
ↄnāle: h̄ inq̄rit Phs veꝝ req̄raſ in eo mediū
extraneū. Et circa hoc duo facit. Primo oſtē-
dit ꝙ tact⁹ nō fit ſine medio extraneo. Scđo
oſtdit in quo differāt tactus ⁊ guſtus ab alijs
ſenſibus q per mediū extraneū ſentiunt. ibi (Utruz igi-
tur.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ circa tactum pōt aliq̄s dubitare
veꝝ. ſ. habeat medium extraneū: cū oſtēſuz ſit ꝙ habeat
mediū ↄnāle. Et iſta dubitatio ꝓcedit ſi oē corp⁹ h3 ꝓfū
dū q̄d eſt tertia dimēſio. Manifeſtū eſt enim oē corpus
tres dimēſiones habere. ſ. lōgitudinē: latitudinē: ⁊ ꝓfun-
ditatē. Ex quo ſequiſ ꝙ inter q̄cūq3 corpora eſt aliquod
corpus mediū. ipſa nō tāgūt ſe inuicē imediate. Diſtant
enim abinuicē ex quo aliq̄ dimēſio ē iter ea: manifeſtuz ē
etiā ꝙ vbicūq3 ē mediū humidū vel humectatū: opz eē
aliq̄d corpus. Humiditas enim cū ſit qualitas q̄dā: non
eſt niſi in ſbiecto corpe. Aut igiſ ieſt alteri corpori ſm ſe
ipſum: ⁊ tunc eſt humidū ſicut aq̄: aut h3 humiditatē ꝑ3
aliq̄d corpus ſibi adueniēs: ⁊ ſic dr̄ humectatū ex hoc ꝙ
h3 aquā in ſuperficie tm̄: vel in ſupficie ⁊ ꝓfundo. Et h̄
eſt q̄d dicit ꝙ neceſſe eſt oē corpus humidū vl humecta
tū eē aquā: aut habere aquā. Manifeſtū eſt aūt ꝙ corpo
ra q̄ tanguntſ in aqua adinuicē neceſſe eſt ꝙ habeant in-
ter ſe aquā mediū: qua repleta ſunt vltima coꝝ: niſi for-
te dicat ꝙ ſint ſicca in aqua exiſtentia: q̄d eſt impoſſibi-
le. Neceſſe eſt enim ꝙ ea que in aqua ſunt. ſint humecta
ta: ita ꝙ habeant aquam in ſupficie: ⁊ ſic relinquiſ ꝙ in
ter duo tangentia ſe in aqua ſit aqua mediū. Et ſi hoc ve
rum eſt. ſequiſ ꝙ ipoſſibile ſit ꝙ aliq̄d corp⁹ tāgat aliud
in aqua imediate. Et ſilr eodē mō ſe h3 d̄ aere q ē humi-
dus nālr: ſicut ⁊ aqua. Silr enī ſe h3 aer ad humectanda
ea que ſunt in aere: ſicut ſe h3 aqua ad humectanda ea q̄
ſunt in aqua. Sed magis latet nos de aere ꝙ ſit mediuz
q̄3 de aqua: ꝓp̄ h̄ ꝙ cōtinue ſumus in aere: ⁊ ſic impceptí
bilr ſberet nobis. Et ſimiliter aīalia q̄ ſunt in aqua latet
ſi duo corpora humectata per aquā ſe tāgāt. q2 enim cōti
nue ſunt in aqua nō ꝑcipiunt aquā q̄ eſt iter ipſa ⁊ corpo
ra tāgētia. Eſt aūt ⁊ alia rō: q̄re magis latet nos de aere
q̄3 de aq̄: q2 aer eſt ſubtilior: ⁊ minus ſenſu perceptibilis.
Relinqſ ergo ꝙ ſemꝑ q̄n tāgimus aliq̄d eſt mediū iter
nos ⁊ res cōtactas aer vel aqua. ¶ Sed dubitatio h̄ ac- Dubitatio
cidit. Opz enim illud q̄d eſt mediū in aliquo ſenſu eſſe
denudatū a q̄litatib⁹ ſenſibilibus ſm illū ſenſum: ſicut
diaphanū nullū h3 colorē. manifeſtū eſt autē ꝙ aer ⁊ aq̄
hñt tāgibiles q̄litates: nō igiſ mediātib⁹ eis pt fieri ſen
ſus tactus. Rñdet aūt ad hoc Auerrois: ꝙ nos non pati- Rñſio Auero.
mur a puro aere vel aqua. Nihil enim patiſ niſi a ſuo ↄ-
rio ſm ꝑncipiū paſſiōis. aer aūt ⁊ aqua nō ↄriantſ nobis:
ſed ſunt nobis ſilia. cōꝑanſ eniz ad nos ſicut locus ad lo
catum: vnde tact⁹ noſter nō patiſ a qualitatibus aeris vł
aque: ſ3 ab extraneis q̄litatib⁹. Q̄d enim ſentiſ de quali
tatib⁹ tangibilib⁹ in aere ⁊ in aq̄ eſt de ammixtione ex-
traneoꝝ corpoꝝ. vt ipſe dicit: q2 ſicut ignis nunq̄3 amit-
tit colorē ſuū: ita nec aq̄ amittit ſuā q̄litatē. S3 ꝙ aliq̄n
ſentimus calidā. h̄ eſt ex ꝑmixtione extranei. ¶ In hac Impu.
aūt reſpōſione eſt multiplex error. Primo q̄dē i hoc q̄d Rñſio
dicit ꝙ corpora noſtra nō patiunſ ab aere vel aq̄: q2 ſūt Auero.
ſimilia nobis. ſicut locus locato. Manifeſtū eſt enim ꝙ
corpora noſtra ſortiunſ locū nālē ſicut ⁊ motū naturalē
ex natura elemēti predominātis. Nō ergo aliter cōpara
tur ad locū ⁊ ad corpora ↄtinētia corpa noſtra: q̄3 ipſa ele
mēta locata ad elemēta locātia. Elemēta aūt in ſuis ex-
tremitatib⁹ ſe alterāt: vt pz per Phm̄ in ꝑmo metheo. Lec. 2ª
corpus ergo noſtrū ab elemētis natū eſt alterari. Itē Oē
q̄d eſt in potentia: natū eſt pati ab eo q̄d eſt in actu. Cor-
pora aūt noſtra cū ſint in quadā medietate ↄſtituta iter
extremitates tāgibilium q̄litatū que ſunt in elementis:
hñt ſe ad qualitates elementares: vt potentia ad actum.
Mediū enim eſt in potētia ad extrema: vt infra dicetur T.c.iiij.
Manifeſtū eſt igitur ꝙ corpora noſtra nata ſunt immuta
ri a q̄litatib⁹ eľoꝝ ⁊ ſentire eas. Prouenit ḡ h̄ error ex
eo ꝙ neſciuit diſtinguere inter elementa ſm ꝙ ſunt ſibi
inuicem ↄtraria: ⁊ ſm ꝙ ſunt ſe ↄtinētia ⁊ ſibi ſimilia vt

locus locato. ¶ Dicēdū ē igiť q̄ elemēta poſſunt dupliciter ꝯſiderari. Uno modo ſ3 q̄litates actiuas ꝛ paſſiuas: ꝛ ſic contrariantur adinuicem: ꝛ ſe inuicem immutāt in ſuis extremis. Alio modo ſm formas ſubſtātiales q̄s cōſequūť ex īpreſſione corporis celeſtis. Unī q̄to corp⁹ elementale eſt ꝓpingus corpori celeſti: tāto plus h3 de forma. Et q2 ad formā ꝑtinet ꝯtinere: ꝛ q̄ ſe habeat in rōne toti⁹: inde eſt q̄ corpus ſuperius ꝯtinet inferi⁹: ꝛ cōparať ad ipſum ſicut totū ad partem diuiſa3: que eſt comparatio loci ad locatū. Unde ꝛ vis locātis ꝛ cōtinētis deriuatur ad elementa ex primo cōtinenti. ſ. corpore celeſti. Et propter hoc locus ꝛ motus localis non attribuūť elemētis ſm qualitates actiuas ꝛ paſſiuas: ſed cōſequūtur

Ali⁹ error auerrois. formas ſubſtantiales elementoꝝ. ¶ Alius error eſt in hoc qđ dicit q̄ aqua ꝛ aer non alterātur niſi per ꝯmixtione3 extranei. Manifeſtū eſt enim q̄ aer ꝛ aqua ſm partem ſunt corruptibilia. Corruptio aūt ꝛ generatio in elementis pōt fieri ſine mixtione: ꝛ ſeq̄tur alterationē: vt patet

li. 2. t. c. 24. ꝛ iiij in li° de generatione. Unde manifeſtū eſt q̄ adhuc durante ſpecie aq̄ pōt immutari aq̄ a ſua nāli q̄litate abſq3 commixtione extranei. Ignis aūt cō ſit formalior eſt magis actiuus inter elementa. q̄ omnia cōparātur ad ipſum ſi

L. c. 2. t. c. 5. cut mālia. vt dicitur in. 4. metheo. Unde non eſt ſimile de ipſo ꝛ de alijs. ¶ Dōm eſt igiť q̄ q2 aer ꝛ aqua ſunt facile mutabilia ab extraneis qualitatib⁹: ꝛ ꝑcipue quādo ſunt modice quātitatis: ſicut accidit in aq̄ vel aere q̄ ſunt inter alia duo corpora ſe tāgentia. Propter hoc nō impediť ſenſus tact⁹ quin ꝑ mediū aerē ꝛ aquā fieri poſſit. Et minus etiā impedit aer q̄3 aqua: q2 aer h3 q̄litates tāgibiles parum ſenſibiles. Unde ſi intendantur q̄litates tangibiles aeris vel aq̄. magis impeditur tactus: vtpote cū aer vel aqua intenſam frigiditatem vel caliditatem habuerint. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utrum igitur omnium ſimili mō ſit ſenſus: an ſenſuum quidam: vt nunc videtur eodem: quidam diuerſo modo obiecta ſua percipiant. Guſtus quidem ꝛ tactus tāgendo: ceteri autem eminus. At id profecto non ita eſt: ſed durum etiam ꝛ molle per alia plane ſentimus. Quemadmodum ꝛ id qđ ſonat ꝛ viſibile ac odorabile. Uerum hec quidem eminus: illa v̄o cominus ſentiuntur. Quapropter latet ſi per mediū illa percipiantur. Nam ſenſibilia cūcta per medium ſentiunť: ſed in illis idipſum latet vt diximus. Etenī v̄o ſi per ſubtilem pellem: vt prius etiam eſt dictu3: poſitam circa carnem ſentiremus omnia tangibilia idipſum nō animaduertētes: ſic nos tum vtiq3 ſentiremus vt nunc in aere ſentimus ꝛ aqua. Nunc enim videmur res ipſas tāgibiles tāgē: ꝛ nullū mediū eē.

T. c. iiij ¶ Utrum igitur omniu3 ſimiliter ſit ſenſus: an aliorum aliter: ſicut nunc videtur guſtus quidē ꝛ tactus in tangendo: alij autem a longe. Hoc autem non eſt: ſed duru3 ꝛ molle per altera ſentimus: ſicut ꝛ ſonabile ꝛ viſibile ꝛ odorabile. Sed alia quidem a lōge: alia v̄o a prope. Propter qđ latet: quoniam omnia quidem ſentim⁹ per medium: ſed in his latet. Et quide3 ſicut diximus prius: ꝛ ſi per pellem ſentiremus oia tāgibilia ignorato q̄m ꝓhibet: ſimiliter vtiq3 haberemus ſicut ꝛ nunc ꝛ in aq̄ ꝛ in aere. Putamus. n. nūc ipſa tāgere: ꝛ nihil eē ꝑ medium.

¶ Oſtēdit dr̄ia3 inter tactū ꝛ guſtū: ꝛ alios ſenſus. Et primo excludit quādā dr̄iam extimatā. Scđo ponit dr̄ia3 verā ibi (Sed differet.) Dicit ergo p̄ q̄ ex quo tactus habet me⁹ extraneum ꝯſiderandū eſt. vtꝝ diuꝫ ſenſibiliū ſiue ſilr ſenſus: aut diuerſoꝝ diuerſimode ſicut in ꝓōptu vī hic eſſe dr̄ia q̄ guſtus ꝛ tactus ſentiāt ex eo q̄ īmediate tāgant. alij aūt ſenſus ſentiāt de lōge ſua ſenſibilia non tāgēdo ipſa. Sed h̄ nō eſt verꝝ q̄ ſic differant: ſed durꝝ ꝛ molle ꝛ alias q̄litates tangibiles ſentimus (ꝑ altera) .i. ꝑ media extranea. ſicut ꝛ obiecta alioꝝ ſenſuu3: ſicut ſonabile viſibile ꝛ odorabile. Sed iſta ſenſibilia ſunt a lōge q̄nq3 a ſenſu. guſtabilia aūt ꝛ tāgibilia ſunt de prope. intantū q̄ mediū eſt q̄ſi impceptibile ꝑꝑ paruitatē: ꝛ iō mediū latet. Oīa enim ſenſibilia ſentimus per medium ex̄neū: ſ3 ī guſtabilib⁹ ꝛ tāgibilib⁹ latet: q2 ſicut p̄us dixi mus ſi ꝑ aliquā pellē nobis circūpoſitā omnia tangibilia ſentiremus ignorato q̄ aliquid eſſet prohibens: ſimiliter nos haberemus ad ſentiendum per medium: ſicut ꝛ nunc nos habemus ſentiētes in aqua ꝛ in aere. Putam⁹ eni3 nunc q̄ tangamus ſenſibilia ipſa ꝛ nihil ſit mediū. ¶ Deinde cum dicit

¶ Intereſt autem inter tangibile: ꝛ ea que ſonant: ꝛ viſibilia. Nā hec quide3 ſentimus: medio in nos aliquid agente. At tangibilia ſentimus nō a medio: ſ3 vna cum ipſo medio moti: vti ſit cum quiſpiam per clipeum eſt percuſſus. Non enim percuſſus clipe⁹ percuſſit: ſed ſit vt ambo ſint ſimul percuſſi: clipe⁹ atq3 miles.

¶ Sed differt tāgibile a viſibilib⁹ ꝛ ſonatiuis: T. c. iiij quoniam illa quidem ſentimus ex eo q̄ mediū mouet aliquid nos: tangibilia v̄o nō a medio: ſed ſimul cum medio: ſicut per clipeū percuſſus. Non eni3 clipe⁹ ꝑcuſſus pri⁹ ꝑcuſſit: ſed ſimul accidit vtraq3 percuti.

¶ Excluſa falſa dr̄ia ponit verā. ꝛ dicit q̄ tāgibilia differūt a viſibilibus ꝛ ſonatiuis ex eo q̄ illa ſenſibilia ſentimus per h̄ q̄ mouēt mediū: ꝛ iterꝝ mediū mouet nos: ſ3 tāgibilia ſentimus per mediū extraneū non quaſi moti a medio extraneo: ſed ſimul cū me⁹ mouemur a ſenſibili. Sicut p3 de eo q̄ percutiť per clipeū. Nō eni3 accidit ſic q̄ clipe⁹ percuſſus ꝑcutiat: ſ3 q2 ſimul accidit vtrūq3 percuti. ¶ Qđ aūt h̄ dr̄ (ſimul) non eſt intelligendu3 ſm ordinē tp̄is tm̄: q2 ēt in viſu ſimul moueť mediū ab obiecto: ꝛ ſenſus a me⁹. ſit enim viſio ſine ſucceſſione. Perceptio aūt ſoni ꝛ odoris cum ſucceſſione aliqua vt in li° de ſenſu ꝛ ſenſato diciť. Sed hoc referēdū eſt ad ordinem cāe. In alijs enim ſenſibus imutatio medij eſt cā q̄ immutetur ſenſus: nō aūt in tactu. Nā in alijs ſenſibus me⁹ eſt ex neceſſitate: in tactu aūt q̄ſi ꝑ accn̄s inq̄tū accidit corpora ſe tāgētia eē humectata. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Omnino autem vt aer ꝛ aqua ſeſe habent ad viſu3 ꝛ auditum: atq3 olfatū: ſic caro ac lingua ſeſe ad huius inſtrumentum ſenſus habere videntur. Atq3 nec ibi profecto: nec hic perceptio ſenſus fiet: cu3 inſtrumēto ſenſus a re ſenſibili tangitur: vt ſi quiſpiam ſuper extremum oculi corpus poſuerit album. Ex quo etiā plane patet inſtrm̄ ſenſus ipſius quo res percipiuntur tangibiles intus eſſe collocatū vt diximus. Sic enim ꝛ hoc ſenſus fiet: id porro qđ i ceteris ſen

ſibus fieri ſolet. Senſibiliū enī ſi in ipſis īſtrumētis ponantur ſenſuū: nō fit (vt patet) ꝑceptio. At ſi ſuꝑ carne ponaꝛ tāgibile: fit: vt docet expꝛientia ſenſus. Quare ſine dubio ipſa caro medium eſt in tactu.

T.c.116. ¶ Omnino autem videtur caro ⁊ lingua: ſicut aqua ⁊ aer ad viſum ⁊ auditum ⁊ olfatū ſe habent ſic ſe habere ad ſenſitiuuꝫ ſicut illoꝝ vnū quodqꝫ. Ipſo aūt ſenſitiuo tacto neqꝫ ibi neqꝫ hic fiet vtiqꝫ ſenſus: vt ſi quis ponat corpus album in oculum vltimuꝫ. Quare ⁊ manifeſtū ꝙ intus ſit tangibilis ſenſitiuum: ſic enim vtiqꝫ accidit ꝙ quidem in alijs. Appoſita enim ſuꝑ ſenſitiuum non ſentiunt: Super autem carneꝫ poſita ſentiunt quare medium tactui caro.

¶ Determinat de ſenſu tactus ſm̄ vitatē. Et p̄mo ꝗtum ad meū. Scđo ꝗtū ad q̄litatē organi. ibi (Tāgibiles quidē.) Tertio ꝗtū ad obiectū qđ ꝑcipiꝛ ſenſu. ibi (Amp. aūt.) Dicit ergo p̄ ꝙ ita videtur ſe habere caro ⁊ lingua ad organū ſenſus tactus: ſicut ſe hn̄t aer ⁊ aq̄ ad organū viſus auditus ⁊ olfatus. In nullo enim iſtoruꝫ ſenſuum pōt fieri ſenſus ſi tangaꝛ organū. vt ſi quis ponat aliqđ corpꝰ albū ī ſuꝑficie oculi nō vi. Vn̄ māifeſtū ē ꝙ organū ſenſitiuū in ſenſu tactus ſit intus. Sic eniꝫ accidit in hoc ſenſu ſicut ⁊ in alijs. Nō enim ſentiūt aīalia ſenſibilia appoſita ſuper organū ſenſus. Sentiūt aūt ſenſibilia poſita ſuper carnē: q̄re manifeſtū eſt ꝙ caro non eſt organum ſenſus: ſed medium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At qui ea tactu ꝑcipiūꝛ q̄ corporis ſunt: vt corpus eſt differētie. Dico aūt differētias eas q̄ rerū elemēta diſtinguūt: calidū: frigidū: ſiccū: ac humidū: de quibus antea diximꝰ ījs in locis: in quibus de elementis ipſis tractauimus. Inſtrumētū aūt id quo dicte q̄litates ſentiūꝛ: ⁊ ī quo primo ſenſus is collocaꝛ: queꝫ appellare ꝯſueuimus tactū: ꝑs ea ſane eſt q̄ eſt potētia talis. Sentire nāqꝫ pati quoddam ē: vt diximus. Quare id qđ agit: tale illud facit: cū ſit potētia: quale ē ipſuꝫ actu. Quocirca ſimile calidū atqꝫ frigidū: ⁊ durū ac molle nō ſentimus. Sed exuꝑatiōes: quia ſenſus eſt quaſi mediocritas quedā ꝯtrarietatis: eis que ī ipſis ſenſibilibꝰ ineſt. Et ꝓꝑ hoc ſenſibilia ipſa diſcernit. Nam mediū ipſuꝫ extremoꝝ ē index: fit.n. ad vtrūqꝫ ipſoꝝ alteꝝ extremoꝝ. Atqꝫ vt id qđ albū, nigrūqꝫ ꝑcepturū ē ſenſu neutruꝫ ipſoꝝ actu: ſed potētia ſit vtrūqꝫ oportet: ⁊ in ceteris eodē mō: ſic ⁊ in tactu neqꝫ calidū: neqꝫ frigidū id actu ſit oportet: ſed vtrūqꝫ potētia: qđ vtrūqꝫ eſt ꝑceptuꝝ.

T.c.117 ¶ Tangibiles quidē igitur ſunt differentie corporis ſm̄ ꝙ corpus. Dico autē differētias quibus elementa determināt calidū frigidū: humidum: ſiccum: de quibus prius dictum eſt ī his que de elemētis. Senſitiuum autem ipſarum qđ tactiuum: ⁊ in quo ſenſus vocatus tactus ē

T.c.118 primo: ꝙ potētia huiuſmodi pars eſt. ¶ Sentire enim pati quoddam eſt. Quare faciens q̄le ipſum actu huiuſmodi illud facit cum ſit potentia. Unde ſimiliter calidū ⁊ frigidū aut durum ⁊ molle non ſentimus: ſed excellentias tanquā ſenſu velut medietate quadā exiſtēte eius que in ſenſibilibus contrarietatis. Et propter hoc diſcernūt ſenſitiua ſenſibilia: mediū enim diſcretiuū eſt. Fit enim ad vtrūqꝫ ipſorū alteꝝ

vltimorū. ¶ Et oportet ſicut debēs ſentire album ⁊ nigrū neutrū ipſoꝝ debere eſſe actu: potētia ꝟo vtrūqꝫ: ſic autem ⁊ in alijs: ⁊ in tactu neqꝫ calidum neqꝫ frigidum. T.c.119.

¶ Oſtēdit q̄le ſit organū tactꝰ. ⁊ dicit ꝙ tāgibiles qualitates ſunt dr̄ie corꝑis ſm̄ ꝙ eſt corpus. i. dr̄ie quibus elemēta diſtinguūꝛ abinuicē. ſ. cali. frigi. humi. ⁊ ſic. de quibus dictū eſt in his que ſunt de elemētis: id eſt in liº de generatione ⁊ corruptione. Manifeſtū eſt aūt ꝙ organuꝫ tactus ⁊ in quo primo fundatur ſenſus qui diciꝛ tactus: eſt quedam pars que eſt in potētia ad huiuſmodi q̄litates. Organū eni ſenſus patiꝛ a ſenſibili: qꝛ ſentire eſt pati qđdā: vnde ſenſibile qđ eſt agens: facit ipſuꝫ eſſe tale ī actu quale eſt ſenſibile: cū ſit in potētia ad hoc. Et propter h̄ organū tactus nō ſentit illā qualitatē ſꝫ quā eſt in actu. Nō enim ſentimus id qđ eſt calidū aut frigidū: durum: aut molle: ſm̄ illuꝫ modū quo hec inſunt organo tactus: ſed ſentimus excellētias tāgibiliū: q̄ſi organo tactus cōſtituto in aliqua medietate inter cōtrarias tangibiles q̄litates. Et propter hoc organū tactus diſcernit extrema tangibiliū. mediū enim eſt diſcretiuū extremoꝝ. poteſt enim pati ab vtroqꝫ extremorū eo ꝙ dū comparatur ad vnū: ſe hꝫ in rōne alterius: ſicut tepidū in cōparatiōe ad calidū eſt frigidū. In cōparatiōe ad frigidū eſt calidū. vnde mediū patitur ab vtroqꝫ extremoꝝ: cuꝫ ſit quodāmō vtriqꝫ cōtrariū. Et oportet ꝙ ſicut organū qđ debet ſentire album ⁊ nigrū: neutrum ipſorum habet actu. ſed vtrūqꝫ in potētia: ⁊ eodē modo in alijs ſenſibus: ſic etiaꝫ ſe habeat in ſenſu tactꝰ: vt. ſ. organū neqꝫ ſit calidū neqꝫ frigidum actu: ſed potentia vtrūqꝫ. Aliter tamen accidit hoc circa tactum: ⁊ circa alios ſenſus. Nā in viſu organū viſus eſt in potentia ad albū ⁊ nigrū denudatū a toto genere albi ⁊ nigri. eſt enim penitus carens colore. Sed organū ⁊ medium tactus nō poteſt denudari a toto genere calidi ⁊ frigidi humidi ⁊ ſicci: componiꝛ enim ex elemētis quoꝝ he ſunt ꝓprie q̄litates. Sed ſic fit in potentia organū tactus ad ſua obiecta inq̄tū eſt meū inter ꝯ̄ria. Meū enim eſt in potētia ad extrema. Et propter hoc quāto aīal habet complexionē magis reductam ad medium: tāto habet meliorē tactū. Vn̄ homo inter oīa aīalia eſt melioris tactꝰ: vt ſupra dictū eſt. ¶ Deinde cū dicit. T.c.94 ⁊ in li. dē ſenſu ⁊ ſenſato.

¶ Preterea vt viſus viſibilis ac inuiſibilis quodāmō ē: vti diximꝰ: ceteriqꝫ ſenſus oppoſitoꝝ ſilr̄: ſic ēt eſt tāgibilis ac ītāgibilis tactꝰ. Intāgibile āt ē ēt id qđ exiguā admodū differētiā tāgibiliū hꝫ quale paſſus eſt aer: ⁊ exuperationes etiam tangibiliū: qualia ſūt ea que corrumpere poſſunt. De ſenſuuꝫ igitur vnoquoqꝫ dictū ſit hoc modo quaſi figura. Lec. 8.

T.c.120 ¶ Amplius autem ſicut viſibilis ⁊ inuiſibilis erat quodāmodo viſus: ſimiliter autem ⁊ reliqui oppoſitorum: ſic ⁊ tactus ⁊ tangibilis ⁊ intangibilis. Intangibile autem paruaꝫ omnino habens differentiam tangibiliuꝫ: vt paſſus eſt aer. Et tangibiliū excellentie ſicut corruptiua.

T.c.izi ⁋Scđm quidem igitur vnumquenqꝫ ſenſuꝫ dictum eſt figuraliter.

⁋Determinat de eo qđ percipit̃ per tactũ. ⁊ dicit ꝙ ſicut eſt viſus quodãmodo viſibilis ⁊ inuiſibilis ⁊ ſicut alij ſenſus ſunt oppoſitoꝝ vt auditus ſoni ⁊ ſilẽtij: ſic ⁊ tact⁹ eſt tãgibilis ⁊ itãgibilis. Intãgibile aũt dr̃ dupliciter: aut illud qđ hꝫ excellẽtiã: ita ꝙ corrũpit ſenſuꝫ ſicut ignis: aut illud qđ hꝫ paꝝ de q̃litate tãgibili ſicut aer. Utrũqꝫ enim dicitur intangibile quaſi male perceptibile ſenſu tactus. ⁋Ultimo aũt q̃ſi epilogãdo ꝯcludit ꝙ (figuraliter) id eſt in quadam ſũma dictum eſt de ſenſibilibus ſm̃ vnumquẽqꝫ ſenſum. De eis enim ſpecialiter in lib⁹ de ſenſu ⁊ ſenſato determinatur.

⁋Hoc aũt vniuerſalr̃ accipere de oĩ ſenſu opꝫ: ſenſum inquã id eſſe qđ ſenſibiles ſine mã formas ſuſcipere põt: ⁊ perinde atqꝫ anuli ſignuꝫ ſine ferro vel auro ſuſcipit cerã: ſuſcipit aũt eneũ vel aureũ ſignũ: ſꝫ nõ es aut aurũ: neqꝫ ſignũ vt eſt aureũ eneumue. Simili patit̃ ⁊ ſenſus vniuſcuiuſqꝫ ſenſibilis mõ ab eo qđ habet colorẽ: aut ſonũ: aut ſaporẽ. Sed nõ vt vnumquodqꝫ illorum dicitur: ſed vt eſt tale ⁊ rõne.

⁋Oportet aũt vniuerſalr̃ de oĩ ſenſu accipere: qm̃ ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierũ ſine mã: vt cera anuli ſine ferro ⁊ auro recipit ſignuꝫ. Accipit aũt aureũ aut eneũ ſignũ: ſꝫ nõ iquãtũ auruꝫ aut es. Similr̃ aũt ⁊ ſenſus vniuſcuiuſqꝫ ab habẽte colorẽ aut humorẽ aut ſonũ patit̃: ſꝫ nõ inquantũ vnũquodqꝫ illorũ dicitur: ſed inquãtũ hui⁹ eſt: ⁊ ſm̃ rõnẽ. Lec. XXIIII.

POſtq̃ phs i pte pcedẽti determinauit đ ſenſibilib⁹ ſm̃ vnũquẽqꝫ ſenſum. Hic determinat de ſenſu. Et circa h̓ tria facit. Pmo oñdit qd ſit ſenſus. Scđo ꝯcludit ſolutionẽ q̃rũdã q̃onum ex diffinitiõe ſenſus poſita. ibi (Manifeſtũ aũt ex his ⁊c̃.) 3⁹ mouet q̃ſdã dubitatiões circa paſſionẽ a ſẽſibilib⁹. ibi (Dubitabit̃ aũt.) Circa p̃ᵐ duo facit. Pmo oñdit qd ſit ſenſus. Scđo oñdit qd ſit organũ ſenſus. ibi (Senſitiuũ aũt.) Dicit g̊ p̊ ꝙ h̓ opꝫ accipere vlr̃ ⁊ cõiter oĩ ſenſui ineſſe ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiu⁹ ſpecieꝝ ſine mã: ſicut cera recipit ſignum anuli ſine ferro ⁊

Obtio auro. ⁋Sed h̓ vꝫ eẽ cõe oĩ patiẽti. Oẽ enim patiẽs recipit aliquid ab agẽte ſm̃ ꝙ eſt agẽs. agẽs aũt agit ꝑ ſuaꝫ formã ⁊ nõ ꝑ ſuã mãm: oẽ igit̃ patiẽs recipit formã ſine mã. Et hoc ẽt ad ſenſum apparet. Non enĩ aer recipit ab igne agẽte mãm ei⁹ ſed formã. Nõ igit̃ videt̃ h̓ ꝓpriuꝫ

Solo eẽ ſenſus ꝙ ſit receptiuus ſpeꝝ ſine mã. ⁋Dñm igitur ꝙ lꝫ h̓ ſit cõe oĩ patiẽti ꝙ recipiat formã ab agẽte: differẽtia tñ eſt i modo recipiẽdi. Nam forma que in patiente recipit̃ ab agẽte: qñqꝫ qdẽ hꝫ eũdẽ modũ eſſendi i patiẽte quẽ hꝫ in agẽte: ⁊ h̓ qdẽ ꝯtigit qñ patiẽs hꝫ eãdem diſpõnẽ ad formã quã hꝫ agẽs. qđcũqꝫ enim recipit̃ i altero: ſm̃ modũ recipiẽtis recipit̃. Un̄ ſi eodẽ mõ diſponat̃ patiẽs: ſicut agẽs: eodẽ modo recipit̃ forma in patiẽte ſicẽ erat in agẽte: ⁊ tũc nõ recipit̃ forma ſine mã. Lꝫ n. illa ⁊ eadẽ mã numero q̃ eſt agẽtis nõ fiat patiẽtis: fit tñ quodãmõ eadẽ inquãtũ ſimilẽ diſpõnẽ mãlẽ ad formã acq̃rit ei que erat in agẽte. Et hoc mõ aer patit̃ ab igne: ⁊ q̊cq̊d patit̃ paſſione nãli. Qñqꝫ v̊o forma recipit̃ i patiẽte ſm̃ aliũ modũ eſſendi q̃ꝫ ſit in agente: q꞉ diſpoſitio nãlis patientis ad recipiẽdũ nõ eſt ſimilis diſpõni mãli que eſt in agẽte. Et ideo forma recipit̃ in patiente ſine mã: inquãtũ patiẽs aſſimilat̃ agẽti ſm̃ formaꝫ: ⁊ nõ ſm̃ mãm. Et per hũc modũ ſenſus recipit formã ſine mã: q꞉ alterius modi eẽ hꝫ forma in ſenſu: ⁊ in re ſenſibili. Naꝫ in re ſenſibili hꝫ eẽ nãle: in ſenſu aũt hꝫ eſſe intẽtionale ⁊ ſpirituale. Et ponit̃ ꝯueniẽs exemplũ de ſigillo ⁊ cera. Nõ enim eadẽ diſpoſitio eſt cere ad imagineꝫ: que erat in ferro ⁊ auro. Et ideo ſubiũgit ꝙ cera accipit ſignuꝫ. i. imaginẽ ſiue figurã aureã aut eneam: ſed nõ inquãtũ eſt aurũ aut es. Aſſimilat̃ eniꝫ cera aureo ſigillo quãtum ad imaginẽ: ſed nõ quãtũ ad diſpoſitionẽ auri. Et ſimiliter ſenſus patit̃ a ſenſibili habẽte colorẽ aut humorẽ. i. ſaporẽ: aut ſonũ: ſed nõ inquãtũ vnũquodqꝫ illoꝝ dicit̃. i. nõ patit̃ a lapide colorato inquãtũ lapis: neqꝫ a melle dulci inquãtũ mel: q꞉ in ſenſu non fit ſimilis diſpoſitio ad formã q̃ eſt in ſubiectis illis: ſed patit̃ ab eis inq̃ꝫtũ h⁹ vel inq̃ꝫtũ coloratũ vel ſaporoſuꝫ: vel ſm̃ rõnẽ. i. ſm̃ formã. Aſſimilat̃ enĩ ſenſus ſenſibili ſm̃ formã: ſed non ſm̃ diſpoſitionem materie. ⁋Deinde cum dicit.

⁋Inſtrumẽtũ aũt id ſenſus eſt p̊mũ: in quo eſt talis vis atqꝫ potẽtia collocata: atqꝫ ſunt ideꝫ. Ratio v̊o nõ eſt eadẽ: ſed diuerſa. Nã id qđ ſentit aliq̃ eſt magnitudo: nõ tamẽ rõ ſenſitiu: neqꝫ ſenſus eſt magnitudo: ſed eſt quedã ratio potentiaqꝫ illius.

⁋Senſitiuuꝫ aũt primũ eſt in quo huiuſmodi potẽtia. Eſt qdẽ igit̃ idẽ: ſꝫ eſſe alterũ eſt. Magnitudo qdeꝫ enĩ quedã erit: qđ ſenſum patit̃. Non tamẽ ſenſitiuo eſſe neqꝫ ſenſus magnitudo eſt: ſed ratio quedam ⁊ potentia illius. t.c.izz.

⁋Determinat de organis ſenſus. Quia enĩ dixerat ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiu⁹ ſpecierũ ſine mã: qđ ẽt itellectui cõuenit. poſſet aliq̇s credẽ ꝙ ſenſus nõ eẽt potẽtia in corpe: ſicut nec itellect⁹. Et iõ ad h̓ excludenduꝫ aſſignat ei organũ: ⁊ dicit ꝙ p̊ᵐ ſenſitiuũ. i. p̊muꝫ organũ ſenſus eſt in quo eſt potẽtia hui⁹: que. ſ. eſt ſuſceptiua ſpecierum ſine mã. Organũ enim ſenſus cũ potẽtia ipſa vtputa oculus eſt idẽ ſubto: ſed eſſe aliud eſt: q꞉ rõne differt potentia a corpore. Potẽtia enĩ eſt q̃ſi forma organi: vt ſupra traditũ eſt. Et iõ ſubdit ꝙ (magnitudo). i. organũ corporeuꝫ eſt (qđ ſenſum patit̃). i. qđ eſt ſuſceptiuum ſenſus ſicut mã forme. Nõ tamẽ eſt eadẽ rõ magnitudinis ⁊ ſenſitiui ſiue ſenſus: ſed ſenſus (eſt quedaꝫ rõ). i. ꝓportio ⁊ forma ⁊ potẽtia illi⁹. ſ. magnitudinis. ⁋Deinde cum dicit. Lec. x.

⁋Patet aũt ex his ⁊ cur ſenſibiliũ ex rõne ſenſum inſtrumenta corrũpũt. Nã ſi mot⁹ ſit vehemẽtior inſtrumẽtiqꝫ ſenſus ſuperet vires diſſoluit̃ ratio. Id autẽ erat ſenſus. Diſſoluiturqꝫ perinde atqꝫ ꝯcent⁹ intẽtioneꝫqꝫ vehemẽter fides pulſant̃. Patet p̃terea ⁊ quã ob cãm nõ ſentiũt plãte tametſi partẽ aliq̃ꝫ hñt aĩe: atqꝫ ab ipſis tãgibilibus patiunt̃. Frigeſcũt. n. ⁊ caleſiũt. vt pꝫ. Nã hui⁹ cã eſt mediocritatẽ nõ hẽre: neqꝫ principiũ tale: vt ſenſibiliũ ſine materia ſuſcipiant formas: ſed cũ materia patiant̃.

⁋Manifeſtũ aũt ex his ⁊ ꝓpter qd ſenſibiliuꝫ excellẽtie corrumpũt ſenſitiua. Si nãqꝫ ſit fortior ſenſitiuo motus. ſoluit̃ ratio. Hoc aũt erat ſenſus: ſicut ⁊ ſymphonia ⁊ tonus pcuſſis fortiter chordis. Et ꝓpter quid plante nõ ſentiunt habẽtes quãdã partẽ aĩalẽ: ⁊ patiẽtes a tãgibilibus. Etenĩqꝫ frigeſcũt ⁊ caleſcũt. Cauſa enĩ t.c.iz3.

nõ habere

non habere medietatem neqꝫ huiuſmodi principium poſſibile recipere ſpecies ſenſibilium: ſed pati cum materia.

¶ Ex premiſſis concludit ſolutionem quandam duorũ que poſſent queri: ⁊ dicit ꝙ manifeſtuꝫ eſt ex predictis: propter quid excellentia ſenſibilium corrumpat organa ſenſuum. Oportet enim in organis ſentiendi ad hoc ꝙ ſentiatur eſſe (quandam rationem) .i. proportionem vt dictum eſt. Si ergo motus ſenſibilis fuerit fortior ꝙ̃ organum natum ſit pati: ſoluitur proportio ⁊ corrumpitur ſenſus qui conſiſtit in quadam porportione organi vt dictum eſt. Et eſt ſimile ſicut cum aliquis fortiter percutit chordas ſoluitur ſymphonia ⁊ tonus inſtrumẽti qui in quadam proportione conſiſtit. Manifeſta eſt etiã ex ꝑdictis ratio alterius q̃ſtionis (ꝓpter qd) .ſ. plante nõ ſentiũt. cũ tñ hẽant quãdã ptẽ aĩe: ⁊ patianẽ a quibuſdã ſenſibilib⁹ .ſ. a tãgibilib⁹. Manifeſtũ eſt enĩ ꝙ caleſcunt ⁊ infrigidantur. Cauſa igitur quare nõ ſentiunt eſt: q2 nõ eſt in eis illa ꝓportio que requirit̃ ad ſentiendum. Nõ enĩ habent medietatẽ ſm cõplexionem inter tangibilia: que requiritur ad organum tactus: ſine quo nullus ſenſus eſſe põt: ⁊ ideo nõ habẽt in ſe huiuſmodi ꝑncipium qđ põt recipere ſpecies ſine (materia) .ſ. ſenſum. Sed accidit ei pati cum materia .ſ. ſm materialeꝫ tranſmutationem. ¶ Deinde cum dicit.

Cur' excellẽs ſenſibile corrũpat ſenſum.

Cur plantę nõ ſentiant.

¶ Dubitabit autem quiſpiaꝫ: ſi poſſit id ab odore pati quod olfacere nequit: aut id a colore quod haud quaq̃ꝫ videre poteſt: ⁊ in ceteris ſimili modo.

Tex.c.125. ¶ Dubitabit aũt aliq̇s: ſi patiat̃ aliqd ab odore: ꝙ ĩpoſſibile eſt olfatũ hẽre: aut a colore nõ poſſibile videre. Similiter aũt ⁊ in alijs.

¶ Mouet quãdam dubitationẽ circa paſſionẽ a ſenſibilibus: q2 enim dixerat ꝙ plante patiunt̃ a q̇buſdã ſenſibilib⁹. ꝑmo mouet dubitationẽ: vtrũ ab alijs ſenſibilib⁹ aliqd poſſet pati qđ nõ habet ſenſum: puta ab odore: qđ nõ habet olfatuꝫ: a colore qđ nõ habet viſum: a ſono qđ non habet auditum. ¶ Secundo ibi.

¶ Quod ſi odorabile ſit odor: ſi quid in odoratum agit: odor profecto agit. Quare fieri nequit vt ab odore quicq̃ꝫ patiatur eoruꝫ que olfacere neque ſit. Eadem eſt ⁊ in ceteris ratio. Nec etiaꝫ fieri poteſt: vt a ſenſibilibus quicq̃ꝫ patiatur eorum que ſentiri poſſunt: niſi vt quodqꝫ eſt ſenſitiuum.

¶ Si autẽ olfatibile odor: ſi aliquid facit olfatuꝫ: odor facit. Quare ĩpoſſibilium olfatũ habere: nihil poſſibile pati ab odore. Eadem aũt ratio ⁊ in alijs: neqꝫ poſſibilium: ſed inquantum vnumquodqꝫ ſenſitiuum.

¶ Inducit duas rõnes ad oſtẽdẽdũ ꝙ nõ: q̃rũ ꝑma talis eſt. Quia ꝓpriũ olfatibilis eſt facere olfatũ. odor aũt facit olfatibile. ergo ſi aliqd facit olfatũ: facit hoc per odorem. Uel ſm aliã lrãm odor facit olfatuꝫ. Propria igit̃ actio odoris ĩquãtũ odor eſt qđ facit olfatũ: ſiue facere. Ex quo ſequit̃ ꝙ ſuſcipiens actionẽ odoris inquãtum odor: hẽt ſenſum olfatus. Qđ ergo nõ hẽt ſenſum olfat⁹ nõ põt pati ab odore: ⁊ eadem ratio videtur de alijs: ꝙ nõ ſit quorũcũqꝫ: poſſe pati a ſenſibilibus: ſed ſolum habentium ſenſum. ¶ Secũdam rationem ponit. ibi.

¶ Id ita eſſe patere poteſt ⁊ hoc etiam pacto. Nam neqꝫ lumen ⁊ tenebre neqꝫ ſonus neqꝫ odor in corpore quicq̃ꝫ agit. Sed ea nimiruꝫ in quib⁹ ſunt ipſa. Aer enim qui eſt cum tonitruo ſcindit lignum.

¶ Simul autem manifeſtũ eſt ⁊ ſic. Neqꝫ eniꝫ lumen ⁊ tenebra neqꝫ ſonus neqꝫ odor quicq̃ꝫ facit in corpora: ſed in quibus eſt: vt aer qui cũ tonitruo ſcindit lignum. T.c.126

¶ Et dicit ꝙ hoc qđ ꝑma ratio cõcludit: manifeſtum eſt per experimentum: q2 lumen ⁊ tenebra ⁊ odor ⁊ ſonus nullũ effectũ faciũt in corpora inſenſibilia: niſi forte per accidens inquãtum corpora habentia huiuſmodi qualitates aliquid agunt: ſicut aer qui quãdo eſt tonitruum ſcindit lignum. Lignum enim patitur: nõ a ſono per ſe loquendo: ſed ab aere moto. ¶ Tertio ibi.

¶ At enim tangibilia ſaporeſqꝫ agunt. Si enim non agerent: a quonã inaiata paterent̃ atqꝫ alterarent̃.

¶ Sed tangibilia ⁊ humores faciunt. Si eniꝫ non: a quo vtiqꝫ patient̃ inaiata ⁊ alterabunt̃.

¶ Oſtendit aliter eſſe de qualitatibus tangibilibus ⁊ dicit ꝙ (tangibilia ⁊ humores) .i. ſapores faciunt quendam effectum in ſenſibilibus. Sed hoc itelligendum eſt de ſaporibus: non inquantum ſapores ſunt: ſed inquantum guſtabile eſt quoddam tangibile: ⁊ guſtus eſt q̇daꝫ tactus. Si enim corpora inſenſibilia non paterentur a qualitatibus ſenſibilibus: non eſſet ponere a quo paterent̃ ⁊ alterarent̃ corpora inanimata. Nã tãgibilia ſunt q̃litates actiue ⁊ paſſiue elementorum ſm quas accidit vniuſr alteratio in corporibus. ¶ Quarto ibi.

¶ Quid igitur agunt ne ⁊ ſenſibilia illa? At vt videtur: non omne corpus ab odore pati ſonoq̃ꝫ poteſt: ⁊ ea que patiuntur terminis vacant: ⁊ nõ manet: vt aer. Olet enim ipſe tanq̃ꝫ aliquid paſſus.

¶ Ergone ⁊ illa faciũt. Aut non omne corpus paſſiuum ab odore ⁊ ſono: ⁊ patientia indeterminata non manent. vt aer. Fetet eniꝫ ſicut patiens aliquid. Tex.c.127.

¶ Oſtendit etiam ꝙ alia ſenſibilia agunt in quaſdam res inanimatas: ſ3 non in omnes: dicens (ergo ne ⁊ illa) .ſ. ſenſibilia alia: faciunt aliquem effectum ⁊ olfatum in res inanimatas: quaſi dicat ſic. Sed tamen non omne corpus paſſiuum eſt ab odore ⁊ ſono: ſicut omne corpus paſſiuuꝫ eſt a calore ⁊ frigore. Sed ab iſtis ſenſibilibus pati poſſunt ſola corpora indeterminata: ⁊ que non manent: vt aer ⁊ aqua que ſunt humida ⁊ nõ bene determinabilia termino ꝓprio. Et ꝙ aer poſſit pati ab odore manifeſtum eſt: q2 aer fetet: ſicut aliquid patiens ab odore. Alia littera hẽt (feret) q2 .ſ. mediantibus alijs ſenſibilibus deferunt ſpecies ad ſenſum. Ratio aũt hui⁹ diuerſitatis eſt: q2 qualitates tangibiles ſunt cauſe aliorũ ſenſibiliũ: ⁊ ideo habẽt plus de virtute actiua: ⁊ poſſunt agere in quecũqꝫ corpora. Sed alia ſenſibilia que hñt minus de virtute actiua: non poſſunt agere niſi in corpora valde paſſibilia. Et ſimilis etiã rõ eſt de luce corpoꝝ celeſtium que alterant inferiora corpora. ¶ Quinto ibi.

¶ Quid aliud eſt olfacere quidem preter idipſum: aliquid inquam pati. At enim olfacere quidem ſentire eſt. Aer autem paſſus cito ſenſibilis fit.

¶ Quid igitur eſt odorare preter pati aliquid? Aut odorẽ ſentire eſt. Aer autem patiens hoc: moꝝ ſenſibilis fit.

¶ Soluit ratioñē ſupra poſitā dicens:qꝛ ſi aliquid patiť ab odore qð nō odorat:qd eſt odorare niſi pati aliquid ab odore. Et reſpondet ꝙ odorare eſt ſic aliquid pati ab odore ꝙ ſentiat odorē. Aer aūt nō ſic patitur vt ſentiat: qꝛ nō hēt potētiā ſenſitiuā:ſed ſic patiť vt ſit ſenſibilis: inquantū.ſ.eſt medium in ſenſu.

¶ Ariſtotelis ſtragyrite de aīa text⁹ libri tertij.

Enſum autē nullum aliū eſſe preter hos quinque.i.viſum inquā auditū odoratuꝫ guſtū ⁊ tactū:ex hiſce profecto que nunc deinceps dicemus credere quiſpiaꝫ pōt. Quod autem non ſit ſenſus alius preter quinque. Dico autem hos viſum:auditum:olfatum:guſtū: tactum:ex his crederet aliquis.

¶ Diui Thome Aquinatis in tertium librum de anima Ariſtotelis preclariſſima commentaria Lectio. I.

Tex.c. 128.

Ic incipit Liber terti⁹ apud grecos, Et ſatis rōnabiliť:ex hinc enī Ariſto.ad inquirendū de itellectu accedit. Fuerūt.n.aliq qui poſuerūt ſenſuꝫ ⁊ intellectū eſſe idē. Manifeſtū eſt aūt ꝙ itellectus nō eſt aliqd de ſenſib⁹ exteriorib⁹ de qbus iam dictum eſt:ex eo ꝙ nō coartať ad vnū genus ſenſibiliū cognoſcendū:vnde reſtat inqſitio vtruꝫ in parte ſenſitiua ſit aliq̄ alia potētia cognoſcitiua:vt ex hoc poſſit accipi. verū itellectus ſit aliquo mō ſenſus. Diuidiť ḡ pars iſta in partes tres. In p° inquirit an ſit aliquis alius ſenſus pter qnque ſenſus exteriores de quib⁹ iam dctū eſt. In z° oſtendit ꝙ intellectus ⁊ ſenſus nullo mō ſunt idē.ibi (Qm̄ aūt duabus.) In 3° oſtēſo ꝙ itellect⁹ nō ſit ſenſus determinat de parte aīe itellectiua.ibi (De parte autē aīe.) Prima diuidiť in duas partes. In p° oſtēdit ꝙ nō eſt alius ſenſus ꝓprius pter quinque iam dictos. In z° oſtendit pter ſenſus ꝓprios eſſe ſenſum cōem.ibi (Qm̄ aūt ſentimus.) Circa p^m duo facit. Primo oſtēdit ꝙ nō ſit alius ſenſus pter quinque. Scđo oſtēdit q̄re ſunt plures ⁊ nō vnus tm̄.ibi (Inquirit aūt.) Circa p^m duo facit. Primo oſtēdit ꝙ nō ſit alius ſenſus pter quīque qui ſit cognoſcitiuus ſenſibiliū ꝓprioꝝ. Scđo oſtēdit ꝙ nō eſt alius ſenſus pter qnque:cui⁹ obiectū ſunt ſenſibilia cōmunia.ibi (At vō neqꝫ.) Circa p^m vtiť tali rōne. Quicūqꝫ hēt aliqð organū ſenſus per qð nata ſunt cognoſci aliqua ſenſibilia:cognoſcit oīa illa ſenſibilia per organum illud:ſed aīalia pfecta habēt oīa organa ſenſus.ergo cognoſcunt oīa ſenſibilia. Cū igiť nō habēt niſi qnque ſenſus:nō erit alius reſpectu ꝓprioꝝ ſenſibiliū pter quinque ſenſus. Circa hanc rōnē hoc mō ꝓcedit. Primo proponit qð intendit dicens:ꝙ ex his que ſequunť pōt aliquis ſufficienter ad credendum moueri ꝙ nō ſit ſenſus preter quinque iam dictos. ¶ Secundo ibi.

¶ Nam ſi nūc ſenſum oīs ci⁹ habemus cuius ſenſus eſt tactus:oēs nāqꝫ rei tangibilis vt eſt tangibilis affectus nobis ſunt ſenſibiles tactu:nullus vtiqꝫ tactus vel guſtus vel olfatus vel audit⁹ vel viſus deeſſe nobis videť. Preterea ſi ſenſus nobis deficiat aliquis:⁊ inſtrumētū neceſſe eſt illius nobis deeſſe. Preterea omnis ſenſus per mediū ſentit vt patuit. Mediū aūt aut cōiunctū:aut ſciunctuꝫ externumqꝫ eſſe neceſſe eſt. At nos habemus vtrūqꝫ:⁊ id inquā qð eſt cōiunctū:quo quidē tangētes ſentiamus ſenſibilia tactu:⁊ ēt per qð eminus nō tangentes ſentimus. Id vō duplex eſt ſpatiū ſimplex aer inquam ⁊ aqua. Res aūt ita ſeſe habere videť:vt ſi ſenſibilia plura diuerſa genere per vnū mediū ſentianť:neceſſarium ſit eū qui ſenſus inſtrumētū habeat tale ſenſitiuū illorū eſſe:vt ſi ex aere ſenſus ſit inſtrumentū: ⁊ aer ſit medium in colore ſentiendo ac ſono. Qð ſi vnū idēqꝫ per plura media ſentianť:vt color per aereꝫ atqꝫ aquā:hec enī vtraqꝫ perſpicua ſunt:is qui alterū tm̄ habet ipſorum:ſentit nimirum id qð per vtrumqꝫ ſentiri poteſt.

¶ Si enim omnis cuius eſt ſenſus tact⁹:⁊ hūc ſenſum habemus. Omnes enim tangibiles inquantū tangibiles paſſiones tactu nobis ſenſibiles ſunt. Neceſſe eſt ſiquideꝫ deficit aliquis ſenſus:⁊ organuꝫ aliquod nobis deficere. Et quecūqꝫ quidē ipſi tangentes ſentimus:tactu ſenſibilia ſunt quē exiſtimus habētes. Quicūqꝫ vō per media:⁊ nō ipſa tangentes ſimplicibus:dico aūt vt aere ⁊ aqua:habent autem ſic vt ſiquidē per vnū plura ſenſibilia exiſtentia altera abinuicem genere:neceſſe habēteꝫ huiuſmodi ſenſitiuū vtroꝛūqꝫ ſenſitiuū eſſe:vt ſi ex aere eſt ſenſitiuū:⁊ eſt aer mediū ſoni ⁊ coloris. Si vō plura eiuſdem ſint vt coloris ⁊ aer ⁊ aqua:vtraqꝫ enim diaphana:⁊ qð alterum ipſorū eſt habens ſolum ſentiet id qð per vtraqꝫ:aut qð ab ambobus. **Tex.c. 129.**

¶ Oſtēdit p̄mā ꝓpoſitionē rōnis iducte.ſ.hāc ꝙ aīal habens aliqð organuꝫ ſenſus cognoſcit oīa ſenſibilia que poſſunt ſentiri per illud organū. Et h̄ qdē manifeſtat ex ſenſu tact⁹ eo ꝙ manifeſtū eſt quot ſunt q̄litates tāgibiles. Dictū.n.eſt ſupra ꝙ q̄litates tāgibiles ſūt diē corporis elemētati inquātū hꝫ:que quidē manifeſte ſunt ex his que determinata ſunt ex elemētis. vnde manifeſtū nobis pōt eſſe ꝙ nos ſentim⁹ oēs q̄litates tāgibiles. Et ex hoc ꝯcludit per ſimile in alijs:ꝙ ſi habem⁹ aliqð organū:ꝙ habem⁹ ſenſum illoꝝ ſenſibiliū que nata ſūt cognoſci per illð organū. Hoc eſt ergo qð dicit ꝙ ſi nos habem⁹ ſenſuꝫ oīs ſenſibilis cui⁹ tact⁹ eſt pceptiu⁹ apparet ꝙ oēs paſſiones tāgibiles iquātū hꝫ a nobis ſentiuntur:neceſſe eſt vniuſr dicere ꝙ ſi deficit nobis aliqs ſenſus aliquoꝝ ſenſibiliū:ꝙ deficiat nobis aliqð organuꝫ quo nata ſunt cognoſci illa ſenſibilia:qꝛ ſi habem⁹ organum cognoſcimus ſenſibilia. Et hoc qð vniuſr dctū eſt manifeſtat exēplificādo per ſingula. Et p̄mo q̄tū ad ea que cognoſcunť abſqꝫ medio extraneo. Et h̄ eſt qð dicit ꝙ quecūqꝫ nos ſentim⁹ (tāgētes).i.abſqꝫ medio ex̄neo pñt ſentiri per organū tact⁹:ſub quo itelligiť guſt⁹ queꝫ hēmus. Sꝫ circa illa ſenſibilia que ſentimus per media ex̄nea que ſūt ſimplicia corpora.ſ.aer ⁊ aq̄:⁊ nō ſentim⁹ ea tāgēdo:illa ſic ſe hñt vt dicā:videlicet ꝙ ſi per vnuꝫ organū plura ſenſibilia diuerſa gñe adiuicē:ſentiri pñt: neceſſe eſt ꝙ q hꝫ hꝫ organū ſentiat vtrūqꝫ gen⁹. Puta ꝙ ſi aliqð organū eſt ex aere:⁊ aer pōt imutari a colore ⁊ ſono:ſequiť ꝙ qui hēt hꝫ organū pōt ⁊ ſonū ⁊ coloreꝫ percipere. Si vō econuerſo plura organa ſunt ſuſceptiua eiuſdem **Sup.t.c. 117.**

ua eiuſdem ſenſibilis:ſicut aer ⁊ aqua quorũ vtrũqȝ eſt diaphanum ſunt perceptiua coloris:ſequit ꝙ animal habens aliqđ hoꝝ poteſt percipere qđ eſt perceptibile per vtrũqȝ:ſicut per media (aut ab ambobus) ſicut ab iſtrumentis. Qđ ideo dicit:qȝ in ſenſibus qui ſentiunt ꝑ medium extraneũ organa ſunt cõformia medijs. Has autẽ cõditiones ideo poſuit:qȝ idem ſenſibile ſentitur ab aliquo aiali per aquã:⁊ ab aliquo per aerem. ſicut patet de odore. ℂ Tertio ibi.

ℂ Nam ex hiſce duobus ſimplicibus tãtũ inſtrumẽta ſunt ſenſus ex aere atqȝ aqua. Etenim pupilla ex aqua: auditus ex aere: odoratus ex horum altero cõſtat. Ignis aut nullius eſt inſtrumenti: aut cõmunis oium eſt: quippe cum ſine caliditate nihil ſit ſenſitiuum. Terra etiã aut nullius eſt inſtrumẽti: aut in tactu maxime cõmixta. Quo circa reſtat nullũ ſenſus inſtrumentũ eſſe preter aerem atqȝ aquã. Hec autẽ nõnulla nunc animaliũ habẽt. Ab ijs igitur animalium que ſunt perfecta: non imperfecta: nec mẽbris capta: omnes ſenſus habentur. Eteni ⁊ talpa ſub cetu oculos habere videt. Atqȝ ſi nullũ aliud corpus eſt preter ea que ꝑcipimus eſſe: nec vllus alius affectus preter eos qui corporibus hiſce competũt: que ſunt hic: nullus profecto deficit ſenſus.

T.c.130 ℂ Simplicium autẽ ex duobus his ſenſitiua ſolũ ſunt ex aere ⁊ aqua. Pupilla qdẽ enĩ aque: auditus vero aeris: olfatus autẽ horũ alteri⁹ eſt. Ignis autẽ aut nullius eſt: aut cõmunis oibus. Nihil eni ſine calore ſenſitiuum eſt. Terra vero aut nullius eſt: aut in tactu maxime miſcetur. Unde relinquitur nullũ eſſe ſenſitiuũ extra aerem ⁊ aquã.

T.c.131. ℂ Hec autẽ ⁊ nunc quedã habent animalia. Omnes igitur ſenſus habentur a nõ imperfectis neqȝ orbatis. videtur enim ⁊ talpa

T.c.132 ſub pelle habens oculos. ℂ Quare ſi non alterũ aliquod eſt corpus ⁊ paſſio que nullius eſt eorũ que ſunt hic corporum: neqȝ vnus vtiqȝ deficiet ſenſus.

ℂ Ponit ſcdam propoſitionẽ cum ſua manifeſtatione. ſ. ꝙ oia organa ſentiẽdi habent ab aialibus perfectis. Dic ergo ꝙ organa ſentiendi nata ſunt conſtare ex ſolis duobus ſimpliciũ corpoꝝ. ſ. ex aere ⁊ aqua: qȝ iſta ſũt magis paſſibilia: ⁊ hoc requirit cõditio organi ſenſus: vt facile imutet a ſenſibili. In pupilla eni eſt aqua: qȝ per humorẽ aqueũ in pupilla exñtẽ recipit oculus ſpẽm viſibilis.

2°.t.c.82. 83. In organo autẽ auditus eſt aer: vt ſupra dictũ eſt. Olfa-

2°.t.c.96. tus autẽ in quibuſdã attribuit aeri: in quibuſdã aque: vt ſupra dictũ eſt. Ignis autẽ ſm ſe nullius ſenſus organũ eſt: qȝ ignis eſt maxie actiu⁹ ⁊ minime paſſiuus. Sȝ ſm ꝑticipationeȝ ſue qualitatis eſt cõis oibus ſenſibus. nihil enim eſt ſenſitiuũ ſine calore: ſicut nec viuens: cum nihil ſentiat niſi viuẽs. Terra vo pura nullius ſenſus eſt organũ inquantũ ipſum organũ eſt ſenſitiuũ: ſed per cõmixtionẽ appropriat tactui: qȝ organũ tactus oportet eẽ

1°.t.c.118. medie cõplexionatum: vt ſupra dictũ eſt: ⁊ per cõſequẽs opȝ ꝙ ſit quaſi cõpoſitũ ex oibus elemẽtis. Unde relinquit ꝙ nullũ organũ ſenſus eſt preter aerẽ ⁊ aquaȝ. Hec aũt organa aeris ⁊ aque hñt qdã aialia. ſ. aialia perfecta. vnde concludit ꝙ oia organa ſenſus habent ab aialibus non imperfectis ſm ſuã naturã ſicut ſũt imperfecta aialia imobilia que habẽt ſolũ tactũ. Et aialibus (non orbatis.) id eſt non carẽtibus aliquo ſenſu ex aliqua cauſa innaturali: ſicut hoies ceci vel ſurdi. Unde ⁊ talpa que eſt de genere perfectoꝝ animaliũ videt habere oculos ſub pelle vt aſſimiletur ſuo generi. Sed ꝓpter hoc ꝙ cõuerſatur ſub terra: nõ fuit ei neceſſarius viſus: ⁊ terra ſi haberet oculos diſcoopertos: eius oculos offenderet. Procedit autẽ hec ratio vt manifeſte apparet ex determinato numero elemẽtoꝝ: ex quo probauit ꝙ organa ſenſuũ qui ſunt per media exteriora ſunt per aerẽ ⁊ aquã ſolũ. Et iterũ ex determinatione paſſionũ elementoꝝ: q̄ ſunt qualitates tãgibiles. vnde per eas fit notuȝ ꝙ oẽs qualitates tangibiles cognoſcimus. Et ideo ꝯcludit ꝙ nullus ſenſus deficit nobis: niſi aliquis dicere velit ꝙ ſit aliqđ corpus elemẽtale preter quatuor elemẽta: ⁊ ꝙ ſunt alie paſſiones que poſſunt tactu diſcerni: que nõ ſunt aliquorũ corporũ hic exiſtentiũ ⁊ nobis notoꝝ. Et hoc videtur incõueniens. Unde relinquit ꝙ ſint quinque ſenſus tm̃ qui a nobis habentur. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ At vo neqȝ ſenſus inſtrumentuȝ quicq̃ proprium ſenſibiliũ cõmuniũ eſſe põt. Motus inquã: quietis: figure magnitudinis: numeri: vnius: que vnoquoqȝ ſenſu ſentimus non per accidens.

ℂ At vo neqȝ cõmunium poteſt eſſe ſenſitiuũ aliquod propriũ que vnoquoqȝ ſenſu ſentim⁹ non ſm accidens vt motus: ſtatus: figure: magnitudinis: numeri: vnius. T.c.133

ℂ Quia poſſet aliquis dicere: ꝙ eſt aliqs alius ſenſus cognoſcitiuus ſenſibiliũ cõium. Excludit hoc tali ratione. Quicquid cognoſcit ab vno ſenſu vt proprium ſenſibile eius nõ cognoſcitur ab alijs ſenſibus niſi per accidẽs: ſȝ ſenſibilia comunia nõ ſentiunt per accñs ab aliquo ſenſuum: ſed per ſe a pluribus: ſenſibilia igitur cõia nõ ſunt ꝓprie obiecta alicuius ſenſus. Circa ratione hãc hoc mõ procedit. Primo ponit cõcluſionẽ dicẽs: ꝙ nõ põt eẽ aliquod ꝓpriũ organũ ſenſus: cognoſcitiuũ cõium ſenſibilium que ſentimus vnoquoqȝ ſenſu per ſe: ⁊ nõ per accidens: que ſunt motus ⁊ ſtatus ⁊c̃. ℂ Secũdo ibi.

ℂ Omnia eni hec ſane motu ſentimus: eteni magnitudo motu ſentitur. Quare ⁊ figura quidem: cuȝ figura quedam magnitudo ſit: ⁊ id quod quieſcit: ex eo quia non mouetur: et numerus continui negatione: ⁊ ſenſibilibus proprijs. Unuſquiſqȝ nãqȝ ſenſus vnum ſentit. Quare patet fieri non poſſe: vt cõium cuiuſqȝ ſit propriu ſenſus.

ℂ Hec enim oia motu ſentimus: vt magnitudines motu: quare ⁊ figurã. Magnitudo eni quedam ⁊ figura eſt. Quieſcẽs aũt in eo ꝙ nõ mouet. Numerus vo negatione ꝯtinui ⁊ ꝓprijs. Unuſqſqȝ eniȝ vnum ſentit ſenſus. ℂ Quare manifeſtuȝ eſt qm̃ ipoſſibile eſt cuiuſlibet proprium ſenſum eſſe horum vt motus. Tex.c. 134.

ℂ Probat ꝙ iſta ſenſibilia cõia ſentiant per ſe ⁊ nõ ſm accidẽs. Quecũqȝ enim ſentiunt per hoc ꝙ imutant ſenſum ſentiunt per ſe ⁊ nõ ſm accidens. Nam hoc eſt per ſe ſentire: pati aliquid a ſenſibili. Sed oia hec ſenſibilia per imutationẽ quãdã: ſentiuntur. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ hec omnia ſentimus (motu) id eſt quadaȝ imutatione. Manifeſtum eſt enim ꝙ magnitudo imutat ſenſum: cũ

ſit ſubiectū q̄litatis ſenſibilis:puta caloris aut ſaporis:ꝛ qualitates nō agunt ſine ſuis ſubiectis. Ex quo apparet ꝙ figurā etiā cognoſcimus cū quadā īmutatione:q: figura eſt aliquid magnitudinis:q: cōſiſtit in cōterminatione magnitudinis. Eſt eni figura que termino vel terminis cōtinet̄:vt dicit̄ in pͥmo Euclidis. Manifeſtum eſt etiā ꝙ quies cōprehendit̄ ex motu ſicut tenebra per lucē. Eſt enim quies priuatio motus. Numerus etiā cognoſcit̄ per negationem cōtinui qd̄ eſt magnitudo. Numerus enim rerum ſenſibiliū ex diuiſione continui cauſatur:vnde ꝛ ꝓprietates numeri per ꝓprietates ꝯtinui cognoſcitur. Quia eni cōtinuū diuiſibile eſt in infinitū: tex.c.68, 69, ꝛ numerus in infinitū creſcere pōt:vt pꝫ ex.3° phy. Manifeſtū etiā ꝙ vnuſquiſq; ſenſus per ſe cognoſcit vnū: vt imutatus ab vno obiecto. Unde manifeſtū eſt ꝙ iſta ſenſibilia cōmunia ſentiunt̄ per ſe ꝛ non per accidens. Unde ex hoc concludit̄ ꝙ impoſſibile eſt eſſe proprium ſenſum alicuius horum. ℂ Tertio ibi.

ℂ Si eni eſſet. perinde tunc fieret atq; nūc viſu dulce ſentimus:qd̄ quidē ꝓpterea fit:qd̄ vtroꝛūq; ſenſum habemus:quo cū cōcurrunt agnoſcimus. Qd̄ ſi ita nō eſſet:nullo alio mō ꝑfecto niſi per accidēs ſentiremus:quo pacto filiū ſentimus Cleonis. Non eni Cleonis filiū:ſed albū ſentimus:huic autē accidit vt filius ſit Cleonis. At cōmuniū habemus iam ſenſum cōem nō per accidens ſane. Nullus igit̄ ipſorum ſenſus eſt ꝓprius:nullo eni ſentiremus modo: niſi eo quo diximus filium videre Cleonis. Propria aūt ſenſibilia ſenſus ipſi per accidens alter alterius ſentiunt:non hoc ſane quo ipſi ſunt. Sed quo vnus ceu ſimul in eodē ſenſus efficit̄:ceu bilem amaram eſſe ac flauam. Non eni ad alterū ꝑtinet:vnū ambo hec eſſe dicere:q̄propter ꝛ errat ꝛ ſi ſit ꝗppiā flauū.

ℂ Sic enim erit ſicut nūc viſu dulce ſentimus. Hoc aūt eſt qm̄ amboꝝ habentes extitim⁹ ſenſum. quo cū cōciderit:cognoſcim⁹. Si vo nō: nequaꝗ̄ vtiq;:ſed aut ſm̄ accidens ſentiebamus:vt Cleonis filium:nō q: Cleonis filius eſt:ſed quoniā albet. Huic autē accidit filius Cleonis eſſe. Cōmuniū aūt habem⁹ iam ſenſum cōmunē nō ſm̄ accidens. Non igitur eſt proprius. Nequaꝗ̄ eni vtiq; ſentiremus:ſed aut ſic:ſicut dictū eſt Cleonis filiū nos videre. Adinuicē eni propria ſm̄ accidens ſentiunt ſenſus:nō ſm̄ ꝙ ipſi ſunt:ſed ſm̄ ꝙ vnus cum ſimul fiat ſenſus in eodem:vt cholera quidem amara ꝛ rubicūda. Non enim alterius dicere ꝙ ambo vnum. Propter qd̄ ꝛ decipit̄ ꝙ ſi ſit rubicūdū:cholerā opinat̄ eſſe.

ℂ Oſtendit ꝙ ſi ſentirent̄ ꝓprie ab aliquo ſenſu:ꝙ eēnt ſenſibilia per accidens. Et hoc eſt qd̄ dicit:ꝙ ſic eſſet de ſenſibilibus coībus ſi eſſent ꝓpria obiecta alicuius ſenſus:ſicut nūc eſt ꝙ viſu ſentimus dulce. Hoc eni eſt:q: nos habemus ſenſum vtriuſq;.ſ.albi ꝛ dulcis. Et iō qn̄ coincidunt in vnū:illud qd̄ eſt vni⁹ ſenſus:per ſe cognoſcit̄ ab illo ſenſu:per accidēs aūt ab alio. Ideo vidēdo: albū per ſe videm⁹:dulce per accidēs. Si aūt nō ſit ſenſibile ꝓprie ab aliquo ſenſu:nunꝗ̄ hoc erit ꝙ ſentiatur per accidēs ab aliquo alio ſenſu ex coincidentia duorum ſenſuū vel ſenſibiliū in idē:ſed oīno ſm̄ accidens ſenſibile eſt:vt ſupra dictū eſt:ſicut filium cleonis ſm̄ accidens ſentim⁹:nō q: filius cleonis eſt:ſed q: albus cui accidit eſſe filiū Cleonis:hoc aūt.ſ.eſſe filiū cleonis nō ita eſt ſenſibile viſu per accidēs ꝙ ſit aliquo alio ſenſu ſenſibile per ſe:ſicut erat de dulci. (Cōmuniū aūt ſenſibiliū habemus ſenſum cōem nō ſm̄ accidēs).i.cōmunia ſenſibilia cōmuniter ſentiunt̄ aduerſis ſenſib⁹ per ſe ꝛ nō ſm̄ accidens. Unde ſequit̄ ꝙ nō ſit aliqs ꝓprius ſenſus eoꝝ:q: tūc nō ſentiremus ea per ſe alijs ſenſib⁹:ſed ſentiremus ea per accidēs:ſicut ſentim⁹ filiū cleonis. Sentiunt eni ſenſus ꝓpria ſenſibilia adinuicē ſm̄ accidens: vtpura viſus ſenſibile auditus:ꝛ ecōuerſo. Non eni viſus cognoſcit ſenſibile auditus:neq; audit⁹ ſenſibile viſus ſm̄ ꝙ ipſa ſunt:q: viſus nihil patit̄ ab audibili:nec audit⁹ ab viſibili (ſed ſm̄ ꝙ ſit vnus ſenſus).i.vna ſenſatio ſm̄ actū vt ita loquar in eodē ſenſibili. Et dico eūdem ſenſum actu:ex eo ꝙ ſimul ſit actio vtriuſq; ſenſus reſpectu eiuſdē ſenſibilis:ſicut cholera ſimul percipitur per guſtū ꝙ ſit amara:ꝛ per viſum ꝙ ſit rubicunda:ꝛ iō ſtatim ad aſpectū rubicūdi iudicamus aliquid eē amarum. Non eſt autē aliquis alius ſenſus:cuius ꝓpriū ſit cognoſcere ꝙ album ꝛ amarū ſunt vnū. Hec eni vnitas nō eſt niſi per accidens:ꝛ qd̄ eſt per accidens tm̄:nō pōt eſſe obiectū alicuius potentie. Et ideo q: viſus nō percipit illud qd̄ eſt guſtus niſi per accidens:frequēter in talibus decipitur ſenſus:ꝛ iudicamus ꝙ ſi aliquid ſit rubeum:ꝙ ſit cholera. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Quereret aūt aliquis cui⁹ nā gratia plures ſenſus: ſed non vnū tm̄ habemus. At vt minus ipſa que ſequunt̄ atq; cōmunia lateant:vt motus:ꝛ magnitudo:ꝛ numerus. Nā ſi eſſet ſolus viſus:qui qdē eſt ꝛ coloris:magis laterēt:ac idē eſſe oīa viderent̄:ꝓpterea ꝙ color ꝛ magnitudo ſimul ſe ſequunt̄ ꝛ comitant̄. Nunc aūt cū in alio quoq; ſenſibili ipſa cōmunia ſint:ſit inde perſpicuum vnūquodq; illorum aliquid aliud eſſe atq; diuerſum.

ℂ Inquiret autem aliquis:cuius cauſa plures habemus ſenſus:ſed non ſolū vnū. Aut quatenus minus lateant conſequentia ꝛ cōmunia: vt motus ꝛ magnitudo ꝛ numerus. Si enim eſſet viſus ſolus:ꝛ ipſe albi:laterēt vtiq; magis:ꝛ viderent̄ eſſe idē omnia:propter id qd̄ conſequunt̄ ſe adinuicem ſimul color ꝛ magnitudo. Nunc aūt quoniā in aliquo ſenſibili cōmunia ſunt:manifeſtum facit ꝙ aliud quidam vnūqdq; ipſorū eſt. T.c.135.

ℂ Inquirit cām pluralitatis ſenſuum. Et hoc eſt qdāꝫ ꝯtͣ ſpēm totā:ꝛ in talib⁹ aſſignāda eſt cauſa finalis:vt Phus docet in vltimo de gnatione aīaliū. Sec⁹ aūt de accidentibus indiuidui:quoꝝ aſſignāda eſt rō ex parte materie vel agentis:vnde ꝛ hic aſſignat cām finalē. Dicit ḡ ꝙ aliqs pōt querere cui⁹ cā hēm⁹ plēs ſenſus ꝛ nō vnū tm̄. Et ē rn̄ſio ad h̄ vt nos nō lateāt ea que ꝯſequūtur ad ſenſibilia ꝓpria:ꝛ ſunt coīa diuerſis ſenſib⁹:ſicut mot⁹ ꝛ magnitudo ꝛ nūer⁹. Si.n.eſſet ſolus ſenſus viſus cū ipſe coloris tm̄ ſit:ꝛ color ꝛ magnitudo ſe cōſequant̄: q: ſimul cū colore imutat̄ ſenſus a magnitudine:iter colorem nō poſſemus diſcernere ꝛ magnitudinem:ſed viderentur eſſe idem. Sed nunc q: magnitudo ſentit̄ alio In fin.

ſenſu

ſenſu q̃ viſu:color autem non:hoc ipſum manifeſtat nobis q᷑ aliud eſt color ⁊ magnitudo.Et ſimile eſt de alijs ſenſibilib⁹ coībus.Pōt aūt ⁊ hec rō aſſignari diſtinctionis ſenſuū.Manifeſtū eſt enim ꝙ cum potētia dicatur ad obiectum:opꝫ ꝙ ſm differētiā obiectoꝝ diuerſificentur potentie ſenſitiue.Obiectū aūt ſenſibile eſt ꝑut eſt imutatiuū ſenſus.vnde ſm diuerſa genera imutationū ſenſus a ſenſibili:opꝫ eē diuerſos ſenſus.Immutaẽ aūt ſenſus a ſenſibili.vno mō per cōtactū:⁊ ſic eſt ſenſus tactus qui eſt diſcret⁹ coꝝ ex gbus cōſtat aīal:⁊ ſenſus guſtus qui eſt perceptiuus qualitatū que deſignāt ꝯueniētiaꝫ nutrimēti quo ꝯſeruaẽ corp⁹ aīalis.Alio mō imutatur ſenſus per mediū.Et hec quidē imutatio aut eſt cuꝫ alteratiōe ſenſibilis:⁊ ſic odor imutat ſenſum cū aliq̃ reſolutiōe odorabilis.Aut cū aliquo motu locali:⁊ ſic immutat ſonus.Aut abſqꝫ imutatiōe ſenſibili:ſed per ſolā imutationē ſpiritualē medij ⁊ organi:⁊ ſic imutat color.

❡ Cum aūt ſentiamus nos videre ac audire:neceſſe eſt aut viſu ſentiamus videre:aut alio ſenſu.

T.c.136. ❡ Quoniam autem ſentimus ꝙ videm⁹ ⁊ audimus:neceſſe eſt aut viſu ſentire q᷑ videt:aut altero. Lec. II.

Poſtq̃ ꝑhs oſtendit ꝙ nō ſit alius ſenſus ꝓprius ꝑter quinque:ꝓcedit ad inquirendū vtrum ſit aliqua potētia ſenſitiua cōmunis his qnque ſenſibus.Et hoc qdē inueſtigat ex qbuſdā actionib⁹ que nō videnẽ alicui⁹ ſenſus ꝓprie eſſe:ſed videnẽ exigere aliā potētiā ſenſitiuaꝫ cōem.Duiꝫ aūt actiones ſunt due.Una eſt ſm ꝙ nos ꝑcipim⁹ actiōes ꝓprioꝝ ſenſuū:puta ꝙ ſentim⁹ nos videre ⁊ audire.Alia eſt ſm ꝙ diſcernim⁹ īter ſenſibilia ꝓpria diuerſoꝝ ſenſuūꝫ:puta ꝙ aliud ſit dulce ⁊ aliud album.Primo ergo inquirit cui ſit attribuenda ꝑma harūꝫ actionū.Secūdo cui ſit attribuēda ſecūda.ibi(Unuſqſqꝫ quidē igiẽ.)Circa ꝑmū tria facit.Primo mouet qōnem dicens.Qm̄ ſentimus ꝙ videmus:⁊ ſimilr ſentim⁹ ꝙ audimus:⁊ ſic de vnoquoqꝫ ſenſibiliū:neceſſariū eſt per viſuꝫ ſentire:q᷑ ipſe viſus videt:aut per aliā vtutē:⁊ ſic de alijs ſenſib⁹. ❡ Scdo obijcit ad vtrāqꝫ partē.ibi.

❡ At ſi alio ſenſu:tū idē ſenſus erit ⁊ ipſius viſus ⁊ ēt coloris ſubiecti.Quare vel duo ſenſus eiuſdem erunt ſubiecti:vel ſeipſum ſentiet ipſe.

❡ Si autem altero:aut ipſo erit q᷑ videt:aut altero.Sed idem erit viſus ⁊ ſubiecti coloris:q̄re aut duo eiuſdē erūt:aut idē eiuſdē.

❡ Et ꝑmo īducit ad oſtendendū ꝙ viſus videat ſe videre duas rationes.Quarū ꝑma talis eſt.Si homo ſentit ſe videre altero ſenſu q̃ viſu:aut h̄ erit:q᷑ illo alio ſenſu homo videt colorē:aut omnino alio ſenſu videt colorem:⁊ ſentit viſionē coloris.Si aūt eodē ſenſu quo ſentit colorē:ſentit viſioneꝫ coloris:ſequiẽ ꝙ vnus ⁊ idem erit ſenſus ſm actum appꝛhenſiuus ipſius viſionis ⁊ ſubiecti coloris.Quare ſequiẽ alterū duoꝝ:q᷑ ſi iſte ſenſus qui ſentit viſionē ⁊ colorē ſit alius ſenſus a viſu oportebit ꝙ duo ſenſus ſint vnius ſubiecti.ſ.coloris.Aut ſi iſte ſenſus quo ſentimus viſionē ⁊ colorē eſt idē cum ſenſu viſus:ſeqẽ ꝙ ſit idē eiuſdē.i.ꝙ viſus ſit ſenſus ſuiipſi⁹ qō a ꝑncipio negabaẽ.Dicere vō ꝙ ille alter ſenſus quo quis ſentit ſe videre nō ſentiat colorē eſt oīno irrationabile:q᷑ ſi nō cognoſceret colorē nō poſſet cognoſcere qd eſſet videre:cum videre nihil aliud ſit q̃ ſentire colorē. ❡ Secundam rationem ponit ibi.

❡ Preterea ſi alius ſit ſenſus:qui ꝑcipit ipm̄ viſum:aut in infinitū ſiet abitio:aut erit aliqs ſenſus:qui ſeipſum percipit ſentientē.Quare idipſuꝫ in primo ſenſu continuo eſt faciendum.

❡ Amplius autēꝫ ſi ⁊ alter ſit viſus ſenſus:aut in infinitum ꝓcedet:aut aliquis ipſe ſuiipſius erit iudex:quare in primo hoc faciendum eſt.

❡ Que talis eſt.Si ſenſus viſus.i.viſionis quo.ſ.ſentimus nos videre ſit alter a viſu:iterum querendū eſt de illo ſenſu.vꝫ.ſ.ille ſenſus ſentiat ſe ſentire:⁊ ſi nō:oportebit querere tertiū ſenſum qui ſentiat illū ſentire.Aut igiẽ hoc ꝓcedit in infinitū:qō eſt īpoſſibile cū īpoſſibile ſit cōpleri actionē que depēdet ab actionibus infinitis:neqꝫ etiā vnius rei poſſint eſſe potētie infinite:aut oportebit ꝙ deueniaẽ ad aliquē ſenſuꝫ:qui ſit iudex ſuiipſi⁹ i.percipiat ſe ſentire.Eadē ergo rōne poterat fieri in primo ſenſu:vt.ſ.viſus ſentiret ſe videre.Nō eſt ergo ali⁹ ſenſus qui percipiat colorē:⁊ qui percipit viſioneꝫ coloris. ❡ Deinde cum dicit.

❡ At hinc oriẽ dubitatio:nā ſi viſu qdēꝫ ſentire nil aliud eſt q̃ videre.Videtur aūt color vel id qō hēt colorē.Si quippiam videri id qō videt colorem:id habebit profecto qō videt primū.

❡ Habet aūt dubitationē.Si eniꝫ viſu ſentire: T.c.137 videre eſt:videtur aūt color aut habens hunc:ſi videbit aliquis qō eſt videns:⁊ colorem habebit primum videns.

❡ Obijcit ad partem contrariā.Et q᷑ prime rationes aliqualiter concludunt verum:hec ratio per modum dubitationis proponiẽ:vnde ⁊ eam ſoluit.Eſt autēꝫ ratio talis.Si viſu ſentimus nos videre:ſentire autem viſu nihil eſt aliud q̃ videre:ergo videm⁹ nos videre.Sed nihil videtur niſi color tm̄:aut habens colorem.Si igiẽ aliquis videt ſe ꝙ ſit vidēs:ſequiẽ ꝙ primū videre qō ſecūdo fuit viſum ſit habens colorem:qō videtur incōueniens.Nam dictū eſt ſupra ꝙ viſus cū ſit ſuſceptiuus coloris eſt abſqꝫ colore. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Patet igiẽ nō vnū idipſuꝫ eſſe:ſentire inquā viſu.Nam cum nō videmus:tenebras ⁊ lumē viſu diſcernimus:ſed nō eodem vt patet modo.

❡ Manifeſtū igiẽ qm̄ nō eſt vnū oīno viſu ſentire.Et nanqꝫ cū nō videmus viſu diſcernim⁹ ⁊ tenebras ⁊ lumen:ſed non ſimiliter. T.c.138.

❡ Soluit tertio ꝓpoſitā dubitationem duobus modis.Primo cōcludens ex ꝑdictis ꝙ ſentire viſu multipliciter diciẽ.Oſtenſum eſt eniꝫ ſupra ꝙ viſu ſentimus nos videre.Itē oſtenſum eſt ꝙ viſu nō ſentim⁹ niſi colorē.Sentire ergo viſu dupliciter diciẽ.Uno mō ſm ꝙ viſu ſentimus nos videre.Alio mō cum viſu videmus colorem.Et ꝙ viſu ſentire dicaẽ multipliciter:apparet ex h̄ ꝙ aliquādo dicimur ſentire viſu:cum viſus preſentialiter imutaẽ a viſibili.ſ.colore.Aliquādo aūt diſcernim⁹ viſu ⁊ tenebras:⁊ lumen etiā:cū nō videmus per imutationē.ſ.ab exteriori ſenſibili.Sed non ſimiliter dicitur vtroqꝫ mō viſu ſentire.Redit ḡ ſolutio ad hoc ꝙ actio viſus pōt cōſiderari:vel ſm ꝙ cōſiſtit in imutatione organi a ſenſibili exteriori:⁊ ſic nō ſentiẽ niſi color.Unde iſta actione viſus non videt ſe videre.Alia eſt actio viſus ſm quā poſt immutationem organi iudicat de ipſa perceptione organi a ſenſibili:etiā abeūte ſenſibili:⁊ ſic viſus nō videt ſolum colorē vel ſentit:ſed ſentit etiā viſionem coloris. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Preterea idipſuȝ etiã qḋ videt: colore quodãmõ delibituȝ eſt. Inſtrumentũ eni vniuſcuiuſqȝ ſenſus ipſum ſenſibile ſine mã̄ ſuſcipit vti diximus. Quocirca ſenſibilibus ipſis ſemotis: inſunt in ſenſuũ inſtrumentis ſenſus imaginationes. Atqui operatio rei ſenſibilis atqȝ ſenſus vna quidẽ ꝛ eadeȝ eſt. At earũ ratio nõ eadẽ eſt. Dico aũt ſonũ actu: ꝛ auditũ ꝛ actu: fit eni vt is qui auditũ bẽt: nõ audiat: ꝛ id qḋ bẽt ſonũ: nõ ſemper ſonet. Sed cũ operaṫ id qḋ audire põt: ꝛ ſonat id qḋ ſonuȝ efficere põt: tum ſimul fit ꝛ audit⁹ actu: ꝛ ſonus ẽt actu: quorũ alterũ qſpiã auditionẽ: alterũ ſonationẽ eẽ nõ icõgrue dicẽ põt.

❡ Amplius aũt ꝛ videns tanq̃ coloratum eſt. Senſitiuũ enim ſuſceptiuuȝ eſt ſenſibilis ſine materia vnũquodqȝ. Unde ꝛ abeuntib⁹ ſenſibilib⁹ iſunt ſenſus ꝛ phantaſie quib⁹ ſentiũt. Senſibilis autẽ actus ꝛ ſenſus idẽ eſt ꝛ vn⁹: eſſe autẽ ipſorũ nõ idẽ. Dico aũt vt ſonus ſm actũ: ꝛ auditus ſm actum. Eſt enim auditum hbẽtia nõ audire: ꝛ habens ſonũ nõ ſemꝑ ſonat. Cum aũt opereṫ poſſibile audire: ꝛ ſonet poſſibile ſonare: tunc ſm actum auditus ſimul fit: ꝛ ſm actũ ſonus. Quoꝝ dicet vtiqȝ aliquis hoc qdẽ auditionem eſſe: hoc ỽo ſonationem.

❡ Ponit aliã ſolutionẽ que quidẽ neceſſaria eſt eo ꝙ color hẽt duplex eẽ: vnũ nãle in re ſenſibili: aliud ſpirituale in ſenſu. Secũdũ ġ ꝑmũ eſſe coloris: proceſſit ꝑma ſolutio. Hec aũt ſecũda ꝓcedit quãtũ ad ſecũdũ eſſe coloris. Circa hãc ſolutionẽ tria facit. Primo ponit ſolutioneȝ. Secũdo ꝓbat qḋdã qḋ in ſolutiõe ſuppoſuerat. ibi (Si igiṫ eſt motus.) Tertio ex hac ſolutione oſtẽdit ẽt quarũdã aliarũ queſtionũ ſolutionẽ. ibi (Quoniã aũt vn⁹.) Dicit ġ ꝑmo ꝙ cũ ſoluta ſit ꝑma dubitatio: ſuſtinẽdo ꝙ vidẽs nõ ſit coloratũ. amplius põt ſolui dicẽdo ꝙ vidẽs eſt tanquã coloratũ: qꝛ in vidẽte eſt ſimilitudo coloris: vnde videns eſt ſimile colorato. Unde illa potẽtia que videt aliquẽ eſſe videntẽ: nõ eſt extra genus potẽtie viſiue. Et ꝙ vidẽs ſit quodãmõ coloratũ ꝓbat per ea que ſupra dicta ſunt: qꝛ vnũquodqȝ organũ ſenſus eſt ſuſceptiuũ ſpeciei ſenſibilis ſine mã̄: vt dictuȝ eſt. Et iſta eſt ratio quare abeuntib⁹ ſenſibilib⁹ ſũt in nobis ſenſationes ꝛ phantaſie. i. apparitiones ſm quas aliquo mõ ſentiunt aĩalia. Et ſic pȝ ꝙ vidẽs eſt tanq̃ coloratũ: iquãtũ hẽt ſimilitudinẽ coloris. Et nõ ſolũ vidẽs eſt tanq̃ coloratũ: ꝛ ſimile colorato: ſed ẽt actus cuiuſlibet ſenſus eſt vnus ꝛ idẽ ſubto cũ actu ſenſibilis: ſed rõne nõ eſt vn⁹. Et dico actũ ſenſus ſicut auditũ ſm actũ: ꝛ actũ ſenſibilis ſicut ſonũ ſm actum. Nõ eni ſemꝑ ſunt in actu: qꝛ cõtingit hbẽtia auditũ nõ audire: ꝛ hbẽs ſonuȝ nõ ſemꝑ ſonare. Sed cũ potens audire hẽt ſuã oꝑationẽ: ꝛ potẽs ſonare hẽt ſonare: tunc ſimul fit ſonus ſm actũ qui vocaṫ ſonatio: ꝛ auditus ſm actũ qui vocaṫ auditio. Cum igiṫ viſus percipiat ſenſibile ꝛ actũ e⁹: ꝛ vidẽs ſit ſimile ſenſibili: ꝛ actus videntis ſit idem cum actu ſenſibilis ſubiecto: lȝ nõ ratiõe: relinquiṫ ꝙ eiuſdẽ virtutis eſt videre colorẽ ꝛ imutationẽ que eſt a colore: ꝛ viſum in actu ꝛ viſionẽ eius. Potẽtia ergo illa qua videmus nos videre nõ eſt extranea a potẽtia viſiua: ſed differt rõne ab ipſa. ❡ Deinde cum dicit. 3°.l.c.lii.

❡ Qḋ ſi motus ꝛ actio atqȝ paſſio in eo eſt qḋ patiṫ atqȝ moueṫ: neceſſe eſt ꝛ ſonũ ꝛ auditũ actu in auditu qui eſt potẽtia eſſe. Agentis nãqȝ mouẽtiſqȝ operatio in ipſo patiente ſuſcipiṫ atqȝ ineſt. Quocirca neceſſe eſt id qḋ motu ciet: moueri. Actus igiṫ ſonatiui: ſonus eſt vel ſonatio. Auditiui ỽo auditus: vel auditio. Duplex eni eſt audit⁹: ꝛ duplex etiã ſonus. Eadẽ eſt ꝛ in ceteris ſenſibus ac ſenſibilibus ratio. Atqȝ vt actio paſſioqȝ nõ in agẽte eſt: ſed in eo qḋ patiṫ. Sic ꝛ ipſius ſenſibilis actio in ipſo eſt ſenſitiuo. Sed in quibuſdã noĩa quoqȝ ſunt poſita: vt ſonatio: ac auditio: in quibuſdã caret alterũ nomine. Operatio eniȝ viſus viſio diciṫ: at coloris nomine vacat. Operatio preterea guſtus guſtatio dicitur: at ſaporis nomen non habet.

❡ Si igitur eſt mot⁹: ꝛ actio ꝛ paſſio in eo qḋ agiṫ: neceſſe eſt ꝛ ſonũ ꝛ auditũ qui ſm actuȝ in eo qḋ eſt ſm potentiam eſſe. Actiui enim ꝛ motiui actus in patiente fit. vnde nõ neceſſe eſt mouens moueri. Sonatiui quidẽ igiṫ act⁹ aut ſonus ſonatio eſt. Auditiui aũt aut auditus auditio eſt. ❡ Dupliciter eni auditus ꝛ dupliciter ſonus. Eadẽ aũt ratio eſt ꝛ in alijs ſenſibus ꝛ ſenſibilib⁹. Sicut enim actio ꝛ paſſio in paciente: ſed nõ in agente: ſic ꝛ ſenſibilis actus ꝛ ſenſitiui in ſenſitiuo eſt. Sed in quibuſdã quidem ꝛ nominatũ eſt vt ſonatio ꝛ auditio. In quibuſdã autẽ nõ nominatũ eſt: ſed alterũ. Uiſio enim dicitur viſus actus: que ỽo eſt coloris nõ nominatũ eſt. Et guſtatiui guſtus eſt: humoris autẽ nõ nominatũ eſt. t.c.139. t.c.140.

❡ Probat qḋ ſuppoſuerat. ſ. ꝙ vnus ꝛ idẽ ſit act⁹ ſenſibilis ꝛ ſentiẽtis ſed rõne differãt ex hĩs que ſunt oſtẽſa in 3° phyſicoꝝ. Ibi eni oſtẽſum eſt: ꝙ taȝ mot⁹ q̃ȝ actio vel paſſio ſunt in eo qḋ agiṫ. i. in mobili ꝛ patiẽte. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ auditus patiṫ a ſono: vnde neceſſe eſt ꝙ tã ſonus ſm actũ qui diciṫ ſonatio: q̃ȝ audit⁹ ſm actuȝ qui diciṫ auditio ſit in eo qḋ eſt ſm potẽtiã. ſ. in organo auditus. Et hoc iõ qꝛ actus actiui ꝛ motiui ſit in patiẽte ꝛ nõ in agente ꝛ mouẽte. Et iſta eſt ratio quare nõ eſt neceſſariũ ꝙ oẽ mouens moueaṫ. In quocũqȝ eni eſt mot⁹ illud moueṫ. Unde ſi mot⁹ ꝛ actio que eſt qdã mot⁹ eẽt in mouẽte ſequereṫ ꝙ mouẽs moueretur. Et ſicut dictuȝ eſt in 3° phyſi. ꝙ actio ꝛ paſſio ſunt vnus actus ſubto: ſed differũt rõne ꝓut actio ſignaṫ vt ab agẽte. paſſio aũt vt in patiẽte: ita ſupra dixit ꝙ idẽ eſt actus ſenſibilis ꝛ ſentientis ſubto: ſed nõ rõne. Act⁹ igiṫ ſonatiui vel ſoni eſt ſonatio: auditiui aũt actus eſt auditio. Dupliciter eni dĩ audit⁹ ꝛ ſonus. ſ. ſm actũ ꝛ ſm potẽtiã. Et qḋ de auditu ꝛ ſono dictũ eſt: eadẽ rõne ſe hẽt in alijs ſenſib⁹ ꝛ ſenſibilib⁹. Sicut eni actio ꝛ paſſio eſt in patiẽte: ꝛ nõ in agẽte vt in ſubto: ſed ſolũ vt in ꝑn° a quo: ita taȝ actus ſenſibilis q̃ȝ actus ſenſitiui eſt in ſenſitiuo vt in ſubiecto. Sed in quibuſdam ſenſibilibus ꝛ ſenſitiuis nominatus eſt vterqȝ act⁹: ꝛ ſenſibilis vt ſonatio: ꝛ ſenſitiui vt auditio. In quibuſdam aũt vnũ tm̃ nominatũ eſt. i. actus ſenſitiui. Uiſio eni diciṫ act⁹ viſus: ſed actus coloris nõ eſt nominat⁹. Et guſt⁹. i. guſtatio eſt act⁹ guſtatiui: ſed act⁹ ſaporis nõ eſt noĩatus apud grecos. ❡ Deinde cum dicit. 3.l.c.16. vſqȝ ad.t.c.25. tex.c.20. tex.pce.

❡ Hec

¶ Hoc cũ ita ſint: atqȝ vnus actus rei ſenſibilis ſenſitiuiqȝ ſit: quãuis diuerſas habeat rõnes: ſicuti diximus: neceſſe eſt ſimul corrũpant: ſimulqȝ ſint ſalua: auditus ac ſonus qui hoc modo dicunt: ⁊ ſapor itidez ⁊ guſtus: ceteraqȝ ſimiliter. At ea que dicunt potẽtia nõ hãc ipſaz pfecto neceſſario ſubeũt legẽ.

t.c.141. ¶ Quoniã aũt vnus qdem eſt actus ſenſibilis ⁊ ſenſitiui: eſſe aũt alterũ eſt: neceſſe ſimul corrumpi ⁊ ſaluari ſicut dictũ auditũ: ⁊ ſonuz: ⁊ humorẽ igit ⁊ guſtum ⁊ alia ſimiliter. Dicta autem ſm potentiam non neceſſe eſt.

¶ Ex pmiſſa ſolutione pcedit ad demõſtrãdũ veritatẽ duarũ queſtionũ: quarũ pma eſt vtrũ ſenſus ⁊ ſenſibilia ſimul corrũpant ⁊ ſaluent. Ad huiꝰ ergo ſolutionẽ dicit ꝙ qꝛ actus ſenſibilis ⁊ ſenſitiui eſt vnus ſubiecto: ſed differunt rõne vt dictũ eſt. neceſſe eſt ꝙ auditꝰ dictꝰ ſm actũ: ⁊ ſonus dictus ſm actũ: ſimul ſaluent ⁊ corrumpant: ⁊ ſimiliter eſt de ſapore ⁊ guſtu ⁊ alijs ſenſibilibus ⁊ ſenſibus. Sed ſi dicant ſm potentiã: nõ neceſſe eſt ꝙ ſimul corrumpantur ⁊ ſaluent. ¶ Ex hac aũt ratiõe excludit opinionem antiquorum naturalium. ibi.

¶ Non recte igit priores naturales phi ſentiebant: qui quidẽ ſine viſu neqȝ albũ vllum: neqȝ nigrũ eſſe dicebãt: neqȝ itẽ nullũ ſine guſtu ſaporẽ. Nã partiz recte: partim nõ recte cẽſebãt. Etenĩ cũ dupliciter ſenſus ſenſibileqȝ dicat potẽtia atqȝ actu: in his quidem ſecũdis fit idipm ſane: qđ dictũ eſt: in illis aũt primꝰ nõ fit: vt luce clariꝰ extat. At illi de hiſce ſimpliciter loquebant: que ſimpliciter nõ dicunt.

t.c.142. ¶ Sed priores philoſophi hoc non bene dicebant nihil opinantes neqȝ albũ neqȝ nigrũ eſſe ſine viſu: neqȝ humorẽ ſine guſtu. Sic quidez enĩ dicebãt recte: ſic aũt non recte. Duplr. n. dicto ſenſu ⁊ ſenſibili: his qdẽ ſm potẽtiam: illis vero ſm actum. De his quidẽ accidit qđ dictuz eſt: ſ; in alteris nõ accidit. Sed illi ſimpliciter dicebant de dictis nõ ſimpliciter

¶ Dicẽs ꝙ priores naturales nõ bene dicebant: in hoc qꝛ opinabant nihil eſſe albũ aut nigruz: niſi quãdo videt: neqȝ saporẽ eẽ niſi quãdo guſtat: ⁊ ſimiliter de alijs ſenſibilibus ⁊ ſenſibus. Et qꝛ nõ credebãt eſſe alia entia niſi ſenſibilia: neqȝ aliã virtutẽ cognoſcitiuã niſi ſenſum: credebãt ꝙ totũ eſſe ⁊ veritas rerũ eſſet in apparere. Et ex hoc deducebant ad credendũ contradictoria ſimul eſſe vera: pter hoc ꝙ diuerſi cõtradictoria opinant. Dicebant aũt quodãmõ recte: ⁊ quodãmõ nõ. Cum enim dupliciter dicat ſenſus ⁊ ſenſibile. ſ. ſm potẽtiã ⁊ ſm actũ de ſenſu ⁊ ſenſibili ſm actuz accidit ꝙ ipſi dicebant: ꝙ nõ eſt ſenſibile ſine ſenſu. Non autez hoc verum eſt de ſenſu ⁊ ſenſibili ſm potentiaz. Sed ipſi loquebant ſimpliciter. i. ſine diſtinctione de his que dicuntur multipliciter. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qđ ſi vox quedã cõcentus eſt: vox autẽ ⁊ auditus tũ vnũ: tum nõ vnũ: aut nõ idẽ ſunt: ⁊ ſi concentus eſt ratio: neceſſe eſt ⁊ auditũ quãdã eſſe rõnez: atqȝ ob idipſum exuperans quodqȝ taz acutũ ꝙ̃ graue corrũpit auditũ: atqȝ deuaſtat: ⁊ in saporibus guſtũ: ⁊ in coloribꝰ viſum id qđ nimirũ eſt ſplẽdidũ ⁊ tenebroſum: ⁊ in odoribus vehemẽs odor: ſiue dulcis: ſiue amarus: quia ſenſus ipſe quedã eſt rõ rata. Quocirca ſenſibiliũ ea que ſincere talia queqȝ ſimplicia ſũt vt acutũ: vel dulce: vel ſalſuz cũ reducunt ad rõnẽ: ſenſui ſunt iocunda. Tunc enĩ ipſuz delectare videtur. Omnino aũt ipſum mixtuz magis cõcentus eſt: ꝙ̃ acutũ vel graue. Tactui quoqȝ nõ calidum ſane ſimplex ac frigidũ. Sed id qđ eſt ad rõnẽ redactuz: amicũ eſt atqȝ iocunduz. Enimuero ſenſus ipſe ratio quedã eſt vti diximus. Senſibiliũ aũt ea que exuperant: aut dolorẽ afferũt ipſi: aut tãdẽ ipm corrũpũt.

¶ Si aũt ſymphonia vox quedã eſt: vox aũt ⁊ t.c.143. auditus eſt ſicut vnũ: ⁊ eſt ſicut nõ vnũ aut idẽ pportio aũt eſt ſymphonia: neceſſe eſt ⁊ auditum rationẽ quãdaz eſſe. Et pter id corrũpit vnũqđqȝ excellẽs acutũ ⁊ graue audituz. ⁊ in humoribꝰ guſtũ: ⁊ in coloribus viſum fortiter fulgidũ: ⁊ opacũ: ⁊ in olfatu fortis odor ⁊ dulcis ⁊ amarus tanquã ratio quedam ſit ſenſus. Unde ⁊ delectabilia quidez ſunt dum dicunt ſincera ⁊ mixta entia ad rationẽ: vt acutuz aut dulce aut ſalituz. Delectabilia enĩ tunc. Omino autem magis qđ mixtuz eſt ſymphonia ꝙ̃ acutum ⁊ graue. Tactus autem calefactibile ⁊ frigorabile: ſed ſenſus ratio eſt. Excellentia autẽ contriſtant aut corrumpunt.

¶ Demõſtrat ex pmiſſis ſolutionẽ alterius qõnis: quare ſ. quedã ſenſibilia corrũpãt ſenſuz ⁊ quedã delectãt: ⁊ dicit ꝙ cũ ſymphonia. i. vox conſonãs ⁊ pportionata ſit vox quedã: ⁊ vox quodãmõ ſit idẽ qđ auditus: ⁊ ſymphonia ſit quedã pportio: neceſſe eſt ꝙ auditus ſit quedã pportio. Et qꝛ quelibet pportio corrumpit per ſuperabundãtiam. idõ excellens ſenſibile corrũpit ſenſum: ſicut qđ eſt excellenter graue ⁊ acutũ corrumpit auditũ. Et excellẽs ſaporoſuz corrumpit guſtũ. Et fortiter fulgidum vel obſcurũ corrumpit viſum. Et fortis odor corrumpit olfatum: quaſi ſenſus ſit quedã pportio. Sed ſi plura ſenſibilia deducunt ad pportionatã mixtionẽ efficiunt delectabilia: ſicut in ſaporibus: quãdo aliqđ ſm debitã pportionẽ eſt: aut acutuz: aut dulce: aut ſalſum: tunc enim ſunt oĩno delectabilia. Et omne qđ eſt mixtũ eſt magis delectabile: ꝙ̃ qđ eſt ſimplex: ſicut ſymphonia ꝙ̃ vox acuta tm̃: vel grauis tm̃. Et in tactu qđ eſt cõpoſituz ex calefactibili ⁊ frigidabili. Senſus enim delectat in pportionatis: ſicut in ſibi ſimilibus: eo ꝙ ſenſus eſt pportio quedam. Sed excellentia corrumpit ſenſum vel ſaltem contriſtat ipſum.

¶ Uniuſquiſqȝ igit ſenſus (vt ſepe diximus) ſenſibilis eſt obiecti. Eſtqȝ in inſtrumẽto ſuo ea rõne qua illud ſenſus eſt inſtrumentũ: ⁊ differentias ſenſibiles obiecti ſui diſcernit: vt albũ qdẽ ⁊ nigrũ viſus: dulce aũt ⁊ amarũ guſtus: ⁊ ceteri ſimilr ſenſus.

¶ Uniuſquiſqȝ quidẽ igit ſenſus ſubiecti ſenſi- t.c.144 bilis eſt qui eſt in ſenſitiuo inquãtũ ſenſitiuuz: ⁊ diſcernit ſubiecti ſenſibilis differentias: aut albũ quidẽ ⁊ nigruz viſus: dulce vero ⁊ amarũ guſtus. Silr aũt ſe hz h ⁊ in alijs. Lec. III.

PRoceſſit ph's ſupius ad ineſtigādū ſenſuz cōez ex hac opōne q̄ ſentim⁹ nos videre ⁊ audire. Ex hac aūt opōne ad h̄ deuētum eſt: ꝙ potentia viſiua ſentit viſionē: alio tn̄ mō q̄ ſentiat ſenſibile exteri⁹: ſed nōdū habet ꝙ potētia iudicatiua de actib⁹ ſenſuū ſit vna ⁊ cōis. Et iō ꝓcedit vlterius ad inueſtigandā hui⁹ veritatē per aliā operationē que oſtēdit vnā potentiā eſſe cōmunē habētem ſe quodā mō ad omnes .5. ſenſus. ⁊ hec operatio eſt diſcernere ſenſibilia abinuicem. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit quātū ſe poſſit extendere diſcretio ſenſus ꝓpꝛij. In ſecūda inquirit de illa diſcretione ſenſibiliū que excedit virtutē ſenſus ꝓpꝛij. ibi (Quoniā aūt album.) Dicit ergo p̄mo ꝙ ex dictis manifeſtū eſt ꝙ vnuſquiſqz ſenſus eſt cognoſcitiuus ſenſibilis ſibi obiecti: cuius ſpecies fit in ſuo organo: inquātū eſt tale organū. Immutat eni organū vniuſcuiuſqz ſenſus a ꝓpꝛio obiecto ſenſus per ſe: nō per accidens. Et vnuſquiſqz ſenſus diſcernit differentias ꝓpꝛij ſenſibilis: ſicut viſus diſcernit album ⁊ nigrum: guſtus dulce ⁊ amarū: ⁊ ſimiliter ſe hēt in alijs ſenſibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At enim cū albū ⁊ dulce ⁊ ſingula ſenſibiliū ad ſingula nimirū aliqua cōparemus: ac diſcernamus: ⁊ ſentiamus differre: neceſſe eſt idipſum ꝑfecto fieri ſenſu quippe cū illa ſenſibilia ſint. Quo patet carnē vltimum inſtrumentū ſenſu non eſſe. Nam neceſſe eſt id qđ diſcernit tangendo diſcernere.

Tex.c. 145. ¶ Quoniā aūt ⁊ album ⁊ dulce ⁊ vnūquodqz
ſenſibiliū ad vnūqđqz cōparādo diſcernimus
⁊ ſentimus q2 differūt: neceſſe igit̄ ſenſu. Sen
Tex.c. 146. ſibilia eni ſunt. ¶ Quare ⁊ manifeſtū quoniā
caro nō eſt vltimū ſenſitiuū. Neceſſe eni eſſet
tangens ipſum diſcernens diſcernere.

¶ Oſtēdit cui ſit attribuēda iſta diſcretio que excedit ꝓpꝛiū ſenſum. ſ. diſcernere ſenſibile vnius ſenſus a ſenſibili alteri⁹. Et circa hoc duo facit. Primo determiat veritatē. Secūdo obijcit cōtra veritatē ⁊ ſoluit. ibi (At vo impoſſibile.) Circa pmū tria facit. Primo oſtēdit ꝙ aliqs ſenſus eſt qui diſcernit inter albū ⁊ nigrū ⁊ dulce. Scđo ꝙ nō ſunt due potētie ſenſus: ſ3 vna. ibi (Neqz vtiqz.) Tertio ꝙ ſimul illa potētia ꝑcipit vtrūqz ſenſibile inter que diſcernit. ibi (Oꝛ aūt neqz.) Dicit ergo pmo ꝙ q2 diſcernimus aliqua virtute nō ſolū albū a nigro: vel dulce ab amaro: ſed etiā albū a dulci: ⁊ vnūqđqz ſenſibile diſcernimus ab vnoquoqz ⁊ ſentimus q2 differunt: opꝫ ꝙ hoc fit per ſenſum. q2 cognoſcere ſenſibilia inquātū ſūt ſenſibilia eſt ſenſus. Cognoſcimus aūt differentias albi ⁊ dulcis nō ſolū quātū ad qđ qđ eſt vtriuſqz: qđ ꝑtinet ad itellectū: ſed etiā quātū ad diuerſam imutationē ſenſus. Et hoc nō pōt fieri niſi per ſenſum. Et ſi per aliquē ſenſum ſit hoc: maxime videt̄ ꝙ fiat per tactuz qui eſt pmus ſenſuū: ⁊ quodāmō radix ⁊ fundamētū oīum ſenſuum: ⁊ ab hoc aīal hēt ꝙ dicat̄ ſenſitiuū. Unde manifeſtū eſt ꝙ caro nō eſt vltimū organuz ſenſus tactus: q2 cū per ſenſum tact⁹ fiat diſcretio: neceſſe eſſet ꝙ ipſo cōtactu carnis a tāgibili fieret diſcretio tangibilis ab alijs ſenſibilib⁹. Attribuit̄ aūt iſta diſcretio tactui nō ſm ꝙ tactus eſt ſenſus propꝛius: ſed ſm ꝙ eſt fundamentum oīum ſenſuū: ⁊ ꝓpinquus ſe habēs ad fontalē radicē oīuz ſenſuum qui eſt ſenſus cōmunis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fieri igit̄ nō pōt: vt ſeparatis diſcernat̄ dulce diuerſum eſſe ab albo: ſed vni cuipiā3 ambo nota eſſe opꝫ. Illo nāqz mō ſane pateret inter ſeſe illa differre: etiā ſi alterū ego: alterū tu ſentires. Unū igit̄ dicat opꝫ. Diuerſa eni dulce ac albū. Dicit igit̄ idem. Quare vt dicit: ſic ⁊ itelligit atqz ſentit. Patet ergo fieri nō poſſe: vt ſeparatis ſeparata diiudicent̄.

¶ Neqz vtiqz ſeparatis contingit diſcernere ꝙ alterum ſit dulce ab albo: ſed opꝫ aliquo vno vtraqz manifeſta eſſe. Sicut eni ⁊ hoc quidez ego: illud aūt tu ſentis: manifeſtum vtiqz erit: qm̄ altera adinuicē ſunt. Opꝫ aūt vnuz dicere quoniam alterum. Alterum. n. dulce ab albo. Dicit ergo idē. Quare ſicut dicit: ſic ⁊ intelligit ⁊ ſentit. Oꝛ quidem igit̄ non poſſibile ſeparatis iudicare ſeparata palam.

¶ Oſtēdit ꝙ eiuſdē ſenſus ſit qui diſcernit albū a dulci. Poſſet eni aliquis credere ꝙ diſcernamus albū a dulci nō quadā vna potētia: ſed diuerſis vt. ſ. inquantū guſtu cognoſcimus dulce: ⁊ viſu albū. Hoc aūt excludit dicēs: ꝙ nō ꝯtingit diſcernere ꝙ dulce ſit alterū ab albo ſeparatis potētijs. i. diuerſis: ſed opꝫ ad diſcernēdū iter ea: ꝙ ſm aliquā vnā potentiā manifeſtū ſit nobis. Ita eni eēt ſi diuerſis potētijs ſentirem⁹ dulce ⁊ albū: ſicut ſi diuerſi hoīes ſentirent: vnus dulce: ⁊ alius album: puta ſi ego ſentio hoc: ⁊ ille illud. Hoc aūt poſito manifeſtum eſt ꝙ altera ſunt abinuicē dulce ⁊ albuz: q2 aliter patioꝛ ego a dulci q̄ tu ab albo. Sed tamē diuerſitas iſta nō erit nobis per ſenſum manifeſta: ſed opꝫ ꝙ vnus ſit qui dicat ꝙ alterū eſt dulce ab albo. Hoc eni eſt aliqđ vnū vez. ſ. ꝙ alteꝝ ſit dulce ab albo. ergo opꝫ ꝙ illud vnū ab eodē dicat̄: ſed dictio eſt interpꝛetatio interioꝛis apphēſionis. ergo ſicut eſt vnus qui dicit: ita opꝫ ꝙ vn⁹ ſit qui intelligat ⁊ ſentiat alterū eſſe dulce ab albo. Dicit aūt (intelligat ⁊ ſentiat.) q2 nondū oſtenſum eſt ꝙ aliud ſit intellectus a ſenſu: vel q2 iſta diuerſitas ⁊ ſenſu ⁊ intellectu cognoſcit̄. Sicut igit̄ opꝫ ꝙ vnus homo qui dicit alterū eſſe albū a dulci ſit qui cognoſcit vtrūqz: ita opꝫ ꝙ vna potētia ſit qua cognoſcit̄ vtrūqz. Nā hō nō cognoſcit niſi per aliquā potentiā. Et hoc eſt qđ cōcludit vlterius palā eſſe qđ nō eſt poſſibile iudicare (ſeparata). i. ꝙ aliqua ſint diuerſa (ſeparatis). i. diuerſis: ſed opꝫ ꝙ ſit eadē potētia que vtrūqz cognoſcat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At hinc patet neqz fieri poſſe vt ſeparatio in tēpore diſcernant̄. Nā vt idē aliud eſſe bonū ac malum dicit. Sic quādo alterū dicit aliud eſſe: tūc ⁊ alteruz etiā dicit. Atqz dico quādo nō per accidens: veluti nūc dico quippiā aliud eſſe: nō tamē dico illud nūc aliud eſſe: ſed hoc pacto nunc dici: vt dicat: ⁊ nunc illud eſſe. Simul igit̄ dicit. Quo ſit vt inſeparabile ⁊ in inſeparabili tēpoꝛe ſeparata diſcernat.

¶ Oꝛ aūt neqz in ſeparato tēpoꝛe: hinc habituz eſt. Sicut eni idē dicit ꝙ alterū bonū ⁊ malū: ſic ⁊ quādo alterū dicit: qm̄ alterū tūc ⁊ alteꝝ: nō ſm accidēs ipm quādo. Dico aūt puta nūc dico quoniā alterū: nō tamē qm̄ nunc alterum. Sed ſic dicit ⁊ nunc ⁊ qm̄ nunc. Simul ergo. Quare inſeparabile ⁊ in inſeparabili tēpoꝛe.

¶ Oſtendit ꝙ opꝫ ſimul vtrunqz cognoſci. Dicit ḡ ꝙ ex his que dicent̄ manifeſtū eſt (ꝙ neqz in ſepato tēpoꝛe) .i. in diuerſo tēpoꝛe cognoſcit vtrūqz. Sicut eni ille qui

iudicat aliqua eſſe diuerſa dicit aliqͣd vnū ⁊ idē.ſ.ꝙ alterū ſit bonū ⁊ malū:ſic ēt dicit quādo alteruȝ ſit.Dicit enī ꝙ ſit alterū tūc quādo indicat:⁊ hocipſuȝ quādo ſit alterū nō dicit ſm accidēs:ita ꝙ ly quādo referat ad dicentē:vt puta:qꝛ nunc dicit ꝙ eſt alteruȝ:ſi nō diceret ꝙ nūc eſt alterū. Hoc enī eſſet per accidens reſpectu eius qꝺ dicit;ſed ſicut nūc dicit ꝙ eſt alterū:ita dicit ꝙ nūc ſit alterū. Hoc aūt nō poſſet eſſe niſi ſimul ea apprehenderet.i.in illo īſtāti pro quo iudicat ea eē altera. Manifeſtū eſt ģ ꝙ ſimul cognoſcit vtrūqȝ.Ergo ſicut eſt īſeparabilis potentia.i.vna ⁊ eadē que cognoſcit vtrūqȝ eorū inter que inducat differētia:ita opȝ ꝙ in inſeparabili tēpore apprehendat vtrūqȝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō fieri nō pōt:vt ſimul idē ea rōne qua indiuiſibile eſt:⁊ in indiuiſibili tēpore motibus cōtrarijs moueat. At dulce quidē ſi ſit:mouet ſenſum ac itellectū. Amarū aūt ꝯtrario mō:⁊ albū itidē diuerſo.

Tex.c. 147. ¶ At vō impoſſibile eſt ſimul ſm ꝯtrarios motus moueri idē:aut indiuiſibile ⁊ in indiuiſibili tēpore. Si.n.dulce ſit:mouet ſenſuȝ aut intellectum:amarū aūt ꝯtrarie:⁊ albū aliter.

¶ Obijcit in ꝯtrū. Et circa hoc quatuor facit. Primo ponit obiectionē talē. Impoſſibile eſt idē ⁊ indiuiſibile ſimul moueri ſm ꝯtrios motus ſimul ⁊ in indiuiſibili tēpore:ſed intellectus ⁊ ſenſus mouent a ſenſibili inquantū ſentit ⁊ intelligibili inquātū itelligit. Diuerſa aūt ſenſibilia ⁊ ꝯtraria:diuerſis ⁊ ꝯtrarijs motib⁹ mouēt.ģ impoſſibile eſt ꝙ eadē vis ſenſitiua:aut intellectiua ſimul cognoſcat contraria diuerſa. ¶ Secundo ibi.

¶ Eſt ne igit qꝺ diſcernit idiuiſibile quidē numero. Separatū aūt rōne. Partiȝ igit vt diuiſibile res ſentit diuiſas:partim vt indiuiſibile. Nam rōne quideȝ diuiſibile:loco aūt atqȝ numero indiuiſibile eſt.

Tex.c. 148. ¶ Ergo ſimul qdē ⁊ numero indiuiſibile ⁊ iſeparabile qꝺ indicat. Secundū eſſe aūt ſeparatuȝ. Eſt igit quodāmō ꝙ diuiſibile diuiſa ſentit:eſt aūt ꝙ indiuiſibile. Secūdū eē qdē.n.diuiſibile:loco aūt ⁊ numero indiuiſibile.

¶ Ponit vnā ſolutionē:⁊ dicit ꝙ illud qꝺ indicat dīam inter ꝯtraria eſt ſimul ⁊ numero idiuiſibile ⁊ iſeparabile.i.vnū ſubiecto:ſȝ ſm eſſe ſeparatū.i.rōne eſt diuerſuȝ. Sic igit quodā mō indiuiſibile ſentit diuiſa.i.diuerſa:alio aūt mō diuiſibile ſentit diuerſa:qꝛ ſm eē eſt diuiſibile.i.rōne eſt diuerſuȝ:ſed loco ⁊ numero eſt (idiuiſibile).i.ſubiecto eſt vnū. Et dicit loco:qꝛ diuerſe potētie iueniunt i diuerſis ptib⁹ corpis organa hīe. ¶ Tertio ibi.

¶ An id minime fieri pōt. Idē enī potentia quideȝ eſt ipſa cōtraria:⁊ diuiſibile ⁊ indiuiſibile:actu aūt eſſe nō pōt. Sed patiendo diuiſibile eſt. At fieri nequit:vt ſimul ſit albuȝ ⁊ nigrū. Quare neqȝ formas ipſorū ſimul ſenſus ac intellectus ſi talia ſint vt patiantur ſuſcipient.

¶ Aut nō poſſibile. Potētia qdē.n.idē ⁊ idiuiſibile contraria:ſm eē aūt nō:ſed in operari diuiſibile. Et impoſſibile eſt ⁊ albū ⁊ nigrū eſſe ſimul. Quare neqȝ ſpecies pati ipſorū ſi huiuſmodi eſt ſenſus ⁊ intelligentia.

¶ Improbat hanc ſolutionē dicens:ꝙ nō eſt (poſſibile) illā ꝑdictā ſolutionē ſtare. Qꝺ enī eſt ideȝ ⁊ indiuiſibile ſubiecto:ſȝ nō ſm eſſe.i.ſm rōnē:pōt qdē habere ꝯtraria ſm potētiā:ſȝ qꝺ hȝ ꝯtria (in opari).i.ſm actū:opȝ ꝙ ſit diuiſibile. Et ipoſſibile eſt idē ⁊ idiuiſibile ſimul ⁊ ſemel eē albū ⁊ nigrū. Quare neqȝ poſſe eſt aliqꝺ vnū ⁊ idē idiuiſibile ſimul pati ſpēs eoꝝ:⁊ ita neqȝ itelligere ⁊ ſentire ſi itelligere ⁊ ſentire ē hꝰ.i.pati qꝺdā. ¶ Quarto ibi.

¶ At enī hoc ꝓinde ſeſe habet:atqȝ id qꝺ quidā punctum appellāt. Qꝺ quidē tum vnū eſt:tuȝ duo:quo pacto ⁊ diuiſibile eſt. Quo igit indiuiſibile eſt:hoc vnū eſt:id qꝺ diſcernit ac ſimul. Quo vō eſt diuiſibile:hō nō vnū eſt:bis.n.eiuſdeȝ ſigni ſimul ſit vſus. Quo ergo finis vſus ſi vt duoꝝ:hoc duo diſcernit:atqȝ eſt ſeparata vt ſeparatū. Quo vō eſt vnū:hoc vnius ſit vſus ⁊ ſimul. Sed de principio quidē quo dicimus aial ſenſitiuū eſſe ſit hoc mō determinatū.

¶ Sed ſicut qꝺ vocāt quidā punctū:aut vnū: Tex.c. 149.
aut duo:ſic ⁊ indiuiſibile. Secundū qꝺ quidē igit idiuiſibile:vnū diſcernēs eſt ⁊ ſimul. Secūdū vō ꝙ diuiſibile:bis vtitur eodē ſigno ſimul. Inquantū quidē igit pro duobus vtitur tertio:duo iudicat:⁊ ſeparata ſunt vt in ſeparato. Inquantū vō vnū:vno ⁊ ſimul. De principio quidē igit ſm ꝙ dicimus poſſe ſentire animal:determinatum ſit hoc modo.

¶ Ponit verā ſolutionē:⁊ ſolutio iſta ſumit ex ſimilitudine pūcti. Punctū.n.qꝺ eſt inter duas partes linee pōt accipi (vt vnū ⁊ vt duo.) Et vnū qdē ſm ꝙ ꝯtinuat partes linee:vt cōmunis terminus. (Ut duo autem ſm ꝙ bis vtimur pūcto).ſ.vt principio vnius linee ⁊ vt fine alterius. Sic ēt itelligēdū eſt:qꝛ vis ſentiendi diffundit in organa.5.ſenſuū ab aliq̄ vna radice cōmuni:a qua ꝓcedit vis ſentiēdi in oīa organa:ad quā etiaȝ terminant oēs imutatiōes ſinguloꝝ organoꝝ. Pōt ģ ꝯſiderari dupliciter. Uno mō ꝓut eſt ꝑn̄ vnū ⁊ termin⁹ vnus oīuȝ ſenſibiliū imutationū. Alio mō ꝓut eſt ꝑn̄ ⁊ terminus huius ⁊ illius ſenſus. Et hoc eſt qꝺ dicit ꝙ ſicut punctū eſt vnū:aut duo:ſic diuiſibile eſt ꝑn̄ ſenſitiuū cōmune. Sic enī diuiſibile eſt:inquātū (ſimul bis vtit eodeȝ ſigno).i.ꝑncipio ſenſitiuo.ſ.vt ꝑncipio ⁊ termino viſus ⁊ auditus. Inquantū igit aliqͣs vtit ꝑn⁹ ſenſitiuo q̄ſi vno termino pro duob⁹:itātū duo iudicat:⁊ ſeparata ſūt que accipiunt:ſicut (in ſeparato).i.diuiſibili ꝑncipio cognoſcunt. (Inquātū vō) eſt vnuȝ in ſe:ſicut in vno ꝑncipio cognoſcit differentiaȝ vtriuſqȝ ⁊ ſimul. Habet igit hoc ꝑn̄ ſenſitiuū cōmune ꝙ ſimul cognoſcat plura inquantū accipit bis vt terminus duaꝝ imutationū ſenſibiliū: inquantū vō eſt vnū:iudicare pōt differētiā vnius ad alterū. Opȝ aūt illud ꝑncipiū ſenſitiuum cōmune habere aliud organū:qꝛ pars ſenſitiua nō hēt aliq̄ȝ operationē ſine organo. Cū enī organū tact⁹ diffundat per totū corpus:neceſſariū videt vt ibi ſit organū huius ꝑncipij ſenſitiui cōmunis vbi eſt ꝑma radix organi tactus. Et propter hoc ſuperius dixit ꝙ ſi caro eſſet vltimū organū tactus ꝙ tāgēdo ſm carnē diſcerneremꝰ vnū ſenſibile ab alio. ¶ Cōſiderādū eſt ēt:ꝙ lȝ hoc ꝑn̄ cōmune imutet a ſenſu ꝓprio:qꝛ ad ſenſum cōem ꝑueniūt imutationes oīum ſenſuū ꝓprioꝝ:ſicut ad cōem terminū:nō tn̄ ſenſus ꝓprius eſt nobilior q̄ȝ ſenſus cōmunis:lȝ mouēs ſit nobilius moto ⁊ agēs patiēte:ſicut nec ſenſibile exteri⁹ eſt nobilius q̄ȝ ſenſus ꝓprius:lȝ moueat ipm. Eſt enim ſm quid nobili⁹.ſ.inquātū eſt actu albū vel dulce ad qꝺ

eſt ſenſus ꝓprius in potẽtia. Sed ſenſus ꝓpri⁹ ſimplr̄ eſt nobilius ꝑ ṽtutẽ ſenſitiuã. vnde ꝛ nobiliori mõ recipit ſcilꝫ ſine mã: omne eñ recipiens aliqd recipit illud ſm ſuũ modum. Et ſic ſenſus cõis nobiliori modo recipit ꝙ̃ ſenſus ꝓprius: ꝓpter hoc ꝙ virtus ſenſitiua ↄſideratᷓ in ſenſu cõi vt in radice ꝛ minus diuiſa. Necꝫ opꝫ ꝙ ꝑ aliã actionem ſenſus cõis ſpẽs recepta in organo fiat in ipſo: qa oẽs potentie partis ſenſitiue ſunt paſſiue: nec eſt poſẽ ꝙ vna potẽtia ſit actiua ꝛ paſſiua. ¶ Cõſiderãdũ eſt ẽt ꝙ ſenſus ꝓprius hꝫ diſcernere iter ↄ̃tria ſenſibilia: iquã/ tũ ꝑticipat aliqd de ṽtute ſenſus cõis: qa ꝛ ipſe ſenſus ꝓprius eſt vnus terminus diuerſarũ imutationũ que fiũt ꝑ mediũ a ↄ̃trijs ſenſibilib⁹. Sed vltimũ iudiciũ ꝛ vlti/ ma diſcretio ꝑtinet ad ſenſuꝫ cõem. Ultimo aũt epilo/ gando concludit qđ dictũ eſt de ꝑncipio ſm ꝙ dicit aial eſſe ſenſitiuum vel potens ſentire.

¶ Cum autẽ duabus priſci differẽtijs maximeqꝫ dif finiant animã. Motione inquã loco accõmodata: ꝛ intelligendo: ꝛ diſcernẽdo: ac ſentiẽdo: cõſiderãdũ eſt ſi quid interſit inter intelligere ac ſentire. Videt nãqꝫ tam intelligere ꝙ̃ etiã ſapere: veluti qđdã eſſe ſentire: etenĩ his vtriſqꝫ rez aliquas anima diſcer/ nit atqꝫ cognoſcit.

T.c.150 ¶ Quoniã autẽ duabus differentijs diffiniunt maxie animã: motu qui ſm locũ: ꝛ in eo quod eſt intelligere ꝛ diſcernere ꝛ ſentire. Videtur autẽ ꝛ intelligere ꝛ ſapere tanꝙ̃ quoddã ſenti/ re eſſe. In vtriſqꝫ eniꝫ his anima iudicat aliqd ꝛ cognoſcit eorum que ſunt. Lectio. IIII.

POſtꝙ̃ Phs oſtẽdit ꝙ due opationes de qb⁹ dubiũ videbaᷓ: ꝑcipere. ſ. actus ſenſuuꝫ ꝓpo/ riũ: ꝛ diſcernere iter ſenſibilia diuerſorũ ſen/ ſuũ: nõ excedũt facultatẽ principij ſenſitiui: nũc vult ingrere vtrũ ſape ꝛ itelligere exce/ dãt facultatẽ eiuſdẽ principij. Et circa hoc duo faĉ. Prio oſtẽdit ꝙ ſapere ꝛ intelligere nõ ꝑtinẽt ad ſenſuꝫ: qđ eſt oſtẽdere ſenſuꝫ ꝛ intellm̄ nõ eſſe idẽ ſubito. Scđo ꝙ phã taſia q̃ ꝑtinet ad ſenſuꝫ nõ eſt idẽ cũ opione q̃ ꝑtinet ad itellectũ. ibi [Phantaſia aũt ꝛc.] Circa ꝑmum duo facit. Primo ponit opionẽ ponẽtiũ ſenſuꝫ ꝛ itellm̄ eſſe idem. Scđo improbat eã. ibi [Et tñ oportuit.] Circa ꝑmũ duo facit. Prio ponit opionẽ. Scđo aſſignat cãm opionis. ibi [Oẽs eni hi.] Circa ꝑmũ duo facit. Prio ponit opionẽ in cõi. ẓ⁰ iducit q̃dã ṽba q̃rũdã phoꝝ que ad illud ꝑtinere videnᷓ. ibi [Et antiqͥ ſapere.] Dicit g̃ prio ꝙ qa antiqui phi diffiniebãt aiaꝫ ſm duo. ſ. ſm motũ ſm locũ: ꝛ cogni tionẽ que icludit itellectiuã diſcretionẽ ꝛ ſenſum. videᷓ ex hoc ꝙ ſm coꝝ opionẽ itelligere ꝛ ſapere ſit quoddaꝫ ſentire: qa tam ſentiendo ꝙ̃ intelligendo anima iudicat ꝛ cognoſcit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et veteres idem eſſe ſapere ſentireqꝫ cẽſent. Quẽ admodum ꝛ Empedocles dixit.

Ad preſens hominum creſcit ſapientia ſemper.
ꝛ alio rurſus in loco.
Hinc varia his ſemper prudentia ſomnia monſtrat.
Idẽ ꝛ Homerus his carminibus ſenſiſſe videtur.
Tales nãqꝫ inſunt mentes mortalibus ipſis.
Quales quotidie ſummi fert rector olympi.

¶ Et antiqui ſapere ꝛ ſentire idem eſſe aiunt: ſi/ cut Empedocles dixit. Ad p̃ſens voluntas au/ getur: ꝛ in hominibus ꝛ in alijs: vnde eis ſemꝑ ſapere altera preſtat. Idem autez his vult ꝛ id quod eſt Homeri. Talis eniꝫ intellectus eſt in terrenis hominibus qualem ducit in diem pa/ ter virorumqꝫ deorumqꝫ.

¶ Oſtẽdit ꝙ nõ ſolũ hoc ſeqᷓ ex hoc qđ in cõi dicebãt: ſed expreſſe antiqͥ dixerũt ꝙ idẽ ſit ſapere per intellm̄ ꝛ ſentire. ¶ Ut autẽ intelligantᷓ verba phoꝝ q̃ inducunᷓ qũo ad ꝓpoſitũ faciũt: ↄſiderãdũ eſt ꝙ nullũ corpus põt directe agere in id qđ nullo mõ eſt corporeuꝫ: qa igiᷓ po/ tentie ſenſitiue aliq̃ mõ ſunt corporee: qa ſunt virtutes in corporeis organis: imutari poſſunt ex actione corpoꝝ celeſtiũ: ꝑ accidẽs tñ: qa neqꝫ aia: neqꝫ aie virtus moueᷓ niſi per accñs moto corꝑe. Et ꝓpter hoc contingit ꝙ ex impreſſione corꝑis celeſtis variaᷓ ꝛ phãtaſia et appetit⁹ ſenſitiuus. Unde ꝛ aialia irrationabilia que ſolo appeti tu ſenſitiuo aguntᷓ in ſuis motibus: vtplurimũ inſequũᷓ impreſſiones corpoꝝ celeſtiũ. Ponere igiᷓ ꝙ corpora ce leſtia hẽant impreſſionẽ directe in partẽ itellectiuã quã tũ ad intellectũ ꝛ voluntatẽ: eſt ponere ꝙ voluntas ꝛ in/ tellectus ſunt ṽtutes corporee. Et hoc ſonãt verba quo/ rũdã phoꝝ antiquoꝝ. Dicit eni Empeđ. ꝙ tã in hoibus ꝙ̃ in alijs aialibus (volũtas augeᷓ). i. incitaᷓ ad agẽduꝫ (ad p̃ſens). ſ. ſm p̃ſentis hore diſpõnẽ: que quidẽ diſpo/ ſitio depẽdet ex diſpõne corporũ celeſtiũ. Uñ p̃ſens tp̃s vel hora (eis). i. hoibus ꝛ alijs aialibus (preſtat ſemꝑ ſa pere altera.) Diuerſis eni horis ꝛ tẽporib⁹ diuerſa diuer ſimode homo ꝛ alia aialia inueniuntᷓ iudicare de reb⁹. Et ad idẽ ꝑtinet illđ ṽbũ Homeri: (Talis aũt eſt itellectus in terrenis hoibus: qualẽ pater virorũqꝫ deorũqꝫ). i. ſol (ducit in diẽ.) Diciᷓ aũt ſol pater viroꝝ: qa eſt aliq̃ cau/ ſa humane gñationis. Homo eni generat hoiem ꝛ ſol. Di ciᷓ aũt pater deoꝝ: vel ꝓpter corꝑa celeſtia que antiqui deos appellabãt: que ſm aſtrologos quodãmodo a ſole regulanᷓ: vel ꝓpter hoies quos deificari credebant qui virtute ſolis generanᷓ. Uirtus autẽ ſolis eſt in die: qa in die nobis apparet dum moueᷓ in ſuperiori hemiſperio. vnde ꝛ ab aſtrologis diciᷓ planeta diurnus. Uoluit ergo Homerus dicere ꝙ hoies terreni intellectũ ſortiunᷓ ex actione ſolis: ꝛ ꝙ ſm diuerſitatẽ motus ꝛ ſitus ꝛ aſpect⁹ ſolaris diuerſimode ſe hñt in intelligẽdo. ¶ Sciendũ eſt aũt ꝙ hũc verſum Homeri Ariſtoteles nõ totum po ſuit: ſed ſolũ ꝑncipiuꝫ. Unde nec in greco: nec in arabico plus habeᷓ ꝙ̃ hic. Talis eni itellectus eſt: vt ſic intellig tur hoc dictũ: ſicut ↄſueuimus inducẽtes aliquẽ verſuꝫ alicuius auctoris tm̃ ponere ꝑncipiũ: ſi verſus ſit notus. Sed qꝛ hic verſus Homeri nõ erat notus apud latinos Boeti⁹ totũ poſuit. Patet g̊ ex hoc qđ hic dĩ ꝙ ſi corpo/ ra celeſtia habẽt directe impreſſionẽ in itellectũ ꝛ volũ/ tatẽ: idẽ eſt ac ſi ponaᷓ ꝙ itellectus eſt idẽ cũ ſenſu. Indi/ recte ṽo imp̃ſſio corpoꝝ celeſtiũ põt pertingere ad itel/ lectũ vel voluntatem: ꝓut intellectus ꝛ voluntas con/ iunguntᷓ in ſua operatione ṽtutibus ſenſitiuis. Leſo eni organo phantaſie impediᷓ itellectus in ſua operatione: ꝛ ex appetitu ſenſitiuo inclinaᷓ voluntas ad volendũ vl̃ nolendũ aliquid. Quia tñ voluntas nõ ex neceſſitate tra hitur ab appetitu ſenſitiuo: ſed ſemꝑ ei liberũ manet ſe/ qui inclinationem appetitus ſenſitiui vel nõ ſequi. ideo corpora celeſtia nullam neceſſitatẽ humanis actibus in/ ducunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Etenim oẽs hi putãt ipſuꝫ itelligere corporis eẽ: perinde atqꝫ ipſum ſentire: ꝛ ſentire ſimili ſimile ar/ bitratur: ꝛ ſapere vt in ſuperioribus diximus locis.

¶ Omnes eni hi itelligere corporeũ: ſicut ſenti/ T.c.151

reopinantur. Et ſentire ꝛ ſapere ſiſe ſimili: ſicut ſm principiũ in rõnibus determinauimus.

ℭ Oſtẽdit cãm poſitionis. Manifeſtũ eſt enim ꝙ remota differẽtia qua aliqua adinuicẽ differũt remanẽt idẽ: ſicut ſi rõnale auferat̃ ab homine remanebit de numero irrationabiliũ aĩaliũ. Hec aũt eſt differẽtia qua differt cognitio itellectiua a ſenſitiua ꝙ ſentire eſt aliquid corporeũ. Nõ enĩ operatio ſenſus eſt ſine organo corporali. Intelligere aũt nõ eſt aliquid corporeũ: q2 operatio itellectus non eſt per organum corporeum vt ifra oſtẽdet̃.
3°.1.c.4. ꝛ inde. Ideo ergo antiqui ponebãt ſenſum ꝛ intellectuz idẽ: q2 opinabant̃ ꝙ itelligere eſſet aliqd corporeũ: ſicut ꝛ ſentire. Quõ aũt vtrũqz ponerẽt aliqd corporeũ. ꝯñter oſtẽdit per hoc ꝙ ponebãt tã ſapere ſm itellectũ ꝙ̃ ſentire: ꝯtingere per virtutẽ ſimilitudinis: ſicut in pᷣmo libro dictũ eſt. Et itelligebãt ſimilitudinẽ ſm eſſe corporeũ: puta ꝙ per terrã cognoſcit̃ terra: ꝛ per aquã aqua: ꝛ ſic de alijs. Unde ſequebat̃ ꝙ ſentire ꝛ itelligere ꝯſequerent̃ naturã corpoream: ꝛ eodẽ mõ. Et ſic ſentire ꝛ intelligere ſequit̃ eſſe idem. ℭ Deinde cum dicit.
Lec.10.

ℭ Oportebat tamẽ ipſos de errore quoqz deceptioneue differere. Sunt eni hec magis propria animalium plus ꝙ̃ id tẽporis eſt quo in his anima verſat̃ vt patet: idcirco neceſſe eſt aut vniuerſa que videnť vt quidẽ inquiũt eſſe vera: aut diſſimilis rei tactum errorem eſſe deceptionemue. Quippe cũ id ſit contrarium illi: ſimili inquã cognoſcere ſimile.

ℭ Et tamen oportuit ſimul ipſos de deceptione dicere. Magis proprium enim eſt animalibus ꝛ plurimũ tempus in hoc perficit anima: vnde neceſſe aut (vt quidã dicunt) omnia que videntur eſſe vera: aut diſſimilis tactum: deceptionem eſſe. Hoc enim contrarium ei ꝙ ſimile ſimili cognoſcere.

ℭ Improbat pᵭictã poſitionẽ. Et pᷣmo quãtum ad cãm. Scdo quãtũ ad ipſam poſitionẽ. ibi (Qꝛ quidẽ igit̃.) Dicit ergo pᷣmo ꝙ phĩ aſſignãtes cãm cognitiõis eſſe ſimilitudinẽ cognoſcẽtis ad cognitũ debuerũt aſſignare aliquã cãm etiã deceptionis: q2 deceptio videt̃ eſſe magis ꝓpria animalibus ꝙ̃ cognitio ſm cõditionẽ ſue nature. Uidemus enĩ ꝙ homines ex ſeipſis decipi pñt ꝛ errare. Ad hoc aũt ꝙ veritatẽ cognoſcãt opꝫ ꝙ ab alijs doceantur. Et iterũ plurĩ tẽpore aĩa eſt in deceptiõe ꝙ̃ in cognitione veritatis: q2 ad cognitionẽ veritatis vix peruenit̃ poſt ſtudiũ lõgi tẽporis. Et hec qdẽ rõ efficax eſt cõtra antiquos phõs: qui ponebãt cognitionẽ ineſſe aĩe ex ſua nã quaſi anima ex hoc ꝙ ꝯſtituta eſt ex pᷓncipijs habeat ꝙ non ſolũ ſit in potẽtia ad cognoſcibilia: ſed ꝙ ſit actu cognoſcẽs. Põt aũt ad h̃ dupliciter reſpõderi. Uno mõ vt dicat̃ ꝙ antiqui phĩ nõ credebãt aliquã deceptionem eſſe. Ponebant enĩ ꝙ oĩa que videnť ſunt vera. vt ſupra
Lec.2. dictum eſt. Et iõ nõ oportebat ꝙ aſſignarent cãm deceptionis. Alio mõ põt reſpõderi ꝙ ex h̃ ipſo qđ dicebãt cãm cognitionis eſſe ex hoc ꝙ aĩa tãgit id qđ eſt ſibi ſimile dat̃ itelligi ꝙ cauſa deceptiõis ſit hec ꝙ aĩa tãgit ſibi diſſimile. Hoc eſt ergo qđ ꝯcludit ꝙ q2 antiqui phĩ nõ aſſignauerunt cãm deceptionis aĩe neceſſe eſt ꝙ aut oĩa que videnť vera ſint: vt quidaꝫ dixerũt: aut ꝙ tactꝰ quo aĩa tãgit rem diſſimilẽ ſit, deceptionis cã. Tangere enim diſſimile videt̃ eſſe cõtrariũ ad cognoſcere ſibi ſimile. Primũ aũt reprobatũ eſt in 4.° metaphyſice. Un̄
Lec.12. procedit ad inquirendum 2ᵐ cum dicit.

ℭ Uidetur autem ꝛ deceptio ꝛ ſcientia contrariorũ eſſe eadem.

ℭ Uidetur autem ꝛ deceptio ꝛ ſcientia cõtrariorum eadem eſſe.

ℭ Manifeſtũ eſt enĩ ꝙ diſſimile ꝛ ſimile ſunt cõtraria: ſed circa ꝯtraria eodẽ mõ ſe hẽt homo ad cognitionẽ ꝛ deceptionẽ: q2 qui cognoſcit vnũ cõtrariorũ: cognoſcit ꝛ aliud. ꝛ qui errat in vno errat in alio. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ ſcientia ꝛ deceptio videt̃ eadẽ eſſe contrariorũ. Non ergo eſt poſſibile ꝙ tactus rei ſimilis ſit cauſa vere cognitionis: ꝛ tactus rei diſſimilis ſit cauſa deceptiõis: q2 tunc eſſet ſcientia de vno contrariorꝫ: ꝛ deceptio de alio. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Non ideꝫ igitur eſſe ſentire ac ſapere patet. Illud enim omnibus animalibus hoc valde paucis ineſt.

ℭ Qꝛ quidẽ igitur non ideꝫ ſit ſapere ꝛ ſentire: manifeſtum eſt. Hoc quidẽ enĩ in oĩbus eſt: illud autem in paucis animalium eſt. T.c.152.

ℭ Improbat poſitionẽ oſtẽdẽs ꝙ neqꝫ ſapere: neqꝫ itelligere eſt idẽ ꝙ ſentire. hec enĩ duo itellectiue cognitioni attribuũtur. Intellectus enĩ habet iudicare. ꝛ hoc dicit̃ ſapere: ꝛ apprehendere: ꝛ hoc dicit̃ intelligere. Primo ꝙ̃ oſtendit ꝙ ſentire nõ ſit idẽ ꝙ ſapere tali rõne. Sentire ineſt omnibus aĩalibꝰ: ſapere aũt nõ ineſt oĩbus: ſed paucis. ergo (ſapere) nõ eſt idem qđ ſentire. Dicit aũt ꝙ ſapere ineſt paucis aĩalium: ꝛ nõ ꝙ inſit ſolis hominibꝰ q2 etiã queđã animalia participant aliquid prudentie ꝛ aliquid ſapientie. ſ. ꝙ recte iudicant de agendis per eſtimationem naturalem. ℭ Scđo ibi.

ℭ At neqꝫ intelligere idem eſt ac ſentire: intelligere inquã quo recte atqꝫ nõ recte res percipi ſolẽt. Qđ nanqꝫ recte percipit: id eſt prudentia ꝛ ſcientia atqꝫ opinio vera. At qđ nõ recte: id eſt nimirũ his dictis cõtrarium. Etenim ꝓpriorꝫ ſenſus ſemꝑ eſt verus ꝛ vniuerſis animalibus ineſt. At ſit vt falſo quoqꝫ quis ratiocinet̃: neqꝫ cuiꝙ̃ cõpetit cui nõ ineſt ꝛ rõ.

ℭ Sed neqꝫ intelligere in quo eſt ꝛ recte ꝛ non recte. Recte quidẽ prudẽtia ꝛ ſciẽtia: aut opinio vera. Non recte aũt contraria horũ. Neqꝫ hoc eſt idẽ cum ipſo ſentire. Senſus qdẽ eniꝫ propriorum ſemper verus eſt: ꝛ in omnibꝰ ineſt animalibus. Intelligere autem contingit ꝛ falſo: ꝛ nulli ineſt cui non ꝛ ratio.

ℭ Probat ꝙ itelligere nõ ſit idẽ qđ ſentire per duo media. Quorꝫ pᷣmũ tale eſt. Intelligere cõtingit recte ꝛ non recte. Recte quidẽ cõtingit itelligere ſm ſciam que eſt ſpeculabiliũ ꝛ neceſſariorꝫ: vel ſm prudentiã que eſt recta ratio ꝯtingẽtiũ agibiliũ: vel ſm opinionẽ verã que ſe habet ad vtrũqꝫ: ꝛ nõ determinate ad alterũ oppoſitorꝫ: ſicut ſciẽtia ꝛ prudẽtia: ſed ad vnũ cũ formidine alterius. (Nõ recte autẽ.) cõtingit intelligere: ſm eorꝫ cõtraria. i. ſm falſaꝫ ſciam ꝛ ſm iprudẽtiã ꝛ ſm opinionẽ falſam. Sentire aũt nõ ꝯtingit niſi recte: q2 ſenſus circa ꝓpria ſenſibilia ſemꝑ verus eſt. ergo ſentire ꝛ intelligere nõ ſunt idẽ. Et q2 poſſet aliquis dicere ꝙ recte intelligere ſit idem qđ ſentire. iõ adiũgit aliud mediũ ad hoc excludendũ: ꝙ tale ſentire (ineſt oĩbus aĩalibus) intelligere aũt nõ: ſed ſolis illis quibꝰ ineſt ratio. ſ. hominibus qui per inquiſitionẽ rõnis apprehenſionꝫ veritatis intelligibilis cõſequunt̃: quãuis ſubſtantie ſeparate que

ſunt altioris intellectus ſtatim abſq; inquiſitione veritatem intelligant. ergo ⁊ recte intelligere non idem eſt qđ ſentire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Imaginatio nanq; diuerſa eſt a ſenſu menteq;. Atq; neq; hec ſit ſine ſenſu: neq; extimatio ſine hac eſſe poteſt.

T.c.153. ¶ Phantaſia enim alterū eſt ⁊ a ſenſu ⁊ ab intellectu. Et hec nō fit ſine ſenſu: ⁊ ſine hac nō eſt opinio.

¶ Oſtendit ꝙ opinio que ſequit̄ intellectum ſit aliud a phantaſia que ſequitur ſenſum. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ phantaſia nō eſt opinio. Secūdo inquirit quid ſit phantaſia. ibi (De eo aūt qđ eſt intelligere.) Circa p̄mū tria facit. Primo ꝓponit qđ intendit ⁊ dicit ꝙ ex hoc etiā apparet ꝙ ſenſus ⁊ intellectus differunt: q2 phantaſia aliud eſt a ſenſu ⁊ ab intellectu: ⁊ tñ phantaſia nō fit ſine ſenſu: q2 ꝯſequit̄ ſenſum: vt poſtea dicet̄: ⁊ ſine phantaſia nō fit opinio. Ita enim videt̄ ſe habere phantaſia ad ſenſum: ſicut opinio ad intellectū. In rebus aūt ſenſibilibus cum aliquid ſentimus aſſerimus ſic eſſe. Cum aūt ſm̄ phantaſiam aliquid videt̄ nō aſſerimus ſic eē: ſed ſic videri vel apparere nobis. A viſione enī vel apparitiōe ſumit̄ nomē phantaſie. vt infra dicet̄. Et ſimiliter circa intelligibilia cum aliquid intelligimus aſſerimus ſic eſſe. Cum aūt opinamur dicimus ſic videri vel apparere nobis. Sicut enī intelligere requirit ſenſum: ita ⁊ opinari requirit phantaſiā. ¶ Scđo ibi.

Lec.6. ¶ Non idem aūt eſſe imaginationē extimationēue patet. Hic enī affectus in poteſtate ſine controuerſia collocat̄. Licet nanq; cū libet fingere quicquid volumus: atq; ante oculos ponere perinde atq; ij faciūt: qui inartificioſe memorie cōparatis atq; diſpoſitis locis imagines fingentes: atq; ſimulachra collocant. At opinari in nobis eſt ſitum. Neceſſe eſt enī opinātē aut verā: aut falſam extimationē hr̄e.

¶ Q2 aūt nō eſt eadē phantaſia ⁊ opinio manifeſtum. Hec quidē. n. paſſio in nobis eſt cū volumus. Pre oculis enim eſt facere ſicut in recordatiuis poſiti ⁊ idolū ſunt facientes. Opinari autem non in nobis eſt. Neceſſe enim falſum aut verum dicere.

¶ Probat ꝙ nō ſit idē opinio ⁊ phantaſia duabus rōnibus: quarū p̄ma talis eſt. Paſſio phantaſie eſt in nobis cū volumus: q2 in poteſtate noſtra eſt formare aliquid quaſi apparens ante oculos noſtros: vt montes aureos vel quicquid volumus: ſicut patet de illis qui recordantur ⁊ formant ſibi idola eorum que ſibi videntur ad votū. Sed opinari nō eſt in poteſtate noſtra: q2 neceſſe eſt ꝙ opinans habeat rationē per quā opinetur vel verū vel falſū. ergo opinio nō eſt idem qđ phantaſia. ¶ Secundam rationem ponit cum dicit.

¶ Preterea cū opinamur aliquid malū eſſe atq; terribile: cōtinuo perturbamur. Similiter ⁊ cū opinamur quippiam eſſe tale vt in illo ſit confidendū. At cum imaginamur talia: perinde afficimur atq; ſi in pictura eadem ſpectaremus.

Tex.c.154. ¶ Amplius autem cum opinamur difficile aliquid aut terribile: ſtatim compatimur. Similiter aūt eſt ⁊ ſi cōfidendū. Scđm phantaſiā aūt ſimilr̄ nos hēmus ſicut ſi eſſemus cōſiderantes in pictura difficilia ⁊ confidentia.

¶ Que talis eſt. Opinionē ſtatim ſequit̄ paſſio in appetitu: q2 cū opinamur aliquid eſſe graue vel terribile ſtatī cōpatimur triſtando vel timendo. Et ſimiliter ſi ſit aliquid cōfidendū. i. de quo aliquis debeat cōfidere ⁊ ſperare: ſtatim ſequit̄ ſpes vel gaudiū. Sed ad phantaſiā nō ſequit̄ paſſio in appetitu: q2 dū aliquid apparet nobis ſm̄ phantaſiā: ſimiliter nos habemus ac ſi conſideremus in pictura aliqua terribilia vel ſperabilia. ḡ opinio nō eſt idē ꝙ phantaſia. Huius aūt differentie ratio eſt: q2 appetitus nō patit̄: neq; mouet̄ ad ſimplicem apprehenſionem rei qualē ꝓponit phantaſia. Sed opʒ ꝙ apprehendat̄ ſub rōne boni vel mali ꝯuenientis vel nociui. Et hoc facit opinio in hominib' cōponendo vel diuidendo dum opinat̄ hoc eſſe terribile vel malū: illud aūt eē ſperabile vel bonū. Phantaſia aūt nō cōponit neq; diuidit: patit̄ tñ appetit' aīaliū ab eſtimatione nālī que ſic opat̄ in eis qđ opinio in hoībus. ¶ Tertio ibi.

¶ Sunt autē ⁊ extimationis ipſius he differentie: ſcientia: ⁊ opinio: ⁊ prudētia: ⁊ ea que ſunt hiſce cōtraria. De differentia quorū alius ſit ſermo magis ad idipſum accōmodatus.

¶ Sunt aūt ⁊ ipſius acceptiōis differētie ſcientia ⁊ opinio ⁊ prudentia ⁊ contraria horū: de quorum differentia altera ſit ratio.

¶ Dicit ꝙ cum ad intellectualem acceptionē multa pertineant. ſ. ſcientia: prudentia: opinio: ⁊ ꝯtraria horum: de hoꝝ differētia nō eſt hic agēdū: ſʒ alibi. ſ. in 6° ethicoꝝ. cap.4°.

¶ At vō cū diuerſū ſit ſentire ac intelligere: ⁊ hui' aliud imaginatio aliud extimatio eſſe videtur. De imaginationeue p̄mo: deinde de altero dicam' opʒ.

¶ De eo aūt qđ eſt itelligere: quoniā alterū eſt ab eo qđ eſt ſentire. Huius aūt aliud phātaſia eſſe videtur: aliud opinio. De phantaſia determinantes: ſic ⁊ de altero dicendū eſt. T.c.155. Lec. V.

Poſtq̄ p̄hus oſtendit ꝙ phantaſia non eſt opinio. hic incipit īquirere quid ſit. Et p̄mo dicit de quo eſt intētio. Secūdo proſequit̄ ibi (Si igit̄ phantaſia.) Dicit ergo p̄mo ꝙ cum oſtenſum ſit ꝙ intelligere eſt aliud q̄ ſentire: ⁊ ad vnū horū pertineat opinio. ſ. ad intellectū: ad aliud aūt phantaſia. ſ. ad ſenſum. Poſtq̄ determinatum eſt de ſenſu: dicendum eſt de phantaſia: vt ſic poſtmodū determinetur de altero: ſcilʒ de intellectu ⁊ opinione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igitur imaginatio id eſt phantaſia ſit in quo viſū phantaſmaq; aliqđ in nobis dicimus fieri: ⁊ nō aliud quicq̄: qđ per tranſlationē hoc eodē nomine nuncupat̄: ipſa profecto vna quedam eſt potētiarū earū aut habituum: quibus diſcernimus: ⁊ aut vere percipimus aut falſo. Tales autem ſunt ſenſus: opinio: ſcientia: intellectus.

¶ Si igit̄ phantaſia eſt ſm̄ quā phantaſma aliquod nobis fieri dicimus: ⁊ ſi non aliquid ſm̄ metaphoram dicimus: vna quedam potentia eſt harū aut habitus ſm̄ quā diſcernimus aut verum aut falſum dicimus. Huiuſmodi autē ſunt ſenſus: opinio: ſcientia: ⁊ intellectus.

¶ Proſequit̄

¶ Proſequit̃ itentū. Et circa hoc duo facit. Primo oſtē dit ꝙ phantaſia nō eſt aliqua potentiarum vel habituū manifeſtorum qui diſcernunt vel iudicant verum ⁊ falſum. Secundo oſtendit quid ſit. ibi (Sed quoniaz accidit motus.) Circa p̄mū tria facit. Primo diſtinguit potentias ⁊ habitus quibus aliquid diſcernitur. Secūdo oſtendit ꝙ phantaſia nō eſt aliquid eoꝝ. ibi (Oꝫ quidez igit̃ nō ſit ſenſus.) Tertio oſtendit ꝙ nō eſt aliquid cōpoſitū ex eis. ibi (Manifeſtū igit̃ qm̄.) Dicit ergo p̄mo ꝙ cū phantaſia ſit ſm quā dicit̃ nobis fieri aliqđ phantaſma. i. aliquid apparibile: niſi forte accipiamus phantaſmata metaphorice: neceſſe videt̃ ꝙ ſit aliquid de numero habituū vel potentiarū cognoſcitiuarū quib' diſcernit̃ vnum ab alio: aut quibus circa aliquid dicimus verum vel falſum: hoc eſt erramus vel non erram'. Nā apparere eſt aliquid diſcernere: ⁊ dicere verū vel falſuz. Potentie autem vel habitus quibus diſcernimus ⁊ dicimus verum ⁊ falſum videntur eſſe he quatuor: ſenſus: intellectus: opinio: ⁊ ſcientia. Unde videt̃ ꝙ phantaſia ſit aliquid hoꝝ quatuor. Ponit autē hec quatuor quaſi iam nota. Alia aūt que ad cognitionē videntur pertinere nondū erant ſuo tēpore per certitudinē ſcita. Ipſe autez iam ſuperius diſtinxit intellectuz a ſenſu. Unde preter ſenſum cōnumerat tria alia. ſ. intellectum: opinionem: ⁊ ſcientiam. Et videt̃ ꝙ intellectus nō accipiatur hic pro potentia: ſic enim cōtra intellectum nō diuiderent̃ ſciētia ⁊ opinio que ad potentiam intellectiuam pertinent. Sed intellectus accipitur pro certa apprehenſione eoꝝ que abſq; inquiſitione nobis innoteſcunt: ſicut ſunt prima principia. Scientia vō pro cognitione eorū de q̄bus certificamur per certitudinē vel inueſtigationez rōnis. Opinio autez pro cognitione eorum de quibus certum iudiciū nō habemus. Unde etiaz dicit ꝙ phantaſia eſt habitus vel potentia de numero eorū: ad oſtendendum ꝙ iter hec aliquid eſt vt potentia: ⁊ aliquid vt habitus. Cognoſcere aūt poſſumus ꝙ hec tm̄ apprehenſionis p̄n

Lec.8. cipia apud antiquos nota erant: ex poſitione Platonis ſuperi' in p̄ libro poſita: qui ſolū hec q̄tuor ad numeros reduxit attribuēs itellectū vni: ſciam dualitati: opinionē trinario: ſenſum q̄ternario. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ipſam non eſſe ſenſum ex hiſce patere poteſt. Senſus eniz vel eſt potentia vel operatio: vt viſus vel viſio. At ꝙ nōnunq̄ neutrū eſt iſtorum: ⁊ tamē apparent aliqua: videmurq̄ videre: vt ea que in ſomnis apparent.

Tex.c. 156. ¶ Oꝫ quidē igitur non ſit ſenſus: manifeſtuz ex his eſt. Senſus quidē enim: aut potentia: aut actus eſt: vt viſus ⁊ viſio. Phantaſiat̃ aūt aliquid ⁊ nullo hoꝝ exiſtēte: vt qui in ſomnis.

¶ Oſtendit ꝙ phantaſia nō eſt aliquid dictoꝝ. Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit ꝙ nō ſit ſenſus. 2° ꝙ non ſit intellectus ſiue ſcientia. ibi (At vō neq; ſemper.) 3° ꝙ non ſit opinio. ibi (Relinquit̃ igit̃.) Circa p̄mū tria facit. Primo oſtendit ꝙ phantaſia non ſit ſenſus: neq; ſm potentiam: neq; ſm actuz: ⁊ ratio eſt talis. Dormiēs aliquid phantaſiatur: hoc autem non ſit ſm ſenſum in potentia: q2 ſenſui in potentia exiſtenti nihil appareret: nec ſm ſenſuz in actu: q2 in ſomno nō eſt ſenſus in actu. ergo phantaſia nō eſt ſenſus in potentia: neq; ſenſus in actu. ¶ Secundo ibi.

¶ Deinde ſenſus quidem ſemper adeſt: imaginatio autem non ſemper.

¶ Poſtea ſm potentiā ſenſus q̄dē ſemꝑ adeſt viuētibus ⁊ nō orbatis: phantaſia aūt nō.

¶ Oſtēdit ꝙ phantaſia nō ſit ſenſus in potentia: ⁊ eſt rō talis. Senſus in potētia ſemꝑ adeſt aīali: phantaſia aūt nō ſemꝑ: cū nō ſemꝑ aīali aliquid appareat. ergo phantaſia nō eſt ſenſus in potentia. ¶ Tertio ibi.

¶ Quod ſi idē eſſet imaginatio ac odoratio. Beſtijs imaginatio profecto cūctis ineſſet. At nō eſſe videt̃ vt api aut formice: aut vermi.

¶ Si vō ei qđ actu idē: omnibus vtiq; contingeret beſtijs phantaſiam ineſſe. Videt̃ aūt nō: vt formice: aut api: aut vermi.

¶ Oſtendit ꝙ phantaſia non ſit ſenſus ſm actum quatuor rationibus. Quarum prima talis eſt. Senſus ſm actum conuenit omnibus beſtijs. i. animalibus irrationalibus. Si igitur phantaſia eſſet idem qđ ſenſus in actu ſequeretur ꝙ ineſſet omnibus animalibus irrationalibus. Hoc autem non eſt verum. Non enim ineſt formice: aut api: aut vermi. ergo phantaſia non eſt ſenſus ſm actum. ¶ Conſiderandum eſt autem ꝙ omnia animalia habent quodammodo phantaſiam: ſed animalia imperfecta habent phantaſiam indeterminataz: ſicut infra dicet ph̄us. ¶ Sed hoc non videt̃ verum de formica ⁊ ape: in quarum operatione plurimū prudentie apparet. tex.c.58

¶ Sed ſciendum eſt ꝙ opera prudētie formica ⁊ apis operant̃ naturali iclinatione: nō ex hoc ꝙ habeāt phantaſiam determinatam ⁊ diſtinctā a ſenſu. Nō eni phantaſiant̃ aliqđ niſi dū mouent̃ a ſenſibili. Qđ aūt opant̃ ꝓpter finē q̄ſi ꝓuidētes in futurū nō ꝯtingit ex h̄ ꝙ habeāt aliq̄ imaginationē ipſi' futuri: ſʒ imaginant̃ act' p̄ſites qui ordinant̃ ad finē ex nāli iclinatione magis q̄ ex app̄henſione. Illa aūt aīalia dicit Ph̄us phātaſiā habere: quibus aliquid ſm phantaſiā apparet: etiam dum nō actu ſentitur. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea ille quidem vere ſunt ſemper: imaginationes vō plures ſiunt (vt patet) falſe.

¶ Poſtea hi quidem veri ſemper: phantaſie autem plures falſe.

¶ Que talis eſt. Sēſus ſm actū ſemꝑ ſunt veri: nō eniz ſenſus decipit̃ circa ꝓpriū ſenſibile: ſed phātaſie vt plurimū ſunt falſe. Nō. n. rñdit res imaginationi vt plm̄. g̃ phātaſia nō ē ſenſus ſm actū. ¶ Tertiā rōnē ponit ibi.

¶ Preterea cum exacte circa ſenſibile operamur: nō dicimus hoc nobis hoiem videri ac apparere. Sed potius cum non clare ſentimus: quando etiā ſit vt ſit verus ſenſus ⁊ falſus.

¶ Ampli' aūt nō dicim' cū operiur certe circa ſenſibile qm̄ videt̃ hoc nobis hō: ſed magis cū nō manifeſte ſentim': tūc ⁊ aut ver' aut falſus.

¶ Que talis eſt. Cum operamur cū certitudine circa ſenſibile actu. ſ. ip̄m ſentiendo nō dicimus ꝙ hoc videt̃ nobis homo: ſed magis h̄ dicim' cū nō manifeſte ſentim': ſicut cū a remotis aliqđ videmus: vel cū videm' aliqđ in tenebris. Et tunc ſenſus ſm actū: aut eſt verus: aut eſt falſus. Circa ſenſibile eni per accidens cuiuſmodi ſenſibile eſt homo: nō ſemper ſenſus eſt verus: ſed quādoq; decipit̃. Addit aūt h̄ vt oſtēdat ꝯuenientiā iter ſenſuz nō māifeſtū ⁊ phātaſiā: que ēt qn̄q; eſt vera: qn̄q; falſa eſt. Cū aūt manifeſte aliqđ phātaſiamur: dicim' ꝙ h̄ vī nobis homo: ⁊ nō ꝙ per certitudinē ſit homo. g̃ phantaſia nō eſt idē ꝙ ſenſus in actu. ¶ Quartā rōnē ponit ibi.

¶ Atqꝫ nobis qđ quidem paulo antea dicebamus clauſis etiam oculis viſa videntur: atqꝫ apparēt.

¶ Et quod quidem diximus apparent ⁊ dormientibus viſiones.

¶ Que talis eſt. Phantaſtice viſiones apparent dormiētibus. In eis aūt nō eſt ſenſus ſm actū. ergo phantaſtica viſio nō eſt ſenſus ſm actum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqꝫ nec vllus habituum eorū erit: qui veri ſunt ſemper: vt ſcientia vel intellectus. Eſt enim ⁊ falſa imaginatio non ſolum vera.

Tex.c. 157. ¶ At vero neqꝫ ſemper vera dicentiuꝫ: neqꝫ vna erit. vt ſcientia: aut intellectus. Eſt enim phantaſia ⁊ vera ⁊ falſa.

¶ Oſtendit ꝙ phantaſia nō ſit intellectus: neqꝫ ſcientia. Intellectus eni primorū pncipioꝝ ⁊ ſcientiarū de cōcluſionibus per demonſtrationeꝫ acquiſita: ſemper ſunt verorum. Phantaſia aūt quādoqꝫ eſt falſa. ergo phantaſia non eſt intellectus: neqꝫ ſcientia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Reſtat igitur vt perſcrutemur ſi ſit opinio. Atqꝫ ſit opinio ⁊ vera ⁊ falſa. Uerum opinionem quidē ſequitur fides. Quippe cum fieri nequeat: vt huiuſce quiſqꝫ non credat quorum habet opinioneꝫ: beſtiarum autem fides quidem nulli: imaginatio vero compluribus ineſt.

¶ Relinquitur igitur videre ſi opinio ſit. Fit eniꝫ ⁊ opinio ⁊ vera ⁊ falſa. Sed opinioni quidem inheret fides. Nō eni contingit opinantem de quibus videtur nō credere. Beſtiarum aūt nulli ineſt fides. Phantaſia aūt multis.

¶ Oſtendit ꝙ phantaſia nō ſit opinio qđ magis videbatur: qꝛ opinio etiā quādoqꝫ eſt falſa: ſicut phātaſia. Oſtēdit aūt hoc duabus rationibus. Prima quaruꝫ talis eſt. Opinionē ſequitur fides: nō eniꝫ videtur eſſe cōueniens: ꝙ aliquis nō credat id qđ opinatur: ⁊ ſic cū nulla beſtia habeat fidem: nulli beſtiarum inerit opinio. Sed phantaſia ineſt multis beſtiarū. vt dcm̄ eſt. ergo phantaſia non eſt opinio. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea fides omnem opinionem ſequitur: perſuaſio fidem: ratio perſuaſionē. At imaginatio quidem quibuſdam beluis ineſt: ratio autem nullis.

¶ Amplius ſi oēm opinionē cōſequatur fides: fidem aūt ſuaſum eſſe: ſuaſionē aūt rō. Beſtiarum aūt quibuſdā phantaſia ineſt: rō vero nō.

¶ Que talis eſt. Ad oēm opinionē cōſequitur fides: qꝛ vnuſquiſqꝫ credit illud qđ opinatur. vt dcm̄ eſt. Sed ad fideꝫ ſequitur ꝙ aliqs ſit perſuaſus: ea eni credim⁹ que nobis pſuaſa ſunt. Ad pſuaſionē aūt ſequitur rō ſm ordinē illationis: qꝛ per aliquā rōnē aliqd alicui ſuadetur. ergo de pmo ad vltimū qcūqꝫ hēt opionē: hēt rōnē. Nulla aūt beſtia hēt rōnē: cū tn̄ aliq̄ hēat phātaſiā. ergo phātaſia nō eſt opinio. Et manifeſtū eſt ꝙ hec ſecūda ratio inducitur ad cōfirmādū pmā quātū ad hoc qđ pma ſupponebat: ꝙ nulla beſtia habet fidem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero patet nec opinionē eſſe cum ſenſu: nec opinionem per ſenſum: nec opinionis ſenſuſue coniunctionem: per ea que dicta ſunt.

Tex.c. 158. ¶ Manifeſtuꝫ igitur quoniam: neqꝫ opinio cum ſenſu: neqꝫ per ſenſuꝫ: neqꝫ complexio opinionis ⁊ ſenſus erit phantaſia propter hec.

¶ Oſtēdit ꝙ phātaſia nō eſt aliqd cōpoſitū ex pmiſſis: ⁊ pcipue ex ſenſu ⁊ opinione: ex qbus magis poſſet videri eſſe cōpoſita. Et circa hoc tria facit. Primo ponit qđ intendit quaſi ex premiſſis cōcludens: ꝙ qꝛ phantaſia: neqꝫ eſt ſenſus: neqꝫ opinio: manifeſtū ppter hoc eē pōt ꝙ phantaſia: nec opinio eſt cū ſenſu: ita ꝙ eſſentialiter ſit opinio: ⁊ hēat ſenſum cōcomitantē: neqꝫ opio eſt per ſenſuꝫ: ita ꝙ eēntialiter ſit opinio: ſed ⁊ hēat ſenſuꝫ cauſantē: neqꝫ eſt cōplexio opinionis ⁊ ſenſus: ita ꝙ eēntialiter cōponatur ex vtroqꝫ. Nō aūt addit ꝙ nō ſit phantaſia ſenſus cum opinione: qꝛ phantaſia magis videtur cōmunicare cum opinione que poteſt eſſe falſa: q̄ꝫ cum ſenſu qui eſt ſemper verus. ¶ Secundo ibi.

¶ Patet enim ſi imaginatio ſit opinionis ſenſuſqꝫ coniunctio: opinionē non cuiuſuis rei: ſed eius eſſe cuius eſt etiam ſenſus. Dico autem imaginationem ſi ſit coniunctio ſenſus opinioniſue: cōiunctionē eē opinionis albi ⁊ ſenſus eiuſdem albi: non enim erit ex opinione quidem boni: ſenſu autem albi. Apparere igitur eſt opinari rem eam quā ſentit: ⁊ nō per accidens.

¶ Et manifeſtum ꝙ non alia quedam eſt opinio: ſed illa que qdē eſt cuius eſt ⁊ ſenſus. Dico autem ex albi opinione ⁊ ſenſu complexio phantaſia eſt. Nō enim ex opinione quideꝫ eſt albi: ex ſenſu aūt boni. Apparere igitur eſt opinari qđ quidem ſentitur nō ſm accidens.

¶ Oſtēdit qualiter oporteat accipi opinionē ſi phātaſia complectitur opinionē ⁊ ſenſuꝫ: qꝛ eni phantaſia eſt vni⁹ ⁊ eiuſdē: manifeſtū eſt ꝙ opinio adiuncta ſenſui qui eſt phantaſia: nō eſt alia quedā opinio: ſed illa que eſt de eodē de quo eſt ſenſus: ſicut ſi dicam⁹ ꝙ phātaſia eſt quedā cōplexio ex opinione albi ⁊ ſenſu eiuſdē. Nō eni pōt eſſe cōpoſita ex opinione albi ⁊ ſenſu boni: qꝛ ſic phantaſia nō eſſet de vno ⁊ eodeꝫ. Oportet igitur ſi phantaſia eſt ex cōplexione opinionis ⁊ ſenſus: ꝙ apparere aliqd ſm phantaſiam: nihil aliud ſit q̄ꝫ opinari aliquid idem qđ ſentitur per ſe ⁊ non ſm accidens. ¶ Tertio ibi.

¶ At apparent nōnunquā etiam falſa: de quibus ſimul veram opinionem habet. Sol eni pedalis quidem apparet: at perſuaſum eſt terra ipſum eſſe longe maiorem. Fit igitur vt aut ſuam is opinionem: quam habet veram abijciat re modo eodem ſeſe habente: non oblitus: nec diſſuaſus: aut ſi adhuc illam habeat: eadem ſit ſimul neceſſario falſa ſimul ⁊ vera. At conſtat opinionem tuꝫ euadere falſam: cū res mutata latet. Neqꝫ igitur vnum eſt iſtorum imaginatio: neqꝫ ex his eſt coniunctum.

¶ Apparēt autem ⁊ falſa: de quibus ſimul acceptionem veram habent: ⁊ videtur ſol vnius pedis: ſed creditus eſt maior eſſe habitatione. Tex.c. 159.

Accidit igitur: aut abijcere ſuiipſius verā opinioneꝫ quā habebat ſaluatā: ſalua re: non oblitum: neqꝫ decredentē: aut ſi adhuc habet: eandem neceſſe verā ⁊ falſam. Sed falſa facta eſt cum lateat tranſcendens res. Nō ergo vnū aliquod horū eſt: neqꝫ ex his phantaſia.

¶ Deſtruit p̄dictā poſitionē tali rōne. Cōtingit aliqñ q̄ aliqua falſa apparēt ſm phantaſiaȝ que eſt a ſenſu: ⁊ de illis ⁊ de eiſdē rebus homo hēt verā opinionem. Sicut ſm ſenſum apparet q̄ ſol nō excedit quātitatē vni⁹ pedis: qd̄ falſum eſt. Sed ſm verā opinionem credit̄ eſſe maior (habitatione) .i. tota terra in qua habitamus. Si eni apparitio ipſa falſa: ſit idē q̄ opinio cū ſenſu: opȝ alterū duoꝝ dicere: quoꝝ vnū eſt q̄ in iſta cōpoſitiōe opinionis ad ſenſum aliqs abijciat verā opinionē quā p̄us habebat: re opinata (ſaluata) .i. eodē mō manēte: ⁊ ille qui abijcit opinionē nō ſit oblitus: neq̄ q̄ decredat. Qd̄ eſt īpoſſibile. Iſtis eni tribus modis aliquis abijcit verā opinionē. Primo quādo res mutat̄: ſicut cū aliquis vere opinat̄ q̄ Socrates ſedet: eo ſedēte: ſed poſtq̄ Socrates ſedere deſtiterit: ſi retineat opinionē eandē: vera opinio mutat̄ in falſā. Secundo quādo deſinit opinari qd̄ p̄us opinabat̄: ꝓpter hoc qd̄ eſt p̄ſtine opinionis oblitus. Tertio quādo deſinit opinari qd̄ prius opinabat̄: q2 decredit qd̄ p̄us credebat immutatus ꝓpter aliā rōnem. Qȝ aūt aliqs amittat opinionē nullo iſtoꝝ ꝯtingēte: eſt īpoſſibile. Qd̄ tamē ꝯtingeret in ꝓpoſito. Aliud aūt qd̄ opȝ dicere ſi p̄ᵐ nō dicat̄ eſt q̄ aliqs retineat cum falſa opinione veraȝ opinionē. Et ſic ſi ipſa apparitio eſt ipſa opinio: qd̄ neceſſe eſt ponere ſi phātaſia eſt opinio: ſeq̄t̄ q̄ eadeȝ apparitio ſit vera ⁊ falſa. Sed opȝ ſi vera: falſa facta eſt: ⁊ nō ſit vera: q̄ res (tranſcendens) .i. tranſmutata ab eo qd̄ p̄us erat: lateat opinātē: q2 ſi nō lateret eū: ſimul cū mutatione rei mutaret̄ opinio: ⁊ non eſſet eius opinio falſa. Hoc aūt adiūxit ad exponēdū qd̄ p̄us dixerat de ſaluatiōe rei. Cōcludit ergo q̄ phantaſia: neq̄ eſt quid p̄dictoꝝ quattuor: neq̄ eſt cōpoſitio ex his.

¶ Verū quoniā fieri pōt vt aliud moueat̄ ab eo ipſo qd̄ motū eſt. Imaginatio v̄o motio quedā eē videt̄ ⁊ nō fieri ſine ſenſu: ſed ſentientibus: ⁊ eoꝝ etiā eſſe quoꝝ eſt ſenſus: fit aūt vt motus oriat̄ a ſenſu iam actu: quē quidē neceſſe eſt ipſi ſenſui ſimilē eē: imaginatio motio hec eſt ꝑfecto: que neq̄ ſine ſenſu nimirū eſſe: neq̄ cōpetere nō ſentiētib⁹ pōt: atq̄ multa per ipſam id agere patiue pōt qd̄ ipſum habet: ⁊ inſuper ⁊ veram ⁊ falſam eſſe.

Tex.c. 160. ¶ Sed quoniā accidit moto hoc: moueri alterum ab hoc: phantaſia aūt motus videt̄ eſſe: ⁊ nō ſine ſenſu fieri: ſed in his que ſentiūt: ⁊ quorum ſenſus eſt. Eſt autē motū fieri ab actu ſenſus.

Tex.c. 161. ¶ Et hūc ſimileȝ neceſſe eſt eē ſenſui: erit vtiq̄ phantaſia ipſa motus non ſine ſenſu contingens. Neq̄ non ſentientibus ineſſe: ⁊ multa eſt ſm ipſam facere ⁊ pati habens: ⁊ eſſe veram ⁊ falſam.

Lectio. VI.

POſtq̄ Phus oſtēdit q̄ phantaſia nō eſt aliquid illoꝝ q̄tuor: que ab antiquis ad cognitioneȝ pertinere ponebant̄: hic ingrit qd ſit phantaſia. Et diuidit̄ in partes duas. In p̄ᵒ oſtēdit qd ſit phantaſia. In 2ᵒ aſſignat rōnē eorū que ad phantaſiam pertinent. ibi (Hoc auteȝ accidit.) Ad inueſtigandū quid ſit phantaſia: hoc mō procedit. Primo eni ꝓponit q̄ ſi aliquid eſt motū: cōtingit q̄ ab eodē aliquid aliud moueat̄. Oſtenſum eſt eniȝ in

t.cō.44. 8ᵒ phyſi. q̄ eſt duplex mouens. ſ. mouens imobile: ⁊ mouens motuȝ: qd̄. ſ. mouet in eo qd̄ mouet̄. Deinde ponit q̄ phantaſia eſt quidaȝ motus. Sicuti eni ſentiens mouetur a ſenſibilibus: ita in phantaſiando mouetur a quibuſdam apparentibus: que dicunt̄ phantaſmata. Vlterius ponit affinitatē quā habet phantaſia ad ſenſum: q2 phantaſia nō pōt fieri ſine ſenſu: ſed eſt tm̄ in habentibus ſenſum. ſ. in aīalibus: ⁊ eſt illoꝝ tm̄ quorū eſt ſenſus. ſ. illorū que ſentiunt̄. Ea eni que ſunt intelligibilia tm̄: non cadunt in phantaſiā. Deinde ꝓponit q̄ ab actu ſenſus cōtingit quēdam motū fieri. Qd̄ quidē fit manifeſtū ex eo q̄ p̄mo ꝓponebat̄: ſcilȝ q̄ ab eo qd̄ eſt motū ꝯtingit moueri alterū. Senſus aūt ſm actū fit ex eo q̄ mouet̄ a ſenſibilib⁹: vnde relinquit̄ q̄ a ſenſu ſm actuȝ cauſet̄ aliquis motus. Ex quo ēt manifeſtū eſt q2 mot⁹ cauſat̄ ab actu ſenſus: neceſſe eſt q̄ ſit ſimilis ſenſui: q2 omne agens agit ſimile ſibi. Unde ⁊ illud qd̄ mouet inquātum mouet̄ cauſat motū ſimilem motui quo ipſuȝ mouet̄. Ex omnibus autē his cōcludit q̄ phantaſia ſit quidā motus cauſatus a ſenſu ſm actū: qui quidem motus nō eſt ſine ſenſu: neq̄ pōt ineſſe his que nō ſentiūt. Quia ſi aliquis motus ſit a ſenſu ſm actum: ſimilis eſt motui ſenſus: ⁊ nihil aliud niſi phātaſia inuenit̄ eſſe tale. Relinquit̄ ergo q̄ phantaſia erit huiuſmodi motus. Et ex hoc q̄ eſt motus cauſatus a ſenſu ſimilis ei: ſequitur q̄ cōtinget habentē phantaſiam multa agere ⁊ pati ſm eam. Et contingit eam eſſe veram ⁊ falſam. vt ſtatiȝ oſtendetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq̄ id ꝓpterea fit: q̄ ſenſus quidē ꝓpriorūȝ eſt verus: aut raro ad modū ſuſcipit falſitatem. At eſt ſenſus eius ēt rei cui ꝓpria ſenſibilia accidunt: vbi iam fit vt ipſe ſit falſus. Nā nō eſt falſus: ſi albū dixerit eſſe. Sed ſi albū hoc aut aliud eſſe. Eſt p̄terea cōmuniū ſenſus: que quidem perinde atq̄ ꝓpria ijs accidunt que ſunt per accidens ſenſibilia. Dico aūt motū ⁊ magnitudinē: que vt patet accidunt ſenſibilib⁹ circa que maxime error deceptioq̄ fieri ſenſu pōt. Motus igit̄ hiſce qui fit a triplici tali ſenſu: differentiā ob idip̄m nimirū habebit: atq̄ primus quidem cuȝ operatio ſenſus adeſt eſt verus. Ceteri v̄o falſi etiā eſſe poſſunt ⁊ preſente atq̄ abſente: preſertim cum a ſenſu longe ſenſibile diſtat. Si igit̄ nihil aliud preter imaginationem hēat ea que dicta ſunt. Sitq̄ idipſum qd̄ diximus: ipſa imaginatio motus is eſt profecto qui fit a ſenſu iam operante.

¶ Hoc autē accidit propter hoc q̄ ſenſus propriorū quidem eſt verus: aut q̄ȝ pauciſſimum habens falſuȝ. Secundo aūt de accidere hoc: ⁊ hoc iam contingit mentiri. Qd̄ quidē enim album nō mentit̄. Si auteȝ hoc aliud ⁊ aliud: mentit̄. Tertio aūt cōmuniū ⁊ cōſequentiuȝ: accidentia quibus inſunt propria. Dico aūt vt motus ⁊ magnitudo accidūt ſenſibilib⁹: circa que eſt maxime iam decipi ſm ſenſum. Motus aūt ab actu factus differt a ſenſu qui ab his tribus ſenſib⁹. Et primus quidē preſentis ſenſus verus: alij autē preſentis ⁊ abſentis erunt vtiq̄ falſi: ⁊ maxime cum procul ſit ſenſibile. Siquidē igit̄ nihil aliud hēt que dicta ſunt niſi phantaſia: hoc aūt eſt qd̄ dictū eſt phantaſia vtiq̄ erit motus a ſenſu ſm actū factus.

¶ Aſſignat rōnē eoꝝ que ↄueniunt phantaſie per ea que dicta ſunt. Et circa hoc tria facit. Primo aſſignat cauſaꝫ eius qd̄ dixerat: ꝙ phantaſia q̄nq̄ꝫ ſit vera: ⁊ q̄nq̄ꝫ falſa. Secūdo aſſignat cām huius nominis. ibi (Quoniā aūt viſus.) Tertio aſſignat cām eiꝰ qd̄ dixerat ꝙ aīalia multa agunt ſm phantaſiā. ibi (Et qm̄ imanent.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ hoc. ſ. phantaſiā eſſe q̄nq̄ꝫ verā ⁊ q̄nq̄ꝫ falſaꝫ: accidit ꝓpter hoc qd̄ dicet̄: q2. ſ. ſenſus a cuius actu cauſat̄ phantaſia diuerſimode ſe hēt ad veritatē ⁊ falſitatē ſm ꝙ cōparat̄ ad diuerſa. Nam p̄mo q̄dē circa ꝓpria ſenſibilia ſemꝑ verus eſt: aut modicū hēt de falſitate. Sicut enī potētie naturales nō deficiūt in ꝓprijs operationibus: niſi in minori parte ꝓpter aliquā corruptioneꝫ: ſic ēt ſenſus nō deficiut a vero iudicio ꝓpriū ſenſibiliū niſi in minori parte ꝓpter aliquā corruptionē organi: vt apparet in febricitantibꝰ qbꝰ ꝓpter indiſpoſitionē lingue dulcia amara eſſe vident̄. Secundo aūt ſenſus eſt circa ſenſibilia per accidēs: ⁊ hic iam decipit̄ ſenſus. Qd̄ enī albū ſit qd̄ videt̄ nō mentit̄ ſenſus: ſed ſi albuꝫ ſit hoc: aut illud: puta vel nix vel farina vel aliqd̄ huiꝰ: hic iaꝫ ↄtingit mentiri ſenſuꝫ ⁊ maxime a remotis. Tertio ſenſus eſt ſenſibiliū communiū que ↄſequunt̄ ſba in q̄bus ſunt accidētia que ſunt ſenſibilia ꝓpria: ſicut magnitudo ⁊ motus que ſunt ſenſibilia cōia accidunt ſenſibilibꝰ corporibꝰ. Et circa huiꝰ maxime eſt deceptio: q2 iudiciū de his variat̄ ſm diuerſitatē diſtātie. Nā qd̄ a remotiori videt̄: minus videt̄. Motꝰ aūt phantaſie qui eſt factꝰ ab actu ſenſus differt ab iſtis tribꝰ ſenſibꝰ. i. actibus ſenſus. ſicut effectꝰ differt a cā. Et ꝓpter hoc ēt: q2 effectꝰ eſt debilior cauſa: ⁊ quāto magis aliqd̄ elōgat̄ a p̄mo agēte tāto minus recipit de virtute ⁊ ſimilitudine eius: iō in phantaſia facilius adhuc q̄ꝫ in ſenſu pōt incidere falſitas que conſiſtit in diſſimilitudine ſenſus ad ſenſibile. Tunc enī eſt falſus ſenſus quando aliter recipit̄ forma ſenſibilis in ſenſu q̄ꝫ ſit in ſenſibili. Et dico alr̄ ſm ſpēꝫ nō ſm materiam: puta ſi ſapor dulcis recipiat̄ in lingua ſm amaritudinē: ſm v̄o materiā ſemꝑ aliter recipit ſenſus q̄ꝫ hēat ſenſibile. Omnis igit̄ motꝰ phantaſie qui fit a motu ꝓprioꝝ ſenſibiliū eſt verus: vt in pluribꝰ. Et h̄ dico quātū ad p̄ſentiā ſenſibilis: quādo motꝰ phantaſie eſt ſimul cū motu ſenſus. Sed qn̄ motꝰ phantaſie eſt in abſentia ſenſus: tūc ēt circa ꝓpria ſenſibilia ↄtingit decipi. Imaginat̄ enim q̄nq̄ꝫ abſentia vt alba: lꝫ ſint nigra. Sed alij motus phantaſie qui cānī a ſenſu ſenſibilium per accidēs: ⁊ a ſenſu ſenſibiliū cōium p̄nt eſſe falſi ſiue ſit p̄ſens ſenſibile: ſiue nō. Sed maxime ſunt falſi in abſentia ſenſibilis qn̄ eſt ꝓcul. Tamē magis ſūt falſi in abſentia ſenſibilis. q̄ꝫ qn̄ ſūt ꝓcul. Ex hac aūt rōne aſſignata ↄcludit vlterius p̄cipale ꝓpoſitū dicens: ꝙ ſi ea que dicta ſunt nō ↄueniūt niſi phantaſie: ⁊ phantaſia hēt qd̄ dictū eſt: relinquit̄ ꝙ phantaſia ſit motꝰ a ſenſu factꝰ in actu. Ulteriꝰ aūt ꝙ iſte motꝰ aliā potētiā reqrat q̄ꝫ ſenſitiuā Ariſtoteles h̄ nō determinat. Sed videt̄ ꝙ cū ſm diuerſitatē actuū diſtinguant̄ potētie: ⁊ diuerſitas motꝰ reqrat diuerſa mobilia: q2 qd̄ mouet̄ nō mouet ſeipſum ſed alterū: neceſſariū videt̄ ꝙ ſit alia potētia phantaſtica ſiue imaginatiua a ſenſu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum aūt viſus maxime ſit ſenſus: hinc eſt qd̄ nomen imaginatio ab ipſo lumine ſūpſit: phantaſiaq̄ꝫ dicit̄: q2 ſine lumine viſio fieri nequit.

Tex. c. 162. ¶ Quoniaꝫ autem viſus maxime ſenſus eſt: ⁊ nomen a lumine accepit: quoniam ſine lumine non eſt videre.

¶ Aſſignat cāꝫ huiꝰ nominis. Circa qd̄ ſciēdū eſt ꝙ phos in greco idē eſt qd̄ lux: ⁊ īde venit phanos qd̄ eſt apparitio vel illuminatio ⁊ phantaſia. Dicit ḡ ꝙ viſus eſt p̄cipuus iter alios ſenſus: eo ꝙ eſt ſpiritualior: vt ſupra oſtē- Lec. 6. ſum eſt: ⁊ pluriū cognoſcitiuꝰ: iō phantaſia que cātur a Sup. c. ſenſu ſm actuꝫ. accepit nomen a lumine. ſine quo nō eſt 70. videre. vt ſupra dictum eſt. ¶ Deinde cum dicit. 2°. ſ. c. 73.

¶ At q2 imaginationes imanent: ſenſibuſq̄ꝫ ſimiles ſunt: ideo per ipſas aīalia: beſtie inquā atq̄ꝫ hoīes: multa agunt. Ille: q2 mentis ſunt (vt patet) expertes. Homines: q2 mens perturbatiōe nōnunq̄ꝫ vel morbo vel ſomno ſubmergit̄. Sed de imaginatiōe quidē determinatū ſit hactenꝰ. Satis enī q̄dnā ipſa ſit ⁊ cur ſit: hiſce que iā dicta ſunt explicauimus.

¶ Et quoniā imanēt: ⁊ ſimile ſunt ſenſibꝰ: multa ſm ipſos operant̄ aīalia. Alia quidē q2 non habēt intellectū vt beſtie. Alia v̄o ex velamento intellectꝰ: aliqn̄ paſſione aut egritudine aut ſomno: vt homines. De phantaſia quidē igit̄ quid eſt ⁊ ꝓpter quid eſt: dictum ſit int̄ tātū.

¶ Oſtēdit cām quare aīalia agunt ⁊ patiunt̄ ſm phantaſiam: ⁊ dicit ꝙ phantaſie (imanēt). i. p̄ſeuerant: ēt abeūtibus ſenſibilibꝰ: ⁊ ſunt ſimiles ſenſibꝰ ſm actū. Unde ſicut ſenſus ſm actū mouet appetitū ad p̄ſentiā ſenſibilis: ita ⁊ phantaſie in abſentia ſenſibilis. Et propter hoc dicit ꝙ aīalia multa operant̄ ſm phantaſias. Sed hoc ↄtingit ꝓpter defectū intellectꝰ: q2 cuꝫ intellectus adeſt q2 eſt ſuperior: eius iudiciū p̄ualet ad agēduꝫ. Unde qn̄ itellectus nō dominat̄: agunt aīalia ſm phantaſiā. Alia q̄dē q2 oīno nō habēt intellectuꝫ ſicut beſtie. Alia v̄o q2 habēt itellectū velatū ſicut homines. Qd̄ ↄtingit tripliciter. Q̄nq̄ꝫ q̄dē ex aliq̄ paſſione ire aut ↄcupiſcētie vel timoris: aut aliqd̄ huiꝰ. Q̄nq̄ꝫ aūt accidit ex aliq̄ īfirmitate: ſicut pꝫ in freneticis vel furioſis. Q̄nq̄ꝫ autēꝫ in ſomno: ſicut accidit in dormiētibus. Ex iſtis enī cauſis ↄtigit ꝙ intellectus nō p̄ualet phantaſie: vn̄ homo ſequit̄ appꝛhenſionē phātaſticā quaſi verā. ¶ Ultimo ↄcludit de phantaſia: ꝙ dictū eſt quid ſit: ⁊ que ſit eius cauſa.

¶ De anime autē ea parte qua cognoſcit atq̄ꝫ ſapit: ſiue ſit ſeparabilis ſiue nō ſeparabilis: magnitudine ſed ratione: conſiderandū deinceps eſt quā differētiam habet: quoq̄ꝫ pacto tandem ſit intelligere.

¶ De parte aūt anime qua cognoſcit aīa ⁊ ſapit: ſiue ſeparabili exiſtente: ſiue nō ſeparabili ſm magnitudinē: ſed ſm rōnē: cōſiderandum quā habet differentiam: ⁊ quomodo quidem ſit ipſum intelligere. T. cō. 1.

Lec. VII.

Poſtq̄ꝫ p̄us determinauit de parte aīe ſenſitiue: ⁊ oſtēdit ēt ꝙ ſentire ⁊ intelligere nō ſunt idē: hic icipit determinare de parte aīe intellectiua. Et diuidit̄ in partes duas. In p̄° determinat de parte aīe intellectiua. In 2° ex his que determinata ſunt de ſenſu ⁊ intellectu: oſtendit quid ſit de anima ſentiēduꝫ. ibi (Nunc aūt de aīa.) Prima diuidit̄ in partes duas. In p̄ma determinat de itellectu. In ſecūda cōparat ipm̄ ad ſenſum. ibi (Uidet̄ aūt ſenſibile.) Prima diuidit̄ in duas. In prima determinat de intellectu. In ſecunda de operatione eius. ibi (Indiuiſibilium.) Prima diuidit̄ in tres. In prima determinat de intellectu poſſibili. In ſecunda de intellectu agente.

agente.ibi(Quoniā aūt ſicut in omni.)In tertia de intellectu in actu.ibi(Idē aūt eſt ſm actū.)Circa pᵐ tria facit. In pma determinat de intellectu poſſibili. In ſecūda de obiecto eiꝰ.ibi(Quoniā aūt aliud.)In tertia mouet dubitationē circa pdeterminata.ibi(Dubitabit aūt aliquis.)Circa pmū duo facit. Primo oſtendit naturā intellectꝰ poſſibilis. Secūdo oſtēdit quō reducat̄ in actū. ibi(Cū aūt ſic ſingula.)Circa pmum duo facit. Primo oſtēdit de quo eſt intētio. Secūdo oſtendit ppoſitū.ibi(Si igit̄ eſt itelligere.)Dicit ḡ pmo ꝙ poſtq̄ determinatū eſt de parte aīe ſenſitiua:ꝛ oſtenſum eſt ꝙ ſapere ꝛ intelligere nō eſt idē qđ ſentire:ꝯſiderandū eſt nunc de parte anime:(qua cognoſcit aīa).i.intelligit:(ꝛ ſapit.) Supra aūt dictū eſt:ꝙ differētia eſt inter ſapere ꝛ intelligere. Nā ſapere pertinet ad iudiciū intellectus:intelligere aūt ad eius apprehenſionē. Circa hanc aūt partem aliqđ eſt qđ pretermittit de quo erat apud antiquos dubiū. Utrū.ſ.hec pars anime ſit ſeparabilis ab alys partibus anime ſubiecto:ſiue nō ſit ſeparabilis ſubiecto:ſ ꝫ rōne tm̄. Intelligit aūt eſſe ſeparabile ſubiecto per hoc ꝙ dicit eſſe ſeparabile ſm magnitudinē:ppter Platonem qui ponens partes aīe ſubiecto adinuicem ſeparatas attribuit eis organa in diuerſis partibus corporis. Hoc eſt ergo qđ ptermittit. Sed duo ſunt que inquirere intēdit. Quoꝝ pmū eſt. Si ſit ſeparabilis ſm rōnē hec pars aīe ab alys:quā differentiā hēt ad alias. Et qꝛ ꝓprietas potētie ex qualitate actus cognoſcit̄:2ᵐ ꝙ inquirere intendit eſt:(quō ſit ipſuꝫ intelligere).i.quomō operatio intellectualis compleat̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igit̄ ipſum intelligere ſit vt ſentire:aut pati qđdam erit ab ipſo intelligibili:aut aliquid aliud tale. Uacare igit̄ ipſa paſſione:ſed forme ſuſceptiuū eē opꝫ:ꝛ potētia talē:ſed nō illā eſſe:ꝛ ſimilitudinē ſubire cū ſenſu:vt quēadmodū ſeſe habet ad ſenſibilia ſenſus:ſic ſeſe habet ad intelligibilia intellectus.

T.cō.2. ¶ Si igitur eſt intelligere ſicut ſentire aut pati aliquid:vtiqꝫ erit ab intelligibili:aut aliquid

T.cō.3. huiuſmodi alterum. ¶ Impaſſibilem ergo oportet eſſe:ſuſceptiuum autem ſpeciei ꝛ potentia huiuſmodi:ſed nō hoc. ꝛ ſimiliter ſe habere ſicut ſenſitiuum ad ſenſibilia:ſic intellectiuum ad intelligibilia.

¶ Oſtendit ppoſitū. Et circa hoc tria facit. Primo ꝓponit ſimilitudinē intellectꝰ ad ſenſuꝫ. Secūdo ex huiꝰ ſimilitudine ꝯcludit naturā intellectꝰ poſſibilis.ibi(Neceſſe eſt itaqꝫ.)Tertio oſtendit ex his que de intellectu ꝓbauerat differentiā inter intellectū ꝛ ſenſuꝫ.ibi(Quoniā aūt nō ſimilis.)Primo igit̄ ex huiuſmodi ſuppoſitione ꝓcedit ad ꝓpoſitū oſtēdēdū:ꝙ itelligere eſt ſimile ei qđ eſt ſentire. Que qdē ſimilitudo ex hoc manifeſta eſt:ꝙ ſicut ſentire eſt qđdā cognoſcere.ꝛ ſentimꝰ qñqꝫ qdē in potētia:qñqꝫ aūt in actu:ſic ꝛ itelligere cognoſcere qđdā eſt:ꝛ qñqꝫ qdē intelligimus in potētia ꝛ qñqꝫ in actu. Ex hoc aūt ſequit̄ ꝙ cū ſentire ſit qđdaꝫ pati a ſenſibili:aut aliquid ſimile paſſioni:ꝙ intelligere ſit vel pati aliqđ ab intelligibili:vel aliquid alterū huiꝰ ſimile.ſ.paſſioni. Hoꝝ aūt duoꝝ 2ᵐ verius eſt. Nam ſentire vt ſupra in ſecūdo dictū eſt nō proprie pati eſt. Patitur eni proprie aliquid a cōtrario. Sed aliquid habet ſimile paſſioni inquātū ſenſus eſt in potētia ad ſenſibile:ꝛ eſt ſuſceptiuus ſenſibiliū:ḡ ſi intelligere eſt ſimile ei qđ eſt ſentire:ꝛ partē intellectiuā opꝫ eſſe ipaſſibileꝫ

Lec.10. tex.cō.31.

paſſione ꝓprie accepta:ſꝫ opꝫ ꝙ hēat aliqđ ſimile paſſibilitati:qꝛ opꝫ huiꝰ ꝑteꝫ eē ſuſceptiuā ſpēi itelligibilis:ꝛ ꝙ ſit in potētia ad huiꝰ ſpecieꝫ:ſed nō ſit hoc in actu. Et ſic opꝫ ꝙ ſicut ſe hēt ſenſitiuū ad ſenſibilia:ſimiliter ſe hēt itellectiuū ad intelligibilia:qꝛ vtrūqꝫ eſt in potētia ad ſuū obiectū ꝛ ſuſceptiuū eiꝰ. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Quare neceſſe eſt ipſum cū vniuerſa intelligat nō mixtū eſſe:ſicut Anaxagoras dixit:vt ſuperet atqꝫ vincat:id eſt vt cognoſcat atqꝫ precipiat. Alienum nāqꝫ cū apparet iuxta prohibet atqꝫ ſeiungit. Quo fit vt neqꝫ vlla ſit ipſiꝰ natura:niſi ea ſolū qua poſſibilis eſt. Is igit̄ qui intellectus aīe nūcupat̄.dico aūt nūc eū quo rōcinat̄ anima ꝛ extimat:nihil eſt actu prorſus eoꝝ que ſunt antea q̄ꝫ intelligat ipſe.

¶ Neceſſe eſt itaqꝫ quoniā omnia intelligit immixtum eſſe:ſicut dicit Anaxagoras vt imperet. Hoc aūt eſt vt cognoſcat. Intus apparens eni ꝓhibebit extraneuꝫ:ꝛ obſtruet. ¶ Quare T.c.4. neqꝫ ipſiꝰ eſt eſſe naturā:neqꝫ vnā:ſed aut hoc T.c.5. ꝙ poſſibilis ſit vocatus itaqꝫ aīe itellectus. Dico aūt intellectū quo opinat̄ ꝛ intelligit aīa:nihil eſt actu eoꝝ que ſunt ante intelligere.

¶ Ex premiſſis oſtendit naturā intellectus poſſibilis. Et circa hoc duo facit. Primo oſtēdit ꝙ intellectus poſſibilis nō eſt aliquid corporeū vel cōmixtū ex rebꝰ corporalibus. Secūdo oſtēdit ꝙ nō hēt organum corporale.ibi(Unde neqꝫ miſceri.)Cōſiderandū eſt ergo circa pmū ꝙ antiqui de intellectu dupliciter opinati ſunt. Quidaꝫ eniꝫ poſuerunt ꝙ intellectus erat cōpoſitus ex pncipys oīum:ad hoc ꝙ cognoſceret oīa:ꝛ hāc ſupra dixit eē opinionē Empe. Anaxagoras vo dixit itellectū eē ſimplicē ꝛ imixtū:ꝛ nulli reruꝫ corporaliū hēre aliquid cōmune. Ex eo ergo qđ dictū eſt:ꝙ intellectus nō eſt actu intelli- Lib.1. gens:ſed potentia tm̄:cōcludit ꝙ neceſſe eſt intellectuꝫ Lec.4. ꝓpter hoc ꝙ intelligit omnia in potētia:nō eſſe mixtuꝫ ex rebus corporalibus ſicut Empe.poſuit.ſed eſſe imixtum ſicut dixit Anaxa. Et quidē Anaxago.hoc dixit hac rōne motus:qꝛ poſuit intellectū eſſe pncipiū totius motus a quo omnia mouent̄ ſm eius imperiū. Si aūt eſſet mixtus ex naturis corporalibꝰ vel haberet aliquā eoꝝ determinate:nō poſſet omnia mouere ſuo iperio:qꝛ determinaret̄ ad vnū. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ Anaxa.poſuit intellectū eſſe imixtū:(vt iperet).i.vt ſuo iperio omnia moueat. Sed qꝛ nos nūc nō loquimur de intellectu qui oīa mouet:ſed de itellectu quo aīa itelligit:illud mediū nō eſt opportunū ad oſtendendū intellectū eſſe imixtū:ſed opꝫ aliud mediū accipere ad illud oſtendendum.ex hoc ſcilꝫ ꝙ intellectꝰ omnia cognoſcit. Et hoc eſt qđ addit:(hoc aūt eſt vt cognoſcat)quaſi dicat ſicut Anaxag. poſuit intellectū eſſe imixtū ad hoc vt imperet:ita opꝫ nos ponere intellectum eſſe imixtum ad hoc vt cognoſcat. Quod quidem tali ratione apparet. Omne eniꝫ qđ eſt in potentia ad aliquid ꝛ receptiuum eius caret eo ad qđ eſt in potētia:ꝛ cuius eſt receptiuū:ſicut pupilla que eſt in potentia ad colores:ꝛ eſt receptiua ipſorum:eſt carens omni colore:ſed intellectus noſter ſic intelligit intelligibilia ꝙ eſt in potentia ad ea ꝛ ſuſceptiuus eoꝝ:ſicut ſenſus ſenſibilium.ergo caret omnibus illis rebus quas natus eſt intelligere. Cum igit̄ intellectus noſter natus ſit intelligere oēs res ſenſibiles ꝛ corporeas:opꝫ ꝙ careat oī natura corporali:ſicut ſenſus viſus caret oī

ma:ſed magis:ꝛ idē accideret de ſenſu ſi nō haberet organū corporale. Debilitat̃ tamē itellectus ex leſione alicuius organi corporalis indirecte. inquātū ad eius operationē requirit̃ operatio ſenſus habētis organū. Cauſa igit̃ diuerſitatis huius eſt:q2 ſenſitiuū nō eſt ſine corpore:ſed intellectus eſt ſeparat⁹. ℂ Ex his aūt que hic dicunt̃ apparet falſitas opinionis illorum qui dixerunt ꝙ intellectus eſt vis imaginatiua. vel aliqua ꝑparatio in natura humana ꝯſequēs corporis cōplexionez. ℂ Sed hoꝝ occaſione verboꝝ quidā intātū decepti ſunt vt ponerent itellectū poſſibilē eſſe a corpore ſeparatum:ſicut vna de ſubſtātijs ſeparatis. Qd̓ gdē oīno īpoſſibile eſt. Manifeſtū eſt.n.ꝙ hic homo intelligit. Si eni hoc neget:tunc dicēs hāc opinionē nō itelligit aliqd:ꝛ iō non eſt audiendus. Si aūt itelligit:opꝫ ꝙ aliquo formaliter intelligat. Hic aūt eſt intellectus poſſibilis:de quo Philoſophus dicit (Dico aūt intellectū quo intelligit ꝛ opinat̃ anima.) Intellectus ergo poſſibilis eſt quo hic hō formaliter loquēdo itelligit. Illud aūt quo aliquid operat̃ ſicut actiuo ꝑn° pōt ſm eſſe ſeparari ab eo qd̓ operatur:vt ſi dicamus ꝙ balıuus operat̃ per regē:q2 rex mouet eū ad operādū. Sed īpoſſibile eſt illud quo aliquid operat̃ formaliter ſeparari ab eo ſm eē. Qd̓ iō eſt:q2 nihil agit niſi ſm ꝙ eſt actu:ſic igit̃ aliqd formaliter operat̃ per aliqd:ſicut eo fit actu. Nō aūt fit aliquid aliquo ens actu ſi ſit ſeparatū ab eo ſm eſſe. Unde impoſſibile eſt ꝙ illud quo aliqd agit formaliter ſit ſeparatum ab eo ſm eſſe. ℂ Ideo hoc ꝯſiderātes adinuentores huius opinionis:conati ſunt adinuenire aliquē modū quo illa ſubſtātia ſeparata quē intellectū poſſibilē dicūt:ꝯtinuetur ꝛ vniat̃ nobiſcū: vt ſic eius intelligere ſit noſtrū intelligere. Dicūt enī ꝙ ſpecies intelligibilis eſt forma intellectus poſſibilis. Per eā enī fit in actu. Huiuſmodi aūt ſpeciei ſubiectū eſt qd̓dam phantaſma qd̓ eſt in nobis. Sic igit̃ dicūt itellectū poſſibilē copulari nobiſcum per formā ſuā. ℂ Sed hoc qd̓ dictū eſt nullā oīno cōtinuationē intellect⁹ ad nos demōſtrat. Qd̓ ſic pꝫ. Intellect⁹ enī poſſibilis nō eſt vnū cū intelligibili:niſi ſm ꝙ itellectus eſt in actu:ſicut neqꝫ ſenſus eſt idem cū ſenſibili in potentia: vt ſupra habitū eſt. Species igitur intelligibilis nō eſt forma intellectus poſſibilis niſi ſm ꝙ eſt intelligibilis actu:non eſt autem intelligibilis actu niſi ſm ꝙ eſt a phantaſmatibus abſtracta ꝛ remota: manifeſtum eſt igit̃ ꝙ ſm ꝙ vnit̃ itellectui eſt remota a phantaſmatibus. Nō igit̃ intellectus per hoc vnit̃ nobiſcuꝫ. Sed manifeſtuꝫ eſt ꝙ actor huius poſitionis deceptus fuit per fallaciā accidentis:quaſi ſic arguens. Phantaſmata ſunt quodāmō vnū cū ſpecie itelligibili:ſpecies aūt intelligibilis eſt vnū cū intellectu poſſibili. ergo intellectus poſſibilis vnit̃ phantaſmatibus. Manifeſtuꝫ eſt aūt ꝙ hic incidit fallacia accidentis:q2 ſpecies itelligibilis ſm ꝙ eſt vnū cū intellectu poſſibili eſt abſtracta a phantaſmatibus. vt dictū eſt. Dato tñ ꝙ per hunc modū ſit aliqua vnio itellectus poſſibilis ad nos:nō tñ hec vnio faceret nos itelligentes:ſed magis intellectos. Id enī cuius ſimilitudo eſt ſpecies in virtute aliqua cognoſcitiua exiſtēs nō ex hoc ſit cognoſcēs:ſed cognitū. Nō enī per hoc ꝙ ſpecies que eſt in pupilla eſt ſimilitudo coloris qui eſt in pariete:color eſt videns:ſed magis eſt viſus. Per hoc igit̃ ꝙ ſpecies itelligibilis que eſt in intellectu poſſibili eſt ſimilitudo quedā phantaſmatū: nō ſequit̃ ꝙ nos ſimus itelligētes:ſed ꝙ nos vel potius phantaſmata noſtra ſint intellecta ab illa ſubſtātia ſeparata. ℂ Sunt aūt plura alia que ꝯtra hāc poſitionez dici poſſunt que alibi diligentius pertractauimus. Sed

2°.3.cap. 59°.ꝛ ide ꝛ cõ.73.

hic hoc vnū ſufficiat:ꝙ ad poſitionē hanc ſequit̃ ꝙ hic homo nō intelligit. Manifeſtū ēt eſt ꝙ hec poſitio cōtra intentionē Philoſophi eſt. Et ṗmo quidē:q2 Phus hic inquirit de parte anime. Sic enī hunc tractatū incipit. Unde manifeſtū eſt ꝙ intellect⁹ poſſibilis pars aīe eſt:ꝛ nō ſubſtātia ſeparata. ℂ Itē ex hoc qd̓ ipſe ꝓcedit ad inquirendū de itellectu ſiue ſit ſubiecto ſeparabilis ab alijs partib⁹ anime ſiue nō. Unde patet ꝙ ſuus ꝓceſſus ſtat etiā ſi intellectus ſubiecto nō ſit ſeparabilis ab alijs partib⁹ anime. ℂ Itē per hoc qd̓ dicit ꝙ intellect⁹ eſt quo anima intelligit. Hec enī oīa oſtendunt ꝙ Ariſtoteles nō dicit intellectū eſſe ſeparatuꝫ:ſicut ſunt ſubſtantie ſeparate. Mirū eſt aūt quō tam leuiter errauerunt. ex hoc qd̓ dicit ꝙ intellectus eſt ſeparatus:cuꝫ ex littera ſua huius rei habeat̃ intellectus. Dicit̃ enī ſeparatus itellectus:q2 nō habet organū ſicut ſenſus. Et hoc cōtingit ꝓpter hoc:q2 anima humana ꝓpter ſuā nobilitatē ſupergredit̃ facultatē materie corporalis:ꝛ nō pōt totaliter icludi ab ea. Unde remanet ei aliqua actio in qua materia corporalis non cōmunicat. Et ꝓpter hͦ potentia eius ad hanc actionem non habet organuꝫ corporale:ꝛ ſic eſt intellectus ſeparatus.

ℂ Factus aūt vnūquodqꝫ perinde atqꝫ is qui dicit̃ actu ſciens:qd̓ quidē tñ accidit cuꝫ ipſe per ſeipſuꝫ operari pōt. Eſt quidē ꝛ tunc quodāmodo potētia: ſed non perinde vt erat antea ꝙ didiciſſet vel inueniſſet:atqꝫ tunc ſeipſuꝫ etiam intelligere poteſt.

ℂ Cum autē ſic ſingula fiat vt ſciens:dicit̃ qui ſm actum. Hoc autem confeſtim accidit. cum poſſit operari per ſeipſum. Eſt quidem igit̃ ꝛ tunc potentia quodāmodo:nō tamen ſimiliter ꝛ ante addiſcere aut iuenire: ꝛ ipſe aūt ſeipſuꝫ tunc poteſt intelligere. T.c.8.

Lectio. VIII.

POſtqꝫ Phus determinauit de itellectu poſſibili qui eſt in potētia ad intelligibilia. hic oſtendit quō in actū reducat̃. Et ṗmo oſtendit ꝙ intellectus aliquādo ſit in actu. Secūdo oſtendit qd ſit ꝓpriū obiectū eius:reſpectu cui⁹ ſit in actu. ibi (Quoniaꝫ aūt aliud eſt magnitudo.) Oſtendit igit̃ quō intellect⁹ in actū reducat̃ dicēs. Dictū eſt ꝙ anima intellectiua nō eſt actu ipſe ſpecies ſed in potentia tm̃. (Cum aūt ſic fiat ſingula). i. ſic reducat̃ in actu ſpecierū intelligibiliū:quēadmodū ſciēs. i. habens ſciētie habitū:hēt ſpecies in actu. ꝛ tunc dicit̃ intellectus qui eſt ſm actū. Hoc aūt accidit ſtatim cū aliquis pōt per ſeipm operari operationē itellectus:qd̓ eſt ſm intelligere:ſicut ꝛ quālibet formā tunc aliqs in actu hēt quādo pōt operationē illius forme explere. Sed lꝫ tunc intellectus quodāmodo ſit in actu quādo hēt ſpēs intelligibiles:ſicut ſciens hēt habitū:eſt tamē ꝛ tūc quodāmodo in potētia:nō tamen eodē mō ſicut ṗus erat in potentia anteqꝫ ſcientiā acquireret addiſcēdo vel inueniēdo. Nam anteqꝫ haberet habitū ſcientie qui eſt primus actus nō poterat operari cuꝫ vellet:ſed oportebat ꝙ ab altero reduceret̃ in actū:ſed quādo iam hēt habitū ſciētie qui eſt actus ṗmus:pōt cū voluerit ꝓcedere in actū 2m qui eſt operatio. ℂ Manifeſtū eſt aūt ex hoc qd̓ hic dicit̃:falſam eſſe opinionē Auicēne quā hēt de ſpecieb⁹ intelligibilibus:ꝛ cōtra opinionē Ariſtotelis. Ponit enī Auicēna ꝙ ſpecies nō cōſeruant̃ in intellectu poſſibili: nec ſunt in eo niſi qñ actu intelligit. Sed opꝫ ſm ipſum ꝙ quādocūqꝫ intelligit actu ꝙ ꝯuertat ſe ad intelligen-

Opinio Auicēne de ſpēb⁹ itelligibil̄ lib⁹ ꝛ eꝰ īpugnat.

tũ ſeparatã agentẽ a qua effluunt in intellectũ poſſibilẽ intelligibiles ſpẽs. ¶ Cõtra qḋ manifeſte hic Phus dicit ꝙ intellectus reducit̃ in actũ ſpecierũ per modum quo ſciens actu adhuc eſt in potentia intelligens. Cum enĩ intellect⁹ actu itelligit: ſpecies intelligibiles ſunt in eo ſcḋm actũ perfectũ: cũ aũt hẽt habitũ ſcientie: ſũt ſpẽs in ipſo intellectu medio mõ iter potẽtiã purã ⁊ actum purũ. Et qꝛ dixerat ꝙ qñ intellectus ſit quodãmodo in actu ſcḋm ſingula coꝝ ad que erat in potẽtia: tunc põt intelligere: reſpectu aũt ſui nullo mõ erat in potẽtia. Poſſet aliqs credere ꝙ factus in actu ſeipſam nõ intelligeret: ⁊ ideo ad hoc excludendũ ſubiungit: ꝙ intellect⁹ factus in actu nõ ſolũ põt intelligere alia: ſed etiam tunc poteſt intelligere ſeipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cuꝫ aũt aliud ſit magnitudo: aliud magnitudinis eſſe: ⁊ aliud aqua: aliud aque eſſe: ⁊ in alijs itidem multis: ⁊ nõ eniꝫ vniuerſis hic modus accõmodat̃. Sed ſunt in quibus hec ipſa ſunt eadeꝫ nõ diuerſa: aut alia ſane: aut parte qḋẽ eadẽ: ſed aliter ſeſe habente: carnẽ ⁊ eſſe carnis diſcernit. Caro nãqꝫ non eſt ſine materia. Sed perĩde atqꝫ ſymmũ: hoc eſt in hoc. Senſitiua igitur parte calidũ diſcernit ⁊ frigidum: quorũ quedã eſt ratio caro: alia vero eſſe carnis diſcernit aut ſeparabili: aut ſeſe habente ad ſeipſaꝫ perinde atqꝫ ſeſe hẽt cum extẽnſa fuerit linea flexa.

T.c.9. ¶ Quoniam aũt aliud eſt magnitudo ⁊ magnitudini eſſe: ⁊ aqua ⁊ aque eſſe: ⁊ ſic in multis alijs: non aũt in omnibus. In quibuſdam eniꝫ idem eſt eſſe carni ⁊ carnẽ eſſe. Aut alio ergo: aut aliter habente diſcernit. Caro enĩ non ſine

T.c.10. materia: ſꝫ ſicut ſymmũ hoc in hoc. ¶ Sẽſitiuo quidem igit̃ calidũ ⁊ frigidum iudicat: ⁊ quorum ratio quedam caro eſſe. Alio aũt aut ſeparato: aut ſicut circũflexa ſe hẽt ad ſeipſam cum extenſa ſit: carni eſſe diſcernit.

¶ Oſtendit Phus qḋ ſit obiectũ intellectus. Ad cui⁹ euidentiã ſciendũ eſt ꝙ phus in .7° meta. inquirit vtruꝫ qḋ

Lec.3. tex.co.11. quid eſt .i. qḋitas vel eẽntia rei quã diffinitio ſignificat ſit idẽ qḋ res. Et qꝛ Plato ponebat quiditates rerũ eſſe ſeparatas a ſingularib⁹ quas dicebat ideas vel ſpecies: iõ oſtẽdit ꝙ quiditates reꝝ nõ ſunt aliud a reb⁹: niſi per accidens: vt puta nõ eſt idẽ qḋitas hominis albi. ⁊ homo albus: qꝛ quiditas hominis albi nõ continet in ſe niſi qḋ pertinet ad ſpẽm hominis: ſed hoc qḋ dico homo albus hẽt aliqḋ in ſe pter illud qḋ eſt de ſpecie humana. Hoc aũt ↄtingit in omnibus habẽtibus formã in materia ꝙ in eis eſt aliqḋ pter pncipia ſpeciei. Nam natura ſpeciei indiuiduat̃ per materiã. vnde pncipia indiuiduantia ⁊ accidẽtia indiuidui ſunt pter eſſentiã ſpeciei. Et iõ ↄtingat ſub vna ſpecie inueniri plura indiuidua: que lꝫ nõ differant in natura ſpeciei: differunt tñ ſcḋm pncipia indiuiduantia. Et pter hoc in oibus habẽtib⁹ formã in mã: nõ eſt oĩno idẽ ⁊ res ⁊ qḋ qd eſt ei⁹. Socrates .n. nõ eſt ſua humanitas. In his vero que nõ habẽt formã in materia ſicut ſunt forme ſimplices: nihil põt eſſe preter eſſentiam ſpeciei: qꝛ ipſa forma eſt tota eẽntia. Et iõ in talib⁹ nõ poſſunt eſſe plura indiuidua vnius ſpeciei: nec põt in eis differre res ⁊ qḋ qd eſt eius. ¶ Conſiderandũ eſt ẽt ꝙ nõ ſolũ naturalia habẽt ſpẽm in materia: ſed etiã mathematica. Eſt enĩ duplex materia .ſ. ſenſibilis a qua abſtrahunt mathematica. ⁊ ↄcernunt eaꝫ naturalia: ⁊ itelligibilis quã mathematica ↄcernũt. Qḋ quidẽ ſic intelligendũ eſt. Manifeſtũ eſt .n. ꝙ quãtitas imediate iheret ſubſtantie: qualitates aũt ſenſibiles in quãtitate fundãtur: vt albũ ⁊ nigrũ: calidũ ⁊ frigidũ. Remoto aũt poſteriori remanet prius. vnde remotis qlitatib⁹ ſenſibilibus ſcḋm intellectũ adhuc remanet quãtitas ↄtinua in itellectu. Quedã ergo ſunt forme que materiã reqrũt ſub determinata diſpoſitione ſenſibiliũ qlitatum: ⁊ huiꝰ ſunt oẽs forme nãles: ⁊ idcirco nãlia cõcernunt materiã ſenſibilẽ. Quedã vero ſunt forme que nõ exigunt materiam ſub determinata diſpoſitiõe ſenſibiliũ qlitatũ: tñ requirũt materiã ſub quãtitate exiſtẽtẽ ſicut triãgulus ⁊ quadratuꝫ: ⁊ huiꝰ. ⁊ hec dicunt̃ mathematica. ⁊ abſtrahunt a mã ſenſibili: ſed nõ a mã itelligibili: inquãtũ in intellectu remanet ↄtinua quãtitas abſtracta a ſenſibili qualitate. Sic ḡ pꝫ ꝙ ſicut nãlia hñt formã i mã: ita ⁊ mathematica: ⁊ pter hoc tã in naturalib⁹ q̃ in mathematicis differt res ⁊ qḋ quid eſt: vnde in vtriſqꝫ inueniunt̃ plura indiuidua ſub vna ſpecie: ſicut enĩ ſunt plures homines vnius ſpẽi: ita ⁊ plures trianguli ſub vna ſpecie. ¶ His igit̃ habitis planũ eſt accipere ex lr̃a Philoſophi intellectũ. Dicit enim ꝙ aliud eſt (magnitudo ⁊ magnitudinis eſſe) .i. aliud eſt magnitudo. ⁊ qḋ quid eſt eius. Eſſe enĩ qḋ eſt magnitudini: appellat quiditatẽ eius. Et ſimiliter aliud eſt (aqua ⁊ aque eſſe:) ⁊ ſic eſt in multis alijs .i. in oibus mathematicis: ⁊ nãlibus. Unde ſignãter duo exempla poſuit. Nam magnitudo eſt quid mathematicũ: aqua aũt quid nãle. Non aũt hoc contingit in oibus. Nam in his que oĩno ſunt ſeparata a mã idem eſt res ⁊ qḋ quid eſt eius. Et qꝛ ſubſtãtie ſeparate ignote ſunt nobis nõ potuit eas nominare pprijs nominibus: ſicut mathematica ⁊ nãlia: ſed nominat ea ſub exemplo rerum naturaliũ. Et hoc eſt qḋ ſubdit: ꝙ in qbuſdã idẽ eſt carni eſſe ⁊ carnẽ: ex quo nõ itelligit ꝙ ſit idẽ caro ⁊ qḋ qd eſt eius. Non enĩ diceret in qbuſdã ſic eſſe: ſed ſimpliciter diceret ꝙ idẽ eſt caro ⁊ carni eſſe. Sed itelligit ꝙ hꝫ qḋ ſic dicit̃ aliquid ⁊ alicui: vt caro ⁊ carni eſſe: ideꝫ eſt (in quibuſdã) .ſ. in his que ſũt a mã ſeparata. Et qꝛ ad diuerſa cognoſcẽda diuerſe potẽtie cognoſcitiue requirunt̃. ↄcludit ꝙ aĩa aut cognoſcit alio rem: ⁊ alio eius qditatẽ: aut vno ⁊ eodẽ: ſed alio mõ ſe habente. Manifeſtum eſt aũt ꝙ caro nõ eſt ſine mã: ſed forma carnis eſt forma determinata: ⁊ in mã determinata ſenſibili ſicut ẽt ſymmũ hẽt ſubiectũ ſenſibile determinatũ .ſ. naſum. Hanc igit̃ naturã ſenſitiuã cognoſcit aĩa per ſenſuꝫ. Et hoc eſt qḋ ſubdit: ꝙ aĩa iudicat potẽtia ſenſitiua calidũ ⁊ frigidũ ⁊ alia huiꝰ: (quoꝝ ratio) .i. pportio (quedam caro eſt.) Forma enĩ carnis requirit determinatã pportionem calidi ⁊ frigidi ⁊ alioꝝ huiuſmodi. Sed opꝫ ꝙ alia potentia (diſcernat eſſe carni) .i. qḋ quid eſt carnis. Sed hoc cõtingit dupliciter: vno mõ ſic ꝙ ipſa caro vel quiditas carnis cognoſcant̃ oĩno potẽtijs adinuicem diuerſis: puta ꝙ potentia intellectiua cognoſcit̃ quiditas carnis: potẽtia ſenſitiua cognoſcit̃ caro: ⁊ hoc contingit quãdo anima per ſe cognoſcit ſingulare: ⁊ per ſe cognoſcit nãm ſpeciei. Alio mõ ↄtingit ꝙ cognoſcit̃ caro ⁊ qḋ quid eſt carnis: nõ ꝙ ſit alia ⁊ alia potentia: ſed qꝛ vna ⁊ eadẽ potẽtia alio ⁊ alio mõ cognoſcit carnem ⁊ qḋ quid eſt eius: ⁊ illud opꝫ eẽ cũ aĩa cõparat vniuerſale ad ſingulare. Sicut enĩ ſupra dictũ eſt ꝙ nõ poſſemus ſentire differentiã dulcis ⁊ albi: niſi eſſet vna potentia ſenſitiua cõmunis que cognoſceret vtrũqꝫ: ita etiã nõ poſſem⁹ cognoſcere cõparationem vniuſlis ad particulare: niſi eſſet vna potẽtia que cognoſceret vtrũqꝫ. Intellectus igitur

vtrūq; cognoſcit:ſed alio ⁊ alio mō. Cognoſcit eñi nām ſpeciei ſiue qd̄ qd eſt directe extēdēdo ſeipſum:ipm aūt ſingulare per quādā reflexionē:inquātū redit ſup phantaſmata:a qbus ſpecies itelligibiles abſtrahunt. Et hoc eſt qd̄ dicit ꝙ cū ſenſitiuo cognoſcit carnez (alio) .i. alia potentia (diſcernit eſſe carni) .i. qd̄ quid eſt carnis: (aut ſeparata:) puta cū caro cognoſcit ſenſu:⁊ eſſe carnis itellectu:aut eodem aliter ſe habente .ſ. (ſicut circūflexa ſe habet ad ſeipſam) anima intellectiua cognoſcit carnez (que cum extenſa ſit diſcernit eſſe carni) .i. directe apphēdit quiditatem carnis:per reflexionem autē ipſam carnem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Rurſus ⁊ in hijs que in abſtractione cōſiſtunt:eadem eſſe vident. Rectū eniz ſe habet vt ſymmū:eſt enim ipſum cum cōtinuo ſemper. Qd̄ ſi quiditas ſit diuerſa:aliud profecto eſſe recti:aliud eſt ipſum rectum. Sit enim dualitas. Quare fit:vt hec etiā alia vel alio mō ſeſe habente parte diſcernat. Omnino igit vt res ſeparabilis ſunt a materia:ſic ſeſe habēt ⁊ ea que ſunt circa intellectum ipſum.

T.c.ii. ¶ Iteruz aūt in his que in abſtractione ſunt rectū ſicut ſymmū. Cū cōtinuo eñi eſt. Qd̄ aūt quid erat eſſe:ſi eſt ⁊ alterū:recto eſſe ⁊ rectuz alio. Sit enim dualitas. Altero itaq; aut aliter habēre ſe iudicat. Omnino ergo ſicut ſeparabiles res a mā:ſic ⁊ que circa intellectū ſunt.

¶ Quod ſupra dixerat in nālibus:exponit in mathematicis dicēs:ꝙ iterū in his que ſunt (per abſtractionē) .i. in mathematicis quoꝝ ratio abſtrahit a mā ſenſibili:rectum ſe hēt ſicut ſymmū. Hec eñi mathematica habēt mām:ſicut ⁊ nālia. Rectū.n. mathematicū eſt:ſymmū aūt nāle. Ratio.n. recti eſt cū ꝯtinuo:ſicut ratio ſymmi cū naſo. Cōtinuū aūt eſt mā intelligibilis:ſicut ſymmū mā ſenſibilis. Unde manifeſtū eſt ꝙ aliud eſt in mathematicis res:⁊ qd̄ qd erat eſſe:vt rectū ⁊ recto eſſe:vnde opz ꝙ alio cognoſcat qd̄ qd erat eſſe horū:⁊ alio ipſa. Et ſupponamus ad preſens exempli cā cū Platone ꝙ dualitas ſit qd̄ quid erat eſſe linee recte. Plato eñi ponebat ꝙ numeri erant ſpecies ⁊ quiditates mathematicoruz: puta vnitas linee:dualitas linee recte:⁊ ſic de alijs. Opz igit ꝙ aīa alio cognoſcat ipſa mathematica:⁊ qditates eoꝝ:aut eodē aliter ſe habēte. Unde ſicut per naturalia oſtēdit ꝙ intellectus qui cognoſcit quiditates nāliū ſit ali⁹ a ſenſu qui cognoſcit ipſa nālia ſingularia:ita ex mathematicis oſtēdit ꝙ intellectus qui cognoſcit qd̄ quid eſt ipſoꝝ ſit aliud ab imaginatiua virtute que apprehēdit ipſa mathematica. Et qꝛ poſſet aliquis dicere ꝙ eodem mō intelligerent mathematica ⁊ nālia:ſubiungit ꝙ ſicut res ſunt ſeparabiles a mā:ita ſe habēt ad intellectum. Unde illa que ſunt ſm eſſe ſeparata a materia ſenſibili ſolo intellectu percipi poſſunt:que aūt nō ſunt ſeparata a mā ſenſibili ſm eſſe:ſed ſm rōnē:intelliguntur abſq; mā ſenſibili:nō aūt abſq; materia intelligibili. Naturalia vō intelligunt per abſtractionē a materia indiuiduali:nō aūt per abſtractionē a materia ſenſibili totaliter. Intelligit eñi homo vt cōpoſitus ex carnibus ⁊ oſſibus:per abſtractionē tamen ab his carnibus ⁊ his oſſibus. Et inde eſt ꝙ itellectus nō cognoſcit directe ſingularia:ſed ſenſus vel imaginatio. ¶ Apparet autez ex hoc qd̄ Phus hic dicit ꝙ ꝓpriū obiectū intellectus eſt quiditas rei que nō eſt ſeparata a reb⁹:vt Platonici poſuerunt. Unde illud qd̄ eſt obiectū intellectus noſtri nō eſt aliquid extra res ſenſibiles exiſtēs:vt Platonici poſuerunt:ſed aliquid in rebus ſenſibilibus exiſtens:lz intellectus apprehendat alio modo quiditates rerum ꝙ̄ ſint in rebus ſenſibilibus. Non eñi apprehendit eas cuz cōditionibus indiuiduantib⁹ que eis in rebus ſenſibilibus adiungunt. Et hoc ſine falſitate intellectus:ꝯtingere pōt. Nihil eñi ꝓhibet duoꝝ adinuicē ꝯiunctoꝝ vnū intelligi abſq; hoc ꝙ intelligat aliud. Sicut viſus apphēdit colorē abſq; hoc ꝙ apprehēdat odorē:nō tamē abſq; hoc ꝙ apprehēdat magnitudinē:que eſt ꝓprium ſubiectū coloris. Unde ⁊ intellectus pōt intelligere aliquā formā abſq; indiuiduantib⁹ ꝑncipijs:nō tñ abſq; mā a qua dependet rō illius forme:ſicut nō pōt intelligere ſymmū ſine naſo:ſed pōt curuū ſine naſo intelligere. Et qꝛ hoc nō diſtinxerunt Platonici:poſuerūt ꝙ mathematica ⁊ quiditates rerum ſunt ſeparate ineſſe ſicut ſunt ſeparate in intellectu. ¶ Manifeſtū eſt ēt ꝙ ſpēs intelligibiles qbus intellectus poſſibilis fit in actu non ſunt obiectū intellectus. Non eñi ſe habēt ad itellectuz ſicut qd̄ intelligit:ſed ſicut quo intelligit. Sicut eñi ſpecies que eſt in viſu nō eſt qd̄ videt:ſz quo viſus videt: qd̄ aūt videt eſt color qui eſt in corpore:ſimiliter ꝙ intellectus intelligit eſt quiditas que eſt in rebus:nō autē ſpecies intelligibilis niſi inquātū intellectus in ſeipſuz reflectit. Manifeſtū eſt eniz ꝙ ſcientie ſunt de his que intellectus intelligit:ſunt aūt ſcientie de rebus:nō autē de ſpeciebus vel intentionibus intelligibilibus:niſi ſola ſcientia rōnalis. Unde manifeſtū eſt ꝙ ſpecies itelligibilis nō eſt obiectū intellectus:ſed quiditas rei intellecte. ¶ Ex quo patet nullā eſſe rōnē quorūdā volentiuz oſtendere ꝙ intellectus poſſibilis ſit vnus in oīb⁹:ex hꝰ ꝙ idē eſt intellectū ab oībus:cū oporteat eſſe plures numero ſpecies intelligibiles ſi ſunt plures intellect⁹. Nō eñi eſt ſpecies intelligibilis ipſum intellectū:ſed ſimilitudo eius in anima:⁊ ideo ſi ſint plures intellectus habentes ſimilitudinē vnius ⁊ eiuſdē rei:erit eadē res intellecta apud oēs. Et ꝑter hoc manifeſtū eſt ꝙ etiā ſubſtantie ſeparate intelligunt quiditates rerum naturaliū quas nos intelligimus:⁊ earuz intellectus diuerſi ſunt. Unde ſi eorū ratio eſſet efficax nō euitaret incōueniēs qd̄ cōcludunt per hoc ꝙ ponunt vnū intellectū in omnibus hominibus. Non enim poſſunt ponere vnū intellectum in omnibus intelligentibus.

¶ Dubitabit aūt non iniuria quiſpiaz:quonā modo intelliget intellectus:ſi ipe qdē ſimplex ſit ac paſſionis expers:nihilq; hēat cū vlla re prorſus cōe:ſicut Anaxagoras aſſerit:intelligere autē pati quoddaz ſit vt diximus. Quo nāq; qppiā eſt vtriſq; cōmune hoc nimirū alterū agere:alterum pati videt.

¶ Dubitabit autem vtiq; aliquis:ſi intellectus T.c.iz. ſimplex eſt ⁊ ipaſſibilis:⁊ nulli nihil habet cōmune:ſicut dicit Anaxagoras:quomodo intelliget:ſi intelligere pati aliquid eſt. Inquātū eñi aliqd̄ cōmune vtriſq; eſt:hoc qdez agere:illud vō pati videtur.

Lectio. IX.

POſtq̄ oſtendit Phus nām intellectus poſſibilis ⁊ obiectū eius:hic mouet quaſdā dubitatiōes circa ꝑdeterminata. Et diuidit in partes duas. Et ꝑmo ponit dubitatiōes. Secundo ſoluit eas. ibi (Aut pati.) Mouet aūt ꝑmo duas dubitationes:quarū ꝑma talis eſt. Si intellectus eſt ſimplex ⁊ impaſſibilis ⁊ nulli hz aliqd cōmune

vt Anaxago. dixit quo mō itellectus pōt intelligere: cū intelligere ſit pati quoddā: ⁊ de rōne patientis hoc eſſe Lec.9. videat φ habeat aliqd cōmune cū agēte: qꝛ inquātū eſt aliquid cōmune vtriſq; .ſ. agenti ⁊ patiēti videt̄ φ hoc agat ⁊ illud patiat̄. Op; eni ea que agūt ⁊ patiunt̄ adinuicem cōmunicare in materia: vt dicit̄ in pmo de gene- tex.c.22. ratione. ¶ Secundam dubitationem ponit ibi.

¶ Preterea ambiget quiſpiā: ſi ip.e etiā; intelligibilis ſit. Nam aut ceteris rebus inerit intellectus: niſi alia ratione ſit intelligibilis ipſe. Intelligibile autē; vnū quōdam eſt ſpecie: aut aliquid ipſe mixtū habebit: qȯ ipſum intelligibile perinde atq; cetera facit.

T.c.13. ¶ Amplius autē ſi intelligibilis ⁊ ipſe: aut eniȝ alijs inerit intellectus: ſi non ſm aliud ipſe itelligibilis eſt: vnum autem aliquid intelligibile. Si autem ſit mixtum: aliquid habebit qȯ facit intelligibile ipſum ſicut alia.

¶ Et ſurgit hic dubitatio ex eo qȯ ſupra dixit φ intellectus factus in actu: etiā ſeipm intelligit. Et eſt iſta dubitatio φ ſi intellectus eſt intelligibilis: hoc pōt ↄtingere duobus modis. Uno mō φ ſit intelligibilis ſm ſe: ⁊ nō ſm aliud. Alio mȯ φ habeat aliquid ſibi adiunctū qȯ faciat ipſum intelligibilē. Si aūt ſm ſeipſum eſt intelligibilis ⁊ nō ſm aliud: intelligibile aūt inquātū huiꝰ eſt vnū in ſpecie: ſequet̄ ſi hoc nō ſoluȝ eſt intelligibile ſed intellectus: φ etiā alia itelligibilia ſint intellectus: ⁊ ita omnia intelligibilia intelligunt. Si aūt eſt intelligibilis per hoc φ habet aliquid aliud ſibi adiūctū: ſequeretur φ habeat aliquid qȯ faciat ipſuȝ intelligibilē: ſicut ⁊ alia que itelligunt̄: ⁊ ita videt̄ ſeq̄ id qȯ prius .ſ. φ ſemp̄ id qȯ intelligit̄ intelligat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At enim ipſum pati diuiſum eſt prius vna quadā rōne cōmuni. Atq; intellectus potentia quidem eſt quodā modo itelligibilia ipſa: actu vȯ nihil eſt eoꝝ antea q̄ȝ intelligat ipſe. Oportet autē; in ipſo nihil eſſe perinde atq; in tabula nihil eſt actu ſcripta anteaq̄; in ipſa ſcribatur. Hoc eniȝ in ipſo fit atq; accidit intellectu.

T.c.14 ¶ Aut pati ſm commune aliquid: diuiſum eſt prius: quoniā potentia quodāmodo eſt intelligibilia intellectus. Sed actu nihil anteq̄; itelligat. Oportet aūt ſic ſicut in tabula nihil eſt ſcriptum actu: qȯ quidē accidit in intellectu.

¶ Soluit pmiſſas dubitationes. Et pmo ſoluit pmā dicens: φ ſicut prius diſtinctū eſt de paſſione: cū ageret̄ de ſenſu: pati dicit̄ ſm aliquid cōmune .i. hoc qȯ eſt pati cōmune eſt ad paſſionē que eſt in cōtrarias diſpoſitiones: ſicut eſt paſſio mutua in rebus naturalibus que cōmunicant in mā: ⁊ eſt aliqȯ pati qȯ dicit̄ ſm receptionem tm̄. Intellectus igit̄ dicit̄ pati inquātū eſt quodāmȯ in potentia ad intelligibilia: ⁊ nihil eſt actu eoꝝ anteq̄; intelligat. Op; aūt hoc ſic eſſe ſicut contingit in tabula in qua nihil eſt actu ſcriptū: ſed plura poſſunt in ea ſcribi. Et hoc etiā accidit intellectui poſſibili: qꝛ nihil intelligibiliū eſt in eo actu: ſed potētia tm̄. Et per hoc excludit̄ tam opinio antiquoꝝ nāliū qui ponebāt animā cōpoſitā ex oībus vt intelligeret oīa: q̄; etiā opinio Platonis qui poſuit nāliter animā humanā habere omnē ſciam: ſed eſſe eā quodāmȯ oblitā pp̄ vnionē ad corpꝰ dicēs. φ addiſcere nihil aliud eſt q̄; reminiſci. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Eſt etiā intelligibilis ⁊ ipſe vt itelligibilia cuncta. Nam in hiſce quidē: que ſine materia ſunt: itelligēs ⁊ id qȯ intelligitur idem eſt. Eteni idē eſt cōtemplatiua ſcientia: ⁊ id qȯ ita ſub ſcientiam cadit.

¶ Et ipſe autem intelligibilis eſt: ſicut intelligi- T.c.15. bilia. In his enim que ſunt ſine materia idē eſt intellectus ⁊ qȯ intelligit̄. Scientia nanq; ſpeculatiua: ⁊ ſic ſcibile: idem eſt.

¶ Soluit ſecundā dubitationē. Et pmo ſoluit qōnē. Secūdo reſpōdet ad obiectionē in cōtrariū factā. ibi (Nō aūt ſemper.) Dicit ergo pmo φ intellectus poſſibilis eſt intelligibilis nō per ſuā eſſentiā: ſed per aliquā ſpēm intelligibilē ſicut ⁊ alia intelligibilia. Qȯ probat ex hoc φ intellectū in actu ⁊ intelligens in actu ſunt vnū: ſicut ⁊ ſupra dixit φ ſenſibile in actu: ⁊ ſenſus in actu ſūt vnū. t.c.138.et Eſt aūt aliqȯ intelligibile in actu per hoc φ eſt in actu a 141. materia abſtractū: ſic .n. ſupra dixit: φ ſicut res ſūt ſeparabiles a mā: ſic ſunt ⁊ que ſunt circa intellectū. Et ideo hic dicit φ (in his que ſunt ſine mā) .i. ſi accipiamus intelligibilia actu: idē eſt intellectus ⁊ qȯ intelligit̄: ſicut idem eſt ſentiens in actu ⁊ qȯ ſentit̄ in actu. Ipſa enim ſciētia ſpeculatiua (⁊ ſic ſcibile) .i. ſcibile ĩ actu eſt idē. Species igit̄ rei itellecte in actu eſt ſpēs ipſius intelle- tex.cō.2. ctus: ⁊ ſic per eam ſeipſum itelligere pōt. Unde ⁊ ſupra Phus per ipm intelligere: ⁊ per illud qȯ intelligit̄: ſcrutatus eſt naturā intellectus poſſibilis. Nō eni cognoſcimus intellectū noſtrū niſi per hoc φ intelligimus nos intelligere. Accidit aūt hoc in intellectu poſſibili φ non intelligat̄ per eſſentiā ſuā: ſed per ſpeciē intelligibilem ex hoc φ eſt potentia tm̄ in ordine intelligibiliū. Oſten- Lec.3. dit eni Phus in 9° meta. φ nihil itelligit̄ niſi ſm φ eſt in actu. Et pōt accipi ſimile in rebus ſenſibilibus. Nam id qȯ eſt ĩ potētia tm̄ in eis: ſcilȝ mā pma: nō hȝ aliquā actionē per eſſentiā ſuā: ſed ſolū per formā ei adiunctā. Subſtantie aūt ſenſibiles que ſunt ſm aliquid in actu: ⁊ ſm aliquid in potētia: ſm ſeipſas habēt aliquā actionem. Similiter intellectus poſſibilis qui eſt tm̄ in potētia in ordine intelligibiliū nō intelligit neq; intelligit̄: niſi per ſpeciē in eo ſuſceptā. Deus aūt qui eſt purꝰ actꝰ in ordine intelligibiliū: ⁊ alie ſubſtātie ſeparate que ſūt medie inter potentiā ⁊ actum. per ſuam eēntiam ⁊ intelligunt. ⁊ intelliguntur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed cur nō ſemper intelligit conſideranda eſt cā. In is aut que materiā habent vnūquodq; intelligibilium potentia eſt. Quare illis quidē nō inerit intellectus. Nam intellectus taliū potentia ſine materia eſt: ipſe aūt intelligibilis rationem ſubibit.

¶ Non autem ſemper intelligendi: cauſa conſi- T.c.16. deranda. In habentibus aūt materiā: potentia vnūquodq; intelligibiliū. Quare quidem illis nō inerit intellectus. Sine materia eni potētia eſt intellectus taliū. Illud aūt intelligibile erit.

¶ Reſpondet ad obiectionē que erat in cōtrariū dicēs. φ ex quo intellectus poſſibilis hēt aliquid qȯ facit ipm intelligibilē ſicut ⁊ alia: reſtat vt conſideret̄ (cauſa non ſemp̄ intelligendi) .i. quare nō ſemp̄ intelligibile intelligit. Qȯ iō eſt: qꝛ in rebus habentibus materiā ſpecies nō eſt intelligibilis ſm actū: ſed ſm potentiā tm̄. Intelligibile aūt in potētia nō eſt idē cū intellectu: ſed ſoluȝ intelligibile in actu: vnde in illis que habēt ſpeciem in materia nō inerit intellectus: vt .ſ. intelligere poſſint: qꝛ

intellectus talium.ſ.intelligibilium eſt quedã potentia
ſine materia. Illud aũt qđ eſt in materia eſt intelligibi-
le: ſed in potentia tñ: qđ võ eſt in ĩtellectu eſt ſpecies in
telligibilis ſm actũ.

¶ Cum aũt in omni natura ſint quedã: quoꝝ alterũ
quidẽ vnicuiq; generi materies eſt: qđ id eſſe patet
qđ eſt potentia illa cuncta: alterũ võ cauſa eſt ꝛ effi
ciens: omnia nimirũ efficiendo atq; agendo talem
ſubiens rationem qualem ars conditionẽ ad mate-
riam ſubit. Neceſſe eſt ꝛ in anima differentias has
eaſdẽ ineſſe. Atq; quidã eſt intellectus talis vt oĩa
fiat: quidã talis vt omnia agat atq; efficiat: qui qui
dem vt habitus eſt quidã ꝛ perinde ac lumen. Nam
ꝛ lumen colores qui ſunt potẽtia: actu colores quo
dammodo facit.

T.c.17. ¶ Quoniã aũt ſicut in omni natura eſt aliquid:
hoc quidẽ materia vnicuiq; generi: hoc aũt eſt
potentia omnia illa: alterum autem cauſa ꝛ fa
ctiuum: qđ in faciendo omnia vt ars ad mate-
riã ſuſtinuit: neceſſe ꝛ in anima has eſſe diffe
T.c.18. rentias. ¶ Et eſt intellectus hic quidẽ talis in
omnia fieri: ille võ in omnia facere ſicut habi-
tus quidam ꝛ ſicut lumen. Quodã enim mõ
ꝛ lumen facit potentia exiſtentes colores actu
colores. Lectio. X.

Poſtq̃ Philoſophus determinauit de intellectu poſ
ſibili: nunc determinat de intellectu agente.
Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit eſſe in
tellectũ agentẽ p̃ter poſſibilẽ ꝛ ratione ꝛ exẽ
plo. Secũdo oſtẽdit huius intellectus nãm.
ibi (Et hic intellectus.) Ponit ergo circa p̃m talẽ rõnẽ.
In omni natura que eſt qñq; in potẽtia ꝛ qñq; in actu:
opꝫ ponere aliquid qđ eſt ſicut mã in vnoquoq; genere:
qđ ſcilꝫ eſt in potẽtia ad omnia que ſunt illius generis.
Et aliud qđ eſt ſicut cã agens ꝛ factiuũ: qđ ita ſe hẽt in
faciendo oĩa ſicut ars ad mãm. Sed aĩa ſm partẽ intel-
lectiuã quãdoq; eſt in potẽtia ꝛ quãdoq; in actu. Neceſ
ſe eſt igit̃ in aĩa intellectiua eſſe has differẽtias vt ſcilꝫ
vnus ſit intellectus in quo poſſint oĩa ĩtelligibilia fieri:
ꝛ hic eſt intellectus poſſibilis: de quo ſupra dictũ eſt. Et
alius intellectus ſit ad hoc ꝙ poſſit omnia intelligibilia
facere in actu: qui vocat̃ intellectus agẽs: ꝛ eſt ſicut ha-
bitus quidã. ¶ Huiꝰ aũt verbi occaſione quidã poſue-
runt intellectũ agentẽ idẽ eſſe cũ intellectu qui eſt habi
tus p̃ncipioꝝ. Qđ eſſe nõ põt: qꝛ intellectus qui eſt habi
tus p̃ncipioꝝ p̃ſupponit aliqua iam intellecta in actu.ſ.
terminos p̃ncipioꝝ per quoꝝ intelligentiã cognoſcimꝰ
p̃ncipia: ꝛ ſic ſequeret̃ ꝙ intellectꝰ agens nõ faceret oĩa
ĩtelligibilia in actu. vt hic Philoſophus dicit. ¶ Dicẽdũ eſt ḡ
ꝙ habitus hic accipit̃ ſm ꝙ Philoſophus frequẽter ↄſueuit no
minare oẽm formã ꝛ nãm habitũ: put habitꝰ diſtingui-
tur ↄtra p̃uationẽ ꝛ potentiã: vt ſic per hoc ꝙ nominat
eũ habitũ diſtinguat eũ ab ĩtellectu poſſibili qui eſt po-
tentia. Unde dicit ꝙ eſt habitus vt lumẽ: qđ quodãmõ
facit colores exiſtentes in potentia: eſſe actu colores. Et
dicit (quodãmodo:) qꝛ ſupra oſtenſum eſt ꝙ color ſm
ſeipſum eſt viſibilis. Hoc aũt ſolũmõ facit lumen ipm
eſſe actu colorẽ: inquantũ facit diaphanũ eſſe in actu vt
moueri poſſit a colore: ꝛ ſic color videat̃. Intellectꝰ aũt
agens facit ipſa intelligibilia eſſe in actu que p̃us erant
in potentia. per hoc ꝙ abſtrahit ea a mã: ſic enĩ ſunt in-
telligibilia in actu. vt dctũ eſt. ¶ Inducit̃ aũt Ariſtote-
les ad ponẽdũ intellectũ agentẽ ad excludendũ opinio-
nem Platonis qui poſuit quiditates rerũ ſenſibiliũ eſſe
a mã ſeparatas: ꝛ intelligibiles actu: vnde nõ erat ei ne-
ceſſarium ponere intellectum agentem. Sed qꝛ Ariſto.
ponit ꝙ quiditates rerum ſenſibilium ſunt in materia:
ꝛ nõ intelligibiles actu: oportuit ꝙ poneret aliquẽ intel
lectum qui abſtraheret a materia: ꝛ ſic faceret eas intel
ligibiles actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et is intellectus ſeparabilis eſt: ꝛ nõ mixtus: paſ-
ſioneq; vacat: cuꝫ ſit ſubſtantia actus. Semper enĩ
id qđ efficit atq; agit preſtabilius eſt eo qđ patit̃: ꝛ
ipſum principium omnino materia.

¶ Et hic intellectus ſeparabilis ꝛ impaſſibilis T.c.19.
ꝛ inmixtus ſubſtantia actu ens. Semper enĩ ho
norabilius eſt agẽs patiente: ꝛ principiũ mã.

¶ Ponit q̃tuor ↄditiones intellectus agentis: quaruꝫ p̃a
eſt ꝙ ſit ſeparabilis: 2a ꝙ ſit ĩpaſſibilis: 3a ꝙ ſit ĩmixtus
i. nõ cõpoſitus ex naturis corporalibus: neq; adiunctus
organo corporali. Sed in his tribus ↄuenit cũ ĩtellectu
poſſibili. Quarta aũt cõditio eſt ꝙ ſit in actu ſm ſuam
ſubſtantiã: in quo differt ab intellectu poſſibili qui eſt
in potẽtia ſm ſuã ſubſtantiã: ſed eſt in actu ſolũ ſm ſpe
ciem ſuſceptã. Et ad has quatuor cõditiones p̃bandas
inducit vnã rõnẽ que talis eſt. Agens eſt honorabilius
patiente. ꝛ p̃nm actiuũ mã: ſed intellectus agens cõpara
tur ad poſſibilẽ ſicut agens ad mãm: ſicut iam dctũ eſt.
ergo intellectus agens eſt nobilior poſſibili. Sed intel-
lectus poſſibilis eſt ſeparatus: impaſſibilis: ꝛ ĩmixtus: vt
ſupra oſtenſum eſt: ergo multo magis intellectus agens.
Et hoc etiã pꝫ ꝙ ſit ſm ſubſtantiã ſuã in actu: qꝛ agens
eſt nobilius patiẽte nõ niſi ſm ꝙ eſt in actu. ¶ Occaſio
ne aũt hoꝝ que hic dicunt̃ quidã poſuerũt intellectum
agentẽ ſubſtantiã ſeparatã: ꝛ ꝙ differt ſm ſubſtantiam
ab intellectu poſſibili. ¶ Illud aũt nõ videt̃ eſſe verũ.
Non enĩ homo eſſet a natura ſufficiẽter inſtitutus: ſi nõ
haberet in ſeipſo p̃ncipia q̃bus poſſet operationẽ cõple
re que eſt intelligere: que quidẽ cõpleri nõ põt niſi per
intellectũ poſſibilẽ ꝛ per intellectũ agentẽ. Unde perfe
ctio humane nature requirit ꝙ vtrũq; coꝝ ſit aliquid
in homine. Uidemus etiã ꝙ ſicut operatio intellectus
poſſibilis que eſt recipere intelligibilia attribuit̃ homi
ni. ita ꝛ operatio ĩtellectus agẽtis que eſt abſtrahere in-
telligibilia. Hoc aũt nõ poſſet niſi p̃ncipiũ formale hu-
ius actionis eſſet ei ſm eſſe cõiunctũ. Nec ſufficit ad hõ
ꝙ hec actio attribuat̃ homini per hoc ꝙ ſpecies intelli-
gibiles facte per intellectũ agentẽ habẽt quodãmõ pro
ſubiecto phantaſmata que ſunt in nobis: qꝛ vt ſupra di- Sup. t.c.
ximus: cũ de intellectu poſſibili ageret̃: ſpẽs nõ ſunt in- 7.
telligibiles in actu: niſi qꝛ ſunt abſtracte a phantaſmati
bus: ꝛ ſic eis mediantibꝰ actio intellectus agẽtis nõ poſ
ſet nobis attribui. ¶ Et p̃terea intellectus agens cõpa-
rat̃ ad ſpecies intellectas in actu: ſicut ars ad ſpecies ar
tificiatoꝝ. per quas manifeſtũ eſt ꝙ artificiata nõ hñt
actionẽ artis. vnde etiã dato ꝙ ſpecies facte intelligibi
les actu eſſent in nobis nõ ſequeret̃ ꝙ nos poſſemꝰ ha-
bere actionẽ ĩtellectus agẽtis. ¶ Eſt etiã p̃dicta poſitio
ↄtra Ariſto. intẽtionẽ qui expreſſe dixit has differẽtias
duas. ſ. intellectũ agentẽ ꝛ intellectũ poſſibilẽ eſſe in aĩa:
ex quo expreſſe dat intelligere ꝙ ſint partes aĩe vel po-
tentie: ꝛ nõ alique ſubſtãtie ſeparate. ¶ Sed cõtra hoc
videt̃ eſſe precipue ꝙ intellectus poſſibilis cõparat̃ ad

intelligibilia vt in potentia exiſtens ad illa:intellectus aūt agens cōparať ad ea vt ens in actu:nō enī videť poſſibile idē reſpectu eiuſdē poſſe eſſe in potētia ⁊ in actu. vnde nō videť poſſibile ꝙ intellect⁹ agens ⁊ poſſibilis cōueniat in vna ſubſtantia aīe. ℭ Sed hoc de facili ſolueť ſi quis recte ꝯſideret quō itellectus poſſibilis ſit in potētia ad intelligibilia:⁊ quō intelligibilia ſunt in potentia reſpectu intellectus agentis.Eſt enī intellect⁹ poſſibilis in potentia ad intelligibilia ſicut indeterminatū ad determinatū.Nam intellectus poſſibilis nō hēt determinare naturā alicuius rerū ſenſibiliū.Unūquodqꝫ aūt intelligibile:eſt aliqua determinata natura alicuius

Lec.9. ſpeciei.Unde ſupra dixit ꝙ intellectus poſſibilis cōpa-

tex.c.14. rať ad itelligibilia:ſicut tabula ad determinatas picturas.Quātū aūt ad hoc intellectus agēs nō eſt in actu.Si enī intellectus agēs haberet in ſe determinationē oīum intelligibiliū:nō indigeret intellectus poſſibilis phantaſmatibus:ſed per ſolū intellectū agentē reduceret in actū oīum intelligibiliū:⁊ ſic nō cōparareť ad intelligibilia vt faciēs ad factū:vt Phūs hic dicit:ſꝫ vt exiſtēs ipſa intelligibilia.Comparať igiť vt actus reſpectu itelligibiliū inquātū eſt quedā virt⁹ imaterialis actiua potens alia ſilia ſibi facere.ſ.imālia.Et per hunc modū ea que ſunt intelligibilia in potentia facit intelligibilia in actu.Sic enī ⁊ lumen facit colores in actu:nō ꝙ ipſum habeat in ſe determinationē oīum colorꝫ.Huiꝰ aūt virtus actiua eſt quedā participatio luminis intellectualis a ſubſtātijs ſeparatis.Et ideo Phūs dicit ꝙ eſt ſicut habitus vt lumen:qđ nō cōpeteret dici de eo ſi eſſet ſubſtātia ſeparata.ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Scientia aūt ea que eſt actu:eſt idē qđ res.Ea vō que eſt potentia in vno prior eſt tempore:abſolute autē neqꝫ tempore:ſed non nunc quidem intelligit: nunc autem non intelligit.

T.c.20. ℭ Idem autē eſt ſm actum ſcientia rei:que vō ſm potentiam tempore prior in vno eſt.Omino autem neqꝫ tempore.Sed nō aliquādo qdem intelligit:aliquando autem non intelligit.

ℭ Determinat de intellectu ſm actum.Et circa hoc duo facit.Primo ponit cōditiones intellectus in actu.Secūdo oſtēdit cōditiones totius partis intellectiue ſm ꝙ differt ab alijs partibus aīe.ibi(Separatus aūt.)Circa p.ᵐ tres ponit ꝯditiones intellectus in actu:quarū pma eſt ꝙ ſcientia in actu eſt idē rei ſcite.Qđ nō eſt verū de intellectu in potētia.Scđa cōditio ei⁹ eſt:ꝙ ſcientia in potētia in vno ⁊ eodē:tēpore eſt pór ꝙꝫ ſciētia in actu:ſꝫ vniuerſaliter nō eſt pór:nō ſolū nā:ſꝫ neqꝫ etiā tēpore.

Lec.8. Et hoc eſt qđ Phūs dicit in 9° meta.ꝙ actus eſt pór po-

tex.c.13. tentia natura:tēpore vō in vno ⁊ eodem potētia pór eſt actu:qꝛ vnuꝫ ⁊ idem pus eſt in potētia:⁊ poſtea fit actu. Sed vniuerſaliter loquendo etiaꝫ tēpore actus eſt pór. Nam qđ in potētia eſt nō reduciť in actū niſi per aliqđ qđ eſt actu.Et ſic etiā de potētia ſciēte nō ſit aliqs ſciēs actu neqꝫ inueniēdo neqꝫ diſcēdo niſi per aliā ſciam preexiſtentē in actu:qꝛ oīs doctrina ⁊ diſciplina intellecti-

Lec.1. ua ſit ex pexiſtenti cognitione:vt diciť in pmo poſteriorum.Tertia conditio intellectus in actu per quā differt ab intellectu poſſibili ⁊ intellectu in habitu eſt:qꝛ vterqꝫ quādoqꝫ intelligit.⁊ quādoqꝫ nō intelligit.Sed hoc nō pōt dici de intellectu in actu qui conſiſtit in ipſo itelligere.ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Separatus vō id eſt ſolum qđ eſt:atqꝫ id ſoluꝫ eſt immortale perpetuumqꝫ.

ℭ Separatus autem eſt ſoluꝫ hoc qđ vere eſt. Et hoc ſolum imortale ⁊ perpetuum.

ℭ Ponit cōditiones totius intellectiue partis.Et prim° ponit veritatē.2° excludit obiectionē.ibi(Non reminiſcimur.)Dicit ergo pmo,ꝙ ſolus intellectus ſeparatus eſt hoc qđ vere eſt.Qđ quidē nō pōt intelligi neqꝫ de intellectu agente:neqꝫ de intellectu poſſibili tm:ſed vtroqꝫ:qꝛ de vtroqꝫ ſupra dixit ꝙ eſt ſeparatus.Et ſic patet tex.cō.7. ꝙ hic loquiť de tota parte intellectiua:que quidē diciť c.19. ſeparata ex hoc ꝙ hēt operationē ſuā ſine organo corporali.Et qꝛ in pncipio huius libri dixit ꝙ ſi aliq̄ operatio anime ſit ꝓpria:contingit animā ſeparari.Concludit ꝙ hec ſola pars anime.ſ.itellectiua eſt icorruptibilis ⁊ perpetua.Et hoc eſt qđ ſupra poſuit in 2°:ꝙ hoc genus aīe tex.c.21. ſeparať ab alijs ſicut perpetuū a corruptibili.Diciť aūt ꝑpetua nō ꝙ ſemꝑ fuerit:ſed ꝙ ſemꝑ erit.Unde Phūs dicit in.12.meta.ꝙ forma nunquā eſt ante materiaꝫ:ſed tex.c.17. poſterius remanet anima:non omnis:ſed intellectus.

ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Non aūt recordamur:qꝛ hoc quidē expers eſt paſſionis.Intellectus vō paſſiuus extinguitur:⁊ ſine hoc nihil intelligit.

ℭ Non reminiſcimur autem:qꝛ hoc quidē impaſſibile:paſſiuus vō itellectus corruptibilis: ⁊ ſine hoc nihil intelligit anima.

ℭ Excludit quandā obiectionē.Poſſet enim aliquis credere ꝙ qꝛ pars intellectiua aīe eſt incorruptibilis remanet poſt mortē in aīa intellectiua ſciētia reruꝫ eodē mō quo nunc eam hēt:cuius cōtrariū ſupra dixit in pmo ꝙ tex.c.66. intelligere corrumpiť quodā interius corrupto:⁊ ꝙ corrupto corpore nō reminiſciť aīa neqꝫ amat.Et iō hic dicit ꝙ nō reminiſcimur ſcilꝫ poſt mortē eoꝝ que in vita ſciuimus:qꝛ(hoc quidē ipaſſibile eſt).i.iſta pars aīe intellectiue ipaſſibilis eſt:vnde ipſa nō eſt ſubiectū paſſionuꝫ aīe:ſicut ſunt amor:⁊ odiū:reminiſcētia:⁊ huiꝰ:que ex aliqua paſſione corporali cōtingunt.Paſſiuus vō intellectus corruptibilis eſt.i.pars aīe que nō eſt ſine pdictis paſſionibus:eſt corruptibilis:pertinent enim ad parteꝫ ſenſitiuā.Tamē hec pars anime diciť intellectus:ſicut ⁊ diciť rōnalis inquātū aliq̄liter participat rōnē obediēdo rōni ⁊ ſequēdo motū ei⁹:vt diciť in pmo ethi.Sine L.c.20. hac aūt parte aīe corporali itellectus nihil itelligit.Nō enī intelligit aliqđ ſine phantaſmate vt ifra diceť.Et iō cap.19. deſtructo corpore nō remanet in aīa ſeparata ſcia reruꝫ ſm eundē modū quo mō intelligit.Sed quomodo tūc intelligat:nō eſt preſentis intentionis diſcutere.

ℭ Indiuiſibiliū igiť intellectio in hiſce cōſiſtit circa que falſitas nō eſt.At in quibus ⁊ falſitas iam ⁊ veritas ieſt:i hiſce cōpoſito quedā iā eſt ꝯceptiuū itellect⁹:q̄ſi ipſi ſint vnū.Atqꝫ vt Empedocles dixit.
Multorum certe capita:admirabile dictu.
Ceruicibus ſine ſunt exorta in luminis aura.
Illa tamen dulcis poſt hoc concordia iungit.
Sic ⁊ hec ſeparata componi ſolent:vt in incōmēſurabile ⁊ diameter.Quod ſi corū etiā que fuerūt vel erunt ſit cōpoſitio:⁊ tēpus inſuper itelligiť:atqꝫ addiť.Falſitas enī in cōpoſitione ſemper cōſiſtit.Naꝫ ſi albū nō albū eſſe dicat:ipſum tum nō albū cōpoſuit.Licet aūt per diuiſionē etiā omnia dicere.Attamē falſitas aut veritas nō ſolū cōſiſtit in hoc Cleon eſt albus.

albus. Sed in his etiã Cleon erat vel erit albus. Id ꝟo quod ſingulos dictos conceptus cõponit vnũ͛ꝗ facit: ipſe eſt intellectus.

T.c.21. ¶ Indiuiſibiliũ quidez igiẽ intelligentia in his eſt circa que nõ eſt falſum. In quibus aũt ⁊ falſum iam ⁊ verũ eſt. cõpoſitio quedã iam intellectuũ eſt: ſicut eorũ que vnum fiunt. Sicut Empe. dixit vere: multorũ quidez capita ſine ceruice germinauerũt: poſtea cõpoſita ſunt cõcordia: ſic ⁊ hec ſeparata cõpoſita ſunt: vt aſymetron ⁊ diametros ⁊ vt ſymetron ⁊ diametros. Si aũt factorũ eſt futuroꝝ: tẽpus cointelligens eſt ⁊ componens. Falſum enim in compoſitione ſemper eſt. Et nanqz ſi album nõ albo: aut ſi non album albo componit. Contingit aũt ⁊ diuidentẽ dicere omnia. Sic ergo eſt nõ ſolũ falſum aut verũ ꝙ albus cleon eſt: ſed

T.c.22. ⁊ qđ erat aut erit. Unũ aũt faciens hoc intellectus eſt vnumquodqz.

Lectio. XI.

POſtꝙ pͥus determinauit de intellectu: hic determinat de operatione intellectus. Et diuidiẽ in duas ptes. In pͥma diſtinguit duas operationes intellectus. In ſecũda determinat de vtraqz earũ. ibi (Indiuiſibile autẽ.) Dicit ergo primo ꝙ vna operationũ intellectus eſt ſm ꝙ intelligit indiuiſibilia: puta cum intelligit hominem aut bouem: aut aliquid huiuſmodi incõplexorũ. Et hec intelligentia eſt in his circa que nõ eſt falſum: tuz qꝛ incomplexa nõ ſunt vera neqz falſa: tum qꝛ intellectus nõ decipiẽ in eo qđ quid eſt: vt infra diceẽ: ſed in illis intelligibilibus in quibus eſt verum ⁊ falſuz eſt iam quedã cõpoſitio intellectuuz id eſt rerum intellectarum: ſicut quãdo ex multis fit aliquid vnum. Et ponit exemplum ſm opinionem Empe. qui opinabaẽ ꝙ omnia generata ſunt a caſu: nõ ꝓpter aliquẽ finez: ſed ſm ꝙ cõtingit: ex diuiſione rerum per litem: ⁊ coniunctione per amicitiã. Unde dixit ꝙ a principio germinauerunt multa capita ſine ceruice: ⁊ ſimiliter multe alie partes ab animalium ſeparate alijs partibus. Et dicit (germinauerunt) quaſi ex elementis producta ſine ſemine animalis: ſicut terra germinat herbam virentẽ. Sed poſtmoduz huiuſmodi partes ſic diuiſe cõpoſite ſunt per cõcordiam: ⁊ ex eis factum eſt vnũ animal habens diuerſas partes. vtputa caput manus pedes ⁊ huiuſmodi. Et vbi eſt cõſtitutũ aĩal habens omnes partes neceſſarias ad ſui cõſeruationez: idẽ aĩal ſaluatum eſt ⁊ generauit ſibi ſimile. Si aũt defluit aliqua aliarũ partiũ nõ potuit ſaluari nec remãſit in ſibi ſimili per generationẽ. Sicut ergo Empe. poſuit ꝙ amicitia cõpoſuit multas partes ⁊ ꝯſtituit ex eis vnũ aĩal: ita ⁊ intellectus multa incõplexa prius ſeparata cõponit: ⁊ facit ex eis vnũ intellectũ. in qua compoſitione qñqz eſt veritas qñqz falſitas. Ueritas quidẽ quãdo cõponit ea que in re ſunt vnum ⁊ compoſita: ſicut cum cõponit a ſymetruz hoc eſt incommenſurabilem ⁊ diametrum: nam diameter quadrati eſt incõmenſurabilis lateri. Falſa autez compoſitio eſt quando cõponit ea que non ſunt compoſita in rebus: ſicut cum componit ſymetruz diametro dicens ꝙ diameter quadrati eſt ſymeter id eſt commenſurabilis lateri.

Coſta quadrati.

Symetruz ⁊ diametrũ aliqñ ſeparatiz ⁊ ſeorſum itellect⁹ itelligit: ⁊ tũc ſũt duo intelligibilia. Qñ aũt cõponit fit vnũ intelligibile: ⁊ ſimul itelligitur ab intellectu. Sed qꝛ intellect⁹ nõ ſp componit ea que ſunt in pͥſenti: ſed que fuerũt vel erũt: iõ ſubiũgit ꝙ ſi itellect⁹ faciat cõpoſitionem factoꝝ. i. pͥteritoꝝ ⁊ futuroꝝ opz ꝙ cointelligat ſue cõpoſitioni tẽpus pͥteritũ ⁊ futurum. Et ſic cõponit formans cõpoſitionẽ de pͥterito vel de futuro. Et ꝙ hoc ſit verũ ꝓbat: qꝛ ꝯtingit cõpoſitionẽ de pͥterito vel de futuro eſſe falſam: falſum aũt ſemꝑ in cõpoſitione eſt. Et nãqz falſum eſt ſi nõ albũ cõponaẽ ei qđ eſt albũ. vt ſi dicas. cignus nõ eſt albus. Aut ſi albũ cõponaẽ ei qđ nõ eſt albũ: vt ſi dicaẽ ꝙ coruus eſt albus. Et qꝛ quecũqz cõtingit affirmare: ꝯtingit ẽt negare: ſubiũgit ꝙ oĩa predicta poſſunt per diuiſionẽ fieri. Põt enĩ intellect⁹ oĩa diuidere ⁊ ſm pͥſens tẽpus ⁊ ſm pͥteritũ ⁊ ſm futuruz: ⁊ vere ⁊ falſe. Sic igiẽ pz ꝙ cũ cõpoſitio nõ ſolũ ſit ſm pͥſens tẽpus: ſed ſm pͥteritũ ⁊ futurũ: verũ aũt ⁊ falſum ꝯſiſtit in cõpoſitione ⁊ diuiſione: opz ꝙ verũ ⁊ falſuz nõ ſolũ ſint de ꝓpoſitionib⁹ de pͥſenti: puta ꝙ cleon eſt albus: ſed ẽt in illis de pͥterito ⁊ futuro: puta ꝙ cleon erit vel fuit albus. ¶ Conſiderandũ eſt aũt ꝙ cõpoſitio ꝓpoſitionis nõ eſt opus nature: ſed eſt opus rõnis ⁊ itellectus. Et iõ ſubiũgit ꝙ illud qđ facit vnũqđqz itelligibiliũ cõponẽdo ex intelligibilibus ꝓpoſitiones: hoc eſt intellectus. Et qꝛ verum ⁊ falſum cõſiſtit in compoſitione: ideo dicitur in 6⁰ metaphyſice: ꝙ verum ⁊ falſum non eſt in rebus: ſed in mente. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum aũt dupliciter indiuiſibile dicaẽ: aut potentia: aut actu: nihil prohibet intellectũ cum longitudinem intelligit indiuiſibile intelligere: ⁊ in indiuiſibile tempore. Eſt enim indiuiſibilis actu: ⁊ tempus perinde atqz longitudo diuiſibile ac indiuiſibile eſt. Non igiẽ dici põt: quid in vtroqz temporis dimidio intelligebat: nõ eſt enĩ (ſi nõ diuiſio fiat) niſi potentia. At cũ vtrũqz ſeorſum intelligit: diuidit ſimul ⁊ tempus: atqz tunc vt longitudines illa intelligit. Os ſi longitudinem vt ex vtriſqz ꝯſtantem intelligat in eo quoqz tẽpore nimirũ ipſam intelligit: qđ ex vtriſqz pari modo tẽporibus conſtat atqz componiẽ.

¶ Indiuiſibile autem quoniã dupliciter potentia aut actu eſt: nihil prohibet intelligere indiuiſibile cum longitudinem intelligat. Indiuiſibilis enim actu aliter eſt: ⁊ in tempore indiuiſibili. Similiter enim tẽpus diuiſibile ⁊ indiuiſibile longitudini eſt. Non enim eſt dicere aliqd in medio intelligere vtrũqz. Non enim eſt niſi diuidaẽ. Sed aut poẽtia ſeorſum: aut vtrũqz T.c.23.

intelligens dimidiorum:diuidit ⁊ tempus ſimul tunc vt in longitudine. Si vero eſt ſicut ex vtriſq;: ⁊ in tempore eſt qđ in vtriſq;.

¶ Determinat de vtraq; predictarum operationum. Et primo de ea que eſt intelligentia indiuiſibilium. Secūdo de ea que eſt compoſitio ⁊ diuiſio. ibi (Eſt autem dictio quidem.) Tertio ponit quoddam qđ eſt commune vtriſq;. ibi (Idem autez eſt ſm actum.) Prima pars diuiditur in tres ſm ꝙ indiuiſibile dicit̄ tripliciter quot videlicet modis dicit̄ ⁊ vnum: cuius ratio ex indiuiſione eſt. ¶ Dicit̄ enim vno mō aliquid vnū cum continuitate. Unde ⁊ illud qđ eſt continuū: indiuiſibile dicit̄: inquantum non eſt diuiſum actu: lʒ ſit diuiſibile in potentia. Hoc eſt ergo qđ dicit ꝙ cū diuiſibile dicat̄ dupliciter: ſcilicet actu ⁊ potētia: nihil prohibet intellectū intelligere indiuiſibile cū intelligit aliquid cōtinuū. ſ. longitudinis que eſt indiuiſibilis actu: lʒ ſit diuiſibilis potentia. Et ꝓpter hoc intelligit eam cum indiuiſibili tempore: q2 intelligit eam vt indiuiſibile. Et hoc eſt cōtra opinionem Platonis in p̄mo poſitam qui poſuit intelligētiam fieri quaſi per motū quēdam cōtinuū magnitudinis. Poteſt ergo intellectus intelligere magnitudinē dupliciter. Uno mō ſm ꝙ eſt diuiſibilis in potētia: ⁊ ſic intelligit lineā numerando partem poſt partez: ⁊ ſic intelligit eam in tempore. Alio modo ſm ꝙ eſt indiuiſibilis in actu: ⁊ ſic intelligit eam vt vnū quid cōſtans ex multis partibus. ⁊ ſic intelligit eam ſimul. Et ideo ſubiūgit ꝙ ſimiliter tēpus ⁊ longitudo diuidit̄ vel nō diuidit̄ intelligendo. Unde nō eſt dicere ꝙ intelligat̄ ſm mediuʒ vtriuſq;: id eſt ꝙ media pars intelligat̄ in medio tēporis. Hoc eni nō eſſet niſi linea divideret̄ in actu: ſed eſt diuiſibilis tm̄ in potentia. Si aūt vtrūq; dimidiū linee ſeorſuz intelligat: tūc diuidit lineā in actu ſm itellectū. Unde ⁊ tunc tempus ſimul diuidit̄ ſicut ⁊ lōgitudo. Si aūt intelligat lineā: ſicut vnū quid cōſtitutū ex duabus partibus: etiā intelliget in tēpore nō diuiſo: ſed ſm aliquid qđ eſt in vtriſq; partibus tēporis. ſ. in inſtanti. Et ſi cōtinuet̄ cōſideratio per aliqđ aliud tēpus. nō diuidetur tēpus: vt aliud itelligat in vna parte tēporis ⁊ aliud in alia: ſed idem in vtraq;. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qđ vo nō quātitate: ſed forma eſt indiuiſibile: id indiuiſibili tēpore ⁊ anime indiuiſibili percipit atq; intelligit. Per accidens autem ⁊ non hoc ſane quo illa diuiſibilia ſunt: id qđ intelligit ⁊ tempus in quo intelligit. Sed hoc quo indiuiſibilia ſunt. Ineſt eni ⁊ in his indiuiſibile qđdā: at fortaſſe nō ſeparabile: qđ quidem vnū tam tempus ipſum ꝙ ipſam longitudinem facit. At que id omni ſane cōtinuo ⁊ tempus ⁊ longitudine ſimiliter ineſt.

Tex.c. 24. ¶ Quod autē nō ſm quātitatez indiuiſibile eſt ſed ſpecie: intelligit ⁊ indiuiſibili tēpore: ⁊ indiuiſibili anime. Secūdum accidens autem ⁊ nō inquantum illa diuiſibilia: qđ intelligit ⁊ in quo tempore: ſed inquātū indiuiſibilia. Ineſt autem vtriq; his aliquid indiuiſibile: ſed forte non ſeparabile: qđ facit tēpus vnum: ⁊ longitudinem. Et hoc ſimiliter in omni eſt ⁊ continuo: ⁊ tempore: ⁊ longitudine.

¶ Ponit alium modum indiuiſibilis. Nam dicitur alio modo vnū quādo habet ſpeciem vnam: etſi ſit cōpoſitū ex partibus nō cōtinuis: ſicut homo aut domus aut etiā exercitus: ⁊ huic reſpondet indiuiſibile ſm ſpeciem. Et de hoc dicit hic ꝙ illud qđ eſt indiuiſibile non ſm quātitatem: ſed ſm ſpeciem: intelligit anima tempore indiuiſibili ⁊ per indiuiſibilem anime partem: nō ꝙ intellectus intelligens ſit aliqua magnitudo: vt Plato poſuit. Et lʒ illud quod eſt indiuiſibile ſpecie habeat aliquā diuiſionem in partibus: tamen illa diuiſa intelligit per accidens: nō inquātū ſunt diuiſibilia: ⁊ ex parte eius qđ intelligit̄: ⁊ ex parte tēporis: ſed inquātū ſunt idiuiſibilia: q2 in partibus diuiſis etiā in actu eſt aliquid indiuiſibile. ſ. ipſa ſpecies quā itellectus indiuiſibiliter intelligit. Sed ſi intelligeret partes vt diuiſas: puta carnē per ſe: ⁊ os per ſe: ⁊ ſic de alijs. tūc nō itelligeret in tempore indiuiſibili. Uult aūt Phus ɔſequēter oſtēdere ſimilitudinē huius modi ad p̄mū modū. Sicut enim in hoc mō eſt aliquid idiuiſibile. ſ. ſpecies que facit omnes partes totius eſſe vnū: ſic forte in cōtinuis eſt aliquid inſeparabile. ſ. indiuiſibile qđ facit tēpus eſſe vnū ⁊ longitudinē vnā: ſiue hoc dicat̄ eſſe punctū in longitudine: ⁊ inſtans in tempore: ſiue ipſa ſpecies longitudinis aut temporis. Sed in hoc differt ꝙ iſtud indiuiſibile eſt ſimiliter in omni continuo ⁊ tempore ⁊ longitudine: ſed indiuiſibile qđ eſt ſpēs: nō eſt ſimiliter in oīb⁹ habētib⁹ ſpēm: q2 quedā cōponunt̄ ex ꝑtib⁹ homogeneis: quedā ex ꝑtib⁹ etherogeneis: ⁊ ex his diſſimiliter. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Punctum aūt omniſq; diuiſio: ⁊ id qđ eſt ſic indiuiſibile perinde atq; priuatio cognoſcit̄ manifeſtūq; euadit. Similis eſſe videtur: ⁊ in alijs ratio. Hoc enim modo malū cognoſcit: atq; etiā nigrum. Contrario nanq; quodā modo cognoſcit. Id aūt qđ cognoſcit: potentia nimirum eſſe: ⁊ in ipſo potentiam ineſſe oportet. Qđ ſi cauſarum alicui nullum ſit omno contrariuʒ: illa ſeipſam profecto cognoſcit: ⁊ eſt actus ⁊ etiam ſeparabilis.

¶ Punctū aūt ⁊ oīs diuiſio: ⁊ ſic indiuiſibile mōſtratur ſicut priuatio. Et ſimilis rō in alijs eſt: vt qūo malū cognoſcit aut nigrū. Cōtrario eni aliquo mō cognoſcit. Opʒ aūt potētia eſſe cognoſcēs: ⁊ eē in ipſo. Si vo alicui nō ineſt ɔriū: ip̄m cognoſcit ſeip̄m: ⁊ actu eſt: ⁊ ſepabile. T.c.25.

¶ Proſequit̄ de indiuiſibili tertio mō dicto. Uidet̄ enim vnū eſſe qđ eſt penit⁹ idiuiſibile vt punct⁹ ⁊ vnitas. ⁊ de hoc oſtēdit nūc qūo itelligit̄ dicēs: ꝙ punctū qđ eſt qđdā ſignū diuiſionis inter partes linee: ⁊ oē qđ eſt diuiſio inter partes ɔtinui: ſicut iſtans iter partes tēporis: ⁊ ſic de alijs: ⁊ oē qđ eſt ſic indiuiſibile in potētia ⁊ actu vt punctus: (monſtrat̄) .i. manifeſtat̄ itellectui (ſicut priuatio) .i. per p̄uationē ɔtinui ⁊ diuiſibilis. Cuius rō eſt: q2 intellectus noſter accipit a ſenſu. ⁊ iō ea cadūt p̄us in apphēſione intellect⁹ noſtri que ſunt ſenſibilia: ⁊ huiꝰ ſūt magnitudinē habētia. vñ punct⁹ ⁊ vnitas nō diffiniunt̄ niſi negatiue. Et ide eſt ēt ꝙ oīa que trāſcendūt hec ſenſibilia nota nobis: non cognoſcunt̄ a nobis niſi per negationem: ſicuti de ſubſtātijs ſeparatis cognoſcimus ꝙ ſunt imālēs ⁊ incorporee ⁊ alia huiꝰ. Et ſimilis rō eſt in alijs que cognoſcunt̄ per oppoſitū: vt qñ cognoſcit itellect⁹ malū aut nigrū que ſe hñt ad ſua oppoſita vt p̄uatiōes: ſemꝑ.n. alterū ɔrioꝝ eſt vt iperfectū ⁊ vt p̄uatio reſpectu alteri⁹. Et ſubiūgit qͣſi ridēs ꝙ intellect⁹ cognoſcit vtrūq; iſtoꝝ aliquo mō ſuo ɔrio: ſcilʒ malū per bonū: ⁊ nigrū per albū. Opʒ aūt ꝙ itellect⁹ noſter q ſic cognoſcit

vnū

vnū ꝯrioꝝ per alterū ſit in potētia cognoſcēs: ⁊ ꝙ in ipſo ſit ſpēs vni⁹ oppoſiti per quā aliud cognoſcat: ita ꝙ qn̄ qꝫ ſit in ipſo ſpēs albi ⁊ qn̄qꝫ ſpēs nigri: vt ꝑ vnū poſſit cognoſcere alterū. Si aūt eſt aliqs itellect⁹ cui nō ineſt vnū ꝯrioꝝ ad cognitionē alteri⁹: tūc opꝫ ꝙ talis intellectus cognoſcat ſeipm̄ p⁹: ⁊ per ſeipm̄ cognoſcat alia: ⁊ ꝙ ſit ſemꝑ in actu: ⁊ ſit penitus ſeparabilis a mā etiaꝫ ſm̄

tex.c.44. c.51. eſſe: vt oſtenſuꝫ eſt de intellectu dei in .xi. metaphyſice. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Eſt aūt dictio qdē qppiā de quopiā: quēadmodū affirmatio. Atqꝫ oīs eſt vera vel falſa. At itellect⁹ nō oīs: ſed qui eſt ipſi⁹ qd eſt ad formā accōmodati eſt ver⁹: ⁊ nō qppiā de quopiam dicit. Sed vt viſio ꝓprij ipſius eſt vera. Si vō albū hoiem eē dicat: nō ſemꝑ eſt vera. Sic ſeſe habēt ea que ſine mā ſunt.

T.c.26. ℭ Eſt aūt dictio quidem aliquid de aliquo ſicut affirmatio vera aut falſa omnis. Intellect⁹ aūt nō omnis: ſed qui eſt ipſius quid eſt ſm̄ hoc ꝙ aliquid erat eſſe: verus eſt: ⁊ non aliquid de aliquo: ſed ſicut videre proprij veruꝫ eſt. Si aūt homo albū aut nō. nō verum ſemper. Sic aūt ſe habent quecunqꝫ ſine materia ſunt.

ℭ Determinat de 2ª opōne itellectus que eſt cōpoſitio ⁊ diuiſio. ⁊ dicit ꝙ dictio q̄ dicit itellect⁹ aliqd de aliq̄: ſic ꝯtingit in affirmatione ſemꝑ eſt aut vera vel falſa. Sed itellect⁹ nō ſemꝑ eſt ver⁹: aut falſus: qꝛ eſt itellect⁹ incōplexoꝝ: ꝗ neqꝫ ver⁹ aut falſus eſt quātū ad id qḋ itelligitur. Ueritas. n. ⁊ falſitas ꝯſiſtit in q̄dā adeq̄tiōe vel cōparatiōe vni⁹ ad alterū: que qdē eſt in cōpōne vel diuiſione itellect⁹. Nō aūt in itelligibili icomplexo. Sed lꝫ ipm̄ itelligibile icōplexū nō ſit neqꝫ verū neqꝫ falſum: tn̄ itellect⁹ itelligēdo ipm̄ ver⁹ eſt: iquātū adeq̄tur rei itellecte. Et iō ſubdit ꝙ itellect⁹ qui eſt ipſi⁹ qd eſt ſm̄ h qḋ aliqd erat eē. i. ſm̄ ꝙ itelligit qd eſt res: ver⁹ eſt ſemꝑ ⁊ nō ſm̄ ꝙ itelligit aliqd de aliq̄. Et hui⁹ rōnē aſſignat: qꝛ qḋ qd ē eſt pᵐ obm̄ itellect⁹. vn̄ ſicut viſus nunq̄ decipit in ꝓprio obiecto: ita neqꝫ itellect⁹ in cognoſcēdo qḋ qd eſt. Nā itellect⁹ nunq̄ decipit in cognoſcēdo qd eſt hō. Sed ſicut viſus nō ſemꝑ ver⁹ eſt in iudicādo de his que ſūt adiuncta ꝓprio obiecto: puta ſi albū eſt hō vel nō: ſic itellect⁹ nō ſemꝑ eſt verus in cōponēdo aliqd alicui. Sic. n. ſe hn̄t in itelligēdo ſubſtātie ſeꝑate ſi penitus ſūt ſine mā: ſicut cū nos itelligim⁹ qḋ qd eſt: ⁊ iō in earū intellectu nō ꝯtingit eſſe falſum. ℭ Sciēdū tn̄ eſt ꝙ in cognoſcēdo qḋ qd eſt ꝯtigit eē deceptionē per accñs dupliciter rōne cōpōnis iteruenietis. Uno mō ꝓut diffinitio vni⁹ rei eſt falſa ad aliā rē: ſicut diffinitio circuli eſt falſa ad triāgulū. Alio mō ꝓut ptes diffinitionis nō coherent ſibi inuicē: ⁊ tūc diffinitio eſt falſa ſimplr: vt ſi aliqs ponat in diffōne alicui⁹ aīalis iſenſibile: vn̄ in illis in quoꝝ diffinitiōe nulla eſt cōpoſitio nō ꝯtingit eſſe deceptionē: ſed opꝫ ea vel intelligere vere vel nullo mō: vt

Lec.13. dicitur in 9° metaphyſice. ℭ Deinde cum dicit.

tex.c.22. ℭ Sciētia aūt ea que eſt actu: eſt idem qḋ res: ea vō que eſt potētia: in vno ꝓꝛ eſt tpe. Simplr aūt neqꝫ tpe. Sūt eni vniuerſa que ſiūt: ex eo qḋ actu eſt.

T.c.27. ℭ Idē aūt eſt ſm̄ actū ſcia rei: que vō ſm̄ potētiam tēpore prior eſt in vno: oīno aūt neqꝫ tempore: fiunt enim ex actu ente omnia que fiunt.

ℭ Reſumit qḋdā qḋ ſupra dictū eſt de itellectu ſm̄ actū eo ꝙ nūc etiam de actu intellectus locutus eſt. ⁊ dicit ꝙ ſcientia ſm̄ actum eſt idem rei ſcite ſm̄ actū. ⁊ ꝙ ſcientia que eſt ſm̄ potētiā eſt in vno ⁊ eodem prior tēpore: ſed vniuerſaliter neqꝫ eſt tēpore ꝓꝛ: qꝛ oia que ſunt in actu fiunt ex ente in actu: ⁊ hoc ſupra expoſitum eſt. tex.c.10.

ℭ Senſibile aūt ad actū ex potētia ſenſitiuū ipm̄ deducere actuqꝫ videt efficere. Nō eni patit ac alteratur. Quapropter alia quedā eſt hec ſpēs mot⁹. Naꝫ mot⁹ act⁹ eſt iperfecti. At actus ſimpliciter qui qdē eſt rei perfecte: alius eſt oīno diuerſuſqꝫ ab illo.

ℭ Uidetur autem ſenſibile ex potentia exiſtente ſenſitiuo actu agens. Non enim patit: neqꝫ alteratur. Unde alia hec ſpecies motus. Motus enim imperfecti actus. Simpliciter autem actus alter eſt qui perfecti. T.c.28.

Lec. XII.

POſtq̄ Phūs determinauit de itellectu ſm̄ ſe: hic determinat de itellectu per cōparatione ad ſenſum. Et circa hoc duo facit. Primo oſtēdit qualis ſit mot⁹ ſenſus. Scdo aſſimilat motū itellect⁹ motui ſenſus. ibi (Sentire qdē igit̄.) Dicit ḡ pmo ꝙ ſenſibile videt faciēs in actu partē ſenſitiuā ex eo ꝙ erat in potētia. Nō enim ſic agit ſenſibile in ſenſum: ſicut ꝯriū in ſuū ꝯriū vt aliqd ab eo abiiciat trāſmutādo ⁊ alterādo ipm̄: ſed ſolū reducit eū de potētia in actū. Et hoc eſt qḋ ſubdit ꝙ ſenſitiuū neqꝫ patit neqꝫ alterat a ſenſibili paſſiōe ⁊ alteratiōe ꝓprie accepta: ſm̄. ſ. ꝙ eſt a ꝯrio in ꝯriū. Et qꝛ motus qui eſt in reb⁹ corporalib⁹ de qua determinatū eſt in libro phyſicoꝝ eſt de ꝯrio in ꝯriū: manifeſtuꝫ eſt ꝙ ſentire ſi dicat mot⁹ eſt alia ſpēs mot⁹ ab ea de qua determinatū eſt in lib. phyſicoꝝ. Ille. n. mot⁹ eſt actus exiſtis in potētia: qꝛ videlꝫ recedēs ab vno ꝯrio: q̄diu mouet: nō attingit alterū ꝯriū qḋ eſt termin⁹ mot⁹: ſꝫ eſt in potētia ad ipm̄. Et qꝛ oē qḋ eſt in potētia inquātū hui⁹ eſt iperfectuꝫ: iō ille motus eſt actus imperfecti. Sed iſte mot⁹ eſt actus perfecti: eſt eni opatio ſenſus iam facti in actu per ſuam ſpēm. Nō eni ſentire ꝯuenit ſenſui niſi in actu exiſtēti: ⁊ iō iſte motus ſimplr eſt alter a motu phyſico. Et hui⁹ mot⁹ dꝛ ꝓprie opatio. vt ſentire ⁊ intelligere ⁊ velle. Et ſm̄ hunc motū aīa mouet ſeipſam ſm̄ Platonē inquantum cognoſcit ⁊ amat ſeipſam. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Sētire igit̄ ipſi dicere ſolū ac itelligere ſiīe eſt. Cū aūt ſenſus iocūdū aut moleſtū diſcernit: q̄ſi affirmauerit aut negauerit: tū ꝓſequit̄ aut fugit. Atqꝫ delectari aut dolere: eſt opari ipſa medietate ſenſus ad bonū aut malū vt talia ſūt: ⁊ fuga ⁊ appetitus: q eſt actu hoc ſunt. Et nō aliud eſt appetitiuum: aliud fugitiuū: nec alia ſunt iſta a ſenſitiuo q̄q̄ ipſoꝝ rō non eſt eadem ſed diuerſa.

ℭ Sentire quidē igitur ſimile eſt ipſi dicere ſolum ⁊ intelligere. Cum autem delectabile: aut triſte: vt affirmās: aut negās: proſequit̄: aut fugit. Et eſt delectari ⁊ triſtari agere ſēſitiua medietate ad bonū aut malū inquātū talia: ⁊ fuga aut ⁊ appetitus hec que ſm̄ actum. Et non alterum appetitiuum ⁊ fugitiuū: neqꝫ abinuicē: neqꝫ a ſenſitiuo: ſed eſſe alterum eſt. T.c.29.

ℭ Aſſimilat motū intellectus motui ſenſus. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit qualiter procedit motus in ſenſu. Scdo oſtēdit ꝙ ſimiliter ꝓcedit in intellectu. ibi

(Intellectiue aūt.)Dicit ꝙ ꝑmo ꝙ cū ſenſibile reducat in actū ſenſitiuū ſine paſſione ⁊ alteratione:ſicut de intel
t.c.l.t.3. lectu ſupra dictū eſt:manifeſtū eſt ex dictis ꝙ ipm̄ ſentire eſt ſimile ei qḋ eſt itelligere:ita tñ ꝙ qñ eſt ſolū ſentire.i.appꝛehendere ⁊ iudicare ſm̄ ſenſum:hoc eſt ſimile ei qḋ eſt ſolū dicere ⁊ itelligere:qñ.ſ.intellectus iudicat aliqḋ ⁊ appꝛehendit:qḋ eſt dicere:q2 ſimplex appꝛehenſio.⁊ iudiciū ſenſus aſſimilat̄ ſpeculationi intellectus.Sed qñ ſenſus ſentit aliqḋ delectabile aut triſte.quaſi affirmans ⁊ negans id qḋ ſenſu percipit̄ eſſe delectabile aut triſte:tūc ꝓſequit̄ per appetitū.i.deſiderat aut fugit.Et dicit ſignāter(aut affirmās aut negās:)q2 facere affir
tex.c.26. matione ⁊ negationē eſt ꝓpꝛiū intellect⁹:vt ſupra dictū eſt.Sed ſenſus facit aliqḋ ſimile huic:qñ appꝛehendit aliquid vt delectabile ⁊ triſte.Et vt ſciat̄ qḋ ſit delectari ⁊ triſtari:ſubiūgit ꝙ delectari ⁊ triſtari eſt agere ſenſitiua medietate.i.actio quedā ſenſitiue virtutis:que dicit̄ medietas iquātū ſenſus cōmunis cōparat̄ ad ſenſus ꝓpꝛios vt qōdā mediū:ſicut centrū cōparat̄ ad lineas terminatas ad ipm̄.Nō aūt oīs actio ſenſitiue partis eſt delectari ⁊ triſtari:ſed que eſt reſpectu boni vel mali iquātum huiꝰ.Nā bonū ſenſus ſcilꝫ qḋ eſt ei ꝯueniēs:cauſat delectationē:malū aūt qḋ eſt repugnās ⁊ nociuū cauſat triſtitiā.Et ex hoc qḋ eſt triſtari vel delectari ſequunt̄ fuga ⁊ appetitus.i.deſideriū:que ſunt ſm̄ actum.Patet igit̄ ꝙ motus ſenſibilis in ſenſuꝫ ꝓcedit q̄ſi triplici gradu.Nam ꝑmo appꝛehendit ipm̄ ſenſibile vt ꝯueniēs vel nociuū.Secūdo ex h̄ ſequit̄ delectatio ⁊ triſtitia.Tertio aūt ſequit̄ deſiderium vel fuga.Et quāuis appetere vel fugere vel ſentire ſint diuerſi actus:tamē principiū eoꝝ eſt idē ſubiecto:ſed ratione differt.Et hoc eſt quod iungit ꝙ appetitiuū ⁊ fugitiuū.i.pars aīe que fugit ⁊ deſiderat nō ſūt altere ſubiecto neqꝫ adinuicē neqꝫ a parte ſenſitiua:ſed eſſe aliud eſt.i.differūt rōne.Et h̄ dicit cōtra Platonē qui ponebat in alia parte coꝛpoꝛis organū appetitiui:⁊ in alia organū ſenſitiui.(Deīde cū dicit.

(Anime aūt que principiū eſt rōcinādi ipſa phantaſmata ꝑinde atqꝫ ſenſibilia ſenſui ipſi ſubijcit̄:atqꝫ cū bonū aut malū eſſe dicit affirmādo aut negādo:tum fugit aut perſequitur.Quapꝛopter ipſa anima ſine phantaſmate nunq̄ intelligit.

T.c.30. (Intellectiue aūt anime phantaſmata vt ſenſibilia ſunt.Cum aūt bonum aut malum:affirmat aut negat:⁊ fugit aut pꝛoſequit̄.Pꝛopter qḋ nequaq̄ ſine phantaſmate itelligit aīa.

(Aſſimilat ꝓceſſum motus in intellectu ad id qḋ dictū eſt circa ſenſum.Et circa hoc duo facit.Pꝛimo oſtēdit qūo hēt ſe circa ſenſibilia.Secūdo qūo ſe hēt ad ea que ſunt a ſenſibilibus ſeparata.ibi(Abſtractione aūt.)Circa ꝑ^m duo facit.Pꝛimo oſtēdit qūo intellectus ſe hēt circa ſenſibilia in agēdo.Secūdo cōparat itellectū actiuū ad ſpeculatiuū.ibi(Et oīno in actione.)Circa ꝑ^m duo facit.Pꝛimo aſſimilat ꝓceſſum intellectus proceſſui ſenſus.Secūdo manifeſtat ſimilitudineꝫ.ibi(Sicut enim aer.)Dicit ergo ꝑmo ꝙ phantaſmata ſe habēt ad intellectiuā partē aīe:ſicͭ ſenſibilia ad ſenſuꝫ.Unde ſicut ſenſus mouet̄ a ſenſibilib⁹:ita itellectus a phantaſmatib⁹.Et ſicut cū ſenſus appꝛehendit aliqḋ ſicut delectabile vel triſte ꝓſequit̄ illud aut fugit:ita etiā cū itellectus appꝛehendit aliqḋ affirmans vel negans eſſe bonū vel maluꝫ fugit aut ꝓſequit̄.Ex ipſo aūt modo loquēdi Ariſto.duplex eſt attendenda differētia iter intellectū ⁊ ſenſum:q2 in ſenſu erāt tria.Naꝫ ex appꝛehēſione boni vel mali nō ſtatim ſequebat̄ deſideriū vel fuga:ſicut hic circa intellectū:ſed ſequebat̄ delectatio ⁊ triſtitia:⁊ ex hoc vlterius deſideriū ⁊ fuga.Cuius ratio eſt:q2 ſicut ſenſus nō appꝛehendit bonum vniuīe:ita appetitus ſenſitiue partis nō mouet̄ a bono vel malo vniuſi:ſed a quodā determinato bono qḋ eſt delectabile ſm̄ ſenſum:⁊ quodā determinato malo qḋ eſt ꝯtriſtans ſm̄ ſenſum.In parte aūt intellectiua eſt appꝛehēſio boni ⁊ mali vniuſis:vnde ⁊ appetitus itellectiue partis mouet̄ ſtatim ex bono vel malo appꝛehenſo.Secūda differentia eſt ꝙ de intellectu dicit ſimpliciter ꝙ affirmat vel negat:ſꝫ de ſenſu qḋ quaſi affirmat vel negat.Cui⁹ ratio ex dictis patet.Ex hoc aūt qḋ dixerat.ꝯcludit vlterius ꝙ ſi phantaſmata ſe habēt ad animā intellectiuā ſicut ſenſibile ad ſenſuꝫ:ſicut ſenſus nō pōt ſentire ſine ſenſibili:ita anima nō pōt intelligere ſine phantaſmate.(Deinde cum dicit.

(Fit aūt ⁊ hic perinde vt ibi.Nā aer qdē pupillā talē efficit:ipſa aūt aliud:⁊ auditus ſimili mō.Ipſum ṽo vltimū vnū qdē eſt:⁊ medietas:vna:⁊ ipſi⁹ plures ſunt rōnes:quo ṽo diiudicat atqꝫ diſcernit calidū a dulci differre:dictū ⁊ prius eſt:⁊ nūc ēt eſt dicēdum.Eſt eni vnū qḋ ipſum:⁊ ita vnū vt termin⁹.Atqꝫ hec ipſa vnuꝫ ſunt aut ſimilitudine rōnis:aut numero quē habēt ad vtrūqꝫ:vt illa inter ſeſe habēt.Quid eni intereſt:ſi quonaꝫ pacto diſcernit aut ea que ſub eodē genere collocant̄:aut ꝯtraria dubitemus vt albū ac nigrū.Si igit̄ vt eſt.a.qḋ eſt albuꝫ:ad.b.qḋ eſt nigrum:ſit.c.ad.d.quare mutuo oꝛdine cōparationē etiā eoꝛūdem vere facere licet.Si igit̄ c.d.ſint vnuꝫ:ipſa pꝛofecto ſeſe habebunt perinde atqꝫ.a.b.vt ſint idem ⁊ vnum.Non eandē aūt habebant rōnem ⁊ illa ſimili modo.Eadem erit oīno rō:⁊ ſi.a.quidem ſit dulce.b.ṽo album.

(Sicut enim aer pupillā huiꝰ facit:ipſa aūt alterū:⁊ auditus ſimilr̄.Sed vltimū vnū ⁊ vna medietas:eſſe aūt ipſi plura.Quo aūt diſcernit quo differt dulce ⁊ calidū:dictū eſt qdeꝫ ⁊ prius.dicēdū aūt ⁊ nūc.Eſt eni aliqḋ vnū:ſic T.c.31.
aūt vt terminus.(Et hoc in ꝓpoꝛtionali:aut T.c.32.
numero ens vnuꝫ hēt ſe ad vtrūqꝫ ſicut illa adinuicē.Quo eni differt nō homogenea iudicare aut ꝯtraria vt albū ⁊ nigrū.Sit igit̄ ſicut.a.albū ad.b.nigrū.g.ad.d.ſicut illa adinuicem:q̄re ⁊ ꝑmutatim.Sicut igit̄.g.d.vni ſint exiſtētia:ſic habebūt ſicut ⁊.a.b.idē qdē:eſſe aūt nō idē:⁊ illud ſimiliter.Eadē aūt ratio eſt:⁊ ſi.a.quidem dulce ſit.b.ṽo album.

(Manifeſtat ſimilitudinē poſitaꝫ.Et ꝑmo quātum ad hoc qḋ dixit:ꝙ intellectiue aīe phantaſmata ſūt vt ſenſibilia.Scḋo quātū ad h̄ qḋ dixit:ꝙ cū bonū aut malū affirmat aut negat:fugit aut ꝓſequit̄.ibi(Species qdē igit̄.)Dicit ergo ꝑmo ꝙ aer imutatus a coloꝛe facit pupillam huiuſmodi:ideſt facit eam aliqualeꝫ:imprimēs in eam ſpeciem coloꝛis.⁊ ipſa ſcilicet pupilla ſic immutata imutat alterū ſcilꝫ ſenſum cōmunē:⁊ ſimilr̄ audit⁹ imutatus ab aere imutat ſenſum cōmunē.Et lꝫ ſenſus exterioꝛes ſint plures:tñ vltimū ad qḋ terminant̄ imutationes hoꝛum ſenſuum eſt vnuꝫ:q2 eſt q̄ſi quedā me

dietas

dictas vna inter oẽs ſenſus:ſicut centrũ ad qḋ terminã
tur oẽs lineę:q̃ſi ad vnũ mediũ.Et quãuis ſit vnũ ſub
iecto illud mediũ oium ſenſuũ:tñ eẽ ipſi⁹ eſt plura.i.rõ
ipſius diuerſificaṫ ſm ꝙ ad diuerſos ſenſus comparaṫ.
Et hoc eſt quo diſcernit aia in quo differat dulce ⁊ cali
Lec.i. dũ:de quo dictũ eſt pꝰus:cũ de ipſo ſm ſe agebaṫ.⁊ nunc
cc.iiii. ẽt dõm eſt de ipſo per cõparationeꝫ ad intellectũ:q2 eſt
aliqḋ vnũ reſpectu oium ſenſibiliũ:ſicut itellect⁹ eſt ter
minus oium phantaſmatũ.Et ſicut ex parte illa erãt plu
ra que diiudicabanṫ ab vno:ita ⁊ hic ex pte itellectus ſe
habẽt in quodã mõ ꝓportionali.i.ꝙ ꝓportionabilr rñ
det vni diiudicanti circa ſenſibilia:aut ẽt eſt ſimilitudo
quãtũ ad numerũ diiudicatoꝝ.Iſte enĩ inquãtũ termi
nus qui eſt intellect⁹ ens vnũ ſe hẽt ab vtraqꝫ inter que
diſcernit:ſicut illa ſe hẽbant adinuicẽ.i.ſicut ſe habebat
vnus ſenſus cõmunis ad diuerſa ſenſibilia īter que di
ſcernebat.Et nõ differt ſi accipiam⁹ cã exẽpli:vel nõ ho
mogenea.i.diuerſa ſenſibilia nõ vnius generis:ſicut al
bum qḋ eſt in gñe coloris:⁊ dulce qḋ eſt in gñe ſaporis:
īter que ſenſus cõmunis diſcernit:aut ſi accipiam⁹ ꝯ̃ria:
vt albũ ⁊ nigrũ que ſunt vnius generis:q2 inter vtraqꝫ
ſenſus cõmunis diſcernit.Accipiamus g̃.a.loco albi:⁊.b.
loco nigri.vt ſic ſe habeat.a.albũ ad.b.nigrũ:ſicut.g.ad
d.ideſt ſicut phãtaſia albi ad phantaſiã nigri:q̃re ⁊ ſm
ꝑmutationẽ ꝓportionũ.a.ſe hẽt ad.g.ſicut.b.ad.d.ideſt
albũ ad phantaſmata albi:ſicut nigrũ ad phãtaſmata ni
gri:⁊ ſic ſe hẽt itellectus ad.g.⁊ ad.d.ſ.ad phantaſmata
albi ⁊ nigri:ſicut ſe hẽt ſenſus ad.a.⁊.b.ideſt ad albuꝫ ⁊
nigrũ.Si igiṫ.g.⁊.d.i.phantaſmata albi ⁊ nigri ſunt exi
ſtentia vni.i.iudicantur ab vno itellectu:ſic ſe habebũt
ſicut.a.⁊.b.i.album ⁊ nigruꝫ que iudicantur ab vno ſen
ſu.Ita ꝙ ſicut ſenſus diiudicans hec duo:erat vnuꝫ ſub
iecto differens ratione:ita erit de intellectu.Et eadẽ rõ
eſt ſi accipiamus non homogenea:vt ſcilꝫ.a.ſit dulce.⁊
b.ſit album.¶ Deinde cum dicit.

¶ Intellectiuũ igiṫ ipſas formas in phantaſmatib⁹
ipſis intelligiṫ.Et vt in illis ipſi definitum eſt id qḋ
fugiendũ eſt vel ſequẽdũ:ſic ⁊ ſine ſenſu cũ in phan
taſmatib⁹ eſt moueṫ.Sentiens.n.ſignũ face datum
ignẽ eſſe:videſqꝫ ipm̃ coi ſenſu agitari motu cogno
ſcit hoſtem accedere.At nõnunq̃ꝫ hiſce que ſunt in
aia phantaſmatibus aut mẽtis conceptib⁹:quaſi vi
dens ad ea que ſunt preſentia ratiocinaṫ atqꝫ deli
berat de futuris.Et cũ hic vt ibi reꝫ eẽ que volupta
tem aut dolorem affert:tum fugit aut perſequiṫ.

T.c.33. ¶ Species quidem igitur intellectiuũ in phan
taſmatib⁹ intelligit.Et ſicut in illis determina
tum eſt ipſi imitabile ⁊ fugiendum:⁊ extra ſen
ſum cum in phantaſmatibus fuerit:mouetur.
Ut ſentiens qḋ fugibile eſt q2 ignis:communi
cognoſcit videns qḋ mouetur:quoniã impu
gnans eſt.Aliquando aũt que ſunt in aia phan
taſmatib⁹ aut intellectib⁹:⁊ tanquã vidẽs rõci
T.c.34 naṫ:⁊ deliberat futura aut p̃ſentia.¶ Et cũ di
xerit vt ibi letũ aut triſte:hic fugit aut imitaṫ.

¶ Manifeſtat qḋ dixerat ſupra ꝙ cũ intellect⁹ affirmat
vel negat bonũ aut malũ:fugit aut ꝓſequiṫ:ꝯcludẽs ex
ꝓdictis:ꝙ pars aie itellectiua intelligit ſpecies a phãta
ſmatibus abſtractas.Et ſicut intellectui determinaṫ ali
quod imitabile ⁊ fugiendũ in illis:ſcilꝫ in ſenſibilib⁹ cũ
p̃ſentia fuerint:ita ⁊ mõ ad imitandũ vel fugiendũ cuꝫ
ſiunt in phantaſmatibus extra ſenſum.i.cũ rep̃ſentanṫ
phantaſmata in abſentia ſenſibiliũ.Et ponit exẽplũ de
vtroqꝫ.Et p̃⁰ qñ moueṫ ad p̃ſentiã ſenſibiliuꝫ:ſicut hõ
ſentiẽs aliqḋ qḋ fugiendũ eſt.i.aliqḋ terribile:puta fre
mitũ aliquẽ:ſicut cũ videt ꝙ ignis eſt accenſus in ciuita
te:videns ignẽ moueri:cognoſcit(cõmuni).i.aliqua po
tẽtia cõmuni diiudicatiua.vel(cõmuni).i.ab eo qḋ cõ
muniter accidere ſolet:cognoſcit inq̃ꝫ qñ ſunt plꝛa:vel
qñ eſt aliqḋ pugnãs.⁊ ſic moueṫ aliqñ intellect⁹ ad fu
giendũ vel imitanduꝫ ex ſenſibili pſente.Aliqñ aũt ex
phãtaſmatib⁹ aut itelligibilib⁹ que ſũt in aia:rõcinaṫ ⁊
deliberat futura aut p̃ſentia tanq̃ꝫ ſi actu videret.Et cũ
iudicat aliqḋ eẽ letũ vel triſte fugit h̃ aut imitaṫ:vt ibi
quãdo mouebaṫ a p̃ſenti ſenſibili.¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Et oino aliqḋ agit:ipm̃ ẽt verũ ac falſuꝫ:que ſine
actione ſunt in eodẽ genere ſunt:in quo ſunt bonuꝫ
ac malũ.Sed abſoluti differũt atqꝫ cuiuſpiã rõne.

¶ Et omnino in actione ⁊ qḋ ſine actiõe eſt ve
rũ ⁊ falſuꝫ in eodẽ genere eſt cũ bono ⁊ malo.
Sed in eo qḋ ſimpliciter differt ⁊ quodã.

¶ Cõparat cognitionẽ intellect⁹ practici ⁊ ſpeculatiui di
cens(ꝙ verũ ⁊ falſum).i.vera ⁊ falſa cognitio itellect⁹
(in actione).i.ſm ꝙ ptinet ad itellectũ practicũ(⁊ ſine
actione).i.ſm ꝙ ptinet ad intellectũ ſpeculatiuũ eſt in
eodẽ gñe:ſiue illud genus ſit bonũ ſiue malũ.Qḋ põt du
pliciter itelligi.Uno mõ ſic:ꝙ res itellecta vel practice
vel ſpeclatiue qñqꝫ eſt bona:qñqꝫ eſt mala.Neqꝫ diuer
ſificaṫ ꝓpter h̃ genus rei ꝙ ꝯſideraṫ ſpeculatiue vl pra
ctice.Alio mõ põt itelligi ꝙ ipſa cognitio vera eſt qḋdã
bonũ intellect⁹ ſiue ſpeculatiui ſiue practici.Et ipſa co
gnitio falſa eſt qḋdã malũ itellect⁹:ſiue ſpeculatiui ſiue
practici.Nõ g̃ itẽdit cõparare verũ ⁊ falſuꝫ bono ⁊ ma
lo ſm ꝯueniẽtiã gñis:ſed verũ ⁊ falſum qḋ eſt in actiõe
vero ⁊ falſo qḋ ẽ ſine actiõe.Et h̃ pꝫ ex dĩa quã ſubdit
dicẽs ꝙ differt.ſ.qḋ eſt i actiõe:⁊ qḋ eſt ſine actiõe in eo
qḋ eſt ſimplr ⁊ quodã.Nã itellect⁹ ſpeculatiu⁹ ꝯſiderat
aliqḋ verũ eſſe vel falſuꝫ in vniuſi:qḋ eſt ꝯſiderare ſim
pliciter:itellect⁹ aũt practic⁹ applicãdo ad ꝑticulare ope
rabile:q2 opatio in particularib⁹ eſt.¶ Deinde cũ dicit.

¶ At vo res ea que vocitanṫ ob abſtractionẽ abſtra
cte:hoc pacto itelligit.Nã vt ſi q̃ſpiã ſymmitatẽ nõ
vt eſt ſymmitas:quo q̃dẽ pacto percipi ſeparata nõ
põt.Sed vt cõcauitas eſt itelligeret actu ſine ea cũ
ipſam intelligeret carne in qua ꝯcauitas eſt.Sic cũ
res intelligit mathematicas:tuꝫ ſeparatas ipſas vt
ſeparatas intelligit.Omnino aũt is intellectus qui
actu intelligit:res ipſe vti diximus.

¶ Abſtractione autẽ dicta intelligit:ſicut ſym T.c.35.
mum nõ ſeparate.Inquantũ autẽ curuũ ſi ali
qḋ intellexit actu:ſine carne itellexit in qua cur
uum:ſicut mathematica:nõ ſeparata tanq̃ꝫ ſi
ſeparata ſint intelligit cum intelligat illud.Omni T.c.36.
no aũt intellectus ſm actũ res eſt intelligens.

¶ Quia dixerat Phus ꝙ nequaq̃ꝫ ſine phantaſmate in
telligit anima:phantaſmata aũt a ſenſu accipiunṫ:vult
oſtendere quomõ itellectus noſter itelligit ea que ſũt a
ſenſib⁹ ſeparata.Et circa h̃ duo facit.Primo oñdit quõ
intelligit mathematica que a mã ſenſibili abſtrahunṫ.
Scdo īquirit vtrũ itelligat ea que ſũt ſm eẽ a mã ſepa
rata.ibi(Utrũ aũt cõtingat.)Circa p̃mũ cõſiderãdũ eſt
ꝙ eoruꝫ que ſunt in rebus coniuncta:cõtingit vnũ ſine

altero intelligi ꝛ vere:dũmõ vnũ eoꝝ nõ ſit in rõne alterius. Si.n. Socrates ſit muſicꝰ ꝛ albꝰ. poſſuʒ itelligere albedinẽ nihil de muſica itelligẽdo. Nõ aũt poſſuʒ itelligere hoiem nihil intelligẽdo de aiali:q2 aial eſt in rõne hoīs. Sic ḡ ſeparãdo ſm itellectũ que ſũt ſm rẽ ↄiũcta mõ ꝑdicto:nõ ↄtigit falſitas. Si aũt itellectꝰ itelligat ea que ſũt ↄiũcta:eẽ ſepata.eẽt itellus falſus.vtputa ſi in ꝑdicto exẽplo diceret muſicũ nõ eẽ albũ.ea võ que ſũt in ſenſibilibꝰ abſtrahit itellus:nõ q̄dẽ itelligẽs ea eẽ ſepata:ſed ſeparatim vel ſeorſuʒ ea itelligẽs. Et h̄ eſt qđ dicit ꝙ itellectꝰ itelligit ea que ſũt dicta per abſtractioneʒ ſ.mathematica. h̄ mõ ſicut dũ itelligit ſymmũ ſm qđ ẽ ſymmum non intelligit ſepate.i.ſeorſum ſymmũ a mã ſenſibili:q2 mã ſenſibilis.ſ.naſus cadit i diffõne ſymmi. Si aũt itellectꝰ itelligit aliq̄d in actu:iquãtũ eſt curuuʒ ſine carne itelligit iquãtũ eſt curuũ. Nõ q̄dẽ:ita ꝙ itelligat curuũ eẽ ſine carne:ſʒ q2 itelligit curuũ nõ itelligẽdo carnẽ. Et hoc iõ q2 caro nõ ponit̃ in diffõne curui. Et ſic itellectꝰ itelligit oĩa mathematica ſepate:tanq̄ ſi eẽnt ſepata:q̄uis nõ ſint ſeparata ſm rẽ. Nõ aũt ſic itelligit nãlia:q2 in diffõne nãliũ ponit̃ mã ſenſibilis:nõ aũt in diffõne mathematicoꝝ. Abſtrahit tñ circa nãlia intellectus vniuſe a ꝑticulari ſimili mõ:iquãtũ itelligit nãm ſpẽi ſine ꝑncipijs idiuiduantibꝰ que nõ cadũt in diffõne ſpẽi. Et oĩno itellectꝰ in actu eſt res itellecta:q2 ſicut res in ſui rõne habẽt mãm vel nõ habẽt:ſic ab itellectu ꝑcipiunt̃. Et q2 hũc modũ abſtractiõis Plato nõ ↄſiderauit:coactꝰ fuit ponere mathematica ꝛ ſpẽs ſeparatas:loco cuius ad predictã abſtractionẽ faciendam Ariſto.poſuit intellectum agentem. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Si võ fieri poſſit vt aliquam ipſe non ſeparatus a magnitudine ſeparatarum rerum intelligat necne: conſiderandum eſt poſtea.

ℭ Utrum aũt ↄtingit aliqđ ſeparatoꝝ intelligere ipſum exiſtentẽ nõ ſeparatũ a magnitudine: aut nõ:conſiderandum poſterius.

ℭ Monet q̄õnẽ de his que ſunt ſeparata a mã ſm eẽ dicens:ꝙ poſterius ↄſiderãdũ erit vtrũ ↄtingat itellectuʒ noſtrũ nõ ſeparatũ a magnitudine.i.a corpore itelligere aliq̄d ſeparatoꝝ.i.aliquã ſubam ſeparatã. Hec enim qđ hic determinari nõ potuit:q2 nõdũ erat manifeſtũ eẽ aliquas ſubſtãtias ſeparatas:nec que vel q̄les ſint. Uñ hec qđ ꝑtinet ad metaphyſicũ:nõ tñ iuenit̃ ab Ariſtotele ſoluta:q2 cõplemẽtũ illiꝰ ſcie nõdũ ad nos ꝑuenit:vel q2 nõdũ eſt totꝰ liber trãſlatus:vel q2 forte ꝑoccupatus morte nõ cõpleuit. Cõſiderandũ tñ eſt ꝙ intellectu hic dicit nõ ſeparatũ a corpore:inquãtũ eſt potẽtia quedaʒ aĩe que eſt actꝰ corporis. Supra tamẽ dixit eũ a corpore ſeparatũ:q2 nõ hʒ aliqđ organũ deputatũ ſue opationi.

ℭ Nũc aũt ea:que de aĩa dicta ſunt:quaſi ad quedã capita redigẽtes:rurſus dicamꝰ aiam ipſam ea vniuerſa quodãmõ eẽ que ſunt. Nã ea que ſũt:aut intelligibilia ſunt:aut ſenſibilia ſunt. Atq3 ſcia q̄dem eſt res he quodãmõ:que ſub ipſam ſciam cadũt:ſenſus aũt ipſe ſenſibiles. Uerũ quo pacto id ita ẽ querat̃ opʒ. Scindit̃ igit̃ in ipſas res ſcia atq3 ſenſus. Is q̄dẽ qui eſt potẽtia in res potẽtia tales:is võ q̄ eſt actu in actu ſimil̃r tales:ꝛ ſcia pari mõ. Sẽſitiuũ aũt aĩe:ꝛ id qđ ſciẽtijs affici põt:hec potẽtia ſunt:h̄ quidẽ id qđ ſub ſciam cadit:illud võ ſenſibile.

T.c.37. ℭ Nunc aũt de anima dicta recapitulãtes dicamus iterũ:ꝙ oĩa ea que ſunt quodãmõ eſt aĩa: aut eni ſenſibilia que ſunt:aut itelligibilia. Eſt aũt ſcia q̄dẽ ſcibilia quodãmõ.ſenſus aũt ſenſibilia. ℭ Qualiter autem hec ſint opʒ inquirere. T.c.38. Secat̃ eni ſcientia ꝛ ſenſus in res:que quideʒ potentia eſt in ea que ſunt potẽtia:que võ actu in ea que ſunt actu. Anime aũt ſenſitiuuʒ ꝛ qđ ſcire poteſt:potentia hec ſunt:hoc quidem ſcibile:illud võ ſenſibile.

Lectio. XIII.

Oſtẽ̄ ꝑhus determinauit de ſenſu ꝛ itellectu. Nũc per ea que de vtraq3 dicta ſũt oſtẽdit quid de nã aĩe ſit ſentiẽdũ. Et diuidit̃ in partes duas. In pͦ oſtẽdit ꝙ nã aĩe eſt quodãmõ ſicut antiq̄ credebãt:ꝛ quodãmõ al̃r. In 2ͦ oſtẽdit dependentiã itellectꝰ a ſenſu.ibi (Qm̃ aũt neq3 res.) Circa pͫ duo facit. Primo oſtẽdit ꝙ aĩa quodammõ eſt oĩa ſicut antiq̄ dixerũt. Scđo dicit ꝙ aliter eſt oĩa q̄ illi dixerũt.ibi (Neceſſe eſt aũt.) ℭ Dicit ḡ pͦ ꝙ nũc recapitulãtes que dicta ſunt de aĩa.vt ex his ꝓpoſitũ oſtẽdamus:dicamꝰ ꝙ oĩa quodãmõ eſt aĩa. Oĩa eni que ſunt aut ſunt ſenſibilia aut intelligibilia.aĩa aũt eſt quodãmõ oĩa ſenſibilia ꝛ intelligibilia:q2 in aĩa eſt ſenſus ꝛ itellectꝰ ſiue ſcia:ſenſus aũt eſt quodãmõ ipſa ſenſibilia:ꝛ itellectus intelligibilia ſiue ſcia ſcibilia. Et qualiter hoc ſit opʒ inquirere. Senſus eniʒ ꝛ ſcia diuidunt̃ in res.i.diuidunt̃ in actũ ꝛ potẽtiã q̄ẽadmodũ ꝛ res:ita tamẽ ꝙ ſcia ꝛ ſenſus que ſunt in potẽtia ad ſenſibilia ꝛ ſcibilia:ſe habẽt ad ſcibilia ꝛ ſenſibilia que ſunt in potẽtia.ſciẽtia võ ꝛ ſenſus que ſunt in actu ordinant̃ in ſenſibilia ꝛ ſcibilia que ſunt in actu:ſed tamen diuerſimode. Nã ſenſus in actu:ꝛ ſcia vel intellectus in actu ſunt ſcibilia ꝛ ſenſibilia in actu. Sʒ potẽtia aĩe ſenſitiue:ꝛ id qđ ſcire põt.i.potẽtia itellectiua:nõ eſt ipſum ſenſibile vel ſcibile:ſed eſt in potẽtia ad ipſa. Senſitiuũ q̄dẽ ad ſenſibile:qđ aũt ſcire põt ad ſcibile. Relinquit̃ igitur ꝙ aĩa quodãmodo ſit oĩa. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ At qui neceſſe eſt aut res ipſas aut formas in aĩa eẽ. At nõ ſunt in ea res ipe ꝓfecto. Nõ.n.ipe lapis in aĩa:ſed forma lapidis ineſt. Quare aĩa eſt vt manus:manus eni iſtrumẽtoꝝ eſt iſtrumẽtũ:ꝛ itellectꝰ formaꝝ eſt forma:ꝛ ſenſus indẽ ſenſibiliũ forma.

ℭ Neceſſe eſt aũt aut ipſa:aut ſpẽs eẽ. Ipſa quidem igit̃ nõ ſũt:nõ eni lapis in aĩa eſt:ſed ſpẽs. Quare aĩa ſicut manus eſt. Manus eniʒ organum organorum:ꝛ intellectus ſpecies ſpecierum:ꝛ ſenſus ſpecies ſenſibilium.

ℭ Oſtendit ꝙ alio mõ eſt oĩa q̄ antiq̄ ponerẽt:ꝛ dicit ꝙ ſi aĩa eſt oĩa:neceſſe eſt ꝙ ſit vel ipſe res ſcibiles ꝛ ſenſibiles:ſicut Empedo.poſuit ꝙ terra terrã cognoſcimus:ꝛ aq̄ aquã:ꝛ ſic de alijs:aut ſit ſpẽs ipſoꝝ. Nõ aũt aĩa eſt ipſe res ſicut illi poſuerũt:q2 lapis nõ eſt in aĩa:ſed ſpẽs lapidis. Et per hunc modũ dicit̃ itellectꝰ in actu eẽ ipm itellectũ in actu:inquãtũ ſpecies itellecti eſt ſpẽs itellectus in actu. Ex quo pʒ ꝙ aĩa aſſimilat̃ manui. Manus eni eſt organuʒ organoꝝ:q2 manus date ſunt homini loco oĩum organoꝝ que data ſunt alijs aĩalibus ad defenſionẽ vel impugnationẽ vel cooperimentũ. Omnia eni hec homo ſibi manu ꝑparat. Et ſimiliter aĩa data eſt homini loco oĩuʒ formaꝝ:vt ſit hõ q̄dãmõ totũ ens:iquantũ ſm aĩaʒ eſt q̄dãmõ oĩa:ꝓut eiꝰ aĩa eſt receptiua oĩum formarũ. Nã itellectꝰ eſt quedã potẽtia receptiua oĩum formarũ intelligibiliuʒ:ꝛ ſenſus eſt quedã potẽtia receptiua

ptiua

ptiua olum formarum ſenſibiliũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cũ aũt nulla res ſit p̃ter magnitudines ſeparata: vt videt̃: res ipſe ſenſibiles: in ipſis ꝓfecto ſenſibilib⁹ formis ipſe ſunt itelligibiles forme: tũ earũ rerũ que abſtracte vocant̃: tũ coꝝ etiã ſenſibiliũ que ſũt habit⁹ atq̃ affect⁹. Iccirco ⁊ qui nõ ſentit: nihil diſcere vel intelligere põt: ⁊ qui ↄtẽplat̃: neceſſe eſt vna cũ phantaſmate contẽplet̃. Ipſa nãq̃ phantaſmata veluti ſenſibilia ſunt: attamẽ ſine materia.

T.c.39. ¶ Qoniam aũt neq̃ res nulla eſt preter magnitudines: ſicut videtur: ſenſibilia ſeparata in ſpeciebus ſenſibilibus itelligibilia ſunt: ⁊ que abſtractione dicunt̃: ⁊ queciiq̃ ſenſibiliũ habit⁹ ⁊ paſſiões. Et ob hoc neq̃ nõ ſentiẽs nihil: nihil vtiq̃ addiſcet neq̃ intelliget. Sed cũ ſpeculetur: neceſſe ſimul phantaſma aliqđ ſpeculari. Phantaſmata aũt ſicut ſenſibilia ſunt preter qđ ſunt ſine materia.

¶ Quia dixerat ꝙ itellect⁹ eſt quodãmõ itelligibilis ſicut ſenſus ſenſibilis: poſſet aliq̃s credere ꝙ intellect⁹ nõ depẽderet a ſenſu. Et hoc qdẽ verũ eſſet ſi itelligibilia nr̃i itellect⁹ eẽnt a ſenſibilib⁹ ſeparata ſm eſſe: vt Platonici poſuerunt. Et iõ hic oſtẽdit ꝙ itellect⁹ indiget ſenſu. Et poſtmodũ ꝙ intellectus differt a phantaſia que ẽt a ſenſu depẽdet. ibi (Eſt aũt phantaſma.) Dicit ḡ p̃mo ꝙ q2 nulla res itellecta a nobis eſt p̃ter magnitudines ſenſibiles q̃ſi ab eis ſeparata ſm eſſe: ſicut ſenſibilia videntur abinuicẽ ſeparata: neceſſe eſt: ꝙ itelligibilia itellect⁹ nr̃i ſint in ſpẽb⁹ ſenſibilib⁹ ſm eſſe: tam illa que dicunt̃ per abſtractionẽ .ſ. mathematica: q̃ nãlia que ſunt habitus ⁊ paſſiões ſenſibiliũ. Et ꝑpter hoc ſine ſenſu nõ põt aliquis homo addiſcere q̃ſi de nouo acq̃rens ſciã: neq̃ intelligere quaſi vtens ſciẽtia habita. Sed opꝫ cũ aliq̃s ſpeculat̃ in actu ꝙ ſimul formet ſibi aliqđ phantaſma. Phantaſmata eni ſunt ſimilitudines ſenſibilium. Sed in hoc differũt ab eis: q2 ſunt p̃ter mãm. Nã ſenſus eſt
t°.d.c.12 ſuſceptiuus ſpecierũ ſine mã: vt ſupra dictũ eſt. Phantaſia aũt eſt motus fact⁹ a ſenſu ſm actũ. Patet aũt ex hoc falſum eſſe qđ Auicẽna ponit ꝙ itellect⁹ nõ indiget ſenſu poſtq̃ acquiſiuit ſciam. Manifeſtũ eſt eni ꝙ poſtq̃ aliquis acq̃ſiuit habitũ ſcie: neceſſe eſt ad h̃ ꝙ ſpeculet̃ ꝙ vtat̃ phantaſmate: ⁊ ꝑpter hoc per leſionẽ organi impedit̃ viſus ſcientie iã acquiſite. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt aũt aliđ phãtaſia ab affirmatiõe negatiõeue. Verũ eni vel falſum cõplexio eſt ↄceptuũ itellect⁹.

¶ Eſt aũt phãtaſia alterũ a dictione ⁊ negatione. Cõplexio.n. itellectũ eſt verũ aut falſum.

¶ Oſtẽdit dñam iter phãtaſiã ⁊ itellectũ. Et p̃° q̃tũ ad operationẽ cõem itellect⁹ que eſt cõpoſitio ⁊ diuiſio: dicens ꝙ phantaſia eſt alterum ab affirmatione vel negatione intellectus: q2 in cõplexione itelligibiliũ iã eſt verum ⁊ falſum: qđ nõ eſt in phantaſia. Nam cognoſcere verum ⁊ falſum eſt ſolius intellectus. ¶ Secũdo ibi.

¶ At mentis primi conceptus quo queſo different: vt non phantaſmata ſint. An neq̃ ceteri ſunt phantaſmata: non tamen ſine phantaſmatibus ſunt.

¶ Primi aũt intellectus quidẽ different vt nõ phantaſmata ſint. Aut neq̃ hi phantaſmata: ſed non ſine phantaſmatibus.

¶ Inq̃rit in quo differãt p̃mi itellect⁹ .i. itelligẽtie idiuiſibiliũ cũ nõ ſint phantaſmata. Et rñdet ꝙ nõ ſunt ſine phãtaſmatib⁹: ſed tñ nõ ſunt phãtaſmata: q2 phãtaſmata ſunt ſilitudines ꝑticulariũ: itellecta aũt ſunt vlia ab indiuiduantibus cõditionib⁹ abſtracta. vnde phãtaſmata ſunt indiuiſibilia in potentia ⁊ nõ in actu.

¶ Cũ aũt aialiũ aia hiſce duob⁹ ſit diffinita: diſcernendi inquã potentia: qđ qdẽ eſt opus officiũq̃ mẽtis atq̃ ẽt ſenſus: ⁊ inſup ẽt mouẽdi motu ad locũ accõmodato potẽtia: de ſenſu quidẽ ⁊ itellectu hec ſint determinata ac ꝑtractata. Deinceps aũt de eo qđ mouet: quidnã ſit ipſius anime cõſiderem⁹ opꝫ: vtrũ vna quedã ipſius ſit pars ſeparabilis magnitudine vel rõne: an ipſa aia tota. Et ſi pars ſit aliqua: vtrũ ſit alia quedã ꝓpria p̃ter eas que dici ſolent: ⁊ eas quas diximus: an iſtarũ aliqua vna.

¶ Quoniã aũt aia ſm duas diffinita eſt potentias que aialiũ eſt: ⁊ diſcretio qđ intelligentie opus eſt ⁊ ſenſus: ⁊ adhuc in mouẽdo ſm locũ motũ: de ſenſu quidẽ ⁊ intellectu determinata ſint tanta. De mouente autẽ quid forte ſit anime: ſpeculandũ eſt: vtrum vna quedã pars ipſius ſit ſeparabilis aut magnitudine aut rõne aut omnis anima. Et ſi pars aliqua: vtrũ propria quedam ſit preter conſuetas dici ⁊ dictas: aut harum vna aliqua ſit. T.c.40

Lec. XIIII.

POſtq̃ Phus determinauit de ꝑtib⁹ aie vegetatiua ſenſitiua ⁊ itellectiua. Nũc q̃rto determinat de parte aie motiua. Et diuidit̃ in ꝑtes duas. In p̃° dicit de quo eſt intẽtio. In 2° ꝓſequit̃. ibi (Hẽt aũt dubitationẽ.) Dicit̃ ḡ p̃° ꝙ q2 aia que eſt aialiũ: diffinita eſt ẽt ab antiq̃s phis ſm duas potẽtias .i. ſm ꝙ hẽt potẽtiã ad duo: quoꝝ vnũ eſt diſcretio que ſit per cognitionẽ: que quidẽ diſcretio opus eſt intellectiue ⁊ ſenſitiue partis. aliud aũt eſt mouere ſm locũ: de ſenſu ⁊ intellectu ſunt tãta determinata quãta in p̃orib⁹ habita ſunt. Sed nũc ſpeculandũ eſt de alia ꝑte .ſ. ꝑa⁹ mouẽte: qđ aie ſit. Utrũ .ſ. ſit aliq̃ pars aie ſeparabilis ab alijs vel magnitudine .i. ſubto: ita ꝙ hẽat diſtinctũ locũ in corpore ab alijs potẽtijs ſicut platonici poſuerũt: vel ſit ſeparabilis ab alijs aie partibus rõne tñ. Aut nõ ſit pars aie: ſꝫ ſit tota aia. Et dato ꝙ ſit aliq̃ pars aie: remanet ↄſiderãdũ vtꝝ ſit quedã alia ꝑs aie p̃ter illas que ↄſueuerũt dici: ⁊ p̃ter eas que a nobis dicte ſunt: aut eſt vna earũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At hic exiſtit continuo dubitatio: dubitabitq̃ nõ iniuria quiſpiã: quonam partes aie ⁊ quot oporteat dicere. Nam infinite quodãmõ ⁊ nõ ee ſolũ eſſe vident̃ quas diuidendo quidã dixerunt: rationis inquam participes ⁊ iraſcendi ac cupiendi principiũ: velut alij rationis particeps ⁊ rõnis expers.

¶ Habet aũt dubitationẽ mõ q̃uõ opꝫ partes aie dicere ⁊ quot. Modo.n. quodã infinite vident̃: ⁊ nõ ſolũ quas dicũt quidã determinantes rationatiuã ⁊ iraſcibilẽ ⁊ appetitiuã: hi aũt rationem habentẽ ⁊ irrationabilem. T.c.41

¶ Proſequit̃ ſuã intẽtionẽ. Et p̃mo per modũ diſputationis. Secũdo per modũ determinatiõis. ibi (Uident̃

autem hec duo.)Circa p^m duo facit.Primo diſputat cõtra diſtinctionẽ potẽtiarũ aíe.Scḋo ſpecialr circa p^m motᵒ que pars aíe ſit.ibi(Sed de motu ẜm locũ.)Circa p^m duo facit.Primo recitat diuiſionẽ potẽtiarũ aíe quã gdã ponebãt.Scḋo diſputat ꝯtra eas.ibi(Scḋm.n.differẽtias.)Dicit ğ p̃mo ꝙ moꝛ in p̃nᵒ huiᵒ ĩngſitiõis hẽt dubitationẽ q̃uõ opoꝛteat diſtinguere partes aíe ⁊ quot ſunt:qꝛ ẜm aliquẽ modũ videnẽ ĩfinite eſſe.i.nõ poſſe cõpꝛehẽdi ſub aliquo certo numero.Et hoc verũ eſſet ſi ſingulis operibᵒ aíe ⁊ motibᵒ que ſunt ab aía neceſſe eẽt attribuere diuerſas partes aíe:⁊ ſic videẽ ꝙ nõ ſint ſolũ ille ptes quas gdã determinãt.ſ.rõnalẽ:iraſcibilẽ:appetitiuũ.i.ꝯcupiſcibilẽ.Hec gdem diuiſio nõ cõpꝛehẽdit oẽs aíe ptes:ſed ſolũ vires motiuas in hoíe.Alij aũt diſtinguũt aíe vires per rõnẽ habẽtẽ ⁊ irrationabilẽ.Sed hec gdẽ diuiſio lꝫ ẜm aliquẽ modũ cõpꝛehẽdat aíe partes oẽs:nõ tñ eſt ꝑpꝛia diuiſio partiũ aíe ẜm ꝙ ſunt aíe partes:ſed foꝛte ſolũ ẜm ꝙ ſunt in aía rõnẽ habẽte:⁊ ſic

Te.c.20. vtiẽ ea Ariſto.in p̃mo ethicoꝝ.❡Deinde cum dicit.

❡Per differẽtias eñi gbus haſce diuidũt ⁊ ſeparãt partes ⁊ alie partes eẽ videnẽ:que maioꝛẽ iter ſeſe ꝗ̃ dicte diſtãtiã habent.Vegetatiua inꝗ̃:que quidem ⁊ plãtis ⁊ vniuerſis aíalibᵒ ieſt:⁊ ſenſitiua quã nec vt rationis expertẽ:nec vt eiuſdem participẽ quiſ ꝗ̃ facile ponet.

❡Secundum enim differentias per quas has ſeparant:⁊ alie videntur partes maioꝛem his differentiaꝝ habentes:de quibus ⁊ nunc dictũ eſt.Vegetatiua autẽ que cum plantis ineſt ⁊ omnibus viuentibᵒ:⁊ ſenſitiua quã neqꝫ ſicut irrationabilem neqꝫ ſicut rationem habentem ponet quis vtiqꝫ facile.

❡Obijcit ꝯtra p̃dictas diuiſiones multipliciter.Prima obiectio eſt ꝙ ſi iſte differẽtie ẜm quas diuerſificãt aliqui ptes aíe ſufficiũt ad diuerſitatẽ in ptibᵒ aíe ꝯſtituẽdã:iueniunẽ alie partes maioꝛẽ diſtãtiam habẽtes adinuicẽ ꝗ̃ ille que dicte ſunt:de gbᵒ ẽt in hoc libꝛo dictũ eſt.Pars eñi vegetatiua eſt in plãtis ⁊ in oíbus aíalibᵒ:ſiue in oíbᵒ viuentibᵒ:⁊ ſenſitiua ẽt eſt in oíbᵒ aíalibᵒ.⁊ manifeſtũ eſt ꝙ vegetatiuã ⁊ ſenſitiua plus differũt abinuicẽ ⁊ a rõnali ⁊ cõcupiſcibili ⁊ iraſcibili ꝗ̃ iraſcibilis differat a ꝯcupiſcibili:⁊ tñ iſte due potẽtie nõ cõpꝛehẽdunẽ ſub illis diuiſionibᵒ.Et ꝙ nõ cõpꝛehẽdaẽ ſub p^a diuiſione manifeſtũ eſt.Patet eñi ꝙ neqꝫ vegetatiua neqꝫ ſenſitiua põt dici eẽ rõnabilis vel cõcupiſcibilis vel iraſcibilis.Unde hoc ꝑtermiſſo ꝓbat ꝙ hec nõ cõpꝛehẽdantur ſub z^a diuiſione:dicens ꝙ nõ de facili põt aliqs vel vegetatiuã vel ſenſitiuam ponere vel irrationalem vel rõnẽ habẽtẽ.Et gdẽ ꝙ neutra harũ habeat rõnẽ manifeſtum eſt.Sed ꝙ neqꝫ etiã aliqua earũ ſit irrationabilis:ex hoc manifeſtũ eſſe põt:qꝛ irrationabile eſt:vel qḋ eſt ꝯtrariũ rõni:vel qḋ eſt natũ habere rõnẽ ⁊ nõ hẽt:quorũ neutrũ ꝯtingit dictis ptibᵒ.Si eñi diceret tñ negationẽ rõnis:nõ poſſet poni genus potẽtiarũ aíe.Uñ manifeſtũ videẽ ꝙ p̃miſſe diuiſiones potẽtiarũ aíe ſint incõuenientes.❡Secũdam rõnem ad idem ponit ibi.

❡Preterea imaginatiua:que rõne quidẽ ab oíbus eſt diuerſa.Cui võ ſit iungenda vt ſit idẽ qḋ illa:aut a qua eſt ſeiungenda vt ſit alia ab illa.magnã dubitationẽ habet pꝛofecto:ſi quis ſeiunctas anime partes ſeparataſqꝫ ponat.

❡Adhuc aũt ⁊ phantaſtica que per eſſe quidẽ ab omnibus altera eſt.Cui aũt harũ eadẽ vel altera ſit habet multã dubitationem.ſi aliquis ponat ſeparatas partes anime.

❡Dicens ꝙ ps aíe phãtaſtica que ẜm rõnẽ ab oíbᵒ aliis differt hꝫ multã dubitationẽ cũ ꝗ̃ p̃dictaꝝ potẽtiaꝝ debeat eẽ eadẽ vł altera:⁊ p̃cipue ſi aliqs ponat ptes aíe ſeparatas ſubto:ſic aliq ponebãt.❡Tertiã rõnẽ põit ibi.

❡Inſuper appetitiua:que ⁊ rõne ⁊ vi alia diuerſaqꝫ ſine dubio ab vniuerſis eſſe videẽ.Abſurdũ aũt eſt hãc a ceteris diuellere partibᵒ.Fit.n.⁊ in particpe rõnis voluntas:⁊ in rõne vacãte cupiditas atqꝫ ira.Qḋ ſi tres in partes diuidiẽ anima:in vnaquaqꝫ pꝛofecto partium inerit appetitus.

❡Adhuc autem ⁊ appetitiua que ⁊ ratione ⁊ Te.c.42
potentia altera videtur vtiqꝫ eſſe ab omnibus ⁊ inconueniens vtiqꝫ hanc ſequeſtrare.In ratiocinatiua enim volũtas fit:⁊ in irrationabili concupiſcentia ⁊ ira.Si autem tria in anima:in vnoquoqꝫ erit appetitus.

❡Dicens ꝙ vis ẽt appetitiua videẽ eſſe altera rõne ⁊ potentia ab oíbᵒ partibᵒ aíe.Et ſi ẜm p̃dictã diuiſionẽ partes aíe ſubto diſtinguanẽ in rõnalẽ ⁊ irrõnalẽ(incõueniens videbiẽ ſequeſtrare).i.diuidere appetitiuam in duas partes ſubto differẽtes:⁊ tñ hoc opoꝛtebit ſi quis dicat rõnale ⁊ irrõnale ptes aíe ſubto diſtictas:qꝛ quedam appetitiua eſt in parte rõnali.i.voluntas:quedã in parte irrõnabili:ſcilꝫ iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis.Et ſi quis diſtinguat partes aíe in tres ſubto diſtinctas.ſ.rõnalẽ irrõnalẽ ⁊ iraſcibilẽ:ſequeẽ ꝙ in vnaquaqꝫ earum erit appetitᵒ.In rõnabili eñi eſt volũtas:vt dcm̃ eſt.Iraſcibili ineſt appetitus:⁊ ſilr cõcupiſcibili.Erũt igiẽ tres appetitᵒ in aía ſubto differẽtes ẜm p̃dictã diuiſionem.❡Sed queriẽ q̃re in appetitu ſenſitiuo ſunt due potẽtie appetitiue.ſ.iraſcibilis ⁊ cõcupiſcibilis.In appetitu aũt rõnali eſt vnus appetitᵒ tñ.ſ.volũtas.❡Et dicẽdũ eſt ꝙ potẽtie diſtinguunẽ ẜm rõnes obiectoꝝ:obiectũ aũt appetitiue eſt bonũ apꝑhenſum.Alio aũt mõ apꝑhẽdit bonũ intellectus ⁊ ſenſus.Nã intellectᵒ apꝑhẽdit bonũ ẜm vniuꝛſalem rõnẽ boni:ſenſus aũt apꝑhendit ſub determinatã rõnẽ boni.Et iõ appetitᵒ qui ſequiẽ apꝑhenſionẽ intellectus eſt vnus tñ.Appetitᵒ aũt qui ſequunẽ apꝑhenſionẽ ſenſus diſtinguunẽ ẜm diuerſam rõnẽ boni apꝑhenſi.Nã aliqd apꝑhenſum per ſenſum hẽt rõnẽ boni appetibilis inquãtũ eſt delectabile ẜm ſenſuꝫ:⁊ ad hoc bonũ oꝛdinaẽ cõcupiſcibilis.Aliqd aũt hẽt rõnẽ boni ⁊ appetibilis inquãtũ ꝑficiẽ delectabilibᵒ q̃ſi habẽs facultatẽ ad libitũ vtendi eis:⁊ ad hoc oꝛdinaẽ iraſcibilis:que eſt q̃ſi ꝓpugnatrix cõcupiſcibilis.Et inde eſt ꝙ aíalia nõ iraſcunẽ neqꝫ pugnant niſi ꝑpter delectabilia i.ꝑpter cibos ⁊ venerea:vt dĩ in 6ᵒ de hyſtoꝛijs aíaliũ. cap.13.
Et ꝑpter hoc oẽs paſſiones iraſcibilis incipiũt a paſſionibᵒ cõcupiſcibilibᵒ ⁊ terminanẽ in eis.Ira eñi a triſtitia cõmoueẽ:⁊ in delectationem finiẽ.Irati.n.puniẽdo delectanẽ.Et ꝑpter hoc gdã dicũt ꝙ obiectũ iraſcibilis eſt arduũ.❡Qḋ aũt a gbuſdã dĩ ꝙ iraſcibilis oꝛdinaẽ ad fugã mali:nullã oĩno hẽt rõnẽ.Eadẽ enim eſt potentia ꝯtrarioꝝ:ſicut viſus albi ⁊ nigri:vnde bonũ ⁊ malũ nõ pñt diuerſificare potẽtiã appetitiuã.Et ꝑpter hoc ſicut amoꝛ boni ꝑtinet ad cõcupiſcibilẽ:ita odiũ mali vt dicit phs in 9ᵒ ethi.⁊ ſpes de bono:⁊ timoꝛ de malo ꝑti-

nent ad iraſcibilem. ¶ Quartam rõnem ponit ibi.

¶ Sed vt redeam⁹ vnde digreſſi ſum⁹: qd eſt id qd̓ mouet ipſum aial loco: quo nunc diſputatio noſtra eſt inſtituta. Motu nāq3 eo quo incrementa decrementaq3 ſuſcipiunt: qui quidē oibus animantibus ineſt: id mouere ſane videt̄ qd̓ vniuerſis ineſt eiſdē principiu3 inq3 generādi ac nutriēdi. De reſpiratione aūt expiratiōeq3 z ſomno atq3 vigilia poſterius conſiderare oportet. Nam z hec ipſa magnam dubitationem difficultatemq3 habent.

T.c.43. ¶ Et etiam de quo nunc ſermo inſtat: quid forte mouens ſm locum animal eſt. Secundum quidem igitur augmentum z decrementū motum qui omnibus ineſt videbit̄ vtiq3 mouere generatiuū z vegetatiuu3. ¶ De reſpiratione aūt z expiratione z ſomno z vigilia poſterius perſpiciēdū. Habēt enim dubitationē multā.

¶ Dicens q̇ etiā illud de quo nūc querimus: ſcil3 qd ſit mouēs aial ſ3 locū facit dubitationē circa p̄dictas diuiſiones: q2 nō videt̄ ſub eis ↄtineri. De motu aūt augmēti z decremēti qui eſt cōmunis oibus viuētib⁹ manifeſtū eſt q̇ hēt p̄n^m cōmune oib⁹ viuētib⁹ ſm generatiuā z vegetatiuā. Quedā aūt alie mutatiōes animaliū ſunt ſicut reſpiratio z expiratio: ſomnus z vigilia: de quibus poſterius determinandum eſt quid cauſet ea. Habēt eni multam dubitationem: z propter hoc ſpeciale3 exigunt tractatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc eſt de motu ad locū accōmodato ↄſiderandum quid nā id tande3 ſit: qd̓ ipm aial motu mouet ↄgrediēdi. Patet itaq3 nō eſſe ipſam potētiā nutriēdi. Nā alicuius gratia ſemp hic mot⁹ efficit̄: eſtq3 cū imaginatione vel appetitu: nihil enim nō appetens aut fugiens hoc motu cietur: niſi forſitā vi.

Tex.c. 44. ¶ Sed de motu ſm locū quid ſit mouens aial ſm ꝓceſſiuū motum cōſiderandū. Qd̓ quidē igitur nō vegetatiua potētia manifeſtū. Semper enim propter aliquid mot⁹ hic aut cū phātaſia aut appetitu eſt. Nihil eni nō appetēs aut fugiens mouet̄: ſed aut violentia.

¶ Procedit diſputatiue ad inquirendū qd ſit p̄n^m mot⁹ ſm locū in aialib⁹. Et p̄° oſtēdit q̇ nō ſit vegetatiua potētia. Scḋo q̇ nec ſenſitiua. ibi (Similr̄ aūt neq3 ſenſitiua.) 3° q̇ nec itellectiua. ibi (At vo neq3 rōci.) 4° q̇ nec appetitiua. ibi (At vo neq3 appetit⁹.) Dicit ḡ p̄° q̇ ↄſiderandū nūc eſt qd ſit mouēs aial ſm locū motu ꝓceſſiuo. Et q̇ nō ſit potētia vegetatiua oſtēdit duab⁹ rōnib⁹: q̄rū p̄ma talis eſt. Semp mot⁹ ꝓceſſiu⁹ ſm locū eſt ꝑpter aliqd imaginatū z deſideratū. Nō eni animal mouetur niſi appetens aut fugiens aliqd niſi forte per violentiā. Sed phantaſia z appetitus nō competit parti vegetatiue. ergo pars vegetatiua nō eſt principium motus localis proceſſiui. ¶ Secundam rõnem ponit ibi.

¶ Preterea plante quoq3 tali cierent̄ ꝑfecto motu: partēq3 aliquā ad hūc motū vt iſtrumētu3 haberēt.

T.c.45. ¶ Amplius z plāte vtiq3 mote eēnt z vtiq3 haberēt aliquā partē organicā ad motū hunc.

¶ Que talis eſt. Pars vegetatiua eſt ēt in plātis. Si igit̄ pars vegetatiua eſſet p̄ncipiū motus localis ꝓceſſiui: ſequeret̄ q̇ plante eēnt motiue ſuipſarū ſm hūc motū: z haberēt partes organicas ↄuenientes huic motui: qd̓ p3 eſſe falſum. Non ergo pars vegetatiua eſt p̄ncipiū mot⁹ localis ꝓceſſiui in aialibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Pari mō nec ipm ſentiēdi vim motus huiuſce principiū eſſe cōſtat. Sunt eni aialiū multa: que ſenſum quidē habēt manent tñ z ſemp imobilia ſunt. Qd̓ ſi natura nihil facit fruſtra: neq3 neceſſarioꝝ quicq3 omittit niſi in aialibus mēbris captis ac iperfectis. atq3 aialiū hec z ꝑfecta ſunt z nō mēbris capta: cuius id iudiciū eſt: z generāt.n. z ſtatū decrementaq3 ſuſcipiunt: haberent z eas ipſa profecto partes que progrediendi ſunt inſtrumenta.

¶ Similiter aūt neq3 ſenſitiuū. Multa eni ſūt aialiū que ſenſum quidē habēt: manentia autē z imobilia ſunt per finē. Si igitur natura facit fruſtra nihil: neq3 deficit in neceſſarijs niſi in orbatis z iperfectis: hui⁹ aūt aialium ꝑfecta z nō orbata ſunt: ſignū aūt eſt q2 generatiua ſunt z augmentum habēt z decrementu3: quare z haberēt vtiq3 partes organicas proceſſionis.

¶ Oſtēdit q̇ neq3 ēt ſenſus eſt p̄n^m talis mot⁹ tali rōne. Senſus eni eſt oibus aialib⁹: ſi ḡ ſenſus eſſet p̄n^m p̄dicti mot⁹: ſequeret̄ q̇ oē aial hoc mo moueret̄. Qd̓ p3 eē falſum: q2 multa ſunt habētia ſenſum: que tñ manēt ſemp in eodē loco: z ſūt imobilia per finē. i. q̄diu viuūt. Et q2 poſſet aliqs credere q̇ h̓ nō eſt ꝑpter hoc q̇ deficiat eis p̄n^m motiuū: ſed q2 deficiūt eis inſtrumēta apta ad motū. idō ad remouēdū h̓ ſubiūgit: q̇ nā nihil facit fruſtra: neq3 deficit in neceſſarijs niſi in aialib⁹ orbatis z iperfectis: ſicut ſunt aialia mōſtruoſa: que qdē mōſtra aialib⁹ accidūt ꝑter intētionē nāe ex corruptione alicui⁹ p̄ncipij in ſemine. Sed aialia imobilia ſūt ꝑfecta in ſua ſpecie: z nō ſūt orbata q̄ſi mōſtra: cui⁹ ſignū eſt: q2 generāt ſibi ſimile: z habēt debitū augmētū z decremētū: qd̓ nō eſt in aialib⁹ orbatis. ḡ z in hui⁹ aialib⁹ nā nihil facit fruſtra neq3 deficit in neceſſarijs. Uñ ſequit̄ q̇ ſi haberēt p̄n^m mot⁹ q̇ haberēt partes organicas diſpoſitas ad motū ꝓceſſiuū. Alias p̄n^m motiuū eſſet in eis ſupfluū: z neceſſaria ad executionē potētie motiue eis deficerent. Ex hoc aūt accipere poſſumus q̇ cuicunq3 ineſt aliqd̓ p̄n^m vite: inſunt ei organa ↄueniētia illi p̄ncipio: z q̇ partes corporis ſunt ꝑpter partes anime. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo neq3 rōcinandi vis z id qd̓ ēt intellect⁹ appellat̄ principiū eſt mouendi. Intellect⁹ eni cōtēplatiuus nihil eoꝝ que ſub actionē cadūt contemplat̄: neq3 dicit quicq3 oino ſi ſit fugiendū an ꝑſequēdū. At mot⁹ ſemp aut fugiētis aut ꝑſequētis quippia3 eſt. Actiuus ēt cū re3 aliquā huiuſcemodi cōtēplat̄: inde iam fugere aut perſequi iubet. Attamen ſi res illa terribilis ſit: cor ipſum mouet̄: ſin afficiens voluptate: pars aliqua alia corporis agitat̄.

¶ At vo neq3 rōcinatiua z vocatus itellect⁹ eſt mouēs. Speculatiuus qdē igit̄ nihil ſpeculat̄ agibile: neq3 dicit de fugibili z ꝑſequibili. Sēper aūt mot⁹ aut fugiētis aut ꝑſequētis aliqd eſt. Sed neq3 cu3 ſpeculatus fuerit aliquid huiuſmodi: iam precipit aut perſequi aut fugere: puta cum multotiēs intelligit terribile aliquid T.c.46

aut delectabile:nõ iubet aũt timere:ſed cor mo
ueťur. Si aũt delectabile altera aliqua pars.

¶ Oſtẽdit ꝙ ẽt intellectus nõ eſt pn^m motiuuꝫ.ꝛ dicit ꝙ neqꝫ pars rõnatiua que vocat̃ intellectus videt̃ eẽ mouens. Unde accipere poſſum⁹ ꝙ rõ ꝛ intellectus nõ ſunt diuerſe partes aĩe: ſed ipſe intellect⁹ dicit̃ rõ ĩquãtũ per inqſitionẽ quãdã puenit ad cognoſcẽdũ itelligibilẽ veritatẽ. Et ꝙ intellectus no ſit pn^m mot⁹: pbat pmo quãtũ ad ſpeculatiuũ intellectũ:qꝛ cũ intellect⁹ ſpeculatiu⁹ ſpeculatiue ꝯſideret ea que ſũt tm̃ ſpeculabilia:ꝛ nullo mõ agibilia:ſicut cũ ꝯſiderat ꝙ triãgulus bẽt tres angulos eq̃les duob⁹ rectis:ꝛ alia huiꝰ:manifeſtũ eſt ꝙ ſpeculatiuus itellect⁹ nõ ſpeculat̃ aliqd agibile:neqꝫ dicit aliqd de fugibili ꝛ pſequibili:ꝛ ſic nõ põt mouere:qꝛ ſemper mot⁹ eſt fugiẽtis aliqd ſm appetitũ aut pſequẽtis. Aliqñ aũt itellect⁹ ꝯſiderat aliqd agibile:nõ tñ practice:ſꝫ ſpeculatiue:qꝛ ꝯſiderat ipm in vniuſi:ꝛ nõ ſm ꝙ eſt pncipiũ pticularis operis. Et de h̃ ꝯñter dicit:ꝙ neqꝫ itellectus (cũ fuerit ſpeculatiu⁹).i.ſpeculatiue cõſiderauerit (aliqd huiꝰ).i.aliqd agibile nõdũ pcipit pſequi vel fugere:ſicut cũ multotiẽs itelligim⁹ terribile aliqđ vel delectabile. Sed itellectus nõ iubet timere vel deſiderare ſed aliqñ mouet̃ cor ad timẽdũ abſqꝫ iperio itellect⁹. Et ſi iterũ delectabile moueat appetitũ:erit aliq̃ alia ps q̃ꝫ cor que mouet̃. Et h̃ dicit pp opionẽ Platonis:q poſuit ptes aĩe eẽ ſubeo diſtictas:ita ꝙ iraſcibilis:cui⁹ eſt timere ſit in corde:ꝛ cõcupiſcibilis ſit in aliq̃ alia pte corporis:puta in epate. Sic igit̃ manifeſtuꝫ eſt ꝙ intellectus ſpeculatiue conſiderando aliquid agibile non mouet:ex quo patet ꝙ itellectus ſpeculatiuus nullo modo mouet aliquid. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Preterea itellect⁹ nõnunq̃ꝫ iubet:rõq̃ꝫ fugere aliqd aut pſeq dicit. At nõ obtẽperat hõ neqꝫ mouet̃: ſed agit cupiditate:vt in ipſo fieri ſolet incõtinẽte. Oino aũt pſepe fieri videm⁹:vt nõ medeat̃ hiſce q medicinã hẽt:nec hiſce ꝯficiat ſtatuã:qui ſtatuariã hẽt artẽ. Propterea ꝙ nõ ars ipſa neqꝫ ſcia:ſed aliquid aliud hanc habet vim ꝛ potentiã vt per ipſam artem aliquid ſcientiamqꝫ agatur.

Tex.c. 47. ¶ Amplius ꝛ precipiẽte itellectu ꝛ dicẽte itelligentia fugere aliquid aut proſequi nõ mouetur:ſed ſm cõcupiſcentiã agit:vt incontinens. Et totaliter videmus quoniã habẽs medicatiuam nõ ſanatur:tanq̃ꝫ alterius propriũ ſit agere ſm ſcientiam:ſed non ſcientie.

¶ Probat ꝙ nec ẽt itellect⁹ practic⁹ mouet dicẽs:ꝙ nec ẽt itellectu practico percipiente:qđ ꝯtingit cũ intelligẽtia dicit aliquid fugiẽdũ aut pſequẽdũ.nõ pp̃ter h̃ hõ mouet̃:ſꝫ agit ſm ꝯcupiſcẽtiã:ſicut pꝫ de incõtinẽtib⁹: qui habẽt rõnẽ rectã:ſed nõ ĩherẽt rõni recte. vñ videt̃ ꝙ itellect⁹ nõ moueat. Probat aũt idẽ ex medicis q habẽtes ſciam medicatiuã ꝛ nõ ſanant̃:qꝛ nõ faciunt ea in ſeipſis que pcipit ars eis. Ex quo vꝫ ꝙ agere ſm ſciam nõ ſit ſcie practice:ſꝫ alicui⁹ alteri⁹. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ At võ nec appetitus auctor atqꝫ pnceps hui⁹ eſt motionis. Cõtinẽtes eni q̃ꝫ q̃ꝫ appetunt atqꝫ cupiũt: non tamen agunt ea que cupiunt:ſed intellectũ ipm ſequuntur:rationiqꝫ obtemperant.

T.c.48 ¶ At võ neqꝫ appetitus huiuſmodi motus dominus eſt. Abſtinentes enim appetentes ꝛ cõcupiſcentes non operantur quorum appetitũ habent:ſed conſequuntur intellectum.

¶ Oſtendit ꝙ pars appetitiua nõ ſit dominatiua ſuper hũc motũ:qꝛ videmus ꝙ cõtinentes appetunt ꝛ cõcupiſcunt:ſed nõ operant̃ ea quoꝝ habẽt appetitum. E conuerſo eſt in incõtinentib⁹.vt manifeſtius apparet in 7⁰ ethi. Uidetur igit̃ ꝙ neqꝫ appetitus moueat. cap.2°.

¶ Uident̃ igit̃ duo hec eẽ mouẽtia vel appetit⁹ vel intellect⁹:ſi quis imaginationẽ vt quãdã intellectionẽ eſſe ponat. Nam ꝛ hoĩes magis imaginationẽ q̃ꝫ ſciam plerũqꝫ ſequunt̃:ꝛ in ceteris aĩalib⁹ nõ itellectio neqꝫ rõ:ſed imaginatio ĩeſt. Hec igit̃ ambo intellect⁹ ꝛ appetit⁹ mouẽdi motu dicto pꝛicipia ſũt.

¶ Uident aũt duo hec mouẽtia:aut appetitus: aut intellectus:ſi aliqs phãtaſiã poſuerit ſicut intellectũ quẽdã. Multa eni pͥter ſciam ſequũtur phantaſiã. Et in aliꝫs aĩalib⁹ nõ intellectuũ neqꝫ rõ eſt:ſꝫ phantaſia. Utraqꝫ hec ergo motiua ſm locũ itellect⁹ ꝛ appetit⁹. Lec. XV.

POſtq̃ꝫ Phus pceſſit diſputatiue ad ingrẽdũ qd ſit pn^m mot⁹ localis ĩ aĩalib⁹: hic determinat ṽitatẽ. Et p⁰ oſtendit in vniuſi qd ſit pn^m mot⁹. 2⁰ quõ h̃ pn^m diuerſimode in diuerſis reperit̃. ibi (Oino qdẽ igit̃.) Circa p^m duo facit. Primo oſtẽdit qd ſit pn^m mot⁹ in aĩalib⁹. Scđo docet ordinẽ quõ mot⁹ iſte cõplet̃ quãtũ ad motores ꝛ mobilia. ibi (Specie qdẽ igit̃.) Circa h^m tria facit. Primo ponit eẽ duo pn^a mot⁹. Scđo reducit ea in vnũ. ibi (Intellect⁹ aũt.) Tertio ſoluit obectionẽ ſuperius poſitã. ibi (Qm̃ aũt appe.) Dicit ḡ p⁰ ꝙ ꝯſideratis his que pdicta ſũt:cũ manifeſtũ ſit ꝙ vegetatiua ps nõ ſit mouẽs:ꝛ ſilr neqꝫ ſenſus:cũ nõ oĩa in qb⁹ hec ſũt moueri ĩueniant̃:vt pꝫ ex dictis:vident̃ duo hec eẽ mouẽtia.ſ.appetit⁹ ꝛ itellect⁹:ita tñ ꝙ ſub itellectu phãtaſia cõprehẽdat̃ que hꝫ aliqd ſilẽ itellectui:ĩquãtũ mouet ad abſentiã ſenſibiliũ ſicut itellect⁹:qꝛ hec ẽt eſt pn^m mot⁹. Multi.n.hoĩes pretermiſſa ſcia itellect⁹ ſequunt̃ in ſuis motib⁹ phantaſiã: ſicut illi qui nõ ſm rõnẽ agũt:ſꝫ ipetu mouent̃ ad aliqd agẽdũ. Et in aliꝫs aĩalib⁹ manifeſtũ eſt ꝙ nunq̃ꝫ itellect⁹ eſt neqꝫ rõ que mouere poſſit:ſed ſolũ phantaſia. In hominib⁹ võ eſt phantaſia ꝛ itellect⁹. Sic ergo manifeſtuꝫ eſt ꝙ vtraqꝫ hec mouẽt.ſ.intellectus cõprehẽdens ſub ſe phantaſiam:ꝛ appetitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Intellect⁹ is inquã qui alicui⁹ gr̃a rõcinat̃:quiqꝫ pꝛicipiũ eſt agẽdi. Atqꝫ hic fine ab itellectu ꝯtẽplatiuo differt. Appetit⁹ ẽt oĩs alicui⁹ eſt gr̃a:cui⁹ eni eſt appetitio.i.pꝛincipiũ itellect⁹ actiui. At ipm vltimũ pꝛicipiũ eſt actionis. Quare nõ ſine rõne pꝛincipia mouẽdi vident̃ hec eẽ duo:appetit⁹ inq̃ꝫ ꝛ mẽs ea que pꝛicipiũ eſt agẽdi. Ipſum eni appetibile mouet:ꝛ pp̃terea mẽs mouet:qđ appetibile ipſi⁹ pꝛicipiũ eſt. Imaginatio quoqꝫ cũ mouet nõ abſqꝫ appetitiõe mouet. Unuꝫ igit̃ eſt id qđ mouet ipſum inq̃ꝫ appetitũ. Nã ſi duo itellect⁹ atqꝫ appetit⁹ mouerẽt: p aliquã cõem vtiqꝫ formã mouerẽt. Tũc aũt itellectus qdẽ nõ videt̃ abſqꝫ appetitu moueri. Uolũtas enim appetitus eſt quidã:atqꝫ cũ ſit motus:per rõnem ꝛ etiã per voluntatẽ ſit. Appetitus autẽ abſqꝫ rõne mouet. Cupiditas eni ꝛ ipſa qdã eſt appetitus.

Tex.c. 49. ¶ Intellectus aũt ꝓpter aliquid rõcinaẗ: ⁊ qui practic⁹ eſt. Differt aũt a ſpeculatiuo ẜm finẽ. Et appetitus ꝓpter aliquid omnis eſt. Cuius eni appetitus: hoc pricipiũ practici itellectus. Ultimũ aũt principiũ actionis. Quare rõnabiliter hec duo videnẗ mouentia appetitus ⁊ intelligentia practica. Appetibile eni mouet. ⁊ ꝓpter hoc intelligẽtia mouet: q: principiũ hoc eſt qđ appetibile. Et phantaſia aũt cũ moueat nõ mouet ſine appetitu. Unũ igiẗ mouens qđ

T.c.50. appetitiuus. Si enim duo intellectus ⁊ appetitus mouebant: ẜm cõmunẽ vtiq; aliquã ſpẽm mouebant. Tunc aũt intellectus nõ videẗ mouens ſine appetitu. Uolũtas eniʒ appetit⁹ eſt. Cum aũt ẜm rõnẽ moueẗ: ⁊ ẜm voluntatẽ mouetur. Appetitus aũt mouet p̃ter rationẽ. Cõcupiſcentia enim appetitus quidã eſt.

¶ Reducit p̃dicta mouẽtia in vnuʒ. Et circa h̃ tria facit ꝑ͛mo oſtẽdit ꝓpoſitũ. Scđo ex eo qđ eſt oſtẽſuʒ aſſignat cãm cuiuſdã accidẽtis circa motũ aialiũ. ibi (Intellect⁹ qđẽ igiẗ.) 3° iprobat diuiſionẽ potẽtiaꝝ quã antiq̃ ponebãt. ibi (Diuidẽtib⁹ aũt.) Dicit ḡ p° q̇ itellect⁹ q̇ mouet: eſt itellect⁹ qui rõcinaẗ ꝓpter aliq̇d: nõ ꝓpter rõcinari tm̃: ⁊ hic eſt itellect⁹ practic⁹ qui differt a ſpeculatiuo ẜm finẽ. Nã ſpeculatiu⁹ ſpeculaẗ veritateʒ: nõ ꝓpter aliq̇d aliud: ſed ꝓpter ſeipm̃ tm̃: practic⁹ aũt ſpeculaẗ veritatẽ ꝓpter opatiõnẽ. Et manifeſtũ eſt q̇ oĩs appetitus eſt ꝓpter aliq̇d. Stultũ eni eſt dicẽ q̇ aliq̇s appetat ꝓpter appetere. Nã appetẽ eſt q̇dã mot⁹ in aliud tendẽs. Sed illud cui⁹ eſt appetit⁹. ſ. appetibile eſt p̃n͞m itellect⁹ practici. Nã illud qđ eſt p° appetibile eſt finis a quo icipit ꝯſideratio itellect⁹ practici. Cũ. n. volum⁹ aliq̇d deliberare de agẽdis p° ſupponim⁹ finẽ. deide ꝓcedim⁹ per ordinẽ ad ingrẽdũ illa que ſunt ꝓpter finẽ: ſic ꝓcedẽtes ſemꝑ a poſteriori ad p̃us. vſq; ad illud qđ nobis iminet p̃mo agẽdũ. Et h̃ eſt qđ ſubdit: q̇ vltimũ de actiõe itellectus practici eſt p̃n͞m actionis. i. illud vñ debem⁹ actionẽ incipere. Uñ rõnabiliꝛ dictũ eſt q̇ hec duo ſũt mouẽtia. ſ. appetit⁹ ⁊ itellect⁹ practic⁹: q: .n. ipm̃ appetibile qđ eſt p° ꝯſideratũ ab itellectu practico mouet. ꝓpter h̃ dĩ itellect⁹ practic⁹ moueẗ: q: .ſ. ei⁹ p̃n͞m qđ eſt appetibile mouet. Et qđ dĩ de itellectu: itelligẽdũ eſt ẽt de phantaſia: q: cũ phãtaſia mouet: nõ mouet ſine appetitu. Non. n. mouet niſi iquãtũ repñtat appetibile: ſicut nec intellectus. Sic igiẗ appet q̇ vnũ eſt mouẽs. ſ. appetibile. h̃. n. appetitũ mouet: ⁊ eſt p̃n͞m itellect⁹: que duo ponebanẗ mouentia. Et hoc rationabil: eſt q̇ hec duo mouẽtia reducanẗ in vnũ qđ eſt appetibile: q: ſi ponebanẗ hec duo itellect⁹ ⁊ appetit⁹ eẽ mouẽtia reſpectu eiuſdẽ mot⁹: cũ vnius effectus ſit vna cã ꝓpria: neceſſe eſt q̇ moueãt hec duo ẜm aliquã cõeʒ ſpẽm. Nõ eſt aũt dicẽdũ q̇ appetit⁹ moueat ſub ſpẽ itellectus: ſed magis ecõuerſo: q: itellect⁹ nõ iueniẗ mouẽs ſine appetitu: q: volũtas ẜm quã mouet itel

tex.c.50. lect⁹ eſt q̇dã appetit⁹. Et rõ hui⁹ aſſignaẗ in 9° meta. q: cũ rõ ſcie practice ſe hẽat ad oppoſita: nõ mouet niſi determineẗ ad vnũ per appetitu. Sed appetit⁹ mouet ſine rõne: ſicut pʒ ex his que ex ꝯcupiſcẽtia moueñẗ. Cõcupiſcẽtia. n. eſt appetit⁹ q̇dã. Exẽplificat aũt magis de ꝯcupiſcẽtia q̃ de ira: q: ira hʒ aliq̇d rõnis: nõ aũt ꝯcupiſcen

cap.9°. tia: vt ꝓbat ꝑħus in 7° ethi. Et ſic pʒ q̇ mouentia reducanẗ ad vnũ qđ eſt appetibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Intellect⁹ igiẗ rect⁹ eſt oĩs: at appetit⁹ atq; imaginatio ⁊ recta eſt ⁊ nõ recta. Quocirca ſemꝑ q̇dẽ ipm̃ appetibile mouet. Hoc aũt eſt aut vere bonum: aut apparẽs bonũ. Attñ nõ oẽ bonuʒ mouet: ſed id qđ ſub actionẽ cadit. Sub actionẽ aũt cadit: qđ aliter ſeſe habere ẽt põt. Patet igiẗ talẽ aie vim atq; potentiam principium eſſe mouendi: que quidem eſt ea quã appetitum conſueuimus appellare.

¶ Intellectus quidem igitur omnis rectus eſt. T.c.51. Appetitus autem ⁊ phantaſia recta ⁊ non recta. Unde ſemper quidem mouet appetibile. Sed hoc eſt bonuʒ: aut apparens bonũ. Non omne aũt: ſed agibile bonum. Agibile autẽ eſt contingens ⁊ aliter ſe habere. Qđ quideʒ igiẗ huiuſmodi potentia mouet anime que vocaẗ appetitus manifeſtum eſt.

¶ Aſſignat ex p̃dictis rõnẽ cuiuſdã accidẽtis circa motũ vel actionẽ: oſtẽdẽs. ſ. q̃re in actionib⁹ ⁊ motib⁹ nr̃is erramus. Et dicit q̇ (oĩs itellect⁹ eſt rect⁹) qđ itelligẽdũ eſt de itellectu p̃ncipioꝝ. Nõ eni erram⁹ circa p° p̃n͞a in operabilib⁹: cuiuſmodi ſunt: nulli nocẽdũ eẽ: nõ eẽ aliq̇d iniuſte agẽdũ. ⁊ ſilia: ſicut nec erram⁹ circa p° p̃n͞a in ſpeculatiuis. In his aũt que ſunt poſt p̃n͞a: ſi q̇dẽ recte ꝯſideramus: ꝓcedit ex rectitudine que eſt circa p° p̃n͞a. Si aũt a rectitudine deuiam⁹: ꝓcedit ex errore qui accidit in rõcinãdo. Sed appetit⁹ ⁊ phãtaſia: qui ẽt mouẽt: ſunt ⁊ cũ rectitudine ⁊ ſine rectitudine. Et iõ in actionib⁹ nr̃is cõtingit deficere a rectitudine ẜm q̇ deficim⁹ ab itellectu ⁊ rõne. Unde pʒ ex p̃dictis q̇ appetibile ſemꝑ mouet. Hoc aũt appetibile eſt aut vere bonũ qđ ꝯſiſtiẗ in iudicio itellect⁹ recti: aut apparens bonũ qđ declinat a iudicio itellect⁹ recti ꝓpter appetitũ vel phantaſiã. Nõ aũt omne bonũ eſt appetibile ⁊ mouens: ſed bonuʒ agibile: qđ eſt bonũ applicatũ ad operationẽ: ⁊ hoc cõtingit aliter ſe habere: ſicut omnia que noſtre actioni ſubduntur. Unde bonũ vltimũ ⁊ neceſſarium in ſua vniuerſalitate ꝯſiſtẽs nõ mouet. Manifeſtũ eſt igiẗ q̇ potẽtia aie que diciẗ appetitus ſit mouens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cõſtat eos oportere qui partes aie diuidũt: ſi mõ potẽtias ipſas diuidãt atq; ſeparẽt: cõplures ipſas eẽ ꝯcedere: nutriẽdi principiũ ſentiẽdi intelligendi deliberandi ⁊ appetendi. Hec enim plus inter ſeſe differunt: q̃ potentia cupiendi ac iraſcendi.

¶ Diuidentibus aũt aie partes: ſi ẜm potẽtias T.c.52. diuidant ⁊ ſeparãt: valde multe fiunt: vegetabile: ſenſitiuũ: intellectiuũ: conſiliatiuũ: adhuc appetitiuum. Hec enim plus differunt abinuicem q̃ concupiſcibile ⁊ iraſcibile.

¶ Excludit illud quod antiqui dixerunt de diſtinctione partiũ motiuarũ dicẽs: q̇ diuidẽtib⁹ partes aie in rõnalem iraſcibilẽ ⁊ ꝯcupiſcibilẽ: ſi ipſi itẽdũt diſtiguere potẽtias aie abiuicẽ ſeparas multo plures fient q̃ ipſi ponũt. ſ. vegetabile ſenſibile itellectiuũ ꝯſiliatiuũ ⁊ appetitiuũ. Diſtiguit aũt ꝯſiliatiuũ ab appetitiuo: ſicut ⁊ in 6° cap.2°. ethi. diſtinguiẗ rõcinatiuũ qđ eſt ꝯtingẽtiũ: a ſciẽtifico: qđ eſt neceſſarioꝝ: ⁊ ea rõne que ibi tãgiẗ. He aũt ptes aie plus differũt abinuicem: q̃ cõcupiſcibile ⁊ iraſcibile que cõprehenduñẗ ſub appetitu ſenſitiuo: vnde plures

ſunt partes ꝗ̃ ipſi ponant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum aūt appetitiões īter ſeſe ꝯtrarie fiāt: qḋ qdē tū fit: cū rō cupiditaſq; ꝯtrarie ſunt: idq; fieri ſolet in hiſce que ſentiūt atq; ꝑcipiūt tēpus: mens eni ob futurū retrahere iubet. Cupiditas ṽo p̄ſens ipm̄ ꝑſequit̄. Nā qḋ iam afficit voluptate id ⁊ ſimpliciter afficere voluptate: ⁊ abſolute bonum eſſe videt̄: ex eo ſane q: futurum nō perſpicit̄.

Te.c.53. ¶ Quoniā aūt appetitus fiūt ꝯtrarij adinuicē: hoc aūt accidit cū ratio ⁊ concupiſcētia cōtrarie fuerint. Fit aūt in ipſis tēporis ſenſuꝫ habētib᷒. Intellect᷒ qdē igit̄ ꝓpter futurū: retrahere iubet. Cōcupiſcētia aūt ꝓpter ipm̄ iam. Uidet̄.n. ꝙ iā delectabile: ⁊ ſimplr̄ delectabile: ⁊ bonū ſimplr̄: ꝓpterea qḋ nō videt̄ qḋ futurū.

¶ Excludit quādā obiectionē ſupra poſitā ad oſtēdēduꝫ ꝙ appetit᷒ nō mouet per hoc ꝙ ꝯtinētes: appetitū nō ſequunt̄. Sed hec rō ſoluit̄: q: in hoīe ſunt ꝯ̃rij appetitus: quoꝝ vnū ꝯtinētes ſequunt̄: ⁊ alij repugnāt. Dicit ḡ ꝙ q: pōt fieri appetit᷒ ꝯ̃rij adinuicē: h̄ ꝯtingit cū rō ⁊ ꝯcupiſcētie ꝯ̃riant̄: ⁊ fit ⁊ accidit h̄ in habētib᷒ ſēſuꝫ tēporis.i. qui nō ſolū cognoſcūt qḋ in p̄ſenti eſt: ſed ꝯſiderāt p̄teritū ⁊ futurū: q: itellect᷒ qñq; ab aliquo ꝯcupiſcibili retrahere iubet ꝓpter futurā ꝯſiderationē. Sicut cū febricitāti ex iudicio itellect᷒ videt̄ a vino abſtinēdū eſſe ne febris incaleſcat. Sed ꝯcupiſcētia incitat ad accipiēduꝫ ꝓpter ipm̄ iam.i. ꝓpter illud qḋ in p̄ſenti eſt. Uidet̄.n. qḋ in p̄ñti eſt delectabile: eē ſimplr̄ delectabile ⁊ bonū: ex eo ꝙ nō ꝯſiderat̄ vt futurū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Specie qdē vnū id eſt ꝑfecto qḋ mouet appetitiuum inq̃ vt appetitiuū eſt: atq; appetibile oīum eſt mouētiuꝫ primum. Hoc enim mouet. ⁊ nō mouetur mente aut imaginatione perceptuꝫ: numero ṽo plura ſūt ea que mouent.

Tex.c. 54. ¶ Specie quidē igitur vnū erit mouens: appetibile aut appetitiuū. Primū autem omnium appetibile. Hoc enim mouet cum non mouetur: eo ꝙ ſit intellectiuum aut imaginatiuum. Numero autem plura mouentia.

¶ Oſtēdit ordinē mot᷒. Et circa h̄ tria facit. Primo oſtēdit quō mouētia ſunt vnū ⁊ quō plura. Scḋo quō ordinant̄ adinuicē. ibi (Quā aūt tria ſunt.) 3° ſūmarie determinat de vnoquoq; eoꝝ quedā que ad motuꝫ req̄runt̄. ibi (Nūc aūt.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ ſi mouētia ꝯſiderant̄ formaliter ⁊ ſm̄ ſpēm: vnū erit mouēs.ſ. appetibile vel appetitiuū: q: iter oīa p̄mū mouēs eſt appetibile. h̄ eni eſt mouēs nō motū: inquātū eſt imaginatū vel intellectū. Manifeſtū eſt eni ꝙ 2ª mouētia nō mouent̄ niſi iquātū participant p̄ᵐ. Unde oīa ꝯueniūt in ſpecie p̄mi mouentis. Quis aūt oīa ꝯueniant in ſpecie p̄mi mouentis. tamen numero ſunt plura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ṽo cū tria ſint in aīaliū motu: vnum id qḋ mouet: ſcḋꝫ id quo mouet: ⁊ tertiū id qḋ mouet̄: atq; id qḋ mouet ſit duplex: nā aliud eſt imobile: aliud mouet atq; mouet̄: imobile qdeꝫ id bonum eſt: qḋ ſub actionē cadit: id ṽo qḋ mouet atq; mouet̄ eſt ipſuꝫ principiū appetēdi. Mouet̄ eni id qḋ appetit ea rōne qua appetit: ⁊ appetitio eſt mot᷒ qdā vel opatio. Id aūt qḋ mouet̄ eſt aīal ipm̄. At quo mouet appetitus vt inſtrumento. Id iam corpori tribuēdū eſt. Quocirca de ipo tūc eſt ꝯtēplādū: cū de cōmunib᷒ aīe corporiſue operib᷒ atq; officijs ꝯtemplabimur.

¶ Quoniā aūt tria ſūt. vnū qdē mouēs: ſcḋm aūt quo mouet: ⁊ tertium qḋ mouet̄. Mouēs autem duplex: aliud quidem imobile: aliud qḋ mouetur. Eſt autem imobile actuale bonum: mouēs aūt ⁊ qḋ mouetur appetitiuū. Mouetur enim qḋ appetit ſm̄ q̄ appetit: ⁊ appetitus actus aut motus qdam eſt. Qḋ aūt mouet̄ animal eſt. Quo ṽo mouet organo appetit᷒: iam hoc corporeū. Unde in cōmunib᷒ anime ⁊ corporis operibus conſiderandum eſt de ipſis.

¶ Aſſignat ordinē mot᷒ ⁊ dicit ꝙ tria ſunt que īueniunt̄ in motu. Unū qḋ eſt mouēs: ⁊ aliud eſt organū quo mouens mouet: ⁊ tertiū eſt qḋ mouet̄. Mouens aūt eſt duplex. vnū qdē imobile: ⁊ aliud qḋ eſt mouēs motum. In motu igit̄ aīalis: mouēs qḋ nō mouet̄ eſt bonū actuale qḋ mouet appetitū: put eſt itellectū vel imaginatū. Sꝫ mouēs motū eſt ipſe appetit᷒: q: oē qḋ appetit iquātuꝫ appetit mouet̄: ⁊ ipm̄ appetere eſt qdā actus vel mot᷒: put mot᷒ eſt actus perfecti: put dictū eſt de operatione ſenſus ⁊ intellect᷒. Qḋ aūt mouet̄ eſt aīal. Organū autē quo appetitus mouet eſt aliquid corporeuꝫ.ſ. qḋ eſt primū organum motus: ⁊ ideo de huiuſmodi organis conſiderandum eſt in operationib᷒ cōmunib᷒ anime ⁊ corporis. Determinat enim de hoc in libro de cauſa motus animalium. In hoc enim libro intēdit determinare de anima ſm̄ ſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nūc vt in ſumma dicam᷒ id qḋ mouet vt īſtrumētum: ibi eſt collocādū vbi idē principiū rōnē finiſue ſubit: vt in cardine fit. Hic eni cōuexuꝫ ⁊ ꝯcauū eſt: quoꝝ alterū finis: alterū principiū eſt. Quapropter alterū q̄ſcit alterū mouet̄. Sunt rōne qdē diuerſa: magnitudine ṽo nō ſeparant̄. Uniuerſa nanq; pulſu tractuq; mouent̄. Iccirco opꝫ peride atq; in circulo aliquid manere: ⁊ hinc incipere motum.

¶ Nunc autē vt in ſumma dicatur mouens organice vbi principium ⁊ finis idē: velut in circulatione. hoc eſt gibboſum ⁊ concauuꝫ. Hoc quidem finis: illud ṽo principiū. Unde aliud quidem quieſcit: aliud ṽo mouetur. Ratione quidem altera entia: magnitudine ṽo inſeparabilia. Omnia enim pulſu ⁊ tractu mouentur. Propter quod opꝫ ſicut in circulo manere aliquid: ⁊ hinc incipere motum. T.c.55.

¶ Sūmarie determinat de organo motus localis ⁊ dicit in ſūma: ꝙ p̄mū mouēs organice opꝫ tale eē vt in eodē ſit ⁊ p̄ncipiū ⁊ finis motus: ſicut in quadā circulatiōe in qua eſt gibboſum ⁊ cōcauū: quorū vnū eſt quaſi finis: ⁊ aliud quaſi p̄ncipiū. Nā cōcauū eſt ſicut finis: gibboſuꝫ aūt videt̄ eſſe ſicut p̄ncipiū motus. Scḋm cōcauitatem eni cōtrahit̄ in ſeipſo: ſm̄ gibboſitatē ṽo attendit̄ eius dilatatio: put ab ipſo fit p̄ncipiū motus ⁊ pulſus. Et q: in ipſo eſt p̄ncipiū motus ⁊ finis: p̄ncipiū aūt mot᷒ opꝫ eſſe imobile in vnoquoq; motu: ſicut cū mouet̄ manus q̄ſcit brachiū: ⁊ cū mouet̄ brachiū quieſcit humerus: ⁊ ſic oīs motus ab aliquo imobili ꝓcedit: opꝫ ꝙ in ipſo

organo

organo mot⁹ qḋ eſt coꝛ:ſit aliqḋ queſcēs inquātū eſt pͥn^m motus:ꝛ aliud qḋ mouet inquātuꝫ motus terminat ad ipm. Et hec duo in ipſo.ſ.quieſcens ꝛ motū ſunt diuerſa rōne:lꝫ ſubiecto ꝛ magnitudine ſint abinuicē inſeparabilia. Et ꝙ opoꝛteat ibi eſſe pͥn^m motus ꝛ finis ꝛ per ꝯñs queſcens ꝛ mobile:manifeſtū eſt ex h̄ ꝙ oīs mot⁹ aīalis cōponit̄ ex pulſu ꝛ tractu. In pulſu aūt id qḋ eſt mouēs eſt tm̄ pͥn^m motus:qꝛ pellens elongat a ſe id qḋ pellitur. Sed in tractu id qḋ mouet eſt terminus motus:qꝛ trahēs:ad ſe mouet id qḋ trahit̄. Et ꝓpter hoc opꝫ ꝙ pͥmū organū motus localis in aīali ſit ꝛ vt pͥncipium motus:ꝛ vt terminus. Et ideo opꝫ ꝙ in eo ſit aliquid manēs:ꝛ tm̄ ꝙ hinc incipiat motus:ſicut apparet in motu circulari. Nā coꝛpus qḋ circulariter mouet̄ ꝓpter imobilitatē cētri ꝛ poloꝝ nō mutat totaliter locū:niſi foꝛte rōne:ſed ſm̄ totū manet in eodē loco ſm̄ ſubm̄:partes aūt variāt locū ſubiecto ꝛ nō rōne tm̄:ſic ēt eſt in omni motu coꝛdis. Nā coꝛ in eadē p̄te coꝛpoꝛis confixū manet:ſed mouet̄ ſm̄ dilatationē ꝛ ꝯſtrictionem vt cauſet motū pulſus ꝛ tract⁹:ꝛ ſic quodāmō eſt mobile:ꝛ quodāmō queſcēs.

℄ Omnino igit̄ vti dixim⁹:hoc ſuiipſi⁹ motiuum eſt aīal:quo eſt appetitiuū. At appetitiuū ſine imaginatione nō eſt. Oīs aūt imaginatio aut rōnis eſt particeps:aut eſt ſenſitiua. Atq₃ hui⁹ ꝛ belue p̄ticeps ſūt.

T.c.56. ℄ Omnino quidem igitur ſicut predictum eſt inquantum appetitiuum animal:ſic ipſius motiuum eſt. Appetitiuum autem nō ſine phantaſia. Phantaſia aūt omnis rationalis aut ſenſibilis eſt. Hac quidem igit̄ ꝛ alia animalia participant.

Lectio. XVI.

Poſtq̃ Phs determinauit de pͥn° motiuo ſm̄ localē motū in cōmuni ꝛ ſm̄ ſe:nunc determinat de ipſo per cōparationē ad diuerſa genera aīaliū. Et circa h̄ tria facit. Pꝛimo oſtēdit quid ſit cōmune oībus aīalibus participantibus motum. Secūdo quomō pͥncipiū motiuū inueniat̄ in aīalibus imperfectis. ibi(Cōſiderandū aūt de imperfectis.) 3° oſtēdit quomō hoc pͥncipiū motus ſit in animali perfectiſſimo qḋ eſt homo:differenter ab alijs aīalibus. ibi (Senſibilis quidē.) Dicit ergo pͥmo:ꝙ omne aīal inquantū eſt appetitiuū:ſic eſt ſuiipſius motiuum. Nam appetitus eſt cauſa ꝓpꝛia motus. Sed appetitiuū nō eſt ſine phantaſia:que eſt vel rōnalis vel ſenſibilis. Senſibili aūt phantaſia:alia aīalia ab homine participant:nō aūt rōnali phantaſia. Conſiderandꝫ aūt eſt ꝙ

tex.c.42. ſicut ſupꝛa dictum eſt:ſicut ſub intellectu phantaſiā cōprehendit:ita etiam phantaſiam vſq₃ ad intellectū extendit:ſequens nominis rationem. Nam phantaſia apparitio quedam eſt:apparet aūt aliquid ꝛ ſm̄ ſenſum ꝛ ſm̄ rōnē. Phantaſia etiam habet ſuam opinionē in abſentia ſenſibiliū vt rō ꝛ intellect⁹. ℄ Deinde cum dicit.

℄ At eni ꝯſiderādū eſt ēt:qd nā ſit id qḋ imperfecta aīalia motu ciet:qb⁹ ſenſus ieſt tātūmō tact⁹. Atq₃ īueſtigādū eſt:ſi his ēt iſit imaginatio cupiditaſue:nec ne. Eteni doloꝛ atq₃ voluptas his ieſſe videt̄. Qḋ ſi hec inſunt:ꝛ cupiditatē neceſſe eſt eiſdē ineē. At quonā pacto his imaginatio ineſt. An aſſerēdū eſt vt videt̄ hec ꝛ in his ineſſe imaginationem inq̃ atq₃ cupiditatem. Uerum vt indeterminate mouentur:ſic ꝛ hec ipſis inſunt indefinite.

℄ Cōſiderandū aūt ꝛ de imperfectis quid mouens eſt:qbus tact⁹ ſolū ineſt ſenſus:vtrū contingat phantaſiā ineſſe his:aut nō. Aut ꝛ cōcupiſcentiā. Uidet̄ eni letitia ꝛ triſtitia ineſſe. Si aūt hec:ꝛ ꝯcupiſcētiā neceſſe. Phantaſia aūt qūo vtiq₃ inerit. Aut ſicut mouent̄ indeterminate:ꝛ hec iſunt qdē:indeterminate aūt iſunt.

℄ Oſtendit quid ſit pꝛincipium motus in animalib⁹ imperfectis. Et dicunt̄ animalia imperfecta:quib⁹ ineſt ſolum ſenſus tactus. Et dicit ꝙ ꝯſiderandum eſt quid moueat ea:vtrum.ſ.in eis ſit phantaſia ꝛ cōcupiſcentia vel nō. Uidet̄ aūt ꝙ in eis ſit ꝯcupiſcētia:qꝛ in eis videtur eſſe letitia ꝛ triſtitia. Retrahūt eni ſe cum ab aliquo nociuo tangunt̄:ꝛ aperiunt ſe:ꝛ extendunt in illud qḋ eſt eis cōueniens:qḋ nō fieret niſi in eis eſſet doloꝛ ꝛ delectatio. Si hec aūt ſunt in eis:neceſſariuꝫ eſt ꝙ in eis ſit cōcupiſcentia. Sed cū ꝯcupiſcētia ex ſenſu fiat delectationis:ſequit̄ ꝙ ꝯcupiſcētia nō ſit ſine phātaſia. Reſtat ergo querendū qūo in eis ſit phātaſia. Et videt ꝙ ſicut mouent̄:ita ineſt hui⁹ aīalib⁹ ꝛ phantaſia ꝛ ꝯcupiſcētia. Mouent̄ aūt nō determinate quaſi intēdentes aliqueꝫ determinatū locū in ſuo motu:ſicut accidit in aīalibus que mouent̄ motu ꝓceſſiuo que imaginant̄ aliquid diſtans.ꝛ illud concupiſcūt:ꝛ ad illud mouent̄. Sed hui⁹ aīalia iperfecta nō imaginant̄ aliqḋ diſtās:qꝛ nihil imaginant̄ niſi ad p̄ſentiam ſenſibilis. Sed cū ledunt̄:imaginant̄ illud vt nociuū ꝛ retrahunt ſe:ꝛ cum delectant̄:extendunt ſe ſuper illud ꝛ applicant ſe illi. Et ſic in eis eſt phantaſia vel ꝯcupiſcētia indeterminata:inquātum imaginant̄ ꝛ ꝯcupiſcunt aliquid vt conueniens:nō aūt vt hoc aut illud:aut hic aut ibi:ſed habēt cōfuſam imaginationem ꝛ cōcupiſcentiam. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Imagiatio igit̄ ſenſitiua rōne ēt in exp̄tib⁹ vti diximus aīalib⁹ ineſt. At deliberatiua his ineſt tm̄ in qb⁹ rō ineſt. Nā vtrū hoc agat an hoc:rōnis iā op⁹ atq₃ officiū eſt. Atq₃ neceſſe eſt vno quodā metire:maius eni p̄ſequit̄. Quare pōt vnū ex plurib⁹ phantaſmatib⁹ facere. Et hec eſt cā ſane cur nō oīs imaginatio videt̄ opinionem habere:qꝛ eam que eſt exrōcinatione nō habet. At hec illā nimirū hēt. Quapropter deliberatiuū appetitus nō hēt.

T.c.57. ℄ Senſibilis quidē igitur phantaſia ſicut dictū eſt:ꝛ in alijs animalib⁹ ineſt. deliberatiua autē rationalibus ineſt. Utrum enim aget hoc aut hoc:iam rationis eſt opus. Et neceſſe vno mēſurare. Maius enim imitatur. Quare poteſt vnum ex pluribus phantaſmatibus facere. Et cauſa hec eius ꝙ opinionem non putari habere. Quoniam eam que ex ſyllogiſmo non hēt. Hec autem illam. Propter qḋ deliberatiuum non habet appetitus.

℄ Oſtēdit qūo pͥncipiū motiuū ſit in homīb⁹. Et circa hoc tria facit. Pꝛimo oſtendit qūo pͥncipiuꝫ mouens eſt in hominibus ratio deliberans. Scḋo qūo aliqn̄ deliberatio rōnis per appetitū vincit̄. ibi(Uincit aūt.) 3° oſtēdit que ratio ſit mouens. ibi(Scientificū aūt.) Dicit ḡ pͥmo ꝙ phātaſia ſenſibilis:vt ex dictis pꝫ eſt ēt in alijs animalibus:ſed illa que eſt per deliberationeꝫ eſt tm̄ in rationalibus:qꝛ cōſiderare vtrum hoc ſit agendum:aut hoc:qḋ eſt deliberare:opus eſt rōnis. Et in tali ꝯſidera

tione neceſſe eſt accipere aliquā vnā regulā vl' finē vel aliquid huiꝰ ad qḋ menſuret quid ſit magis agendum. Manifeſtum eſt.n.ꝙ bō(imitat').i.deſiderat id qḋ eſt magis in bonitate:ꝛ id qḋ eſt meliꝰ:melius aūt ſemꝑ diiudicamꝰ aliq̄ mēſura:ꝛ iō opꝫ accipe aliq̄ꝫ menſurā in deliberādo qd magis ſit agēdū.Et h̄ eſt mediū ex quo rō practica ſyllogiçat qd ſit eligēdū.Unde māifeſtū eſt ꝙ rō deliberās pōt ex pluribꝰ phātaſmatibꝰ vnū facē.ſ. ex tribꝰ:quoꝝ vnū ꝑeligit' alteri:ꝛ 3m eſt q̄ſi mēſura que ꝑelegit.Et hec eſt cā q̄re aīalia nō hn̄t opīonē:ſꝫ hēant phātaſiā:q2 nō pn̄t vti ſyllō:per quē vnū ꝑeligāt alteri. Sed deliberatio rōnis hꝫ illā.ſ.opīonem:alr̄ nō faceret ex pluribꝰ phātaſmatibꝰ vnū.Et ide eſt ꝙ appetitꝰ inferior qui ſequit' phantaſiā:nō hēt deliberationē:ſꝫ abſq; deliberatione mouet' ad ꝯcupiſcēdū:vel iraſcēdū:q2.ſ. ſequit' phantaſiā ſenſibilē.¶ Deinde cum dicit.

¶ Uincit aūt interdū appetitus mouetq; volūtatē: interdū hec illū:appetitus inq̄ꝫ appetitum vt ſpera ſperā:cū in ꝯtinētia ſit.Atq; ſemꝑ ſuꝑior magis eſt ꝑnceps mouetq; nā:q̄ ſit vt tres iā3 motꝰ efficiant'.

¶ Uincit aūt ꝛ mouet aliqn̄ deliberationē. Aliquādo aūt mouet ſeipm̄:ſicut ſpera appetitus appetitū:cū in ꝯtinētia fuerit. Natura aūt ſemper que ſurſuꝫ principalior eſt:ꝛ mouet:vt tribus lationibus iam moueatur.

¶ Oſtēdit quō deliberatio rōnis vincat' ab appetitu inferiori:ꝛ dicit ꝙ appetitꝰ iferior qui eſt ſine deliberatione: vincit deliberationē:ꝛ remouet hoiem ab eo qḋ deliberauit. Aliqn̄ ecōuerſo appetitus mouet appetituꝫ.ſ.ſuperior q eſt rōnis deliberātis:eū q eſt phantaſie ſenſibilis: ſicut in corporibus celeſtibꝰ ſpera ſuperior mouet inferiorē:qḋ accidit cū aliqs ꝯtinēs fuerit.Cōtinentis.n.eſt per deliberationē rōnis vincē paſſiōes.Et iſte eſt nālis ordo:vt ſuperior appetitꝰ moueat iferiorē:q2 ēt in corporibꝰ celeſtibꝰ nāliter ſpera ſuperior ꝑncipalior eſt:ꝛ mouet iferiorē:ita ꝙ iferior mouet' tribꝰ motibꝰ localibus. Sicut ſpera Saturni mouet' ꝛ motu diurno qui eſt ſuꝑ polos mundi:ꝛ motu 2rio q eſt ſuꝑ polos çodiaci:ꝛ ꝑter h̄ motu ꝓprio.Et ſimilr̄ appetitꝰ iferior etſi aliquid de motu ꝓprio retineat:mouet' tn̄ nāli ordine motu appetitꝰ ſuperioris:ꝛ motu rōnis deliberātis.Si aūt ecōuerſo accidit ꝙ appetitꝰ ſuꝑior trāſmoueat' ab iferiori:hoc eſt ꝑter ordinē nālē.Unde ꝛ h̄ facit peccatū in moribꝰ: ſicut peccata ſunt mōſtra in nā.¶ Deinde cum dicit.

¶ Ea v̄o rō cui ſcie tribuunt':nō mouet:ſed manet. Cuꝫ aūt extimationū ac rōnūq; alia ſit vniūlis alia ſingularis. Alia nāq; dicit oē bonū honoribus eſſe afficiēdū:hec v̄o dicit ꝛ me bonū eſſe hec iā opinio mouet:nō illa vniūl'is.Quin potius ambe mouēt. At illa quieſcens magis:hec autem non quieſcēs.

T.c.58. ¶ Scientificuꝫ aūt nō mouet:ſed manet.Om̄ aūt hec quidē vniuerſalis extiſtimatio ꝛ ratio: alia v̄o particularis.Hec quidem eniꝫ dicit ꝙ oportet talem tale agere:hec aūt ꝙ hoc quideꝫ eſt tale. ꝛ ego talis. Jam hec mouet opinio:nō que vniuerſalis. Aut vtraq3:ſꝫ hec qdem quieſcens magis.hec autem non.

¶ Oſtēdit que rō ſit mouēs.Et pꝰ ſciēdū eſt ꝙ rō ſpeculatiua quā appellat ſciētificā nō mouet:ſꝫ in qete eſt:q2

…c.46. nihil de imitādo vel fugiēdo dicit:vt ſupra dcm̄ eſt.Ratio aūt practica quedā eſt vniūlis ꝛ quedā particularis. Uniūlis qdē:ſicut que dicit ꝙ opꝫ talē tale agē.ſicut filiū honorare parētes. Ratio aūt ꝑticularis dicit ꝙ hoc qdē eſt tale:ꝛ ego talis:puta ꝙ ego filiꝰ:hunc honorē debeo nūc exhibē parēti. Hec aūt iā opinio mouet:nō aūt illa que eſt vniūlis. Aut ſi vtraq; mouet:ſed illa que eſt vniūlis mouet vt cā pª ꝛ qeſcēs:ꝑticularis v̄o vt cā ꝓxima ꝛ quodāmō motui applicata. Nā oꝑationes ꝛ motꝰ in particularibꝰ ſunt.vn̄ opꝫ ad h̄ ꝙ motꝰ ſequat':ꝙ opinio vniūlis ad particularia applicet'.Et ꝓpter hoc etiāꝫ peccatū in actionibꝰ accidit qn̄ opinio in particulari operabili corrūpit' ꝓpter aliquā delectationē:vel ꝓpter aliquā aliā paſſionē:que tn̄ vniūlem opinionē nō corrūpit.

¶ Neceſſe eſt igit' oē qḋ viuit aīamq; hēt nutriendi vim hēre ab ortu generationeue vſq; ad iteritū corruptionēue ſuā. Neceſſe eſt.n.oē qḋ eſt ortuꝫ accretionē ꝛ ſtatū ꝛ decretionē hēe:que qdē vt pꝫ ſine nutritiōe fieri nequeunt. Neceſſe eſt igit' vniuerſis his que accreſcūt atq; decreſcāt ieſſe potētiā nutriēdi.

¶ Uegetabilē qdē igit' aīam neceſſe hēre omne qḋcūq3 viuit:ꝛ hēt aīam a generatiōe vſq3 ad corruptionē. Neceſſe eſt.n.qḋ generat' augmētum habere ꝛ ſtatum ꝛ decrementū:hoc auteꝫ ſine alimento eſſe impoſſibile. Neceſſe igit' ineſſe vegetabilem potentiam in omnibus generabilibꝰ corruptibilibus. T.c.59.

Lec. XVII.

Poſtq̄ꝫ ꝑhus determinauit de ſingulis ꝑtibus aīe:hic oſtēdit quō adinuiceꝫ ordinant'.Et pº oſtēdit ꝙ nec̄e eſt aīe partē vegetabilē in oībꝰ viuētibꝰ iueniri.Scḋo oſtēdit ꝙ ſenſitiua nō eſt in oībus:ſed in aliquibꝰ.ibi(Senſum aūt nō neceſſe.)Dicit ḡ pº ex his que ſupra de partibus aīe determinata ſunt ꝯcludēs ꝙ oē qḋ viuit ꝛ per ꝯn̄s quācūq; partē aīe hn̄s:neceſſe eſt ꝙ hēat aīam vegetabilē a ꝑncipio ſue ḡnationis vſq; ad ſuā corruptioneꝫ.Ex quo innuit h̄ eē in aīalibꝰ que ḡnant' ꝛ corrūpunt' itelligēdū. Hoc aūt ꝓbat ſic:q2 nec̄e eſt ꝙ oē viuēs qḋ generat' habeat augmētū ꝛ ſtatū ꝛ decremētū:ſꝫ hec nō pn̄t accidere ſine alimēto:q2 tēpore augmēti opꝫ ꝙ plus de alimēto ꝯuertat' q̄ꝫ ſufficiat ad ꝯſeruationē ꝑexiſtis magnitudinis:tēpore aūt ſtatꝰ eq̄liter:ſꝫ tēpore diminutiōis minus.Cū igit' vti alimēto ꝑtineat ad ꝑtē vegetabilē:nec̄e eſt ꝙ hec ps aīe ſit in oībꝰ viuētibꝰ que generant' ꝛ corrūpunt'.Et ſic pꝫ ordo iſtiꝰ partis aīe ad alias ꝑtes aīe: q2 oēs alie ꝑſupponunt iſtam.¶ Deinde cum dicit.

¶ At nō in oībꝰ viuentibꝰ neceſſe eſt ſenſum eſſe.Et eni neq; ea pn̄t tactuꝫ hēre:quoꝝ corpꝰ eſt ſimplex que nō ſine materia formarū ſunt ſuſceptiua. Neq; fieri pōt vt ſine h̄ ſēſu aīaliū quicq̄ꝫ in rerū ſit rōne.

¶ Senſuꝫ aūt nō neceſſe in oībꝰ viuētibus. Neq3.n.quoꝝ ſimplex corpus cōtingit habere tactū. Neq3 ſine hoc poſſe eſſe nulluꝫ aīal. Neq3 quecūq3 nō ſuſceptiua ſpecierū ſine materia. T.c.60.

¶ Oſtēdit quō ſe hēat ps ſenſitiua ad viuētia.Et pº oſtēdit ꝙ nō eſt in oībꝰ viuētibꝰ.Scḋo oſtēdit in qbꝰ viuētibus ſit ibi(Animal aūt neceſſe.)Dicit ḡ pº ꝙ nō eſt neceſſariū ꝙ oīa viuētia hēant ſenſum:q2 ſenſus tactꝰ ſine quo nullus aliꝰ pōt eē:ꝛ per ꝯn̄s neq3 aliqḋ aīal:cuꝰ rō perficit' ex h̄ ꝙ hꝫ ſenſum:eſſe nō pōt in aliquo corpore ſimplici:q2 organū ſenſus tactus neceſſe eſt eē in quadā

medietate

c.i.c.68. medietatē īter ɔ̄ria. vt ſupra oſtēſum eſt: qḋ nulli corpi ſimplici ɔ̄uenit: cū in corpib⁹ ſimplicib⁹ ſint excellētie q̄litatū ſenſibiliū: puta in igne excellētia calidi: in aqua excellētia frigidi. Silr ēt queciūq; nō ſūt ſuſceptiua ſpecierū ſine mā: nō babēt ſenſuz. Nā ſenſus eſt ſuſceptiu⁹ c.i.c.61. ſpecierū ſine materia: vt ſupra dictum eſt. Sunt autem quedā viuētia. ſ. plante: que ſunt propinqua corporibus ſimplicibus ꝓpter earū terreſtreitatē: ⁊ nō recipiūt ſpecies ſenſibiliū niſi per mālem imutationē: nō ergo oīa viuentia babent ſenſum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Animal aūt neceſſe eſt ſenſuz babere: ſi nihil facit fruſtra nā. Nā vniuerſa que nā ɔ̄ficiunt grā ſūt alicuius: aut ſunt caſus coꝝ que alicui⁹ cā ſūt. Si igit̄ corp⁹ qḋ bēt vim gradiēdi nō bēret ſenſum: corrūperet̄ ſane: ⁊ nō ad ſuū ꝓficiſceret̄ ꝑueniretq; finē quē qdē op⁹ eſſe nāe ɔ̄ſtat. Quo nāq; pacto nutrietur. Immobilib⁹. n. adeſt nutrimentū eo in loco vbi ſunt orta: quo nutriri poſſunt ſuapte natura.

ℂ Animal aūt neceſſe ſenſum bēre: ſi nihil fruſtra facit natura. Propter aliquid eni oīa que ſunt natura ſubſiſtunt: aut concidētia ſunt eorum que ſunt propter aliquid. Si igitur omne ꝓceſſiuū corpus nō babet ſenſum: corrumpet̄ vtiq; ⁊ ad finem non vtiq; veniet qui eſt nature opus. Quomō eni aletur. Manentib⁹ qdez enim exiſtit vnde nutriri nata ſunt.

ℂ Oſtēdit ꝙ oīa aīalia babēt ſenſum. Et circa h̄ duo facit. Primo oſtēdit boc de aīalib⁹ que mouent̄ motu ꝓceſſiuo. Secūdo ſimpliciter de oīb⁹ aīalib⁹. ibi (At vō.) Circa p̄ᵐ duo facit. Primo oſtēdit ꝓpoſitū. Secūdo excludit qōdā per qḋ poſſet ſue rōni obuiari. ibi (Nō pōt aūt corp⁹.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ neceſſe eſt ꝙ aīal ſenſum babeat. Ad qḋ ꝓbandū ꝓponit p̄mo ꝙ nā nihil facit fruſtra: qz oīa que ſunt in nā ſunt ꝓpter aliud. i. ꝑueniunt ex neceſſitate ex his que ꝓpter aliquid ſunt: ſicut natura facit mēbra ꝓpter aliquas operatiōes. Sed ex boc ꝙ mēbra ſunt talis diſpoſitionis ſequit̄ ꝙ babeāt aliq̄ accidētia: ſicut ꝙ babeāt piloſitates quaſdam vel colores vel corruptiōes que nō ſunt ꝓpter finē: ſed magis ꝓueniunt ex neceſſitate materie. Sic igit̄ cū natura operet̄ ꝓpter aliqd: ſi res naturales nō poſſent ꝑuenire ad finē quē natura intēdit: eſſent fruſtra. Sed nā fecit corp⁹ ꝓceſſiuū. i. aīalis qḋ pōt moueri motu ꝓceſſiuo: ſic organizatū ⁊ diſpoſitū ꝓpter motū: ⁊ vt per motū vlteri⁹ ꝓſequeret̄ alimētū per qḋ ɔ̄ſeruaret̄ in eē. Hoc aūt nō poſſet eſſe ſi nō bēret ſenſum: qz nō diſcerneret corruptibilia que poſſent ei obuiare: ⁊ ſic corrumperet̄: ⁊ nō ꝑueniret ad finē quē nā itēdit: vt. ſ. ɔ̄ſeruet̄ alimēto: qḋ ex motu acquirit̄. Quō enim alerent̄ niſi quererent alimentum per motuz. Nec eſt inſtantia de aīalibus imobilibus: qz aīalibus manētibus. i. imobilibus exiſtit adiunctum illud vnde nata ſūt nutriri. vnde nō opz ꝙ a remotis querant. Manifeſtū eſt igit̄ ꝙ ſi corpora ꝓceſſiua nō baberent ſenſum: nō poſſent ɔ̄ſeq̄ finē ad quē nā ordinauit: ⁊ ita eēnt fruſtra: qḋ eſt incōueniēs. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Fieri aūt nequit vt corpoꝝ quicq; mobile atq; ortum: aīam qdē bēat diſcernentēq; mentē: ſenſu aūt vacet. Cur eni nō babebit? Aut eniz aīe aut corpori idipm melius erit. At neutri videt̄ meli⁹ eē. Illa nāq; ob boc nō intelliget magis. Illud aūt non ob id ipſum magis perſiſtet. At vō neq; corp⁹ quicquā ingenitū aīatū ſenſum bēe neċe eſt. Nullū igit̄ vt dixi mus nō imobile corpus bēt aīam abſq; ſenſu.

ℂ Non poteſt autem corpus babere quidē animam ⁊ intellectum diſcretiuum: ſenſum autē non babere: non manſiuum exiſtens: generabile autem. At vō neq; ingenerabile. Quare enim non babebit. Aut eni anime melius: aut corpori. Nunc autem neutrum eſt. Hoc quidem non magis intelligit. Hoc autez nihil erit magis propter illud. Nullum ergo babet animal corpus non manens ſine ſenſu. T.c.61.

tex.c.62.

ℂ Excludit qōdā per qḋ poſſet obuiari p̄dicte rōni. Poſſet eni aliquis dicere ꝙ corpus ꝓceſſiuū pōt peruenire ad finē intentum a natura diſcernēdo corruptibilia per intellectū: etiam ſi nō baberet ſenſum. Sed excludit h̄ dicēs ꝙ corpus nō exiſtēs manſiuū ſed ꝓceſſiuū nō pōt babere aīam ⁊ intellectū diſcernentē nociua: ita ꝙ non babeat ſenſum: neq; ſi ſit generabile: neq; ſi ſit īgenerabile. Et de generabili qdē oſtēſuz eſt. Nā viuētia gn̄abilia babētia intellectū ſunt tm̄ hoīes. Intellectus aūt humanus indiget ſenſu: vt ſupra oſtēſuz eſt. ℂ Sed qḋ dicit: (ꝙ neq; illud qḋ eſt ingenerabile bēt itellectū ſine ſenſu:) videt̄ eſſe falſum ſm̄ opinionē Ari. Nā corpora celeſtia que ponit eſſe aīata: babēt de partib⁹ aīe intellectū. Nō babēt aūt ſenſuz cū ſint corpora vniformia nō babentia diſtinctionē in organis que requirunt̄ ad ſenſum. ℂ Unde qdā ſic exponūt vt ibi terminet̄ ſnīa: vbi dicit (generabile aūt.) vt ſit ſenſus ꝙ nullū corpus non manēs nō pōt babere intellectū ſine ſenſu: dūmō ſit generabile. ℂ Sed qḋ ſubdit (At vō neq; īgenerabile.) eſt p̄ncipiū alterius ſentētie: ac ſi dicat ꝙ boc qḋ dictuz eſt de corpore generabili nō ſic ſe bēt circa corp⁹ īgenerabile: vt. ſ. non poſſit babere intellectum ſine ſenſu. Et boc eſt qḋ ſubdit (Quare eni nō babebit.) Intelligendum eſt magis relatiue q̄ꝫ interrogatiue: vt ſit ſenſus ꝙ cauſa quare corpus ingenerabile. ſ. corpus celeſte nō bēt ſenſum: lꝫ babeat intellectū eſt iſta: qz ſi baberet ſenſuz: aut boc eſſet vt exinde eſſet aliquid melius aīe corporis aut vt exinde eſſet melius corpori celeſti. Sed neutrum bonū eſt: qz aīa corporis celeſtis nō magis itelligeret per ſenſum q̄ꝫ ſine ſenſu: itelligit eni per modū ſubarū ſeparatarū ea que ſunt ſm̄ ſe itelligibilia. Neq; ēt corp⁹ celeſte magis poſſet cōſeruari in eſſe ꝓpter ſenſuz: qz nō eſt poſſibile ipm corrumpi. vnde nō indiget ſenſu ad vitādum corrumpētia. ℂ Sed ad bunc ſenſum nō adaptat̄ ɔ̄cluſio ɔ̄ris. ſ. ꝙ nullū corpus nō manens. i. nō imobile: bēt aīam ſine ſenſu. Niſi forte dicat̄ ꝙ bec ɔ̄cluſio nō ſequit̄ ex eo qḋ imediate dictū eſt: ſed ex eo qḋ p̄mo fuit dcm̄. Quia igit̄ bec expoſitio extorta videt̄ dicēdum eſt ꝙ per corpus ingenerabile nō intelligit corpus celeſte: ſed corpora quorūdam animaliū aereorū que ponebant platonici: nominantes ea demones: quos quidē Apuleius platonicus ſic diffinit. Demones ſunt animalia corpore aerea: mente rationalia: animo paſſiua: tempore eterna. Et de huiꝰ animaliū corporibus vult Pbus oſtendere ꝙ nō eſt poſſibile ꝙ babeant intellectū ſine ſenſu: ſicut platonici poſuerūt: vt interrogatiue legatur qḋ dicitur: (Quare. n. nō bēbit). ſ. huiꝰ corp⁹ ſenſum: q̄ſi dicat. Nō eſt buius rōnē aſſignare. Si. n. nō bꝫ: aut boc eſt ꝓpter bonū aīe: aut ꝓpter bonū corporis. Sed neutrū boꝝ: qz ſine ſenſu: neq; anima eius intelligit melius: neq; corp⁹

magis conſeruabit. Et ex hoc ſtatim directe ſequit̃ concluſio quã inducit ꝙ nullũ corpus mobile habẽs aiam careat ſenſu. Apparet aũt hanc eẽ intẽtionẽ Ariſto. ex h ꝙ imediate ſubiungit: ꝙ impoſſibile eſt aliqḋ corp⁹ ſimplex eſſe corpus animalis. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Atqui ſi ſenſuꝫ hẽt: neceſſe eſt ip̃m vel ſimplex corpus vel mixtũ eẽ. Sed fieri nõ põt vt ſit ſimplex: nõ eni habebit tactũ. At hunc ſenſuꝫ ineſſe neceſſe eſt.

ℭ At ꝟo ſi hẽt ſenſuꝫ: neceſſe eſt corp⁹ eſſe: aut ſimplex: aut mixtũ. Impoſ̃e aũt eſt eẽ ſimplex. Tactũ.n. nõ hẽret. Eſt aũt neceſſe hũc hẽre.

ℭ Oſtẽdit ꝙ ſenſus ſit ſimplr̃ neceſſarius oĩ aiali. Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit ꝓpoſitũ. Scḋo inducit quãdã ꝯñẽ ex dictis. ibi. (Manifeſtũ igit̃ qm̃ neceſſe.) Circa p̃m̃ duo facit. Primo ꝓponit qḋ intẽdit. Scḋo ꝓbat ꝓpoſitum. ibi (Hoc aũt ex his.) Proponit aũt duo: quoꝶ p̃m̃ eſt ꝙ ſi aliqḋ corp⁹ hꝫ ſenſum: neceſſe eſt ꝙ vel ſit ſimplex vel mixtũ. Et ipoſ̃e eſt ꝙ ſit ſimplex: q2 ſi eẽt corp⁹ ſimplex nõ hẽt tactũ: quẽ qdẽ ſenſum neceſſe eſt oẽ aial hẽre: nõ ſolũ aialia ꝓceſſiua: ſed ẽt aialia imobilia: ſicut oſtẽdit ſupra. ℭ Deinde cum dicit.

2°.de.a.27. ℭ Qḋ qdẽ ex hiſce ꝑſpicuũ euadere põt. Nã cũ aial oẽ corp⁹ ſit aiatũ: corpuſq; oẽ tãgibile ſit: tãgibile aũt ſit id qḋ eſt ſẽſibile tactu: neceſſe eſt ⁊ aialis corpus vim hẽat ſentiẽdi tãgẽdo ſi debeat ip̃m aial cõſeruari. Ceteri nanq; ſenſus per alia quedã externa ſentiũt. Odorat⁹ inq̃ꝫ viſus ac audit⁹. Tãgẽs aũt niſi ſenſum hẽat: nõ poterit alia qdẽ fugẽ: alia aũt capere. Qḋ ſi ita ſit fieri nõ põt: vt ip̃m aial ꝯſeruet̃.

T.c.63. ℭ Hoc aũt ex his manifeſtũ. Quoniã enim aial corp⁹ animatũ eſt: corpus aũt omne tangibile: tãgibile aũt qḋ ſenſibile tactu: neceſſe ⁊ aialis corpus tactiuum eſſe: ſi debet ſaluari aial. Aliĵ eni ſenſus per altera ſentiũt. vt olfatus: viſus: auditus. Tactiuũ aũt niſi habeat ſenſum: non hec poterit. quidem fugere: illa autẽ accipere. Si ꝟo hec: impoſſibile eſt ſaluari animal.

ℭ Probat ꝓpoſitũ. Et p̃° ꝙ ſenſus tact⁹ ſit in oĩb⁹ aialibus. 2° ꝙ corp⁹ aialis nõ poſſit eẽ corp⁹ ſimplex. ibi (Or aũt poſ̃e.) Circa primum duo facit. Primo oſtẽdit ꝙ neceſſe eſt ineẽ oĩb⁹ aialib⁹ ſenſum tact⁹. 2° ꝙ aliĵ ſenſus a ſenſu tact⁹ nõ inſunt oĩb⁹. ibi (Aliĵ aũt ꝓpter bonũ ⁊c̃.) Circa p̃m̃ duo facit. Primo oſtẽdit ꝙ neceſſe eſt tactũ ineſſe oĩb⁹ aialib⁹. Scḋo oñdit idẽ de guſtu. ibi (Propter qḋ ⁊ guſtus.) Dicit g̃ p̃° ꝙ h.ſ. ꝙ neceſſe ſit tactũ ineſſe oĩb⁹ aialib⁹: neceſſe eſt ex his que nũc dicent̃. Aial.n. eſt corp⁹ aiatũ. Omne aũt corp⁹.ſ. gñabile ⁊ corruptibile eſt tãgibile: ⁊ dico tangibile qḋ eſt ſenſibile tactu. Corpora aũt celeſtia que ſunt ingñabilia ⁊ icorruptibilia nõ ſũt tãgibilia. Nõ.n. ſũt de nã elẽtoꝶ vt poſſint hẽe q̃litates elẽtares que ſunt q̃litates tangibiles. Sed oĩa corpora corruptibilia neceſſe eſt hẽre q̃litates tãgibiles: cũ ſint vel elẽta ſimplicia vel ex elẽtis cõpoſita. Et ex h ꝯcludit ꝙ neceſſe eſt corp⁹ aialis hẽre ſenſum tact⁹ ſi debeat ſaluari corp⁹ aialis: q2 cũ corp⁹ aialis ſit tãgibile.i. hñs tãgibiles q̃litates: ⁊ ſimilr̃ corpora que ip̃m tãgũt: imutari põt corp⁹ aialis ab his que ip̃m tãgũt nãli imutatione vſq; ad ſuã corruptionẽ. Aliter aũt eſt de aliĵs ſẽſib⁹ que ſentiũt per alia media ⁊ nõ tãgẽdo: ſicut olfat⁹ viſus ⁊ audit⁹. Unñ illa ſenſibilia cũ ſint remota nõ tãgũt corpus aialis: nec poſ̃t alterare ip̃m ad corruptionẽ: ſicut tãgibilia. Et iõ niſi aial hẽt ſenſuꝫ tact⁹ per quẽ diſcerneret ꝯueniẽtia a corruptiuis: non poſſet hec fugẽ ⁊ illa accipere: ⁊ ita nõ poſſet ſaluari aial. Neceſſariũ eſt igit̃ ad ſalutẽ aialis ꝙ hẽat ſenſum tact⁹. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quapropter ⁊ ipſe guſtus q̃ſi tact⁹ eſt qdã. Eſt.n. alimẽti ſenſus. At alimentũ: corp⁹ eſt qḋ tactu ꝑcipit̃. Sonus aũt ⁊ color ⁊ odor nõ nutriũt: nec accretionẽ decretionẽue faciũt. Quare neceſſe eſt ipſum guſtũ tactũ quẽdã eſſe: q2 rei tangibilis ac nutritiue eſt ſenſus. Hi igit̃ ſenſus neceſſarĳ ſunt aiali: atq; perſpicuũ eſt fieri nõ poſſe vt ſit aial abſq; tactu.

ℭ Propter qḋ ⁊ guſtus eſt ſicut tact⁹ quidaꝫ: alimentũ aũt corp⁹ tãgi poſſibile. Sonus autẽ ⁊ color ⁊ odor nõ alũt: neq; faciunt augmentum: neq; decremẽtũ. Quare ⁊ guſtũ neceſſe eſt tactũ eẽ quẽdã: q2 tãgibilis ⁊ vegetatiui ſenſus eſt. Hi qdẽ igit̃ neceſſarĳ ſunt aiali. Quo ⁊ manifeſtũ ꝙ nõ poſ̃e ſine tactu aial eſſe. T.c.64

ℭ Oſtẽdit idẽ de guſtu.ſ. ꝙ guſtus eſt ſicut tact⁹ qdã. Eſt eni guſtus alimẽti quo.ſ. diſcernit̃ alimẽtũ vtrũ ſit ꝯueniẽs vel nõ. Alimẽtũ aũt eſt qḋdã corpus tãgibile. Nutrit eni ex h ꝙ eſt calidũ humidũ frigidũ ⁊ ſiccũ. Ex eiſdẽ eni nutrimur ex qb⁹ ſum⁹. Sed ſonus ⁊ color ⁊ odor nihil faciũt ad alimẽtũ: neq; ad augmentũ vel ad decremẽtũ. Sapor aũt ꝯfert ad alimẽtũ inq̃ntũ eſt ſequela cõplexiõis. Sic igit̃ pꝫ ꝙ guſt⁹ eſt qdã tact⁹: q2 eſt ſenſus alicui⁹ tãgibilis ⁊ vegetatiui.i. nutritiui.ſ. alimenti. Et ſic pꝫ ꝙ hi ſenſus nec̃ĳ ſũt aiali. Ex quo ẽt manifeſtũ eſt ꝙ aial nõ põt eſſe ſine tactu. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ At ceteri ſenſus boni ſunt gr̃a ⁊ deſinito iã generi nõ cuiuſuis aialiũ ſine vllo diſcrimie: ſꝫ cuidã vt gradiẽti neceſſe eſt inſint. Nã ſi ꝯſeruari debeat: nõ ſolũ tãgẽdo: ſꝫ eminus ẽt ſentire ip̃m opꝫ. Qḋ qdẽ erit ſi per extremũ ſentire mediũ poſſit h pacto vt a ſẽſibili qdẽ mediũ: ab h aũt ip̃m patiat̃ ac moueat̃.

ℭ Aliĵ aũt ꝓpter bonũ: ⁊ generi aialiũ iã nõ cuiuſcũq;: ſed quibuſdaꝫ vt ꝓceſſiuo neceſſe ineſſe. Si eni debet ſaluari: nõ ſolum oportet tactum ſentire: ſed ⁊ de longe. Hoc autem erit ſi per mediũ ſenſitiuum fuerit: eo ꝙ illud quidẽ a ſenſibili patiat̃ ⁊ moueat̃: ip̃m aũt ab illo. T.c.65.

ℭ Oſtẽdit ꝙ aliĵ ſenſus nõ inſunt oĩb⁹ aialib⁹: ſed qbuſdã. Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit ꝓpoſitũ. Scḋo manifeſtat qḋdã qḋ dixerat. ibi (Sicut.n. mouẽs.) Dicit g̃ p̃° ꝙ aliĵ ſenſus.ſ. viſus auditus ⁊ olfatus cõueniũt aiali nõ ꝓpter neceſſitatẽ: ſꝫ ꝓpter bñ eẽ. Sꝫ nec̃iuꝫ eſt eos ineẽ nõ cuilibet generi aialiũ: ſꝫ qbuſdã.ſ. que mouent̃ motu ꝓceſſiuo: q2 ſi dꝫ hõ aial ſaluari: nõ ſoluꝫ dꝫ ſentire id qḋ tãgit: ſed dꝫ ſentire id qḋ eſt a longe: q2 ad aliqḋ remotũ mouet̃. Hoc aũt.ſ. ꝙ ſentiat aliqḋ a longe erit ſi habeat ſenſus qui ſentiant per medium: eo ꝙ medium patitur ⁊ mouetur a ſenſibili: ſenſus autem a medio. ℭ Et hoc oſtendit ꝯſequẽter cum dicit.

ℭ Nã vt in motu ad locũ accõmodato fieri ſolet: cũ ꝑmulta efficit̃. Primũ nãq; mouẽs pellit ſenſuꝫ pellẽdoq; facit vt illud pellat id qḋ deinceps poſt illḋ eſt collocatũ: ſitq; h pacto mot⁹ per mediũ. Atq; pri

mũ qdẽ pellit ⁊ nõ pellit̃. Ultimũ aũt pellit̃ nõ pellit. Mediũ võ pellit̃ atq̃ pellit. Et iterdũ plura ſũt media: iterdũ pauciora. Sic ⁊ in alteratiõe fieri ſolet h̃ excepto dũtaxat id inq̃ qđ alterat eodẽ in loco manere. Ueluti ſi q̃ſpiã in cerã tinxerit: vſq̃ ad id mota eſt viq̃ quo tinxerit. Lapis aũt nõ mouetur. At aq̃ ad diſtãtiã lõgã. Aer aũt ad lõgiorẽ mouet̃ atq̃ agit ⁊ patit̃: ſi maneat ſitq̃ vnus ⁊ nõ diuiſus. Quapropter ⁊ de reflexione meli⁹ eſt aerẽ a figura colorẽq̃ pati: quouſq̃ ſit vn⁹. Eſt aũt vnus in ipſo leni: q̃ egrediẽtẽ viſionẽ frãgi atq̃ reflecti cẽſere. Quocirca rurſus hic mouet viſuʒ ꝑinde atq̃ ſignũ qđ in cerã iprimit̃ trãſmitteret̃ vſq̃ ad finẽ.

¶ Sicut. n. mouẽs ſm locũ vſq̃ʒ alicui ꝑmutare facit: ⁊ depellens alterũ facit vt pellat̃: ⁊ eſt per mediũ mot⁹. Et primũ qdẽ mouens depellit ⁊ nõ depellit̃: vltimũ aũt ſolum depellit̃ nõ pellẽs: mediũ aũt vtraq̃ʒ: mlta aũt media. Sic ⁊ in alteratiõe: p̃ter q̃ vnũ manẽs in eodẽ loco alterat. Ut ſi in cerã tixerit aliq̃s vſq̃ʒ ad id mota eſt vſquequo tixit. Lapis aũt nihil. Sed aq̃ vſquequo ꝑcul. Aer aũt ad plimũ mouet̃: ⁊ facit ⁊ patit̃ ſi maneat ⁊ vn⁹ ſit. Unde ⁊ de repcuſſione eſt melius q̃ viſum egrediẽtẽ repercuti: aerẽ pati a figura ⁊ colore vſquequo qdẽ ſit vnus. In leni aũt eſt vnus: ꝓpter qđ hic iterũ viſum mouebit: ſicut vtiq̃ʒ ſi in cera ſigilluʒ ingrederetur vſq̃ʒ ad finem.

¶ Oñdit per ſimile in motu locali. Videm⁹. n. q̃ mouẽs ſm locũ facit ꝑmutationẽ vſq̃ ad aliquẽ determinatuʒ locũ: q2 qđ p̃° depellit facit vt illud depulſuʒ iterũ depellat aliud: ⁊ ſic p̃ᵐ depellẽs mouet 3ᵐ per mediũ: ⁊ p̃ᵐ qdẽ mouẽs depellit: ſed nõ depellit̃. Ultimũ aũt vbi terminat̃ mot⁹ depellit̃: ſed nõ depellit. Mediũ aũt hʒ vtrũq̃. ſ. qđ depellit ⁊ depellit̃: ⁊ ↄtingit multa media eẽ talia. Et ſicut h̃ eſt in motu locali: ita ↄtigit in alteratiõe: q̃ ſit ibi p̃ᵐ mouens ⁊ vltimũ motũ: ⁊ mediũ qđ ſit mouẽs ⁊ motũ. Sed in h̃ tñ differt q̃ p̃ᵐ alterãs manet ſm locũ dũ alterat: qđ nõ ↄtigit dici de pellẽte. Et ponit exẽplũ: ſicut ſi aliq̃s tãgat cerã liq̃factã: vſq̃ ad illum terminũ mota eſt quouſq̃ʒ per actionẽ caloris actio tãgentis ꝑtigit. Sʒ lapis q2 durus eſt: nõ eſt ſuſceptiuus talis ĩpreſſionis. In aq̃ aũt talis actio magis ꝓcẽdit̃ ꝑcul q̃ in cera. Sed adhuc aer qui eſt paſſibilior in maxime remotũ mouet̃: ⁊ facit ⁊ patit̃ vt mediũ exiſtẽs: dũmodo maneat ⁊ ſit vnus vt. ſ. nõ interrũpat̃ per aliqđ obſtaculũ iterpoſitũ. Et iõ circa repercuſſionẽ ſenſus melius eſt dicere q̃ aer patiat̃ a figura ⁊ colore quouſq̃ʒ ꝑmanet vnus ↄtinu⁹: qđ ↄtingit qñ eſt lenis ⁊ nõ iterrupt⁹: q̃ q̃ radij egrediẽtes a viſu repcutiãt̃ a viſibili. vt Platonici poſuerũt. Et iõ aer ſic motus a figura ⁊ colore mouebit viſuʒ: iq̃ãtũ viſibile ĩmutat totũ aerem vſq̃ʒ ad viſuʒ. Et eſſet ſimile de cera ⁊ ſigillo ſi figura ſigilli ĩprimeret̃ in cerã vſq̃ʒ ad vltimũ terminũ eius: ſicut viſibile imprimit ſpeciem ſuam in aerem vſq̃ʒ ad viſum.

¶ At q̃ ꝑſpicuũ eſt fieri nõ poſſe corp⁹ aĩalis ſit ſimplex: igneũ inq̃ aut aqueũ aut aereũ. Nã nullus ali⁹ ſenſus abſq̃ tactu hẽri põt. Corpus. n. aĩalis oĩs vt dcm̃ eſt: vim hẽt ſentiẽdi tãgẽdo. Cetera aũt elnta p̃ter terrã iſtrumẽta ſẽſus fieri pñt: atq̃ʒ oẽ tale per aliud ſentiẽdo ſenſuʒ nimirũ efficit ⁊ per media. At tact⁹ in tãgẽdo ſenſibilia ſua cõſiſtit. Quapropter ⁊ h̃ noĩe nũcupat̃: atq̃ʒ tametſi cetera quoq̃ʒ ſenſuʒ inſtrumẽta tactu ſentiũt: tñ per aliud mediũ ſentiunt. At ipſe tact⁹ per ſeipm̃ ſolus ſentire videt̃. Quibus efficit̃ vt nullũ taliũ elntoꝝ corpus ſit aĩalis. At võ neq̃ʒ terrũ eſſe põt. Tactus. n. veluti mediocritas eſt oĩum tãgibiliũ ⁊ iſtrumẽtũ ipſi⁹ nõ mõ terre differẽtias eſt ſuſceptiuũ. Sed ẽt calidi frigidiq̃ʒ ceterorũq̃ʒ oĩum tãgibiliũ. Et iõ neq̃ʒ oſſib⁹ neq̃ʒ pilis neq̃ʒ talib⁹ ꝑtib⁹ vllis oĩno ſentim⁹: q2 terrea ſunt. Hinc ⁊ plante oĩum ſenſuũ ſunt (vt pʒ) expertes: q2 ⁊ ipſe terree ſũt. At abſq̃ʒ tactu fieri nõ põt vt alius q̃ſq̃ ſit ſenſus. Huius aũt inſtrumentũ ſenſus neq̃ʒ terra eſt neq̃ʒ ceteroꝝ vllius elementoꝝ.

¶ Qđ aũt ĩpoſſe ſit ſimplex eẽ aĩalis corp⁹ manifeſtũ eſt: dico aũt puta igneũ aut aereuʒ. Sine qdẽ. n. tactu: neq̃ʒ vnũ ↄtigit aĩaliũ ſenſuʒ hẽe. Corp⁹. n. tactiuũ aĩatuʒ oẽ: ſicut dcm̃ eſt. Alia aũt p̃ter terrã: ſenſitiua qdẽ vtiq̃ʒ ſiẽt: oĩa autẽ eo q̃ per alterũ ſentire faciũt ſenſuʒ ⁊ per mediũ. Tactus aũt eſt in tãgẽdo ipſa: ꝓpter qđ ⁊ hẽt hoc nomen. Et tñ alij ſenſus tactu ſentiunt ſed per altera. Hic aũt videt̃ ſolus per ſeipſuʒ. Quare huiuſmodi elementoꝝ nullũ vtiq̃ʒ erit corp⁹ aĩalis. Neq̃ʒ itaq̃ʒ terrenũ. Oĩum. n. tangibiliũ tactus eſt ſicut medietas ⁊ ſuſceptiuus ſenſus: nõ ſolum queciq̃ʒ differẽtie terre ſunt: ſed calidi ⁊ frigidi: ⁊ aliorũ oĩum tãgi poſſibilium. Et propter hoc oſſibus ⁊ capillis ⁊ huiuſmodi partibus nõ ſentimus: q2 terree ſunt. Et plante ẽt ob hoc: neq̃ʒ vnũʒ hñt ſenſum: q2 terree ſunt: ſine aũt tactu: neq̃ʒ vnũʒ poſſibile eſt aliũ eẽ. Hic aũt ſenſus nõ eſt: neq̃ʒ terre: neq̃ʒ alius elementorum nullius. T.c.66.

Lec. XVIII.

Poſtq̃ Phus oſtẽdit q̃ tact⁹ de neceſſitate ĩeſt oĩb⁹ aĩalib⁹ hic ĩtẽdit oñdere q̃ ĩpoſſe ſit corp⁹ aĩalis eẽ ſimplex: puta q̃ ſit igneũ vel aereũ: ſicut platonici poſuerũt quedã aĩalia eẽ aerea. Hoc aũt ꝓbat: q2 nullũ aliũ ſenſuʒ cõtingit eẽ ſine tactu: opʒ enĩ oẽ aĩal habere tactũ vt oſtẽſum eſt: ⁊ per ↄñs opʒ q̃ oẽ corp⁹ aĩatũ. ſ. aĩa ſenſibili ſit tale vt per ipm̃ poſſit fieri ſenſus tact⁹. Oĩa aũt elnta p̃ter terrã pñt eẽ organa vel media alioꝝ ſenſuũ. ſ. aer ⁊ aq̃: eo q̃ aer ⁊ aq̃ faciũt ſentire per alterũ. i. per mediũ. Sed tact⁹ nõ fit per mediũ: ſʒ in tãgẽdo ipſa ſenſibilia: ⁊ iõ ſic noĩat̃: q̃uis ⁊ alij ſenſus ſẽtiãt quodãmõ in tãgẽdo: nõ qdẽ imediate: ſʒ per mediũ. Nã ſenſibile tãgit ſenſum per mediũ: ſicẽ ⁊ per mediũ imutat ipm̃. Solus aũt ſenſus tact⁹ ĩ tãgẽdo ſenſibile ſentit per ſeipm̃: ⁊ nõ per aliqđ mediũ. Ex q̃ mãifeſtũ eſt q̃ corp⁹ aĩalis debet eẽ tale vt per ipʒ poſſit fieri tact⁹: nõ aũt vt ꝑ ipʒ poſſit fieri viſus ⁊ audit⁹: q2 hi ſenſus fiũt ꝑ mediũ extrĩſecũ. Et q2 corp⁹ aĩalis opʒ eẽ tale vt ꝑ ipm̃ fiat ſenſus tact⁹: ĩpoſſe eſt q̃ vllũ elntoꝝ ſit corp⁹ aĩalis: neq̃ terra ꝑ quã 2°.t.c.17.

nõ ſűt alij ſenſus:neqȝ alia elīta per que fiűt alij ſēſus. Cui⁹ rõ eſt:q2 illud per qd̃ fit tact⁹ opȝ eē mediű iter q̃litates tãgibiles ad h̃ ꝙ ſit ſuſceptiuű eaꝝ:vtpote in potētia extīs ad eas:vt ſupra oñſuȝ ē. Et h̃ eſt verű nõ ſolű reſpectu q̃litatű terre:ſed ēt oīum tãgibiliű q̃litatű. In corporib⁹ aűt ſimplicib⁹ nõ iuenit̃ mediű iter q̃litates tãgibiles:ſȝ inueniunt̃ ipſe q̃litates ſm̃ extremitatē ꝯrietatis. Et ide manifeſtű eſt ꝙ per nullű corp⁹ ſimplex:nec ꝑ aliqd̃ corpib⁹ ſimplicib⁹ vicinű põt fieri ſenſus tact⁹. Et iõ oſſib⁹ ꝛ capillis ꝛ talib⁹ ꝑtib⁹ nõ ſentim⁹:q2 ſupabűdat in eis qd̃ terre eſt:ꝛ nõ reducunt̃ ad mediű ꝙut tact⁹ regrit. Propter iſtã ēt rõnē plãte nullű hñt ſenſum: q2 habēt multű de terreſtri:ꝛ ſine tactu nõ eſt poſ̄e eſſe aliquē aliű ſenſuȝ:nec tactű fieri poſſibile per aliqd̃ ſimplex elementű. Sic g̃ manifeſtű eſt ꝙ nullű corpus ſimplex põt eſſe aīata aīa ſenſibili. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Hec cű ita ſint:pȝ aīalia neceīo mori:cű h̃ ſolo ſenſu tact⁹ ꝑuant̃. Neqȝ.n.fieri põt vt hűc ſēſuȝ nõ aīal hēat. Neqȝ ſi aīal ē:aliű ſenſuȝ ꝑter hűc hře neceē ē. Et ꝓpterea fit vt cetera qdē ſenſibilia nõ corrűpãt ſuis exuꝑationib⁹ aīal:color inqȝ ſon⁹ ꝛ odor:ſȝ ipſa tm̃ ſenſuű iſtrumēta. Niſi ꝑ accñs vt ſi ſimul cű ſono pulſio actuſqȝ fiat:ꝛ ſi a reb⁹ q̃ vident̃:atqȝ ab olētib⁹ alia moueant̃ que tactu corrűpűt. Sapor ēt h̃ ſane corrűpit q̃ ſil̄ accidit ipm̃ tãgibile eē. Exuꝑationes aűt tãgibiliű vt calidoꝝ frigidoꝝ ꝛ hui⁹ ipm̃ iterficiűt atqȝ iterminant aīal. Exuꝑatio.n.ſenſibilis cuiuſuis ſenſus deſtruit inſtrumentű atqȝ deuaſtat. Quare ꝛ tãgibile exuperãs:ipm̃ deſtruit tactű. At h̃ ſēſu defiuitű eſt aīal. Sine nãqȝ tactu fieri nõ poſſe vt ſit aīal demõſtrauim⁹. Quãobrē exuperatiões eoꝝ que tactu ꝑcipiunt̃:nõ ſolű inſtrumētuȝ ipſius: verű etiã aīal ipſum interiműt atqȝ corrumpunt:q2 neceſſe eſt animal hunc ſolű habere.

❡ Manifeſtű igit̃ qm̄ neceē h̃ ſolo priuata ſenſu aīalia mori. Neqȝ.n.hunc poſ̄e eſt hēre nõ aīal exñs;neqȝ cű ſit aīal:aliű neceē eſt hře ꝑter hűc.

T.c.67. ❡ Et ꝑꝑ h̃ qdē alia ſenſibilia excellētijs nõ corrűpűt aīal:vt color ꝛ odor ꝛ ſonus:ſȝ ſolű ſenſus:niſi ſm̃ accidēs:puta ſi ſimul cű ſono depulſio fiat ꝛ ictus:ꝛ a viſis ꝛ odore alia mouētur que tactu corrűpűt:ꝛ humor aűt ſm̃ ꝙ accidit ſimul tactiuű eē ſic corrűpit. Tãgibiliű aűt excellētia vt calidoꝝ ꝛ frigidoꝝ ꝛ duroꝝ corrűpit aīal. Omis qdē.n.ſenſibilis ſuꝑfluitas corrűpit ſenſum. Quare ꝛ qd̃ tangi põt tactű. Hoc autē

T.c.68. tactu determinatű eſt viuere. ❡ Sine eni tactu monſtratű eſt ꝙ ipoſſibile eſt aīal eē. Unde tãgibiliű excellentia nõ ſolű corrumpűt ſenſum: ſed animal:q2 neceſſe ſolum habere hunc.

❡ Cõcludit ex ꝑdictis habitudinē ſenſuű ad aīalia. Et p̄⁹ quãtű ad tactű. Scd̃o quãtuȝ ad alios ſenſus. ibi (Alios aűt ſenſus.) Dicit g̃ p̄⁹ ꝙ cű neceē ſit oē aīal hře tactű:vt oſtēſum eſt:manifeſtű eſt ꝙ ſolű per ꝑuationē hui⁹ ſenſus.ſ.tact⁹ neceē eſt aīalia mori. Hic.n.ſenſus ꝯuertit̃ cű aīali:nec aliqd̃ põt ipm̃ hře niſi ſit aīal:nec aliqd̃ põt eē aīal niſi hēat hűc ſenſuȝ. Et ide vlteri⁹ ꝯcludit:ꝙ ſenſibilia alioꝝ ſenſuű ſi ſint excellētia:corrűpűt qdē ſingulos ſenſus:puta nimis fulgida corrűpűt viſum:ꝛ fortes ſoni corrűpűt auditű:q2 tñ corruptis his ſenſib⁹ põt aīal remanere:hoꝝ excellētie nõ corrűpűt aīal:niſi per accñs: iquãtű.ſ.accidit aīal pati ſimul ab aliqb⁹ tãgibilib⁹ corrűpentib⁹:puta ſi ſimul cű ſono fiat depulſio ꝛ ictus:vt accidit in tonitruo:ex quo iterdű aīalia moriunt̃. Et ſimilr ab his que vident̃ aliq̃ moriunt̃:nõ iquãtű ſűt viſa:ſȝ iquãtű aerē ificiűt:vt dī de qbuſdã venenoſis. Et ſimiliter itelligēdű eſt de odoribus:ſm̃ ꝙ cű malis odoribus iterdű adiungit̃ corruptio aeris. Et ita ēt de ſapore eſt ꝙ põt corrűpere aīal nõ iquãtű ſapor eſt:ſȝ iquãtű ſapori adiűgit̃ aliq̃ q̃litas tãgibilis:puta ꝙ talis ſapor ꝯſequit̃ calorē excedētē vel frigus. Sed excellētie q̃litatű tãgibiliű corrűpűt aīal per ſe ꝛ nõ per accñs:q2 oīs excellētia ſenſibilis corrűpit ſēſuȝ. Uñ ꝛ qd̃ tãgi põt.i.tãgibile ſi fuerit excellēs corrűpit tactű. Scd̃m aűt hűc ſenſuȝ determinat̃ vita aīalis:tandiu.n.durat aīal q̃diu durat ſenſus tact⁹ in eo. Oſtēſum eſt.n.ꝙ ipoſ̄e eſt eē aīal ſine tactu. vñ manifeſtű eſt ꝙ excellētie tãgibiliű:nõ ſolum corrűpűt ſenſuȝ tact⁹:ſȝ ēt corrűpűt aīal iquãtű hunc ſolű ſenſum neceſſe eſt ineſſe aīali. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Ceteros aűt ſenſus aīal hēt:nõ vt ſit:ſed vt bñ ſit vt antea dixim⁹. Viſuȝ.n.hēt vt videat. Qm̄ ꝛ in aere ꝛ in aq̃ ꝛ oīno in ꝑſpicuo degit. Guſtuȝ aűt ob id qd̃ voluptate afficit̃ aut dolore:vt in alimēto ea ſētiat ꝛ cupiat ac moueat̃. Et auditű vt aliqd̃ ſignificetur. Liguã ꝑterea:vt ipȝ aliqd̃ alij ꝑ ipãȝ ſignificet.

❡ Alios aűt ſenſus hēt aīal:ſicut dcm̃ eſt nõ ꝓpter eſſe:ſed ꝓpter bene:vt viſum:q2 in aere ꝛ aqua vt videat:oīno aűt qm̄ in diaphano. Guſtű aűt hȝ ꝓpter delectabile ꝛ triſte:vt ſentiat qd̃ in alimento ꝛ cõcupiſcat ꝛ moueat̃. Auditum aűt vt ſignificet̃ aliquid ipſi. Linguã aűt habet quatenus ſignificet aliquid alteri.

Finis Textus tertij libri de Aīa Ariſt.

❡ Oñdit q̃liter ſe hēant alij ſēſus ad aīal:ꝛ dicit ꝙ alios ſenſus hȝ aīal:nõ ꝑꝑ neceītatē ſui eſſe:q2 ſine eis põt eē ꝛ viuere:ſȝ ꝑꝑ bñ eē:ſicut viſuȝ hȝ:q2 viuit in aere ꝛ in aq̃ vt videat per aerē ꝛ aquã:ea que ꝑcul ſűt. Et nõ ſolű ꝑ aerē ꝛ aquã:ſȝ ēt per qd̃cűqȝ diaphanű:q2 ēt ꝑ corpa celeſtia videm⁹. Guſtű aűt hȝ aīal ꝑꝑ delectationē ꝛ triſtitiã que ē i cibo:vt ſētiat delectationē i alimēto:ꝛ ſic ꝯcupiſcat ipȝ:ꝛ moueat̃ ad querēdű ipm̃. ❡ Sȝ notãdű eſt ꝙ ſupra poſuit guſtű neceīuȝ aīalib⁹ iquãtű eſt tact⁹ qdã alimēti:hic aűt nűerat ipm̃ iter ſēſus nõ neceīos:iquãtű eſt diſcretiu⁹ ſaporꝝ q faciűt alimētű delectabile vel triſte vt accipiat̃ facili⁹ vel refutet̃. Et qd̃ dī de guſtu.itelligendű eſt de odoratu:q2 per odoratű attrahunt̃ aīalia ad alimētű a remotis:ſȝ ēt in hoībus ſit alia ſpēs ꝛ alia vtilitas odorat⁹:vt in libro de ſenſu ꝛ ſenſato dī. Audit⁹ aűt eſt in aīali ad h̃ qd̃ ei aliqd̃ ſignificet̃. Eſt.n.neceīuȝ ꝙ ꝯceptiões vni⁹ aīalis alteri ſignificent̃ ſȝ ꝙ vnű aīal iuuat̃ ex altero:vt pȝ maxīe in gregabilib⁹ aīalib⁹:in qbus geniti educant̃ a gñantibus. Et iõ opȝ ēt ꝙ aīal hēat linguã per quã ſonãdo ſignificet ſuas affectiones alteri.

❡ Et hec dicta de anima ad preſens ſufficiant.

❡ Expliciűt diui Thome Aquinatis almi ordinis ꝑdicatoꝝ:in tres libros de aīa Ariſtotelis ꝑclariſſima commētaria ſűma cura ꝛ diligentia emēdata per.v.p.frem Bartholomeű ſpineű ſeu de ſpina piſanű ordinis ꝑdicatoꝝ. Uite regularis.

❡ Incipit

¶ Incipit breuis Recollecta ſuꝑ tres libros de Aīa Ariſtotelis excellentiſſimi viri fratris Dñici de Flandria diui ordinis Predicatoꝝ. omniū ſcientiarū: preſertim ſacre theologie acutiſſimi profeſſoris.

¶ In hoc prohemio comprehenduntur due lectiones libri primi ⁊ cōmenti ſancti Thome.

BOnoꝝ ho norabilium.) Iſte liber diuidit̄ in ꝓhemiū ⁊ tractatū. Tractat̄ ibi (Principiū aūt q̄nis.) Prohemiū diuidit̄ in tres ꝑtes. Nā p̄ reddit auditorē docilē. Scḋo beniuolū. Tertio attētū: docilē reddit ꝓmittēdo ordinē ⁊ diſtinctionez tractat⁹: beniuolū oſtēdēdo vtilitatē ſcie: attētū oñdēdo difficultatē. ¶ Pro q̄ notādū eſt ꝙ ſex ꝯnes ſunt in h ꝓhemio: q̄rū p̄ma eſt: ꝙ iſta ſcia eſt melior ⁊ honorabilior ceteris partib⁹ phie nālis. Que ꝓbat̄ vnica rōne ſic. Illa ſcia dī eē nobilior: q2 vel eſt de nobiliorib⁹: vel q2 eſt de certiorib⁹ ceteris ꝑtib⁹ phie nālis. g̊ ⁊c̄. Maior ꝓbat̄. p̄⁹ ꝙ eſt de nobiliorib⁹: q2 iſta ſcia ꝯſiderat de aīa rōnali que eſt nobilior ceteris formis nālib⁹. Scḋo ꝙ eſt de certiorib⁹: q2 q̄libet experit̄ hr̄e in ſe aīam. g̊ ⁊c̄. ¶ Ex hac ꝯne inferunt̄ q̄tuor correlaria: quoꝝ p̄m eſt (vt ifert ph̄us in textu:) videlꝫ ꝙ rōnabilr̄ ſcia de aīa eſt p̄or. Cui⁹ rō eſt: q2 nobiliora ſunt p̄ora: ſꝫ per ꝯnē p̄cedētē ſcia iſta eſt nobilior ceteris ꝑtib⁹ phie nālis. g̊ ⁊c̄. ¶ Elicit̄ 2° ꝙ aliq̄ ſcia dī eē nobilior alia ꝓpter duo: videlꝫ ꝑꝑ nobilitatez ſubiecti: ſiue rei ꝯſiderate: ⁊ ꝑꝑ certitudinē ꝯſideratoꝝ. ¶ Elicit̄ 3° ꝙ oīs ſcia eſt de numero bonoꝝ: cui⁹ rō eſt: q2 bonū ⁊ ꝑfectū idē ſūt: ſed ſcia quelibet eſt ꝑfectio aīe rōnalis. g̊ quelibet ſcia eſt de numero bonoꝝ. ¶ Elicit̄ 4° ꝙ oīs ſcia ſpeculatiua eſt de numero bonoꝝ honorabiliū: cui⁹ rō eſt: q2 bonū honeſtū eſt id q̄d appetit̄ ꝑꝑ ſe: ⁊ nō ꝑꝑ aliq̄d: ſꝫ quelibet ſcia ſpeculatiua appetit̄ ꝑꝑ ſe: vt pꝫ in ꝓhemio metaph̄. g̊ quelibet ſcia ſpeculatiua eſt de numero bonoꝝ honorabiliū. Ex quo ſequit̄ ꝙ nulla ſcia practica eſt de numero bonoꝝ honorabiliū: cū nō acquirat̄ ꝑꝑ ſe tm̄: ſed tm̄ bene eſt de numero bonoꝝ laudabiliū. ¶ Pro cuius ampliori declaratiōe notādū eſt ꝙ bonū vtile ⁊ bonū laudabile ⁊ honeſtū: ſic iter ſe differūt: q2 bonū vtile dī q̄d querit̄ ꝑꝑ aliud tm̄: honuz vo honeſtū eſt id q̄d querit̄ ꝑꝑ ſe: ſꝫ bonū laudabile eſt id q̄d querit̄ ꝑꝑ ſe ⁊ ꝑꝑ aliud. ¶ Cōtra p̄dictā ꝯnē p̄mo arguit̄ ſic ꝯtra ſuppoſitū. De eo q̄d nō eſt: nō eſt ſcia: ſꝫ aīa nō eſt: ſed magis eſt id quo aliq̄d eſt. g̊ de aīa nō eſt ſcia. ¶ P̄. Oīs ſcia ſequit̄ ſuū obm̄: ſicut effect⁹ ſuā cām: ſed aīa p̄cedit ſciam. g̊ de aīa nō p̄ōt eē ſcia tanq̄ꝫ de ſubiecto ſaltē. ¶ P̄. Arguit̄ ꝯ p̄m ꝯnē. Nā illa ſcia eſt honorabilior que eſt certior: ſꝫ metaphiſica eſt certior iſta. g̊ nō eſt nobilior ſeu honorabilior ceteris ſciētijs. ¶ P̄. Arguit̄ ꝯ correlariū. Scia libri phicoꝝ p̄cedit ſciaꝫ de aīa. g̊ ſequit̄ ꝙ iſta ſcia nō ē p̄or ceteris ꝑtib⁹ phie nālis. ¶ P̄. Arguit̄ ꝯ ꝓbationē maioris. Nā forma corpoꝝ celeſtiū eſt nobilior aīa: cū virt⁹ ei⁹ ad plura ſe extēdat q̄ꝫ aīa rōnalis: g̊ ſequit̄ ꝙ aīa nō eſt nobilior ceteris formis nālibus. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ de eo q̄d nullo mō eſt: nō eſt ſcia ſaltē poſitiua: tm̄ de eo q̄d eſt in rerū nā: lꝫ nō ſit id q̄d ꝓprie eſt: hr̄ eſt ſcia. Unū lꝫ aīa nō ſit id q̄d ꝓprie eſt: eſt tm̄ id q̄ aliq̄d eſt. Sꝫ hāc riſionē nitit̄ deſtruere Joānes de Jāduno tali rōne. Ens ꝓprie dcm̄ diuidit̄ in actū ⁊ potētiā: ſꝫ act⁹ ⁊ forma idē ſūt. g̊ forma eſt ꝓprie ens: ⁊ ꝑ ꝯns aīa (cū ſit forma) erit ꝓprie ens. Sed hec rō peccat per fallaciā equocationis. Nā aliq̄d p̄ōt dici ens ꝓprie duplr̄. Uno mō id q̄d nō eſt ens per accn̄s: ⁊ iſto mō quelibet forma hr̄ eſt ꝓp̄e ens. Alio mō p̄ōt aliq̄d dici ꝓp̄e ens. ſ. q̄d per ſe ⁊ ꝓp̄e ſubſiſtit: ⁊ iſto mō nulla forma eſt ꝓprie ens: niſi forte aīa rōnalis que per ſe ſubſiſtit ſubſtētia icōpleta: vt ifra patebit. ¶ Ad 2m dōm ꝙ aīa rōnalis p̄ōt duplr̄ ꝯſiderari. Uno mō ſm ſuū eē: ⁊ iſto mō p̄cedit oēm ſciam: alio mō ſm rōnē cōez ei⁹: ſm. ſ. ꝙ p̄ōt diffiniri ⁊ cognoſci: ⁊ ēt iſto mō hr̄ p̄cedit ſciam ordine cognitiōis: ⁊ vt obm̄ p̄cedit habitū. ¶ Ad 3m dōm ꝙ iſta ſcia nō eſt nobilior oib⁹ alijs ſciētijs: ſꝫ eſt nobilior oib⁹ alijs ſciētijs nālib⁹. ¶ Ad 4m dōm ꝙ iſtā ſciam eē p̄orē p̄ōt itelligi duplr̄: vel ordine ꝑfectiōis: ⁊ ſic eſt p̄or oib⁹ ꝑtib⁹ ſcie nālis: vel ordine cognitionis: ⁊ ſic ſolū eſt p̄or ſciētijs de aīatis: q2 cōmunior. ¶ Ad 5m dōm: ꝙ lꝫ forma corpoꝝ celeſtiū ſit nobilior extēſiue q̄ꝫ aīa rōnalis: tm̄ itēſiue aīa rōnalis eſt nobilior ⁊ dignior. Cui⁹ rō eſt: q2 aīa rōnalis capax eſt maioris dignitatis q̄ꝫ corpora celeſtia. g̊ ⁊c̄. ¶ Circa p̄cedētia adhuc dubitat̄ vtrū ſcia de aīa ſit vna numero. Et arguit̄ ꝙ nō duabus rōnibus. Joā. de Jāduno. Nā diuerſaꝝ ꝯnū numero diſtinctarū nō p̄ōt eē vn⁹ habit⁹ numero. vt pꝫ de ſe. Sꝫ in libris de aīa ſūt diuerſe ꝯnes numero diſtĩcte. g̊ in eis nō eſt vna ſcia numero. ¶ P̄. Ex diuerſis phātaſmatib⁹ nō p̄ōt fieri vna ipreſſio numero: ſicut ex diuerſis colorib⁹ nō p̄ōt fieri vna coloratio in numero: ſꝫ coꝝ que tradunt̄ in ſcia de aīa ſūt diuerſa phātaſmata. g̊ idē q̄d p̄us. ¶ Ad iſtud dubiū ꝑꝑ rōnes p̄dictas: p̄dict⁹ doctor ꝯcludit eſſe dōm ꝙ hec ſcia nō eſt vna numero. Sꝫ p̄dicte rōnes nil ꝯcludūt. Nā duplex p̄ōt eē diſtĩctio ꝯnū. Quedā eſt diſtĩctio mālis: a q̄ diſtĩctiōe nō cātur diſtĩctio ſcie. Alia eſt diſtĩctio formalis: ⁊ illa eſt duplex. Quedam eſt ſm formas nāles. Alia eſt ſm diuerſas rōnes cognoſcibilitatis: a q̄ q̄dē diſtĩctiōe cātur diſtinctio ſcie. Lꝫ g̊ in libris de aīa ſint diuerſe ꝯnes diſtĩcte nūero: p̄° ⁊ 2° modis: ꝯueniunt tm̄ in vna rōne cog̃ſcibilitatis: vñ de eis p̄ōt eē vna ſcia numero. ¶ Ad 2m dōm ꝙ nō eſt ſilitudo de phātaſmatib⁹ ad itellectū: ⁊ de colorib⁹ per reſpectū ad viſuz quātū ad ipreſſionē: q2 phātaſmata nō ſūt obm̄ itellect⁹: ſic colores ſūt obm̄ viſus. Unū lꝫ ex diuerſis colorib⁹ ſint diuerſe ipreſſiōes: tm̄ ex diuerſis phātaſmatib⁹ p̄ōt eē vna ſcia numero. ¶ Scḋo dubitat̄ vtrū iſta ſcia ſit vna vnitate ſpecifica: ⁊ arguit̄ ꝙ nō duab⁹ rōnib⁹ eiuſdē. Nā diuerſaꝝ ꝯnū ſp̄e diſtĩctarū nō p̄ōt eē vn⁹ habit⁹ ſpecific⁹: cū diſtĩctio ſpecifica obctoꝝ cauſet diſtĩctionē ſpecificā habituū: ſꝫ in hac ſcia ſūt diuerſe ꝯnes ſp̄e diſtĩcte. g̊ ⁊c̄. ¶ P̄. Scia idē eſt ꝙ ſpēs itelligibilis: ſꝫ oīum ꝯſideratoꝝ in hac ſcia nō eſt vna ſpēs itelligibilis. g̊ coꝝ nō eſt vna ſcia ſpecifica. ¶ Dicēdū ꝙ iſta ſcia eſt vna vnitate ſpecifica: cui⁹ rō eſt: q2 oīuꝫ illoꝝ que ꝯueniūt in vna rōne formali cognoſcibilitatis: eſt vna ſcia vnitate ſpecifica. Sed oīa que ꝯſiderant̄ in hac ſcia ꝯueniūt in vna rōne formali ꝯſideratiōis. g̊ ⁊c̄. ¶ Ad p̄m dōm: ſicut dictū eſt ad p̄m p̄cedētis dubij. ¶ Ad 2m dōm negādo maiorē: q2 ſpēs itelligibilis differt realr̄ ab ipſa ſcia: ſicut cā ab effectu. ¶ Dubitat̄ 3° vtruꝫ hec ſcia ſit vna tm̄ vnitate generica: ⁊ arguit̄ ꝙ ſic: rōne predicti opinatoris: q2 illa ſcia eſt tm̄ vna vnitate generica: cui⁹ obm̄ eſt tm̄ vnum vnitate generis: ſꝫ obm̄ huius ſcie. ſ. aīa eſt vnū vnitate generica vel analogica. g̊ ⁊c̄. ¶ Dicēdū ꝙ lꝫ obm̄ huius

ſciētie ſit vnū vnitate analogica loquēdo de vnitate nālis: eſt tamē vnū vnitate ſpecifica loquēdo de vnitate cognoſcibilitatis. vñ nō opʒ ꝙ illa ſcia ſit ſolū vna vnitate generica. Uel dōm ꝙ vnitas analogie obēti ſufficit ad vnitatē ſpecificā ſcie. ¶ Dubitaꝛ 4° vtrū corp⁹ aiatuʒ ſit ſubm hui⁹ ſcie: arguiꝛ ꝙ ſic: q: illud eſt ſubm de cui⁹ rōne formali oīa ꝯſideranꝛ: ſed queccūqꝫ conſideranꝛ in hac ſcia ꝯſideranꝛ vt corp⁹ aiatum: vel vt reducibile ad ipm. ḡ ⁊c̄. ¶ Dicēdū ꝙ aīa eſt ſubm hui⁹ ſcie: ⁊ nō corp⁹ aiatū. Cui⁹ rō eſt: q: illud eſt cui⁹ ſubm pn° ptes ⁊ paſſiones querim⁹ per Phm 4° metaph. Sed in hac ſcia querimus partes pn° ⁊ paſſiones ⁊ operatiōes ipſi⁹ aīe. ḡ ⁊c̄. ¶ Ad rōnē dubij dī negādo ꝯſequētiā: q: nō ꝯſideranꝛ in hac ſcia partes ⁊ paſſiones corporis aiati īquātū huiꝰ ſed īquātū fluūt ab ipſa aīa. ¶ Scda ꝯ̄ eſt iſta. Iſta ſcia eſt vtilis ad oēs alias partes phīe: ⁊ probaꝛ. Illa ſcia eſt vtilis ad ceteras ſciētias ſine qua ille ſcie nō pñt adipiſci: ſed ſine hac ſcia nulla alia partiū phīe nālis ꝑfectum pōt adipiſci. ḡ ⁊c̄. Probatio mioris: q: oīs pars phīe vel eſt nālis vel moralis. vel mathematica vel metaphica: vel rōnalis: ſed ſine aīa ⁊ potētijs ei⁹ nō pōt haberi ſcia moralis: cū v̄tutes de qb⁹ ꝯſiderat ſint ſubiectiue in potentijs aīe. Silr nec mathematica: nec metaphica pōt adipiſci ſine itellectu poſſibili qui eſt pars aīe: nec etiaʒ ſcia nālis: cū aīa ſit pn^m aiatoꝝ: de qb⁹ maiorpars phīe nālis ꝯſiderat. ḡ ⁊c̄. ¶ Cōtra hāc ꝯ̄nē arguiꝛ ſic. Bonuʒ vtile ⁊ honeſtū adinuiceʒ diſtinguunꝛ. Sed iſta ſcia eſt de numero honoꝝ honorabiliū: vt per pmā ꝯ̄nē pʒ: ſequitur ḡ ꝙ ipſa nō eſt bonuʒ vtile. ¶ P̄. Iſta queriꝛ gratia ſuiipſi⁹: cū ſit ſcia ſpeculatiua. ḡ nō eſt vtilis. pʒ ſequela: q: vtile dī qḋ queriꝛ ꝓpter aliud ⁊ nō ꝓpter ſe: vt ſupra ꝯceſſum eſt. ¶ P̄. Multi habēt cognitionē moraliū: qui tñ nō habēt ſciam de aīa. ḡ ſine iſta ſcia pōt hēri ſciētia moralis: ⁊ per ꝯñs nō erit vtilis ad acqſitionē ſcie moralis. ¶ Ad p^m dōm ꝙ bonū vtile ⁊ bonū honeſtū nō diſtīguunꝛ ſemꝑ ſm rem: ſed ſm rōnē. Unde vnū ⁊ idē pōt dici bonū honeſtū ⁊ vtile diuerſis rōnib⁹. ¶ Et per hoc pʒ ſolutio ad z^m. ¶ Ad ʒ^m dōm ꝙ lʒ aliq̄ hēant cognitionem iperfectā ⁊ ꝯfuſam moraliū: tñ ſine iſta ſcia eſt ipoſſibile hēre coꝝ cognitionē ꝑfectā ⁊ cōpletā. ¶ Tertia ꝯ̄. Prius ꝯſiderādū eſt de aīa quātū ad eius ſubſtantiā q̄ʒ quātū ad ei⁹ accntia. Hec ꝯcluſio ꝓbaꝛ tali rōne. Subſtātia ꝑcedit accidēs cognitiōe ⁊ diffinitiōe. vt patet 7° metaph. ḡ ꝑus ꝯſiderādū eſt de aīa quātū ad ſubſtātiaʒ eius: q̄ʒ quātū ad accidētia eius. Ex hac ꝯ̄ne pʒ ordo dicendoꝝ in hac ſcia. ¶ Cōtra hanc ꝯ̄neʒ arguiꝛ ſic. Illud qḋ facit ad cognitionē alteri⁹ ꝑus debet ꝯſiderari: ſed accidentia aīe maximā partē ꝯferūt ad cognoſcēdū qḋ qd eſt ei⁹: vt īfra ꝯcedit Phus. ḡ ſequiꝛ ꝙ ꝑus ꝯſiderandū eſt de accidentib⁹ ipſi⁹ aīe q̄ʒ de ſubſtātia eius. ¶ P̄. Innata eſt nobis via ⁊c̄. Sed operationes ⁊ act⁹ ipſius aīe ſunt notiores ipſa aīa: vt ēt īfra ꝯcedit Phus. ḡ ideʒ qḋ ꝑus. ¶ Ad p^m dōm ꝙ duplex eſt ordo cognitiōis: videlʒ ordo cognitionis determinate: ⁊ ordo cognitionis ꝯfuſe: lʒ ḡ operationes ⁊ act⁹ aīe ſint ꝑora ⁊ notiora ordine cognitionis ꝯfuſe: tñ ipſa aīa eſt notior ēt quo ad nos ipſis accidētib⁹ ordine cognitionis determinate. ¶ Et per h̄ pʒ ſolutio ad z^m. ¶ Quarta ꝯ̄. Scientia libri de aīa eſt de numero difficillimoꝝ. Hec ꝯcluſio ꝓbaꝛ ſic. Illa ſcia eſt de numero difficillimorum: in qua mouenꝛ difficillime difficultates. ḡ ⁊c̄. ¶ Pro declaratione minoris ꝯſiderandū eſt ꝙ ipſa aīa pōt duplr ꝯſiderari. Uno modo quātū ad diffinitionē ⁊ ei⁹ quiditatē. Alio mō quātū ad operationes ⁊ paſſiones. Si pmo mō. ſic pōt duplr cōſiderari. Uno mō quātū ad modū diffiniēdi. ſic de ea mouēꝛ vna queſtio que eſt talis. vtrū diffinitio debeat dari cōponēdo vel diuidēdo vel demōſtrādo. Alio modo pōt ꝯſiderari aīa quātū ad ea que ad diffinitionē pertinent: ⁊ hoc tripliciter: vel quātū ad ſubſtātiā ei⁹: vel quātum ad partes ſiue potētias eius: vel quātū ad ea que cadunt in diffinitione eius. Si primo mō. ſic mouenꝛ octo queſtiōes. Quarū pma eſt vtrū aīa ſit ſubſtātia vel quātitas. Secūda eſt ſi ſit ſubſtātia: vtrū ſit act⁹ vel potentia. Tertia eſt. ſi ſit act⁹: vtrum ſit ſubſtātia ſimplex vel cōpoſita. Quarta: vtrū ſit ſubſtātia ipartibilis vel partibilis. Quita: vtꝝ ſit vna aīa ſm ſpēm vel plures. Sexta ſi ſint plures: vtrū differāt genere vel nō. Septima: vtꝝ diffinitio aīe ſit diffinitio ſpēi ſubalterne vel ſpecialiſſime. Octaua: vtꝝ ſit vna quedaʒ cōmunis diffinitio tm: vel cuiuſlibet aīe ꝓpria ⁊ ſpecialis rō. Si z° mō ꝯſideretꝛ aīa quātū ad ei⁹ partes ſiue potētias: ſic oriunꝛ tres difficultates. Prima eſt vtrū vegetatiuū: ſenſitiuū: ⁊ intellectiuū ſint diuerſe aīe vel partes potētiales eius aīe. Secūda ſi ſint diuerſe potētie: vtꝝ ꝑus opʒ querere act⁹ q̄ʒ potētias. Tertia ſi ꝑus opʒ querere act⁹: vtrū opʒ ꝑus querere potētias q̄ʒ actus ⁊ potētias. ¶ Si aūt ꝯſideretur aīa quātū ad ea que adiuuāt diffinitionē eius: ſic de ea mouetꝛ vna dubitatio: vtrū accidētia que magnā partem ꝯferūt ad cognoſcēdū qḋ qd eſt debeāt poni in diffinitione ipſius aīe vel nō. Si aūt ꝯſideretꝛ quātū ad ei⁹ paſſiones ⁊ operationes. Sic mouetꝛ de ea vna difficultas. Utrū oēs operatiōes aīe ⁊ paſſiones eius ſint ꝓprie ipſi aīe vel cōmunes toti ꝯiūcto. Uel aliq̄ ꝓprie ⁊ aliq̄ cōmunes. ¶ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ꝙ platonici ponebant aīam eſſe ſubſtātiā ſeparatā ⁊ vniuſem: vt de ea eſſet ſcia: vt clarius īfra patebit. Quā opinionē excludit phus in lra: dicēs ꝙ vniuſe. ſ. ſeparatū: aut nil eſt: aut poſterius eſt ſingularib⁹. Qualiter ēt hoc itelligaꝛ īfra patebit. ¶ Cōtra ꝑdicta ſic pmo arguiꝛ. Illud qḋ experimur in nobis eſt certiſſimū: ⁊ facillime cognitiōis. Sed aīam experimur in nobis. ḡ ſequiꝛ ꝙ aīa nō eſt difficillime: ſed facillime cognitionis. ¶ P̄. Illud qḋ eſt aīe ꝑſens per ſuā eſſentiam: facile cognoſciꝛ ab ipſa. Sed aīa eſt ſibiipſi ꝑſens per ſuā eēntiā. ḡ ſequiꝛ ꝙ a ſeipſa facilr cognoſciꝛ. ¶ P̄. Si aīa eēt difficillime cognitiōis: vel ḡ difficultas illa ꝓueniret ex pte rei cognite: vel ex pte rei cognoſcentis. Nō p^m: cū aīa ſit imālis ⁊ in actu. Nec z^m: cū aīa nō excedat facultatē ſui ipſius. ¶ Ad p^m dōm ꝙ lʒ id qḋ exꝑimur in nobis ſit facillime cognitionis quātum ad an eſt: vel q: eſt. nō tñ quātū ad qd eſt. Et per h̄ pʒ ſolutio ad z^m. ¶ Sed tñ ad cognoſcēdū qualiter aīa ſeipſam cogſcat. quātū ad an eſt: ⁊ qd eſt: notādū diligēter ſm doctorē ſanctū in de veritate. q. io. ar. 8. in. c. ꝙ de aīa poſſum⁹ habere duplicē cognitionē: videlicet cognitionē an eſt: ⁊ cognitionē qd eſt. Si loquamur de cognitione aīe quātū ad an eſt: hoc eſt dupliciter vel loquēdo de cognitione actuali: vel habituali. Si pmo mō: ſic cognoſcit ſe per ſuas oꝑationes. Si ſcdo mō: ſic aīa cognoſcit ſeipſam per ſuā eēntiā. Ex eo. n. ꝙ eſt ſibi ꝑſens per ſuā eēntiā: apta nata eſt exire in ſuū actuʒ. Si vo loquamur de cognitione aīe quantū ad qd eſt. Hoc eſt duplr. vel quātū ad appꝛhenſionē. Uel quātū ad iudiciū de re appꝛhenſa. Si pmo mō: ſic aīa cognoſcit ſeipſaʒ per ſimilitudines. ſicut ⁊ alias res. Si ſcdo mō ſic aīa cognoſcit ſeipſam intuendo inuiolabilē veritatē ſm ꝙ eius ſimilitudo eſt expſſa in aīa nr̄a. ¶ Ex qb⁹ eliciꝛ ꝙ aīa cognoſcit ſeipſam aliqñ per act⁹ ſuos: aliqñ per eēntiā ſuā: aliquādo per ſpēs itelligibiles: aliqñ per intuitū pme veritatis. ¶ Ad z^m dōm ꝙ difficultas iſta ꝓuenit ex parte ipſius aīe: q: nō cadit ſub ſenſu (a quo ſcia nr̄a ortū hʒ)

niſi per accidēs. ¶ Circa ꝓcedētia dubitat̄ p̄mo. Utrū vniuerſalia ſint poſteriora ſingularibꝰ (vt dicit hic phs.) Et arguit̄ p̄° ꝙ nō. Nā p̄n̄m ꝑus eſt p̄cipiato. Sed vniuerſalia ſunt p̄cipia ſingulariū (vt phūs ſepius ꝯcedit in metaphyſica:) ḡ vniuerſalia ſūt p̄ora. ¶ Ꝯ. Id a quo nō ꝯuertit̄ ſubſiſtēdi ꝯſequētia eſt p̄us: vt patet in p̄paratis: ſed vniuerſalia ſunt huiꝰ reſpectu ſingulariū: ḡ ⁊c̄. ¶ Dicendū ꝙ vniuerſale pōt dupl̄r ꝯſiderari: ſm̄ ꝙ dicit ſanctus doctor in lectione p̄ma. Uno mō ſm̄ ꝙ ſubiacet intētioni vniuerſalitatis. Alio mō ſm̄ ꝓpriā eius nām. Si p̄mo mō ſic vniuerſale aut nīl eſt: aut eſt poſterius ſingularibꝰ (vt dicit phs.) Si ſcḋo mō ſic eſt p̄us ſingularibꝰ ſaltē ſm̄ rōnē (vt voluerūt duo argumenta dubij.) ¶ Pro cuiꝰ ampliori declaratione notandū eſt ꝙ multiplex eſt vniuerſale: videlicet vniuerſale logicū vniuerſale phyſicū: vniuerſale mathematicū: ⁊ vniu̾ſale metaphyſicū. Uniuerſale logicū eſt poſterius ſingularibus: ⁊ vocat̄ vniuerſale poſt rem. Sed vniuerſale phyſicum ⁊ mathematicū eſt p̄us ſingularibꝰ: ⁊ vocat̄ vniuerſale in re. Sed differēter: qꝛ vniuerſale phyſicū eſt in re in mā̄ ſenſibili: ſed vniuerſale mathematicū eſt in re. i. in materia itelligibili. Unde materia ſenſibilis eſt ſubſtantia ſubiecta qualitatibꝰ actiuis ⁊ paſſiuis. Materia intelligibilis eſt ſubſtantia quāta ſine huiꝰ qualitatibꝰ. Similiter vniuerſale metaphyſicū eſt p̄us ſinglaribꝰ: ⁊ dicit̄ vniuerſale ante rem: qḋ eſt duplex: videlicet vniuerſale ante rē nā̄ tm̄: ⁊ nā̄ ⁊ tēpore ſimul. Uniuerſale ante rem nā̄ tātū: eſt vniuerſale cōſideratū in ſuis p̄ncipijs quiditatiuis. Sed vniuerſale ante rem nā̄ ⁊ tēpore ſimul eſt vniuerſale ꝯſideratū ſm̄ ꝙ hēt eſſe in mente p̄me cauſe. ¶ Dubitat̄ ſcḋo vtrū accidētia magnā partem cōferant ad cognoſcēdū qḋ qd eſt. ¶ Et arguit̄ p̄imo ꝙ nō: qꝛ eadē ſunt p̄ncipia eſſendi ⁊ cognoſcēdi: ſed accidētia nō ſunt p̄ncipia eſſendi quiditatis ſubſtātie: ḡ nō ſunt p̄ncipia cognoſcēdi ipſius ſubſtātie. ¶ Ꝯ. Subſtantia eſt p̄ncipiū cognoſcēdi accidētia: vt pꝫ 7° metaphyſice. ḡ accidētia nō ſunt p̄ncipiū ad cognoſcēdū ſubſtantiā. pꝫ ꝯſequētia: qꝛ idē nō pōt eē p̄us ⁊ poſterius reſpectu eiuſdē. ¶ Dicēdū ꝙ accidentia ꝯferre ad cognoſcendū qḋ qd eſt ipſius ſubſtātie pōt itelligi dupl̄r. vel a p̄ori ⁊ ſm̄ nām: vel a poſteriori ⁊ quo ad nos. Si p̄mo mō: ſic accidētia nō ꝯferunt ad cognoſcendū qḋ qd eſt ſubſtātie. Sed magis ecōuerſo (vt voluerūt argumēta dubij.) Si ſcḋo mō: ſic accidētia ꝯferūt ad cognoſcēdū qḋ qd eſt ſubſtātie (vt hic vult phūs.) Et per hoc pꝫ ſolutio ad argumēta dubij. ¶ Dubitat̄ tertio vtrū ſit aliq̄ operatio aīe ſine corpore: ⁊ videt̄ ꝙ nō: qꝛ ſi eēt aliq̄ operatio aīe ſine corpore: maxime eſſet intelligere. Sed hoc nō: qꝛ dicere aīam intelligere: eſt ac ſi diceret eā texere vel filare. ¶ Itē 2°. qꝛ itelligere nō eſt ſine phantaſmatibꝰ: vt pꝫ in 3° huius: ſed phantaſmata nō ſunt ſine corpore: ḡ itelligere nō eſt ſine corpore. ¶ Dicēdū ꝙ operatio aīe pōt dupl̄r indigere corpore: (vt dicit hic doctor ſanctus) vel tanq̄ȝ obiecto ⁊ inſtrumēto ſimul: ſicut videre: audire ⁊ huiuſmodi: vel tanq̄ȝ obiecto tm̄. Omnes operationes aīe ꝯiuncte (qꝛ nō loquit̄ de ſeparata) indigēt corpore aliquo illoꝝ modoꝝ: nō tm̄ indigēt eo oēs vtroq̄ȝ mō: qꝛ operationes ſenſitiue aīe ⁊ vegetatiue indigēt eo vtroq̄ȝ mō: operatione vō aīe itellectiue indigent eo: altero mō tm̄: videlicet tanq̄ȝ obiecto: ⁊ nō tanq̄ȝ iſtrumēto organico. ¶ Et per h̄ pꝫ ſolutio ad argumēta dubij.

¶ Quinta ꝯ̄ que tāgit̄ ibi (Uident̄ aūt ⁊ anime paſſiones ⁊c̄.) eſt iſta: ꝙ quedā ſunt paſſiones aīe: ⁊ quedā nō ſunt aīe tm̄: ſed totius cōiuncti: que ꝓbat̄ tali rōne phi. ¶ Omne id ad qḋ operat̄ cōplexio corporis nō eſt aīe tm̄. ſed ēt corporis: ⁊ per ꝯſequens ꝯiuncti. Sed ad paſſiones aīe operat̄ cōplexio corporis: qꝛ aliq̄ adueniente aliquo maximo vel arduo nō timēt nec triſtant̄. Aliqui vō pro minimo timēt ⁊ triſtant̄. Ergo quedā paſſiones aīe non ſunt aīe tm̄: ſed ēt corporis. ¶ Sexta ꝯ̄ que tangit̄ ibi (ꝓpter hoc ⁊c̄.) eſt iſta. Cōſideratio de aīa pertinet ad nālē phm̄. Que ꝓbat̄ tali rōne phi. Quia paſſiones icludūt in earū diffinitiōibꝰ ea quoꝝ ſunt paſſiōes: ſed paſſiones aīe nō ſunt ſolū aīe: ſed etiā corporis: vt pꝫ per p̄cedentē ꝯ̄nē: ḡ in earū diffinitionibꝰ ponit̄ corpus. Sed omne corpus ⁊ mā̄ pertinet ad ꝯſiderationē nālē: ḡ ⁊ ille paſſiones pertinēt ad ꝯſiderationē nālem. Et qꝛ ad eandē ꝯſiderationē pertinēt ſubm̄ ⁊ paſſiones eius. ḡ cū aīa ſit ſubm̄ illarū paſſionū: vel ſaltē ꝯiūctū rōne aīe: ſequit̄ ꝙ ꝯſideratio aīe pertinet ad phm̄ nālē. ¶ Cōtra hāc ꝯ̄nē arguit̄ ſic. Ad eandē ꝯſiderationē ꝑtinet totū ⁊ quelibet pars ſubiectiua: ſȝ aīa rōnalis que eſt pars ſubiectiua aīe nō ꝑtinet ad phm̄ nālē: ſed potius ad metaphyſicū: ḡ nec aīa. Probatio minoris: qꝛ forme que pertinent ad ꝯſiderationē nālē ſunt forme exiſtentes in mā̄: ſed aīa rōnalis cū ſit pars per ſe ſubſiſtēs nō eſt forma exiſtēs in mā̄: cū exiſtere in alio diſtinguat̄ ꝯtra exiſtere per ſe. ¶ Ꝯ. Id nō cadit ſub ꝯſideratione nāli: cui nō cōpetit paſſio ſubiecti nālis: ſed paſſio entis mobilis videlicet corruptibilitas nō cōpetit aīe rōnali: cū ipſa ſit incorruptibilis. ḡ ⁊c̄. ¶ Ꝯ. Ad eandē ſciam pertinet ꝯſideratio ſubiecti ⁊ paſſionū: vt iam ꝯceſſum eſt ſup̄a: ſed alique actiones ⁊ paſſiones aīe pertinēt ad metaphyſicū ⁊ ad moralē phiē. ḡ ⁊c̄. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ aīa rōnalis pōt ꝯſiderari dupl̄r. Uno modo vt forma. Alio mō vt per ſe exiſtēs ⁊ ſeparabilis a corpore. Lȝ ergo ipa aīa 2° modo ꝯſiderata nō pertineat ad ꝯſiderationē nālē. Si tm̄ ꝯſideret̄ p̄mo mō ſic ſubiacet cōſiderationi nāli. Ad ꝓbationē minoris dicēdū ꝙ aīam rōnalē ꝯiunctā per ſe exiſtere pōt intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ per ſe exiſtat exiſtētia cōpleta. Alio mō ꝙ per ſe exiſtat exiſtētia incōpleta. Et hoc dupl̄r: vel qꝛ exiſtit per ſe: ita ꝙ nō exiſtat in aliquo: vel ꝙ exiſtat a ſe: ita ꝙ nō accipiat exiſtētiam ab alio: lȝ ḡ aīa rōnalis exiſtat per ſe exiſtētia icōpleta: tm̄ exiſtit in alio: ſicut forma in mā̄ tanq̄ȝ cōicans ſuū eē mā̄e. ¶ Ad 2m̄ dōm ꝙ lȝ aīa rōnalis quātū ad eius eēntiā ⁊ quātū ad eius ſupremā portionē ſit icorruptibilis: tm̄ quātū ad operatiōes ⁊ paſſiones ſenſitiuas eius ⁊ vegetatiuas eſt corruptibilis. ¶ Ad 3m̄ dōm ꝙ paſſiōes aīe diuerſis rōnibꝰ ꝯſiderant̄ a nāli ⁊ metaphyſico. Ad nālem. n. ꝑtinet ſm̄ ꝙ ſubiacet motui ⁊ trāſmutationi. Ad metaphyſicū vō rōne entis. Ad moralē ſm̄ ꝙ ſunt p̄nꝰ bene vel male viuēdi ſeu operādi. ¶ Ultima ꝯ̄. Diffinitio formarū nāliū ſimil̄r ⁊ paſſionū in qua nō ponit̄ mā̄ eſt inſufficiēs. Hec ꝯcluſio ꝓbat̄ tali rōne ſm̄ phm̄. Nā oīs forma que hēt eē in mā̄ determinata ſi in eiꝰ diffinitione nō ponat̄ mā̄: talis diffinitio erit inſufficiens: ſed quelibet forma nālis cū ſuis paſſionibꝰ hēt eē in mā̄ determinata: ḡ ⁊c̄. Probatio maioris: qꝛ diffinitio ſufficiēs exp̄mit rōnē diffiniti a p̄a potētia vſq̄ȝ ad vltimū actū: ſed forma habēs eē in mā̄ determinata nō pōt perfecte explicari ſine mā̄. ḡ ⁊c̄. ¶ Pro declaratione huiꝰ ſciēdū ſm̄ doc. ſ. ⁊ phm̄ in p̄ſenti paſſu ꝙ duplex eſt diffinitio. Quedā eſt diffinitio que app̄hendit ſolū formā. alia eſt diffinitio nālis: ⁊ talis eſt duplex. quedā eſt imperfecta: que. ſ. app̄hēdit mām̄: ⁊ alia eſt ꝑfecta que app̄hēdit materiā ⁊ formā ſimul. Prima dr̄ formalis tm̄. Scḋa mālis tm̄. Tertia mālis ⁊ formalis ſimul. Prima. n. dr̄ mediū demr̄ationis. 2° dicit̄ ꝯcluſio. 3° dicit̄ tota demōſtratio. Exēplū p̄me: Domus eſt cooperimētū ꝓtegens nos

a frigoꝛe. Exēplū ſcđe: vt domus eſt cooperimētū cōpoſitū ex lapidibꝰ ⁊ lignis. Exēplū tertie: vt domꝰ eſt operimentū cōpoſitū ex lignis ⁊ lapidibꝰ ꝓtegēs nos a frigore. ❡ Ex p̄dictis elicit̄ ꝙ diffinitio logica de rebꝰ nālibꝰ eſt inſufficiens. Similr ꝙ diffinitio que daṫ per mām ⁊ formā ē magis nālis ꝙ̄ illa que daṫ per mām tm̄: cuiꝰ rō eſt: qꝛ forma eſt magis nā ꝙ̄ mā. vt pꝫ z° phyſicoꝝ. tractatu p° caplo z°. ❡ Cōſiderādū eſt vlteriꝰ ſm eoſdē vbi ſupra ꝙ phyſicꝰ mathematicꝰ ⁊ metaphyſicꝰ diuerſimode ꝯſiderāt ea que ad rōnē aīe ptinēt. Nā phyſicꝰ ꝯſiderat de ſenſibilibꝰ ſm ꝙ ſūt ꝯiuncta mā̄e ſenſibili. Mathematicus vō ſm ꝙ ſunt abſtracta a mā ſenſibili ſm rōnē: ꝯiuncta tm̄ eis ſm eē: ⁊ lꝫ ſuba quāta de qua cōſiderat mathematicꝰ ſit ſenſibilis ſm eē: nō tm̄ ꝯſiderat eā ſm ꝙ huiꝰ. Metaphyſicꝰ vō ꝯſiderat de p̄dictis ſm ꝙ ſunt abſtracta tā a mā ſenſibili ꝙ̄ a mā itelligibili. accipiēdo ly itelligibile. i. phātaſiabile. i. ſm ꝙ phs itellectū phātaſiā noiat. ❡ Cōtra p̄dictā ꝯnē arguiṫ ſic. Mā nō eſt pn̄m cognoſcēdi: cū ſit in pura potētia: g̃ nō eſt pn̄cipiū diffiniēdi: qꝛ pn̄a diffiniētia hn̄t notificare diffinitū. ❡ P̄. Partes diffiniētes ſūt p̄ores toto: ſꝫ mā nō eſt p̄or forma: vt pꝫ 7° meta. g̃ ⁊c̄. ❡ P̄. Partes diffiniētes debēt p̄dicari de diffinito in eo qḋ qd: vt pꝫ per pħm z° meta. ⁊ z° poſterioꝝ: ſꝫ mā nō pōt p̄dicari de forma: cuꝫ hēat rōnē ptis ⁊ nō totiꝰ. g̃ ⁊c̄. ❡ P̄. Scđm cōem pħoꝝ ſniam partes diffiniētes ſūt forme: ſꝫ mā nō eſt forma: g̃ mā nō pōt eſſe pars diffinitiōis. ❡ Ad p̄m dōm ꝙ mā pōt tripliciter ꝯſiderari ſm Britonē in hoc paſſu. Uno mō in ſe ⁊ abſolute: ſm. ſ. ꝙ eſt idifferēs ad oēs formas nāles gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ iſto mō cum ſit in pura potētia nō pōt eē pn̄m diffiniēdi vt voluit argumētum. Alio mō pōt ꝯſiderari mā ſm ꝙ ſubiacet q̄litatibꝰ ſenſibilibꝰ actu: ⁊ iſto mō ēt nō pōt eē pars diffinitionis: qꝛ accidētia diffinitionē nō igrediunṫ niſi forſitan a poſteriori circūlocutoꝛie. Tertio mō pōt cōſiderari ſm ordinē ad formā determinatā ad quā ſequunṫ ipſe q̄litates ſenſibiles: ⁊ iſto mō mā eſt pn̄m cognoſcendi: ⁊ per ꝯn̄s diffiniēdi. ❡ Ad z̄m dōm ꝙ duplices ſunt ptes rei ſenſibilis: nā quedā ſunt partes formales ⁊ tales p̄cedūt diffinitū. alie ſunt mā̄les. Et tales ſunt duplices. Quedā ſūt indiuiduales: ⁊ tales nō p̄cedūt diffinitū. Alie ſunt cōmunes: ⁊ tales p̄cedūt diffinitū: ordine ſaltē cognitiōis: ſꝫ nō ordine nāe. ❡ Ad z̄m dōm ꝙ ptes diffinitiōis ſunt in duplici differētia. nā quedā ſunt que ponunṫ in oblıq̄ quedā in recto. Ille eniꝫ que ponunṫ in recto: ſupponūt formā totius ⁊ p̄dicanṫ de diffinito in recto: alie vō partes ſupponunt ptē rei ⁊ p̄dicanṫ de diffinito in obliquo. Materia aūt nō poniṫ in diffinitiōe forme in recto: ſed potius in obliquo. Unde rō nō ſequiṫ. ❡ Et per hoc pꝫ ſolutio ad vltimū qꝛ partes que ponunṫ in diffinitione in recto ſunt forme: nō aūt ille que ponunṫ in obliquo.

❡ Explicit pꝛohemium.

❡ Sequitur textus. (Principium aūt queſtionis eſt opponere que maxime videntur ineſſe ipſi ⁊c̄.)

❡ Primū caplm̄ p̄mi tractatus huius primi libri de aīa cōprehēdit tertiā lectionē cōmenti ſancti Thome.

Finito ꝓhemio. Incipit tractatꝰ: qui diuidiṫ in tres ptes p̄ncipales ſm ꝙ tres ſūt libri de aīa. In p̄a pte Phs determinat de aīa ſm opinionē antiquoꝝ. In z° ſm opinionē ꝓpriā quātū ad rōnem cōeꝫ ipſiꝰ aīe. Et h̄ in z° libro qui incipit ibi (Que qdē a p̄oꝛibꝰ.) In z° vō. ſ. in z° libro determinat de ea quātū ad ſp̄ālē rōnē itellectiue partis ibi (Qꝛ aūt nō ſit ſenſus aliꝰ p̄ter qnq̄ue.) Prima pars diuidiṫ in tres tractatꝰ. In p° tractatu Phs recitat opinionē antiquoꝝ de aīa quātū ad totā ſubſtātiā ipſiꝰ aīe. In z° aūt ibi (Cōſiderādū aūt.) Reprobat opinionē eorūdē. In z° ibi (Qm̄ aūt cognoſcere.) Recitat duas dubitationes de ipſa aīa remouēdo opiniones antiquoꝝ de aīa quātū ad eius partes. Primus tractatus in quo recitat opiniones antiquoꝝ philoſophoꝝ de aīa quātū ad eiꝰ ſubſtantiā: ꝯtinet tria capitula. In p° capitulo opiniones illoꝝ philoſophoꝝ recitat qui inueſtigauerunt nām aīe per viā motus. In z° capitulo ibi (Quicunq̄ aūt.) Recitat opiniones illoꝝ philoſophoꝛū qui inueſtigauerūt nām aīe ex parte cognitionis ⁊ ſenſus: ⁊ ex parte vtriuſq̄. In z° capitulo ibi (Differūt aūt.) Ponit differētiā opinionū philoſophoꝝ qui locuti ſunt de aīa. ❡ Primū capitulū diuidiṫ in duas partes. In p̄ma parte ponit ꝯnē. In z̄a parte recitat quādā opinionē antiquoꝝ pħoꝝ qui (vt dcm̄ eſt) inueſtigauerunt nām aīe ex parte motus. ❡ Concluſio talis eſt. Qꝛ inueſtigando nām aīe p̄mo ⁊ p̄ncipaliter opꝫ inquirere ea que ſunt ꝓpria ipſius aīe. Hec ꝯcluſio ꝓbaṫ tali rōne Phi: qꝛ accidentia ꝓpria maximā partē ꝯferunt ad cognoſcēdū qḋ qd eſt: vt pꝫ in ꝓhemio huius: g̃ ad inueſtigandū nām aīe p̄us ⁊ p̄ncipalr eſt querere ea que ſunt propria eius. ❡ Ex qua ꝯcluſione inferṫ tale correlariū ꝙ inueſtigādo nām aīe p̄mo ⁊ p̄ncipaliter opꝫ ꝯſiderare motū ⁊ ſenſum: qꝛ iter oīa que cōpetunt aīe: motꝰ ⁊ ſenſus ſunt maxime ꝓpria. Qḋ ex hoc pꝫ: qꝛ aīatū ab inanimatis ſoluꝫ ⁊ maxime inter ſe differūt: videlicet per motū ⁊ ſenſuꝫ. ❡ Pro amplioꝛi declaratione notandū p̄mo ſm pħum ꝙ antiqui pħi dicebāt ꝙ nil pōt mouere niſi moueatur. Cum g̃ aīa ſit mouēs corpꝰ dicebāt aīam eſſe de numero eoꝝ que mouenṫ. Cuiꝰ opinionis radix: falſa eſt propter duo. Tum p̄mo qꝛ ſi omne mouens moueret̄: ſequeret̄ qꝛ eſſet ꝓcedere in infinitū in mouentibꝰ. vt pꝫ z° metaphyſice: ⁊ 8° phyſicoꝝ. Tuꝫ z° qꝛ id qḋ ꝯuenit alicui per accidens nō pōt ſibi cōuenire ſemꝑ: ⁊ per ꝯn̄s pōt ab eo ſeparari. ❡ Cōſiderādū z° ꝙ Phus recitat in hoc caplo q̄tuoꝛ opiniones eoꝝ qui iueſtigauerūt nām aīe ex parte motus. Prima opinio eſt Democriti: qui dicebat aīaꝫ eſſe ignē ſiue igneā: ⁊ ꝙ aīa nil aliud eēt ꝙ̄ athomi igniti figurā rotūdā habētes. Secūda eſt Leucippi: qui dicebat aīam nil aliud eſſe ꝙ̄ corpus ſphericuꝫ. Tertia eſt opinio Pithagoricoꝝ: qui dicebāt aīam eſſe deciſiones mouētes alia corpa. Quarta eſt opinio Anaxagore: quā recitat hic Phus: qui dicebat aīam eſſe mouētē omnia. ❡ Cōſiderādū vlterius ꝙ Democritꝰ poſuit athomos ſiue deciſiones eſſe ſemen ſiue pn̄m totius nāe: qꝛ ꝯſiderabat ꝙ duo ſunt de rōne p̄ncipij: videlicet ſimplicitas ⁊ virtuoſitas: (vt hic adducit Egidius.) Cū ergo athomi ſint paruiſſime quātitatis: ⁊ per ꝯn̄s ſimpliciſſimi: ⁊ maxime motiui. ⁊ per ꝯn̄s vtuoſiſſimi. iō dicebat athomos eſſe pn̄a oīum terū. Dicebat vlteriꝰ illos ex qbꝰ cōponiṫ aīa eſſe igneos ſeu ignitos. Tum p̄mo qꝛ ignis eſt elementū maxime actiuū. Tū ſcđo qꝛ ignis eſt calidum: in quo calido cōſiſtit vita humana. Quia igiṫ videbat aīam eſſe formā maxime actiuā iter formas nāles: ⁊ eē pn̄m vite: iō dicebat athomos ex qbꝰ cōponiṫ aīa eē ignitos vel igneos. Dicebat ēt illos athomos eſſe rotunde figure: qꝛ iter oēs figuras rotunda figura ſiue ſpherica eſt promptiſſima ad motū quātū ad oēs differētias poſitionis: que ſunt ſurſum: deoꝛſum: ante: retro: dextrū: ⁊ ſiniſtrum: qꝛ igiṫ maxime aīa mouet corpus ad oēm dr̄iam poſitionis: nō aūt alie forme nāles: iō dicebat aīam eſſe cōpoſitā ex athomis rotūde figure ſiue ſpherice. ❡ Cō

ſiderandū vlterius ꝙ aliq̄ attribuunt̄ alicui dupliciter. Uno mō eſſentialiter. Alio mō per viaȝ aſſimilationis: qn̄ dr̄ ꝙ aīa eſt ignis aut ignita. ignis non attribuit̄ aīe eēntialiter: ſed per viā aſſimilationis: qꝛ oēs ꝓprietates ignis pn̄t appropriari aīe: ⁊ potiſſime rōnali: vt infra patebit. ℭ Cōtra p̄dictā ꝯnē ſic p° arguit̄. Innata eſt nobis via a cōmuniorib⁹ ad ſpecialiora ꝓcedere. p° phyſicoꝝ. ergo male dicit̄ in ꝯne ꝙ inueſtigādo nām aīe p̄mo opꝫ querere ea que conueniunt ſibi maxime ſm nām. i. que ſunt ſibi ꝓpria. ℭ Ꝓ. Id qđ eſt manifeſtū nō indiget inquiſitione: ſed aīa eſt manifeſtiſſima nobis: cū quilibet experiat̄ in ſe habere aīaȝ: ergo nō eſt neceſſaria aliqua inueſtigatio ipſi⁹ aīe. ℭ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ duplex eſt cognitio. ſ. cōfuſa ⁊ determinata. Ueruȝ eſt ꝙ loquēdo de cognitione cōfuſa inata eſt nobis via a cōmunioribus ad ſpecialiora ꝓcedere: ſed loquēdo de cognitione diſticta ⁊ determinata: exordiū accipimus a proprijs. ℭ Ad zᵐ dōm ꝙ lȝ aīa ſit nobis manifeſtiſſima quātū ad an eſt: eſt tamen difficillima quantum ad cognitionē quid eſt.

ℭ Sequit̄ zᵐ capitulum ibi (Quicunq̄ autē in cognoſcendo.) Hec eſt lectio quarta eiuſdem libri de anima: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt zᵐ capl'm p̄mi tractat⁹: in quo poſtq̄ Ph'us in p̄cedēti caplo recitauit opiniones antiquoꝝ ph'oꝝ de aīa: qui inueſtigauerūt nām eius ex parte mot⁹: hic ꝯſequēter recitat opinionē illoꝝ ph'oꝝ qui inueſtigauerunt nām aīe ex parte cognitionis ⁊ ſenſus. Primo ponēdo id in quo ꝯueniunt tales ph'i. Scđo recitando duas opiniones diuerſas: videlicet Empedoclis ⁊ Platonis. ℭ Cōſiderandū aūt p̄mo ꝙ oēs illi ph'i qui inueſtigauerunt aīam ex parte ſenſus ⁊ cognitionis ꝯueniunt in hoc ꝙ vnanimiter dicebant eſſe pn̄ᵐ aut p̄ncipia oīum entiū. ſ. dicebāt aīam eſſe cōpoſitā ex p̄ncipijs rerum. vnde ſm ꝙ ph'i diuerſimode locuti ſunt de p̄ncipijs ⁊ de numero eoꝝ: diuerſimode locuti ſūt ēt de ipſa aīa. Unde illi qui poſuerūt vnū pn̄ᵐ tm̄: poſuerunt aīam eſſe cōpoſitā ex illo p̄ncipio: qui v̄o poſuerunt plura p̄ncipia: dicebant aīam eſſe cōpoſitā ex pluribus p̄ncipijs. ℭ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ motiuū illoꝝ ph'oꝝ q̄re poſuerunt aīam cōpoſitā ex oībus p̄ncipijs erat tale: qꝛ aīa nata eſt cognoſcere oīa: videlicet itelligibilia per intellectū ⁊ ſenſibilia per ſenſum: ſed oīs cognitio tā intellectiua q̄ ſenſitiua eſt rōne ſimilitudinis: ex eo enim ꝙ res cognita aſſimilat̄ cognoſcēti fit cognitio: niſi eniȝ ſimilitudo rei viſibilis eēt in oculo nō poſſet videri: ſimiliter niſi ſimilitudo rei intelligibilis ſuſciperet̄ in intellectu: nō poſſet fieri intellectio: cū ergo aīa nō pōt aſſimilari oībus reb⁹: (vt ipſi dicebāt.) niſi aīa cōponat̄ ex p̄ncipijs oīum rerū: ergo cōcludebant ꝙ aīa eſſet cōpoſita ex p̄ncipijs oīum rerū: vt videlicet terrā intelligeret: cōponeret̄ ex terra: ⁊ ſic de ſimilib⁹. ℭ Cōſiderandum eſt vlterius ꝙ p̄dictū motiuū nō valet: tū p̄mo: qꝛ ſi aīa cōponeret̄ ex terra nō intelligeret terrā: qꝛ intus exiſtens ꝓhibet extraneū: tum ſcđo qꝛ ad hoc ꝙ fiat intellectio vel ſenſatio: ſufficit aſſimilatio rei cognite ad cognoſcētem quātū ad hoc ꝙ ſpecies ſeu ſimilitudo rei cognite ſuſcipit̄ in cognoſcēte: non eſt ergo neceſſe ꝙ lapis ſm ſuū eſſe mālē ſit in oculo vt cognoſcat̄ ab eo: ſed ſufficit ꝙ ſit in eo ſm eſſe intentionale. ℭ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ Ph'us hic recitat duas opiniones p̄ncipales: videlicet Empedoclis ⁊ Platonis. Opinio eniȝ Empedoclis erat ꝙ aīa eſſet cōpoſita ex quatuor elementis: ⁊ ex cōcordia ⁊ diſcordia. Sed Plato poſuit aīam cōpoſitaȝ eſſe ex q̄tuor alijs p̄ncipijs ſm ꝙ poſuit alia p̄ncipia: videlicet ex eodē ⁊ diuerſo: ſiue partibili ⁊ ip̄artibili: ſcđo ex ideis. tertio ex numeris. ℭ Cōſiderandū eſt vlterius pro declaratiōe opinionis Platonis: ſm doctorē ſanctū ꝙ entia poſſunt tripliciter ꝯſiderari. Uno mō in ſe ⁊ in ꝓpria nā. Scđo mō per reſpectū ad pn̄ᵐ effectiuū. Tertio mō per reſpectuȝ ad eos in cōmuni in quo oīa entia ꝯueniūt. Quātū ad p̄ᵃᵐ ꝯſiderationeȝ Plato poſuit duo p̄ncipia entiū. ſ. idē ⁊ diuerſum. Quantū v̄o ad zᵃᵐ cōſiderationē poſuit tertiū p̄ncipiū. ſ. ideas. Quantū ad 3ᵃᵐ ꝯſiderationē poſuit numeros eſſe p̄ncipia oīum rerum. ℭ Cōſiderandū eſt vlterius ſm eundeȝ ꝙ oīs lōgitudo cōponit̄ ex duob⁹ punctis cōpoſitis ex numero binario. latitudo v̄o ſiue ſuperficies cōponit̄ ex numero trinario cum includit tria pūcta. altitudo v̄o ſiue corpus cōponit̄ ex numero q̄ternario. vnde qꝛ dicebat res componi ex ideis: iō dicebat ideā vnitatis eſſe punctū: ⁊ p̄mā lōgitudinē ſiue lineā eſſe ideā dualitatis: latitudinē v̄o ſiue ſuperficiē dicebat eſſe ideā trinitatis ſiue numeri trinarij. Altitudinē v̄o p̄mā ſiue corpus dicebat eſſe ideā numeri quaternarij. Et qꝛ quelibet res ſenſibilis includit pūctum latitudinē longitudinē ⁊ ꝓfunditatē: ideo dicebat quālibet rem ſenſibilē cōpoſitā ex numeris ⁊ vnitatib⁹. ℭ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ aīa quecunq̄ cognoſcit: aut cognoſcit intellectu aut ſciētia aut opinione aut ſenſu. Intellectus v̄o includit vnitatē qꝛ eſt vnius. ſ. medij. Scientia v̄o includit dualitatem qꝛ eſt duoꝝ: videlicet ipſius medij ⁊ cōcluſionis: ſed opinio includit trinitatē: qꝛ eſt ipſius medij ⁊ ipſius ꝯcluſionis demōſtrate ⁊ cōcluſionis formidate. Senſus v̄o icludit numerū quaternariū: qꝛ in ſua operatione idiget corpore organico: ſed omne corpus: vt dictū eſt: includit numeꝝ quaternariū. Cuȝ ḡ vt dicit Plato aīa cognoſcat oīa p̄dicta q̄tuor: iō dicebat aīam eſſe cōpoſitā ex vnitate dualitate trinitate ⁊ quaternitate: ſiue quaternario numero: vt aſſimilaret omnib⁹ reb⁹ cognoſcibilib⁹. ℭ Cōſiderādū vltimo ſm Ph'm in fine huius capituli ꝙ aliqui alij ph'i volētes inueſtigare nām aīe ex parte vtriuſq̄: videlicet tā motus q̄ ſenſus. dicebat aīam eſſe numerū mouentē ſeipſum. Numerū quidē qꝛ maxime cognoſcitiua eſt. Mouentē v̄o ſe: qꝛ maxime motiua eſt inter oēs alias formas.

ℭ Sequit̄ 3ᵐ capl'm ibi (Differūt aūt.) Hic icipit lectio quinta eiuſdē libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt 3ᵐ capl'm p̄mi tractat⁹ in quo Ph'us recitat diuerſitatē opinionū ph'oꝝ loquētiū de aīa. Et p̄mo recitat diuerſitatē eoꝝ quātū ad pn̄ᵃ rerū. Differebāt eni ⁊ quātū ad ſubſtātiā p̄ncipioꝝ: ⁊ quātuȝ ad numerū. Quātū ad ſubſtātiā p̄ncipioꝝ tripliciter differebāt. Nā q̄dā poſuerūt pn̄ᵃ rerū eē corporalia: de quorū numero fuit Empedocles qui poſuit q̄tuor elemēta eſſe p̄ncipia rerū ⁊c̄. Alij poſuerūt illa pn̄ᵃ eſſe ſpiritualia ſiue imālia: vt Plato qui poſuit ideas. Alij v̄o poſuerūt illa pn̄ᵃ eſſe tam corporalia q̄ incorporalia: ſicut Anaxagoras qui poſuit p̄ter partes ſimiles aut diſſimiles: ip̄m itellectū. Differebāt ēt ſm numerū: qꝛ quidā poſuerunt vnū pn̄ᵐ: q̄dā plura ⁊c̄. vt habitū eſt in p̄mo phy. ad longū. ℭ Secūdo recitat dīam p̄dictoꝝ ph'oꝝ quātuȝ ad nām aīe. adducēdo nouē diuerſas opiniones. Quarū p̄ᵃ eſt Xenocratis qui dicebat aīam eſſe igneā. ℭ Secūda eſt ipſius Democriti qui dicebat aīam eē cōpoſitā ex indiuiſibilib⁹ corporib⁹ ⁊ athomis. ℭ Tertia eſt Anaxagore dicentis aīam eſſe intellectū ſimplicē imixtū purū ⁊ ſeparatū. ℭ Quarta ē qui Thales adducit. videlicet

ꝙ aīa eſt quedam ſubſtantia per ſe motiua. ¶ Quinta eſt Diogenis: qui dicebat aiam eſſe aerem. ¶ Sexta eſt Heracliti: qui dicebat aiam nil aliud eſſe q̃ vaporem. ¶ Septima eſt quā Alcimeon adducit. ſ. ꝙ aia nil aliō eſt q̃ ſubſtātia icorporalis de nā celi exiſtēs. ¶ Octaua eſt ipſius Hippi qui dicebat aiam eſſe aquā. ¶ Ultima eſt quā adduxit Critias: qui dicit aiam eſſe ſanguinem. Nullus aūt phoꝝ poſuit aiam eſſe terrā ſolū ꝑpter eiꝰ mālitatē. ¶ Ex pdictis infert Phus pmo ꝙ oēs ſuprascripti phi ꝯuenerūt in hoc ꝙ inueſtigauerūt nām aie: aut per viā motꝰ: aut per viā ſenſus: aut per viā incorporeitatis. i. per viā cognitionis intellectiue. ¶ Infert 2° ꝙ illi phi eo mō quo locuti ſunt de pncipijs rerū: locuti ſunt de nā ipſius aie ꝯſiderātes aiam eſſe pnm rerū. Un̄ qui poſuerunt tm̄ vnū pnm: poſuerūt aiam eſſe illud: qui vō poſuerūt plura: poſuerūt aiam plura. ¶ Cōſiderādū eſt pro opinione pª ꝙ q2 ignis eſt corpꝰ maxime incorporeū: ſubtile: ⁊ pmū iter corpora: ideo illi phi dicebāt animā eſſe ignē vt ꝑpter incorporeitatē ſiue ſpiritualitatē itelligeret oia: ⁊ ꝑpter ſubtilitatē ſiue agilitatē: aut mobilitatē moueret ſe ⁊ oia. ¶ Si queraꝛ vtrū hoc veruꝫ ſit ꝙ ignis ſit imālıſſimū corpoꝝ ſm rei vitatē. ¶ Dicendū diſtinguēdo: q2 vel loqmur de corporib' elementarib': vel loquimur de corporib' in vniuſi abſolute. Si loquamur de corporib' elemētarib': aut de corporibus mixtis: ſic ignis eſt imālıſſimū ⁊ ſpiritualiſſimuꝫ oium corpoꝝ: qō pꝫ tam ex ſitu eius q̃ ex motu. Ex ſitu eniꝫ. Nā illa que inferiori loco ſituanꝛ ſunt mālioꝛa: vt patet de terra: cum ergo ignis ſit locatus in ſuperiori loco iter oia elemēta: neceſſe eſt dicere ꝙ iter oia corpora elemētaria ⁊ inter oia mixta ſit ſpiritualiſſimū ⁊ imālıſſimū. Idē patet ex motu: q2 quāto aliqua ſūt magis materialia: tanto magis mouenꝛ deorſum: quāto vō minus materialia: ⁊ per ꝯñs leuia: magis mouenꝛ ſurſum. Cum g̃ inter oia elementa ignis maxime moueat ſurſum: dōm eſt ꝙ inter oia elemēta ignis eſt imaterialiſſimū. Si vō loquamur de corporib' abſolute. Dicēdū ꝙ ignis nō eſt maxime imālis aut incorporeus: ſed corpus celeſte eſt magis ſpirituale ⁊ imālius: cuius rō eſt: q2 ignis nō agit cuiuſcūqꝫ actiuitatis fuerit niſi in virtute corporis celeſtis. ¶ Cōſiderādū eſt vlterius pro ſecūda opinione ꝙ Democritus cōſiderans ex vna parte ꝙ aia eſſet maxime cognoſcitiua ⁊ maxime mouens: ꝯſiderans vō ex altera parte ꝙ oia ꝯſtituunꝛ ex athomis: tanq̃ ex pncipijs rerū: ſed q2 ſūt rotūde figure: ⁊ multū habiles ad motū. ideo dicebat aiam eſſe compoſitā ex athomis: vt cognoſceret omnia inquantū ſunt principia: ⁊ vt moueret oia inquantū ſunt rotunde figure ⁊ ſperice. ¶ Conſiderādū vltimo pro opinione Anaxogore ꝙ q̃druplex eſt cōpoſitio. Quedā eſt cōpoſitio partiū quātitatiuaꝝ. Alia eſt cōpoſitio que eſt ex elntis: ſicut mixtū cōponiꝛ ex elntis. Tertia eſt cōpoſitio que eſt diuerſis reb' materialibus alijs ab elemētis: ſicut homo componiꝛ ex cerebro corde ⁊c̄. Quarta eſt compoſitio ex inſtrumento organico ⁊ potentia eius. Ad remouendū pmā cōpoſitionē Anaxagoras dicebat ⁊ bene: intellectū eē ſimplicē. Ad remouēdum vō ſecundā cōpoſitionē ab anima: dicebat intellectum eſſe imixtū. Sed ad remouēdā tertiā cōpoſitionē ab anima dicebat intellectū eē ſeparatū. Ad remouēdā aūt quartā cōpoſitionē ab ea dicebat itellectū eē purū. Quia g̃ nō poſuit differentiā inter animā ⁊ intellectuꝫ: concludebat diffinitiue ꝙ anima nil aliud eſt q̃ intellectus ſimplex imixtus purus ⁊c̄.

¶ Sequitur tractatus ſecundus eiuſdem.

¶ Sequitur in textu. (Conſiderandum autem ⁊c̄.)

¶ Hec eſt lectio ſexta eiuſdem primi libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

Iſte eſt ſecūdus tractatus in quo phus recitat opiniones phoꝝ qui locuti ſunt de aia tam ex parte motꝰ q̃ ex pte cognitionis. Qui gdē tractatꝰ ꝯtinet octo capitula. ¶ In pº caplo adducit rōnes cōuenientes ꝯtra eos qui dicebāt aiam per ſe moueri. ¶ In 2° caplo ponit ratiōes ſpeciales ad idē adducēdo opinionē Platonis. ibi (Quidā aūt ⁊ maxime ⁊c̄.) ¶ In 3° capitulo reprobat opinionē Platonis. ibi (Primū gdē igiꝛ nō bene dicꝛ.) In quarto caplo reprobat opinionē illoꝝ qui dicebāt aiam eſſe armoniā quādā. ibi (Alia aūt eſt opinio.) ¶ In 5° capitulo remouet opinionē illorum qui dicebāt aiam per ſe moueri. ibi (Rationabilius aūt ⁊c̄.) ¶ In 6° caplo reprobat opinionē illoꝝ ſingulariter qui dicebāt aiam eē numerū ſeipm mouentē. ibi (Multū aūt ex his que dicta ſunt.) ¶ In 7° caplo reprobat opiniones illoꝝ qui dicebāt aiam eſſe elemētū aut ex elemētis. ibi (Tribus aūt modis traditis.) In 8° ⁊ vltimo caplo reprobat opinionē illoꝝ qui dicebāt aiam eſſe in toto vniuerſo: ⁊ per ꝯſequēs ꝙ totū vniuerſum eſſet animatū. ibi (Et in toto aūt gdā ipſaꝫ miſceri dicūt.) ¶ In pº aūt caplo ꝯtra eos qui dicebāt aiaꝫ per ſe moueri: (ſuppōnēdo diuiſionem motus in motū per ſe ⁊ motū per accidens) adducit ſex rōnes ꝯuenientes. Quarū pma eſt. Nā ſi aia per ſe moueretꝛ: aut moueretꝛ motu locali: aut motu augmēti: ⁊ decremēti: aut motu alterationis: q2 tm̄ ſunt q̃tuor ſpecies motus: ſed nullū iſtoꝝ eſt dicendū: q2 cū ois motus ſit in loco: (vt dicit textus) ſequeretꝛ ꝙ ipſa aia eſſet in loco per ſe: qō eſt incōueniēs. Tū pmo q2 nō hēt eē per ſe. Tuꝫ ſcdo: q2 nō eſt corpꝰ (vt ifra patebit.) ſed actus corporis. ¶ Secūda rō talis eſt. Quicgd nāliter mouetur pōt violēter moueri: ⁊ qcqd nāliter qeſcit: pōt violēter qeſcere. Si g̃ aia moueretꝛ per ſe nāliter ⁊ qeſceret: poſſet moueri violēter ⁊ qeſcē violēter: qō abſurdū eſt: q2 nō ſolū ſniam ꝑferētes: ſed ēt fingere volentes motꝰ violētos aie tribueꝛ nō pñt. ¶ Tertia rō eſt. Si aia moueretꝛ per ſe. moueretꝛ ſurſuꝫ aut deorſuꝫ aut ad mediū. Si ſic: tūc eſſet qōdā elemētū aut cōpoſitū ex elemētis vt antiq voluerūt: ſed ꝯñs eſt falſuꝫ. cū moueat corpus ad oēs differētias poſitiōis. Cōſequētia pꝫ: q2 ignis aut mixtū in quo pdominaꝛ ignis moueꝛ nāliter ſurſuꝫ: terra deorſuꝫ: aqua ⁊ aer ad mediū. ¶ Quarta rō talis eſt. Si aia moueret corpꝰ eo ꝙ ipſa moueꝛ: (vt antiq dicebāt) eodē motu mouebiꝛ corpꝰ: ſicut ⁊ ipſa aia: ⁊ ecōtra: ſed corpꝰ mutat locū: g̃ ⁊ aia mutat locū: ⁊ per ꝯñs trāſibit de corpore in corpꝰ cū ſit in corpore: vt ipſi dicebant ſicut aqua in vaſe: ⁊ per ꝯñs erit reſurrectio mortuoruꝫ aialiū. Quia dū aia dimittit corpꝰ in quo eſt: intrabit in aliud corpus mortuū. Et ſic corpus mortuum reſurget. ¶ Quinta rō eſt. Illud qō moueꝛ per aliud nō moueꝛ per ſe: ſed aia moueꝛ per accidēs. ſ. a ſenſibilib': ergo nō moueꝛ per ſe. ¶ Ultima rō eſt. Nā ſi aia ſm ſuaꝫ nām moueret ⁊ moueretꝛ per ſe: ſequeretꝛ ꝙ nā ſiue ſubſtātia aie diſtaret a ſeipſa: q2 ois motꝰ facit diſtare id qō mouetur ab eo a quo moueꝛ: cū ideꝫ nō poſſit eſſe in actu ⁊ in potētia reſpectu eiuſdeꝫ ſimul ⁊ ſemel. ¶ Pro declaratione pcedētiū ꝯſiderādū pmo ꝙ lꝫ antiq phi diffinirēt aiam trib' vijs: (vt ſupra dixit phus) videlicet per motū: ⁊ ſenſum: ⁊ per icorporeū ſiue imālitatē: tn̄ Phus nō ꝑſequiꝛ ꝯtra eos quātū ad incorporeitatē: q2 vera opinio eſt ꝙ aia eſt incorporea: ⁊ imālis: potiſſime loquēdo de aia rōnali que nō educiꝛ de potētia māe: neq3 vtitur

organo

organo corporeo in ſua opatione. Uerũtamẽ dicere ani/mã eſſe ſubtiliſſimã corpoꝝ falſum eſt. ¶ Cõſiderãdũ 2° ꝙ tripliciter aliqd dicit̃ moueri. ſ. per ſe p°. per ſe 2°. i. per alterũ: ⁊ per accidẽs. Exemplũ pmi. vt lapis mouet̃ per ſe pmo deorſum: pars lapidis mouet̃ per ſe 2°. i. per alterũ: ſed accidẽtia lapidis mouent̃ per accidẽs ad motũ ipſius lapidis. Et lʒ phus nõ enumeret niſi duos modos ipſius moueri expreſſe: tñ oẽs pdictos modos enumerat ſub intellectu ſiue cõprehenſiue. ¶ Cõſiderãduʒ 3° ꝙ mot⁹ põt accipi dupliciter. Uno mõ cõmuniter. ſ. vt ſe extendit ad oẽm mutationẽ taʒ inſtantaneã ꝙ̃ ſucceſſiuã: ⁊ illo mõ ſex ſunt ſpecies motus que ↄtinent̃ in his verſib⁹: videlicet Auget diminuit corrũpit ⁊ generatur. Alterat ⁊ mutat: ſic per loca multa vagat̃. Alio mõ accipit̃ motus pprie ⁊ phyſice: put videlicet ſe extendit ad motũ qui eſt cũ trãſmutatiõe nãli: ⁊ illo mõ tñ ſunt q̃tuor ſpẽs mot⁹: vt hic loquit̃ Phus. ¶ Cõſiderãdũ vlterius 4° ꝙ albũ põt ↄſiderari dupl'r. Uno mõ in ſenſu cõpoſito: videlicet pro ſuo ſignificato formali. albũ enĩ de ſuo ſignificato formali ſignificat albedinẽ cui nõ cõpetit moueri per ſe. alio mõ accipit̃ in ſenſu diuiſo: videlicet pro ſuo ſignificato mãli videlicet p eo qḋ eſt albuʒ. Primo mõ albũ mouet̃ per accidẽs. Scḋo mouet̃ per ſe. ¶ Cõſiderandũ vltimo ꝙ vnicuiq; eo mõ cõpetit moueri: quo cõpetit ſibi eẽ. Illa g̃ que nõ hñt eẽ per ſe ſed in alio: nõ mouent̃ per ſe: ſed per alterum: aut per accidẽs. Cũ g̃ nulla forma nãlis hẽat eſſe per ſe ſed per alterũ: nulla moue bit̃ per ſe: ſed per alterũ. Et lʒ aia vnita corpori ſubſiſtat per ſe ſubſtãtia incõpleta: nõ tñ per ſe ſubſiſtit ſubſtãtia cõpleta: vt ifra patebit. ¶ Cõtra nõnulla dicta in textu ſic arguit̃. Antiq phi trib⁹ modis inueſtigauerũt nãm aie: videlicet ſenſu: motu: ⁊ incorporeo: vt in pcedẽti capl'o adduxit Phus. g̃ inſufficienter phs pſequit̃ ↄtra eos quãtuʒ ad duos modos tñ. ¶ P̃. in 3° ⁊ 4° phyſicoꝝ dĩ ꝙ aliqd dĩ tripliciter moueri: g̃ hic male dĩ ꝙ tñ dupliciter aliqd mouet̃. ¶ P̃. Phus in 3° phyſicoꝝ: ⁊ in 5° enumerat ſex ſpẽs mot⁹: g̃ hic iſufficienter dĩ ꝙ q̃tuor ſunt motus. ¶ P̃. Soli corpori debet̃ locus: vt pʒ 4° phyſicoꝝ: ſed motus nõ eſt corpus: g̃ motus nõ eſt in loco: ⁊ per ↄñs Phs male dicit in textu ꝙ oẽs motus ſunt in loco. ¶ P̃. Omne corp⁹ per ſe põt moueri: ſed oẽ albũ eſt corp⁹: g̃ oẽ albũ per ſe põt moueri: qḋ eſt ↄtra Phm in textu: vbi dicit (ꝙ mouent̃ hec) ſ. albũ ⁊ tricubitũ: ſed ſm accidẽs. ¶ P̃. Celum mouet̃ nãliter: ⁊ tñ nõ põt moueri violẽter: g̃ Phus male dicit in textu ꝙ quecũq; mouent̃ nãliter: mouent̃ ẽt violenter. ¶ P̃. Celũ nõ põt quieſcere nãliter: ⁊ tamẽ mouet̃ nãliter: g̃ male dicit Phus ꝙ quicquid mouet̃ nã quieſcit nã. ¶ Ad p^{m} 2^{m} ⁊ 3^{m} pʒ ſolo ex dictis. ¶ Ad 4^{m} dicendũ ꝙ motũ eſſe in loco põt intelligi tripliciter. Primo mõ ↄſiderãdo motũ ex parte mobilis: ⁊ clarũ eſt ꝙ omnes mot⁹ ſunt in loco. i. omne mobile qḋ mouet̃ per aliquẽ motũ eſt in loco. Alio mõ quãtũ ad modũ mouẽdi: ⁊ illo mõ ẽt motus eſt in loco: vt clare pʒ de loci mutatione augmẽtatione diminutione. De alteratione aũt pʒ: q2 in oĩ alteratione requirit̃ approximatio alterãtis ad alterabile: qḋ nõ põt fieri ſine loco. Tertio mõ quãtum ad motũ in ſe: ⁊ ſic antecedẽter etiã omnis mot⁹ eſt in loco. i. oĩs mot⁹ pſupponit motũ localẽ qui eſt de loco ad locuʒ. ¶ Ad 5^{m} dicẽdũ ꝙ pʒ ſolutio ex dictis: q2 ibi arguit̃ a ſenſu diuiſo ad ſenſum cõpoſitũ: ⁊ per ↄñs ibi cõmittit̃ fallacia cõpoſitiõis. ¶ Ad 6^{m} dicẽdũ ꝙ duplex eſt motus. Quidã eſt qui hẽt quietẽ ſibi oppoſitã: ſicut eſt mot⁹ corpoꝝ ſimpliciũ aut mixtoꝝ corruptibiliũ. alius eſt motus qui nõ hẽt quietẽ ſibi oppoſitã: vt eſt motus corpoꝝ celeſtiũ. Quicquid. n. mouet̃ nãliter pmo modo dicto: põt moueri violẽter: nõ aũt ſecundo mõ: vnde rõ laborabat in equoco. Et per hoc patet ſolutio ad 7^{m}.

¶ Sequit̃ in textu (Quidã aũt mouere.) Hec eſt lectio ſeptima eiuſdẽ libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

ISTUD eſt 2^{m} capl'm huius ſecũdi tractatus in quo Phus adducit opinionem Democriti in ſpãli reprobando eã duabus rõnibus. finaliter adducendo opinionẽ trimẽbrẽ Platonis. Dicebat enĩ Democrit⁹ ꝙ aia componebat̃ ex athomis qui ſemp mouent̃: ⁊ ꝙ moueret corpus eo mõ quo mouet̃: ſic deſcribẽs aiaʒ ꝙ aia eſt que mouet corp⁹ cõtinue mota. Cui⁹ pſuaſio erat talis. Sicut ſe hʒ argentũ viuũ ad ſtatuã idee minerue: ita ſe hẽt aia ad corp⁹: ſʒ argentũ viuũ qñcũq; mouebatur mouebat illã ſtatuã: g̃ aia qñcũq; mouet̃ mouet corpus. Cũ g̃ ipſa aia cõponat̃ ex athomis ſemp mobilib⁹ dicebat aiam ſemp mouere corp⁹. ¶ Cõſiderãdum aũt eſt ꝙ pdictã opinionẽ reprobat Phus duab⁹ rõnibus: quarũ pma eſt. Eadẽ nã eſt pn^{m} mouẽdi ⁊ quieſcẽdi alicuius: ſed aial aliqñ qeſcit (vt pʒ ad ſenſuʒ:) g̃ id qḋ erit pn^{m} quietis aialis erit pn^{m} mouẽdi: ſed aia cũ ſemp (ſm Democritũ) moueat̃ nõ põt eẽ pn^{m} quietis ipſi⁹ aialis: g̃ nõ erit pn^{m} mouendi. ¶ Si dicat̃ ꝙ aial nunq̃ quieſcit: ſed ſemp mouet̃ ſaltẽ motu alterationis. g̃ rõ nulla. Dicendũ ꝙ Democrit⁹ loquebat̃ de motu locali: ⁊ non de motu alterationis ſolũ. Unde lʒ rõ nõ ſimpliciter cõcludat: ↄcludit tñ ↄtra Democritũ. Lʒ. n. verũ ſit ꝙ oẽ aial ſit in ↄtinuo motu: vniu'r loquẽdo de motu: tñ non eſt in ↄtinuo motu locali: vt voluit Democritus. Scḋa rõ eſt. Aial mouet̃ per voluntatẽ ⁊ appetitũ: g̃ ſequit̃ ꝙ corp⁹ aialis ſiue aial nõ mouet̃ ab aia ſm ſe ↄſiderata. ¶ Cõſiderandũ eſt vlterius ꝙ Phus in textu adducit tres opiniones Platonis de aia ſm triplicẽ ei⁹ ↄſiderationẽ. Pria opinio eſt: ꝙ aia eſt que vnit̃ corpori ⁊ mouet illud. Scḋa opinio eſt: ꝙ aia eſt qḋdã compoſitũ ex numeris armoniacis. Tertia opinio eſt: ꝙ aia eſt aſpectus rect⁹ reflexus in duos circulos: quoꝝ vnus diuidit̃ in ſeptẽ circulos. Cõſiderauit. n. Plato ꝙ aia põt tripl'r ↄſiderari. Uno mõ vt eſt forma corporis: ⁊ iſto mõ dicebat aiam vniri corpori: ⁊ ipm moueẽ. Alio mõ põt ↄſiderari aia per reſpectũ ad ſua pn^{a}: ⁊ ſic dicebãt aiam eẽ cõpoſitã ex numeris ſiue ex ↄſonãtijs. Tertio mõ põt ↄſiderari quãtũ ad eius operationes ⁊ motũ: ⁊ iſto mõ dicebat aiam eſſe aſpectũ rectũ ⁊c̃. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlterius ꝙ ſi opinio Platonis ↄſideret̃ ſm ſonũ verboꝝ: ſic veritatẽ nõ haberet: vt oſtẽdit infra Phus. Sed ſi cõſideret̃ quãtũ ad ſniam ṽboꝝ: per viã. ſ. cuiuſdã ſimilitudinis: ſic hẽt veritatẽ. Manifeſtũ eſt. n. ꝙ aia vnita corpori per ſe nõ mouet ipm corp⁹: ſed mediãtib⁹ tñ ſuis potẽtijs. Sicut ẽt in numeris pmo reperit̃ ↄſonãtia ⁊ pportio: ita ⁊ in aia. Aia. n. hʒ ſimilitudinẽ ad numeros armoniacos: q2 reperit̃ maxima pportio aie ad corpus ⁊ partiũ corporis iter ſe vt debite exerceat ſuas operationes. Manifeſtũ eſt ẽt ꝙ in aia cõſiderat̃ aſpectus directus ⁊ reflexus per modũ circuli: qui gdẽ circulus diuidit̃ in duos circulos: quoꝝ vltim⁹ diuidit̃ in ſeptẽ: ſimilitudinarie loquẽdo. Unde itellectus recte itelligit ſuũ obm: que intellectio põt dici intellectus direct⁹: ⁊ intelligendo ſuũ obm etiã reflectit̃ ſupra ſeipm per modũ circuli: qui gdẽ intellectus circulus. i. itellectio diuidit̃ in duos circulos. i. in duos diuerſos modos itelligẽdi. alio mõ itelligit mãlia: ⁊ alio modo ſpiritualia. Ultimus vo circulus. i. intellectio qua intelligit mãlia diuiditur in

ſeptẽ circulos.i.in ſeptẽ intellectiones ſm ſeptẽ gradus corpoꝝ mãliũ:que qdẽ corpora ſũt elemẽta mixta imperfecta: vt impreſſiones metheologice:mixta pfecta inaiata: vegetabilia:ſenſitiua:motiua ſm locũ:ꝛ intellectiua.

¶ Sequitur (Primum quidem igiť.) Hic incipit lectio octaua eiuſdem libri:ꝛ in cõmento ſancti Thome.

I Stud eſt 3m caplm preſentis tractat⁹:in quo poſtq̃ Phs adduxit opiniones Platonis:ponit q̃tuor ꝯnes ꝯtra pdictã opinionẽ ſm ꝙ Plato in ſua opiniõe q̃tuor affirmauit. Dicebat.n.aiam eẽ aſpectũ rectũ i.magnitudinẽ ꝯtinuã. Dicebat vlteri⁹ aiaꝫ eẽ magnitudinẽ circularẽ. Tertio dicebat aiaꝫ eẽ magnitudinẽ motã. Quarto dicebat ꝙ eẽt vnita corpori. Ex q̃b⁹ oĩb⁹ elicitur diffinitio aie ſm Platonẽ: videlꝫ ꝙ aia eſt aſpectus rect⁹.i.magnitudo corpi vnita:ex numeris armoniacis cõpoſita:reflexa in circulũ diuiſuꝫ in duos circulos: quorũ vn⁹ diuidiť in ſeptẽ circulos. vt dcm̃ eſt. Quia g̃ Plato dicebat aiam eẽ magnitudinẽ:iõ Phus p⁹ ponit vnã ꝯnẽ ꝯriã: videlꝫ ꝙ aia nõ eſt magnitudo. Quã qdẽ ꝯneꝫ pbat trib⁹ rõnib⁹:que magis reſpiciũt v̄ba Platonis q̃ itentionẽ ei⁹. ¶ Quarũ p⁹ eſt. Talis eſt itellect⁹ q̃lia ſũt itelligibilia. (Cũ potẽtie ſpecificenť per obcta) ſꝫ itelligibilia itellecta ab itellectu nõ ſunt ꝯtinua: vt magnitudo: ſed magis ꝯſequẽter ſe habẽtia: vt numeri: g̃ intellectus nõ eſt ꝯtinuus vt magnitudo: ꝛ per ꝯñs nõ eſt magnitudo. ¶ Secũda rõ. Si intellect⁹ eẽt magnitudo intelligẽs aliqđ intelligibile: aut talis magnitudo itelligeret itelligibile ſm partẽ quãtitatiuã: aut ſm punctũ: applicãdo ſe videlicet ad itelligibile ſm partẽ diuiſibilẽ: aut partẽ pũctualẽ. Nõ ſm partẽ pũctualẽ: qꝛ pũcta ſũt ifinita in magnitudine ꝯtinua: que nequaq̃ eſt pertrãſire. Nec ſm ptẽ quãtitatiuã aut diuiſibilẽ: qꝛ infinities itellectus itelligeret idẽ: qđ eſt icõueniẽs. ¶ Tertia rõ eſt. Impoſſibile eſt ꝙ idiuiſibile itelligať per diuiſibilẽ vel diuiſibile per idiuiſibile. Si g̃ aia eſſet magnitudo cõpoſita ex idiuiſibilib⁹: ſic nõ poſſet itelligere diuiſibilia ſiue mãlia. Si vo eẽt cõpoſita ex diuiſibilib⁹ nõ poſſet itelligẽ idiuiſibilia ſiue imãlia: quoꝝ vtrũqꝫ eſt ꝯtra Platonẽ qui poſuit itellectũ poſſe itelligere tã mãlia q̃ imãlia. ¶ Sed ꝯſiderãdũ eſt ꝙ pdicte rões ſunt magis ꝯtra v̄ba Platonis: ꝛ nõ ꝯtra ſniam aut intẽtionem ei⁹. Quãdo eni Plato dicit aiam eſſe magnitudinẽ: loqť figuratiue ſiue metaphorice ad ſimilitudinẽ magnitudinis ꝯtinue corporis celeſtis. Nõ.n.dicebat aiam eſſe magnitudinẽ corporalẽ: quãdo ipſe (vt hic dicit Phus) dicat ipſam aiam eſſe vnitã ꝛ ꝯiunctã corpori: ſed dicebat aiam eſſe magnitudinẽ virtutis: que qdẽ magnitudo attendiť ſm pfectionẽ eẽntie ꝛ opationis ipſi⁹ aie: ad ſimilitudinẽ (vt dcm̃ eſt) corporis celeſtis: qꝛ ſicut in magnitudine attẽdiť maxima ꝯtinuitas pfectio ꝛ pportio mobilis ad mouẽs: ita in magnitudine virtuali ipſius aie.i. in opõne ſua attẽdiť maxima pfectio ꝛ pportio: que attendiť iter itelligibile ꝛ ipm itellectũ. Ex quo patet ꝙ ſi aliqs pbabiliter vellet ſoluẽ rões Phi non oporteret niſi negare ſuppoſitũ. videlicet ꝙ Plato nõ poſuit aiaꝫ eẽ magnitudinẽ corporalẽ ꝯtinuã. ¶ Cõſiderãdũ tñ eſt ꝙ qdã doctoꝝ hic dicũt ꝙ Plato cũ eſſet doctor veritatis nõ debebat tradẽ ſuã ſciaꝫ ſub velaminib⁹ metaphoricis: cũ veritas nõ querat angulũ. Unde plato nõ ſoluꝫ erat rephẽſibilis a Pho: vt ipſe dicit quãtũ ad itẽtioneꝫ ipſi⁹: ſed ẽt quãtũ ad ſonũ v̄boꝝ. Sed hoc eſſet dicere ꝙ theologia ſacra que eſt ſcia maioris veritatis q̃ phia nã lis eẽt rephẽſibilis. Tradiť.n.ſub velaminib⁹ metaphoricis: iõ nõ male fecit Plato tradẽdo ſuã ſciaꝫ ſub metaphoricis locutionib⁹. Tũ p⁹ qꝛ itellect⁹ ẽt hui⁹ iquirẽdo v̄itatẽ habilitať. Tũ z⁹ qꝛ emuli ſupbi nõ ita cito poſſẽt puenire in cognitionẽ v̄itatis. ¶ Scda ꝯclo que tangiť iſra (Neceſſarium aũt ꝛč.) eſt ꝙ aia nõ eſt circulus: que ꝯcluſio pbať rõnib⁹ duab⁹ Phi: quarũ p⁹ eſt. Nã ſi itellect⁹ eẽt circulus ſiue circulatio: ſequereť ꝙ opõ que dĩ itelligẽ eẽt circulatio: cũ circulatio ſit act⁹ ipſi⁹ magnitudinis circlaris. ꝯñs eſt falſuꝫ. g̃ ꝛč. Falſitas ꝯñtis ſic pꝫ. Nã ſi opõ ipſi⁹ itellectus eẽt circulatio: ſequereť ꝙ opõ eẽt ppetua ꝛ ſemp duraret: ſꝫ opõ itellectus nõ ſemp durat: cũ hẽat finẽ. g̃ nõ eſt circularis. Probatio minoris: qꝛ oĩs opõ itellect⁹ aut eſt practica aut ſpeculatiua: ſed opõ practica terminať ad aliquẽ terminũ. ſ. ad finẽ: qꝛ habito fine ceſſat opõ practica: cũ finis ſe hẽat in practicis ſicut pñm in demõſtrabilib⁹: vt pꝫ z⁹ phy. ꝛ 7⁹ ethi. Similr opõ ſpeculatiua terminať ad aliquẽ terminũ: videlꝫ ad pñm demõſtratiõis: quo habito ceſſat oĩs opõ itellectus ſpeculatiua: qꝛ tã ſyllus demõſtratiu⁹ q̃ mediuꝫ ei⁹ qđ eſt diffinitio: dĩ termin⁹. Scda rõ eſt. Si opõ ſiue itelligẽtia ipſi⁹ aie eẽt circulatio: ſequereť ꝙ vnũ ꝛ idẽ multotiẽs itelligereť: ꝯñs eſt ſupfluũ. g̃ id ex quo ſeqť. Probatio ſequele: qꝛ in circulatiõe fit igreſſus ab eodẽ pũcto: ad idẽ pũctũ multotiẽs: imo ifinities: ſtãte ei⁹ perpetuitate. ¶ Pro declaratiõe pcedẽtiũ ꝯſiderãdũ eſt pmo ſm Egidiũ ꝙ in circulo nõ eſt aliqđ pũctũ in actu: ſꝫ ſolũ in potẽtia. Eadẽ g̃ rõne q̃ mot⁹ circularis terminareť in vno pũcto: terminareť in quolibet. Aut g̃ ille mot⁹ terminabiť in q̃libet pũcto: aut nunq̃ icipiet. qꝛ impoſſe eſt ꝙ idẽ mot⁹ in eodẽ pũcto termineť ꝛ icipiat: aut g̃ nõ icipiet in aliq̃ pũcto: aut nõ finieť in aliq̃ pũcto: ꝛ ſic ſemp durabit. Cũ g̃ ad ſenſum pꝫ ꝙ mot⁹ circularis icipit eẽ: ſeqť tñ ꝙ mot⁹ circlaris eſt ppetue duratiõis ſm Phm: vnde ſi itellus eẽt circlatio: eẽt ppetue duratiõis. ¶ Cõſiderãdũ z⁹ ꝙ p⁹ opõ itellus (ſm Phm hic que dĩ ſimplciũ itelligẽtia.) terminať ad diffinitionẽ que dĩ rõ dicẽs qđ qd erat eẽ. Scda vo opõ itellus q̃ apphẽdit ppoſitiões: terminať ad ſyllm ſiue ad mediũ ſylli: qđ qdeꝫ mediũ ẽt rõ dĩ: qꝛ v̄tutẽ hẽt pbãdi ꝯnẽ. Silr ſyllus dĩ rõ: (vt hic dicit Phs.) Unũ ꝯſueuim⁹ dicẽ ꝙ hĩ g in diſputatiõib⁹ faciũt fortes ſyllos ꝛ efficaces: dicim⁹ ꝙ faciũt efficaces rões. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlteri⁹ ꝙ pdicte due rões Phi: pbabilr loquẽdo nõ ꝯcludũt ꝯ Platonẽ: ſed falſum ſupponũt. Nõ.n.poſuit Plato ꝙ opõ itellus eẽt mot⁹ circularis qui eſt ſup magnitudie quãtitatiua: aut dimẽſiua: ſꝫ ſimilitudinarie dicebat eã eẽ circulareꝫ fundatã ſup magnitudinẽ virtutis: vt declaratũ eſt. Unũ nõ ſeqť ꝙ ſi opõ itellect⁹ eẽt talis circulatio ꝙ eẽt ppetua. Et dato q̃ tã opõ practica q̃ ſpeculatiua nõ ſit ppetua ꝛ ꝯtinua: nõ tñ pp̄ter h̄ ſequiť qn opõ itellus poſſet ꝯtinuari: qꝛ itelligẽdo finẽ vni⁹: põt itelligẽ finẽ alteri⁹. ꝛ poſtq̃ itellexit pñm vni⁹ põt itelligẽ pñm alteri⁹. Neqꝫ incõueniẽs videť: ꝙ (vt z⁹ rõ voluit) vnuꝫ multotiens ab eodẽ itellectu itelligať: nõ ſm eãdẽ rõnẽ: ſꝫ diuerſis rõnib⁹. ¶ Tertia ꝯ que tãgiť ibi (Adhuc aũt ꝛč.) eſt ꝙ itellect⁹ nõ eſt mot⁹: que ꝯcluſio pbať duab⁹ rõnibus. Quaruꝫ p⁹ eſt. Illud qđ aſſimilať magis qeti q̃ motui: nõ dꝫ dici mot⁹. Sed intellect⁹ quãtũ ad ei⁹ vtrãqꝫ operationeꝫ magis aſſimilať qeti q̃ motui: g̃ nõ eſt motus. Scda rõ eſt talis. Beatitudo ꝯſiſtit in opõne nãli ipſi⁹ itellect⁹: ſed mot⁹ nõ eſt opatio nãlis ipſi⁹ itellect⁹ cũ nõ ſit de ſubſtãtia eius: g̃ intellectus nõ eſt motus. ¶ Pro declaratione huius concluſionis conſiderandũ eſt primo ꝙ intelligentia ſiue operatio intellect⁹ noſtri aſſimilatur quieti: qꝛ ſm perfectiſſimam operationem intellectus:

lectus:anima ſit ſciens ⁊ prudens. Sed aīa ſedendo ⁊ quieſcēdo ſit prudēs ⁊ ſciēs per Phm 7° phicoꝝ. ḡ opeꝛatio ipſi⁹ aīe que dr̄ itelligētia magis aſſimilat̄ q̄eti q̄ motui:q2 ſyllo vel medio habito ceſſat opatio itellect⁹. ḡ ⁊c̄. ¶ Cōſiderādū 2° ꝙ duplex eſt beatitudo:ſcilʒ increata:quā ſolus de⁹ hēt. Alia eſt creata:⁊ illa eſt duplr: quedā eſt ꝑfecta:que videlicet expectat̄ in glīa:ad quā phi nāles ꝑuenire nō potuerūt. Alia eſt beatitudo iperfecta que in hac vita ex puris nālib⁹ acq̄ri pōt:de q̄ phi locuti ſunt. Et illa eſt duplex.nā quedā eſt practica:alia eſt ꝯtēplatiua. Practica ꝯſiſtit in ſupma opōne prudētie. Cōtēplatiua vō ꝯſiſtit in ſupma opōne ſapientie. Ex quo pʒ ꝙ quelibet beatitudo ſiue felicitas:de q̄ locuti ſūt phi ſm mētē Phi in p̄ſenti paſſu:ꝯſiſtit in opōne intellectus (qd̄ eſt ꝯtra nōnullos:) alr̄ rō Phi nulli⁹ eſſet efficacie. ¶ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ꝙ aliq̄d dr̄ nāle tripliciter. Uno modo:q2 ieſt ſibi a nā.i.a natiuitate. Alio mō:q2 eſt de nā.i.de ſuba ſiue eēntia ei⁹. Tertio mō:q2 cōpetit ſibi ſm nām.i.ſm p̄n^a nālia:beatitudo aūt non dr̄ eē nālis aīe p^a mō:q2 vt ſic ſibi ꝯueniret a natiuitate ei⁹:neqʒ ēt eſt ſibi nālis 2^a mō:videlʒ ꝙ ſit de ſubſtātia ſiue de eēntia ei⁹. Sed nālis eſt aīe 3° mō:q2 ipſa aīa rōnalis per p̄n^a ſua nālia pōt pertingere ad beatitudineʒ ſupradictā:de qua locuti ſunt phi. ¶ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ꝙ Plato ſm ſonū v̄boꝝ ſue opinionis hēt dicē ꝙ opatio aīe que dr̄ motus ſm ipm ſit p̄ter aut extra nām ei⁹:q2 dicebat aīam eē cōpoſitā ex vnitatib⁹ ⁊ numeris: vt v̄ba ei⁹ ſonāt:ſʒ vnitas nō hēt poſitionē in ꝯtiuo:motus vō q̄libet req̄rit magnitudinem aliquā cōpoſitā ex partib⁹ poſitionē habētib⁹ in ꝯtinuo:vt patuit in p̄dicamētis:ḡ mot⁹ ſm ꝙ v̄ba Platonis ſonāt nō cōpetit aīe ſm ſua p̄n^a nālia:⁊ per ꝯn̄s p̄ter nām. ¶ Sed pro itētione Platonis ⁊ ſuſtētatione opinionis eiuſdē ꝯſiderādū eſt vlteri⁹:ꝙ mot⁹ nō ſolū ſm Platonē:ſʒ ēt ſm Phm in 2° metaphice.pōt ꝯſiderari duplr. Uno mō phyſice ſiue nāliter vt eſt act⁹ iperfectus alicui⁹ exñtis in potētia ſm ꝙ hui⁹. Alio mō capit̄ mot⁹ metaphice vt eſt actus ꝑfect⁹ alicui⁹ exñtis in actu. Primo mō mot⁹ dicit iperfectionē:⁊ cōpetit reb⁹ corꝑalib⁹:qui ſolū hʒ fieri ſupra aliq̄ magnitudīe corꝑali. Sed 2° mō:mot⁹ dicit ꝑfectionē:⁊ ſic nō ſolū cōpetit reb⁹ corꝑalib⁹:ſed ēt ipſi deo. Et illo mō velle itelligē deſiderare appetē dicunt̄ mot⁹. Et iſto vltimo mō locut⁹ eſt Plato qñ dicebat opōneʒ aīe eē motū recte dicēs. ¶ Et per h̄ pʒ ſolutio ꝓbabilr̄ ad vtraſqʒ rōnes Phi ꝯ̄ Platonē. ¶ Quarta ꝯ̄ que tangit̄ ibi (Laborioſuʒ aūt eſt.) eſt ꝙ aīa nō dʒ vllo mō vniri corpori ſicut Plato dicebat:quā ꝯ̄nē ꝓbat Phus trib⁹ rōnib⁹:quarū p^a eſt. Nā ſi ſic aīa dʒ vniri corpori:ſequeret̄ ꝙ corpus ſit ꝓpter aīam magis q̄ ecōuerſo:ſed ſm Platonē corp⁹ nō erat ꝓpter aīam:q2 dicebat aīam hēre motū ⁊ opꝛtionē per ſe:dicebat.n.aīam moue ſeipſaʒ:ḡ aīa in ſuis opōnib⁹ nō idigebat corꝑe:ſed eſt ab eo ſeparata:⁊ per ꝯn̄s ſm eū corp⁹ nō eēt ꝓpter aīam. Scda rō talis eſt. Nā aīa ſic dʒ vniri corꝑi ꝙ ex tali vnione poſſit reddi rō oīum motuū ipſi⁹ corporis:ſed Plato per vnioneʒ aīe ad corp⁹ nō potuit reddē rōnē q̄re mouet̄ circulariter.ḡ ⁊c̄. Tertia rō eſt. Nā Plato nō determinauit de q̄litate:diſpōne:⁊ quātitate corꝑis cui vnit̄ aīa:videtur ḡ ſm ipm ꝙ aīa poſſet vniri idifferēter cuilibet corpori:qd̄ eſt falſum:q2 q̄libet act⁹ ⁊ ꝑfectio req̄rit determinatū ⁊ diſpoſitū ꝑfectibile:q2 act⁹ actiuoꝝ ſunt in patiēte bene diſpoſito. ¶ Cōſiderandū eſt vlteri⁹ ꝙ aīam itellectiuā eē ſeparatā a corꝑe ſm ſuā opōnē (vt ſupra dcm̄ eſt) pōt itelligi triplr̄. Videlʒ ſubiectiue:organice: vel obctiue. Claruʒ eſt aūt ꝙ ſubctiue ſm Platonē aīa nō eſt ſeꝑata a corꝑe:cū poſuit eā vnitā corꝑi:neqʒ obiectiue:cuʒ eā dixerit itelligere corporalia:ſed organice: ſiue iſtrumētalr̄ dr̄ ſeꝑari a corpore:q2 nō idiget in ſua itellectione organo corporali:exercet tn̄ ſuas opōnes in corꝑe. Unā ſiq̄s ſuſtētare voluerit opinionē Platonis:poterit dicē ad p^am rōnē Phi:ꝙ lʒ corp⁹ nō ſit ꝓpter aīam organice:eſt tn̄ ꝓpter aīam ſubiectiue:q2 (vt dcm̄ eſt:) aīa vnita corpori nullo pacto pōt exercē ſuas opōnes ſine corpore:h̄ eſt:niſi ſit in corꝑe. ¶ Cōſiderādū vlteri⁹ ſm Egidiū ꝙ tria attēdēda ſūt in vnione aīe ad corp⁹. Primū eſt:ꝙ corp⁹ in tali vnione ſit ꝓpter aīaʒ poti⁹ q̄ eꝯ̄. Scdm̄ eſt:ꝙ per talē vnionē poſſet reddi rō oīuʒ motuū ipſi⁹ corporis ex parte aīe. Tertiuʒ eſt ꝙ corpus cui aīa vnit̄ dʒ eē debite diſpoſitū ⁊ organiçatū. Unde ſm iſta tria adducit phus tres p̄dictas rōnes ꝯtra poſitionē Platonis. ¶ Cōſiderādū vlterius eſt ꝙ in his que agūt ſm nām:de⁹ vult ⁊ diſponit oīa que req̄runt̄ ad veram ſubſtātiā ⁊ ꝑfectionē eoꝝ:vt poſſint debite exercē ſuas opōnes. Diſpoſuit ḡ deus ⁊ voluit ꝙ aīa itellectiua poſſet hēre motū rectū (.i.opōnē rectā.) ⁊ circularē ⁊ reflexā. Ex h̄ eni nā forme imālis differt a māli ⁊ organica ꝙ pōt reflecti ſuꝑ ſeipſam:⁊ per ꝯn̄s moueri circulariter (.i.habere operationē ſiue intelligentiaʒ circularē.) Siquis ergo vellet ſuſtinē opinionē Platonis poſſet dicere ad illā rōneʒ Phi:ꝙ rō q̄re aīa mouet̄ circulariter ſm Platonē.i.ꝙ habeat itellectionē circularem eſt nā ipſi⁹ aīe itellectiue:cui⁹ ꝑfectio cū ſit imālis h̄ requirit. ¶ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ꝙ de aliquo fit mētio duplr̄. Uno mō ꝓprie ⁊ in ſpāli. Alio mō ſub metaphoris ⁊ implicite. Volēs ḡ ſuſtinē opinionē Platonis dicet ad 3^am rōnē Phi:ꝙ lʒ Plato nō determinet ꝓprie ⁊ in ſpāli de ſuſceptiuo ꝓprio ipſius aīe.determinat tn̄ de ea ſub metaphoris:queadmodū determinauit de ipa aīa. Nō eni dicebat alaʒ vniri cuilibet corꝑi:videlʒ corꝑi lapidis:ſʒ dicebat eā hēre determiatū corp⁹:vt ex opōnib⁹ ſatis hʒ.

¶ Sequitur in textu (Alia autem opinio quedam ⁊c̄.)

¶ Hic incipit lectio nona huius primi de anima in commento ſancti Thome.

IStud eſt 4^m capl̄m hui⁹ tractat⁹ ſecūdi in quo Phs remouēdo opinionē illoꝝ q dicebāt aīam eē armoniā quādā tria facit. Primo adducit vnā ꝯ̄nē:videlʒ ꝙ aīa nō eſt armonia ſiue ꝓportio. Scdo deſcēdit ad opinionē Empedoclis.ibi (Inueſtigabat.) mouendo ꝯtra eū tres q̄ōnes:quas ipſe nō deducit in p̄ſenti. Tertio adducit duas rōnes.ibi (Si vō aūt.) qb⁹ ꝓbat dictā opinionē eſſe ꝓbabilē. ¶ Cōſiderādū eſt aūt ꝙ in armonia ſiue ꝓportione aut in cōpoſitione rerū q̄tuor poſſumus ꝯſiderare ſm ſanctū Thomā ⁊ Egidiū. videlʒ ipaʒ rōnē cōponibiliū:p̄n^a motus:ipſoꝝ ꝓprietates ⁊ paſſiones:que ꝯſequunt̄ ipſaʒ cōpoſitionē ⁊ ipſa cōponibilia. Unde rōne hoꝝ q̄tuor Phus adducit vnaʒ ꝯ̄nē. videlʒ ꝙ aīa nō eſt armonia. Quā ꝓbat q̄tuor rōnib⁹. Quaruʒ p^a eſt:ꝙ armonia nil aliō eſt niſi aut cōpoſitio aut rō cōpoſitoꝝ:ſʒ aīa nō eſt neqʒ rō cōpoſitoꝝ neqʒ cōpoſitio: ḡ aīa nō eſt armonia. Et ſi arguat̄. Illō eſt rō cōponibiliū aut cōpoſitoꝝ:qd̄ ꝯtinet partes cōponētes ne diſſoluant̄:ſed aīa eſt huiuſmodi:vt expreſſe patet in ſcdo huius per Phm. Ergo videt̄ ꝙ anima eſt ratio compoſitorum:dicendum ſm Egidiuʒ ꝙ ratio in propoſito poteſt accipi dupliciter. Uno modo pro quodā temperamento eorum que compoſitionem ingrediunt̄. Alio modo pro p̄ncipio formali ipſius cōpoſiti ⁊ partiū cōponētiū. Aīa bene eſt rō 2° mō:nō aūt p° mō.vt eſt in ꝓpoſito. ¶ Se

cūda rō eſt. armonie nō ꝯuenit mouē: ſed aīe ꝯuenit per ſe mouē ſm ipos: ğ aīa nō eſt armonia. ℭ Tertia rō eſt. Dabita q̄ditate alicui⁹ facile eſt reddē ꝛ aſſignare rōnes ꝓprias. Sed babito qd ſit armonia nō facile ſed multū difficile eſt aſſignare ꝓprias paſſiones ꝛ ꝓprietates ipſi⁹ aīe: ğ aīa nō eſt armonia. ℭ Quarta rō. Si aīa eēt armonia: aut eēt cōpoſitio ptiū corꝑis aut eēt rō eoꝝ que miſcent̄. Nō pᵐ: ſcilꝫ cōpoſitio ptiū: qꝛ cōpoſitio partiū eſt multū nobis manifeſta: ſꝫ ipa aīa cū ſuis ptib⁹ nō eſt nobis manifeſta: ſed multū difficilis: ğ ꝛc̄. Nō zᵐ: qꝛ in diuerſis ptib⁹ corꝑis ſūt diuerſe mixtiones: ſi ğ aīa eēt rō mixtiōis: ſeq̄reret̄ q̄ in diuerſis ptib⁹ corꝑis eēnt diuerſe anime: qd eſt icōueniēs. ℭ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ q̄ Pħus in ſpāli deſcēdēdo ad opinionē Empedoclis mouet ꝫ eū tres q̄ſtiōes: vt dcm̄ eſt. Quarū pma eſt. vtrū aīa eſt ipſa armonia ſiue rō mixtoꝝ aut aliqd aliud. Si dicat̄ pᵐ: ğ cū diuerſe rōnes mixtiōis ſint in eodē corpore: ſequeret̄ q̄ in eodē ſint plures aīe. Si ſit aliqd aliud. ğ corp⁹ aīatū nō hēbit rōnē mixtiōis: cū aīa ſm Empedoclē eēt rō mixtiōis in aīatis. ℭ Scd̄a q̄ſtio eſt. An illa armonia ſiue amicitia ſit cā mixtiōis in oībus vel ſolū in aīatis. Si Empedocles dicat pmū: ſequit̄ q̄ oīa mixta erūt aīata: cū aīa dicat̄ eē armonia illa. Si dicat zᵐ: ꝯdicit opinioni ſue: qꝛ dicit ꝯcordiā eē cā gn̄ōnis ꝛ mixtionis oīum rerū: vt pꝫ pᵒ phyſicoꝝ. ℭ Tertia q̄ſtio eſt: vtrū illa concordia ſit illa armonia que dī aīa: aut nō. Si Empedocles dicat pᵐ: ſequit̄ q̄ idē erit cā ſuiipſius: qꝛ dicebat ꝯcordiā eē cām cuiuſcūq ꝓportionis. Si dicat zᵐ: ſequit̄ q̄ ꝯcordia nō eſt ꝯcordia. Cū ipſa armonia quedā ꝯcordia ſit. ℭ Cōſiderādū finaliter q̄ Pħus adducit duas rōnes qb⁹ ꝓbat q̄ p̄dicta opinio eſt ꝓbabilis. Quarū pᵃ eſt. Nā ſi aīa nō eēt rō mixtionis aut cōpoſitionis rerū: ſequeret̄ q̄ ipſa ſeparata a corpore: corp⁹ nō corrūperet̄: ꝯn̄s eſt falſum: ꝛ ꝯtra ſupraſcripta: ğ ꝛc̄. Secūda rō. Si aīa nō eēt rō cōpoſitiōis ꝛ mixtiōis ptium corporis: ſequeret̄ q̄ deficiente corꝑe nō deficeret aīa: h̄ aūt apparet eē falſuꝫ: igit̄ ꝓbabiliter videt̄ q̄ aīa ſit rō cōpoſitiōis aut mixtiōis rerū in quadā armonia conſiſtens. Sed (vt dicit doctor ſanct⁹ in cōmēto.) hoc nō ſequit̄: qꝛ ꝓportio hui⁹ nō eſt forma ſicut ipſi credebant: ſed eſt ipſa diſpoſitio mā̄e ad formā. Et ſic ſi accipiatur ꝓportio armoniace cōpoſitionis pro diſpōne tali: bene ſequit̄ q̄ manēte diſpōne mā̄e ad formā: manet forma: ꝛ deſtructa hui⁹ diſpoſitiōe remouet̄ forma. Hec Tho.

ℭ Sequit̄ (Rōnabilius aūt dubitabit.) Hic incipit lectio decima eiuſdem libri ꝛ in cōmento ſancti Thome.

Stud eſt 5ᵐ caplm̄ hui⁹ tractat⁹ in q̄ Pħus iꝓbat opiniones antiquoꝝ dicētiū aīam per ſe moueri: ꝓpter hoc q̄ triſtari ꝛ gaudere ꝛ ridere ſūt q̄dā mot⁹: ponēdo vnā dubitat ꝯnē: que talis eſt. Or aīa ꝓpter eius paſſiones nō mouet̄. Quā ꝯnē ꝓbat q̄tuor rōnibus: quarū pᵃ eſt. Nā ea que ꝯueniūt per ſe aīe: nō ꝯueniūt corpori aut toti ꝯiuncto: ſꝫ gaudere ꝛ triſtari ꝛ hui⁹ paſſiones aīe cōueniunt corpori ꝛ toti ꝯiuncto. ğ mot⁹ tales nō ꝯueniunt per ſe ipſi aīe. ℭ Scd̄a rō eſt. Illud qd eſt rō ꝛ pnᵐ mot⁹ ſibi nō cōpetit per ſe moueri: ſed aīa eſt rō ꝛ pnᵐ motuū ei⁹. ğ ſibi nō cōpetit per ſe moueri. ℭ Tertia rō. Nihil mouet̄ niſi mot⁹ ſit in eo: ſed p̄dicti mot⁹ (vt gaudere ridere ꝛ triſtari) nō ſunt in aīa: ſed magis ab aīa: ğ ſm p̄dictos mot⁹ aīa nō dꝫ per ſe moueri. ℭ Quarta rō eſt. In illo ſint p̄dicti mot⁹ aut paſſiōes aīe: per cui⁹ debilitatē ille paſſiones debilitant̄: ſꝫ organa corꝑalia ſūt hmōi: vt pꝫ in īfirmis ꝛ litargicis ꝛ freneticis: ſimilr̄ ꝛ in ebrioſis: ğ ſm dictos mot⁹: aīa nō dꝫ dici moueri. ℭ Pro declaratiōe p̄cedētiū ꝯſiderādū pᵒ q̄ q̄dā antiquoꝝ poſuerunt aīam per ſe moueri: qꝛ dicebāt paſſiōes ꝛ opōnes aīe eē mot⁹: vt triſtari gaudē timere ꝛc̄. ſic arguentes. Cuicūq cōpetit per ſe mot⁹: illud mouet̄: ſed aīe cōpetit motus per ſe: vt triſtari gaudē ꝛc̄. ğ aīa per ſe mouet̄. Sꝫ hec rō ſm Themiſtiū in duob⁹ peccat. Primo qꝛ gaudē triſtari ꝛ timē ꝛc̄. nō ſūt mot⁹ ꝓprie dicti. Scd̄o: dato q̄ eēnt mot⁹ ꝓprie dicti: non ſequit̄ q̄ aīa mouet̄ per ſe: qꝛ ſunt paſſiōes toti⁹ ꝯiuncti ꝛ nō aīe tm̄. Vn̄ Pħus dicit in lr̄a. Dicere aūt iraſci aīam: ſile eſt ac ſi diceret aīam texere vel filare vel edificare. ℭ Cōſiderādum zᵒ q̄ lꝫ p̄dicte paſſiōes nō ſint mot⁹ ꝓprie: hn̄t tn̄ mot⁹ ꝓprie dictos ſibi annexos ſm Pħm in lr̄a: videlꝫ loci mutationē ꝛ alterationē potiſſime: vt pꝫ de ira maxime: ꝛ de timore. Nā in ira eſt ꝯſiderādus aſcēſus ꝛ īflāmatio ſanguinis circa cor: ꝛ ꝯſiderāda eſt emiſſio ſanguinis ebullientis ad partes exteriores. Rōne qua ꝯſiderat̄ ibi ebullitio. ſeu īflāmatio: eſt ibi alteratio. Rōne qua ꝯſiderat̄ emiſſio ſāguīs ad externas ptes: attendit̄ loci mutatio. In timore vō ꝯſiderat̄ aggregatio ſanguinis circa cor: rōne qua attēdit̄ ibi loci mutatio. ꝛ ꝯſiderat̄ palliditas mēbroꝝ exterioꝝ: rōne qua attēdit̄ alteratio: ꝛ de alijs paſſiōibus. ℭ Cōſiderādū vltimo q̄ opatio attribuit̄ vnicuiq: ſm q̄ hēt eē: eo mō ğ quo forma hꝫ eē: ſibi attribuit̄ ꝓpria opatio eius: ſed qꝛ nulla aīa alia ab aīa rōnali hꝫ eſſe per ſe. ğ nulli attribuit̄ aliq̄ operatio ſiue motus per ſe. Aīa vō rōnalis que eſt ꝯiūcta corpori: de qua loq̄mur hic. hꝫ eē per ſe: lꝫ nō cōplete ꝛ ꝑfecte: cū nō ſubſiſtat per ſe: ſubſtantia cōpleta. iō ipſi aīe rōnali attribuit̄ intelligere ꝛ velle per ſe ꝛ ꝓprie: lꝫ magis ꝓprie homini per animā: quāuis nōnulli aliter ſomniare videantur.

ℭ Sequit̄ (Multū aūt his que dicta ſūt.) Hic icipit lectio vndecima eiuſdē libri ꝛ in cōmēto ſancti Thome.

Stud eſt 6ᵐ caplm̄ hui⁹ tractat⁹: in quo Pħus iꝓbat opiniones dicētiū aīam eē numerū mouētē: ſeptē rōnib⁹. Quarū pᵒ eſt. Nā oē mouēs ſeipm̄ diuidit̄ in partē mouētē ꝛ motā per ſe. ſi ğ aīa eſt numerus mouēs ſeipꝫ: ſeq̄t̄ q̄ erit diuiſibilis ꝛ ptibilis: ꝛ per ꝯn̄s ipſa vnitas erit diuiſibilis. Scd̄a rō eſt. Oē qd mouetur eſt in loco: ꝛ eſt q̄dā ſituale: ğ ſi aīa eſſet numer⁹ ſeipm̄ mouēs erit in loco ꝛ q̄d ſituale: ꝛ per ꝯn̄s erit vnitas habēs poſitionē in ꝯtinuo. ꝛ ſic erit pūctus. Tertia rō. Oīs diuiſio numeri variat ſpēm: ſꝫ nō oīs diuiſio aīatoꝝ variat ſpēm: ſꝫ aliq̄ aīata vt anguille ꝛ cetera aīalia anuloſa diuidant̄ in plēs ptes aīatas eiuſdeꝫ ſpēi: ğ aīa nō eſt numer⁹ mouēs ſeipm̄. Quarta rō. In oī motu mouēs diuidit̄ a mobili: qꝛ nihil eſt in actu ꝛ potētia ſimul reſpectu eiuſdē. ſꝫ aīa nō diuidit̄ a ſeipſa. ğ nō pōt eē mouēs ꝛ mota. Quinta rō eſt. Si aīa eēt numer⁹ mouēs: ſequeret̄ q̄ aut īfinita pūcta ſimul eē poſſent ī eodē: aut q̄ oē corpus eēt aīatū: vtrūq eſt icōueniens: ğ id ex q̄ ſeq̄t̄. Probatio ſequele. Nā ſi aīa eēt numer⁹ ſeipm̄ mouēs: cū numerus cōponat̄ ex vnitatib⁹: ſequeret̄ q̄ aīa cōponeretur ex vnitatib⁹ que ſunt de genere ꝯtinuoꝝ: qꝛ nil mouet̄ niſi ſit de genere ꝯtinuoꝝ: vnitates ğ ille erūt puncta. i. hēbūt pōnē in cōtinuo. Vel ğ illa pūcta dīnt a punctis corpoꝝ: vl ſūt eadē. Si pᵐ. ğ diuerſa pūcta erūt ſil: ꝛ cū idiuiſibilia nō augeāt locū poterūt eē pūcta īfinita ſimul. Si zᵐ. ğ vbicūq erūt pūcta corꝑis: ibi erūt aīe. ꝛ p ꝯn̄s oīa corꝑa erūt aīata: qd erat ꝓbādū. Sexta rō. Pūcta nō pn̄t ſepari a corꝑib⁹: ſꝫ aīa pōt ſepari a corꝑe. alr̄ nunq̄ aīal eēt corruptibile: ğ aīa nō ē pūct⁹: ꝛ per ꝯn̄s nō

erit

erit numer⁹:cū quelibet vnitas pūctuata ſit.Septima
rō.Poſita diffōne vniuſcuiuſqꝫ rei:per eā pnt aſſignari
pprie ppꝛietates.Sed per pdictā deſcriptionē:videlꝫ
ꝙ aīa eſt numerus per ſe mouēs ſeipm:nō pnt aſſignari
ppꝛietates ꝛ paſſiōes ipſi⁹ aīe:ḡ dicta deſcriptio eſt iſuf
ficiēs.❡ Pꝛo dclaratiōe pcedētiū ꝯſiderādū eſt ꝙ illō
qd̄ ꝯuenit alicui per ſe aut ſm ſe ꝯuenit illi ſm ſe totū:
vt pꝫ in 5° metaphꝫice caplo per ſe.Si ḡ numer⁹ moueat
ſeipm per ſe ſeqꝛ ꝙ numer⁹ tot⁹ mouebit ſe ſm ſe totū:
ꝛ ꝯñs quelibet ps mouebit ſeipſam ſm ſeipſam.Cū ḡ
vnitas ſit ps numeri mouebit ſe per ſeipſam:ꝛ per ꝯñs
vnitas erit diuiſibilis:q2 oē mouens ſeipſum diuidiꝛ in
partē per ſe mouētē ꝛ per ſe motā.❡ Cōſiderādū eſt 2°
ꝙ motus pōt accipi dupl'r:vt ſupra ſepius adductū eſt.
Uno mō phyſice vt eſt act⁹ entis exñtis in potētia:ꝛ ſic
rōnes Phi pcedūt ꝙ aīa nō mouet ſeipſaꝫ.Alio mō ac
cipiꝛ mot⁹ metaphꝫice.vt eſt act⁹ alicui⁹ entis exñtis in
actu.ꝛ illo mō rōnes Phi nō pcedūt.Si qs ḡ voluerit
ſuſtinē ꝙ aīa eſt numer⁹ ſeipm mouēs accipiat motū 2°
mō aūt pmo.❡ Cōſiderādu eſt vltimo ꝙ numerus pōt
accipi dupl'r.Uno mō pro quātitate diſcreta que cāuſatur
ex diuiſiōe ꝯtinui.ꝛ illo mō verū eſt ꝙ aīa nō eſt nume
rus.Alio mō pōt accipi trāſcēdēter ſm ꝙ cāuſatur ex diſti
ctiōe diuerſarū formarū aut entitatū:ꝛ illo mō pōt dici
numerus:q2 in aīa eſt diuerſitas ꝛ diſtinctio potētiaruꝫ
inter ſe ꝛ diſtinctio eſſentie a potentijs:ꝛ per ꝯñs nume
rus.Qui ergo voluerit ſuſtinere pdictā opinionē dicat
aīam eſſe numerū ſecundo modo ꝛ nō pmo.

❡ Sequitur in textu(Tribus autē modis ꝛc̄.)Hec eſt
lectio duodecīa eiuſdē libri ꝛ in cōmēto ſancti Thome.

ISTud eſt 7ᵐ caplm hui⁹ tractat⁹ in quo
Phus reprobat opinionē dicētiū
aīam eē cōpoſitā ex elementis vt oīa cogno
ſceret.Dicebāt.n.ſile ſimili cogſci.❡ Quā
qdē opinionē reprobat nouē rōnib⁹ iferēdo
q̄druplicē iſufficientiā ei⁹.Pꝛima rō talis eſt.Nā ſi aīa
cōponereꝛ ex elemētis.ſequereꝛ ꝙ oīa itelligibilia eēnt
in itellectu ſm eoꝝ eē mãle:ꝛ per ꝯñs nō itelligereꝛ ab
intellectu.Cū intelligibile ſm ſuū eē mãle nō ſit pn⁹ co
gnoſcēdi.Scda rō eſt que tāgiꝛ ibi(Nō ſunt aūt hec ſo
la ꝛc̄.)Si aīa cōponereꝛ ex elemētis vt elemēta cogno
ſceret:ſequereꝛ ꝙ aīa cōponereꝛ ex oībus mixtis:alias
aūt nō oīa mixta itelligē poſſet:aut oīa mixta eādē rōnē
mixtiōis hērēt q̄rū vtrūqꝫ eſt falſum.Tertia rō eſt que
tāgiꝛ(Ampli⁹ āt ꝛc̄.)Si ſic:ſequereꝛ ꝙ aīa cōponereꝛ
ex oīb⁹ pdicamētis:ꝛ per ꝯñs cōponereꝛ ex partib⁹ quā
titatiuis:qd̄ pñtes opinatores negauerūt:q2 dicebāt anī
mā eſſe ipartibilē:pꝫ ſequela:q2 aīa intelligit oīa pdica
menta.Si ḡ aīa cōponereꝛ ex oīb⁹ vt oīa itelligeret.ne
ceſſario ſequiꝛ ꝙ cōponereꝛ ex accidētibus.Quarta rō
que tāgiꝛ ibi(Incōueniēs eſt ꝛc̄.)eſt talis.Si aīa cōpo
nereꝛ ex elemētis:vt ſimile ſimili cognoſcereꝛ ſequere
tur ꝙ ſimile ſimili patiꝛ:q2 ſm antiquos ſentire eſt qd̄
dā pati.Quīta rō que tāgiꝛ ibi(Multas aūt dubitatio
nes ꝛc̄.)Si aīa eēt cōpoſita ex elñtis vt oīa cogſcēt ꝛ ſē
tiret:ſequereꝛ ꝙ oīa cōpoſita ex elñtis ſentirent ꝛ itelli
gerēt:ꝛ per ꝯñs oēs ptes aīalis cogſcerēt:qd̄ eſt manife
ſtiſſime falſuꝫ.vt pꝫ in vngulis ꝛ alijs ptib⁹ terreſtrib⁹
aīalis.Sexta rō que tāgiꝛ ibi(Ampli⁹ aūt vnūqdqꝫ pn
cipioꝝ ꝛc̄.)ſic formaꝛ.Si ſic:ſequereꝛ ꝙ pn⁹ cū eēt mi
nus cōpoſitū q̄ pncipiatū:pauciora cogſcēt q̄ pncipia
tū:ꝛ per ꝯñs magis ꝯſiſteret ignorātia q̄ pncipiatū:qd̄
ēt ad ſenſuꝫ pꝫ eē falſuꝫ.Septia rō que tāgiꝛ ibi(Acci
dit aūt ꝛc̄.)eſt talis.Si ſic:ſequereꝛ ꝙ de⁹ eēt iſipiētioꝛ
ſubſtātijs corpalib⁹:cū ſm opiatores pdictos ex paucio
rib⁹ cōponatꝛ.Dicebāt.n.corpalia eē cōpoſita ex qnque
videlꝫ ex q̄tuoꝛ elñtis:ꝛ ex amicitia ꝛ diſcordia.Deū vo
dicebāt eē cōpoſitū ex qnque pmis ꝛ nō diſcordia.Octa
ua rō:que tāgiꝛ ibi(Dino aūt ꝛc̄.)eſt talis.Si ita eēt:ſe
quereꝛ ꝙ oīa itelligibilia itelligerent ꝛ cogſcerēt cū q̄ſi
oīa ſint cōpoſita ex elñtis.Nona rō:que tāgiꝛ ibi(Dubi
tāt aūt ꝛc̄.)eſt talis.Si aīa eēt cōpoſita ex elñtis:ſeque
reꝛ ꝙ aliqd in reb⁹ nālib⁹ corruptibilib⁹ eēt nobili⁹ ipa
aīa:cū pn⁹ cōponēs ſit nobili⁹ pncipiato:ꝯñs eſt falſuꝫ.
igiꝛ ꝛc̄.❡ Cōſiderādū eſt aūt ſm Phm circa fineꝫ hui⁹
capituli.ꝙ pdicti opinatores deficiebāt in qnque.Pꝛio
q2 dicebāt aīaꝫ eē motiuā.Sꝫ h̄ nō cōpetit oī aīe ſꝫ vni
vꝑputa aīe vegetatiue.Scdo q2 dicebāt aīaꝫ cognoſcē ꝛ
ſentire:ſꝫ ēt h̄ nō cōpetit oī aīe:ḡ iſufficiēter determina
uerūt de aīa:cū de oī aīa nō fecerint mētionē.Tertio q2
multa alia cōpetūt aīe cogſcitiue q̄ ſentire ꝛ itelligē:de
qb⁹ nullā mētionē fecerūt.Quarto q2 dicebāt aīaꝫ eē re
ſpirationē quādā attrahētē aerē.h̄ ēt nō cōpetit oī aīe.
Quīto q2 ab eis ſupflue dcm̄ eſt ꝙ aīa cōponiꝛ ex elñtis
vt oīa cognoſcēt:q2 fridū pōt cogſci per calidū:ꝛ humi
duꝫ per ſiccū:cū vnū oppoſitoꝝ cognoſcaꝛ per reliquū.

❡ Seqꝛ in textu(Et ſi toto aūt qdā miſceri ipaꝫ dicūt.)
❡ Hec eſt lectio.13ª eiuſdē libri:ꝛ in cōmēto ſci Thome.

ISTud eſt vltimū caplm hui⁹ tractat⁹:in
quo Phs iprobat opinionē illoꝝ
q dicebāt aīam eē in elñtis ꝛ in toto vniuer
ſo:trib⁹ rōnib⁹.Quarū pma eſt.Si aīa ſit in
elñtis pari rōne quā mixta aīata dicunꝛ aīa
lia:eadē rōne ipſa elñta dicerenꝛ aīalia:ꝯñs eſt falſum.
ḡ ꝛc̄.Scda rō.Melioꝛ vr̄ eē aīa que eſt in elñtis ſi ſit in
eis q̄ aīa que eſt in mixtis:ſed aīa que eſt in mixtis fa
cit ea eſſe aīalia:ḡ a fortiori ſi aīa eēt in elemētis faceret
ea eſſe aīalia.Tertia rō.Si aīa eſſet in elemētis ꝛ in to
to vniuerſo:aut eſſet vna ꝛ eiuſdē rōnis in oībus aut di
uerſarū rōnū.Non 2ᵐ:q2 aīa eſt in eiuſdē cōditionis in
oībus:vt antiqui dicebant:neqꝫ primū:q2 corruptibiliū
ꝛ incorruptibiliū nō pōt eſſe aīa eiuſdeꝫ rōnis.Non eſt
ergo anima in elementis ꝛ in toto vniuerſo.

❡ Sequitur in textu(Quoniam autem agnoſcere.)
❡ Hic ſeqꝛ terti⁹ tractat⁹ pmi libri.Et eſt lectio 14ª ꝛ vl
tima eiuſdē libri.ꝛ in cōmento ſancti Thome.

ISte eſt terti⁹ tractat⁹ hui⁹ libri qui ꝯti
net vnuꝫ caplm tm̄:in q̄ Phus
mouet duas dubitatiōes de ipſa aīa:remouē
do opinionē antiquoꝝ de ptib⁹ aīe.❡ Pꝛia
dubitatio eſt vtrū ſentire:opinari:ꝯcupiſcē:
mouē ſm locū ꝛ cetere opōnes aīe cōpetant ipſi aīe ſm
ſe totā vel diuerſis ptib⁹ aīe.❡ Scda dubitatio eſt:vtꝝ
ſit vnū pn⁹ ipſi⁹ mūdi aut plura.Pꝛimā vo dubitationē
ſoluerūt antiq dicētes ꝙ pdicte opōnes aīe ꝯueniūt ipſi
aīe ſm diuerſas ei⁹ ptes.Poſuerūt.n.aīam eē diuiſibilē
ꝛ partibilē.Sed hāc opinionē deſtruit Phus trib⁹ rōni
bus.Quarū p° eſt.Nā multa ꝛ diuerſa nō pñt eē in vno
ꝛ eodē niſi ſit aliqd aliud qd̄ ꝯtineat ea:ſꝫ in aīa nō repe
riꝛ aliqd qd̄ poſſit ꝯtinere diuerſas partes eiuſdē ſubſtā
tiales:q2 aut id ꝯtinēs eſt corp⁹ aut aīa:nō corp⁹:cū cor
pus magis ꝯtineaꝛ ab aīa q̄ ꝯtineat.Si eſſet aīa:aut il
la aīa que ꝯtinet eſſet partibilis aut nō.Si 2ᵐ:pari rō
ne ſtandū eſſet in p°.Si pᵐ:ſequereꝛ ꝙ eēt pcedēduꝫ in
īfinitū in ꝯtinētibus.Scda rō que tangiꝛ ibi(Dubitat
aūt.)talis eſt.Si aīa eſſet diuiſibilis in plures partes:ſe
quereꝛ ꝙ quelibet operatio ei⁹ requireret determiatā

partē in corpore: ꝛ per ꝯñs oīs aīa eſſet organica: ꝯñs eſt falſum: qꝛ itellect⁹ in ſua opōne nō determinat ſibi certū organū. Tertia rō: que tāgit̄ ibi (Uident̄ aūt ꝛ plante.) talis eſt. Nā in plātis ꝛ in aīalibus iperfectis deciſis reperit̄ eadē aīa ſm ſpēm in oīb⁹ ꝑtib⁹ que in oīb⁹ partib⁹ eiuſdē rōnis eſt: cū ea que ꝯueniebat toti ante deciſionē: ḡ aīa nō eſt diuiſibilis in ꝑtes ſubſtātiales. ¶ Ex quo ſequit̄ rñſio ad p^{am} dubitationē. Nā ꝑdicte opōnes ꝯueniūt toti aīe totalitate ſubſtātie ſm tñ diuerſas partes ꝑtātiuas. ¶ Cōſiderādū eſt aūt hic ſm doctorē ſanctū ꝙ aīam eē ꝑtibilē pōt itelligi tripl'r. Uno mō ſm diuiſionē ſubſtātialē: ita videlicet ꝙ ſubſtātia nō habeat ꝑtē ꝛ partē. Alio mō ſm diuiſionē quātitatiuaꝫ. Et iſtis duobus modis aīa nō eſt diuiſibilis: potiſſime loquēdo de aīa que eſt in aīalib⁹ ꝑfectis. Tertio mō pōt itelligi ꝙ ſit ꝑtibilis ſm diuiſionē poteſtatiuaꝫ: h̄ eſt in plures ꝑtes potētiales. Et h̄ pōt itelligi dupl'r. Uno mō videlꝫ ꝙ ipſa diuidat̄ in huiꝰ ꝑtes: ita ꝙ oēs partes potētiales reqrāt determinatū organum in ſubiecto: ꝛ iſto mō ēt aīa nō eſt ꝑtibilis. Alio mō ꝙ diuidat̄ in plures potētias. q̄rū alique reqrūt organū. alique vō nō. ꝛ iſto mō veritatē pōt hr̄e opinio antiquoꝝ dicētiū aīam eſſe partibilē. ¶ Cōſiderādū vlterius ꝙ potētie aīe pñt ꝯſiderari dupliciter. Uno mō ſm modū operādi earū: ꝛ iſto mō ſūt tria gña potētiarū: videlicet potētia vegetatiua ſenſitiua ꝛ itellectiua: qꝛ potētia vegetatiua opat̄ mediātibus q̄litatib⁹ actiuis ꝛ paſſiuis: vt pꝫ in nutritiōe ꝛ augmētatione ꝛc̄. Potētia vō ſenſitiua etſi nō īdigeat in ſua operatione q̄litatibus actiuis: īdiget tñ organo corporeo qđ cōponit̄ ex eiſdē. Sed potētia intellectiua nullo mō eis īdiget in ſua opōne per ſe loquēdo: vt ifra patebit. Alio mō pñt ꝯſiderari ſm diuerſa gña operationū: ꝛ illo mō ſunt qnque gña potētiarū: videlicet potētia vegetatiua ſenſitiua appetitiua motiua ſm locū ꝛ itellectiua. de q̄bus oīb⁹ ifra determinabit̄. ¶ Cōſiderādū vlterius ꝙ ꝓhus ibi (Uidet̄ aūt.) ſoluit 2^{am} dubitationē ꝓpoſitā dicēs ꝙ aīa vegetatiua dr̄ eſſe pn^{m} ꝛ ſignū vite: nō tñ ita ꝙ ipſa ſit ſolū pn^{m} vite ſicut tact⁹ dr̄ eē pn^{m} ſenſatiōis: qꝛ remota potētia ſenſitiua nulla alia remanet: ꝛ oīa viuētia cōmunicāt in hoc ꝙ habēt potentiā vegetatiuā.

¶ Finis ſcripti ſuper ꝑmū librū de anima.

¶ Breuis recollecta ſuper 2^{m} de aīa Ariſto. ſm Magiſtrum Dominicum de Flandria ordinis predicatorum.

¶ Hec eſt lectio prima ſecundi libri de anima: ꝛ in commento ſancti Thome.

QUe quidem a ꝑorib⁹ tradita de aīa ꝛc̄.) Iſte eſt ſecūdus liber de aīa qui diuiditur in duos tractatus. In p° ꝓhus determiat de aīa q̄ntū ad eēntiā ei⁹. In 2° determinat de ea q̄ntū ad ei⁹ potētiales ꝑtes ꝛ opōnes qui icipit ibi (Potētiarū aūt.) Prim⁹ tractatus ꝯtinet q̄tuor capitula. In p° caplo ineſtigat diffōnez mālē cōeꝫ aīe: que dr̄ ꝯcluſio demōſtratiōis. Et h̄ in p^{a} lectione doc. ſancti. In 2° aūt caplo: qđ incipit ibi (Uniuerſal'r aūt.) manifeſtat ꝛ declarat ꝑdictā diffinitioneꝫ. Et h̄ in 2^{a} lectione doctoris ſancti. In 3° caplo qđ icipit ibi (Qm̄ aūt ex incertis.) ineſtigat diffōnē formalē ꝛ ꝓpriā ipſi⁹ aīe que dr̄ pn^{m} demōſtratiōis: demōſtrādo ꝓmā diffōnē per iſtā. Et h̄ in 3ª lectione doc. ſancti. In 4° caplo qđ icipit ibi (Utrū aūt verū.) oſtendit q̄liter pn^{a} viuēdi ſm diuerſa gña vite ſe hēant ad aīam ꝛ adinuicē. Et h̄ in 4ª lectione doctoris ſcī. ¶ In p° aūt caplo facit duo. Primo ponit ſex diuiſiones ad ineſtigādū diffinitionē ꝓpriā aīe. Quaꝝ p^{a} eſt entis: ſm ꝙ diuidit̄ in .10. ꝑdicamēta. Scđa eſt ſubſtātie ſm ꝙ diuidit̄ in mām ꝛ formā: ꝛ totū cōpoſitū que inter ſe differūt: qꝛ mā nō eſt hoc aliqđ ſm ſe: ſꝫ in potētia tm̄. forma aūt eſt ſm quā aliqđ eſt ens in actu: ſed totū cōpoſitū eſt h̄ aliqđ demōſtratū: qđ eſt cōpletū in eē ꝛ in ſpe. Tertia diuiſio eſt ipſius act⁹ in actū p^{m} ꝛ actū 2^{m}. Quarta diuiſio ſubarū eſt ꝙ quedā eſt corporea: quedā incorꝑea. Quīta diuiſio eſt ꝙ ſubarū corporearū quedā eſt artificialis: ꝛ quedā eſt nālis. Sexta ſbaꝝ nāliū: quedā ſūt que hñt vitā: quedā ſūt que nō hñt vitā. ¶ Scđo ineſtigat diffōnē aīe ponēdo qnque ꝯñes. Quaꝝ p^{a} eſt: ꝙ aīa ē act⁹. Qđ ꝓbat̄ tali rōne phi. Quia aīa eſt ſuba: ꝛ nō eſt ſuba cōpoſita. ḡ vel eſt cōpoſitū vel mā vel forma ſiue act⁹: pꝫ ꝯña: per locū a ſufficiēti diuiſiōe. Probatio maioris. Nā oē corp⁹ phyſicū eſt ſuba: ſꝫ oē corp⁹ habēs vitā eſt corp⁹ phyſicū: ḡ neceſſariū eſt dicē ꝙ oē corp⁹ hñs vitā ſit ſuba: ſꝫ oē corpus hñs vitā cōponit̄ ex corpore qđ hꝫ vitā: ꝛ ex eo per qđ hꝫ vitā. ſ. aīa: ḡ aīa eſt ſuba: pꝫ ſequela: qꝛ ſuba nō cōponit̄ niſi ex ſubſtātijs. Probat̄ mīoꝛ quātū ad p^{am} ꝑtē: videlꝫ ꝙ nō eſt ſuba cōpoſita: qꝛ eſt ꝑs cōponēs ſubam habētē vitā: vt ꝯceſſum eſt: ḡ nō eſt ipm cōpoſitū. Scđa ꝑs pꝫ ꝙ nō eſt corp⁹ ſiue mā: qꝛ eſt id per qđ aliqđ hñs vitā viuit: ſꝫ corp⁹ nō eſt hꝰ nec mā: aliogn oē hñs corp⁹ ſiue mām viueret: qđ eſt falſum. ¶ Ex q̄ ifert̄ ꝙ aīa eſt act⁹ corꝑis hñtis vitā. Nā id per qđ hñs vitaꝫ viuit: eſt act⁹ corporis hñtis vitā: ſꝫ aīa eſt hꝰ vt dcm̄ eſt: ḡ aīa eſt act⁹ corꝑis hñtis vitā. Nō q̄dē in actu: qꝛ id qđ hꝫ vitā in actu eſt totū cōpoſitū: ſed totū cōpoſitū nō dꝫ poni in diffōne forme. ḡ aīa nō eſt act⁹ corꝑis hñtis vitā in actu īquātū hꝰ: ſꝫ īquātū in potētia. ¶ Scđo ifert̄ ꝙ aīa cuꝫ ſit ſuba nō eſt act⁹ ſicut q̄liſcūqꝫ forma: ſꝫ eſt act⁹ ſicut forma ſubalis ſm quā aliqđ ſit ens ſimpl'r. ¶ Contra ꝑdictā ꝯñē ꝛ ꝓbationē eiuſdeꝫ arguit̄ ſic. Oē id qđ aduenit enti in actu eſt accñs vt ꝯcedit doctor ſan. in pñti lec. ſꝫ aīa aduenit enti in actu. ḡ ꝛc̄. Probatio mīoris: qꝛ aduenit corꝑi organico phyſico: cū ſit act⁹ ei⁹. Sil'r eſt act⁹ corporis aiati: ſꝫ oē corp⁹ aiatū organicū ē ens in actu. ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. Oē mouēs motū ē corp⁹: ḡ aīa eſt corp⁹. ¶ P̄. ad idē. Oē mouēs mouet per ꝯtactū: ſed oē tale eſt quātū: ꝛ per ꝯñs corpus: ḡ idē vt ſupra. ¶ P̄. Id qđ eſt de gñe potētie citra p^{am} mām: eſt aliqđ icludēs de actu ꝛ de potentia. ḡ id qđ eſt citra p^{m} actū eſt aliqđ icludens de actu ꝛ de potētia: ꝛ per ꝯñs erit cōpoſitū. Sed aīa eſt citra p^{m} actū de gñe act⁹ exñs: ḡ eſt cōpoſita ex potētia ꝛ actu: ꝛ per ꝯñs: ex mā ꝛ forma. ¶ P̄. ad idē. Ubicūqꝫ ſūt ꝓpꝛietates māe: ibi eſt mā: ſꝫ in aīa ſūt ꝓpꝛietates māe. ſ. recipere: actuari: iformari ꝛc̄. ḡ in aīa eſt mā: ꝛ per ꝯñs eſt cōpoſita ex mā ꝛ forma. ¶ P̄. Id qđ eſt actus tm̄ non hēt cām ſui eē: vt pꝫ 8° metaphiſice: ſꝫ aīa hꝫ cām ſui eſſe: vt pꝫ de ſe. ḡ aīa nō eſt act⁹ tm̄: ſed cōpoſita ex actu ꝛ potētia. ¶ P̄. Id qđ eſt potētia nō eſt act⁹: ſꝫ aīa eſt in potentia oīa: vt pꝫ 3° huiꝰ: ḡ nō eſt actus. ¶ Ad p^{m} dcm̄ ꝙ aīa nō aduenit corpori aiato qđ ſit actu aiatū per aliq̄ȝ aliā formā: ſꝫ aduenit corꝑi aiato qđ dr̄ aiatū per ipſam in aduētu ei⁹: ſicut dicim⁹ ꝙ lumē eſt act⁹ corꝑis lucidi: nō ꝙ corp⁹ ſit lucidū an̄ aduentū luminis ſeu lucis: ſed adueniēte lumine corp⁹ ſit luminatū. Sil'r corp⁹ nō eſt organiçatū ꝑ aliquā formā aliā ab aīa: vñ rō nō ſeqt̄. ¶ Sꝫ ꝯ hāc rñſionē arguit̄. Nā in iſto iſtāti in q̄ itroducit̄ aīa in corꝑe aut corp⁹ eſt actu organiçatuꝫ aut nō. Si p^{m}: ſic ſeqt̄ ꝙ aduenit enti in actu: ꝛ per ꝯñs ꝓpoſituꝫ. Nō pōt dici 2^{m}: qꝛ determinata forma reqrit determinatā mām: alꝰ quelibet forma pōt introduci in qualibet mā. ¶ Dicēdū ꝙ in toto tēpore ꝑcedēti iſtud iſtās introductiōis

mā fuit organiçata ⁊ diſpoſita per diſpoſitiones ꝯñtes formā abyciēdā. Sed in illo inſtāti introductiōis mā fuit organiçata ⁊ diſpoſita per diſpōnes ꝯñtes formā itroducēdā: ad cuiꝰ itroductionē corrūpunt̄ oēs organiçatiōes ⁊ diſpōnes in numero: nō qdē per ſe: ſed per accidēs ad corruptionē .ſ. ſubiecti. remanēt tñ eedē ſpecie. Unñ mā ē ſemꝑ diſpoſita ⁊ organiçata que eſt ſuſceptibilis de ꝓpiquo illiꝰ forme que reqrit organiçationē. ¶ Ad 2m dōm ꝙ duplx eſt mouēs motū: qddā eſt mouēs motū per ſe: qddā eſt mouēs motū per accidēs ſiue per alterū. Verū eſt ꝙ oē mouēs motū pᵒ mō eſt corpꝰ: ⁊ diuidit̄ in partē per ſe mouētē ⁊ ptē per ſe motā. nō aūt mouēs motū 2ᵒ mō. ¶ Ad 3m dōm ꝙ duplex eſt ꝯtactꝰ. Quidā eſt ꝯtactꝰ ꝟtutis. aliꝰ eſt ꝯtactꝰ dimēſiōis ſeu quātitatis. Verū eſt ꝙ oē mouēs qd mouet per ꝯtactū dimēſiōis ſiue dimēſionatiuū eſt corpꝰ: nō aūt qd mouet per ꝯtactuz ꝟtutis. ¶ Ad 4m dōm ꝙ aia nō eſt actꝰ purꝰ in ſũe ſimplicitatis: ſ; icludit aliqd de potētia. Nō tñ opȝ ꝙ illa potētia ſit mā. vñ nō ſeqt̄ ꝙ ſit cōpoſita ex mā ⁊ forā ⁊c. ¶ Ad 5m dōm ꝙ ꝓpetates māe nō ꝯueniūt aie vniuoce: ſ; equiuoce tñ: videl; ſm diuerſas rōnes. ¶ Ad 6m dōm ꝙ illud qd eſt actꝰ tñ nō h; cām formalē ſui eē: ⁊ ſic intelligit̄ dictū phi: h; tñ cām efficiētē. Unñ aia nō h; cām formalē: ſ; hēat efficiētē. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ illud qd eſt potētia: nō eſt actꝰ reſpectu eiuſdē: ſed bene reſpectu diuerſoꝝ. Unñ l; aia ſit potētia reſpectu ſpēꝝ intelligibiliū: eſt tñ actꝰ reſpectu corpis habētis vitā in potētia. ¶ Secūda ꝯ. Aia eſt actꝰ pmꝰ: hāc ꝯnē ꝓbat phs tali rōne. Nā ſicut ſe h; ſcia ad ꝯſiderare: ita ſe h; aia per reſpectū ad diuerſas ſuas opōnes: ſ; ſcia eſt actꝰ pmꝰ ſciētis: ḡ ſeqt̄ ꝙ aia eſt actꝰ pmꝰ corpis aiati. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguit̄. Aia eſt actꝰ ſicut ſcia: vt habet̄ hic in textu: ſ; ſcia (cū ſit forma accidētalis) eſt actꝰ ſecūdus: q2 ois forma accidentalis ꝑſupponit formā ſubalē: ḡ aia nō eſt actus pmꝰ ſed ſecūdus. ¶ P. Hec aia rōnalis eſt ſuba: ⁊ tñ nō vniuſis: ḡ pticularis. Sed ois ſuba pticularis nãe rōnalis eſt iduuidua. ḡ aia rōnalis nō eſt actꝰ pmꝰ: ſ; cōpoſita ex actu. ¶ P. Id qd ꝑſupponit aliquā formā accñtalē i mā nō eſt actꝰ pmus: ſ; aia ꝑſupponit formā accidētalē. ḡ ⁊c. Probatio minoris: q2 aia pus ꝑſupponit ꝟtutē gñatiuā in ſemine: ſed talis ꝟtus eſt forma accidentalis. ḡ ⁊c. ¶ Ad pm dōm ꝙ ſcia pōt ꝯſiderari duplr. Uno mō per reſpectū ad ſcientē inquātū ſciēs eſt. Alio mō per reſpectū ad iſtū qui eſt ſciēs. Si capiat̄ ſcia pᵒ mō: ſic ſcia eſt actꝰ pmꝰ ⁊ eēntialis ſciētis: ⁊ iſto mō capit̄ hic. Si ꝟo capit̄ 2ᵒ mō: ſic eſt actꝰ ſecūdus. Uel dōm ꝙ comparando ſciam ad aiam: ſcia eſt actꝰ ſecūdus: ſ; cōparando ſciam ad ꝯſiderare: ſcia eſt actꝰ pmꝰ. ¶ Ad 2m dōm ꝙ aia non eſt ſuba cōpleta. vñ nō opȝ ꝙ ſit vniuſis vel pticularis. ¶ Ad 3m dōm ꝙ illa forā que ꝑſupponit aliquā formā accñtalē in eodē ſubiecto dr̃ eē actꝰ ſecūdus: nō aūt illa forma que ꝑſupponit aliquā formā accñtalē in alio ſubiecto. Uirtꝰ aūt gñatiua nō eſt ſubiectiue in illa parte māe ſeminis in qua itroducit̄ in aia: ſm ꝙ iferiꝰ declarabit̄: vñ rō nō ſeqt̄. ¶ Tertia ꝯ eſt ꝙ aia eſt actꝰ corpis organici phyſici. Que ꝓbat̄ ſic. Talis d; eē mā actꝰ: qlē reqrūt opōnes illiꝰ actꝰ: ſ; opōnes ipiꝰ aie (cū ſint diuerſe) reqrūt diuerſitatē ptiū ſm ſitū ⁊ figurā in eodē corpe. ḡ opȝ ꝙ aia ſit actꝰ corpis organici. Nā corpꝰ organicū dr̃ illud qd h; diuerſitatē ptiū diſtinctaꝝ ſm ſitū ⁊ figurā. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguit̄. Id qd eſt ſepatū a corpe nō eſt actꝰ corpis: ſ; aia potiſſime rōnalis eſt ſepata a corpe: vt pȝ 3ᵒ huiꝰ: ḡ aia rōnalis nō eſt actꝰ corpis. ¶ P. Unūqdq; recipit̄ in alio per modū recipiētis: ſi ḡ aia rōnalis eēt actꝰ corpis. ſuſciperet̄ ad modū corpis: ſ; corpꝰ eſt indiuiduatū ⁊ determinate māe: ḡ ⁊ aia eſt indiuiduata ⁊ determinate māe ⁊ per ꝯñs nō poſſet aia oia itelligē nec vniuſia. ¶ P. Actꝰ per ſe ꝯuenit illi cuiꝰ eſt actꝰ: ſ; id qd ꝯuenit alicui per ſe eſt iſepabile ab illo: cū ḡ aia rōnalis ſit ſepabilis a corpe: ſeqt̄ ꝙ aia rōnalis nō eſt actus corporis. ¶ Ad pm dōm ꝙ aia rōnalis l; ſit ſepata a corpe ſm opōnē itellectiuā: nō tñ eſt ſepata ſm eſſe loquēdo de aia ꝯiūcta. Uel dōm ꝙ l; aia ſit ſepata a corpe quantū ad actū 2m: q eſt itelligē (q2 nō eſt actꝰ alicuiꝰ organi corpalis.) nō tñ eſt ſeparata quātū ad actū pm: q2 eſt forma corpis. ¶ Ad 2m dōm ꝙ l; aia ſit idiuiduata in corpore ⁊ determinate māe quātū ad eē: tñ quātū ad opōnē intellectiuā eſt vniuſis: cū talis opō nō idigeat corpe organico ſiue inſtrumētali. ¶ Ad 3m dōm ꝙ aia ꝯuenit per ſe corpi: ſicut eē ſurſum ꝯuenit per ſe leui: ſicut ḡ qñ leuia ſunt extra ſuū ꝓpriū locū: in eis remanet aptitudo nãlis ad talē locū: ita aia rōnalis qñ eſt ſepata remanet in eis nãlis aptitudo ad ꝓpriū corpus. ¶ Quarta ꝯ que ſeqt̄ ex ꝑcedentibꝰ eſt iſta: ꝙ diffinitio aie que dr̃ cois ⁊ nãlis eſt iſta: aia eſt actꝰ pmꝰ corporis organici phyſici. Que ꝯ ꝓbat̄ duplr. Primo per rōnes ꝑcedētes: ꝙ .ſ. ſit actꝰ pȝ per ꝑcedētē ꝯnē pᵃm. Et ꝙ ſit actꝰ corpis organici pȝ per 2ᵃm ꝯnē. Scdō ꝓbat̄: q2 ꝯuenit oī aie ſoli ⁊ ſemꝑ: ⁊ idicat totā eiꝰ eēntiā a pᵃ potētia vſq; ad vltimū actū. ¶ Cōtra hāc ꝯnez arguit̄ ſic. Illud qd pōt diffiniri: hēt genꝰ ⁊ drĩam: ſ; aia (cū nō ſit ſpēs ſ; ps ſpēi) nō hēt genus ⁊ drĩam. ḡ nō pōt diffiniri. ¶ P. Oē diffinitū eſt diuiſibile in partes diffinientes: ſed aia (cū ſit forma ſimplex) nō eſt diuiſibilis. ḡ ⁊c. ¶ P. Iſta diffinitio nō ꝯuenit aie rōnali: ḡ nō ꝯuenit in ꝯcto ſub diffinito. Aſſumptū pȝ. q2 forma d; eē ꝓportiōata māe: ſ; aia rōnalis eſt icorruptibilis ⁊ corpꝰ eſt corruptibile: ḡ ⁊c. ¶ P. Aia eſt forma ſimplex: corpꝰ organicū h; magnaz diuerſitatē. ḡ aia rōnalis nō eſt actꝰ corpis organici. ¶ P. Si aia eēt actꝰ corpis organici: aut organiçatio fieret añ introductionē eiꝰ: vel in inſtāti introductiōis. Nō 2m: q2 nullus motꝰ pōt fieri in inſtāti: organiçatio aūt nō pōt fieri ſine motu alteratiōis: ſi pm: vel illa organiçatio remanet organiçatio ⁊ ſic accidētia remanēt: nō manēte forma ſubali: vel nō remanet. ⁊ per ꝯñs aia vnit̄ corpori non organiçato. ¶ Ad pm dōm ꝙ illud argumētū ꝓcedit de diffōne ꝓpriiſſime dicta. ¶ Ad 2m dōȝ ꝙ l; aia ſit forma ſimplex ſm eēntiā. pōt tñ diuidi in ptes rōnis. ¶ Ad 3m dōm ꝙ l; aia rōnalis ſm eēntiā ſuā (vt ſupra dcm̄ eſt) ſit icorruptibilis: tñ reqrit (ꝓpter diuerſas opōnes eiꝰ) corpꝰ bene cōplexionatū. ad quā qdē cōplexionabilitatē ſeqtur corruptibilitas neceſſitate māe. ¶ Ad 4m dōm ꝙ aia eſt ſimplex quātū ad eēntiā: multiplex tñ eſt quātuȝ ad potētiā ⁊ ꝟtutē: ⁊ iō ꝓpter opōnes diuerſas reqrit corpꝰ organicū. ¶ Ad vltimuȝ dōm ꝙ iſta organiçatio per ſe fit in tēpore ꝑcedēti introductionē forme que corrūpit̄ per accidēs in inſtāti introductionis: in quo itroducit̄ per accidēs noua organiçatio ſimul cū aia. Et qñ dr̃ ꝙ organiçatio nō pōt fieri in inſtāti: verū eſt per ſe: tñ per accñs fieri pōt in inſtāti: ꝑſuppoſita pᵒ organiçatiōe. ¶ Quīta ꝯ. Aia vnit̄ corpi organiçato ſine medio. Probat̄: q2 ꝓpria ꝑfectio vnit̄ imediate ꝓprio ꝑfectibili: ſ; aia eſt ꝓpria ꝑfectio corpis organici cū ſit eiꝰ forma ſubſtātialis ḡ ⁊c. ¶ Cōtra hāc ꝯnē arguit̄ ſic. Aia vnit̄ māe diſpoſite: ḡ vnit̄ māe mediātibꝰ diſpōnibꝰ. ¶ P. Diuerſe forme ſm ſpēm nō pñt vniri diuerſis ptibus māe niſi ſint diuerſe per quātitatem: ḡ aia vnit̄ māe mediāte quātitate. ¶ Ad pm dōm ꝙ aia vnit̄ māe pme que in toto tēpore ꝑcedēte inſtās itroductiōis fuit diſpoſita per diſpoſitiōes ꝯſequētes formā abyciēdā: vt dictū eſt: que cor

rumpit̃ in aductu forme:⁊ in aductu forme eſt diſpoſi/
ta per diſpõnes cõſequẽtes nãliter formã introducẽdã.
¶ Sed ꝯtra hãc rñſionẽ arguit̃. Aut aĩa in iſtanti intro
ductiõis vnit̃ mãe nude:aut nõ. Si 2m. habet̃ itentũ:vi
delꝫ ꝙ vnit̃ mediante medio. Si p̃m:ḡ nõ vnit̃ mãe diſ
poſite. ¶ Dicẽduꝫ ꝙ mã põt dici nuda dupl̄r. Uno mõ
per carẽtiã cuiuſcũqꝫ forme:ſic mã nunq̃ dĩ nuda. Alio
mõ per carẽtiã formarũ ⁊ diſpõnũ ꝓcedẽtiũ formã itro
ducẽdã:⁊ iſto mõ aĩa vnit̃ mãe nude:q2 in itroductiõe
aĩe corrũpunt̃ oẽs forme ⁊ diſpõnes ꝓcedentes:⁊ ſimul
cũ ea introducunt̃ alie diſpõnes ⁊ accidẽtia in numero.
¶ Sed ꝯtra arguit̃. Aut in eodẽ iſtãti corrũpunt̃ ꝓcedẽ
tes diſpõnes ⁊ introducunt̃ ſequentes:aut in alio ⁊ alio.
Si p̃m:ſequeret̃ ꝙ in eodẽ iſtãti erũt ꝯ̃rie ⁊ diuerſe for/
me in eodẽ ſimul. Si 2m:cũ iter quelibet duo iſtãtia me
diet tẽpꝰ:ſequit̃ ꝙ erit dabile tẽpus in quo mã erit ſine
oĩ forma. ¶ Dicendũ ꝙ in vno ⁊ eodẽ iſtãti tẽporis cor/
rumpunt̃ per accidẽs oẽs ꝓcedẽtes diſpõnes ⁊ itroducũ
tur ſequẽtes. Nec ꝓpter h̃ ſequit̃ ꝙ in vno ⁊ eodẽ ſimł
ſint diuerſe forme:q2 ea que in iſtãti corrũpunt̃:dũ ſũt:
corrũpi nõ pñt. Unde bene ſequit̃. Aĩa corrumpit̃.ḡ aĩa
nõ eſt:ſꝫ imediate añ fuit. Sicut eꝫ bñ ſeqt̃:aĩa itrodu/
cit̃:ḡ aĩa eſt:⁊ imediate añ nõ fuit. ¶ Et ſi querat̃ vtrũ
in vltimo iſtãti in quo remouet̃ forma abycienda intro/
ducat̃ alia forma. R̃ñdẽdũ eſt negãdo ſumptum:q2 nõ
eſt dabile vnũ ⁊ vltimũ inſtãs forme corrũpẽde:ſed bñ
p̃m iſtãs nõ eẽ eiꝰ:qđ qdẽ iſtãs eſt iſtãs p̃m ſub eẽ forme
itroducẽde. ¶ Ad 2m pꝫ ſolutio per ea que dicta ſũt. Ue
rũtamẽ ꝯſiderãdũ eſt ꝙ aĩa ſm ẽẽntiã ꝯſiderata ꝑintel
ligit̃ vniri mãe nude eiꝰ añ oĩa accidẽtia:tñ ſi ꝯſideret̃
quãtũ ad vltimos eiꝰ gradus ꝑfectionis:ſic aliq̃ accidẽ/
tia ꝑintelligunt̃ ꝓcedere ipſaꝫ aĩam. Uerbi grã. Aĩa dat
corpori eſſe ſubſtãtiale:eſſe corporeũ ⁊ eſſe aĩatũ:ſꝫ quã/
titas ſequit̃ ipſam aĩam quãtũ ad h̃ qđ eſt dare eẽ ſub/
ſtãtiale:ſed tñ itelligit̃ ꝓcedere ipſaꝫ aĩam ſm ꝙ dat eẽ
aĩatũ. ¶ Circa ꝑdicta dubitat̃ p̃mo vtꝝ aĩa hẽat diffini
ri per ſuũ ſubm. Et arguit̃ p̃o ꝯtra ſuppoſituꝫ:q2 illa for/
ma que hẽt ſubm eſt accñtalis:aĩa nõ eſt forma acciden
talis:ḡ aĩa nõ hẽt ſubm. ¶ Pꝫ. arguit̃ ꝯtra ſuppoſitũ:q2
ſi ſubm aĩe poneret̃ in diffõne eiꝰ:aut poneret̃ tanq̃ ꝑs
ẽẽntialis eiꝰ:aut tanq̃ per additamẽtũ. Nõ p̃m:cũ corpꝰ
nõ ſit pars ẽẽntialis aĩe. Nec 2m:q2 hoc eſt ꝓpriũ accidẽ
ti diffiniri per additamẽtũ:vt adducit doctor ſanctꝰ in
pleriſqꝫ locis. ¶ Dicẽdũ ꝙ aĩa hẽt diffiniri per ſuũ ſub
iectũ:q2 illud qđ nõ hẽt eſſe cõpletũ in ſpecie:ſed depen
dens:hẽt diffiniri per illud a quo depẽdet:⁊ inde eſt ꝙ
accidẽtia habẽt diffiniri per ſubm:vt pꝫ 7o metaphyſi/
ce:ſed nulla forma rei nãlis eſt qđ cõpletũ in ſpecie. cõ/
plementũ enim ſpẽi ꝯuenit ſubſtãtie cõpoſite:vñ opꝫ ꝙ
quelibet forma diffiniat̃ per aliqđ qđ eſt extra ẽẽntiam
eius:videlꝫ per totũ ſubm:ſed aĩa eſt forma nãlis.ḡ ⁊c̃.
¶ Ad p̃m rõnẽ dubij:dõm ꝙ ſubm accipit̃ dupl̄r. Uno
mõ ꝓprie:videlicet pro eo qđ per ſe ſubſiſtẽs dat ſtabi/
limentũ ẽẽndi alteri:⁊ iſto mõ illud qđ hẽt ſubm dĩ for
ma accidentalis. Alio mõ accipit̃ ſubm pro oĩ eo qđ eſt
ſuſceptiuũ ꝑfectionis ſiue ſubſtãtialis ſiue accidẽtalis:
⁊ iſto mõ nõ opꝫ ꝙ illđ qđ hẽt ſubm ſit forma accidẽta
lis:⁊ ſic accipit̃ in ꝓpoſito. ¶ Ad 2m dõm ꝙ aĩa diffinit̃
per ſuũ ſubm:nõ tanq̃ per partẽ ẽẽntie eiꝰ:ſꝫ tanq̃ per
aliqđ qđ eſt extra ẽẽntiã eiꝰ:nõ eñi dĩ diffinitio per ad/
ditamentũ:niſi q2 aliqđ dĩ diffiniri per additamẽtũ dũ
aliqđ diffinit̃ per aliqđ alterius generis ꝑdicamentalis.
Modo manifeſtũ eſt ꝙ forma ⁊ mã ſũt eiuſdẽ generis.
Unde cũ forma diffinit̃ per mãm nõ diffinit̃ per addi/
tamentũ:niſi largo mõ loquẽdo. ¶ Dubitat̃ 2o vtꝝ iter
formas nãles ſola aĩa rõnalis ſit per ſe ſubſiſtẽs. Argui
tur p̃mo ꝙ nõ:ꝯtra aſſumptũ:q2 illud qđ eſt per ſe ſubſi
ſtens eſt h̃ aliqđ:ſꝫ aĩa rõnalis nõ eſt h̃ aliqđ:ſed eſt id
quo aliquid eſt:ḡ nõ eſt per ſe ſubſiſtẽs. ¶ Pꝫ. Id qđ eſt
per ſe ſubſiſtẽs hẽt ꝓpriã operationẽ ſine corpe:ſed aĩa
rõnalis cũ nõ itelligat niſi mediãtibꝰ phãtaſmatibꝰ:nõ
hẽt opõnẽ aliquã ſine corpore.ḡ ⁊c̃. ¶ Pꝫ. arguit̃ ꝯtra ꝓ
poſitũ. Sicut ſe hẽt itellectiuũ ad itelligibilia:ita ſe hẽt
ſenſitiuũ ad ſenſibilia:ſed itellectiuũ apprehẽdit itelli/
gibilia ſine corpore.ḡ ſenſitiuũ apphẽdit ſenſibilia ſine
corpore. Tunc ſic. Illud qđ hẽt opationeꝫ per ſe eſt per
ſe ſubſiſtẽs:ſed aĩa rõnalis hẽt opationẽ per ſe ſine cor/
pore:vt ꝓbatũ eſt:ḡ eſt per ſe ſubſiſtens. ¶ R̃ñſio:dicẽ/
dum ꝙ ſolũ aĩa rõnalis eſt per ſe ſubſiſtens:qđ ſic pꝫ:q2
ſolũ illud dĩ per ſe ſubſiſtẽs:qđ hẽt ꝓpriã operationem
ſine corpore:ſed ſolũ aĩa rõnalis eſt huiꝰ.ḡ ⁊c̃. ¶ Ad p̃m
dõm ꝙ aliqđ dĩ per ſe ſubſiſtens dupl̄r. Uno mõ ſubſi/
ſtentia cõpleta tanq̃ aliqđ cõpletuꝫ in ſpecie:⁊ iſto mõ
aĩa nõ eſt per ſe ſubſiſtẽs. Alio mõ dĩ aliqđ per ſe ſubſi/
ſtens ſubſiſtẽtia incõpleta:⁊ iſto mõ aĩa rõnalis eſt per
ſe ſubſiſtẽs. vnde nõ opꝫ ꝙ ſignificet h̃ aliqđ ꝓprie ac/
cipiẽdo h̃ aliqđ. ¶ Ad 2m dõm ꝙ lꝫ opatio aĩe itellecti/
ue (vt ſupra dcm̃ eſt) indigeat corpore obiectiue:non tñ
inſtrumẽtaliter.ḡ ⁊c̃. ¶ Ad 3m dõm ꝙ ſimile eſt iter in/
tellectũ ⁊ ſenſum in h̃ ꝙ vnũqđqꝫ ipſoꝝ eſt in potentia
ad ſuũ obm:eſt tñ diſſimile in h̃ ꝙ ſenſus ſuſcipit ſenſi/
bilia cũ quadã imutatione corporali:itellectꝰ aũt nõ:ni/
ſi forte per accidẽs. vnde ratio nõ ſequit̃. ¶ Dubitat̃ 3o.
vtꝝ illud dicat̃ hr̃e vitã qđ hẽt per ſeipſum augmentũ
⁊ decrementũ ⁊ alimentũ. Et videt̃ ꝙ nõ:q2 deo vita ꝓ
priſſime attribuit̃:vt ꝓbat ph̃us. 12. meta. ⁊ tñ in deo nõ
eſt decremẽtũ neqꝫ augmẽtũ.ḡ ⁊c̃. ¶ In ꝯ̃riũ eſt ph̃us
in lr̃a. ¶ Dõm ꝙ de eo qđ eſt hr̃e vitã poſſumꝰ loq du/
pliciter. Uno mõ in gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ ſicut hic
ph̃s loquit̃ per modũ exempli:⁊ iſto mõ hr̃e vitã dĩ il
lud qđ per ſeipm hẽt alimentũ ⁊c̃. Alio mõ poſſumꝰ loq
vniu̾ſr ⁊ abſolute:ſic aliqđ dĩ hr̃e vitam ex h̃ ꝙ per ſe
eſt aptũ natũ mouẽ ſeipm aut motu itellectuali aut mo
tu phyſico:⁊ iſto mõ ꝓcedebat rõ dubij. ¶ Dubitat̃ 4o
vtrũ in vno ⁊ eodẽ cõpoſito ſint plures forme ſubſtãtia
les ſm ẽẽntiã diſtincte:⁊ arguit̃ ꝙ ſic. Nã vniꝰ ⁊ eiuſdẽ
rei ſũt plura ꝑdicata formalia ⁊ ẽẽntialia:ḡ vnius ⁊ eiuſ
dem rei ſunt plures forme ſubſtãtiales:pꝫ ꝯña:q2 ꝑdi
cata formalia ſumunt̃ a formis. ¶ Pꝫ. Aĩa eſt actꝰ corpo
ris:vt pꝫ per diffinitionẽ aĩe:ſed mã p̃a nõ dĩ actu corpꝰ
niſi per aliquã formã:ḡ ſequitur ꝙ in corpore aĩato eſt
forma corporis ⁊ ipſa aĩa:⁊ per ꝯñs plures forme. ¶ Pꝫ.
Corporeitas eſt forma a qua mã nunquã põt denudari
(vt ꝯcedit doctor ſanctꝰ in 2o ſniarũ.) ḡ ſequit̃ ꝙ in eo/
deꝫ eſt forma corporeitatis ⁊ forma ſpecifica. ¶ Pꝫ. Oẽ
mouẽs ſeipm diuidit̃ in partẽ per ſe mouentẽ ⁊ partem
per ſe motã. vt pꝫ ex 8o phyſicoꝝ. Sed corpus aĩatuꝫ eſt
mouẽs ſeipm:ḡ diuidit̃ in partẽ per ſe mouentem:ſcilꝫ
aĩam:⁊ partẽ per ſe motã:ſcilꝫ corpꝰ. Sed mã p̃a nõ põt
eſſe pars per ſe mota:ḡ corpꝰ (qđ eſt ꝑs per ſe mota) eſt
iformatũ alia forma. ¶ Pꝫ. In corpore mixto reperiunt̃
q̃tuor elemẽta:ḡ in eis reperiunt̃ forme ſubſtãtiales eo/
rum. Et ſic in eodẽ corpore mixto reperiunt̃ plures for/
me ſubſtãtiales. ¶ Pꝫ. In quolibet cõpoſito nãli eſt for
ma totiꝰ ⁊ forma partis:ſed forme totiꝰ ⁊ forma partis
ſunt forme real̄r diſtincte ſm doctorẽ ſanctũ:lꝫ Albertꝰ
al̄r teneat.ḡ ⁊c̃. ¶ Pꝫ. Ab vno ⁊ eodẽ nõ ꝓcedit niſi vnũ:
ſed ab aĩa ꝓcedũt diuerſe opationes.ḡ cũ forma ſit ꝑn/
cipiũ operationis:ſequit̃ ꝙ in corpore aĩato ſunt diuer/
ſe forme. ¶ Pꝫ. Oẽ generãs vniuocũ gñat ſibi ſimile in

ſpecie:ſed homo eſt gñans vniuocū hoiem:ğ gñat aliqd
ſibi ſimile. Sed nō pōt gñare ſibi ſimile in ſpecie niſi ꝓ
ducēdo formā ſubſtātialē:ğ homo gñans ꝓducit formā
ſubſtātialē:ſed nō pōt ꝓducere aīam rōnalē:ğ in hoie
gñato erunt due forme. ¶ P̄. Generatio hois ē nālis:ğ
terminaṫ ad formā nālē. Sed nō terminaṫ ad aīam rō
nalē:alias gñans nāle attingeret eēntiā eius:qđ nō ſolū
eſt falſum:ſed ēt hereticū.ğ in hoie eſt vna forma que
acquiriṫ per gñationē:ꝛ alia que acqriṫ per creationē:ꝛ
ſic idē vt ſupra. ¶ P̄. Qđ vni eſt ſuba nulli eſt accidēs:
vt pꝫ pͦ phyſicoꝝ:ſꝫ ſenſitiuū in bruto eſt forma ſubſtā
tialis:ğ ſenſitiuū in hoie erit forma ſubſtantialis. ¶ P̄.
Ubi remanēt accidētia ↄ̈ſitia aliquā formā:ibi eſt ipſa
forma:ſꝫ in mortuo remanēt accidētia ↄ̈ſitia formā cor
poreitatis.ſ.figure ꝛ quātitatis:ğ in mortuo remanet for
ma corporeitatis. Cū ğ in mortuo ſit forma eiꝰ ſequiṫ ꝙ
in eodē cōpoſito ſint plures forme ſubſtātiales. ¶ Reſpō
ſio dōm (dimiſſis varijs opinionibꝰ in pͦ de gñōne ꝛ in
pͦ phia pſcrutādis diuerſimode) ꝙ īpoſſibile eſt vt hic
expſſe doctor ſanctus ↄcludit) vniꝰ rei eē plures forme
ſubſtātiales. ¶ Pro cuiꝰ declaratiōe ſupponiṫ vnū.ſ.ꝙ
dria īter formā ſubſtātialē ꝛ accidētalē eſt hec.ſ.ꝙ for
ma accidētalis nō facit ens actu ſimplr:ſꝫ ens actu tale
vel tātū aut quātū:vtputa magnū vel albū vel aliqd hͦ:
vt pꝫ 7ͦ metaphiſice:ſed forma ſubſtātialis facit ens actu
ſimplr. Ex qua differētia ſequiṫ alia:videlꝫ ꝙ forma dī
accidētalis que aduenit ſubiecto exiſtēti in actu:ſꝫ forma
ſubſtātialis nō aduenit ſubiecto iam exiſtēti in actu:ſed
in potētia tm̄.ſ.mãe pme. Quo ſuppoſito ꝓbaṫ tali rō
ne:qꝛ ſi vniꝰ rei eēnt plures forme ſubſtātiales ↄ̈ſiter ſe
habētes ſm pͥus ꝛ poſteriꝰ (vt voluerūt aduerſarij) ſe
quereṫ ꝙ pͣ faceret ens actu ſimplr:vt pꝫ per pmā dif
ferentiā:ꝛ per ↄ̈ñs oēs alie forme ↄ̈ſites aduenirēt ſub
iecto iam exiſtēti in actu:ꝛ ſic accidētaliter aduenirent:
vt pꝫ per ſecūdā differētiā:ꝛ ſic nō eēnt forme ſubſtan
tiales:ſꝫ accidētales:qđ eſt ↄtra hypoſtaſim. ¶ P̄. Oēs
alie forme ↄ̈ſites pmā nō facerent ens actu ſimpliciter:
cū iā eſſet ens actu ſimpliciter per pmā formā:ſed face
rent ens actu ſm qd:ꝛ ſic eēnt forme accidentales:vt pꝫ
per pmā differētiā. vnde īpoſſibile eſt vnius rei eſſe plu
res formas ſubſtātiales. ¶ Per p̄dicta tolliṫ rō Auicē.
in libro fontis vite:qui poſuit ꝙ ſm ordinē generū ꝛ
ſpecierū eſt ordo pluriū formarū ſubſtantialiū in vna ꝛ
eadē re:vtputa ꝙ in hoc indiuiduo eſſet vna forma per
quā eſt ſubſtātia:ꝛ alia per quā eſt corpꝰ:ꝛ 3ͣ per quā eſt
aīatū corpꝰ:ꝛ ſic de alijs. Sed 2ᵐ pmiſſa opꝫ dicē ꝙ vna
ꝛ eadē forma ſubſtātialis eſt per quā hoc indiuiduū eſt
ſubſtātia:ꝛ per quā eſt corpꝰ:ꝛ per quā eſt aīatū corpꝰ:ꝛ
ſic de alijs. Scđm tamē diuerſos gradus pfectionis eiuſ
dem. Forma eñi pfectior dat mãe oē qđ dat forma mi
nus pfecta:ꝛ adhuc amplius. vnde aīa nō ſolū facit eſſe
ſubam ꝛ corpꝰ qđ ēt facit forma lapidis:ſed ēt facit eſſe
aīatū corpꝰ. Nō ğ eſt intelligēdū ꝙ aīa ſit actꝰ corporis
q̄ſi corpꝰ ſit ↄ̈ſtitutū per vnā formā que faciat eū eē cor
pus:ꝛ aīa ſuperueniens ei faciat eſſe viuū corpus:ſed qꝛ
ab aīa hēt ꝙ ſit corpꝰ ꝛ ꝙ ſit corpꝰ viuū. Sed hoc qđ eſt
eſſe corpꝰ:eſt īperfectius q̄ſi mãle reſpectu vite:ꝛ inde
eſt ꝙ recedēte aīa nō remanet idē corpꝰ ſpecie. Nā ocu
lus ꝛ caro non dicunṫ in mortuo niſi equiuoce:vt pꝫ per
Phm̄ in 7ͦ metaphiſice. Recedēte eniꝫ aīa ſuccedit alia
forma ſubſtātialis que dat aliud eſſe ſpecificū:cū corru
ptio vnius nō ſit ſine gñōne alteriꝰ. Hec oīa doctor ſan
ctus in p̄ſenti lectione formaliter. ¶ Ex hoc pꝫ ſolutio
ad duo argumēta pͣ in pñͦ dubij adducta. ¶ Ad 3ᵐ dicē
dum ꝙ corporeitas pōt dupl̄r accipi. Uno mō vt dicit

formā corpeitatis diſtictā a formis ſpecificis. Alio mō
vt dicit gradū pfectionis genericū ↄ̈ſequentē formā ge
nericā quātū ad eiꝰ eēntiā:pcedentē tm̄ gradū ſpecificū
perfectionis eiuſdē forme. Primo mō mã pōt denuda
ri a corporeitate:ſꝫ nō 2ͦ mō. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ corpus
aīatū diuidiṫ in partē per ſe mouētē que eſt aīatū vtute
motiua eiꝰ ↄ̈ſiderata:ꝛ in partē per ſe motā:que eſt cor
pus cū aīa ſm ſuū eſſe ↄ̈ſiderata. Nō eſt ğ itelligendum
ꝙ aīa ſit pars per ſe mouēs ſm eiꝰ totū ambitū ↄ̈ſidera
ta:ꝛ ꝙ corpꝰ ſit pars per ſe mota ſecluſa aīa:vt inuit do
ctor ſanctꝰ in pͣ parte qōne 78ͦ. ¶ Ad 5ᵐ dōm ꝙ forme
elemētoꝝ ſunt in mixto:nō qdē formaliter:ſed virtuali
ter. De quo alias latiꝰ diſputabiṫ. ¶ Ad 6ᵐ dōm ꝙ vniꝰ
rei eſſe plures formas ſubſtantiales pōt intelligi dupl̄r.
Uno mō ꝙ in vno ſint plures forme vtualiter:ꝛ ſic non
eſt incōueniēs ponere pluralitatē formarū. Alio mō for
maliter:ꝛ hoc dupl̄r. Uno mō ꝙ tales forme ſint real̄r
diſtincte. Alio mō ꝙ ſint diſtincte ſm rōnē. Si 2ͦ mō:
ſic ēt nō eſt incōueniēs. Si pͦ mō.ꝛ hͦ dupl̄r:vel loquen
do de forma totius tm̄:vel de forma totiꝰ ꝛ partis. Uo
co aūt formā partis que eſt altera pars totius cōpoſiti:
formā vͦo totiꝰ que reſultat ex vnione partis cū forma.
Si 2ͦ mō:ſic ēt nō eſt icōueniēs ponere pluralitatē for
marū:vt voluit argumētū. Si pͦ mō eſt incōueniēs de
quo pcedit qđ dubiū. ¶ Ad 7ᵐ dōm ꝙ ab vno inquātū
vnū nō ꝓcedit niſi vnū loquēdo in agētibꝰ nālibꝰ:ſecus
aūt loquēdo in agētibꝰ ſm voluntatē:ſed ab vno qđ eſt
vnū ſm eſſentiā:multiplex tm̄ ſm virtutē (quēadmodū
eſt aīa) bene ꝓcedūt diuerſa. ¶ Ad 8ᵐ dōm ꝙ homo ge
nerat ſibi ſimile nō ex eo ꝙ itroducit formā ſubſtātialē
ſed qꝛ diſponit mãm vltima diſpoſitione ad itroductio
nem forme ſubſtātialis.ſ.aīe rōnalis que per ſolā crea
tionē infundiṫ. Neqꝫ tm̄ propter hoc ſequiṫ ꝙ homo ſit
īperfectius generās q̄ꝫ aſinus qui in toto ꝓducit formā
ſubſtātialē per ſuā gñōnē:qꝛ multo nobilius eſt ꝛ perfe
ctius diſponere mãm ad itroductionē aīe rōnalis q̄ꝫ ꝓ
ducere aliā quācūqꝫ formā nālē. ¶ Et per hoc pꝫ ſolu
tio ad 9ᵐ. ¶ Ad 10ᵐ dōm ꝙ aīa ſenſitiua eſt forma ſub
ſtantialis in homine:nō qdē ſm eēntiaꝫ diſtincta ab aīa
rōnali:ſed ſm rōnē tm̄. vt infra ꝓbabiṫ. ¶ Ad 11ᵐ dōm
ꝙ illa accidētia nō remanēt eadem numero in mortuo
que pͥus fuerunt in viuo:ſed ſm ſpēm tm̄.

¶ Seqṫ 1 textus (Uniuſl̄r qdē dcm̄ eſt qd eſt aīa ꝛc.) Hic
īcipit lectio 2ͣ eiuſdē libri:ꝛ in cōmēto ſancti Thome.

IStud eſt 2ᵐ caplm̄ pmi tractatꝰ:in quo
Phus manifeſtādo p̄dictā diffi
nitionē ponit vnā ↄ̈nē ex qua īfert vnū cor
relariū. ¶ Cōcluſio eſt iſta ꝙ aīa eſt ſubſtā
tia ꝛ qđ qd eſt corpis aīati potentia vitā ha
bentis:hāc ↄ̈nē ꝓbat Phus duabꝰ rōnibꝰ. ¶ Quarū pͣ
eſt. Sicut eſt in artificialibus:ita eſt in nālibꝰ:ſed in ar
tificialibꝰ:ſi dolabra eſſet corpꝰ nāle ſua forma eſſet ſub
ſtantia:ꝛ qđ qd eſt ipſiꝰ dolabre:ğ in nālibus forma eſt
ſubſtātia ꝛ qđ qd eſt eius. Cū ğ corpꝰ aīatū ſit ens nāle:
ꝛ aīa ſit eius forma:vt ſupra ↄceſſum eſt:ſeqṫ ꝙ aīa eſt
ſubſtātia ꝛ qđ qd eſt corporis aīati. ¶ Scđa rō eſt. Si
cut eſt in partibꝰ aīalis:ita in toto aīali:ſed in partibus
aīalis ita eſt:ꝙ ſi oculus eſſet aīal oporteret ꝙ viſus eēt
aīa ꝛ ſubſtātia eius.ğ opꝫ ꝙ in toto aīali ita ſe habeat ꝙ
forma eiꝰ.ſ.aīa ſit eiꝰ ſuba. Probatio maioris:qꝛ ſi ocu
lus eſſet aīal ꝛ ab eo remoueretṫ aīa:nō maneret oculus
niſi equiuoce. ¶ Ex his duabꝰ rōnibus pōt elici vna talis
rō:videlicet. Illud eſt ſubſtātia ꝛ qđ qd eſt:quo remoto
nō remanet id niſi equiuoce:ſed remota aīa non remanet

aial niſi equoce:ḡ aia eſt ſubſtantia ⁊ qȯ gd eſt corporis aiati. ¶ Ex p̄dictis infert Phus vnū correlariū: videlz ꝙ cū aia ſit act⁹ totius corpis: ⁊ partes ei⁹ ſint actus partiū: ⁊ forma nō ſepareẽ ab eo cui⁹ eſt forma: nec̄io ſeqẽ ꝙ aia nō pōt ſeparari a corpore: vel ipſa tota vel alique partes eius ſi nata eſt habere partes. ¶ Cōtra p̄dictā ꝯnem arguiẽ ſic. Prius nō bēt notificari per poſterius: ſꝫ forma artificialis cū ſit accidētalis: ⁊ partes aie: ſint poſteriores ipſa aia: ḡ videẽ ꝙ aia nō ꝯueniēter notificeẽ per formas artificiales ⁊ partes corporis aiati. ¶ P̄. Si forma dolabre remoueretẽ: nō remaneret dolabra equoce: ſed vniuoce: ḡ forma dolabre nō eſt ſubſtātia ſiue qȯ gd eſt eius. Patet ꝯñtia: qa vt dictū eſt: illud eſt ſubſtātia: quo remoto nō remanet illud niſi equoce. ¶ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ p̄us pōt notificari per poſterius quo ad nos (vt dicit hic doctor ſanctus:) vnde qꝛ forma accidētalis cū ſit ꝓpinqor ſenſui q̄ꝫ forma ſubſtātialis: ꝯuenīeter notificaẽ per artificialē. Et qꝛ ex obiectis ⁊ partib⁹ ipſarum potentiarū deuenimus in cognitionē ipſi⁹ aie: iō ēt ipſa aia notificaẽ per partes eius. ¶ Ad zᵐ dōm ꝙ dolabra pōt capi duplr̄. Uno mō abſolute ſᵐ ꝙ eſt artificialis res. ⁊ ſic verū eſt ꝙ forma ei⁹ nō eſt ſubſtātia eius. Alio mō pōt cōſiderari ꝯditionaliter: vtputa ſi dolabra eſſet corp⁹ n̄ale: ⁊ ſic iſto mō forma eius eſſet ſubſtātia eius. ¶ Cōtra textū dubitaẽ vtrum aia ſit ſubſtātia corporis aiati habētis vitā in potētia. Et arguitur ꝙ nō. Quia id qȯ bēt p̄nᵐ vite: bēt vitā in actu: ſed corpus aiatū bēt p̄ncipiū vite. ſ. aiam: ḡ bēt vitā in actu: ⁊ per ꝯñs aia eſt ſubſtantia corporis aiati habētis vitā in actu: ⁊ nō in potentia. ¶ In ꝯ̄riū arguiẽ per pħm in lr̄a. ¶ R̄nſio. dōm ꝙ aia eſt ſubſtātia corpis habētis vitā in potentia. ¶ Pro cuius declaratiōe notādum p̄mo ꝙ vita pōt capi duplr̄. Uno mō pro eſſe viuētis: ſicut dicimus ꝙ viuere viuentibus eſt eſſe. Alio mō accipiẽ vita pro vitali ōpatione: ſicut dicimus aliquid viuere: qꝛ mouet ſeipſum. Ex quo ſequiẽ ꝙ aliq̄d pōt hēre vitā in potētia duplr̄. Uno mō accipiēdo vitā p̄mo mō. ⁊ ſic illud qȯ nōdū bēt aiam: qȯ natū tamē eſt habere: diciẽ habere vitā in potētia. Alio mō accipiẽ vita ſcōo mō: ⁊ ſic illo mō diciẽ habere vitā in potētia qȯ bēt p̄nᵐ vite. ſ. aiam: tamē nō in actu operaẽ per eā. ¶ Notandū zᵒ ꝙ duplex eſt potētia: vt ēt ex dictis ꝯcludiẽ: quedā eni eſt abijciēs aiam: quedā nō abijciēs aiam: ſed ōpōnes ei⁹. ¶ Notādūz 3ᵒ ꝙ duplex eſt potētia. Quedā eſt ꝯiūcta actui: que. ſ. ſtat ſub actu. Alia eſt diſtans ab actu: q̄ñ. ſ. nō actu ꝑficiẽ per formā: tñ de ꝓximo apta nata eſt ꝑfici. Quib⁹ ſuppoſitis dōm eſt animā eſſe ſubſtātiā corporis habētis vitā pōt intelligi dupliciter: vel accipiēdo vitā ſcōo mō: ⁊ ſic ꝯcediẽ. Uel p̄ᵒ mō: ⁊ hoc duplr̄: vel loquendo de potētia ꝯiuncta actui. vel diſtāte. Si p̄ᵒ mō: ſic ēt ꝯcediẽ. Si zᵒ mō. ſic anima nō eſt ſubſtātia corporis habētis vitā in potentia ſed in actu: vt voluit argumētū dubij. ¶ Ex quo pꝫ ſolo eius.

¶ Sequiẽ in textu (Qm̄ aūt ex incertis ⁊c̄.) Hic incipit lectio tertia eiuſdē libri: ⁊ in cōmēto ſancti Thome.

Istud eſt 3ᵐ capl̄m p̄mi tractatus in quo Phus volens demōſtrare p̄dictā diffinitionē aīe ponit tres ꝯ̄nes. ¶ Quarūz p̄ᵃ eſt ꝙ aia eſt corpis viuētis act⁹ ⁊ forma. Quā ꝯnē ꝓbat Phus tali rōne. Illud qȯ eſt p̄nᵐ viuēdi: eſt corporis viuentis actus ⁊ forma: ſed aia eſt p̄nᵐ viuēdi in his que viuunt: ḡ aia eſt p̄nᵐ corporis viuētis act⁹ ⁊ forma. Probatio medie. Nā illud per qȯ differūt aiata ab inaiatis eſt p̄nᵐ viuēdi: cum aiata differant ab inaiatis in viuēdo: ſed aiata differūt a nō aiatis per aiam: ḡ aia eſt p̄nᵐ viuēdi. Qȯ fuit ꝓbādū. ¶ Cōtra hāc rōnem arguiẽ ſic. Quelibet forma n̄alis eſt n̄a: ſicut pꝫ per pħm zᵒ phyſicoꝝ: ſed aia nō eſt n̄a: vt dicit hic phus: cū n̄a nō moueat ad ꝯ̄ria loca. aia eni mouet ad cōtraria loca: vt inferius patebit: ḡ aia nō eſt forma corporis viuētis. ¶ P̄. Proprium perfectibile non pōt eſſe ſine ꝓpria forma: ſꝫ aliqua ſunt viuētia ſine aia: vt pꝫ de corpore celeſti ⁊ ſpiritualib⁹ creaturis: ḡ idē vt ſupra. ¶ P̄. Potētie aie ſunt p̄ncipia viuēdi: vt infra ꝯcedit Phus. Et tñ nō ſunt corporis viuentis forma: ḡ maior ꝓbationis falſa. ¶ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ formā quālibet eē n̄am pōt intelligi duplr̄. Uno mō ſic: ꝙ ſit p̄nᵐ mot⁹ ⁊ generis: ⁊ ſic quelibet forma n̄alis eſt n̄a. Alio mō ꝙ opereẽ per modū n̄ae: ⁊ ſic nō quelibet forma n̄alis eſt n̄a. Nam n̄a nō mouet ad ꝯ̄ria loca: ſed determinaẽ ad vnū. Aia v̄o mouet ad ꝯ̄ria loca vt ad ſenſum pꝫ. Unde aia nō dr̄ n̄a zᵒ mō. ¶ Ad zᵐ dōm ꝙ nullū corpus viuit ſine aia formaliter ⁊ intrinſece. Corpora aūt celeſtia nō diciẽ viuere formaliter: ſed forſitan effectiue: qꝛ moueẽ ab itelligētia. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ duplex eſt p̄nᵐ viuēdi. Qȯdam eſt p̄ᵐ p̄nᵐ de quo eſt hic ad ꝓpoſitū. Aliud eſt p̄nᵐ ꝓximū. Lꝫ ḡ potentie aie ſint p̄ncipia viuēdi imediata: capiēdo viuere pro operatione vitali. aia tñ eſt p̄nᵐ p̄ᵐ in cuius virtute potētie operanẽ. ¶ Secūda ꝯcluſio. Tm̄ q̄tuor ſunt modi viuēdi: vnus. ſ. per itellectū: alius per ſenſum: alius per motū localē: alius per motū alimēti decremēti ⁊ augmēti. Que ꝯcluſio probaẽ tali rōne. Modus viuendi eſt ſᵐ quē ſumiẽ aliquis gradus viuentiū: ſꝫ tm̄ ſunt q̄tuor gradus viuentiū: ḡ ſunt tm̄ q̄tuor modi viuēdi. Probatio minoris. Nā in q̄buſdā viuentib⁹ inueniẽ tm̄ augmentū decremētū ⁊ alimētū. ſ. in plantis. In quibuſdam v̄o cū his inueniẽ ſenſus ſine motu locali: ſicut in aialib⁹ iperfectis. Ulterius v̄o in q̄buſdā iueniẽ motus ſᵐ locū: ſicut in aialibus perfectis que moueẽ motu ꝓgreſſiuo. In q̄buſdā v̄o cū his inueniẽ intellectus. ſ. in hoibus. ¶ Cōtra hāc ꝯnē arguiẽ ſic. Quinque ſunt genera operationū aie: vt Phus infra determinat: ⁊ ſupra ꝯceſſit: videlicet vegetatiuū ſenſitiuū motiuū ſᵐ locum appetitiuū ⁊ intellectiuū: ḡ quinque ſunt modi viuendi: ⁊ non tm̄ q̄tuor. ¶ P̄. Ubicūqꝫ eſt phantaſia: ibi eſt motus localis: ſed in aialibus iperfectis eſt phantaſia ſaltē iperfecta: cū in eis ſit ſenſus: ḡ in ipſis eſt mot⁹ localis: ⁊ per ꝯñs ſenſus ⁊ motus localis nō faciunt diuerſos modos viuēdi. ¶ Ad p̄ᵐ dōm negādo ꝯſequētiā: qꝛ Phus nō intendit diſtinguere hic modos viuendi ſᵐ diuerſa genera ōpationū anime: ſed ſᵐ diuerſos gradus viuentiū. Unde cū appetitiuū nō faciat aliquā diuerſitatē in gradib⁹ viuentiū: cū vbicūqꝫ ſit ſenſus: ibi ſit appetitus: ſeqẽ ꝙ appetitiuū nō ꝯſtituat modū diuerſum ab alijs. ¶ Ad zᵐ dōm ꝙ duplex eſt motus localis: qdā eſt iperfectus: videlicet mot⁹ dilatationis aut ꝯſtrictionis: ⁊ talis bene inueniẽ in aialib⁹ iperfectis. Alius eſt motus localis perfectus: ⁊ talis ſolū reperiẽ in aialibus perfectis: qui qdē ꝯſtituit modū viuēdi diſtinctū ab alijs. nō aūt p̄mus. ¶ Tertia ꝯcluſio. Uegetabilia viuūt: que ꝓbaẽ tali rōne. In q̄buſcūqꝫ eni eſt vnus p̄dictoꝝ q̄tuor modoꝝ viuēdi: illa diciẽ viuere: ſed oia vegetabilia ſunt huiꝰ. oia enim habēt in ſeipſis potētiā quādā ⁊ p̄nᵐ quo ſuſcipiunt motū augmēti ⁊ decremēti: ḡ ſequiẽ ꝙ vegetabilia viuunt. Et nō ſolū viuūt (vt dicit doctor ſanct⁹) dum augeẽ ⁊ decreſcunt: ſed tādiu viuunt quādiu p̄nt accipere nutrimētū per qȯ fit augmētū. ¶ Ex predicta ꝯcluſione Phus infert p̄mo ꝙ aialia tāꝫ imperfecta q̄ꝫ perfecta ſimiliter ⁊ homines viuūt: qꝛ in oibus aialib⁹ eſt aliq̄s modus viuēdi: cū in eis ſit ſenſus: ꝑſertim ſen-

ſus tactus:ſine quo in eis nõ eſt vita.¶ Scdo infert ꝙ
īter ꝓdictos modos viuendi ille modus qui eſt ſm aug/
mentū ⁊ decremētū eſt ꝑus ordine nāe gnōnis. Qđ ſic
pʒ. Nā quādo duo ſic ſe habēt ꝙ vnū eſt ab altero ſepa
rabile:⁊ nō ecōuerſo:illud qđ eſt ſeparabile eſt ꝑus:ſed
inter ꝓdictos modos viuendi ille modus qui ſumiꝛ ſm
ꝑnᵐ augmēti ⁊ alimenti pōt ſeparari ab alijs modis vi/
uendi:⁊ nō ecōuerſo:loquēdo in rebꝰ nālibꝰ:nā ille mo/
dus viuēdi reperiꝛ in plātis.ſ.in qbꝰ alius modus nō re
periꝛ.ğ ille modus eſt ꝑus. ¶ Circa predicta dubitatur.
Primo vtrū ꝓdicta diffinitio aīe poſſet demonſtrari. Et
arguo ꝙ nō:qꝛ qđ qd eſt nō pōt demōſtrari de eo cuius
eſt:vt pʒ 2° poſterioꝝ:ſed diffinitio indicat qđ qd eſt.ğ
diffinitio nō pōt demōſtrari de eo cuiꝰ eſt.ſ.de diffinito.
¶ Pꝫ. Nullū mediū demōſtrationis pōt demōſtrari:cū
mediū nō intret ꝯnē:ſed diffinitio eſt mediū demōſtra
tionis:ergo nulla diffinitio pōt demōſtrari. ¶ Pꝫ. Nihil
notius cōpetit diffinito ꝙ̄ ſua diffinitio:ſed demonſtra/
tio ꝓcedit ex notioribus:nō ſolū ſm nām:ſed ēt quo ad
nos.ğ ⁊c̄. ¶ Reſpōſio dōm ꝙ duplex eſt diffinitio:que
dam mālis:quedā formalis(vt ſepius dictū eſt.) Diffi/
nitio mālis pōt demōſtrari a pori ſm nām:⁊ ecōuerſo:
diffinitio formalis pōt demōſtrari per mālē tanꝙ̄ a po/
ri quo ad nos. Quoniā aūt diffinitio aīe pma que demō/
ſtraꝛ de aīa per ſecūdā eius diffinitionē.ſ.per hanc ꝙ eſt
ꝑnᵐ viuendi dicit cām reſpectu ſecūde diffinitionis iō
illa demōſtratio eſt a poſteriori ſm nām:ſed a pori quo
ad nos. Manifeſtū eſt.n.ꝙ aīa nō eſt actꝰ ⁊ forma ex eo
ꝙ eſt ꝑnᵐ viuēdi:ſed ex eo ꝙ eſt forma:eſt ꝑnᵐ viuendi.
Ex quo ſequiꝛ ꝙ illa demōſtratio diciꝛ demōſtratio:qꝛ
eſt:⁊ nō ꝓpter qd. de quo clarius videbiꝛ in caplo ſequē
ti. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ diffinitio pōt accipi duplr. Uno mō
inquātū diffinitio eſt:⁊ ſic nō pōt demōſtrari de diffini/
to. Alio mō pōt ſumi māliter:loco videlicet alicuiꝰ paſ/
ſionis:ſic illo mō pōt demōſtrari de diffinito. ¶ Et per
hoc pʒ ſolutio ad 2ᵐ. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ aliqđ notiori mō
pōt ꝯuenire diffinito quo ad nos ꝙ̄ ſua diffinitio:⁊ inter
diffinitiones vna pōt eſſe notior altera. ¶ Dubitaꝛ 2°
vtrum aīa ſit tota in toto ⁊ tota in qualibet parte ſui. Et
arguiꝛ ꝙ nō:qꝛ vnūqđqꝫ recipiꝛ in aliquo ſm modū re/
cipientis:ſed modus corporis in quo aīa ſuſcipiꝛ eſt ta/
lis:videlicet ꝙ vbi eſt vna pars.ibi nō eſt alia:ğ modus
aīe erit talis ꝙ vbi eſt vna pars eius nō erit altera:⁊ ſic
nō eſt tota in toto. ¶ Pꝫ. Illa forma que eſt in qualibet
parte:hēt denominare quālibet partē:ſicut quelibet ps
ignis eſt ignis:ğ ſi aīa ſit in qualibet parte corporis:que/
libet pars erit aīal:qđ eſt falſum. ¶ Pꝫ. Proprie perfe/
ctioni debet correſpōdere ꝓpriū perfectibile:ſed ꝓpriū
perfectibile qđ correſpondet aīe eſt corpus organicū vt
ex ſupradictis pʒ:cū ğ quelibet pars corporis nō ſit orga
nica:ſequiꝛ ꝙ aīa non ſit in qualibet parte. ¶ Pꝫ. Nihil
pōt deſtitui a ſua ꝓpria operatione.ğ ſi aīa ſit in vnaqua
qꝫ pte corporis.ſequiꝛ ꝙ in qualibet parte corporis ſint
ꝓprie eiꝰ operatiōes:qđ eſt falſum. Alias quelibet pars
intelligeret. ¶ Pꝫ. Ubicūqꝫ eſt ſubm.ibi eſt ꝓpria paſ/
ſio:ſed ꝓprietates aīe ſūt eius potētie:ğ vbicūqꝫ eſt aīa:
ibi ſunt eius potētie. Sed manifeſtum eſt ꝙ potētie aīe
nō ſunt in qualibet parte corporis:ğ nec ipſa aīa. ¶ Pꝫ.
Si in qualibet parte corporis eſſet tota:ſequereꝛ ꝙ vna
parte abſciſa corrūpereꝛ tota aīa:ꝯñs eſt ꝯtra experien/
tiam.ğ ⁊c̄. ¶ In cōtrariū arguiꝛ.qꝛ forma indiuiſibilis
vbi eſt:tota eſt:ſed aīa eſt in qualibet parte corporis:cū
quelibet pars corporis ſit aīata:ğ eſt tota in q̄libet pte.
Qꝫ aūt ſit tota in toto manifeſtū eſt:qꝛ ꝓpria perfectio
eſt in ꝓprio perfectibili:ſed corpus eſt ꝓpriū perfectibi
le aīe.ğ ⁊c̄. ¶ Itē. Anima eſt vbi operaꝛ:ſed aīa operaꝛ
in toto corpore:⁊ in q̄libet parte eius.ğ ⁊c̄. ¶ Reſpōſio
dōm ꝙ triplex eſt totalitas:videlicet totalitas quātita/
tiua vt linea vel corpus:totalitas eēntie:⁊ totalitas vir/
tutis. Animā ğ eſſe totā in toto ⁊ totā in qualibet parte
eius:pōt intelligi tripliciter. Uno mō de totalitate quā
titatiua:⁊ ſic aīa nullibi eſt:cum nō ſit quāta neqꝫ per ſe
neqꝫ per accidēs:ꝓſertim loquēdo de aīa que eſt forma
aīaliū perfectoꝝ. Alio mō pōt ītelligi de totalitate virtu
tis:ſic ⁊ aīa nō eſt tota in qualibet parte corporis cū non
poſſit oēs opōnes eiꝰ exercere in qualibet parte. ¶ Ter
tio mō pōt intelligi de totalitate eſſentie:ſic aīa eſt tota
in toto ⁊ tota in qualibet parte:hoc eſt qđ coīter diciꝛ ꝙ
aīa eſt tota in qualibet parte nō totaliter. ¶ Ad pᵐ dōm
ꝙ vnūqđqꝫ recipiꝛ ſm modū recipiētis pōt ītelligi du/
pliciter(vt inuit doctor ſanctus in queſtionibꝰ de aīa)
vbi ad vngues hanc mām declarat. Uno mō ſm nām.
Alio mō ſm capacitatē.2° mō ſꝫ modū recipiētis. Unū
qđqꝫ aūt recipiꝛ 2° mō:nō aūt pmo. Unde nō opꝫ ꝙ aīa
habeat iſtā nām corporis vt vbi eſt vna pars eiꝰ ibi ſit
alia. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ duplex eſt forma:quedā eſt īper/
fecta que nō reqrit diuerſitatē partiū:⁊ tales bene deno
minat quālibet partē. Alia eſt forma ꝑfecta que reqrit
diuerſitatē partiū ob diuerſas operatiōes:⁊ talis nō de/
nominat oēs partes realiter niſi forte denominatiue vꝉ
ꝯcretiue. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ duplex eſt ꝑfectibile ipſiꝰ aīe.
qđdā eſt pᵐ:⁊ tale dʒ eē organicū. Pars aūt ipſiꝰ corpo/
ris eſt ꝑfectibile ipſiꝰ aīe ſecūdariū:nō aūt pmariū:vñ
rō nō ſequiꝛ. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ lʒ aīa nō exerceat quāli
bet eiꝰ opationē in qualibet partē:nō tñ deſtituiꝛ a ſua
ꝓpria opōne:qꝛ aīa operaꝛ mediātibꝰ ſuis potētijs:qua
rū aliq̄ requirūt partē determinatā corporis. Unde aug
mentū bene cōcludebat ꝙ aīa nō eſt totaliter in q̄libet
pte eiꝰ. ¶ Et per h̄ pʒ ſolo ad 5ᵐ. ¶ Ad vltimū dōm ne
gādo ſequelā:qꝛ aīa nō eſt tota in toto totalitate quāti/
tatiue. vñ qñ vna ps abſcidiꝛ:aīa nō corrūpiꝛ quātū ad
eēntiā eiꝰ:ſʒ quātū ad modū eēndi quē habuit ī illa pte.

¶ Sequiꝛ textus(Utruʒ aūt ⁊c̄.) Hec eſt lectio quarta
eiuſdē libri:⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt vltimū caplm pmi tractatus. In
quo phus ſoluēdo duas qōnes ponit
q̄tuor ꝯnes.ex qbꝰ īfert tria correlaria. ¶ Pri
ma ꝯcluſio eſt. Partes aīe vʒ vegetatiuū:ſenſi/
tiuū:motiuū:⁊ appetitiuū nō ſunt ſeparabiles
loco ⁊ ſubiecto. Hec ꝯcluſio ꝓbaꝛ tali rōne. Ea que repe/
riunꝛ in eadē parte corporis non ſunt ſeparabilia loco ⁊
ſubiecto:ſed ꝓdicte partes reperiunꝛ in eadē parte corpo/
ris:ğ nō ſunt ſeparabiles ⁊ loco ⁊ ſubiecto. Probatio mi/
noris:qꝛ in parte deciſa aīalis īperfecti remanet vita ⁊
ſenſus:ſed vbi eſt ſenſus.ibi eſt phantaſia:cū phantaſia
nō ſit niſi motꝰ factus a ſenſu:⁊ vbi eſt phantaſia:ibi eſt
ꝑnᵐ motiuū:⁊ vbicūqꝫ eſt ſenſus:ibi eſt deſideriū:cum
ibi ſit delectatio ⁊ triſtitia:ğ vegetatiuū ſenſitiuū ⁊c̄. in/
ueniunꝛ in vna pte corporis deciſa. ¶ Ex ꝓdictis infert
ꝙ lʒ in vno corpore aīato imperfecto ſit aīa vna tñ in
actu:tñ in eo ſunt plures aīe in potētia que per ſolā deci
ſionē reducunꝛ ad actū:⁊ ſimiſe eſt de aīalibꝰ īperfectis.
¶ Cōtra ꝓdictā ꝯnē ſic pᵒ arguiꝛ. Uiſus ⁊ auditꝰ ſunt
partes aīe:⁊ tñ ſunt ſeparate loco ⁊ ſubiecto:ğ partes aīe
ſunt ſeparabiles ſubiecto. ¶ Pꝫ. Phantaſia eſt potētia or/
ganica in determinata parte corporis ſituata:ğ nō vbi/
cūqꝫ reperiꝛ ſenſitiuū reperiꝛ phantaſia. ¶ Ad pᵐ dōm
ꝙ duplices ſunt partes aīe:quedaʒ ſunt partiales:⁊ ille
diſtinguunꝛ loco ⁊ ſubiecto ſicut ſunt viſus ⁊ auditꝰ. Alie

ſunt partes totales aíe: de qb' eſt hic ſermo: ⁊ tales nõ di
ſtinguunt̃ loco ſiue ſubiecto. ¶ Ad zm dõm ꝙ duplex eſt
phantaſia: quedã eſt indeterminata ⁊ imperfecta: ⁊ talis
nõ hẽt determinatã partẽ: de qua hic eſt ſermo. Alia eſt
phantaſia determinata que reperit̃ in aĩalib' qbuſdã ꝑ
fectis: ⁊ talis reqrit determinantẽ partẽ de qua ꝓcede
bat argumẽtatio. ¶ Scḋa ꝯ. Predicte ptes aíe ſunt ſe
parabiles. i. diſticte rõne. i. ſpecie. Hec ꝯ ꝓbat̃ tali rõne.
Quia potẽtie diſtinguunt̃ per act' ⁊ act' per potẽtias: cũ
rõ cuiuſcũqꝫ potẽtie ſumat̃ ſm ordinẽ ad actũ: ſꝫ actus
aíe ſunt diuerſi ſm ſpẽm: vt infra patebit: g̃ ſeqt̃ ꝙ ptes
aíe videlꝫ potẽtie ſint ſeparabiles ⁊ diſtincte ſm rõnẽ
ſpẽi. ¶ Cõtra ꝑdictã ꝯnẽ ſic p' arguit̃. Quecũqꝫ ɔueniũt
vni zº ſingulari realiter: ɔueniũt iter ſe realiter: ſed potẽ
tie realiter ɔueniũt ipſi aíe cũ eadẽ gñõne cũ ipſa gene
rent̃: g̃ potẽtie ɔueniũt iter ſe ⁊ ſic nõ diſtinguunt̃ inter
ſe ſm rõnẽ ſpecificã. ¶ P̃. Arguit̃ ɔtra maiorẽ ꝓbatio
nis: videlicet ꝙ potẽtie diſtinguunt̃ per act'. Nã perfe
ctibilia hñt diſtingui per ſuas ꝑfectiones. ꝑfectiões aũt
potentiarũ ſunt habit': g̃ potẽtie diſtiguunt̃ per habit':
⁊ nõ per actus. ¶ P̃. Scḋm cõem regulã phoꝝ potẽtie
diſtinguunt̃ per obiecta: vt infra patebit: g̃ nõ diſtinguũ
tur per actus. ¶ P̃. Forme ſimplices ſeipſis diuerſe ſũt
vt pꝫ 5º metaphꝫice: ſed potẽtie aíe ſũt forme ſimplices:
g̃ ſeipſis diſtinguunt̃ ⁊ nõ per act'. ¶ P̃. Eadẽ ſunt pñª
ẽendi ⁊ diſtinguẽdi: ſed actus nõ ſunt pñª eſſendi potẽ
tiarũ: g̃ nõ ſunt pñª diſtinguendi. ¶ Ad pm dõm ꝙ potẽ
tie aíe diſtinguunt̃ realiter nõ ſolũ ſpecifice: ſed eſſentia
liter ab ipſa aía. Et lꝫ eadẽ gñõne generet̃ cum aía: qꝛ tñ
nõ eodẽ mõ generant̃ vt aía: ſed ɔcomitatiue: iõ nõ opꝫ
ꝙ ſint eadẽ realiter. ¶ Ad zm dõm ꝙ lꝫ habit' ſint que
dam perfectiones potentiarũ: tñ potẽtia ſm rõnẽ ꝓpriã
eius nõ hẽt ordinẽ ad habitũ: ſed pus ad actũ: iõ magis
diſtinguunt̃ per actus q̃ꝫ per habitũ: vt infra clare decla
rabit̃. ¶ Ad 3m dõm ꝙ ad diſtinctionẽ obiectoꝝ ſequit̃
diſtinctio actuũ: vnde dicere potentias diſtingui per ob
iecta eſt ɔcedẽ eas diſtingui per act'. ¶ Et ſi dicat̃ vni'
potẽtie ſunt diuerſi actus: g̃ nõ cauſat diſtinctionẽ potẽ
tiarũ. ¶ Dicendũ ꝙ nõ quelibet diſtinctio actuuꝫ facit
diſtinctionẽ potentiarũ. ¶ Ad 4m dõm ꝙ forme ſimpli
ces ſunt in duplici differẽtia. Nã ſunt quedã que ſpeciẽ
ſortiunt̃ ab aliquo qḋ in eis eſt: ⁊ tales ſeipſis diſtinguũ
tur vel ſaltẽ per differẽtias intrinſecas. Alie ſunt forme
que ſpẽm ſortiunt̃ ab aliquo extrinſeco ad qḋ ordinem
habẽt: ⁊ tales diſtinguunt̃ nõ ſeipſis nec per pñª intrin
ſeca: ſed per extrinſeca. ¶ Ad 5m dõm ꝙ illa maior intel
ligẽtia eſt in his que ſortiunt̃ ſpẽꝫ ab extriſeco. ¶ Ter
tia ꝯ eſt. Uegetatiuũ: ſenſitiuũ: motiuũ ſm locũ: appeti
tiuũ ⁊ intellectiuũ nõ dicit in eodẽ compoſito diuerſas
animas ſm eſſentias diſtinctas: ſed dicit diuerſas ptes
potẽtiales eiuſdẽ anime: hec ɔcluſio elicit̃ ſic. Ut ex di
ctis ꝓbari põt vnius ꝑfectibilis eſt tñ vna ꝓpria ⁊ ſub
ſtantialis perfectio: ſed aía eſt ꝓpria ⁊ ſubſtãtialis per
fectio corporis aíati: g̃ ſequit̃ ꝙ in vno corpore aíato nõ
eſt niſi vna aía. Cõfirmat̃ extra lr̃am. Nã vna aía cũ ſit
forma ſubſtãtialis dat eẽ ſimilr̃. Si ergo in vno ⁊ eodẽ
cõpoſito eẽnt plures aíe: eſſent ibi plura ſimiliter: ⁊ per
ɔſequẽs illud cõpoſitũ non eſſet vnũ ſimilr̃: ſed ſm qd.
¶ Attendendũ eſt tñ ſm phm ꝙ ꝑdicta in diuerſis di
uerſas nominãt animas. Nã vegetatiuũ nominat aíam
vegetatiuã in vegetabilib': ſenſitiuũ aíam ſenſitiuaꝫ in
aĩalibus. Intellectiuũ aũt intellectiuam in hominibus.
¶ Cõtra ꝑdictã ɔnẽ ſic pmo arguit̃ rõnibus doctoris
ſancti in de ſpiritualibus creaturis. Idẽ nõ põt eſſe ab
intrinſeco ⁊ ab extrinſeco: ſed anima vegetatiua eſt ab
intrinſeco: videlicet a virtute generãtis in ſemine: ⁊ aía
rationalis eſt ab extriſeco. ſ. a creatore: g̃ aía vegetatiua
⁊ aía rõnalis nõ ſunt vna aía in homine ſm ſubſtãtias.
¶ P̃. Illud qḋ eſt ſubſtãtia in aliquo nõ põt eẽ accidẽs
in alio: ſed aía ſenſitiua in bruto eſt ſubſtãtia: cuꝫ ſit for
ma ſubſtãtialis eius: ergo in hoíe eſt ſuba aía ſenſitiua:
⁊ nõ potẽtie aíe: ⁊ ſic idẽꝫ qḋ prius. ¶ P̃. Aía ſenſitiua in
hoíe eſt nobilior q̃ꝫ ſit in bruto: ſed in bruto nominat for
mã ſubſtãtialẽ: g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Idẽ nõ põt eẽ ſm ſubſtãtiaꝫ
corruptibile ⁊ incorruptibile: ſed aía rõnalis eſt incorru
ptibilis: ⁊ aía ſenſitiua eſt corruptibilis etiã in homine.
ergo in hoíe aía ſenſitiua ⁊ aía rõnalis ſunt diuerſe aíe.
¶ Ad pm dõm ꝙ lꝫ aía vegetatiua ⁊ aía ſẽſitiua in alijs
ab homine ſint ab intrinſeco: tñ in homine ſi ſm ſubſtã
tiam earũ cõſiderent̃ ſunt ab extrinſeco quẽadmodum
aíe rõnalis. ¶ Ad zm dõm ꝙ aía ſenſitiua: etiã in homi
ne eſt ſubſtantia: nõ tñ diſtincta ab aía rõnali: ⁊ per hoc
patet ſolutio ad 3m. ¶ Ad 4m dõm ꝙ aía ſenſitiua in ho
mine dupliciter põt ɔſiderari. Uno mõ quãtũ ad ei' po
tencias: ⁊ ſic eſt corruptibilis. Alio mõ quantuꝫ ad eius
eſſentiã: ⁊ ſic eſt icorruptibilis: ſicut ⁊ aía rõnalis. ¶ Et
ſi dicat̃. corruptibile ⁊ icorruptibile differũt plus q̃ꝫ ge
nere: ſi ergo aía ſenſitiua in homine ſit incorruptibilis: ⁊
in bruto corruptibilis: ſequit̃ ꝙ brutũ ⁊ homo differant
plus q̃ꝫ genere. ¶ Dicẽdũ ꝙ illa cõmunis auctoritas in
telligenda eſt in his que per ſe ⁊ ꝓprie collocant̃ in ge
nere. modo aía ſenſitiua nõ collocat̃ in genere ꝓprie: cũ
ſit forma partis: vnde rõ nõ ſequit̃. Hec oía doctor ſan
ctus vbi ſupra. ¶ Quarta ɔcluſio. Anima eſt actus cor
poralis organici phyſici. Hec ɔcluſio eſt pma diffinitio
ipſius aíe: quã phus demõſtrat per ſecũdã ei' diffinitio
nem tali rõne. Duoꝝ quoꝝ vtroqꝫ dicimur aliquid ope
rari illud qḋ eſt pmũ eſt forma ⁊ actus ſi zm nõ eſt ma
teria: ſed aía eſt pmũ pñm quo dicimur operari tam aía q̃ꝫ
corpore: g̃ aía eſt actus corporis phyſici. Minor ꝓbat̃:
qꝛ aía eſt pñm quo viuimus: nutrimur: ſentimus: moue
mur ſm locũ: ⁊ intelligimus pmo: hec eſt ſecũda diffini
tio aíe. ¶ Cõtra hanc diffinitionẽ ſic arguit̃. Iſta diffi
nitio nõ ɔuenit oí aíe. g̃ eſt incõueniens. Probatio an
tecedẽtis: qꝛ aía vegetatiua nõ eſt pñm quo intelligimus
aut quo ſentimus: g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Omnis diffinitio dat̃ per
priora: qꝛ partes diffiniẽtes ſunt pncipia diffiniti: ſed iſta
nõ dat̃ per priora cũ det̃ per opationes que ſequunt̃ ani
mam: g̃ ⁊c̃. ¶ Ad pm dõm ꝙ iſta diffinitio potiſſime ꝓ
prie dat̃ de aía rõnali: ſed ex ɔſequenti ⁊ ſecũdario dat̃
de aía vegetatiua ⁊ ſenſitiua: vñ ſufficit ꝙ ipſa tota ɔue
niat aíe rõnali ⁊ ſm partẽ alijs aĩalib'. Et lꝫ tota diffini
tio debeat cõpetere oí ɔtento ſub diffinito in vniuocis:
hec tamẽ nõ requirit̃ in analogis. ¶ Ad zm dõm ꝙ illa
rõ ꝓcedit de diffinitione qditatiua ⁊ ꝓprie dicta. ¶ Ex
ꝑdicta ɔcluſione infert phus tria correlaria. quoꝝ pmũ
eſt ꝙ aía ſe hẽt vt rõ ⁊ ſpẽs: ⁊ nõ vt ſubm ⁊ mã. Scḋm
eſt ꝙ aía nõ eſt ſine corpore: qꝛ eſt actus corporis per ꝓ
cedentẽ ɔnẽ. Tertiũ correlariũ eſt: ꝙ aía eſt in corpore:
nõ in quocũqꝫ: ſed in corpore organico: vt ex dictis ma
nifeſtũ. ¶ Circa ꝑdicta dubitat̃. vtrũ partes aĩalis iper
fecti deciſe viuant. ⁊ arguit̃ ꝙ nõ: qꝛ ſi ille partes deciſe
viuerẽt: in qualibet earum eſſet aía: cũ aía ſit pñm viuen
di: ⁊ per ɔſequẽs ante deciſionẽꝫ in toto fuiſſent plures
aíe: qḋ eſt ɔtra ꝑdictã tertiã cõcluſionẽ. ¶ P̃. Si ſic. cũ
ille anime nõ generent̃ de nouo: ſequeret̃ ꝙ anima eẽt
partibilis: ɔſequens eſt falſum. cum ſit forma ſubſtãtia
lis: cuius eſſe cõſiſtit in diuiſibili. ¶ Dicendũ ad dubiũ
ꝙ partes predicti aĩalis viuunt: qꝛ vbicũqꝫ eſt pncipiuꝫ
motiuũ: ibi eſt aía: ⁊ per ɔñs vita: ſed in aĩaliũ partibus

eſt pncipiũ

eſt ꝑncipiū motiuū: vt pꝫ ad ſenſuꝫ. ¶ Ad ꝑmū dōm ꝙ iſte ples aie ꝑexiſtūt in potētia in toto ante deciſionē: in potētia dico actui ꝓpinq̄ que ꝑ vnicū actū decidētis ad actū reducunꝰ: nō tñ ibi ſūt ples aie in actu formalr: vñ ratio nō ſequitꝰ. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ in partibꝰ illis nō ſūt diuerſe aie ex hoc ꝙ vna aia diuidiꝰ in ples aias: ſed ex hoc ꝙ ples aie exiſtētes in potētia reducunꝰ ad actū per ipſam deciſionē: ſicut enī videmus in elñtis: nam in tota aqua eſt vna forma ſubſtātialis aque actu: ſꝫ duꝫ vna pars aque extrahiꝰ ⁊ ſeparaꝰ a toto: ibi ſunt plures forme ſubales in actu reducte per ipſam diuiſionem.

¶ Sequitur in textu (Potentiarum autem anime ⁊c̄.) Hic eſt ſcðs tractatus libri de anima: et eſt vnica lectio eiuſdem libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

Iſte eſt ſcðs tractatus iſtius ſcði libri: in quo Phs determinat de partibus aie. Poſtq̄ꝫ determinauit de aia: ⁊ qd eſt aia ſm eius eſſentiā ⁊ ponit decē ⁊ octo capitula. In ꝑmo caplo determinat de diuiſione potentiarū: ⁊ hoc in principio. In ſcðo determinat de ordine ⁊ origine earūdē. ibi (Qualr autē vnūqðqꝫ ⁊c̄.) In tertio caplo determinat de potētia vegetatiua ſm ꝙ eſt ꝑnᵐ ſuaꝝ opationū. ibi (Om̄ ꝑmuꝫ de aliquo.) In q̄rto caplo determinat de opationibus aie vegetatiue ⁊ earū obiectis. ibi (Om̄ aūt.) In qnto caplo determinat de potētia ſenſitiua ſm ſuā eſſentiā: oſtēdēdo qd eſt ſenſus et qualr ſenſus eſt potētia. ibi (Determinatis aūt his.) In ſexto caplo ðterminat de potētia ſenſitiua ꝑ reſpectū ad actū oñdēdo qualr reduciꝰ ad actū. ibi (Diuidēdū aūt.) In ſeptimo caplo de ſenſibilibus in cōi ponēdo diñā iter ſenſibilia ꝑ ſe ⁊ per accñs. ibi (Duꝫ aūt ſꝫ vnūqðqꝫ.) In octauo caplo de ſenſibilibꝰ viſus: videlꝫ de colore: oſtendēdo qd eſt color: qd lumē: ⁊ qd diaphanū. ibi (Cuiꝰ qdē viſus.) In nono determinat de colore ꝑ reſpectū ad diaphanū. ibi (Eſt aūt ſuſceptiuū coloris.) In decimo de viſibili auditꝰ: videlꝫ de ſono abſolute. ibi (Nūc aūt ꝑmū de ſono.) In vndecimo de ſono ſm ꝙ auditus imutatur ab eo. ibi (Uacuū aūt.) In duodecimo ðterminat de voce que eſt ſpēs ſoni. ibi (Uox aūt ſonus qð.) In tertiodecimo de ſenſibili olfatus abſolute: videlꝫ de odorabili. ibi (De odore aūt.) In q̄rtodecimo de odorabili ſm ꝙ ab eo imutaꝰ olfatus. ibi (Eſt aūt olfatus.) In qntodecimo de ſenſibili guſtus: videlꝫ de guſtabili. ibi (Guſtabile aūt.) In ſextodecimo determinat de ſenſibili tactus: videlꝫ de tāgibilibus. ibi (De tāgibili autē ⁊ tactu.) In decimoſeptimo ðterminat de differētia tactus ⁊ guſtus. ibi (Dubitabilē aūt vtriqꝫ.) In decimooctauo determinat de ſenſu ſm ſe abſolute. ibi (Opꝫ aūt vlr.) In q̊ ſm ſnīam doctoris ſancti terminaꝰ iſte liber ſcðs. ¶ In primo igiꝰ caplo huiꝰ ſcði tractatus ponit Phs tres ꝯnes. Quaꝝ ꝑma eſt. Tm̄ ſūt qnque gña potētiarū aie. videlꝫ vegetatiuū appetitiuū ſenſitiuū ⁊ ſm locū motiuū ⁊ intellectiuū. Hec ꝯclo ꝓbaꝰ elicitiue tali rōne pħi: quā deducit hic doctor ſanctus. Nā potētie cū ſm ꝓpriā rōneꝫ ordinenꝰ ad actū: diſtinguunꝰ ſm diuiſiōes actuū ⁊ operationū: ſed quelꝫ opatio aie cū ſit ꝑnᵐ eſſendi: attribuiꝰ ei ſm aliqð eſſe. Uel ergo talis operatio attribuiꝰ ei ſm eſſe penitus mãle: ſic ſumiꝰ potētia vegetatiua: vel attribuiꝰ ei ſm eſſe imãle: ⁊ hoc duplr: vl attribuiꝰ ei ſm ꝙ ipſa ſuſcipit aliqð obiectū ſm eſſe penitus imãle: ſic ſumiꝰ potētia itellectiua: vel ſm eſſe mediū iter mãle ⁊ imãle: ſic ſumiꝰ potētia ſenſitiua. Si ſcðm: ⁊ hoc duplr. vel potētia tendit in tale obiectū ſm ꝙ eſt ꝑmū in intētione: ſic ſumiꝰ potētia appetitiua: vel tendit in ipm ſm eſſe qð hēt in executione: ſic ſumiꝰ potentia motiua ſm locū. Aliter pōt ꝓbari ⁊ clarius. Nā potētie diſtinguunꝰ per actus. actus vͦ per obiecta: ſed potētia quāto eſt vniuerſalior tāto reſpicit obiectū ſm rōnē vliorē: ergo potētie aie (cū ſint vles) diſtiguunꝰ ſm rōnes obiectoꝝ magis ⁊ minus vles: ſed tales rōnes ſe hñt in qntuplici differētia. ergo qnque ſunt gña potētiaꝝ. Ultima ſubſumptio ſic deduciꝰ. Nā ois potētia aut reſpicit obiectuꝫ qð eſt tm̄ aie vnitū: vel reſpicit obiectū qð nō ſolum aie eſt vnitū. Si ꝑmū: ſic eſt potentia vegetatiua. Si ſcðm: ⁊ h̄ duplr: vl reſpicit idē obiectū ſm ꝙ aptū natū eſt ſuſcipi in ea: ſm eius ſilitudinē: aut ſm ꝙ tendit in ipſuꝫ obm. Si ꝑmū. h̄ eſt duplr: vel reſpicit idē obiectum ſm ꝙ eſt ſuſceptibile ſine ꝯditionibus mãlibus: ſic eſt potētia intellectiua: vel ſm ꝙ eſt ſuſceptibile cū ꝯditionibꝰ mãlibus. ſic ſumiꝰ potētia ſenſitiua. Si ſcðm: ⁊ hoc duplr: vl tendit in idē obm inquātū hꝫ eſſe in itentione: ſic ſumiꝰ potētia appetitiua: vel ſm eſſe qð hꝫ in executione: ſic ſumiꝰ potētia motiua ſm locū. ¶ Cōtra predictā ꝯclōneꝫ arguiꝰ ſic. Sunt tm̄ tres partes aie. ſ. aia ſenſitiua: vegetatiua: ⁊ itellectiua. g̊ tm̄ tres ſunt potētie: cū potētie dicanꝰ ꝑtes aie. ¶ ꝓ̄. Sunt q̄tuor modi viuēdi: vt ex ſupradictis pꝫ. g̊ cū modi viuēdi ſumanꝰ ſm opatiōes aie: ſequiꝰ ꝙ erūt tm̄ q̄tuor potētie. ¶ ꝓ̄. Aia itellectiua inter ceteras formas nãles magis aſſimilaꝰ deo: ſed in deo eſt vna potētia que eſt ſua eēntia. g̊ in aia nō erūt plures potētie. ¶ ꝓ̄. Quāto virtus eſt altior: tāto eſt magis vnita: ſed aia rōnalis eſt altior q̄ꝫ aia vegetatiua: g̊ (cū in aia vegetatiua nō ſint qnque gña potētiaꝝ.) ſequiꝰ ꝙ neqꝫ in aia itellectiua erūt qnque gña potētiaꝝ. ¶ ꝓ̄. Preter ꝑdictas potētias in aia reperiꝰ potētia obedientialis: vt pꝫ per doc. ſan. in de potētia. q. ꝑᵃ. ergo ſequiꝰ ꝙ ſunt plꝛa gña potētiaꝝ q̄ꝫ qnque. ¶ ꝓ̄. Uoluntas eſt q̄dā potētia aie: ⁊ tñ nō enumeraꝰ hic. g̊ ⁊c̄. ¶ ꝓ̄. Illud qð eſt cōe oi enti nō eſt potentia aie: ſed appetitiuū eſt cōe oi enti: qꝛ oē ens appetit ſuā ꝑfectionē. g̊ appetitiuū nō eſt vna potētia: ⁊ ſic nō ſunt qnque. ¶ Ad ꝑmum dōm ꝙ duplices partes aie ſunt: q̄daꝫ ſunt ꝑtes aie ſubiectiue: ſic tm̄ tres ſunt ꝑtes aie: vt voluit argᵐ. Alie ſūt ꝑtes potētiales: de qbus eſt ad ꝓpoſituꝫ: ⁊ ſic ſunt qnque. ¶ Et ſi q̄raꝰ: q̄re eſt ꝙ ſunt qnque tm̄ gña potētiarū aie: ⁊ ꝙ ſunt tm̄ tres aie: dōm ſm doc. ſan. in lectione. ꝙ diuerſitas aiaꝝ ſumitur ſm diuerſitatē eſſe corporis aiati: ſed tm̄ eſt triplex eſſe qð iueniꝰ in viuētibꝰ. nā qðdā eſt eſſe mãle: ⁊ ſic ſumiꝰ aia vegetatiua: aliud eſt eſſe penitus imãle: ſic ſumitur aia intellectiua: aliud eſt medio mō ſe hñs: ſic ſumiꝰ aia ſenſitiua. vñ tm̄ ſunt tres ꝑtes aie. Potētie vͦ diſtinguunꝰ ſm diuiſionē actuū ⁊ obtoꝝ. vñ nō eſt ſile. ¶ Ad ſcðm dōm negādo ꝯñtiā: qꝛ modi viuēdi ſumunꝰ ſꝫ diuerſos gradus viuētiū ⁊ nō ſm opationes vite ſm quas ſumunꝰ genera potentiarū: vt hic dicit doc. ſan. formalr. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ aia itellectiua magis aſſimilaꝰ deo q̄ꝫ alie forme nãles: qꝛ pōt ꝑtingē ad nobiliorē finē ⁊ altiorē. ſ. ad btitudinē q̄ꝫ alie forme nãles: lꝫ nō poſſit ad eam ꝑtingere: niſi varÿs ⁊ diuerſis opationibus ꝓcedētibꝰ a diuerſis potētÿs. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ ceteris paribꝰ. vꝫ qñ potētie ad eq̄lia ſe extēdūt: tūc quāto vͦtus eſt altior: tanto magis eſt vnita: ſecus aūt eſt ſi ad ineq̄lia ſe extēdāt. Cū igiꝰ aia itellectiua ad plꝛa ſe extendat obiectiue ⁊ ad altiora q̄ꝫ aia vegetatiua: iō rō nō ſequiꝰ. ¶ Ad 5ᵐ dōm pro nūc ꝙ potētia obediētialis nō diſtiguiꝰ gñe: aut ſpecie a ꝑdictis potētÿs: cū illa poᵃ q̄ dꝛ nãlis poſſit dici obediētialis: diuerſis tñ rōnibꝰ. vñ poᵃ itellectiua ſm ꝙ cōparaꝰ ad ſuū obiectuꝫ nãle: dicitur nãlis potētia. ſm vͦ ꝙ conſideraꝰ inquantum poteſt cognitionem ſuſcipere

ſupernaturalr infuſam: dicitur potentia obedientialis. ¶ Ad 6m dõm q volũtas cõprehẽdit ſub potẽtia appetitiua: cũ volũtas ſit appetitus itellectiu⁹. ¶ Ad vltimũ dõm q duplex eſt appetit⁹: qdã eſt appetit⁹ nãlis ⁊ talis nõ ↄſtituit potẽtiã aĩe de q̃ pcedebat argm. Alius eſt appetitus aĩalis q ſeqt formã apphẽſaz a re exteriori: et talis dr po⁹ aĩe. Unñ argumẽtum laborabat in equiuoco.

¶ Scda ↄ̃ eſt: q appetitũ ieſt oĩbus aĩalibus. Hãc ↄ̃nem pbat Phs duab⁹ rõnib⁹: q̃x pᵃ eſt. Nã oĩa aĩalia habẽt vnũ ſenſuz ad min⁹. ſ. tactũ: ſ3 cuicũq3 ieſt ſenſus: ieſt delectatio ⁊ triſtitia: ⁊ cuicũq3 ieſt delectatio et triſtitia ei ieſt ↄcupiſcẽtia: que eſt appetit⁹ delectabilis. ergo de primo ad vltimũ ſequit q oĩbus aĩalibus qbus ieſt ſenſus tact⁹ ieſt appetit⁹. Scda rõ eſt. Oĩa alimẽta hñt ſenſuz alimẽti q dr ſenſus tactus: ſed qbuſcũq3 ineſt ſenſus alimẽti: his ieſt eſuries ⁊ ſitis: ſ3 vbicũq3 eſt eſuries ⁊ ſitis: ibi eſt delectatio: ⁊ cuicũq3 ieſt delectatio ei ieſt appetitus. g̃ in oĩb⁹ aĩalib⁹ eſt appetit⁹. ¶ Circa hãc ↄ̃nẽ ↄſiderãdũ eſt ſm Phm q pdicta gña potẽtiax ſe inuicẽ quodãmodo ↄſequunt. Nã in qbuſdã eſt vegetatiuũ tm: vt in plãtis: in qbuſdã vo cũ vegetatiuo ẽ ſenſitiuũ ⁊ appetitiuũ: ſic in oĩb⁹ aĩalib⁹. In qbuſdã vo cũ illis tribus eſt motiuũ ſm locũ. vz. in aĩalib⁹ pfectis. Quibuſdã vo cũ oĩb⁹ pdictis ieſt itellectiuũ: vt in hoĩb⁹. ¶ Tertia ↄ̃. Illa aĩa q eſt vltima ordie gñationis icludit ṽtute alias aĩas pores. Hãc ↄ̃nẽ pbat Phs tali rõne. Sicut eſt in figuris ita eſt in formis: ⁊ p ↄ̃ñs in aĩalib⁹: ſed poſterior figura. videlz tetragonũ icludit in ſe ṽtute poṙẽ figuraz. ſ. trigonũ. g̃ vltia forma ſubalis icludit in ſe ṽtualr formas pores: lz nõ formalr. ¶ Ex pdictis ifert Phs vnũ correlariũ ↄ̃ Platonẽ. videlz q nõ eſt ponenda vna diffõ aĩe ſeparata que nõ ↄueniat aĩab⁹ pticularib⁹: qa ſm cũ nõ dz poni vna rõ cõis figurax ab eis: cũ g̃ aĩe ſe habeãt ſic figure ⁊ ſic numeri: non debet poni vna diffinitio aĩe que ſeparet ab aĩab⁹. ¶ Circa pdicta dubitat. Utrũ potẽtie aĩe diſtinguant p obiecta: ⁊ videt q nõ. Quia pus nõ dz diſtingui p poſterius: ſed poti⁹ ecõuerſo: ſed potentia eſt por obiecto cũ ſit ppinqor eẽntie aĩe. g̃ potẽtie nõ debẽt diſtingui p obiecta. ¶ P̃. Dĩa ſpecifica ſumit p id qd eſt itrinſecũ rei cũ ſit eẽntialis: vt pz p Por. ſed obm eſt qddã extriſecũ potẽtie. g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Cõtraria maxie a ſe inuicẽ diſtãt. vt pz 5° meta. g̃ ſi potẽtie diſtinguerent per diſtinctionẽ obiectox: ſequeret q ↄ̃ria nõ ptinerent ad eãdẽ potẽtiã: ↄ̃ñs eſt ↄ̃ Phm 9° metaphy. ergo ⁊c̃. ¶ P̃. Homo: aſinus: lapis: ⁊ ſilia iter ſe differũt: ⁊ tñ ptinẽt ad eãdẽ potẽtiã. ſ. itellectiuã. ergo vt ſupra. ¶ P̃. Corruptibile ⁊ icorruptibile: pluſq̃ gñe differũt: ⁊ tñ non cauſant diſtinctionẽ potẽtiax. g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. opinatiuũ ⁊ ſciẽtificuz ſunt diſticte potẽtie: vt expreſſe deducit Doctor ſanctus in qõnibus de aĩa: ⁊ tñ nõ hñt obiecta diſtincta ſm ſpẽz cũ ſe habeãt: ſicut perfectũ ⁊ imperfectuz. g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Si diſtinctiones potẽtiax attẽderent ſm diuiſionẽ obiectorũ: ſequeret q obiectis nõ exñtibus: potentie nõ diſtinguerent iter ſe: ↄ̃ñs eſt falſuz: qa dato q nullus ſon⁹ eẽt ⁊ nullus color: adhuc potẽtia auditiua ⁊ viſiua diſtiguerent iter ſe. g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Potẽtia viſiua in hoĩe ⁊ potentia viſiua in aſino differũt ſpecie: cũ ad diſtinctionez ſubiectox ſequat diſtinctio accidentiũ: ⁊ tñ non hñt diuerſa obiecta: vtraq3 enĩ reſpicit colorẽ obiectiue. g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Accidẽtia diſtinguunt p eorũ ſubiecta: ſed potentie ſunt accidentia. ergo potẽtie diſtinguunt per ſubiecta ⁊ nõ p obiecta. ¶ P̃. Intellectus ⁊ volũtas ſũt potẽtie eſſentialiter diſtincte: ⁊ tñ nõ habẽt obiecta eſſentialr diſtincta: quia verũ qd eſt obiectũ itellect⁹: ⁊ bonũ qd eſt obiectũ voluntatis: nõ differunt eſſentialr: ſed rõne tm. ergo ⁊c̃.

¶ Reſpõſio. dõm ad dubiũ q potẽtias diſtingui per eorum obiecta põt intelligi duplr. Uno modo loquẽdo de diſtinctione numerali potẽtiax vel ſpecifica. Si primo modo: ſic potẽtie diſtinguunt per eorum ſubiecta ⁊ non obiecta. Si ſcdo modo: hoc eſt duplr: vel loquẽdo de diſtinctione ſpecifica obiectox vel de diſtinctione generica. Si pmo modo: ſic etiã potẽtie nõ diſtinguunt p obiecta. Si ſcdo modo: hoc eſt duplr: vel loquendo de diſtinctione generica ſm genus nature: vel loquẽdo de diſtinctione ſm rationẽ genericã cognoſcibilitatis. Si primo modo: ſic etiã potẽtie nõ diſtinguunt per obiecta. Si ſecundo modo: ſic potẽtie poſſunt diſtigui per obiecta: qd ſic patet. Potentia ſm rõnem eius ordinat ad actũ: ſed actus potẽtiarũ diſtinguunt per obiecta. ergo ⁊ ipſe potentie. Probatio minoris: omne obiectuz comparat ad actũ: ſicut pncipiũ ſi ſit actus potẽtie paſſiue: vel etiã ſicut finis ſi ſit actus potẽtie actiue. ergo diſtinctio actuũ potentiarũ ſumit ab obiectis. ¶ Pro ampliori declaratione huius ↄſiderandũ eſt q diuerſitas actuũ põt attendi quinque modis ſm doctorẽ ſanctũ in qõnibus de veritate. qõne. 15. arti. 2. ad. 12. Uno modo ſm fortitudinẽ et debilitatẽ: ſicut credere ⁊ opinari. Scdo modo ſm velocitatẽ ⁊ tarditatẽ: vt currere ⁊ moueri. Tertio modo ſm habitũ ⁊ pՙuationẽ: vt quieſcere ⁊ moueri. Quarto modo ſm cõparationẽ ad cõtraria eiuſdẽ generis: vt videre album ⁊ videre nigrũ. Quinto modo ſm repugnantiã diuerſox generũ: ſicut videre colorẽ: ⁊ audire ſonuz: ſic de ſimilibus. Iſto aũt quinto modo ſolũ diuerſitas actuum cauſat diuerſitatẽ potẽtiarũ. ¶ Tunc ad ſolutiones. Ad pmũ dõm: q lz potẽtie ſm eſſe precedant obiecta: tamẽ obiecta inquãtũ habẽt intẽtionẽ ⁊ rationẽ mouẽdi precedunt potentias: ⁊ iſto modo ab eis ſumit diſtinctio potẽtiarũ. ¶ Ad 2m dõm: q lz diſtinctio ſpecifica formaruz que nõ habẽt dependentiã ad aliud ſumat ab intriſeco: tamẽ diſtinctio illarũ formarũ que in ſua diffinitione dicunt ordinẽ ad aliquid ſumit ab aliquo extrinſeco: non tamẽ inquantũ extrinſecũ: ſed inquantũ põt conformari ipſis. ¶ Ad tertiũ 4m ⁊ 5m pz ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſextũ dõm q ratiocinatiuũ ⁊ opinatiuũ ſunt due potentie que continent ſub potẽtia itellectiua. Uerũtamẽ contingẽs qd eſt obm opinatiui põt conſiderari duplr. Uno modo inquantũ cõtingẽs: ſic nõ ptinet ad ratiocinatiuũ ſicut ſcientificũ: cũ vt ſic de eo nõ poſſit haberi certa cognitio: ſed pertinet ad opinatiuũ. Alio modo põt cõſiderari cõtingẽs inquãtũ hz rõnẽ entis itelligibilis: lz iperfectã: ⁊ iſto modo pertinet ad ſcientificũ: ſicut ratiocinatiuũ. Unñ in pma parte doc. ſan. vbi videt innuere q opinatiuũ ⁊ ſcientificũ diſtinguunt pՙpter hoc q contingẽs ⁊ neceſſariũ ſe habeãt vt perfectũ ⁊ imperfectuz: accipit contingens ſecũdo modo. Sed in de veritate: vbi ſupra: accipit pmo modo ↄtingens: vbi videt velle expreſſe q opinatiuũ ⁊ ſcientificũ ſunt diuerſe potẽtie: qa vt ibidez dicit habẽt diuerſa obiectiua ſm rõnẽ cognoſcibilis diſtinctaz: de quo clarius videbit 5° meta. caplo poteſtas. ¶ Ad ſeptimũ dõm q potẽtie nõ diſtinguũtur p actualem exiſtentiã obiectox: ſed per habitudinẽ habitualez quã habẽt ad ipſa. Unde lz color ⁊ ſonus nõ eſſent in rerum natura: tamẽ viſus haberet aliaz habitudinẽ ad colorem q̃ auditus ad ſonum. ¶ Ad octauũ dõm negãdo maiorez: imo potẽtia viſiua in omnibus animalibus eſt eiuſdẽ ſpeciei. Et lz diſtinctio naturalis actuuz ſumat a diſtinctione ſubiectox: non tamẽ diſtinctio ſpecifica: ſicut albedo que eſt in pariete ⁊ que eſt in homine: ſũt eiuſdẽ ſpeciei: lz hõ ⁊ paries differãt ſpecie. ¶ Et p hoc pz ſolo ad nonũ. ¶ Ad decimũ dõm q diſtinctio formalis obiectox

ctoꝝ ſm rōnē ſufficit ad diſtinctionē potētiarū īmāliū que ſe nāliter extendunt ad oia entia. vñ cū intellꝰ ⁊ voluntas extēdāt ſe ad oia entia: ſufficit ꝙ eoꝝ obiecta diſtinguantur ſm rationē cognoſcibilitatis.

¶ Sequitur textus (Quare autem vnūquodq; querendum eſt ⁊c̄.) Hic incipit lectio ſexta eiuſdem libri: et in commento ſancti Thome.

Istud eſt ſcōm caplꝫ ſcōi tractatꝰ in quo phs determinādo potētiaꝝ ordinē ponit tres ꝯnes: q̄ꝝ pma eſt. ¶ Potentie aie hñt ordinē iter ſe. Hec ꝯclo pbat tali ratione. Ubicūq; nō ꝯuertit ꝯñtia ſubſiſtēdi: ibi eſt ordo poris ⁊ poſterioris: ſed in potētiis nō cōuertitur ꝯñtia ſubſiſtēdi. g̊ iter eas eſt ordo. pbatio minoris: qa vbicūq; iuenit itellectiuū iueniunt alie potētie: non tñ ecōtra. Similr vbi iuenit ſenſitiuū: ibi iuenit vegetatiuū: ⁊ nō ecōuerſo. Similr vbi iuenit motiuū ſm locū iuenit appetitiuū ſenſitiuū ⁊ vegetatiuū: nō tñ econtra. ergo in predictis potentiis nō conuertit ꝯſequentia ſubſiſtēdi. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguit. Quecūq; ſimul cadūt ſub eadē diuiſione: nō hñt ordinē poris ⁊ poſterioris: cū ſpēs q̄cūq; ꝯtineant ſub ſuo gñe: ſꝫ potētie pdicte ſūt huiꝰ cū diuidant iter ſe. g̊ iter eas nō eſt ordo. ¶ P̄. Si iter eas eſſet ordo: ſequeret ꝙ opatio vniꝰ hēret depēdētiā ad opationē alteriꝰ: ꝯñs eſt falſuꝫ. g̊ ⁊c̄. ¶ P̄. In pcedētibꝰ pbatū eſt ꝙ vbicūq; eſt ſenſitiuū: ibi ⁊ appetitiuū ⁊ motiuū ſꝫ locū: ⁊ hic dī oppoſitū. g̊ ⁊c̄. ¶ Pro ſolutione iſtoꝝ argumētoꝝ aduertēdū eſt ꝙ iter potētias pōt aſſignari ordo duplr. Uno mō ſm depēdentiā vnius potētie ab alia. Alio mō ſm ordinē obiectoꝝ. Primo mō attēdit duplex ordo: videlꝫ ordo gñationis ⁊ ordo perfectionis. Ordine autē gñationis vegetatiua eſt pma. ſcōa ſenſitiua. tertia appetitiua. q̄rta motiua ſm locū. vltima itellectiua. Ordine vō pfectiōis eſt ordo reuerſus. Ordo vō potētiaꝝ ſm ordinē obiectoꝝ ſumit ſm vliorē ⁊ porē rōnē obiecti: ſic viſus q reſpicit obm qd reperit tā in corpibꝰ ſupiorībꝰ q̄ iſeriorībꝰ: pcedit auditū q reſpicit obm: qd ſolū repit in iſtis iſeriorībꝰ: ſic de ſilibꝰ. ¶ Solutiones. Ad pm dōm: ꝙ lꝫ ſpēs ꝯſiderate ſm pfectionē gñis equalr cōtineant ſub gñe: tñ ſi ꝯſiderent ſm eē earū: ſic vna eſt por alia: vt pꝫ in numeris ⁊ figuris. ¶ Ad ſcōm negat ſequela niſi fiat locutio de ordine potētiaꝝ qui ſumit ſm ordinē obiectoꝝ: hec oia doct. ſan. in pma pte. q. 77. ar. 4. ¶ Ad 3m dōm ꝙ ſupius phs loquebat de motu impfecto ſm locū: hic vō loquit de pnꝰ motiuo pgreſſiui motꝰ. ¶ Scōa ꝯclo: pius determinādū ē de potētiis quātū ad earū q̄ditatē q̄ de aliis q̄ ꝯſequunt ipas potētias. Hec ꝯ pbat p doct. ſan. in lectione: qa ois cōfuſio in doctrinalibꝰ ſciētiis eſt vitāda: ſed ſi ſimul de potētiis determinaret quātū ad earū quiditatē: ⁊ de his que cōſequunt: eſſet ꝯfuſa doctrina. g̊ ⁊c̄. ¶ Tertia ꝯ. Prius determinādū eſt de obiectis ⁊ actibꝰ potētiaꝝ: q̄ de ipis potētiis. Hec ꝯ pbat tali rōne: qa de poribꝰ por eſt ſpeculatio: ſꝫ obiecta pcedūt actus: actus vō potētias quātum ad itētionē ⁊ rōnē mouēdi. g̊ ⁊c̄. ¶ Et ſi dicat. Phs pius determinauit de potētiis q̄ de obiectis. Dōm: ꝙ lꝫ phs determinauerit i gñali pius de potētiis (videlꝫ diuiſiue) tñ qñ de eis determinat in ſpeciali: prius determinat de obiectis: vt iſra patebit. ¶ Circa pdicta dubitat p. vtrū potētia aie realr diſtinguat ab eiꝰ eēntia: ⁊ arguit ꝙ nō: qa potētia māe nō diſtinguit ab eiꝰ eēntia. g̊ a ſili potentia aie nō diſtinguit ab eiꝰ eēntia. ¶ P̄. Augu. 10. de trinitate dit: ꝙ mens intellectiua ⁊ voluntas ſunt ſub vna eſſentia aie. g̊ ⁊c̄. ¶ Reſpōdet. Dōm ad dubiuꝫ: ꝙ neēe eſt dicere aiaꝫ ⁊ eiꝰ potētiā diſtingui realr: qd ſic pꝫ. Nā potētia ⁊ actꝰ cū diuidāt qdlibet genus entis: ſūt eiuſdē gñis: ſꝫ actus aie ſunt de gñe accñtis. g̊ ⁊ eius potētie. Cū ergo eēntia aie ſit de gñe ſubē: relinquit ꝙ eſſentia aie ⁊ eius potētie diſtinguant realr: aliogn oporteret dicē ꝙ ſuba ⁊ accñs eēnt idē realiter. ¶ Tūc ad rōnes. Ad pmā dōm negādo ꝯñtiā: ⁊ rō eſt: qa potētia māe eſt ad actum pmū: potētia vō forme eſt ad actuꝫ ſcōm. vñ non eſt ſile. ¶ Ad 2am rōnē dubii dōꝫ ꝙ qñ dī ꝙ mens itellectiua ⁊ volūtas ſūt vna eēntia: ibi nō eſt pdicatio eēntialis: ſed magis māliſ: ⁊ eſt ſenſus ꝙ ſunt vna eēntia. i. ſunt in vna eſſentia ſubiectiue. ¶ Dubitat ſcōo. vtrꝫ oēs potētie aie ſint ſubiue in aia. Et videt ꝙ ſic: qa oēs opationes aie attribuunt toti compoſito rōne aie. g̊ videt ꝙ potētie aie oēs q̄ ſūt pnꝰ iſtaꝝ opationū ſint ſubiectiue in aia. ¶ Dicendū breuiter ꝙ nō oēs potētie aie: ſꝫ ſolū potētie itellectiue ſunt ſubiectiue in aia: qa nō oēs opationes potentiaꝝ aie ſunt in aia: ſicut in ſubiecto: lꝫ oēs attribuantur aie tanq̄ pnꝰ. Et inde eſt ꝙ oēs potētie ſūt in aia tāq̄ in pncipio: ſed nō ſicut in ſubiecto. Et p hoc pꝫ ſolo ad dubiū. ¶ Dubitat 3o vtrꝫ potētie aie fluāt ab eius eſſentia. Et videtur ꝙ non. Illud a quo aliqd fluit eſt cā: ſed aia nō eſt cauſa potētiaꝝ: vt pꝫ diſcurrēdo p oia gña cauſaꝝ g̊ ⁊c̄. ¶ P̄. Id qd fluit ab alio: ſeqtur illud: ſed potentie aie ſil ſunt cū ipſa aia. g̊ ⁊c̄. ¶ Dōm ad dubiū ꝙ oēs potētie aie fluūt ab eiꝰ eēntia. Qd ſic pꝫ: qa ſubm eſt cā pꝓpe paſſionis: ſed aia eſt ſubm: cuiꝰ pꝓprie paſſiones ſunt ipſe potētie. g̊ ⁊c̄. ¶ Ad pmā rōneꝫ dubii dōm ꝙ aia rōnalis eſt cauſa māliſ in qua potētiarū: ⁊ eſt cā efficiēs earū: nō qdē ꝙ agat p trāſmutationē realē: ſed p cōcomitātiā naturalē. Hec oia doctor ſanctus in pma parte. q. 77. quaſi per totū. Et per hoc patet ſolutio ad dubium.

¶ Sequit in textu (Quare pmū de alimēto ⁊c̄.) Hec eſt lectio 7a eiuſdē libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

¶ Tertiū caplm huiꝰ ſcōi tractatus comprehendit duas lectiones cōmēti. ſ. ſeptimā ⁊ octauam huius libri: cuius octaue textus eſt ibi (Empedocles autē ⁊c̄.).

Istud eſt 3m caplm: in quo phs determinādo de opatiōibꝰ aie vegetatiue ſm ꝙ aia eſt pncipiū eaꝝ ponit qnque ꝯnes. ¶ Quarū pma eſt. Prius determinandū eſt de potētia vegetatiua cū ſuis opationibus ⁊ obiectis q̄ de aliis partibus aie: hec ꝯclo pbat tali rōne. De cōmunioribus por eſt ſpeculatio: vt pꝫ p phyſi. ſꝫ potentia vegetatiua eſt cōior in oībꝰ viuētibꝰ. Ipſa enī ſeparat ab aliis ptibꝰ: ſꝫ alie nō ſeparant ab ea. vt ſupra dictū eſt. g̊ pius determinandū eſt de aia vegetatiua: cuius opationes ſunt augmētatio ⁊ nutritio. ¶ Cōtra hanc cōcluſionē breuiter arguit. De poribus por eſt ſpeculatio: ſed potētia itellectiua por eſt ipſa vegetatiua cū ſit pfectior. g̊ pius videt eē determinādū de potētia itellectiua. ¶ P̄. Illud ſine quo alia nō pñt eſſe non eſt ſepabile ab eis: ſꝫ ſine potētia vegetatiua alie potētie eſſe nō poſſunt cū in eis includant: ſicut trigonuꝫ in tetragono. ergo ⁊c̄. ¶ Ad pm dōm ꝙ duplex eſt ordo. ſ. ordo gnōnis et ordo nāe: q ē duplex: vꝫ ordo nāe gnōnis ⁊ ordo nāe pfectōis. Perfectiora aūt ſunt pora ordine nāe pfectionis: nō aūt ordie nāe gnōnis ſeu cognitionis. ¶ Ad 2m dōꝫ ꝙ aliqd pōt dici ſeparabile ab alio duplr. Uno modo ꝙ alteruꝫ poſſet eē eo nō exiſte: ſicut accñs eſt ſepabile a ſubiecto: ⁊ iſto mō potētia vegetatiua nō eſt ſeparabilis ab aliis. Alio mō: qa iuenit in aliis oībꝰ in qbus alie inueniuntur ⁊ in aliquibuſdā aliis: ſicut genus dī ſeparabile a q̄libet ſpecie eiꝰ ſeorſuꝫ ſumpta: ⁊ iſto modo potētia vegetatiua

eſt ſeparabilis ab alijs. ¶ Scđa ↄclo. Gnãtio ⁊ opatio potẽtie vegetatiue ptinet ad potẽtiã vegetatiuã. Hec ↄ̃ pbaẽ tali rõne. Ols opatio que nãliter īuenit in oib⁹ viuẽtib⁹ ptinet ad potẽtiã vegetatiuã: ſed gñare īuenit in oib⁹ viuẽtib⁹ ⁊ ineſt eis nãliter. g̃ gñare ptinet ad potentiã vegetatiuã. Probatio maioris: q2 potẽtia vegetatiua eſt ẛm quã pmo viuere ieſt oib⁹. ¶ Ex pdicta ↄ̃ne īfert Phus vnũ correlariũ. videlʒ ꝙ nãliſſimũ op⁹ in viuẽtibus eſt gñare ſibi ſimile. Cui⁹ rõ eſt duplex. Prima: q2 in h ↄuenit cũ alijs reb⁹ aiatis: que ẽt gnõnem habẽt: lʒ alio mõ vt īfra patebit. Scđa: q2 nãliſſimũ eſt viuẽtib⁹ aſſimilari pmo eẽ ẛm poſſe: ſed pm̃ eẽ videlʒ diuinuʒ eſt īmobile ⁊ perpetuũ. g̃ nãle eſt viuentib⁹ appetere aſſimilari eẽ ppetuo: ſed nõ pñt ppetuari niſi gñando ſibi ſimile ẛm ſpẽm. vnde nãliſſimũ eſt viuẽtib⁹ faceẽ alterũ tale quale ipm eſt: videlʒ gñare ſibi ſimile ẛm ſpẽm. ¶ Conſiderandũ eſt ẛm doctorẽ ſanctũ: ꝙ eẽ diuinũ eſt cui⁹ cã nãlia agũt: qđ põt itelligi duplr. Uno mõ ꝙ ſit illud cuius cã nãlis res directe agit: ſicut dicimus ꝙ ſanitas eſt: cuius cauſa medicus agit. Alio modo ꝙ ſit illud quo aliquid agit: vel ſit illud ſine quo res agere nõ põt: ſicut dicimus ꝙ ſine calefacere medicus ſanare nõ põt. Primo igiẽ ⁊ ſcđo modis itelligiẽ ꝙ eſſe diuinũ eſt cuius cauſa agens nãle agit. ¶ Cõtra pdictã ↄ̃nẽ ſic arguiẽ. Illa operatio que eſt operatio nãe nõ eſt operatio aie: ſed gñatio eſt operatio aie. vt īfra patebit. g̃ gñatio nõ eſt operatio nãe: ⁊ per ↄ̃ñs gñare nõ ↄuenit nãliter viuẽtibus. ¶ P̃. Illa operatio que reperiẽ in inaiatis nõ pertinet ad potentiã vegetatiuã: ſed gñatio reperiẽ in inaiatis. g̃ nõ ptinet ad potentiã vegetatiuã. ¶ P̃. Gñare nõ conuenit pueris: nec ẽt aialibus imperfectis. g̃ ſequiẽ ꝙ gñare nõ ↄuenit nãliter viuẽtib⁹: q2 illud qđ conuenit nãliter alicui: ſemper ei ↄuenit. ¶ Ad pm̃ dõm ꝙ nã põt accipi dupliciter. Uno mõ ẛm ꝙ diſtinguiẽ cõtra hoc ꝙ eſſe eſt cõtra nãm: ⁊ iſto mõ gñatio eſt operatio nãlis. Alio mõ vt diſtinguiẽ ↄtra pn̄m nãle determinatum qđ eſt aia: ⁊ iſto modo gñatio nõ eſt nãlis. ¶ Ad 2m̃ dõm ꝙ gñatio alio mõ reperiẽ in inaiatis ⁊ in aiatis. nã inaiata habẽt gñationẽ ab extrinſeco gñante: ſed viuẽtia habẽt gñationem a pncipio intrinſeco: inquãtũ gñanẽ ex ſemine. vñ rõ nõ ſequiẽ. ¶ Ad 3m̃ dõm ꝙ a pdicta gnõne viuentiũ excipiunẽ tria ẛm phm: qb⁹ gñare nõ ↄuenit. Primo illa que ſunt iperfecta vt pueri qui nõ gñãnt. qđ eniʒ põt alterũ facere tale quale ipm eſt: hoc in vnoquoqʒ genere perfectũ eſt. Scđo excipiunẽ illa que patiunẽ aliquẽ defectũ alicuius pncipij nãlis: ſicut ſunt ſpadones ⁊ frigidi. 3⁰ excipiunẽ aialia ⁊ plãte que gnãnẽ ſine ſemine ex putrefactione. In his enl pper ſui iperfectionẽ: ſufficit agẽs vniulẽ. ſ. virtus corporis celeſtis ⁊ nã diſpoſita: vt hic deducit doctor ſan. Lʒ g̃ gñare ſibi ſimile cõpetat nãliter oibus viuẽtib⁹ exceptis trib⁹ pdictis: nõ tñ propter hoc ſequiẽ ꝙ ↄueniat omnib⁹ ſimplr vel abſolute. ¶ Tertia ↄ̃. Aia eſt cã viuentis corporis vt forma. Hec ↄcluſio pbaẽ duplici rõne Phi. Quarũ pma eſt. Nã illud eſt cã alicuius vt forma: qđ eſt cã eſſendi: q2 per formã vnũqđqʒ eſt actu: ſed aia eſt viuẽtib⁹ cã eẽndi. g̃ aia eſt cã viuẽtibus vt forma. Probatio minoris: q2 per animã viuẽtia viuũt: ſed viuere viuẽtib⁹ eſt eſſe. g̃ per aiaʒ hẽt eẽ. Scđa rõ talis eſt. Illud qđ eſt act⁹ alicui⁹ eſt rõ ⁊ forma eius qđ eſt in potẽtia: ſed aia eſt act⁹ corporis viuentis: vt ex ſupradictis pʒ. g̃ aia eſt cã viuẽtib⁹ vt forma. Que ↄcluſio ſatis ſuperius declarata eſt. ¶ Quarta ↄ̃. Aia eſt cã corporis viuẽtis vt finis. Hec ↄcluſio pbatur tali rõne. Sicut intellectus operaẽ pper finẽ: ita ⁊ nã. vt pʒ 2⁰ phyſi. ſed intellectus in his que fiunt per artem: nãm ordinat ⁊ diſponit pper formaʒ tanqʒ pper finẽ. g̃ ⁊ nã. Cũ igiẽ ⁊ aia ſit forma viuẽtis corporis: ſeqẽ ꝙ ſit finis ei⁹. ¶ Si dicaẽ. finis ⁊ forma ſũt diuerſa gñacãrũ: ſed aia eſt forma viuẽtiũ. vt iaʒ dcñ eſt. g̃ nõ eſt finis. ¶ Dõm ꝙ duplex eſt finis: videlʒ finis gnõnis: ⁊ finis rei genite. Uerũ eſt ꝙ forma ⁊ finis rei genite nõ coincidunt: ſed tamẽ forma eſt finis gnõnis iquãtũ terminat eã. ¶ Ex hac ↄ̃ne īfert Phus vnuʒ correlariũ. vʒ. ꝙ aia nõ eſt ſolũ finis corpoꝝ viuẽtiũ: ſed ẽt oium nãlium corpoꝝ in iſtis inferiorib⁹: que ſic pbaẽ ẛm Phm. Nã inſtrumẽta ordinanẽ ad cauſas pncipales tanqʒ ad finẽ: ſed ola corpora aiata ſunt inſtrumẽta aiatoꝝ ⁊ ſunt propter ipſa: ẽt aiata minus pfecta ſunt pper aiata magis perfecta. g̃ oia corpora nãlia iferiora tam inaiata qʒ aiata ordinanẽ ad aiam tanqʒ ad finẽ. ¶ Quinta ↄ̃. Aia eſt cã viuẽtiũ ſicut pn̄m vnde motus. Hec ↄcluſio pbaẽ tali rõne. Omnis forma corporis nãlis eſt pn̄m motus pprij illius corporis: ſed gdã motus ſunt pprij reb⁹ viuẽtib⁹: videlʒ ſentire moueri pgreſſiue augeri ⁊ minui ⁊c. g̃ eſt pn̄m vnde motus. ¶ Et ſi dicaẽ. pn̄m vnde motus diciẽ cã efficiens: ſed aia nõ eſt cã efficiens. g̃ nõ eſt pn̄m vnde motus. ¶ Dicẽdũ ꝙ pn̄m vnde motus põt accipi duplr. Uno mõ pprie pro eo qđ eſt pn̄m pductiuũ ipſi⁹ motus: ⁊ iſto mõ pn̄m vnde motus diciẽ cauſa efficiẽs. 2⁰ phyſi. Secũdo mõ accipiẽ cõmuniter pro eo qđ eſt pn̄m actuale motus: ſiue tale ſit forma ſiue efficiens: ⁊ iſto mõ forma diciẽ pn̄m vnde motus ¶ Ex pdictis ↄ̃nibus infert vnũ correlariũ ẛm Phm qđ eſt pncipale intentũ in hoc caplõ: videlʒ ꝙ operationes que attribuunẽ potẽtie vegetatiue ſunt ab aia: qđ pʒ tali rõne. Nã aia eſt pn̄m ⁊ cã viuentis corporis: vt per tres pdictas ↄ̃nes pʒ. g̃ eſt pn̄m operationũ eiuſdẽ. Cũ igiẽ operationes que attribuunẽ potẽtie vegetatiue ſint operationes corporis viuẽtis: ſequiẽ ꝙ ſint operationes aie. ¶ Cõtra pdictũ correlariũ ſic arguiẽ. pmo rõne Empedoclis. Elemẽta ſunt cã augmentationis ⁊ diminutionis. g̃ ſequiẽ ꝙ aia nõ eſt pn̄m augmẽtationis: ⁊ per ↄ̃ñs opõnes potẽtie vegetatiue nõ ſunt ab aia. ¶ P̃. Qđ ↄuenit alicui per ſe: eſt pn̄m oium illoꝝ que participãt illud: ſicut ignis qui eſt calidus per ſe eſt cã caloris in reb⁹ mixtis: ſed iter alia elemẽta ſolus ignis videẽ augeri ⁊ nutriri. g̃ videẽ ꝙ ſolus ignis eſt cã augmẽti ⁊ nutrimẽti: ⁊ nõ aia. ¶ Ad pm̃ diẽ Phus deſtruẽdo opinionẽ Empedoclis ꝙ augmẽtũ in ſurſum ⁊ deorſum in aiatis pcedit ab aia ⁊ nõ ab elemẽtis: qđ pʒ duplr. Nã ſi pcederet ab elemẽtis: ſequereẽ ꝙ in oibus viuẽtib⁹ ſumereẽ eodẽ mõ ſurſum ⁊ deorſuʒ: ⁊ alie differẽtie poſitionis: ſequereẽ ẽt ꝙ in qb⁹ eẽnt due differẽtie poſitiõis ẛm nãm diſtincte: eẽnt oẽs ẛm nãm diſtincte. Cõſequẽs eſt manifeſte falſum. Nã in plãtis ſurſum diciẽ radix: ⁊ locaẽ circa terrã. Sed in hoib⁹ ſurſuʒ locaẽ circa celũ: ⁊ diẽ caput. In brutis võ ſurſum locatur medio mõ. Scđo. Illud eſt pn̄m ⁊ cã augmẽti qđ ↄtinet elemẽta ne totaliter ſeparenẽ abinuicez: hoc aũt eſt aia in rebus viuẽtibus. g̃ aia eſt pn̄m pncipale augmẽti ⁊ nõ elemẽta: lʒ ad augmẽtuʒ inſtrumentaliter concurrant. ¶ Ex quo patet ꝙ pmũ argumẽtum ſoluitur negando antecedens. ¶ Pro ampliori tamẽ declaratione ſciẽdũ eſt ẛm doctorẽ ſanctũ in pſenti lectione ꝙ differẽtie poſitionis. ſ. ſurſum ⁊ deorſum: ante: retro: dextrum ⁊ ſiniſtrum in aliqbus diſtinguunẽ ẛm nãm. In aliqb⁹ võ diſtinguunẽ ſolũ poſitione quo ad nos. In illis aũt in quibus ſunt determinate partes que ſũt nãliter pncipia aliquoꝝ motuũ: diſtinguunẽ pdicte differẽtie ẛm nãm in vniuerſo: ad cui⁹ mediũ nãliter ferunẽ grauia: ⁊ ad cui⁹ circunferentiam ferunẽ leuia. Similr in viuẽtibus ẛm

motũ

motū augmēti ⁊ decremēti: diſtiguunt̃ ſurſuȝ ⁊ deorſuȝ. Nā ſurſuȝ dr̄ illa ps vn̄ viuētia alimētū accipiūt: deorſuȝ aūt ps alia vn̄ ſupfluitates emittunt̃. Ante vō ⁊ retro in quibuſdā determinant̃ ſ3 ſenſuȝ: dextrp̄ ⁊ ſiniſtrū determinant̃ ſm motū localē. In his vō in qb⁹ nō eſt determinata pars aliq̄ que eſt pn̄ᵐ vel termin⁹ alicui⁹ mot⁹: pdcē diſe nō diſtiguunt̃ ſm nām: ſ3 ſolū poſitiōe quo ad nos vt in reb⁹ inaiatis. vn̄ eadē colūna dr̄ ſiniſtra ⁊ dextra ſ3 q̄ eſt ad dextrā nr̄am vl̄ ad ſiniſtrā. Hec oīa doctor ſctūs in lectiōe. ❡ Ad 2ᵐ dōȝ: q̄ lȝ ignis ſit cā iſtrālis alimēti ⁊ nutritiōis ⁊c̄. tn̄ aīa eſt cā pncipalis. Cui⁹ rō Phi eſt: q2 in vnoq̄q3 viuēte ſm nām eſt cert⁹ termin⁹ ⁊ determinata rō augmēti ⁊ magnitudinis. ḡ illud qd̄ eſt cā determinatiōis magnitudis ⁊ augmēti: eſt cā pncipalis augmenti. Hoc aūt eſt aīa ⁊ nō ignis. Nā ignis in īfinitū pt extēdi ſi in īfinitū ſit mā combuſtibilis aut inueniat̃. ḡ ⁊c̄. ❡ Ex pdictis pȝ remotio duaȝ opionū. Quaȝ pma eſt que attribuit opatiōnē potētie vegetatiue ipſis elemētis indifferēter ſm q̄ leuitas dr̄ cā motus ſurſuȝ ⁊ grauitas motus deorſum. Scda vero opio attribuit pdictas operationes ipſi igni tn̄ ⁊ non ceteris elementis.

❡ Sequitur in textu. (Quoniam eadē eſt potentia ⁊c̄.) Hec eſt lectio 9ᵃ eiuſdē libri: ⁊ in cōmento ſcti Thome.

ISTud eſt 4ᵐ capl̄m ſcdi tractatus in quo Phs ponit duas ꝯnes. ❡ Quaȝ pᵃ eſt q̄ alimētū opȝ eē ꝯriū ei qd̄ alit̃. Hec ꝯclo pbat̃ duplici rōne: q̄ꝝ pᵃ eſt. Nā alimētū decoq̄t̃ ⁊ mutat̃ in illud qd̄ alit̃ ſiue nutrit̃: ſed nil mutat̃ niſi in ꝯriū. ḡ alimētū eſt ꝯriū ei in qd̄ mutat̃. ❡ 2ᵃ. Oē agēs eſt ꝯriū patiēti. nā ſil̄e a ſimili non patit̃. S3 alimētū patit̃ ab eo qd̄ alit̃. nā alterat̃ ab eo ⁊ digerit̃. ḡ ⁊c̄. ❡ Cōtra hanc ꝯnē arguit̃ pᵒ rōne Phi. Nā alimētū eſt cā augmēti: ſ3 opȝ q̄ ſil̄e ſimili augeat̃. nā ſi aliqd diuerſum opponeret̃: nō eēt eiuſdē augmētū: ſed eēt nāe extranee adiūctio. vr̄ ḡ q̄ opȝ ſil̄e a ſil̄i ali: ⁊ per ꝯns alimētū nō dȝ eſſe ꝯriū ei qd̄ alit̃. ❡ 2ᵃ. arguit̃ ꝯ primā rōnē. Nā aliqd̄ mutat̃ in mediū: vtputa de albo in pallidū. ḡ falſum eſt dicē q̄ nihil mutat̃ niſi in ꝯriū. ❡ Ad pmū dōm ſm Phm̄ q̄ alimētū pōt dupl̄r ꝯſiderari. vno mō an̄ decoctionē. ſic eſt ꝯriū ⁊ diſſimile ei qd̄ alit̃. Alio mō ꝯſiderat̃ alimētū ſm q̄ iam decoctū eſt ſm q̄ ꝯuertit̃ in ſubam alitī: ſic eſt ſil̄e ei qd̄ alit̃. Un̄ vno mō ſimile a ſimili alit̃. Alio mō a ſuo ꝯrio. ❡ S3 ꝯ. In ſuba nulla eſt ꝯrietas: ſed alimētū eſt ſuba. ḡ ⁊c̄. ❡ Dōm: q̄ lȝ in gn̄e ſube non ſit ꝯrietas ppe dcā. ſ. phyſica: eſt tn̄ ꝯrietas largo mō ſumpta: videlȝ p q̄cūq3 diſſimilitudine. Uel dōm: q̄ lȝ in ſuba nō ſit ꝯrietas ſ3 formas ſubſtātiales: in ea tamē eſt ꝯrarietas ſm formas accidētales: ſicut pȝ de elemētis. ❡ Ad 2ᵐ dōm q̄ mediū cōparatū ad vnuȝ extremoȝ inquātū rōnē hȝ alteri⁹ extremi eſt quodāmodo ꝯrariū. Sicut pallidū albo comparatū: dr̄ nigruȝ: nigro vō cōparatū dr̄ albū. Un̄ rō nō ſequit̃. ❡ Pro maiori declaratiōe pcedētiū Phs aſſignat tres ꝯditiones in capite capl̄i que requirūtur ad hoc q̄ aliquid ſit alimentum: Quaȝ pma eſt q̄ alimētū vr̄ eſſe ꝯrariū ei qd̄ alit̃ pꝑter rōnes ſupra aſſignatas. Scda eſt q̄ nō qd̄cūq3 cōtrariū ſufficit ad rōnē alimēti: ſed opȝ q̄ ſit de illis ꝯtrarijs que hn̄t generationē ex ſe inuicē: q2 nutrimētum cōuertit̃ in ſubam nutriti. Tertia cōditio eſt q̄ ſit ex illis ꝯtrarijs que augmētū ſuſcipiūt ex ſe inuicē: q2 ex alimēto ſequit̃ augmentū. vn̄ lȝ ex igne generet̃ aqua: nō tn̄ dr̄ q̄ ex igne nutrit̃ aqua: ſed potius ecōuerſo. ❡ Secūda cōcluſio eſt q̄ tres ſunt partes potētie vegetatiue: videlicet potētia nutritiua augmētatiua ⁊ gn̄atiua. Hec ꝯ probat̃ duabus rōnib⁹ que eliciunt̃ ex Pho. Quaȝ pma eſt. Nā alimētū eſt obm̄ potētie vegetatiue. Uel ḡ eſt obȝ eius inquātū eſt in potētia per ſe ad corp⁹ aiatū: ſic ſumitur potētia nutritiua. Uel tale alimētū eſt in potētia ad corpus q̄tū: ſic ſumit̃ potētia augmētatiua: Uel tale alimētū ē in potētia ſuba gn̄ans: ſic ſumit̃ potētia gn̄atiua. ❡ Pro dclaratiōe hui⁹ rōnis: ꝯſiderādū eſt ſm doc. ſan. in lectiōe q̄ nihil nutrit̃ niſi qd̄ eſt participās vita: ſed oē pticipās vita eſt aiatū. ḡ corpus qd̄ alit̃ eſt aiatū. S3 alimētū eſt in potētia ad illud qd̄ alit̃: ꝯuertit̃. n. in ipm̄. Ex quo relīq̄t̃ q̄ alimētū inquātū eſt nutritiōis obm̄ eſt aliqd exiſtēs in potētia ad corp⁹ aiatū per ſe: nō per accidēs. ❡ Ex pdcā rōne infert Phs diuiſiōnē potētie nutritiue: videlȝ q̄ potētia nutritiua eſt pn̄ᵐ nutritiōis mediāte alimēto ſaluās ſuū ſuſceptiuū. ❡ Et ſi dicat̃. Alimentū eſt pn̄ᵐ nutritiōis. ergo nō potētia nutritiua. Dōm q̄ in nutritiōe: ſicut dicit Phs hic: ſunt tria: videlȝ qd̄ alit̃: quo alit̃: ⁊ alens: qd̄ eſt duplex. ſ. pmū ⁊ pximū. Alens pmū eſt ipſa aīa. Alens pximū eſt aīa vegetatiua. Illō vō qd̄ alit̃ eſt corpus hn̄s hāc aīam: ſed illud qd̄ alit̃ inſtrāliter eſt alimētū. Ex quo pȝ q̄ alimētū ⁊ aīa vegetatiua ſiue potētia ei⁹ diuerſimode ſunt pncipia nutritiōis ei⁹. Scda rō eſt: Tn̄ ſunt tres opatiōes potētie vegetatiue: vȝ nutritio: qua aliqd ſaluat̃ in eē indiuiduali: ⁊ augmentatio qua aliqd pficit in maiorē pfectionē ſm quātitatē ⁊ vtutē: ⁊ gn̄atio per quā aliqd q̄ſi eſt in ſeipo pfectū exiſtens: alteri eē ⁊ pfectionē tradit. ḡ tn̄ ſunt tres potētie aīe vegetatiue: cū potētie diſtiguant̃ per opatiōes. ❡ Ex hac rōne īfert̃ ſm Phm̄ q̄ iter pdictas opatiōes eſt ordo. Nā nutritio eſt pma. Scda augmētatio. Tertia vō ⁊ pfectiſſima eſt gn̄atio. Cuius rō eſt: q2 per nutritionē aliqd ſaluat̃ in eē: per augmētū vō ſuſcipit debitā quātitatē: ⁊ per gn̄ationē pducit ſibi ſil̄e. Sed manifeſtū eſt q̄ pᵒ opȝ rem hr̄e ⁊ ꝯſeruari in eē q̄ꝫ hr̄e debitā quātitateȝ: ⁊ neccē eſt q̄ hēat determinatā quātitatē an̄q̄ꝫ poſſit gn̄are. ḡ iter pdictas opatiōes eſt ordo. ❡ Scdo infert diffōnē aīe vegetatiue: videlȝ q̄ eſt gn̄atiua alterius: ſil̄is ſibi ſm ſpēm. ❡ Et ſi dicat̃. Ipſi⁹ aīe vegetatiue ſunt alie pfectiōes q̄ꝫ gn̄are: vt pȝ ex dictis que ſunt pores. ḡ inconueniēter diffinit̃ aīa per gn̄ari tn̄. Dōm ſm Phm̄ q̄ q2 oīa denoīant̃ a fine: finis aūt opationū aīe vegetatiue eſt gn̄are alteȝ tale q̄le ipm̄ eſt: iō ipſa pᵒ aīa vȝ vegetatiua ꝯueniēter diffinit̃ per h: q̄ eſt gn̄atiua alteri⁹ ⁊c̄. ❡ Cōtra pdictā ꝯnē ſic pᵒ arguit̃: potētia aīe eſt altior virt⁹ q̄ꝫ nā corporea: ſed nā corporea eadeȝ virtute dat vni eſſe ⁊ determinatā quātitatē. ḡ a fortiori ipſa aīa eadē virtute dabit rei eſſe ⁊ determinatā quātitatē. ⁊ per ꝯns potētia augmētatiua ⁊ gn̄atiua nō differūt. ❡ 2ᵃ. Per gn̄atiōeȝ res acq̄rit eē. ſil̄r ⁊ per nutritionē. ḡ potentia nutritiua ⁊ gn̄atiua nō differūt. ❡ Ad pmū dōȝ q̄ res corporea inaīata acq̄rit eē ab agēte extrīſeco tn̄ qd̄ agit in mām iā diſpoſitā. iō dans eē dat ⁊ quātitatē debitā. S3 res aiata in pn̄ᵒ ſue gn̄atiōis req̄rit paruā quātitatē: cū pducat̃ a pncipio intrinſeco: videlicet a pncipio ſeminis. vn̄ ratio nō ſequit̃. ❡ Ad ſcdm dicēdū q̄ alimentū non eſt pncipiū gn̄ationis eius qd̄ alitur: ſed alterius qd̄ eſt tale ſm ſpeciē quale eſt qd̄ alitur: q2 ſuba que alit̃ iaȝ eſt: ⁊ qd̄ eſt nō generat̃: q2 nihil generat ſeipm̄: q2 qd̄ generat iam eſt: ⁊ qd̄ generat̃ non eſt. Ex quo pȝ q̄ aliud eſt qd̄ acquirit eē per alimentū ⁊ aliud per generationē. ❡ Circa predicta dubitatur primo. Utrum tn̄ corpus animatū nutriatur: ⁊ videt̃ q̄ non. Nam ignis dicit̃ nutriri ex aqua: inquantum videlicet liquores humidi cedunt in ignis nutrimentum: ſed cōſtat q̄ ignis nō eſt corpus animatū. ergo non ſolū corp⁹ animatū nutrit̃. ❡ In oppoſitū eſt Phs h in

lr̃a.¶ Dōm ꝙ aliquid pōt nutriri dupl̄r. Uno mō ꝓpe: ⁊ ſic ſolū corpora aīata augent̄ ⁊ nutriunt̄:qꝛ dū corpus aīatū auget̄ ⁊ nutrit̄:quelibet eius pars auget̄ ⁊ nutrit̄. Alio mō aliquid dicit̄ nutriri ſm quādā ſimilitudinē:⁊ iſto mō corpora inanimata poſſunt dici nutriri.¶ Ad rōnē dubÿ dōm:ꝙ lꝫ ignis dicat̄ nutriri ipꝓprie:nō tñ dī nutriri ꝓprie:qꝛ illud dicit̄ nutriri ꝓprie:qḋ in ſeipſo aliqd recipit ad ſuiipſius ꝯſeruationē:qḋ nō accidit in igne:lꝫ videat̄ accidere:qꝛ vt hic dicit doctor ſanct⁹:dū in mā̃ accēſa addit̄ mā̃ cōbuſtibilis:nouus ignis generat̄:nō aūt ſic ꝙ illud cōbuſtibile additū cedat in ꝯſeruationē ignis ꝑcedētis in alia mā̃ ꝑus accēſa:puta ſi aliqḋ lignū de nouo ignit̄ per hāc ignitionē nō conſeruat̄ ignitio alteri⁹ ligni ꝑus igniti:tot⁹.n.ignis qui eſt ex aggregatiōe multoꝝ ignitoꝝ:nō eſt vnus ſimpliciter:ſed videt̄ vnus aggregatione:ſicut aceruus lapidū eſt vnus: ⁊ ꝓpter talē vnitatē:eſt ibi quedā ſimilitudo nutritionis.¶ Dubitat̄ 2°. Utrū alimētū ſit inſtr̄m nutritiōis: ⁊ videt̄ ꝙ nō. Nā calor nālis eſt inſtr̄m nutritiōis.ġ nō alimētū.¶ In oppoſitū eſt ꝑhs in lr̃a.¶ Dōm ad dubiū ſm ꝑhm ꝙ duplex eſt inſtr̄m nutritiōis:videlꝫ cōiunctū ⁊ ſeparatū:calor nālis dī inſtr̄m ꝯiunctū. Alimētū vō dī ſeparatū inſtr̄m nutritiōis.¶ Dubitat̄ vltimo. Utrū generatio ſolū reperiat̄ in aīatis:⁊ videt̄ ꝙ nō:qꝛ ex aq̄ generat̄ ignis:ſed aq̄ ⁊ ignis nō ſunt corpora aīata.ġ ⁊c̄.¶ P̄. In diuinis reperit̄ gn̄atio:⁊ tñ deus nō dī aīatus:ꝑſertim aīa vegetatiua.ġ idē qḋ ꝑus.¶ In ꝯ̄riū arguit̄. Nā gn̄atio eſt operatio potētie vegetatiue:ſꝫ potentia vegetatiua ſolū reperit̄ in aīatis.ġ ⁊ gnō.¶ Dicendum ꝙ gnō pōt accipi tripl̄r. Uno mō coīter:videlꝫ put eſt ꝓgreſſio de nō eſſe ad eſſe:⁊ iſto mō gnō reperit̄ tam in aīatis ꝙ̄ in inaīatis. Scḋo mō accipit̄ ꝓprie:videlicet vt eſt ꝓgreſſio alicuius viuētis ab aliquo viuente ꝯiuncto ſm rōnē ſimilitudinis in ſpē. Et iſto mō gnō reperit̄ in aīatis:⁊ ꝓprie vocat̄ natiuitas. Tertio mō accipit̄ gnō ꝓpriſſime:videlꝫ vt eſt ꝓgreſſio alicui⁹ viuētis ab aliquo viuēte ꝯiuncto ſm rōnē idētitatis in eſſe. Et iſto mō gnō nō pōt reperiri in creaturis:ſed ſolū in deo:qꝛ in creaturis gn̄ans ⁊ genitū differūt ſm eſſe:non aūt in diuinis. Ex quo pꝫ ſolutio ad rationē dubÿ.

¶ Sequitur in textu (Determinatis aūt ⁊c̄.) Hec eſt lectio 10ª eiuſdē libri:⁊ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt 5ᵐ capl̄m ꝑſentis tractatus in quo ꝑhus determinādo de parte ſenſitiua in cōmuni ponit duas ꝯclōnes.¶ Quaꝝ pᵃ eſt ꝙ ſēſus eſt potētia paſſiua. Hec ꝯclō ꝓbat̄ tali rōne ꝑhi. Sentire eſt qḋdā pati.ġ ſenſus eſt potētia paſſiua. Aſſumptū pꝫ:qꝛ ſentire ꝯſiſtit in motu:cū ſenſatio in actu ſit quedā alteratio:⁊ vnūqḋqꝫ ſm ꝙ alterat̄ patit̄.ġ ſentire eſt qḋdā pati.¶ Cōtra hāc ꝯ̄nē ſic arguit̄. Senſus eſt qḋdā ens in actu. vt in hoc caplō ꝯcedit ꝑhus:ſed eſſe in actu magis ꝑtinet ad agere ꝙ̄ ad pati:cū vnūqḋqꝫ agit ſm ꝙ eſt in actu.ġ ſenſus eſt in potētia actiua.¶ P̄. Potētia paſſiua cōparat̄ ad ſuū obm ſicut effectus ad ſuā cām ſiue pn̄ᵐ:ſicut ſupra ꝯceſſum eſt:ſꝫ ſenſus nō cōparat̄ ad ſuū obm ſicut ad ſuā cām.ġ idē vt ſupra. Probatio minoris qꝛ obiecto nō exiſtēte ſenſus exiſtit.ġ obm non eſt cā ei⁹.¶ P̄. Illud qḋ eſt pn̄ᵐ operationū eſt potētia actiua:ſed ſenſus eſt pn̄ᵐ operationis ⁊ agendi.ġ ſenſus eſt potētia actiua.¶ Ad pᵐ dōm ꝙ aliqd dī eē in actu dupl̄r:vt dicit hic doctor ſanct⁹. Uno mō in actu cōpleto ⁊ ꝑfecto:⁊ iſto modo eſſe in actu ꝑtinet ad agere magis ꝙ̄ ad pati. Alio mō dī aliqd eſſe in actu incōpleto ⁊ iperfecto:ſicut mot⁹ cū dī act⁹ entis in potētia:⁊ iſto mō eē in actu bene ꝑtinet ad pati. Senſus aūt eſt in actu 2° mō ⁊ non p° mō.¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ obm ſenſus eſt pn̄ᵐ ipſius ſenſus nō quātū ad eſſe nāe abſolute:ſed quātū ad actū ſentiēdi. Et lꝫ obiecto nō exiſtēte ſm actualem exiſtētiā remaneat ſenſus:nō tñ pōt remanē ſenſus niſi remaneat nālis habitudo ad ipm obm. vt ſupra declaratū eſt.¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ duplex eſt oꝑatio.nā eſt quedā qua aliqd ꝓducit̄ ab aliquo extrinſeco que dī oꝑatio trāſiens:ſicut domificare vel verberare. Alia eſt oꝑatio qua aliqd ſuſcipit̄ in operāte que vocat̄ operatio imanēs. Illud aūt qḋ eſt pn̄ᵐ oꝑationis p° mō ſumpte:hec eſt potētia actiua:nō aūt 2° mō. Senſus aūt eſt pn̄ᵐ operationis 2° mō dicte. vnde rō nō ſequit̄.¶ Scḋa ꝯ̄. Senſus in actu nō eſt ipſa ſenſibilia:ita.ſ.ꝙ ex eis cōponat̄. vt antiq voluerunt. Hec ꝯcluſio ꝓbat̄ duab⁹ rōnib⁹ ꝑhi. Quaꝝ pᵃ eſt. Nā ſi ſenſus eſſet ipſa ſenſibilia in actu:ſequeret̄ ꝙ ipſe ſenſus poſſet ſentiri:ꝯſequēs eſt falſum:⁊ ꝯtra experiētiam. Et ꝯſequētia pꝫ:qꝛ ipſa ſenſibilia poſſunt ſentiri. Scḋa rō. Si ſic:ſequeret̄ ꝙ ſenſus poſſet ſentire ſine exterioribus ſenſibilibus:ꝯſequēs eſt falſum.ġ ⁊c̄. Patet ſequela. Senſus pōt ſentire ꝑſentibus ſenſibilibus.ġ ſi ſenſus eſſet ſenſibilia in actu:ſequeret̄ ꝙ poſſet ſentire ſine ſenſibilibus exteriorib⁹.¶ Ex hac ꝯ̄ne infert̄ vnū correlariū ꝙ ſenſus nō eſt in actu ſine ſenſibilib⁹ exterioribus:ſed in potentia tm̄:ſicut cōbuſtibile:qḋ eſt potentia tm̄ ignitū:non cōburit̄ a ſeipſo ſine exteriori cōbuſtione. Naꝫ ſi eſſet actu ignitū:cōbureret ſeipm ⁊ nō indigeret exteriori igne ad hoc ꝙ cōbureret̄. Ex predictis ēt pꝫ falſitas opinionū Empedoclis ⁊ illoꝝ qui poſuerūt ſenſum actu eſſe ſenſibilia ipſa:ꝓpter h̄ ꝙ ſimile ſimili cognoſcit̄. Uoluerūt enī ꝙ aīa ſenſitiua eēt cōpoſita ex ſenſibilib⁹:vt cognoſceret oīa ſenſibilia.¶ Contra ꝑdictā ꝯ̄nē ⁊ ei⁹ correlariū:ſic ꝑmo arguit̄.¶ Intellectus in actu eſt illud qḋ intelligit̄:qꝛ ex itellectu ⁊ intellecto fit vnū:vt pꝫ 3° hui⁹.ġ a ſimili ſenſus in actu eſt ſenſibile in actu.¶ P̄. Illud qḋ ſemꝑ eſt in nā̃ aīali exiſtente eſt in actu;ſed ſenſus eſt hui⁹ ad minus ſenſus tactus. vt ſupra conceſſum eſt.ġ ſenſus eſt in actu ⁊ nō tm̄ in potētia.¶ P̄. Illud qḋ eſt ꝯiūctū operationi:eſt ens in actu:ſed ſenſus eſt ꝯiunctus operationi:vt viſus coniungit̄ ipſi videre.ġ ⁊c̄.¶ Ad pᵐ dōm ꝙ dū dī ꝙ intellectus in actu ⁊ itellectū ſunt vnū:ibi eſt ꝑdicatio cauſalis ⁊ nō eſſentialis:⁊ eſt ſenſus ꝙ ex intellectu ⁊ intellecto fit vnum. Unde nō opꝫ ꝙ ipſe intellectus in actu ſit ipm intelligibile. Et ſimil̄r dōm eſt de ſenſu ⁊ ſenſibili.¶ Ad 2ᵐ dōm:ꝙ lꝫ ſenſus quātū ad eſſe nature ſemper ſit animali exiſtēte:nō tamē ſemꝑ eſt quātū ad actualē ſenſationē. Unde ſenſum eſſe in actu pōt intelligi dupliciter. Uno mō ꝑſentialiter ⁊ quātū ad eē nāe:⁊ iſto mō ꝓcedit̄ argumētū. Alio mō quātū ad actū ſentiēdi:⁊ iſto mō nō opꝫ.¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ ipſe ſenſus dī aliquādo eē in potētia ꝯiuncta actui:videlꝫ qñ actualiter ſentit per ipꝛeſſionē ſimilitudinis exterioris ſenſibilis. Aliqñ vō dī eſſe in potētia diſtāte ab actu:vt pꝫ in dormiētib⁹ ab actu.ſ.ſēſatōis:ſec⁹ aūt loquēdo de actu actualis exiſtētie.

¶ Sequit̄ in textu (Dicēdum aūt ⁊c̄.) Hec eſt lectio 11ª eiuſdem libri:⁊ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt 6ᵐ capl̄m predicti tractatus in quo ꝑhus oſtendendo q̄liter ſenſus reducat̄ de potentia ad actū:ponit duas ꝯ̄nes.¶ Quarū ꝑma eſt ꝙ aliqs qui reducitur de potētia ad actū ſciētie:dī pati. Hec ꝯ̄ ꝓbat̄ tali rōne:qꝛ paſſio iportat quādā receptionē:ſed

dum

dum aliquis reducit̃ de potẽtia ad actum ſciẽdi:recipit
aliqd.ḡ rc̃.¶ Pro declaratione hui⁹ ↄ̃nis aduertẽdũ eſt
ſm phm in l̃ra:ꝙ aliqs dr̃ in potẽtia ſciens dupliciter.
Uno mõ:q2 nãlẽ potẽtiã hẽt ad ſciendũ:ſic ille dr̃ de nu
mero habentiũ ſciam qui hẽt nãm ad ſciẽdũ.Scḋo mõ
aliqs dicit̃ in potẽtia ad ſciendũ qui hẽt iam habitum
ſciẽtie:nõ tamẽ actu ↄ̃ſiderat.¶ Cõſiderandũ eſt 2° ꝙ
ꝑdicti duo modi potẽtie differũt:q2 ille qui eſt in poten
tia ꝑmo mõ nõ põt reduci ad actũ ſine exteriori agẽte:
ſed bene 2° mõ.Ille eni qui hẽt nãlẽ aptitudinẽ ad ſciẽ
dum ⁊ nõ habitũ ſcie:reducit̃ ad actũ per doctorem:aut
intrinſecuꝫ:aut extrinſecũ:⁊ per acquiſitionẽ doctrine.
Ille aũt qui habet habitũ ſcie:põt ſpeculari dum vult.
¶ Conſiderãdũ eſt 3° ꝙ ille qui eſt in potẽtia ꝑmo mõ:
dum reducit̃ ad actũ ſcie alterat̃ per doctrinã:⁊ multo
tiens talis mutatio eſt ex contrario habitu:videlicet ex
ignorantia:ſed ille qui eſt in potẽtia 2° mõ:duꝫ reducit̃
ad actũ nõ alterat̃:nec tranſit de ↄ̃trario habitu.¶ Cõ
ſiderandũ eſt 4° ſm doctorẽ ſanctũ ꝙ duplex eſt igno
rantia.Quedã eſt ignorantia pure negationis:quãdo.ſ.
aliquis veritatẽ nõ cognoſcit:neqꝫ ↄ̃trario errore deti
netur.Alia eſt ignorãtia praue diſpoſitionis:vt quando
aliqs detinet̃ errore ↄ̃trario veritati.Quando aũt aliqs
de ignorãtia ꝑma reducit̃ ad ſciam:fit actu ſciẽs:nõ q̃ſi
mutatus de ↄ̃trario habitu:ſed ſicut acquirẽs ſciam:qui
v̉o de ignorãtia ſecũda reducit̃ ad ſciaꝫ:reducit̃ ad actũ
q̃ſi de cõtrario habitu mutatus.¶ Conſiderandũ eſt 5°
ꝙ duplex eſt paſſio:quedã eſt paſſio corruptiua per quã
ſ.aliqd remouet̃ a patiẽte.Alia eſt paſſio perfectiua:qua
aliqd recipit̃ in patiẽte.Cum aũt dicit̃ ꝙ ille qui reduci
tur de potẽtia ad actũ ſcie:patit̃:intelligendũ eſt de paſ
ſione perfectiua ⁊ nõ corruptiua.Cui⁹ rõ eſt:q2 qḋ eſt re
ceptiuũ alterius:cõparat̃ ad ipm ſicut potẽtia ad actuꝫ:
actus aũt eſt perfectio potentie:ideo dũ aliquis reducit̃
ad actũ ſciẽtie ſuſcipiẽdo ſciam:patit̃ paſſione perfecti
ua.¶ Cõſiderandũ 6° ꝙ paſſio accipit̃ dupliciter.Uno
mõ ꝓprie ſm ꝙ hẽt fieri cũ quadã corruptione:que fit
a cõtrario.Paſſio eni ꝓprie dicta videt̃ iportare qḋdaꝫ
detrimentũ patiẽtis:inquãtũ ab agẽte detrimentũ acci
dit patiẽti ſm ꝙ aliquid a patiẽte abycit̃:que qdẽ abie
ctio eſt quedã corruptio.vel ſimpliciter:ſicut qñ abycit̃
forma ſubſtãtialis:vel ſm quid:quãdo abycitur forma
accidẽtalis.Alio mõ accipit̃ paſſio cõmuniter ⁊ minus
ꝓprie ſm ꝙ iportat quãdã receptionẽ:⁊ iſto mõ accipit̃
hic.¶ Cõſiderandũ vltimo ꝙ duplex eſt alteratio:que
dam eſt ꝓprie dicta:que.ſ.eſt de ↄ̃trario in cõtrariũ ⁊ vo
cat̃ alteratio corruptiua.Alia eſt alteratio cõiter ſũpta:
que eſt mutatio in habitum ⁊ nãm ſm ꝙ in aliquo reci
piunt̃ forme ⁊ habitus ſiue perfectiones:⁊ dicit̃ altera
tio perfectiua.Quãdo aũt habẽs habitũ ſcie reducit̃ ad
actũ cõſiderãdi:alterat̃ alteratione 2° mõ dicta:⁊ nõ p̊°
mõ.Qñ v̉o reducit̃ de potẽtia ad habitũ ſciẽtie:alterat̃
ẽt 2° mõ ⁊ nõ p̊° mõ:ſm rei veritatẽ:lꝫ fit quedã ſimili
tudo alterationis:que eſt de ↄ̃trario in ↄ̃trariũ.Hec oia
doctor ſanctus in lectione.¶ Cõtra ꝑdictã ↄ̃neꝫ arguit̃
ſic.Ubicũqꝫ eſt paſſio ibi eſt ꝑuatio alicuius perfectio
nis:ſed quãdo aliquid efficit̃ ſciens nõ eſt ibi in eo ꝑua
tio ꝑfectionis:ſed magis perficit̃.ḡ nõ patit̃.¶ P̃.Ubi
eſt paſſio ibi eſt alteratio:ſed qui recipit ſciam nõ altera
tur:cũ alteratio fit ſolũ ad tertiã ſpẽm qualitatis.ḡ rc̃.
¶ P̃.Si eſſet ibi paſſio vel alteratio in receptione ſcie:
aut eſſet de cõtrario in cõtrariũ:aut nõ.Si 2° mõ:ſequi
tur ꝙ ibi nõ eſſet alteratio:cũ alteratio ſit de contrario
in cõtrariũ.Si ꝑmo mõ tunc in receptione ſcientie eſſet
corruptio quedã:qḋ eſt falſum.ḡ rc̃.¶ Ad hec argumẽ
ta patet ſolutio ex dictis.Uerũtamẽ cõſiderandum eſt
hic ſm doctorem ſanctũ in lectione:ꝙ quãdo aliquis ab
ignorantia praue diſpoſitionis:videlicet ab errore redu
citur ad viam veritatis:eſt ibi quedã ſimilitudo altera
tionis que eſt de cõtrario in cõtrariũ:nõ tamẽ vere eſt
ibi talis alteratio.Nã alterationi que eſt de cõtrario in
cõtrariũ vtrũqꝫ per ſe ⁊ eẽntialiter ⁊ per ↄ̃ſequẽs ſemꝑ
ei cõpetit:videlicet ꝙ fit a cõtrario:⁊ ꝙ fit in cõtrariuꝫ:
vt dealbatio:ſicut nõ eſt niſi ad albũ:ita nõ eſt niſi a ni
gro vel a medio colore:qḋ reſpectu albi eſt quodammõ
nigrũ.Sed in acqſitione ſcientie:hec non eſſentialiter ⁊
per ſe cõpetũt:ſed accidit ꝙ ille qui acquirit ſciam veri
tatis in ꝑcipio fuerit in errore:q2 abſqꝫ hoc põt reduci
ad ſciam veritatis.vnde nõ eſt vera alteratio de ↄ̃trario
in cõtrariũ.¶ Et ſi querat̃ vtrũ ille qui accipit ſciam ⁊
fit actu ſciens ſemper fiat actu ſciens a magiſtro:videt̃
ꝙ nõ:q2 multotiens aliqui acquirunt ſcientiã abſqꝫ ma
giſtro per ſe inueniendo.¶ Ad qḋ reſpondet doctor ſan
ctus ꝙ cũ aliquis eſt in potentia ſciens:ſi fiat actu ſciẽs
opꝫ ꝙ hoc fiat ab eo qḋ eſt in actu:ſed aliquãdo ille qui
eſt in potẽtia reducit̃ a ꝑncipio extrinſeco:ſicut aer illu
minat̃ ab eo qḋ eſt actu lucidũ.Quãdoqꝫ aũt reducitur
ad actũ a ꝑncipio intrinſeco:ſicut aliquãdo homo ſanat̃
a nã:⁊ iſto vltimo mõ ſe hẽt in acquiſitione ſcie.Homo
eni acquirit ſciam a principio intrinſeco inueniendo:⁊ a
ꝑncipio extrinſeco addiſcẽdo.¶ Secũda ↄ̃cluſio.Quã
do aliquis reducit̃ de potentia ſentiẽdi ad actũ dicit̃ pa
ti mõ ſupra poſito.Hec ↄ̃cluſio probat̃ tali rõne.Sicut
ſe hẽt potentia ſciendi ad actũ ſciendi:ita ſe hẽt rõ ſen
tiendi ad actũ eius:ſed dum aliquis reducit̃ de potẽtia
ad actũ ſciendi:patit̃.ḡ rc̃.¶ Pro cui⁹ declaratione cõ
ſiderandũ eſt ꝙ aliquid dicit̃ eſſe in potentia ſentiendi
duobus modis.Uno mõ illud dicit̃ in potẽtia ſentiẽdi:
qḋ nõdũ hẽt ſenſum:natũ tamẽ eſt hẽre.Alio mõ qḋ iaꝫ
hẽt ſenſum ⁊ nõ ſentit:ſed eſt in potẽtia ſentiens.De p̊°
aũt potentia aliqs reducit̃ ad actũ per gnõnẽ:q2 ſenſus
nãliter eſt in aiali:ſecus eſt de ſciẽtia que nõ ineſt homi
ni per nãm:ſed de 2° potẽtia aliqs reducit̃ ad actuꝫ per
ꝑſentiã obcti ⁊ determinatã diſpoſitionẽ organi.¶ Cõ
ſiderandũ vlterius ꝙ ſenſus nõ põt reduci de potentia
2° ad actũ per ea que intra ipm ſunt.cui⁹ rõ eſt ſm doc.
ſan.q2 obiecta ſenſus ſunt extra aiam:⁊ per ↄ̃ñs ſunt ſin
gularia:ſciẽtia v̉o eſt vniuerſaliũ que quodãmõ ſunt in
aia.Unde ille qui iam hẽt ſciam:nõ opꝫ ꝙ querat exte
riora ſua obiecta:ſed hẽt ea in ſe:⁊ per ↄ̃ñs põt ↄ̃ſidera
re ea cũ vult:niſi per accidẽs ipediat̃:ſed ſentire nõ põt
aliqs cũ vult:q2 ſenſibilia nõ hẽt in ſe.¶ Circa ꝑdicta
mouet doctor ſanctus duas dubitationes.Quaruꝫ ꝑma
eſt vtrũ ſenſus ſit ſingulariũ tm̃:ſcia v̉o vniuerſalium.
Et videt̃ ꝙ nõ.Quia illa potẽtia cuius obiectũ hẽt rõnẽ
cõmunẽ ⁊ vniuerſalẽ:nõ dicit̃ eſſe ſingulariũ:ſed ſenſus
eſt huiuſmodi:cũ obiectũ eius ſit color in cõmuni ⁊ nõ
hic vel ille color:ḡ rc̃.¶ P̃.Quoꝝ eſt ſcientia:eorũ eſt
ſenſus:cũ nihil ſciat̃ qḋ nõ cadat ſub ſenſu:ſed ſcientia
eſt vniuerſaliũ.ḡ ſẽſus ſimiliter erit vniuerſaliũ.¶ Di
cendũ ꝙ ſenſum eſſe vniuerſaliũ põt itelligi dupliciter.
Uno mõ accipiẽdo ſenſum pro operatione ſentiendi:⁊
iſto mõ ſenſus eſt ſingulariũ:q2 operationes ſunt ſingu
lariũ.Alio mõ accipiendo ſenſum pro potẽtia ſenſitiua.
⁊ hoc dupliciter vel ſubiectiue:vel obiectiue.Si primo
mõ:ſic ẽt ſenſus eſt ſingulariũ.Si ſcḋo mõ:hoc iterum
dupliciter:vel per ſe vel per accidẽs.Si ſcḋo mõ:ſic ſen
ſus eſt bene vniuerſaliũ.Si primo mõ:ſic ſenſus nõ eſt
niſi ſingulariũ.cuius rõnẽ aſſignat doctor ſanctus in le
ctione.Nã ſenſus eſt virtus in organo corporali exiſtẽs:

⁊ vnūqḋq3 recipiť in alio per modū ſui:ğ op3 ꝙ ſenſus mālr ⁊ corporalr recipiat ſilitudinē eius qḋ incorporalr itelligiť. Et q2 intellˀs eſt ṽtus imālis. iō op3 ꝙ recipiať imālr ⁊ incorporalr illud qḋ itelligiť. Illa aūt que ſunt mālia ⁊ corporalia: ſunt ſingularia. Illa āt que ſunt imālia ⁊ icorporalia per abſtractionē: ſunt vlia: iō ſenſus diciť eſſe ſingulariū: ſcia vō vliū. ❡ Ad rōnē dubij dōz ꝙ ſenſus nō ꝑcipit vlitatē rōne ſui obi: ſed ferť imediate ad idiuiduū vagū alicuiˀ gňis. vtputa ad aliqḋ corpˀ coloratū: ⁊ non ad hoc vel ad illud: ſm ꝙ hō: vt rō volebat. ❡ Ad zm dōm ꝙ q̄ꝝ eſt ſcia: eoꝝ eſt ſenſus: nō tñ eodez mō: q2 illa que pus ſunt in ſenſu mālr ⁊ corporalr: itelliguntˀ poſtea ab itellectu imālr abſq3 ꝯditiōibus indiuiduātibus. ❡ Dubitať zº. vtrū vle hēat eſſe in aīa: ſicut iam dictū eſt: ⁊ vī ꝙ nō. Nā vle eſt in ſinglˀibus: ğ nō eſt in itellectu. ❡ P̄. Uniuerſale eſt in ꝑdicamēto ⁊ eſt eētia q̄dā: ğ eſt ens extra aīa3: p3 ꝯňa: q2 nihil poniť in ꝑdicamēto niſi ſit ens extra aīam: vt vult doc. ſan. ❡ Ad dubiū dōz ſ3 doctorē ſanctū ꝙ vle accipiť duplr. Uno mō pro ipſa nā cōi, put ſubiacet intētiōi vlitatis. Alio modo pōt ꝯſiderari ſm ſe ⁊ abſolute. Et hoc duplr. vno mō ſ3 eſſe māle qḋ eſt in mā nāli. Alio mō ſm eē imāle ſ3 qḋ eſt in itellectu. Si ꝯſidereť ſm eſſe qḋ h3 in mā nāli: nō pōt ei aduenire intētio vlitatis: q2 per mām indiuiduatur: ſed ei aduenit intētio vlitatis ſm ꝙ abſtrahiť a mā nāli: nō realr: ſed per abſtractionē intellectus: per ꝑma3 eius opationē: itelligēdo. ſ. nām nō apphēdendo pnˀ idiuiduātia: p3 ğ ꝙ intētio vlitatis nō pōt attribui nāe ſ3 eē qḋ h3 in indiuiduis: ſed ſm eē qḋ h3 in intellectu per reſpectū tñ ad ſingularia. ⁊ ſic vlia ſ3 intētionē vlitatis ꝯſiderata: ſunt in itellu: de q̄ clariˀ i metaphyſica hēbiť ⁊ diſputabiť. ❡ Et per h̄ p3 ſolutio ad rationes dubij;

❡ Sequiť in textu (Dicēdū aūt ſm vnumquodq3 ⁊c̄.) Hic incipit lectio iz ͣ eiuſdē libri: ⁊ in cōmēto ſcī Thōe.

IStud eſt ſeptimū caplm̄ in quo Phˀus ponens diñā inter ſenſibilia cōia ⁊ ꝓpa ponit vna3 ꝯnē. v3. ꝙ ſenſibile hñ diuidiť in ſenſibile per ſe: ⁊ ſenſibile per accñs. Senſibile aūt per ſe hñ ſbdiuidiť in ſenſibile ꝓpriū ⁊ ſenſibile cōe: Hec ꝯcluſio ꝓbať tali rōne ſ3 doctorē ſanctū. Nā cū ſentire ꝯſiſtat in q̄dam pati ⁊ alterari: vt ſupra dictū eſt: diña ſenſibiliū ſumēda eſt ſm diñā imutationis. Uel ğ tale ſenſibile nil facit ad imutationez ſenſus: vel aliqḋ facit. Si ꝑmū: ſic eſt ſenſibile per accñs. Si zm: ſic eſt ſenſibile per ſe: ⁊ h̄ eſt duplr: vel q2 imutatio attēdiť quātū ad ſpēm agētē: ſic eſt ſenſibile per ſe ꝓpriū: vl quātū ad modū actiōis: ſic eſt ſenſibile ꝑ ſe cōe. ❡ Pro huius ꝯnis ampliori declaratiōe ꝯſiderādū eſt pº ꝙ ſenſibile per accñs dī illud qḋ accidit ſenſibili per ſe: ſed ſenſibile per ſe dī illud qḋ rōne ſui ⁊ nō alteriˀ aptū natū eſt ꝑcipi a ſenſu. Senſibile vō ꝓpriū dī illud qḋ aptū natuz eſt ꝑcipi ab vno ſolo ſenſu tm̄: ⁊ ſūt ꝗnque. v3. color: ſonˀ: ſapor: odor: ⁊ q̄tuor q̄litates tangibiles: ſed ſenſibile cōe dī illud qḋ aptū natū eſt nō ab vno ſolo ſenſu ſed a pluribˀ ꝑcipi: ſicut iſta: motus: quies: nūerus: figura: ⁊ magnitudo: que dicunť ſenſibilia cōia: nō q2 ab oībus ſenſibilibus ꝑcipiūť: ſed q2 apta nata ſunt ꝑcipi a pluribus ſenſibilibus q̄3 ab vno. ❡ Cōſiderādū vlteriˀ ꝙ ſenſus pōt decipi circa ſenſibilia cōia: nūq̄3 tñ pōt decipi circa ſenſibilia ꝓpa: ⁊ hoc tribˀ ꝯditiōibus obſeruatis. Quaꝝ prima eſt ꝙ ibi ſit debita diſpō organi. Scḋa ꝙ ibi ſit debita diſpoſitio medij. Tertia ꝙ ibi ſit ḋterminata diſtātia inter ſenſum ⁊ ſenſibile. ❡ Cōſiderandū tertio ꝙ ad h̄ ꝙ aliqḋ ſit ſenſibile per accñs due ꝯditiones reqruntur.

Quaꝝ ꝑma eſt ꝙ illud accidat ſenſibili per ſe. Scḋa eſt ꝙ illḋ ꝑcipiať imediate ab aliq̄ alia potētia: ꝑcepto ſenſibili per ſe ⁊ h̄ ſit vel ab alio ſenſu vel ab itellectu vl a vi cogitatiua vel a vi eſtimatiua. Exēplū primi: vt dulce ꝑcipit per accñs a viſu. Exemplū ſcḋi: vt aliqˀs videt aliquē moueri ꝑcipit per itellectū ꝙ h3 vitā. Exēplū tertij: vt dū aliqˀs videt aliquē coloratū per vim cogitatiuā ꝑcipit ſortē vel Platonē. Exēplū q̄rti: vt dū ouis videt lupū per vim eſtimatiuā ꝑcipit ipm̄ eē inimicū eiˀ. ❡ Cōſiderādū q̄rto ꝙ vis cogitatiua ꝑtinet ad ꝑtē ſenſitiua3: ⁊ dī alio noīe rō ꝑticularis: q2 ſicut rō vlis eſt collatiua intētionū vliū: ita rō ꝑticularis dī collatiua itētionum particulariū ſiue idiuidualiū. Et illa vis que dī cogitatiua in hoīe dī eſtimatiua in brutis: que tñ differūt in hoc: q2 vis cogitatiua apphēdit indiuiduū: vt exiſtēs ſub nā cōi. ſ3 eſtimatiua apphēdit indiuiduū ſm ꝙ eſt terminˀ aut pnm̄ alicuiˀ actiōis. ❡ Cōtra ꝑdictā ꝯnē arguiť ꝑmo ſic. Numerˀ (cū ſit multitudo mēſurata per vnū) ſolum apphēdiť per itellectū: cui ordinare ⁊ colligere ad itellm̄ ꝑtinet: ğ nūerus non eſt ſenſibile. ❡ P̄. Nūerus nō ꝑcipiť ab oī ſenſu: ğ nō eſt ſenſibile cōe. ❡ P̄. Aīal eſt ſenſibile ꝑ ſe. per ſe. n. cōpetit ei ꝙ ſit corpˀ aīatū ſenſibile: ⁊ tñ nō imutat ſenſu3: ğ iſufficiēter dcm̄ eſt ꝙ ſenſibile ꝑ ſe eſt illud qḋ per ſe: ⁊ nō rōne alterius imutat ſenſum. ❡ Ad pm̄ dōm ꝙ nūerus pōt ꝯſiderari duplr. Uno mō ſm ſuū eē eēntie: ſic ſolū ꝑcipiť ab itellectu. Alio mō ſ3 ſuū eē māle: ſic ꝑcipiť a ſenſu. ❡ Ad zm dōm ꝙ ſenſibile cōe nō dī cōe q2 aptū natū ſit ſentiri ab oībˀ ſenſibˀ: ſ3 a pluribˀ: vt dcm̄ eſt. ❡ Ad 3m dōm ꝙ ſenſibile pōt accipi duplr. Uno mō actiue ſm ꝙ deſcēdit a ſentio ſentis ſentit: ⁊ ſic aīal dī ſenſibile per ſe. Alio mō paſſiue: vt qñ deſcēdit a ſentior ris. tiri. ⁊ ſic accipiť in ꝓpoſito: ⁊ iſto mō aīal nō eſt ſenſibile per ſe: ſ3 per accñs. ❡ Circa ꝑdcā dubitať ſm doc. ſan. in lectiōe: vtrū illa que dicunť ſenſibilia cōia poſſint dici ſenſibilia per ſe ⁊ ꝓpa: ⁊ vī ꝙ ſic rōnibˀ aliq̄rū. Nā hō ſenſibilia ſunt ꝓpa ſenſui cōi: ſic alia ſenſibilia ſunt ꝓpa ſingulis ſenſibˀ: ğ vī ꝙ ſint ſenſibilia per ſe ⁊ ꝓpa. ❡ P̄. Sēſibilia ꝓpa nō pñt eē ſine cōibus ſenſibilibˀ per ſe: ⁊ nō per accñs. ❡ In ꝯtiū arguiť. Na3 ſicˀ ſenſibilia per accñs nō apphēdunť niſi iq̄ntū ſenſibilia ꝓpa apphēdunť: ita nec ſenſibilia cōia. Nūq̄3. n. viſus apphēdit magnitudinē aut figurā: niſi iq̄ntū apphēdit coloratū: cū ğ ex h̄ dicanť alia eē ſenſibilia ꝑ accidēs ſeqˀť ꝙ ſenſibilia cōia ſint ſēſibilia per accñs. ❡ Dicēdū ꝙ aliqḋ dī per accñs duplr. Uno mō vt ꝑ accñs diſtiguiť ꝯ ꝑ ſe: ⁊ iſto mō ꝑdcā ſenſibilia dicunť ſenſibilia ꝑ accñs. Alio mō vt diſtiguiť ꝯ per ſe: ⁊ ꝯ per alteꝝ: ⁊ iſto mō dicunť ſenſibilia per ſe: ⁊ nō per accñs. ❡ Ad ꝑma3 rōnē dubij dōm eſt negādo aſſumptū: (q2 vt diť hic doc. ſan.) falſuz eſt ꝙ iſta ſenſibilia cōia ſint ꝓpa obā ſenſus cōis. Nā ſenſus cōis eſt q̄dā potētia ad quā terminātur imutatiōes oīu3 ſenſuū: vñ circa ipſas imutatōes ꝓpoꝝ ſenſuū a ſuis obīs h3 ſenſus cōis aliq̄s ꝓpas opatōes q̄s ſenſus ꝓprij hře nō pñt: Percipit. n. imutatiōes ſenſuū: ⁊ diſcernit īter eas: ⁊ īter ſēſibilia diuerſoꝝ ſenſuū. ❡ Ad ſcḋa3 dōm ē negādo ꝯña3: q2 nō dī ſenſibile ꝑ ſe: ex eo ꝙ nō ꝑt eē ſine alio: ſ3 ex eo dī ſenſibile ꝑ ſe: q2 aptū natū ē ꝑcipi rōe ſui: ⁊ ñ rōe altiˀ. ❡ Ad rōe3 i ꝯtiū negať ꝯña.

❡ Seqtur in textu (Cuiˀ qdē viſus hoc eſt viſibile ⁊c̄.) Hec eſt lectio 14.ª eiuſdē libri: ⁊ in cōmēto ſcī Thome.

IStud eſt octauū caplm̄ huiˀ ſcḋi tractatus in quo Phˀs determinando de colore. lumine. et diaphano quātū ad qd ſūt: ponit duas ꝯnes. ❡ Quaꝝ ꝑma eſt. Color eſt

viſibilis per ſe. Hec ɔcluſio ꝓbat̃ tali rõne. Illud qḋ hꝫ in ſe cãm alicuius ꝑdicati: tale ꝑdicatũ ɔuenit ſibi per ſe in ſcḋo mõ dicendi per ſe: vt pꝫ ꝑmo poſte. ſed colo bẽt in ſe cãm viſibilitatis: g̃ ſequit̃ ꝙ colo eſt viſibilis per ſe. Probatio maioris: qꝛ ol's colo eſt motiuus diaphani ſm actũ: ſed illud qḋ mouet diaphanũ ſm actũ: eſt viſibile: g̃ ſequit̃ ꝙ colo ſm ſui nãm eſt viſibilis. ¶ Pro huius ɔ̃nis declaratione ɔſiderãdũ eſt ſm Phm ꝙ diaphanũ eſt illud qḋ nõ bẽt ꝓpriũ colorẽ in actu: ſed eſt ſuſceptiuũ extranei coloris. Et vocat̃ alio nomine corpus traſparẽs vel perſpicuũ ſicut ſunt aer aqua ꝛ multa corpora ſolida: vt ſunt lapides quidã: ꝛ aurũ. Nec iſta diaphaneitas ɔuenit corporib' ꝑdictis ſm ꝓpriã nãm elementoꝝ: ſed ſm quãdã nãm cõmuniorẽ: cũ diaphaneitas reperiat̃ ẽt in corporib' celeſtib'. ¶ Cõſiderãdũ eſt 2° ꝙ lumen eſt actus diaphani ſm ꝙ diaphanũ eſt. Nã ſicut ſe bẽt colo ad corp' terminatũ: ita ſe bẽt lumẽ ad diaphanũ: ſed manifeſtũ eſt ꝙ colo eſt act' corporis terminati. g̃ lumen eſt actus diaphani ſm ꝙ hꝫ. ¶ Conſiderandũ eſt 3° ꝙ lux. lumen. radius. ꝛ ſplendo. ſic inter ſe differunt: qꝛ lux eſt qualitas ꝑmi corporis alterantis: lumen võ eſt qualitas a corpore lucido ſuſcepta in alio. Et ſi tale lumen per rectã lineã ad corp' lucidũ ꝑueniat: tũc vocat̃ radius. Si võ cauſet̃ ex reuerberatione radij ad corp' lucens: vocat̃ ſplendo. ¶ Cõſiderandũ eſt 4° ꝙ aliq̃ ſũt corpora actu lucida: quedã diaphana: quedã opaca: qꝛ cũ lux ſit qualitas ꝑmi alterãtis: qḋ eſt maxime perfectũ ꝛ formale: illa corpora que ſũt maxime nobilia ſunt lucida actu: que aũt ſunt ꝓpinqua his: ſunt receptiua luminis: nõ tñ ſunt lucida ſicut ſũt corpora diaphana: que aũt ſunt maxime mãlia nõ ſunt lucida actu: nec ſunt ſuſceptiua luminis ſicut ſunt opaca. ¶ Contra ꝑdictã ɔ̃nem ſic ꝑmo arguit̃. Illud qḋ ɔuenit alicui per ſe: eſt de rõne eius: ſed viſibile nõ eſt de rõne coloris vt dicit hic Phus: g̃ colo per ſe nõ eſt viſibilis. ¶ 2°. Colo nõ eſt viſibilis ſine lumine: g̃ nõ eſt viſibilis per ſe. ¶ Ad ꝑm dõm ꝙ illud qḋ cõuenit alicui per ſe in ꝑ° mõ dicẽdi per ſe: bene eſt de rõne ei': nõ aũt illud qḋ ɔuenit alicui per ſe in ſcḋo mõ dicẽdi per ſe. Viſibile aũt cõuenit colori per ſe in ſcḋo mõ dicẽdi per ſe: vñ rõ nõ ſequitur. ¶ Ad 2m dõm ꝙ lumen nõ requirit̃ ad videndũ ꝓpter colorẽ: ſed ꝓpter mediũ: vt ĩfra patebit. ¶ Scḋa ɔ̃. Lumen nõ eſt corpus. hec ɔcluſio ꝓbat̃ tali rõne Phi. Impoſſibile eſt duo corpora ſimul in eodẽ eẽ: ſed lumẽ ſimul eſt cũ diaphano: g̃ ſi lumẽ eſſet corpus duo corpora eſſent ſimul. Probatio minoris. Nã ɔtrarioꝝ eſt idẽ ſubm: ſed lumen ꝛ tenebra ſunt ɔ̃ria ſm modũ quo ꝑuatio ꝛ habit' ɔ̃riant̃: ꝛ ſubm tenebre eſt diaphanũ: g̃ ꝛ luminis: ꝛ per ɔñs lumẽ erit ſimul cũ diaphano. ¶ 2°. Si lumen eſſet corpus oporteret ꝙ illuminatio eſſet mot' localis: ſed illuminatio nõ eſt motus localis cũ ſit in inſtanti: g̃ lumẽ nõ eſt corpus. ¶ Pro huius ɔ̃nis declaratione ɔſiderãdũ eſt ꝙ aliq antiq phoꝝ dicebãt ꝙ lumẽ eſſet corp'. Alij dicebãt ipm eſſe nãm ſpiritualẽ. Alij aũt dicebãt ipm eẽ euidẽtiã coloris. Alij võ dicebãt ipm eẽ formã ſubſtãtialẽ ſolis. Sed ꝑmũ ſtare nõ põt propter rõnes ꝑdictas. Neqꝫ 2m: qꝛ ſi lumen eſſet nã ſpũalis: nõ caderet in cõprehenſione ſenſus: ɔñs eſt ɔtra experientiã: g̃ lumen nõ eſt nã ſpũalis. Et qḋ vtamur noĩe luminis in ſpũalib': hoc eſt qꝛ viſus eſt ſpũalio ꝛ ſubtilio ceteris ſenſib': qḋ pꝫ ꝑmo ex ꝑte obcti: qꝛ aliq̃ cadunt ſub viſu ſm ꝓprietates in qb' cõicant̃ iferiora corpora cũ ſuperiorib'. Patet ẽt rõne imutationis: nã ſenſus viſus eſt ſpũalio ex mõ imutationis. nã in ſolo viſu eſt mutatio ſpũalis abſqꝫ nãli. ¶ Pro quo notandũ ꝙ imutatio nãlis vocat̃ qñ q̃litas ſuſcipit̃ in patiẽte ſm eſſe nãe ſicut cũ aliqs infrigidat̃. Sed imutatio ſpũalis eſt ſm ꝙ ſpẽs recipit̃ in organo ſenſus per modũ ĩtentionis ꝛ nõ per modũ nãlẽ. Neqꝫ 3m ſtare põt. Nã ſi lumen nõ eſſet niſi euidẽtia coloris: ſequeret̃ ꝙ nulla eẽnt que lucerent de nocte: ɔñs eſt falſum ꝛ cõtra experientiã: g̃ ꝛc̃. Neqꝫ vltimum ſtare põt qꝛ nulla forma ſubſtãtialis eſt per ſe ſenſibilis ſed lumẽ per ſe eſt ſenſibile. g̃ ꝛc̃. ¶ Cõtra ꝑdictã ɔ̃nẽ ſic arguit̃. Illud cui cõpetũt ꝓprietates corporis eſt corp': ſed lumini cõpetũt ꝓprietates corporis: vt puta reuerberatio: g̃ lumen eſt corpus. ¶ Dõm ꝙ reuerberatio nõ cõpetit lumini niſi ſm quãdã ſimilitudinẽ. Nã ſicut aliq̃ corpora reuerberant̃ ꝛ reuertunt̃ ad corpus a quo exierunt: ita ẽt ꝛ radij luminis reuerberant̃ a corpore opaco ꝛ reflectunt̃. Ideo ſimilitudiarie ei ꝓprietates corporis cõpetũt. Utrũ aũt lumen ſit qualitas aut aliqd aliud: iferius declarabit̃. ¶ Circa ꝑdicta dubitat̃ vtrũ lumen reqrat̃ ad vidẽdũ ꝓpter mediũ tm̃: ꝛ nõ ꝓpter colorẽ. Et arguit̃ ꝙ nõ rõnib' Alberti tenẽtis iſtã partẽ. Nã colo nõ põt mouẽ diaphanũ ſine lumine: g̃ ſequit̃ ꝙ lumen reqrit̃ ꝓpter colorẽ ꝛ nõ ꝓpter medium tm̃. ¶ 2°. Unius potentie debet eſſe vnũ obm: ſi g̃ lumẽ reqreret̃ ꝓpter mediũ ꝛ nõ ꝓpter colorẽ: ipſi' viſus eẽnt duo obcta: ꝛ ſic viſus eſſet vna potẽtia. ¶ 3°. Qui eſt in obſcuro videt ea que ſunt in lumine: ꝛ nõ ecõuerſo: g̃ ſignũ eſt ꝙ lumẽ reqrat̃ ꝓpter colorẽ. ¶ Ad dubiũ dõm eſt ſm doc. ſan. ꝙ lumen requirit̃ ꝓpter mediũ tm̃: ꝛ nõ ꝓpter colorẽ. Cuius rõnẽ aſſignat: nã colo eſt viſibilis per ſe: vt dĩc hic Phus: g̃ bẽt in ſe cãm vt poſſit viderĩ: ꝛ per ɔñs lumẽ nõ reqrit̃ ꝓpter colorẽ vt videat̃. ¶ Ad ꝑm rõnẽ dubij dõm: ꝙ colo ſm ſuã ꝓpriã nãm aptus natus eſt mouẽ diaphanũ iperfecte. ¶ Pro cui' euidentia ɔſiderãdũ eſt: (vt dicit hic doc. ſan.) ꝙ differẽtia eſt iter ṽtutẽ ꝑfectã ꝛ iperfectã. nã forma que eſt virtutis ꝑfecte in agẽdo: nõ ſolũ põt inducere ſuã ſimilitudinẽ in ſuſceptibili: ſed ẽt põt diſponere patiens vt ſit ꝓpriũ eius ſuſceptiuũ: qḋ nõ põt facẽ ſi ſit iperfecte virtutis. Cũ g̃ virtus coloris in agẽdo ſit iperfecta reſpectu luminis: qꝛ colo nihil aliud eſt q̃ꝫ lux quedã quodãmõ obſcurata ex admixtione corporis opaci: iõ nõ bẽt virtutẽ vt faciat mediũ in ſua diſpõne qua ſit ſuſceptiuũ coloris: qḋ tñ põt facẽ lux pura. ¶ Ad 2m dõm ꝙ vnius potentie poſſunt eſſe plura obiecta ſubordinata: ita ꝙ vnũ ſit obm qḋ: ꝛ aliud ſit obm quo. Colo autẽ dĩ obm qḋ: ꝛ mãle viſus: lumẽ võ extrinſecũ dĩ obm quo: vñ nõ ſeqt̃ rõ. ¶ Ad 3m rõnẽ pꝫ ſolo ex dictis. Nã ꝙ aliqs in obſcuro exñs poſſit vidẽ ea que ſunt in lumine: hoc eſt: qꝛ lumẽ reqrit̃ ꝓpter mediũ ꝛ nõ ꝓpter colorẽ. ¶ Et ſi dicat̃ rõ formalis alicui' obcti reqrit̃ ꝓpter obm: ſꝫ lumẽ eſt rõ formalis coloris. g̃ ꝛc̃. ¶ Dõm ꝙ duplx eſt lumẽ: videlicet lumẽ extrinſecũ: ꝛ lumen intrinſecũ qḋ includitur in colore. Lumen aũt extrinſecũ nõ eſt rõ formalis coloris: de quo dubiũ ꝓcedit: vnde ratio eſt nulla.

¶ Seqt̃ ĩ textu (Eſt aũt coloris ſuſceptiuũ nõ colo ꝛc̃.)

¶ Hic incipit lectio 15a eiuſdem libri: ꝛ in cõmento ſancti Thome.

IStud eſt 9m caplm ꝑſentis tractatus in quo Phus oſtẽdẽs q̃liter diaphanũ ſe bẽt ad colorẽ bẽt qnque ɔ̃nes. ¶ Quarum ꝑa eſt ꝙ diaphanũ eſt ſine colore. Hec ɔ̃ ꝓbat̃ tali rõne Phi. Nã illud qḋ eſt ſuſceptiuũ alicui' nõ bẽt illud: cũ nihil ſuſcipiat qḋ bẽt: ſed diaphanũ eſt ſuſceptiuũ coloris. vt ex ſupradictis pꝫ: g̃ diaphanũ eſt ſine colore. ¶ Ex hac ɔ̃ne infert̃ ꝑmo ꝙ

diaphanū ſm ſe nō eſt viſibile:qa vnūqḋqʒ eſt viſibile ſm colorē:ſʒ diaphanū nō hʒ in ſe colorē:ḡ diaphanū ſʒ ſe nō eſt viſibile. ⁋ Scd̄o īferī ꝙ diaphanū eſt actu tenebroſuʒ:qa diaphanū eſt aptū natū ſuſcipe colorē:ꝛ nō hʒ in ſe colorē neqʒ lumē:ḡ diaphanū eſt etiā tenebroſū. ⁋ Scd̄a ꝯ. Aliq̄ ſūt viſibilia q̄ nō ſolū videnī in lumie: ſed etiā in tenebris. Hec ꝯ pʒ ad ſenſuʒ. Nā q̄dā ſūt aīalia ꝛ alia q̄dā entia (quoꝝ nō eſt vnū nomē cōe) que videnī in tenebris ignita:ꝛ in nocte lucētia:vt ſunt capita quorūdā piſciū ꝛ ſquāme:ꝛ oculi q̄rūdā aīaliū q̄ videnī de nocte.ḡ aliq̄ ſūt viſibilia q̄ videnī ī tenebris. ⁋ Sʒ ꝯſiderādū eſt ꝙ talia viſibilia videnī in lumie ꝛ in tenebris:ſed in lumie videnī vt colorata:ꝛ in tenebris vt lucētia. Cui⁹ rō eſt:qa in eoꝝ cōpōne hn̄t aliqd lucis īquātū lucidū ignis ꝛ diaphanū aeris ꝛ aque nō eſt in eis totaliter cōprehēſuʒ p opacū terre.iō videnī in lumie ꝛ in tenebris. Et qa hn̄t modicū de luce:iō p p̄ſentiā maioris luminis talis lux offuſcaī. Jō in lumine ſiue in die nō videnī vt lucētia:ſʒ vt colorata:qa ēt talis lux nō pōt imutare diaphanū ſicͭ color:ideo talia videnī in tenebris vt lucētia:ꝛ nō colorata. ⁋ Tertia ꝯ. Color non pōt videri ſine lumie. hec ꝯ pbaī dupl̄r. Pmāo rōne. Nā hoc eſt de rōne coloris:ꝙ ſit qd motiuū diaphanū ſm actū:ſʒ non pōt mouere diaphanū:niſi mediāte lumie:ḡ color nō eſt viſibilis ſine lumie. Scd̄o pbaī a ſigno:qa ſi ponaī ſenſibile imediate ſupra viſuʒ:nō pcipiī a viſu.nā ſenſibile poſitū ſupra ſenſuʒ nō facit ſenſationē:ḡ ſignū ē ꝙ color nō pōt videri ſine lumine. ⁋ Quarta ꝯ. Si iter oculum vidētē ꝛ rē viſaʒ eēt vacuū:nō fieret viſio. Hec ꝯclo pbaī tali rōne phi. Nā ad h̄ ꝙ fiat viſio opʒ ꝙ organū viſus patiaī a viſibili:ſʒ nō pōt pati a viſibili niſi p aliqḋ mediū.ſi aūt eſſet vacuū nō eſſet mediū.ḡ ſi eſſet vacuū nō eſſet viſio. Ex q̄ pʒ falſitas opionis Democriti q opinatus fuit ꝙ ſi iter rē viſaʒ ꝛ oculū eēt vacuuʒ ꝙ poſſet aliqs quācūq; rē puā videre p quācūqʒ diſtātiā. ⁋ Quīta ꝯclo. Aliq̄ ſūt viſibilia q̄ videnī in tenebris nō ſoluʒ vt lucētia:ſʒ ēt vt colorata:ꝛ q̄ videnī in lumie nō ſoluʒ vt colorata:ſʒ etiā vt lucētia. Hec ꝯclo pbaī etiā ad ſenſum. Nā ignis hʒ tātū de lumie qḋ pōt facē oīno diaphanū ī actu.ḡ ignis videī vt qd coloratū. Et qa ignis nō hʒ ita debile lumē qḋ ad p̄ntiā maioris lumīs obūbreī:iō videī ī lumie nō ſolū vt qd coloratū:ſʒ vt lucidū. ⁋ Circa p̄dicta dubitaī vtrū color ſit p̄prlū obm̄ viſus. Et videī p̄ ꝙ nō. Nā p̄priū obm̄ alicui⁹ potentie pōt mouere potētiā:ſʒ nō pōt mouere p ſe viſuʒ:cū nō poſſit mouere viſuʒ ſine lumine:vt ꝯceſſuʒ eſt.ḡ ꝛc̄. ⁋ P̄. Nō pōt pcipi ab aliq̄ potētia qḋ nō ꝯtineaī ſub ſubiecto:ſed viſus pōt pcipe qḋ non eſt coloratū:vtputa tenebras ꝛ ſtellas. ergo ꝛc̄. ⁋ Dicēdū breuiter ꝙ color eſt obm̄ viſus comprehēdendo ſub colore lumē:qḋ eſt p̄priū formale eius:qḋ ſic pʒ:qa illud eſt obm̄ p ſe alicuius potētie:ſub cuius rōne formali cōprehendunī oīa que apta nata ſūt apprehēdi a tali potētia:ſʒ color eſt huiꝰ reſpectu viſus.ḡ ꝛc̄. ⁋ Ad p̄mū dōʒ ꝙ lumē reqriī pp mediū:vt ſupra dictū eſt:ꝛ nō pp colorē. vnde rō nō ſequiī. ⁋ Ad ſcd̄m dōm ꝙ viſus nō pcipit tenebras p ſe:ſed ſolū p accidens:ꝛ lʒ ſtelle non habeant materiale coloris:tamen in eis eſt formale:ſcilicet lumen.

⁋ Seqtur in textu (Nūc autē p̄mo de ſono ꝛ olfatu ꝛc̄.)

⁋ Hec eſt lectio 16ᵃ eiuſdē libri:ꝛ in cōmēto ſcī Thome.

Istud eſt decimū capl̄ʒ p̄ntis tractat⁹:in quo Ph̄s determinādo de gn̄atione ſoni ponit q̄tuor ꝯclōnes. ⁋ Quaꝝ p̄ᵃ ē. ꝙ ſonus qn̄q; eſt ī actu qn̄q; in potētia. Hec ꝯclo pbaī tali rōne eliciti ue ſm Ph̄m. Illḋ qḋ qn̄qʒ eſt ꝛ qn̄qʒ non eſt:aliqn̄ eſt in actu:aliqn̄ eſt in potētia:ſed ſon⁹ qn̄qʒ eſt ꝛ qn̄qʒ nō eſt:vt pʒ de cāpana que qn̄qʒ ſonat qn̄qʒ nō.ḡ ſon⁹ qn̄qʒ eſt in actu qn̄qʒ in potētia. ⁋ Cōtra hanc ꝯclōneʒ arguiī. Illud qḋ non eſt: nō eſt in actu:ſʒ ſonus nō eſt:ḡ ſon⁹ nō eſt in actu. Probatio minoris:qa qḋ fit nō ē:ſʒ ſon⁹ ſoluʒ hʒ eē in fieri.ḡ ſon⁹ nō ē. ⁋ P̄. Illud qḋ eſt ſenſibile in actu hʒ p̄priaʒ ſpēʒ in re ſenſibili p quā actu pōt pcipi:ſʒ ſonus nō hēt p̄priā ſpēʒ in re ſonāte.ḡ nō eſt actu. ⁋ Pro declaratione hoꝝ ꝯſiderādū eſt p̄ ꝙ corpa ſonantia ſunt in q̄druplici dr̄ia. Nā q̄dā ſūt ſm actū hn̄ ſonātia:vt cāpana dū actu pulſat:q̄dā v̄o ſūt hn̄ ſonātia ſʒ potētiā:vtputa de cāpana q̄ nō actu ſonat:ſʒ tn̄ hʒ potētiā hn̄ ſonare. Alia ſunt que nō ſūt hn̄ ſonātia nec in actu nec in potētia:apta tn̄ nata eſſe ſonātia:vt pʒ de lana ꝛ ſilib⁹. Alia ſūt q̄ nō ſūt apta nata hn̄ ſonare:nec ſonare aliquo mō vt aer. ⁋ Cōſiderandū eſt ſcd̄o ꝙ aliqd dr̄ in actu dupl̄r. Uno mō in actu pmanēte:ꝛ iſto mō color hʒ eſſe in actu. Alio mō in eē ſucceſſiuo:ꝛ iſto mō ſon⁹ hēt eſſe in actu. ⁋ Et p hoc pʒ ſolō ad p̄ᵐ argᵐ qa illa auctoritas. Illud qḋ fit ꝛc̄. hēt itelligi de pmanētib⁹ ꝛ nō de ſucceſſiuis. Permanētia.n. dū fiūt nō ſūt:ſucceſſiua v̄o dū fiūt:ſunt:ꝛ dū facta ſunt: nō ſūt. ⁋ Cōſiderādū eſt 3ᵒ ꝙ aliqd dr̄ eſſe ſenſibile in actu dupl̄r. Uno mō qa hʒ ſpēʒ p quā ſentiī ex̄ mediū ꝛ ſenſuʒ.vʒ.in re exteriori:ꝛ iſto mō color odor ꝛ ſapor ſūt in actu ꝛ nō ſon⁹. Alio mō qꝛ hēt ſpēm p quā actu ſentiī in medio vel organo:ꝛ iſto mō ſonus dr̄ eē in actu. Non eſt enī aliq̄ ſpēs ſoni in cāpana ſonāte:formaī tn̄ ſpēs in aere ꝛ in organo auditus. ⁋ Et p h̄ pʒ ſolō ad ſcd̄ʒ. ⁋ 2ᵃ ꝯclo eſt. Tria reqrunī ad gn̄ationē ſoni.vʒ.pcutiēs:percuſſuʒ ꝛ mediuʒ. Hec ꝯclo pbaī tali rōne q̄ eliciī ex dictis phi. Nā ſonus cauſaī ex fractione aeris q̄ fit ex vehemēti pcuſſione:ſʒ in oī pcuſſione reqriī pcutiēs ꝛ percuſſuʒ:ꝛ reqriī ēt tertio ictus pcutiētis q nō pōt fieri ſine motu locali:mot⁹ v̄o localis nō pōt fieri ſine medio:ḡ in gn̄atione ſoni reqriī pcutiēs percuſſum ꝛ mediū. Un̄ Ph̄s dicit in l̄ra ꝙ ſon⁹ eſt ſemp alicui⁹.i.pcutientis:ad aliqd.i.pcuſſuʒ:ꝛ in aliq̄.i.in medio. ⁋ Pro hui⁹ ꝯnis declaratione eſt aduertēdū ſm Ph̄m ꝙ ad h̄ ꝙ p̄dicta faciāt ſonū:p̄ſertiʒ bonū q̄tuor ꝯditiones reqrunī. Quarū p̄ma eſt:ꝙ talia corpa ſint dura. ſcd̄a eſt ꝙ ſint lenia. tertia eſt ꝙ ſint ꝯcaua. q̄rta ꝙ ſint velociī mota:ita ꝙ motus pcutiētis p̄ueniat diuiſionē aeris. ⁋ Cōtra p̄dictam ꝯclōnē ſic arguiī. ꝛ p̄mo ꝯtra ſuppoſitū. Nā Ph̄s nō determinat hic de gn̄atione coloris:ḡ nō hēt determinare hic de gn̄atione ſoni. ⁋ P̄. Ad gn̄ationē ſoni requirunī mot⁹ localis:ꝛ ictus v̄berātis:ḡ nō ſufficiūt p̄dicta tria. ⁋ Ad p̄ᵐ dōm negādo ꝯn̄tiā:qꝛ nō eſt ſilis rō de ſono ꝛ colore ꝛ odore ꝛ ſapore. Nā color odor ꝛ ſapor ꝛ alie q̄litates tāgibiles (vt dicit hic doc. ſan.) hn̄t eē fixū ꝛ pmanēs in ſuo ſubto. Un̄ eſt alia rō illoꝝ ſenſibiliū ſm ſe:ꝛ ſm ꝙ īmutat ſenſuʒ. Sʒ ſon⁹ cū cauſeī a motu nō hēt fixū ꝛ getū ī ſubto:ſʒ in q̄dā īmutatiōe ꝯſiſtit. Jō cū Ph̄s in h̄ libro īēdat determinare de ſenſibilibus ſm ꝙ hn̄t īmutare ſenſuʒ:ſil̄ ꝛ ſemel determinat de īmutatione ſoni ꝛ gn̄atiōe ei⁹. ⁋ Ad 2ᵐ dōm ꝙ ictus pcutiētis ꝛ mot⁹ localis cōprehēdunī ſub pcutiēte ꝛ pcuſſo ꝯcomitatiue. ⁋ Tertia ꝯ. Aer ē p̄priū mediū ſoni:aq̄ v̄o min⁹ p̄priū. Hec ꝯclo pbaī tali rōne. Illud eſt p̄priū mediū ſoni qḋ facil̄r rareſit ꝛ ꝯdēſaī:ꝛ p qḋ ſonus facil̄r pōt diffūdere ſuas ſpēs ad organū audit⁹:ſʒ aer eſt hꝰ.ḡ ꝛc̄. ⁋ Ex hac ꝯclōne ſequiī ꝙ aer nō eſt corpus ſonās:qa ſi eēt corpus ſonās nō ſuſciperet ſonū:cū ītus exn̄s p̄hibeat extraneuʒ.

⁋ Cōtra hāc ꝯcluſionē ſic arguiī. Aeris ad ſonū nulla eſt reſiſtētia.ḡ ſi aer ſit p̄priū mediū:ſequiī ꝙ ſonus fiat in

inſtanti. Nã rõ q̃re viſio fiat in iſtanti eſt: q2 aeris ad lumen nulla eſt reſiſtẽtia: cũ aer ſit diſpoſit⁹ vltima diſpoſitiõe ad ſuſceptionẽ luminis. Cõſequẽs eſt falſuz. ğ ꝛc. ¶ P̄. Illud qḋ eſt ſubm alicui⁹ quãtitatis ſenſibilis nõ eſt mediũ ei⁹: ſed aer eſt ſubm ſoni: ğ aer nõ eſt mediuz ſoni. ¶ P̄. Quãtitas ſenſibilis hẽt eẽ itentiõale in ſuo medio: ſed ſonus hẽt eẽ reale in aere: cũ nullibi hẽat eẽ niſi in aere: ğ idez vt ſupra. ¶ Ad p̄ᵐ dõm ꝙ lꝫ aeris ad ſonũ nulla ſit reſiſtẽtia: q2 tñ ſonus nõ põt fieri ſine motu locali: iõ nõ opꝫ ꝙ ſonus fiat in iſtanti: q2 ꝯdictionez īplicat motũ localẽ eẽ in iſtanti. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ ſonus eſt in aere ꝓpinquo corpori ſonãti ſubiectiue: in aere v̓o magis diſtãti eſt tanq̃ in medio in quo hẽt eẽ itẽtionale. ¶ Et per h̓ pꝫ ſolo ad 3ᵐ. ¶ Quarta ꝯ. In oī ſonatione fit repercuſſio ſoni a corpore oppoſito corpori ſonãti. Hec ꝯ ꝓbaṫ tali rõne. In oī illuminatione fit repcuſſio luminis: ğ a fortiori in omni ſonatione fit repcuſſio ſoni. ¶ Sed ſi arguaṫ ꝯ hãc ꝯnẽ. Si in oī ſonatione eẽt repcuſſio ſoni: ſequereṫ ꝙ in oī ſonatiõe cãreṫ ſon⁹ echon. Cõſequẽs eſt falſuz: ⁊ ꝯ oẽm expientiã. ğ ꝛc. ¶ Dõm ꝙ in oī reuerberatiõe ſoni cãtur ſonus echon: ſꝫ talis ſon⁹ nõ ſemꝑ eſt manifeſt⁹. Opꝫ eñi ad h̓ ꝙ fiat manifeſtus (vt dicit hic doctor ſanct⁹) ꝙ repcuſſio ſoni fiat ad corpus ꝯcauũ in quo natus eſt multiplicari ſonus. Si autẽ fiat talis reuerberatio ad alia corpora que nõ ſunt apta nata multiplicare ſonũ: fiet qdẽ ſonus echon: ſed nõ manifeſtus. ¶ Pro ampliori declaratiõe hui⁹ ſoni echon: ꝯſiderãdũ eſt ſm doctorẽ ſanctuz: ꝙ cũ gñatio ſoni ſeq̄tur motũ aeris: ſic ꝯtingit de imutatione aeris apud generationem ſoni: ſicut de immutatione aque: cum aliqd in aq̃ ꝓiciṫ. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ fiũt quedã regyrationes in circuitu aque pcuſſe que circa locũ pcuſſiõis ſunt parue ⁊ mot⁹ eſt fortis. Ubi aũt ſũt maiores regyrationes eſt mot⁹ debilior. Tandẽ mot⁹ totalr̓ deficit ⁊ regyrationes ceſſant. Si aũt anteq̃ mot⁹ ceſſet regyrationes ille aliqḋ obſtaculũ īuenirẽt: fit mot⁹ ⁊ regyratio ī ꝯtrariũ: ⁊ tãto vehemẽti⁹ quãto ꝓpinqui⁹ fuerint pn̄e pcuſſiõi. Pariformiter itelligẽdũ eſt ꝙ ad pcuſſionẽ corpoꝝ ſonãtiũ aer in quodã gyro moueṫ: ⁊ ſonus diffundiṫ circulariter. Et in ꝓpinquo ille gyrationes ſũt minores: ⁊ motus eſt fortior. In remoto aũt gyratiões ſunt maiores: ⁊ mot⁹ eſt debilior: ⁊ ſonus obſcurior audiṫ. Tãdẽ aũt deficit totũ. Si aũt anteq̃ deficiãt hꝰ gyratiões: fiat reuerberatio aeris ſic moti ⁊ ſonũ deferẽtis ad aliqḋ corpus: ille regyrationes reuertunṫ in ꝯtrariũ: ⁊ auditur ſonus quaſi ex aduerſo qui dicitur echon ꝛc.

¶ Sequiṫ in textu (Uacuũ aũt recte dicimus ꝓpriũ audiendi ꝛc.) Hec eſt lectio 17ᵃ eiuſdẽ libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Istud eſt 11ᵐ caplm preſentis ſecũdi tractatus in quo Phus determinãs de imutatione audit⁹ a ſono, ponit tres cõditiones que requirunṫ ad h̓ ꝙ auditus poſſit imutari a ſono. Quarũ p̄ᵃ eſt ꝙ ibi ſit vnitas ⁊ ꝯtinuitas aeris ⁊ ꝯtinuus mot⁹ ab aliq̃ corpore ſolido ⁊ firmo. Scḋa cõditio eſt ꝙ in organo ſit aer intraneus incluſus in q̃dã pellicula. Tertia ꝯditio eſt ꝙ talis aer ſit imobilis. ¶ Ex his ꝯditiõib⁹ eliciunṫ tria īpedimẽta ex oppoſito per que īpediṫ talis imutatio. Primũ eſt qñ ille aer in organo corrũpiṫ. Scḋm eſt qñ illa pellicula circundãs illũ aerẽ corrumpiṫ vel lediṫ. Tertium eſt qñ talis aer eſt mobilis. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlterius ſm Phum in lr̃a ꝙ due ſunt differẽtie ſoni: videlꝫ graue ⁊ acutũ. Sonus .n. acutus eſt qui in pauco tẽpore multum mouet auditũ: ſed ſonus grauis eſt qui in multo tẽpore parũ mouet auditũ. ¶ Et ſi dicaṫ: eſt aliqs ſonus moderatus ⁊ circũflexus: ğ ꝓdicte differẽtie nõ bene aſſignantur. ¶ Dõm ꝙ ſonus circũflexus ⁊ ſonus moderat⁹ ꝯtinenṫ ſub ꝓdictis: ſicut medij colores ſub extremis: q2 participant aliqd de ſono acuto: ⁊ de ſono graui: vt pꝫ in muſica Boetij. ¶ Si dicaṫ vlteri⁹: ſonus acut⁹ ⁊ ſonus grauis ſunt ſpecies ſoni: ğ acutũ ⁊ graue nõ ſunt differentie eius. Dicẽdũ ꝙ graue ⁊ acutum pñt accipi duplr̓. Uno mõ formaliter ſic ſunt differẽtie ſoni. Alio mõ mãliter pro ipſo ſono qui eſt acutus vel pro illo ſono qui eſt grauis: ſic ſunt ſpecies ſoni. ¶ Cõſiderãdũ vlteri⁹ ꝙ acutũ ⁊ graue nõ ſunt idẽ qḋ tardũ ⁊ velox: q2 ſonus nõ eſt idẽ qḋ mot⁹: ğ differẽtie ſoni nõ ſunt eedẽ cũ differẽtijs motus: ſꝫ acutũ ⁊ graue ſunt differẽtie ſoni: vt ex dictis pꝫ: ⁊ tardũ ⁊ velox ſunt differẽtie mot⁹. ğ ꝛc. Uerũtñ q2 ſonus cãtur a motu: iõ acutũ ⁊ graue in ſono cãnṫ a velocitate ⁊ tarditate mot⁹. ¶ Circa ꝓdicta dubitaṫ p̄mo vtꝝ tam pcutiẽs q̃ pcuſſuz ſint cã actiua ſoni: ⁊ videṫ ꝙ nõ. Nã illud qḋ eſt cã actiua nõ eſt cã paſſiua reſpectu eiuſdẽ: ſed corp⁹ percuſſuz eſt cã paſſiua: ğ nõ videṫ ꝙ ſit cã actiua ſoni. ¶ In ꝯtrariũ arguiṫ per Phm in lr̃a. ¶ Dõm ꝙ tam pcutiẽs q̃ pcuſſuz eſt cã actiua ſoni: cui⁹ rõ Phi eſt: q2 ſonus gñaṫ ex fractione aeris: ſed corp⁹ pcutiens eſt cã actiua hui⁹ fractionis. ğ corp⁹ pcutiẽs ꝯcurrit actiue ad gñõnẽ ſoni. Et q2 ad talẽ fractionẽ aeris reqriṫ ꝙ corp⁹ pcuſſum ſit durũ ⁊ firmũ: iõ facit illũ aerẽ reſilire: ad quã reſilitionẽ corp⁹ pcuſſuz ꝯcurrit actiue: iõ corp⁹ pcuſſum actiue ad gñõnẽ ſoni ꝯcurrit. ¶ Ad rõnẽ dubij dõm ꝙ lꝫ corp⁹ pcuſſum paſſiue ꝯcurrat ad fractionem aeris: actiue tñ ꝯcurrit ad ꝓdictã reſilitionez que ad generationẽ ſoni ꝯcurrit. ¶ Dubitaṫ 2º vtrũ ſonus ſit ꝓpriũ obm auditus: ⁊ videṫ ꝙ nõ. Nã nullũ ſenſibile cõmune: eſt ꝓpriũ obm alicui⁹ ſenſus: ſed ſonus eſt ſenſibile cõmune. ğ ꝛc. Probatio minoris: q2 mot⁹ eſt ſenſibile cõmune: ſed ſonus nõ eſt niſi qdã mot⁹ aeris: vt hic ꝯcedit Phus. ğ ſonus eſt ſenſibile cõmune. ¶ P̄. Illud qḋ imutat auditũ eſt obm auditus: ſed corp⁹ pcutiens ſiue ſonans imutat auditũ: ğ corp⁹ percutiens ſiue ſonans eſt obm auditus: ⁊ per ꝯñs nõ ſonus: cũ tñ vnius potẽtie ſit vnũ obm. ¶ Dõm ꝙ ſonus eſt ꝓpriũ ⁊ per ſe obm auditus. Qḋ ſic pꝫ. Nã illud eſt ꝓpriũ ⁊ per ſe obm alicuius potentie ſub cuius rõne formali oĩa ſenſitiua illius potẽtie apprehenduntṫ ab illa potẽtia: ſed ſonus eſt hꝰ. ğ ꝛc. ¶ Ad p̄ᵐ rõnẽ dubij dicẽdũ ꝙ ſonus nõ eſt motus eẽntialiter ſꝫ effectiue ſolũ: q2 cãtur a motu ⁊ ꝯſequiṫ ipm. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ corpus ſonans imutat per accidẽs auditum ⁊ nõ per ſe: vnde ratio nulla.

¶ Sequiṫ in textu (Uox aũt eſt ſonus quidã aīati ꝛc.) ¶ Hic incipit lectio 18ᵃ eiuſdem libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Istud eſt 10ᵐ caplm ꝓdicti tractatus in quo Phus determinãdo de q̃daꝫ ſpecie ſoni: videlicet de voce: ponit vnã ꝯnẽ: videlicet ꝙ vox eſt repercuſſio aeris reſpirati ab aĩa ſm imaginationẽ que eſt in his partibus ad arteriã vocalẽ. Hec ꝯcluſio ꝓbaṫ quãtũ ad ſingulas partes. Et p̄mo ꝙ vox ſit reuerberatio aeris. Nã oĩs ſonus eſt reuerberatio aeris .i. ex reuerberatione aeris cãtur: ſed oĩs vox eſt ſonus. ğ oĩs vox eſt ex reuerberatiõe aeris. Qꝫ aũt vox ſit reuerberatio aeris reſpirati: ꝓbat Phus duob⁹ ſignis. Quoꝝ p̄ᵐ eſt. Nã nõ põt formare vocẽ niſi aſpirãdo vl̓ reſpirãdo niſi retineat aerẽ: ğ ſignuz eſt ꝙ vox eſt reuerbatio aeris reſpirati. Secũ

dus ſignū eſt: qꝛ aĩalia nõ reſpirãtia nõ pñt formare vocem. ğ ꝛc̃. Qꝛ aũt vox ſit reuerberatio aeris reſpirati ab aĩa ad arteriā vocalē pꝫ. Nā ſicut in ſono: ita in voce reperiť corpꝰ pcuſſum: ſed vocalis arteria videť corpꝰ percuſſum in gnõne vocis. ğ ꝛc̃. ¶ Ex hac ↄ̃ne iſerť ꝙ inaĩata nõ poſſunt formare vocē. ¶ Inferť 2° ꝙ aĩalia nõ reſpirãtia nõ poſſunt formare vocē: ꝛ per ↄ̃ñs piſces non pñt formare vocē. ¶ Inferť 3° ꝙ aĩalia carētia ſanguine nõ pñt ēt ſoꝛare vocē. ¶ Cõſiderãdū eſt ſm pħm in lr̃a. Primo ꝙ aer reſpiratus eſt mediū vocis: cuiꝰ reſpirationis organū eſt vocalis arteria que eſt quedā vena pcedēs a pulmone ad guttur. ¶ Cõtra pdictam ↄ̃nē ſic arguiť breuiter. Reuerberatio eſt gdā motꝰ: ſꝫ vox nõ eſt motus: ğ vox nõ eſt reuerberatio aeris. ¶ P̃. Si vox eſſet reuerberatio aeris ab aĩa: ſequereť ꝙ inſtrumēta muſicalia nõ formarēt vocē: ↄ̃ñs eſt falſum: ꝛ ↄtra communē modum loquēdi. ğ ꝛc̃. ¶ P̃. Reſpiratio eſt nãlis aĩali. ğ ſi vox eſſet reuerberatio aeris reſpirati: ſequeretur ꝙ quelibet vox eſſet nãlis ꝛ per ↄ̃ñs ſignificatiua nãliter. ¶ Ad pᵐ dõm ꝙ dum dꝛ vox eſt reuerberatio aeris eſt pdicatio cãlis ꝛ nõ eēntialis. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ inſtrumēta muſicalia ꝛ alia inaĩata dicunť formare vocē ſimilitudinarie. tū p° pp̃ter ↄtinuitatē ſoni. tū 2° pp̃ter ↄſonãtiā. tū 3° pp̃ter itercēptionē: nõ tñ dñr formare vocem pp̃rie. ¶ Ad 3ᵐ dõm ꝙ lꝫ formare vocē in cõmuni ſit nãle aĩali: ↄditionibus pdictis reſeruatis: tñ formare hanc vel illaꝫ vocē nõ eſt nãle aĩali: vnde nõ opꝫ ꝙ quelibet vox ſit naturalis animali.

¶ Sequitur in textu (De odore aũt ꝛ olfatu minus bene determinabile ꝛc̃.) Hec eſt lectio 19ª eiuſdem libri: ꝛ in cõmento ſancti Thome.

IStud eſt 13ᵐ capl̃m huiꝰ tractatꝰ in quo Pħus determinãs de obiecto olfatus. ſ. de odore. ponit duas ↄ̃nes. ¶ Quarum pma eſt ꝙ nos habemus peiorē olfatū ceteris aĩalibꝰ. Hec ↄcluſio pbať tali rõne Pħi. Nā iſtrumentū ſenſus debet eſſe pportionatū ſenſibili ſuo: ſed ſenſibile olfatus. ſ. odor cãtur ex calido ꝛ ſicco: ğ inſtrumentū ſiue organū olfatus debet eſſe cõpoſitū ex talibꝰ. ſ. ex calido ꝛ ſicco: ſed cerebrū noſtrū in quo cõſiſtit inſtrumētū olfatus parū hēt de calido ꝛ ſicco: ꝛ ſupabundat in humido ꝛ frigido: cū iter cetera aĩalia habeamus maius cerebrū: ğ iter cetera aĩalia pro maiori pte hēmus peiorē olfatū. ¶ Ex quo iferť ſm Pħm ꝙ difficile eſt determinare de odorabili ꝛ ſpēbus eius. Et ſi arguiť. Homo eſt pfectiſſimū aĩaliū: ğ hēt perfectiſſimas operationes: ꝛ per ↄ̃ñs pfectiſſima inſtrumēta. Dõm ꝙ lꝫ homo abſolute ꝛ ſimpliciter loquēdo ſit pfectiſſimū aĩaliū: nõ tñ eſt incõueniēs ꝙ aliqđ aĩal ſit pfectius homine quãtū ad aliqđ: ſicut quãtū ad fortitudinē leo precellit: ꝛ linx quãtū ad viſum: ſic de alijs. ¶ Scđa ↄcluſio eſt ꝙ ſpecies ꝛ differētie odoris nobis ignote ſunt: ſed fiunt nobis note per cõparationē ad differētias ſaporis. Hec ↄcluſio pbať tali rõne. Quãdocūqꝫ aliq̃ duo habēt pportionē adinuicē: ꝛ vnū eſt notius altero: illud qđ eſt minus notū hēt cognoſci ꝛ notificari per illud qđ eſt notius. Sed ſpecies odoris ꝛ ſaporis pportionē habēt adinuicē (cū olfatus pportionem hēat ad guſtū) ꝛ ſpēs ſaporis ſint nobis magis manifeſte: ğ relinquitur ꝙ ſpēs odoris nobis inoteſcãt per ſpēs ſaporis. Qꝛ aũt ſpēs ſaporis ſint nobis magis manifeſte pꝫ: qꝛ nos hēmus guſtum certiorē ceteris aĩalibꝰ: qꝛ guſtus eſt gdã tactus: tactū aũt habemus ceteris aĩalibꝰ perfectiorē: ğ ſpēs odoris ſumunť a ſpēbꝰ ſaporis. ¶ Ex quo ſequiť ꝙ homo eſt prudentiſſimū aĩal: qꝛ ex ſenſu tactus accipimus ꝙ aliqui ſint ingenioſi vel nõ ingenioſi: nõ aũt ſm alium ſenſum. Unde illi qui ſunt duri carne: carēt ingenio bono: ꝛ ſunt inepti ad ſcientias. Illi võ qui ſunt molles carne ingenioſi ſunt ꝛ apti mēte ad ſciētias ꝛ ad virtutes. Qꝛ aũt illi qui habēt bonū tactū hēant per ſe bonitatem mētis: pꝫ dupl'r: tum p°: qꝛ tactus eſt fundamētū aliorꝫ ſenſuum: tū 2° qꝛ bonitas tactus ſequiť bonitatē cõplexionis. ¶ Et ſi arguiť. Sēſus viſus ſpiritualior ē: ꝛ plures rerꝫ differētias demõſtrat: vt pꝫ in pħemio metapħ. ğ ſenſus viſus magis denotat bonitatē mētis ꝛ ingenij q̃ʒ ſenſus tactꝰ. ¶ P̃. Si homo haberet certiſſimū tactū inter cetera aĩalia: ſequereť ꝙ ſpēs odoris deberēt ſumi a q̃litatibꝰ tãgibilibꝰ ꝛ nõ a ſpēbus ſaporis. ↄ̃ñs eſt ↄtra Pħm hic. ğ ꝛc̃. ¶ P̃. Uulgo dꝛ ꝙ aranea pcellit hoiem tactu: vt pꝫ per quedã metriſtaꝫ qui ſic ait. Uultur odoratu: linx viſu: ſimia guſtu. Nos aper auditu: pcellit aranea tactu. Ergo ſequiť ꝙ homo ceteris aĩalibꝰ nõ hēat certiſſimū tactū. ¶ Ad pᵐ dõm ꝙ viſus per accidēs põt ↄcurrere ad bonitatē ꝛ nobilitatē mentis: per ſe tñ ſenſus tactꝰ valet ad pbationem nobilitatis ipſius mētis. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ ſapor ꝛ odor cãnť per cõmixtionē aliquarū pmarꝫ q̃litatū ſenſibiliū. Qualitates võ tãgibiles ſunt ſimplices ꝛ nõ cõmixte: vt hic dicit doc. ſan. iõ ſpecies odoris magis ſumunť a ſpēbꝰ ſaporis q̃ʒ a q̃litatibꝰ tãgibilibꝰ. ¶ Ad 3ᵐ dõm negãdo aſſumptū: qꝛ predicta metra de directo repugnãt dictis Pħi ꝛ vitati. ¶ Pro maiori declaratione ↄſiderãdum eſt ſm Pħm in lr̃a ꝙ ſpēs odoris ſiue differētie ſunt dulce ꝛ amarū: que gdē in vno ꝛ eodē aliqñ ↄueniūt cū differētijs ſaporis: ꝛ aliquãdo differūt. Naꝫ aliqñ ↄtigit ꝙ vbi eſt odor dulcis: ibi eſt ſapor dulcis: ꝛ vbi eſt odor amarus: ibi eſt ſapor amarus. Aliqñ võ ↄtigit ꝙ vbi eſt odor dulcis: ibi eſt ſapor amarus: ꝛ vbi eſt ſapor dulcis: ibi eſt odor amarus. Cuiꝰ rõ eſt: qꝛ odor ↄſiſtit in calido ꝛ ſicco temperato: ſapor võ ↄſiſtit in humido aqueo debite digeſto: vbi ğ illa duo ſimul reperiunť: ibi reperiť odor eiuſdē q̃litatis cū ſapore. ſi võ reperiať vnū ꝛ nõ reliquū: ibi erit differētia in q̃litate vtriuſqꝫ. ¶ Circa pdicta dubitať vtrūꝫ odor ſit pp̃riū obm olfatꝰ: ꝛ arguiť ꝙ nõ: qꝛ illud eſt pp̃riū obm qđ eſt adeq̃tū alicui potētie: ſed odor non eſt obm adeq̃tū olfatui. ğ ꝛc̃. Probatio minoris: qꝛ nõ odorabilia pñt pcipi ab olfatu: vt cõcedit hic Pħus. ¶ P̃. Odor eſt pceptibilis a guſtu: ğ nõ eſt pp̃riū obm olfatꝰ. ¶ Ad dubiū dõm ꝙ odor eſt pp̃riū ꝛ adeq̃tū obm olfatus: qđ pbať illa rõne qua pbatū eſt ſuperius de colore reſpectu viſus: ꝛ de ſono reſpectu auditus. ¶ Ad pmaꝫ rõnē dubij dõm ꝙ nõ odorabilia percipiunť ab olfatu: nõ per ſe ſed per accidēs. Et ſimiliter dõm eſt ad 2ᵐ.

¶ Sequitur in textu (Eſt aũt ꝛ olfatus per mediū vt aerem ꝛ aquã ꝛc̃.) Hec eſt lectio 20ª eiuſdē libri: ꝛ in commento ſancti Thome.

IStud eſt 14ᵐ capl̃m huius tractatꝰ: in quo Pħus determinans de imutatiõe olfatus ab odore ponit tres ↄ̃nes. ¶ Quarum pª eſt ꝙ aer ꝛ aq̃ ſunt mediuꝫ odoris. Probať qꝛ ſpēs odoris diffundunť per aereꝫ ꝛ aquã. ğ ꝛc̃. Añs pꝫ per ſenſum. Nā vultures per magnū ſpatiū veniūt ad cadauera mortuoꝝ: qđ nõ facerēt niſi ſpēs odoris diffunderenť per aerem: ꝛ aquatica: vt piſces odores ſentiūt: vt pꝫ ad ſenſum. ¶ Scđa ↄ̃ eſt. Idē ſenſus olfatus ſm ſpēm eſt in oĩbꝰ aĩalibꝰ tam rõnalibꝰ q̃ʒ irrationalibꝰ. Hec ↄcluſio pbať duabꝰ rõnibus Pħi: quarū pª eſt. Nā ſenſus diſtinguunť penes ſenſibilia: ſed olfatus

in oĩbꝰ

in oīb⁹ aīalib⁹ ordinant̃ ad idē ſenſibile: videlʒ ad odorē. ḡ ꝛc̃. ¶ P̃. Ille ſenſus eſt vn⁹ cuius ſunt eadeʒ corruptiua: ſed tā olfatus hoīs ꝙ̄ alioꝝ aīaliuʒ corrūpunt̃ ꝑꝑ excellētiā odoris. ḡ idē vt ſupra. ¶ Cōtra hāc ꝯnē argui tur tali rōne phi. Aliqua ſunt aīalia que odorāt reſpirando: aliqua vō odorāt nō reſpirādo: ḡ videt̃ ꝙ nō eſt ideʒ olfatus in omnibus animalibus. ¶ Dicendū ꝙ eſt ideʒ olfatus ſm̄ eſſentiā: ſed eſt diuerſus modus odorādi qui ꝓuenit ex diuerſa diſpōne organi. Nā organū olfatus in hoīe differt ab organis alioꝝ aīaliū. Nā organū odorat⁹ in hoīe eſt cū coopercalo: in alijs vō aīalib⁹ nō reſpirātibus eſt ſine coopercalo. ¶ Ex quo īfert Phs ꝙ reſpirantia nō odorāt in aquis. ¶ Tertia ꝯclo eſt: ꝙ organū olfatus eſſe in potētia ad odorē ꝛ ſiccitatē. Cui⁹ rō eſt: q̄a ſic̃ ſe hʒ organū viſus ad colorē ꝛ lumē: ita ſe hēt organū olfatus ad odorē ꝛ ſiccitatē: cū odor fundet̃ in ſicco ſicut ſapor in humido: ſed organū viſus eſt in potētia ad colorē ꝛ lumē: ergo organū olfatus debet eſſe in potētia ad odorē ꝛ ſiccū. ¶ Circa ꝓdicta dubitat̃ vtrū odor tranſfūdat ſuas ſpēs in aere realr̃ vel intentionalr̃. Et videt̃ ꝙ realr̃. Nā poma odorem emittētia deſiccant̃: qđ nō fieret: niſi eſſet realis euaporatio: ergo odor realr̃ trāſfundit̃ in medio. ¶ P̃. In omni euaporatiōe eſt fumalis euaporatio: ſed talis hēt eſſe reale in medio: ergo idē vt ſupra. ¶ P̃. Beſtie ſylueſtres dū volūt qeſcere in aliquo loco faciūt magnū ſaltū ne canes ipſas ꝑcipiāt ꝑ odorē: ſed hoc non eſſet niſi odor realr̃ eſſet in medio. ḡ ꝛc̃. ¶ Dōm ꝙ odor tranſfundit̃ realiter in medio quātū ad aliquā partē: nō tn̄ quātū ad totū mediū. Prima ps illius pʒ ꝑ argumenta iā facta. Scđa pars ꝓbat̃: q̄a fert̃ ꝙ vultures per quingenta miliaria ꝛ ampli⁹ ad cadauera mortuoꝝ veniunt ꝓpter odorē: ſed impoīe eſt ꝙ talis odor per tantuʒ ſpatiū poſſit diffundi realr̃: cū vniuſcuiuſqʒ rei ſit determinatus terminus rarefactionis vel euaporationis. ¶ Ad argumenta omnia dubij patet ſolutio ex dictis.

¶ Sequit̃ in textu (Guſtabile aūt ꝛc̃.) Hec eſt lectio vigeſimaprima eiuſdē libri: ꝛ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt quintūdecimuʒ caplm̄ p̄ſentis tractatus in quo Phs d̄terminās de guſtu ponit q̄tuor ꝯclones. ¶ Quarū pria eſt ꝙ guſtus percipit ſuū obm̄: ſcilʒ ſaporem per mediū intraneū. Hec ꝯclo ꝓbat̃ tali rōne. Nā tactus ꝑcipit ſuū obiectū per mediuʒ intraneū: ſʒ guſtus eſt q̄dā tactus: ꝛ guſtabile eſt q̄dā tāgibile: ergo ſequit̃ ꝙ guſtus percipit ſuū obiectū ꝑ mediū intraneū. ¶ Pro cui⁹ declaratione ꝯſiderādū eſt ſm̄ doc. ſan. ꝙ duplex eſt mediū ſenſus. Quoddā eſt mediū itraneū qđ dī pars aīalis de ꝯſtitutione eius exiſtēs: vtputa caro. Aliđ eſt mediū extraneū: qđ. ſ. nō eſt pars aīalis: vtputa aer vl̄ aqua. Guſtus ḡ ꝛ tactus ꝑcipiunt ſua obiecta per mediū intraneū. Alij vō ſenſus ꝑ mediū extraneum: vt ex ſupra dictis pʒ. ¶ Cōtra ꝓdicta ſic p̄mo arguit̃. Si guſtus eēt quidā tactus, ſequeret̃ ꝙ nō eēnt niſi q̄tuor ſenſus exteriores: ꝯn̄s eſt ꝯtra oēm doctrinam phoꝝ. ergo ꝛc̃. ¶ P̃. Aliq̄s in aq̄ exn̄s ꝑcipit saporē alicuius corꝑis diſtantis: ergo videt̃ ꝙ guſtus nō ſemꝑ ꝑcipiat ſuū obm̄ ꝑ mediū intraneū. ¶ Ad p̄ᵐ dōʒ ꝙ guſtū eſſe tactū pōt itelligi dupliciter. Uno mō quātū ad eſſentiā ſenſuū. Alio mō quātū ad modū ſentiēdi. Guſtus ḡ dicit̃ tactus ſcđo mō: non autē p̄mo modo. Qđ patet tali rōne doctoris ſancti. Nā ita ſe hēt guſtus ad tactū: ſic̃ ſe hʒ obm̄ guſtus. ſ. ſapor ad obm̄ tact⁹. ſ. ad q̄tuor q̄litates tāgibiles: ſed manifeſtuʒ eſt ꝙ ſapor nō eſt eēntialr̃ q̄litas aliq̄ de q̄litatib⁹ tangibilib⁹: ergo eēntialr̃ guſt⁹ nō eſt q̄dā tactus. ¶ Ad ſcđm dōm ꝙ aliq̄s exn̄s in aq̄ nō ꝑcipit saporē corꝑis diſtātis vt diſtās eſt ſm̄ ꝙ dicit hic doctor ſanct⁹: ſʒ ꝑcipit ſaporē corꝑis diſtāis ſm̄ ꝙ admixtū eſt cū aqua. ¶ Scđa ꝯ. Guſtabile nō pōt ꝑcipi a guſtu ſine humiditate. Hec cōcluſio ꝓbat̃ tali rōne. Sicut ſe hʒ color ad lumē ꝑ reſpectū ad viſuʒ: ita ſe hʒ ſapor ad humidū ꝑ reſpectū ad guſtū: ſʒ color nō pōt ꝑcipi a viſu ſine lumīe. ḡ ſapor nō pōt ꝑcipi a guſtu ſine humiditate. ¶ Ex q̄ īfert̃ ꝙ guſtabile dʒ eſſe vel actu humidū vl̄ aptū natū hūiditatē ſuſcipe. ¶ 3ᵃ ꝯ. Guſt⁹ nō ſolū ꝑcipit guſtabile: ſʒ ēt nō guſtabile. Hec ꝯ ꝓbat̃ tali rōne. Nā ſic̃ ſe hʒ viſus ad viſibile ꝛ nō viſibile: ita ſe hʒ guſt⁹ ad guſtabile ꝛ nō guſtabile: ſʒ manifeſtū eſt ꝙ viſus nō ſolū ꝑcipit viſibile: ſed etiā nō viſibile: vtputa tenebras. ḡ ꝛc̃. ¶ Pro cui⁹ declaratione ꝯſiderādū eſt ſʒ doc. ſan. ꝙ aliq̄d dī guſtabile tripl̄r. Uno mō illđ dī guſtabile qđ hʒ bonū guſtū. 2ᵒ mō dī guſtabile qđ hʒ prauū guſtū. Tertio mō dī guſtabile qđ hʒ paruū guſtū. Et ꝑ oppoᵐ aliq̄d dī nō guſtabile tripl̄r. Uno mō qđ nō ē aptū natū aliquo mō imutare guſtū. Alio mō dī nō guſtabile qđ nō pʒ imutare guſtū niſi praue. Tertio mō dī nō guſtabile qđ nō pōt imutare guſtū cū magna quātitate: ſʒ bn̄ poſſet imutare cū modica. ¶ Cōſiderādū ē ſcđo ꝙ guſtū ꝑcipe nō guſtabile pōt itelligi dupl̄r. Uno mō ꝑ ſe ꝛ poſitiue. Alio mō ꝑ accn̄s ꝛ p̄uatiue. Prio mō guſt⁹ nō pōt ꝑcipe nō guſtabile: ſʒ bn̄ ſcđo mō. ¶ Quarta ꝯclo. Inſtrm̄ ſiue organū guſtus nō eſt hūidū actu ſʒ ſeipm̄: nec eſt tale ꝙ nō poſſit fieri humidū. Hec ꝯ ꝓbatur tali rōe. Nā ſic̃ ſe hʒ organū viſus ad lumē: ita ſe hʒ organū guſtus ad humidū: ſʒ organū viſus nō hʒ in ſe lumen iquātū hʒ: nec eſt ſuſceptiuū coloris. ḡ ꝛc̃. Ideʒ pʒ a ſigno. Nā ligua exn̄s ſicca aut valde humida nō pōt ſentire. ḡ ſignū ē ꝙ organū guſtus qđ eſt in ligua nō eſt actu hūidū. ¶ Circa ꝓdicta p̄ dubitat̃ de ſpēb⁹ ſaporis. Dōm ꝙ ſeptē ſpēs ſaporis ſuꝑius enumerant̃ q̄ ꝯtinent̃ in his vſib⁹. Dulcis ꝛ auſterus ſalſus quoqʒ pīguis amar⁹: Ponticus acutus: ſpēs ſūt iſte ſaporis. Quaꝝ ſpecierū ſic pōt formari ſufficiētia. Nā tales ſpecies aut rōnē hn̄t extremoꝝ aut rōnē medij. Si p̄mū: ſic ſant dulce ꝛ amarum. Si ſcđʒ: h̄ eſt dupl̄r. vl̄ hn̄t rōnē medij ꝑ ꝑticipationeʒ. vl̄ ꝑ eq̄diſtātiā. Si ſcđʒ: ſic eſt acutū. Si p̄muʒ: ꝛ hoc eſt dupl̄r. vel tale mediū mediat iter dulce ꝛ acutū: vel iter amaꝝ ꝛ acutū. Si p̄mū: hoc eſt dupl̄r: vel magis accedit ad dulce: ſic eſt pingue: vl̄ magis accedit ad acutū: ſic eſt auſterū. Si ſcđʒ: hoc eſt dupl̄r: vel magis etiā accedit ad acutū: ſic eſt ſalſuʒ: vel magis accedit ad amaꝝ: ſic eſt pōticū: de q̄b⁹ in libro de ſenſu ꝛ ſenſato latius diſputatuʒ eſt. ¶ Dubitat̃ ſcđo vtrū ſapor ſit ꝓpriū obm̄ guſtus. Et vī ꝙ nō. Nā illđ qđ eſt iferi⁹ ad obm̄ alicui⁹ potētie: nō pōt eē obm̄ alterius potētie: ſʒ ſapor eſt q̄dā iferi⁹ obti ipſi⁹ tact⁹: cū oē guſtabile ſit tāgibile: ꝛ nō ecōuerſo. ergo videt̃ ꝙ ſapor nō ſit obm̄ ipſi⁹ guſtus. ¶ P̃. Obm̄ ꝑ ſe ꝛ ꝓpriū alicui⁹ potētie nō ꝑcipit̃ ab alia poᵃ: cuʒ ſenſibile ꝓpriū dicat̃ illud qđ ab vno ſenſu aptū natū eſt ꝑcipi: ſʒ ſapor ꝑcipit̃ a tactu: ḡ ꝛc̃. ¶ P̃. Illud qđ guſtuʒ imutat eſt obm̄ eius: ſed humor ſaliualis imutat guſtū. ḡ eſt obʒ eius ꝛ nō ſapor. ¶ Dōm ꝙ ſapor formalr̃ ſumpt⁹. vʒ inquātū ſapor: eſt per ſe ꝛ ꝓpriū obm̄ ipſius guſtus. Quod poſſet ꝓbari eadē rōne qua ꝓbatū eſt ſupra de obiecto. ¶ Ad p̄mū dōm ꝙ ſapor nō cōtinetur ſub q̄tuor q̄litatibus tāgibilibus ſicut inferius ſub ſuo ſuperiori: nec etiā guſtus cōtinet̃ ſub tactu: ſicut inferius ſub ſuo ſuperiori eſſentialr̃ loquēdo: ſed ſolū quātū ad modū ſentiendi: vt ſupra dictū eſt. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ ſapor ꝑ ſe ꝛ formalr̃ nō ꝑcipit̃ a tactu: ſed ſolū inquātū cauſat̃ a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ humidū ſaliuale iſtrumētalr̃ cōcurrit ad guſtū nō obiectiue. vnde ratio ſequitur ꝛc̃.

¶ Sequit̄ in textu (De eo aūt rč.) Hic icipit lectio vigeſimaſcōa eiuſdē libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt 16m caplꝫ p̄ſentis tractatus in q̄ ph̄s dterminādo de ſenſu tactus ⁊ de tāgibili: pōit duas q̄ſtiones per q̄s ſoluit duas dubitationes. ¶ Quaꝝ pª eſt. Senſus tact⁹ nō eſt vn⁹ formalr̄ ſꝫ plures. Hec q̄ſtio pbat̄ tali rōne ph̄i. Nā vn⁹ ſenſus eſt vni⁹ ꝯtrietatis p ſe ⁊ p̄mo: ſed ſenſus tactus non eſt tm̄ vni⁹ ꝯtrietatis p ſe p̄: cū obm̄ eius ſint q̄tuor q̄litates tāgibiles. ſ. calm̄ frigidū humidū ⁊ ſiccū: ergo ſequit̄ ꝙ tact⁹ nō eſt vn⁹ ſenſus formalr̄. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguit̄. Auditus nō eſt ſolum vni⁹ ꝯtrietatis: nā eſt grauis ⁊ acuti: magnitudis ⁊ paruitatis: lenitatis ⁊ aſperitatis rč. que ſūt diuerſa ꝯria: ⁊ tm̄ audit⁹ eſt vnus ſenſus: lꝫ ſit diuerſarū ꝯtrietatū. ¶ P̄. Organū tactus eſt vnū qd̄ dr̄ eē qdā neruus p totū corpus p modū cuiuſdā retis ꝯſiſtēs in media pportione q̄litatū tāgibiliū: g̊ tact⁹ eſt vn⁹ ſēſus: cū diuerſoꝝ ſenſibiliū ſint diuerſa organa. ¶ P̄. Guſtus ē qdā tact⁹: vt ſupra ꝯceſſū eſt: g̊ ſi tact⁹ nō eēt vn⁹ ſenſus formalr̄: ſequeret̄ ꝙ guſt⁹ nō eēt vn⁹ ſenſus formalr̄: ꝯñs eſt falſū: cū guſt⁹ hēat vnū obm̄. i. ſaporē. ¶ P̄. Si tact⁹ nō eēt vn⁹ ſenſus formalr̄. ſeq̄ret̄ ꝙ nō tm̄ eēnt q̄nque ſenſus exteriores: ꝯñs eſt falſuꝫ: ⁊ ꝯ oēm regulā phoꝝ. g̊ rč. ¶ P̄. Accñs multiplicat̄ ad multiplicationē ſuoꝝ ſubtoꝝ: ſed ſubm̄ tact⁹ eſt vnuꝫ formalr̄. g̊ idē vt ſupra. ¶ Ad p̄mū r̄ndet hic ph̄s negādo ꝯñtiā: q2 diuerſe ꝯtrietates ſoni hn̄t aliqd̄ cōe ſubm̄: videlꝫ ſonū: ſub cuius rōne formali hn̄t imutare ſenſuꝫ audit⁹. Sed q̄tuor q̄litates tangibiles nō hn̄t aliqd̄ cōe ſubꝫ: vñ rō nō eſt ſilr̄. ¶ Idē argm̄ ſoluit doctor ſanctus alia ſolōne. Nā plēs ꝯtrietates eē alicui⁹ ſubi cōis ſiue generis pōt itelligi duplr̄. Uno mō ꝙ ſint plēs ꝯtrietates p ſe ⁊ p̄mo: ⁊ ſic ipſi⁹ coloris aut ſoni nō ſūt plēs ꝯtrietates. Alio mō ꝙ ſint plēs ꝯtrietates ſecūdario ⁊ p accñs: vna tm̄ p̄mo ⁊ p ſe: ⁊ iſto mō ipſius ſoni ſilr̄ ⁊ coloris pñt eſſe plures ꝯtrietates. Qn̄ aūt dr̄ ꝙ vnus ſenſus eſt vni⁹ ꝯtrietatis tm̄: itelligit̄ p ſe p̄mo. Mō īter q̄tuor q̄litates tāgibiles ſūt diuerſe ꝯtrietates p ſe ⁊ p̄mo reſpectu tactus: iō tactus nō pōt eſſe vnus ſenſus formalr̄. ¶ Sed ꝯ p̄maꝫ ſolonē ſic arguit̄. Oium corpoꝝ eſt vnū ſubm̄ cōe. vꝫ corpus: ſed q̄tuor q̄litates tāgibiles ſunt accñtia corpalia. g̊ hn̄t vnū ſubm̄ cōe. ¶ Ad h̄ r̄ndet doc. ſan. in lr̄a ꝙ qualitatū tāgibiliū eſſe vnū ſubm̄ cōe: pōt itelligi duplr̄. Uno mō accipiēdo ſubm̄ pro gn̄e qd̄ ſe hꝫ ad dr̄ias diuidētes ſicut potētia ad actū: ⁊ illo mō nō hn̄t illū ſubꝫ cōe. Alio mō accipiēdo ſubm̄ pro ſuba: q̄ eſt ſubm̄ accidētiū: ⁊ iſto modo dicte q̄litates hn̄t aliqd̄ cōe ſubm̄. ¶ Cōtra hanc ſolonē ſic arguit̄. Cōtraria oia ponunt̄ ſub aliquo gn̄e: vt pꝫ in p̄dicamētis ⁊ decimo metaphyſice. g̊ q̄litates tāgibiles que ꝯriant̄ adinicē ꝯtinēt̄ ſub aliquo gn̄e: ⁊ ſic hn̄t aliqd̄ cōe ſubm̄: accipiendo ſubm̄ pro gn̄e. ¶ Dōm ꝙ lꝫ p̄dicte q̄litates hēant aliqd̄ gen⁹ remotū: nō tm̄ hn̄t vnū genus ppinquū. Uel dicēdū ⁊ forſitan melius ꝙ lꝫ dicte q̄litates ꝯtineant̄ ſub aliq̄ gn̄e logico: nō tm̄ ꝯtinent̄ ſub gn̄e ſubo: cū nō ꝯueniāt in aliq̄ rōne formali imutatōis. ¶ Ad 2m dōm ꝙ organū tact⁹ eſt vnū mālr̄: ⁊ tm̄ plā formalr̄. Cui⁹ rō ē: q2 organū tact⁹ cōſiſtit in media pportione q̄litatū tāgibiliū vt dictū ē in obyciēdo: ſꝫ diuerſaruꝫ ꝯtrietatū ſūt diuerſe medie pportiones: cū igit̄ īter q̄litates tāgibiles ſint diuerſe ꝯtrietates relinquit̄ ꝙ in organo tactus ſint diuerſe medie pportiōes: ⁊ p ꝯñs illo mō organū nō eſt vnū formalr̄. ¶ Ad 3m dōm negādo ſequelā: q2 guſtus hēt cōe obm̄ formalr̄: qd̄ nō ꝯtigit in tactu: iō rō nō ſeq̄t̄: p̄ſertiꝫ cū guſtus nō ſit tact⁹ eēntialr̄: vt ſupra declaratū eſt. ¶ Ad 4m dōm: ꝙ lꝫ ſint tm̄ q̄nque ſenſus exteriores in gn̄e: pñt tm̄ eē plēs in ſpecie. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ accñtia mālia multiplicant̄ ad multiplicationē ſubtoꝝ: nō aūt ſpecifice: vñ tactus eſt hn̄ vn⁹ ſenſus mālr̄ ⁊ ſubtiue: eſt tm̄ plēs formalr̄ ⁊ obiectiue. ¶ Scōa ꝯ. Caro nō eſt organū tact⁹. Hec ꝯ pbat̄ duplr̄. p̄mo. Sic ſe hꝫ aer ad viſū: ita ſe hꝫ caro ad tactū: ſed aer nō eſt organū viſus: g̊ caro nō eſt organum tactus. ¶ P̄. In lingua ſūt duo ſenſus: vtputa guſt⁹ ⁊ tact⁹: ad q̄ꝝ ſenſuū actionē ꝯcurrit caro. g̊ ſignū ē ꝙ caro nō eſt organū tact⁹: q2 pari rōne eēt organū guſtus: ⁊ ſic guſtus ⁊ tact⁹ nō eſſent plēs ſenſus: cū diuerſoꝝ ſenſuuꝫ ſint diuerſa organa. ¶ Et ſi dicat̄. Stati ad tactū carnis ſentim⁹ tāgibilia. g̊ vr̄ ꝙ caro eſt organū tact⁹. ¶ Ad hoc r̄ndet ph̄s negādo ꝯñtiā: cui⁹ rō ē: q2 ſi aliq̄ pellicula extēderet̄ ſupra carnē ſtatiꝫ ad tactū illi⁹ pellicule ſentiret̄ tāgibile: ⁊ tm̄ pp h̄ nō eēt dōm ꝙ talis pellicula eēt organū tactus. Uñ lꝫ ad tactū carnis imediate ſentiatur tangibile: non ſequitur ꝙ caro ſit organum tactus.

¶ Sequitur in textu (Dubitabit autē ſi omne corpus pfundum hēt rč.) Hec eſt lectio vigeſimatertia huius ſecūdi libri: ⁊ in commento ſancti Thome.

Istud eſt decimūſeptimuꝫ caplm̄ huius ſcōi tractatus in quo ph̄s dterminādo de medio extraneo ipſi⁹ tact⁹ ponit tres q̄ſtiones. ¶ Quaꝝ p̄ma eſt. Inter tāgēs ⁊ tactū cadit mediū extraneū. Hec q̄ſtio pbat̄ tali rōne. Nā illud tāgēs aut eſt in aqua aut ī aere. qd̄cūq3 dicat̄: ſemp īter tāgēs ⁊ tactū mediat humiditas aut aerea aut aquea: q̄ cū ſit q̄litas nō pt̄ eē niſi ī corpe ſubto: g̊ inter tāgēs ⁊ tactū cadit mediū extraneū. vꝫ aut aer aut aq̄. Uerūtm̄ ꝙ aer mediet ē nobis magis ī manifeſtū ⁊ latēs q̄ aq̄. Tū p̄mo: q2 ꝯtinue ſumus in aere: iō aer eſt mīme pceptibilis a nobis. Tū ſcōo: q2 aer eſt ſpūalior q̄ aqua. ¶ Cōtra p̄dictā ꝯnē ſic arguit̄. Si īter tāgēs ⁊ tactū caderet mediū: ſequeret̄ ꝙ in tāgibilibus eſſet pcedere in īfinitū: ꝯñs eſt falſuꝫ. g̊ ⁊ añs. Patet ſequela: q2 medium illō tāgeret tactū. Si g̊ īter tāgēs ⁊ tactū caderet mediū: cū ipſuꝫ mediū etiā ſit tactū: īter tāgēs ⁊ ipſum mediuꝫ caderet aliud mediū tactū: ⁊ ſic eēt pcedere in infinitū. ¶ P̄. Si aqua ponat̄ ſup organū tact⁹ imediate pcipet̄ a tactu vt ad ſenſuꝫ pꝫ: ergo īter tāgēs ⁊ tactum nō cadit mediū. ¶ P̄. Si īter tāgēs ⁊ tactū eēt aliqd̄ mediū: maxime eſſet aer vel aqua: vt hic innuit ph̄s: ſed aer vel aq̄: nō pñt eſſe mediū tactus. Qd̄ ſic pꝫ: q2 mediū alicui⁹ ſenſus nō hꝫ actu formalr̄ rōnē ſui obiecti: ſicut diaphanuꝫ nō hꝫ actu colorē aut lumen: ſed aer ⁊ aq̄ hn̄t actu aliq̄s qualitates tāgibiles que ſūt formalr̄ obiectū tact⁹. g̊ rč. ¶ P̄. Mediū tactus eſt caro: vt in p̄cedēti caplo declaratū eſt: ſed caro nō eſt aer aut aq̄: ſed mixtū ex his: ergo aer ⁊ aqua nō ſunt mediū tactus rč. ¶ Ad primuꝫ dōm ꝙ inter tāgēs ⁊ tactū cadere mediū extraneū pōt intelligi duplr̄. Uel loquēdo de corporib⁹ tāgibilib⁹ ſiccis vel humidis. Si loquamur de tāgibilibus humidis: ſic īter tāgens ⁊ tactū nō cadit mediū extraneū: vt voluit argumentū. Si vō loquamur de tāgibilibus ſiccis: ſic īter tāgens ⁊ tactū cadit mediū extraneum: vt voluit cōcluſio. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad ſcōm. ¶ Ad tertiū r̄ndet Auerrois dicēs: ꝙ corpa nr̄a nō pñt pati ab elemētis niſi rōne alicuius admixtionis: cū elemēta habeāt ſe vt locantia: ⁊ corpora noſtra vt locata: nec elemēta poſſunt alterari adinuicē: niſi ratione alicuius qualitatis admixte ad quā quideꝫ admixtionē aqua ⁊ aer ſunt in potentia. ¶ Sed hec r̄nſio ſtare nō pōt vt dicit hic doc. ſan. Tum p̄mo q2 corpa nr̄a ſe hn̄t ad elemēta in rōne locantis: ſic

vnū

vnũ elmtũ patit̃ ab alio:ſed vnũ elmtũ eſt locãs reſpectu alterius.ğ corpa nr̃a pñt pati ab elmtis:dato φ elmta ſint locãtia. Tũ ſcðo:ga elmta quãtũ ad aliquã coꝝ ptem ſũt corruptibilia:ſed corruptio nõ fit ſine alteratione.ğ elemẽta pñt adiuicẽ alterari.❡ Dõm ğ eſt pmo φ elemẽta dupl'r pñt ↄſiderari. Uno mõ quãtũ ad q̃litates actiuas ꝛ paſſiuas:ꝛ iſto mõ corpa nr̃a pñt pati ab elmtis:et ipſa elmta pñt inuicẽ alterari:nec vt ſic elmta hñt rõnẽ locantis. Alio mõ pñt ↄſiderari ſm ſuas formas ſubales quas cõſequunt̃ ex actione corpis celeſtis:ſic hñt rõnẽ locantis:vñ corpa nr̃a ab eis nõ pñt pati ſm φ hᷓ:vñ corpus locãs eſt magis ↄſeruatiuũ locati q̃ deſtructiuũ.❡ Dõʒ ſcðo φ lʒ aer ꝛ aq̃ hñãt q̃litates tãgibiles et in actu cõpleto:ſi ſʒ coꝝ ſubaʒ cõſiderent̃. Si tñ ↄſiderent̃ vt mediũ tact⁹:ſic nõ hñt illas q̃litates tãgibiles in actu cõpleto:ſʒ eas hñt in actu icõpleto g cõpatus ad actũ cõpletũ hʒ rõnẽ potẽtie.❡ Ad 4.ᵐ dõʒ φ caro dĩ mediũ itraneũ ꝛ gñale ipſi⁹ tact⁹:aer võ ꝛ aq̃ dñr eẽ mediũ extraneuʒ ꝛ nõ gñale. Et lʒ etiã alij ſenſus:ſcilʒ viſus ꝛ audit⁹ hñãt mediũ extraneũ ſic̃ ſenſus tact⁹:tñ diuerſimode ſenſus tactus imutat̃ a tali medio q̃ alij ſenſus. Nã illõ mediũ ſimul ꝛ ſemel imutat̃ a q̃litatib⁹ tãgibilib⁹ ꝛ imutat tactũ.vt dũ aliqs aliũ pcutit p clipeũ ſimul et ſemel imutat clipeũ ꝛ organũ tact⁹. Sic nõ eſt in alijs ſenſibilib⁹. Nã diaphanũ qð eſt mediũ viſus imutat̃ a lumie ꝛ ipm imutatũ imutat organũ viſus.❡ Et ſi dicat̃. Immutatio viſus ꝛ diaphani fit in iſtanti:ğ ſil' ꝛ ſemel diaphanũ imutat̃ a lumie ꝛ viſus a diaphano:ꝛ p ↄñs non eſt dña iter imutationẽ viſus ꝛ tactus a ſuis imutationibus medijs.❡ Dõm φ ly ſil' põt dicẽ ordinẽ tpis tñ:ꝛ ordinez tpis ꝛ cãlitatẽ ſil'. Si dicat ordinẽ tpis tñ: ſic mediũ viſus ſil' imutat̃ a lumie:ꝛ viſus a medio. Si võ dicat ordinẽ tpis ꝛ cãlitatẽ ſil':ſic ſenſus viſus ꝛ diaphanũ qð ẽ mediũ ei⁹ nõ ſil' imutant̃. Iſto aũt vltio modo tactus ꝛ mediũ ei⁹ ſil' imutat̃.❡ Ex pdictis maxie iferẽ ſm Phʒ φ caro nõ põt eẽ organũ tact⁹:ga ſenſibile poſitũ ſupra ſenſuʒ nõ facit ſenſationẽ:ſʒ tãgibile imediate ponit̃ ſupra carnẽ:ꝛ ſic poſitũ ſentit̃:ğ ſequit̃ φ caro nõ eſt organũ tactus.❡ Scða ↄ̃. Organũ tact⁹ nõ hẽt in ſe q̃litates tãgibiles. Probatio phi. Sic̃ ſe hẽt organũ viſus ad lumẽ ꝛ ad colorẽ:ita organũ tact⁹ ad q̃litates tãgibiles: ſʒ organũ viſus nõ hʒ in ſe actu lumẽ aut colorẽ.ğ ꝛc̃.❡ Si dicat̃. Mixtũ hẽt in ſe q̃litates tãgibiles:ſʒ organũ tactus eſt corp⁹ mixtũ:cũ ſit neru⁹ gdã ptẽſus p totũ corpus:ğ hʒ in ſe q̃litates tãgibiles.❡ Dõm φ corp⁹ mixtũ nõ hʒ in ſe q̃litates tãgibiles in actu cõpleto:ſʒ ſolũ in actu incõpleto g hʒ rõnẽ potẽtie p cõparationẽ ad actũ cõpletũ vt dictũ eſt ſupra.❡ Tertia ↄ̃. Tact⁹ eſt nõ ſolũ ipſi⁹ tãgibilis:ſʒ etiã nõ tãgibilis. Probatio.ga viſus nõ ſolũ ẽ ipſi⁹ viſibilis:ſʒ etiã iuiſibilis:vt ex ſupradictis pʒ.ğ tactus nõ ſolũ eſt tãgibilis:ga de ſil'ib⁹ idẽ ẽ iudiciũ.❡ Cõſiderãdũ tñ eſt φ aliqd nõ tãgibile põt ↄſiderari dupl'r ſm Phm. Uno mõ:ga parũ hʒ de q̃litate tangibili ſicut aer. Alio mõ:ga hẽt aliquã q̃litatẽ tãgibilẽ in excellẽtia nimia. Dĩ āt vtrũq; itãgibile puatiue q̃ſi male pceptibile ſenſu tact⁹:ga aptũ natũ eſt puatiue imutare tactum.

❡ Sequit̃ in textu (Opʒ aũt vl'r de oĩ ſenſu accipe ꝛc̃.) Hec eſt lectio vigeſimaquarta ꝛ vltima eiuſdem libri:ꝛ in commento ſancti Thome.

ISTUD eſt decimũoctauũ ꝛ vltimũ caplm huius ſcði tractatus de aïa in quo Phs determinãdo de ſenſu in cõi:ponit tres ↄcluſiones.❡ Quaꝝ pma ẽ. Sẽſus eſt ſuſceptiuus ſpẽꝝ ſine mã. Hec ↄ̃ pbat̃ p exẽplũ phi. Nam cera recipit figurã anuli ſine mã.videlʒ ſine metallo:aut ſine auro:ergo ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierũ ſine mã. Ex quo pʒ φ forme rei ſenſibilis aliter ſũt in re ſenſibili ꝛ aliter ſunt in ſenſu:ga ſũt in re ſenſibili ſʒ eẽ mãle:ꝛ in ſenſu ſũt ſm eſſe ſpũale ſiue itẽtionale.❡ Cõtra hãc ↄ̃nẽ ſic arguit̃. Propriũ eſt intell's eẽ ſuſceptiuũ ſpecieꝝ ſine mã.ergo ſenſus nõ eſt ſuſceptiuus ſpecierũ ſine mã:pſertim cũ ſit mãlis potẽtia.❡ P̃. Senſus per excellẽtiã ſenſibiliũ corrũpit̃:vt hic pbat Phs:ergo videt̃ φ ſenſus ſuſcipiat ſpẽs mãl'r ꝛ real'r.❡ Ad pmũ dõʒ φ itell's eſt ſuſceptiuus ſpẽrũ itelligibiliũ ſine mã ꝛ ſine cõditionibus mãlibus.abſtrahit eni itell's ab hic ꝛ nũc: vt ifra in tertio huius patebit:ſʒ ſenſus nõ eſt ſuſceptiu⁹ ſpẽrũ ſine ↄditionib⁹ mãlib⁹:lʒ ſuſcipiat eas ſine materia. Itẽ ſenſus recipit illas ſpẽs i aliquo organo corpali: itell's autẽ ſuſcipit ſpẽs ſine organo:iõ nõ eſt ſil'e de ſenſu ꝛ itellectu.❡ Ad 2ᵐ negat̃ ↄñtia:ga lʒ excellẽtia ſenſibiliũ corrũpat ſenſuʒ:qñ videlʒ corrũpit pportionẽ iter organũ ſenſus ꝛ ſenſibilia:nõ tñ pp h opʒ φ ſenſibile ſuſcipiat̃ in ſenſu ſm eẽ mãle.❡ Scða ↄ̃. Organũ ſenſus corrũpit̃ pp excellẽtiã ſenſibiliũ.hec ↄ̃ pbat̃ tali rõne. Nã opʒ iter organũ ſenſus ꝛ ſenſibile eẽ quãdã pportionẽ:ğ dũ iſta pportio corrũpit̃ ipſuʒ organũ corrũpit̃. Sʒ pp excellẽtiã ſenſibiliũ corrũpit̃ talis pportio.ergo ꝛc̃.❡ Ex hac rõne iferẽ φ plãte nõ hñt ſenſuʒ aliquez. Qð ſic pʒ:ga nõ hñt ſenſuʒ tact⁹.ğ nõ hñt aliquẽ ſenſũ. Añs pʒ:ga ad ſenſuʒ tact⁹ reqrit̃ determinata pportio.vʒ medietas ſm cõplexionẽ ad q̃litates tãgibiles: ſʒ plãte nõ hñt illã dterminatã pportionẽ ſiue cõplonẽ.ğ ꝛc̃.❡ Cõtra pdicta ſic arguit̃. Sicut ſe hẽt itell's ad intelligibile: ita ſe hẽt ſenſus ad ſenſibile:ſed intell's nõ corrũpit̃ pp excellẽtiã itelligibiliũ:ſʒ pficit̃.ğ videt̃ φ ſenſus pp excellẽtiã ſenſibiliũ nõ corrũpat̃.❡ P̃. Propria paſſio nõ corrũpit̃ p ſuũ ppriũ actũ:ſic̃ nec pfectibile p ſuã pfectionẽ:ſʒ ſenſibile eſt ppria paſſio ipſius ſenſus.ğ ꝛc̃.❡ P̃. Plãte patiunt̃ a q̃litatib⁹ tãgibilib⁹.ğ videt̃ φ habeãt tactũ:cũ ſenſus ↄſiſtat in quodã pati:vt ſupra dictuʒ eſt.❡ Ad pᵐ dõm φ maior illa nõ eſt vera.ſi ly ſic̃ dicat ſimilitudinẽ idẽtitatis ſiue adeq̃tiõis. Nã itell's ſuſcipit itelligibile ſine organo corpali:ſenſus võ ſuſcipit mediãte organo corporali:vñ nõ eſt ſil'e.❡ Ad ſcðm dõm φ ppriũ pfectibile nõ corrũpit̃ p ſe p ppriã pfectionẽ:ſed p accidẽs. Senſus võ corrũpit̃ p excellẽtiã ſenſibiliũ p ſe: videlʒ ad corruptionẽ pportiõis que requirit̃ iter organũ ꝛ ſenſibile.❡ Ad tertiũ dõm φ plante lʒ patiant̃ a q̃litatib⁹ tãgibilib⁹.nõ patiunt̃ tñ ab eis ſicut ſenſus a ſenſibili:ꝛ iõ nõ opʒ φ habeãt ſenſum.❡ Tertia ↄ̃. Lʒ oĩa inaïata corruptibilia patiant̃ a q̃litatib⁹ tãgibilib⁹ ipſi⁹ tactus:nõ tñ oĩa patiunt̃ a q̃litatib⁹ ſenſibilib⁹ alioꝝ ſenſuũ:ſed ſolũ aer ꝛ aqua. Prima pars cõcluſionis pʒ tali rõne. Nã oĩa inaïata predicta alterant̃:cũ ſint corruptibilia:ſed nõ videnẽ poſſe alterari niſi a q̃litatibus tãgibilibus:ergo patiunt̃ ab eis:ga alterari eſt qõdam pati. Scða pars patet ad ſenſuʒ. Nam aer patit̃ ab odore:cuʒ aliqñ patiat̃ fetorem:ergo aliqua iaïata patiunt̃ ab alijs ſenſibilibus.❡ Et ſi dicat̃. Quicqd patit̃ ab odore hʒ olfatũ.ğ ꝛc̃. Sed aer nõ hẽt olfatũ.ergo ꝛc̃.❡ Dicendũ φ quicquid patit̃ ab odore p ſenſationẽ quãdã habet olfatum. Nõ aũt ſi patiat̃ ſimpl'r per modũ actionis abſolute. Aer aũt nõ patit̃ p ſenſationẽ:ideo non opʒ φ habeat olfatũ. Itez g voluerit pdicta diffuſius pluſtrare videat cõmẽtũ ſci Thome in vltima lectione huius ſcði. Hec aũt ad pſens ſufficiãt de ſcðo libro de aïa ſm diuiſionez dicti doctoris. Lʒ ſm alios diuerſos diuerſimode termineẽ ſcðs liber de aïa:vt patebit in caplo ſequenti.

¶ Breuis recollecta ſup tertiū librū de aīa Ari. ſm magiſtrum Dominicum de Flandria ordinis predicatorum.

¶ Sequitur in textu (Qz autem nō ſint ſenſus preter quinque rc̄.) Hec eſt lectio prima huius tertij libri: ⁊ in commento ſancti Thome.

Hic incipit tertius liber de aīa ſm doctorē ſāctū: vbi Phs incipit determinare de potētia itellectiua per cōparationē ad ſenſuz. Antiqui enim phi nō poſuerūt drīam iter ſenſum ⁊ itellectū: ideo Phs remouēs iſtā opionē oſtēdit in pncipio huius tertij libri itellectuz nō eſſe ſenſuz. Sed ſm Egidiū ⁊ Albertū. Tertius liber icipit ibi (Qm̄ autē duab⁹ drījs.) Scdm aūt modernos icipit ibi (De parte aūt aīe.) Diuidit̄ aūt iſte liber in q̄tuor tractatus. In pmo tractatu oſtendit Phs ꝙ preter quinque ſenſus particulares opz ponere ſenſum cōem. In ſcdo oſtēdit itellectū nō eſſe ſenſuz. ibi (Qm̄ aūt duab⁹ drījs.) In tertio vō dterminat de potētia itellectiua ſm ſe ⁊ de ſuis partibus. videlz de itellectu poſſibili ⁊ de intellectu agēte. ibi (De pte aūt aīe.) In q̄rto determinat de potētia motiua. ibi (Qm̄ aūt aīa.) Primus tractatus ꝯtinet tria capla. In pmo caplo oſtēdit ꝙ nō eſt ponendus alī⁹ ſenſus ꝓpri⁹ pter quinque pdictos. In ſcdo caplo oſtēdit Phs ꝙ neċe eſt ponere aliquē ſenſum cōez pter quinque ſenſus ꝓprios ex hoc ꝙ ſenſus percipit ſe ſentire. ibi (Qm̄ aūt ſentimus.) In tertio vō caplo oſtēdit idez etiā ex hoc ꝙ ſenſus diſcernit inter ſenſibilia ꝓpria. ibi (Unuſquiſqz quidē igit̄ ſenſus rc̄.) In primo caplo ponunt̄ due ꝯcl'ones. ¶ Quaꝝ pma eſt. Qz nō eſt ponēdus alius ſenſus ꝓprius pter quinque ſuperius enumeratos. Hec ꝯcl'o ꝓbat̄ tali rōne phi. Nā aīalia perfecta habent oēs ſenſus: ſed nō hñt niſi quinque ſenſus exteriores: ergo pter illos quinque ſenſus nō eſt ponēdus alius. Probatio maioris. Nam quicūqz hēt aliqđ organuz ſenſus per qđ nata ſunt aliqua ſenſibilia cognoſci: ille pōt cognoſcere oīa ſenſibilia que nata ſunt cognoſci per illud organū. vt patet iductiue per ſingula organa ſenſus. Sed aīalia pfecta hñt oīa organa ſenſus: ergo cognoſcere pñt oīa ſenſibilia: ⁊ per ꝯñs hñt oēs ſenſus. Cū igitur nō habeāt niſi quinque ſenſus nō erit alius ſenſus reſpectu ꝓprioꝝ ſenſibiliū pter quinque. Ex quo pz ꝙ tm̄ ſunt quinque ſenſus exteriores ⁊ ꝓprij. videlz viſus: auditus: olfatus: guſtus et tactus. Quoꝝ ſic pōt formari ſufficiētia. Naz ſenſus eſt quedā potētia paſſiua que apta nata eſt imutari a ſenſibili exteriori. Uel ergo imutat̄ ſm imutationē ſpūalez tm̄: ſic eſt viſus. Uel imutat̄ cuz imutatione ſpūali etiaz imutatione nāli. Et hoc duplr: qa vl talis imutatio nālis eſt ſolū ex parte obiecti: vel eſt ex parte organi. Si pmū: hoc eſt duplr: qa vel talis imutatio fit p motū localez: et ſic eſt auditus: nā obiectū eius. ſ. ſonus trāſfundit̄ p motū localē: vel fit per alterationē; ⁊ ſic eſt olfat⁹. Nā odor per quādā trāſmutationē trāſfundit̄ p mediū. Si vō talis imutatio fiat ex pte organi. hoc eſt duplr. vel tale organū eſt diffuſuz p totū corp⁹: ⁊ ſic ē tact⁹: vel eſt i determinata pte corpis: ⁊ ſic eſt guſt⁹. Ex pdictis pōt hic clare elici ꝙ viſus ſit pm⁹ ſenſus cū ſit magi imālis q̄ alij ſenſus. Scds eſt audit⁹. Terti⁹ ē olfat⁹. Quart⁹ guſt⁹. Quintus tact⁹. ¶ Cōtra pdictā ꝯnē arguit̄ ſic. Sicut ſe hēt intell's ad itelligibilia: ita ſe hēt ſenſus ad ſenſibilia: ſed ad itelligēdū oīa itelligibilia ponit̄ vn⁹ itell's. g̊ ad ſentiendū oīa ſenſibilia ſufficit vn⁹ ſenſus: ⁊ ſic nō erunt quinque ſenſus exteriores: ſz vn⁹ tm̄. ¶ P̄. Senſus tact⁹ nō diuidit̄ ꝯ guſtū: vt ſupra dictū eſt: qa guſtus eſt ſenſus ipſius tactus: g̊ idē vt ſupra. ¶ P̄. Senſus exteriores ſūt ſuſceptiui accñtiū: ſz pl'a ſūt accñtia in gñe diſticta q̄ quinque. g̊ videt̄ ꝙ ſunt plēs ſenſus q̄ quinque: cū diſtictio potētiarū ſumat̄ a diſtictiōe oboꝝ. ¶ Ad pᵐ dōz negādo ꝯñtiā ⁊ ſiītudinē: qa itell's eſt po° ſpūalis: ſenſus vō ē po° organicata: ⁊ iō lz ponat̄ tm̄ vn⁹ itell's ad itelligēdū oīa itelligibilia: nō tñ pp hoc opz ꝙ ponat̄ ſolū vnus ſenſus. ¶ Ad zᵐ dōm ꝙ tactus pōt duplr cōſiderari. Uno mō in cōi. vz p oī po° q̄ imutat̄ imutatiōe ſpūali ⁊ imutatiōe organi: ⁊ iſto mō guſt⁹ dr̄ ſenſus ipſi⁹ tact⁹: ⁊ ſic tact⁹ nō dr̄ ꝓpri⁹ ſenſus. Alio mō accipit̄ tact⁹ in ſpāli ⁊ ꝓprie: videlz pro illa po° que apta nata eſt imutari imutatione nāli ex pte organi: qđ qdē organū eſt diffuſuz p totū corp⁹: ⁊ iſto mō guſtus nō eſt ſenſus tact⁹: ſz diuidit̄ ꝯ ipm. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ ſenſus exteriores nō ſunt ſuſceptiui p ſe p̄ oīum accñtiū: ſz ſolū ſūt ſuſceptiui pdictoꝝ quinque: a q̄ꝝ diffōne ſumit̄ diſtictio ſenſuū. ¶ Scda ꝯ. Nō ē ponēdus ali⁹ ſenſus ꝓpri⁹ pp ſēſibilia cōia. Hec ꝯ ꝓbat̄ tali rōne phi. Quicqd cognoſcit̄ ab vno ſenſu vt ꝓpriū ſenſibile eius: nō cognoſcit̄ ab alio ſenſu p ſe: ſz ſolū p accñs: ſz ſenſibilia cōia p ſe cognoſcunt̄ nō ſolū ab vno ſenſu: ſz a plib⁹: vt ſupra in ſcdo declatū eſt. g̊ ſenſibilia cōia nō ſunt ꝓpriū obz alicui⁹ ſenſus: ⁊ p ꝯñs nō eſt ponēdus aliqs ſenſus ꝓprius pter quinque pp ſenſibilia cōia. ¶ Et ſi q̄rat̄ q̄re ponant̄ plēs ſenſus exteriores in aīalib⁹ pfectis pp ſenſibilia ꝓpria. ¶ Ad hoc rñdet̄ ſm Phm ꝙ rō huius eſt vt nos nō lateāt ea q̄ ꝯſequunt̄ ad ſenſibilia ꝓpria: q̄ vz. ſūt cōia diuerſis ſēſib⁹: vt mot⁹ figura magnitudo rc̄.

¶ Seqt̄ i textu (Qm̄ aūt ſētim⁹ qđ videm⁹ ⁊ audim⁹ rc̄.) Hec eſt lectio ſcda hui⁹ tertij: ⁊ in cōmēto ſci Thome.

Iſtud eſt zᵐ caplm hui⁹ tractatus in quo Phs volēs ꝯcludē pter ſenſus exteriores vnū cōez ſenſuz eſſe ponēduz: mouet tres dubitationes. ¶ Quaꝝ pma eſt. Utrum viſus pcipiat ſe vidē. Et arguo ꝙ ſic. Naz hō ſentit ſe videre: vl g̊ ſentit ſe videre ſenſu viſus vel alio ſenſu. Si pᵐ habet̄ itētū. Si zᵐ: aut ille alius ſenſus pcipit colorē ⁊ ipſuz videre: vel pcipit ipm vidē: ſz nō colorē. Nō pōt dici ſcdz: qa vidē nō eſt niſi colorē pcipe. Nō g̊ pōt ſe pcipe vidē nō pcipiēdo colorē. Neqz pᵐ pōt dici: qa ſic vni⁹ obti. vz. coloris eēnt duo ſenſus diſticti: vt puta viſus: ⁊ ille ali⁹ ſenſus. ¶ P̄. Si alio ſenſu pcipet hō colorē ⁊ alio ſenſu pcipet ipm vidē: vel ille ſenſus q pcipit ipz vidē pcipit ipm colorē: vl nō. Nō pōt dici zᵐ: qa ſic eēt ꝓceſſus in ifinitū. Si dicat̄ pᵐ: ſeqt̄ ꝙ eadē rōne ſtādū erat in p̊. vz. ꝙ viſus pcipit ſe vidē: ſic̄ ille alius ſenſus pcipit ſe ſentire. ¶ P̄. Eiuſdē po° eſt pcipe colorē ⁊ viſionē ipſz: vt innuit hic Phs: ſz manifeſtū ē ꝙ viſus pcipit colorē: g̊ viſus pcipit ſuā viſionē. ¶ In ꝯriū arguit Phs. Nā nihil vr̄ niſi color ⁊ hñs colorez: ſz viſio ſiue vidē nō eſt color neqz hñs colorē: g̊ viſus nō videt ſuuz vidē. ¶ Ad hāc dubitationē Phs adducit tres ſol'ones. ¶ Quaꝝ pᵃ eſt. Actio ipſi⁹ viſus eſt duplex. Quedā ē cōſiſtēs in mutatiōe ipſi⁹ viſus ab exteriori ſenſibili. Et tali actiōe qcqd vr̄ eſt color vl coloratū: nec tali actiōe viſus pcipit ſe vidē. Alia ē actio viſus q̄ attribuit̄ viſui ſz quā poſt imutationē actualē ipſi⁹ organi iudicat de ipſa imutatione vl pceptiōe organi a ſenſibili etiam abſente ſenſibili: ⁊ ſic viſus nō videt ſolū colorē vl ſētit: ſz ſentit etiā viſionē coloris. Et tali actiōe viſus pcipit ſe vidē. ¶ Alia ſol'o ē ꝙ lz vidē nō ſit color vl coloratū: tñ i ipo videre eſt ſiītudo coloris iquātū vidēs eſt q̄ſi coloratū ex eo ꝙ organū viſus ē aptū natū ſuſcipe ſpēs colori: pp qđ ipm vidē pōt pcipi a viſu. ¶ 3ᵃ ſol'o. Idē ē actus viſibilis

bilis ⁊ act⁹ ipſi⁹ viſus:idē dico de ſubiecto:lȝ differāt rōne: ſicꝫ idē eſt act⁹ ſoni.vȝ ſonatio:⁊ act⁹ audit⁹ vȝ auditio:ſȝ manifeſtuȝ eſt ꝙ actio viſibilis attribuit̄ viſui:ḡ actus ipſius viſus:vtputa viſio:attribuit̄ ipſi viſui:⁊ per ꝯñs eiuſdē potētie eſt ꝑcipere viſibile ⁊ ipſaȝ viſionē. Qꝫ aūt act⁹ ſenſibilis ⁊ ipſi⁹ ſēſus ſint idē ſubiecto pȝ tali rōne:qꝛ actio ⁊ paſſio cū ſint q̄dā mot⁹ ſūt ſubiectiue in patiēte:ḡ act⁹ ipſi⁹ ſenſibilis:qui dr̄ quedā actio ⁊ act⁹ ipſi⁹ ſenſus qui ꝯſiſtit in quodā pati vt ſupra dcm̄ eſt ſunt ſubiectiue in viſu:⁊ illi duo act⁹ ſunt idē ſubiecto. Due aūt rōnes in p̄n⁹ dubij adducte admittunt̄ ſm̄ Phm̄. ⁋ Sed ꝯ p̄am ſolonē ſic p̄mo arguit̄. Nulla potētia mālis pōt reflecti ſupra ſeipſaȝ ⁊ ſupra ſuū actū:ſȝ viſus eſt potētia mālis. ḡ viſus nō pōt hr̄e reflexionē ſupra ſeipſaȝ ⁊ ſupra ſuū actū:⁊ per ꝯñs viſus nō pōt ꝑcipere ſe vidē:nec pōt ꝑcipere ſeipm̄. Probatio maioris:qꝛ vel iſta reflexio fieret ſm̄ partē:ita ꝙ vna ps reflecteret̄ ſup aliā:vel ſm̄ totū. Nō pōt dici p̄m:qꝛ ſic totū ſituaret̄ in minima particula aut in puncto. Nec pōt dici zm̄:qꝛ ſic idem nō reflectit̄ ſupra ſeipm̄. ⁋ Dōȝ ꝙ viſus ⁊ q̄libet ſenſus ꝑticularis pōt ꝯſiderari dupl̄r. Uno mō ꝓprie put eſt ſenſus ꝑticulariter diſtinctus ꝯtra cōmunē:⁊ iſto mō viſus nulla actione ꝑcipit ſe vidē. Alio mō accipit̄ viſus ꝓ ſenſu cōmuni:īquātū vȝ eadē īmutatiōe qua īmutat̄ viſus:īmutat̄ ſenſus cōis.⁊ iſto mō viſus ꝑcipit ſuū vidē:qꝛ ipſius ſenſus cōis eſt iudicare de ꝓprijs ſenſibilib⁹ ſenſuū ꝑticulariū. Cui⁹ rō eſt:qꝛ ſicut ſe hēt cētrū circuli ad circūferētias ⁊ ad lineas ꝓcedētes a circūferētia ad cētrū.ita ſe hēt ſenſus cōis ad ſenſus ꝑticulares ⁊ ad act⁹ eorūdē: ſed nulla linea pōt ꝑtingere ad cētrū:niſi trāſeat per circūſcrētiā:ḡ nulla ſenſatio pōt ꝑtingē ad ſenſationeȝ niſi mediātib⁹ ſenſib⁹ ꝑticularib⁹:⁊ per ꝯñs ſenſus cōis hēt ꝑticulares ſenſationes ſpērū ſenſuū. ⁋ Sed qꝛ due rōnes in p̄n⁹ dubij vident̄ ꝯcludere ꝙ viſus ꝑcipiat ſuum videre:ēt accipiēdo viſum ꝓprie vt diſtinguit̄ ꝯ ſenſuȝ cōem:iō ſoluēde ſunt. ⁋ Unde ad p̄m dōm ꝙ alio ſenſu homo ꝑcipit colorē:⁊ alio ſenſu vtputa ſenſu cōmuni ꝑcipit ſe vidē. Et iſte ſenſus cōmunis nō ſolū ꝑcipit videre:ſed ēt ꝑcipit ipm̄ colorē:nō ſub ꝓpria rōne coloris in quātū ſenſibilis eſt. Nō eſt.n.incōueniēs ꝙ vnius obiecti mālr̄ ſumpti ſint plēs potētie ſm̄ diuerſas rōnes formales. ⁋ Ad zm̄ dōm ꝙ iſte ſenſus qui ꝑcipit viſionē:ꝑcipit ſe ſentire. Nec eſt ſile de viſu:qꝛ ſenſus ille cōis eſt: qui dr̄ cōis cōitate cognitiōis:⁊ eſt alterius v̄tutis q̄ ſit potētia viſiua. ⁋ Ad ȝm̄ pȝ ſolo ex dictis. ⁋ Ex iſtis infert̄ vna ꝯcluſio tacite:p̄ncipal̄r tñ intēta in h̄ caplo:videlicet ꝙ p̄ter ſenſus exteriores neceſſe eſt ponere ſenſum cōem. Hec ꝯ pȝ tali rōne. Nā aial percipit actiones ſenſuuȝ exterioꝝ:ſed nō ꝑcipit illas actiones per ꝓprios ſenſus exteriores (vt declaratū eſt) ḡ neceſſe eſt ponere vnū aliū ſenſum cōem qui hēat illas actiones ꝑcipere ⁊ de eis iudicare. ⁋ Scd̄a dubitatio eſt vtruȝ ſenſibile ⁊ ſenſus ſimul ḡnent̄ ⁊ ſimul corrūpant̄. Uidet̄ ꝙ nō. Nā ſenſibile nō dependet in eſſe a ſenſu nec realiter nec formaliter.ḡ videt̄ ꝙ ſenſibile ⁊ ſenſus nō ſimul ḡnent̄ ⁊ corrumpant̄. ⁋ Dōm ſm̄ Phm̄ ꝙ ſenſibile in actu ſm̄ rōnē ſenſibilitatis ꝯſideratū:⁊ ſenſus in actu ſimul ſūt. Cui⁹ rō ex p̄cedētib⁹ elicit̄. Nā act⁹ ſenſibilis ⁊ act⁹ ſenſus ſunt vnus act⁹ ſubiecto:ḡ ſenſibile in actu ⁊ ſenſus in actu ſimul ſunt ⁊ ſimul nō ſunt:ſed ſenſibile in potētia ⁊ ſenſus in potentia nō ſimul ḡnant̄ ⁊ corrūpant̄. ⁋ Et per h̄ pȝ ſolo ad rōnē dubij. ⁋ Tertia dubitatio. Quare eſt ꝙ aliq̄ ſenſibilia corrūpūt ſenſum ⁊ aliq̄ īferūt delectationē ſenſib⁹. ⁋ Ad h̄ dōm ſm̄ Phm̄ ꝙ organū ſenſus ꝯſiſtit in debita ꝓportione q̄litatū ſenſibiliū. Unde qñ iſta ſenſibilia ſunt excellētia:tūc corrūpūt illā ꝓportionē:⁊ etiā ſenſum. Quādo v̄o nō corrumpūt illā ꝓportionē:īferūt delectationē ſenſui. ⁋ Dubitat̄ extra l̄ram circa dcm̄ Phi:⁊ doc.ſan. vtrū actio ſit ſubiectiue in patiēte. Uidet̄ ꝙ nō. Nā ꝑfectio eſt ſubiectiue in eo cuius eſt ꝑfectio:ſed actio quecūq̄ (ſiue īmanēs ſiue trāſiēs) eſt ꝑfectio agētis:ḡ actio eſt ſubiectiue in agēte. ⁋ In ꝯ͂riū arguit̄ tali rōne doctoris ſancti. Nā actio eſt q̄dam mot⁹:ḡ ſi actio eēt ſubiectiue in agēte:ſequeret̄ ꝙ oē agēs in agēdo moueret̄:ḡ ⁊c̄. ⁋ Dōm ꝙ duplex eſt actio:quedā eſt actio īmanēs:⁊ talis eſt ſubiectiue in agēte. Alia eſt actio tranſiēs:⁊ illa pōt dupl̄r ꝯſiderari. Uno mō mālr̄ videlȝ ꝓ eo qḋ ītroducit̄ ab agēte in paſſuȝ:⁊ iſto mō dȝ eē ſubiectiue in patiēte:qꝛ vȝ forma que ītroducit̄ ab agēte per ſuā actionem:ſuſcipit̄ in patiēte. Alio mō accipit̄ actio formal̄r ꝓ ipſa ītroductione actiua forme.⁊ talis actio eſt ſubiectiue in agēte ⁊ eſt ꝑfectio ei⁹:vt voluit argumētū dubij:de quo ad longū ȝ⁰ phyſicoꝝ dubitabit̄.

⁋ Sequit̄ in textu (Unuſquiſq̄ q̄dē igit̄ ſenſus ⁊c̄.) Hec eſt lectio ȝ⁰ hui⁹ tertij libri:⁊ in cōmēto ſancti Thome.

IStud eſt ȝm̄ caplm̄ hui⁹ tractat⁹ in quo Phs ꝯcludēs ſenſuȝ cōem eſſe ponēdū ad diſcernēdū īter diuerſa ſēſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ponit duas ꝯnes. Quarū p̄a eſt ꝙ p̄ter q̄nque ſenſus exteriores neceſſe eſt ponē vnū ſenſum cōem ad diſcernēdū īter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū. Et hec ꝯ ꝓbat̄ tali rōne. Nā nos ꝑcipimus dr̄iam ⁊ ꝯueniētiā ſenſibiliū diuerſoꝝ ſenſuū īquātū ſenſibilia ſūt:ſȝ cognoſcē ſenſibilia īquātū ſenſibilia ſūt ꝑtinet ad ſenſum:ḡ ꝑcipere dr̄ias diuerſoꝝ ſenſibiliū:īquātū hui⁹ ꝑtinet ad ſenſum. Nō aūt ad ſenſum ꝑticularē:ḡ ꝑtinet ad ſenſuȝ cōem. Qꝫ aūt diſcernē īter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū nō ꝑtineat ad ſenſum ꝑticularē exteriorē.pȝ:qꝛ vel ꝑtinet ad vnū ſenſum vel ad diuerſos. Nō p̄m:qꝛ ille ſenſus nō cognoſcit dr̄iam diuerſorū ſēſuū ſicut viſus nō cognoſcit colorē ⁊ ſonū per ſe loquēdo.ḡ diſcernē īter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū nō ꝑtinet ad vnū ſenſum ꝑticularē. Nec pōt dici zm̄:qꝛ vnus hō cognoſcit dr̄ias ſenſibiliū diuerſoꝝ:ḡ eſt vna potētia q̄ illa diuerſa ſenſibilia cognoſcunt̄. ⁋ Cōtra p̄dictā ꝯnē ſic arguit̄. Nā diſcernē īter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuuȝ Phs attribuit tactui:ḡ ad diſcernēdū p̄dicta ſenſibilia nō eſt neceſſe ponē ſenſum cōem. ⁋ P̄. Senſus ꝑticularis diſcernit īter diuerſa ſenſibilia:vtputa viſus īter albedinē ⁊ nigredinē:⁊ ſonus īter acutū ⁊ graue:ḡ ideȝ vt ſupra. ⁋ P̄. Oīa ſēſibilia debite cognoſcunt̄ per q̄nque ſenſus exteriores.ḡ nō eſt neceſſe ponere ſenſum cōem. ⁋ P̄. Intellect⁹ determinatā dr̄iaȝ cognoſcit īter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuuȝ:ḡ nō eſt neceſſe ponē aliquē ſenſum p̄ter q̄nque ſenſus exteriores que cognoſcat dr̄iam īter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ꝑticulariū. ⁋ P̄. Illa potentia que diſcernit diuerſa:cōponit ⁊ diuidit:ſȝ cōponere ⁊ diuidē ꝑtinet ad ītellectū ⁊ nō ad ſenſuȝ.ḡ ⁊c̄. ⁋ Ad p̄m dōȝ ꝙ Phs attribuit tactui diſcernē īter diuerſa ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū nō p̄ncipal̄r:ſȝ ꝑticipatiue:īquātū videlȝ tact⁹ eſt ꝓpinquior ſenſui cōi ceteris ſenſib⁹. ⁋ Ad zm̄ dōm ꝙ vnus ſenſus exterior diſcernit īter diuerſa ſenſibilia ſui ꝓprij obiecti.vt voluit argumētuȝ:tñ vnus ꝓprius ſenſus nō diſcernit īter diuerſa ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū:ſicut viſus nō ponit dr̄iam īter coloreȝ ⁊ ſonū. ⁋ Ad ȝm̄ dōȝ ꝙ lȝ oīa ſēſibilia cognoſcant̄ a ſenſibilib⁹ exteriorib⁹ quātū ad eē:nō tñ cognoſcunt̄ quantū ad dr̄iam ⁊ ꝯueniētiā eoꝝ niſi a ſenſu cōi. ⁋ Ad 4m̄ dōm ꝙ ītellus cognoſcit dr̄iam diuerſoꝝ ſenſuū quātū

ad qd eſt nō ī quātū ſenſibilia ſūt:ſꝫ h̄ ꝑtinet ad ſenſuꝫ cōem. vt dcm̄ eſt. ¶ Ad 5m dōm ꝙ ꝑcipere dr̄iam ⁊ ꝯueniētiā coloꝝ pōt itelligi dupl̄r. Uno mō affirmādo vł negādo:⁊ qui iſto mō ꝑcipit dr̄iam ⁊ ꝯueniētiā:diuidit ⁊ cōponit. Alio mō cognoſcendo tm̄:⁊ iſto mō nō opꝫ ꝙ ille qui cognoſcit dr̄iaꝫ coloꝝ cōponat ⁊ diuidat. ¶ Secūda ꝯ. Senſus cōis ponēs dr̄iaꝫ īter ſenſibilia diuerſorū ſenſuū ſimul cognoſcit diuerſa ſenſibilia. Hec ꝯ ꝓbatur tali rōne. Nā nullus pōt ponē dr̄iaꝫ īter aliq̄ niſi cognoſcat illa que differūt dr̄ eoꝝ dr̄iam ꝑcipit:ſꝫ ſenſus cōis ꝑcipit dr̄iam diuerſoꝝ ſenſuū:vt pꝫ per p̄cedētē ꝯnē:ğ ſequit̄ ꝙ ſimul cogſcit illa diuerſa ſēſibilia. ¶ Cōtra hāc ꝯnē arguit̄ ſic tali rōne Ph̄i. Nā ipoſe eſt idem moueri diuerſis motibꝰ ſimul:ſꝫ ſenſus in cognoſcendo mouet̄ (cuꝫ ſentire ſit qd̄dā pati) ⁊ ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ſint ꝯtr̄ia:ğ ſequit̄ ꝙ ipoſe eſt ꝙ ſenſus cōis ſimł cognoſcat diuerſa ſenſibilia. ¶ Ad h̄ r̄ndēt aliq̄ dicētes ꝙ idē ſubiecto diuerſuꝫ tm̄ rōne pōt moueri motibꝰ ꝯtrīs. Senſus aūt cōis:lꝫ ſit idē ſubiecto:eſt tm̄ plures ſm̄ rōnē: igit̄ pōt moueri diuerſis motibꝰ. ¶ Sed hāc r̄ſſionem remouet Ph̄us. Nā lꝫ idēꝫ ſubiecto:diuerſum tm̄ rōne ꝯtrīs motibꝰ poſſit moueri in potētia.nō tm̄ in actu. Ideo alr̄ dōm eſt ſm̄ Ph̄m ꝙ ſenſus cōis ſe hēt vt pūctꝰ qui eſt cētrū circuli:qui qdē punctꝰ ꝯſiderat̄ vt vnum:⁊ vt duo. Ut vnū īquātū ab eo ꝓcedūt oēs linee ad circūſerētiā. Ut duo vō īquātū eſt p̄nm vnius linee ⁊ finis alteriꝰ. Simił ſenſus cōis eſt vnus ⁊ duo. Unus īquātū eſt radix oīuꝫ ſenſuū exterioꝝ.īquātū a ſenſu cōi ꝓcedūt v̄tutes ſenſitiue ad organa exteriora. Et ꝯſiderat̄ vt duo:īquātū imutat̄ ſm̄ diuerſas imutationes ſenſuū exterioꝝ. vnde nō eſt icōueniēs ꝙ moueat̄ ſimul motibꝰ ꝯtrīs īquātū eſt p̄nm imutationū p̄dictarū. ¶ Circa p̄dicta dubitat̄ p̄o vtrū ſenſus exterior ſit ꝑfectior ſenſu cōi.⁊ vı̄ ꝙ ſic. Nā mouēs eſt nobiliꝰ ⁊ p̄ſtātius moto:ſꝫ ſenſus exterior mouet ſenſuꝫ cōeꝫ:vt pꝫ ex dictis:ğ ſēſus exterior eſt ꝑfectior. ¶ Dōm ſm̄ Ph̄m ꝙ ſenſus cōis ſimpl̄r eſt ꝑfectior. Tū p̄o.qꝛ imāliter ſuſcipit ſpēs ſenſibiles. Tū 2o:qꝛ eſt radix ⁊ fundamētū oīum ſenſuū exterioꝝ:ſenſus vō exterior dr̄ ꝑfectior ſm̄ qd ⁊ quātuꝫ ad aliqd:īquātū vꝫ hꝫ moue ſenſum cōem:nō tm̄ eſt ꝑfectior ſimpliciter. Et per h̄ pꝫ ſolō ad rōnes dubij. ¶ Dubitat̄ 2o vtꝝ p̄ter ſenſuꝫ cōeꝫ ⁊ ſenſus exteriores ſint ponēdi alij ſenſus iteriores. Et vı̄ ꝙ nō. Nā cōe nō diſtinguit̄ ꝯ ꝓpriū:ſꝫ ſenſus exteriores dn̄t ſenſus ꝓprij.ğ p̄ter ſenſus exteriores eſt ponēdus ſenſus cōis ab eis diſtinctꝰ. ¶ Itē. Phantaſticū ⁊ memoratiuū dn̄r paſſiōes p̄mi ſenſitiui vꝫ.ſenſus cōis:ſed paſſio nō diuidit̄ ꝯ ꝓpriū ſubm̄:ğ p̄ter ſenſum cōem nō eſt ponenda memoria ⁊ phantaſia. ¶ Dicēdū ꝙ p̄ter ſenſus exteriores ponunt̄ q̄tuor ſenſus iteriores qui ſunt ſenſus cōis:vis imaginatiua:que dı̄ phantaſia in brutis:⁊ eſtimatiua:que dı̄ vis cogitatiua:vel rō particularis in hōie:⁊ memoria. Quoꝝ ſic pōt formari ſufficiētia. Nā ſenſus eſt ꝑceptiuꝰ ſēſibiliū:aut ğ eſt ꝑceptiuū ſpēꝝ ſenſatarū aut itētionū que nō percipiunt̄ a ſenſu exteriori. Si p̄m:h̄ eſt dupl̄r:aut talis ſenſus ordinat̄ ad accipiēdū illas ſpēs:⁊ ſic eſt ſenſus cōis. vel ad retinēdū ⁊ ꝯſeruādū eas:⁊ ſic eſt vis imagiatiua: que dı̄ theſaurus ſpērū ſenſatarū. Si 2m:h̄ eſt dupl̄r:vł ordinat̄ ad recipiēdū tales intētiōes:⁊ ſic eſt eſtimatiua in brutis ⁊ cogitatiua ſiue rō ꝑticularis in hoībus. Uel ordinat̄ ad retinēdū ⁊ ꝯſeruādū illas itētiones:⁊ ſic eſt memoria ſenſitiua. Et lꝫ accipere ⁊ retinē in ſpūalibꝰ nō ꝑtineāt ad diuerſas potētias:tm̄ in corꝑalibꝰ ad aliā potētiā ꝑtinet recipere ⁊ aliā retinere. Uidemꝰ.n.ꝙ illa que bene recipiūt male retinēt:⁊ illa que male recipiūt bene retinēt. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ lꝫ cōe per p̄dicationē nō diſtinguat̄ ꝯtra ꝓpriū:cōe tm̄ per cognoſcibilitatē ⁊ cālitatem diſtinguit̄ ꝯtra ꝓpriuꝫ:vt in ꝓpoſito. ¶ Ad 2m dōm ꝙ memoria ⁊ phantaſia dicuntur paſſiones p̄mi ſenſitiui non tanq̄ ſubiecti:ſed tanq̄ cauſe:inquātum vna potentia fluit ab aīa mediante alia:vt ſupra declaratum eſt.

¶ Sequit̄ in textu (Qm̄ autē duabus differentijs ⁊c̄.) Hic eſt ſcōs tractatꝰ huius tertij libri de aīa:⁊ eſt lectio 4a eiuſdem libri in cōmento ſancti Thome.

Iſte eſt ſecūdus tractatꝰ huiꝰ tertij: in quo Ph̄us oſtēdit intellectū nō eē idē cū ſenſu:⁊ ꝯtinet tria capl'a. In p̄o capitulo Ph̄us oſtendit ꝙ itelligere ⁊ ſapere nō ſunt idem cum ſapere ⁊ ſentire.⁊ ꝙ opinio ⁊ phantaſia nō ſunt idē. In 2o capitulo oſtendit ꝙ phantaſia non eſt aliq̄ potētiarū vel habituū qbꝰ diſcernit̄ aliqd eē verū vel falſum. ibi (De eo qd eſt.) In 3o caplō oſtēdit qd eſt phantaſia. ibi (Sed qm̄ eſt motꝰ.) ¶ In p̄o caplō ponūtur due ꝯnes. Quarū p̄a eſt. Sapere ⁊ intelligere nō ſunt idē cū ſentire. Prima ps huiꝰ ꝯnis.ſ.ꝙ ſentire nō ſit idē qd ſapere:ꝓbat̄ vna rōne Ph̄i:que talis eſt. Sentire cōpetit oībꝰ aīalibꝰ:ſapere vō paucis:ğ ſapere ⁊ ſentire nō ſunt idē. Scōa pars eiuſdē ꝯnis.ſ.ꝙ itelligere nō ſit idē qd ſentire. ꝓbat̄ duabꝰ rōnibꝰ. Quarū p̄a eſt. Contingit recte ⁊ nō recte itelligere. Recte qdēꝫ per verā ſciam:⁊ per verā prudētiā:⁊ verā opinioneꝫ:nō recte aūt per ꝯtrariū.ſ.per falſam ſciam:⁊ per falſam opinionē. Sed non ꝯtingit ſentire nō recte.ſed ſolū recte:qꝛ ſenſus circa ꝓpriū ſenſibile nō decipit̄:ğ itelligē ⁊ ſentire nō ſūt ideꝫ. Scōa rō. Sētire cōpetit oībꝰ aīalibus:itelligere vō ſoli rōnali creature:ğ idē vt ſupra. ¶ Cōtra p̄dictam ꝯnē arguit̄ p̄o ſic rōnibꝰ antiquoꝝ oppoſitā partē tenētiū. Nā v̄tus corporea nō pōt agere in rem icorporeā:cū ſemper agēs ſit nobilius ⁊ altius paſſo:ſed v̄tus celeſtis agit in v̄tutē itellectiuā.ğ v̄tus intellectiua eſt v̄tus corporea:⁊ per ꝯñs itelligere eſt qd̄dā corporeū:⁊ ſic intelligere eſt idē cū ſētire:qꝛ qñ ab aliqbꝰ remouet̄ id per qd differūt: tūc remanēt idē:ſed itelligē differt a ſentire per h̄ ꝙ intelligere eſt qd̄dā icorporeū:ğ ſi remoueat̄ icorporeū ab itelligē:relinquit̄ ꝙ intelligere erit qd̄dā ſentire. ¶ Itē. Oīs apph̄ēſio ſeu cognitio fit rōne ſimilitudinis:ſꝫ itellectꝰ cognoſcit res corporeas:ğ itellꝰ ēt eſt corporeus:⁊ per ꝯñs idē vt ſupra. ¶ Itē.arguit̄ ꝯ ꝓbatiōes. Nā prudētia eſt in aīalibꝰ rōnalibꝰ ex ꝓhemio metaph'ice:ſed ſapere ꝑtinet ad prudētiā:ğ vı̄ ꝙ ſapere nō cōpetit paucis ſed multis aīalibꝰ. ¶ Itē. Sicut ſenſus nō decipit̄ circa ꝓpriū ſenſibile:ita itellꝰ nō decipit̄ circa ꝓpriū itelligibile:ğ ſi nō ꝯtingeret nō recte ſentire nō ꝯtigit nō recte itelligē. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ v̄tus celeſtis nō agit in v̄tuteꝫ itellectiuā per ſe:ſed ſolū per accidēs:idō rō nō ſeq̄t̄. ¶ Ad 2m dōm ꝙ nō oīmoda ſimilitudo regrit̄ ad cognitionē:ſed ſufficit ſimilitudo ꝓportiōis que eſt īter actū ⁊ potētiā:vnde nō opꝫ ꝙ ſi res ſit corporea ꝙ ꝓpter h̄ ſit ēt itellꝰ corporeꝰ. ¶ Ad 3m dōm ꝙ prudētia cōpetit alicui dupl̄r:ſimił ⁊ ſapere. Uno mō eſſentialr̄:ſic ſolū cōpetit rōnali creature. Alio mō ꝑticipatiue:ſic cōpetit aīalibꝰ qbuſdā brutis īquātū per nālē eſtimationē ꝓuident de futuris:vt pꝫ de formicis. ¶ Ad 4m dōm ꝙ lꝫ itellꝰ quātū ad p̄m eiꝰ opōnē.nō decipiat̄ per ſe circa ꝓpriū itelligibile:tm̄ quātū ad eiꝰ 2m opōnē pōt decipi falſe:videlꝫ diuidēdo vel cōponēdo. ¶ Scōa ꝯ. Opinio nō eſt eadē cū phantaſia. Hec ꝯ ꝓbat̄ tribꝰ rōnibꝰ Ph̄i. Quarū p̄a eſt. Opinio ſequit̄ itellectū:phantaſia ſenſuꝫ:

ſed ſenſus ⁊ itellectꝰ nõ ſũt idẽ: g̃ opinio ⁊ phantaſia nõ ſunt idẽ. Scḋa rõ. Phantaſticare eſt in ptãte nr̃a: ſꝫ opinari nõ eſt in ptãte nr̃a: ſed regrit̃ rõ per quã opinamur verũ vel falſum. g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Ex opinione ſequit̃ imediate paſſio in appetitu: ſꝫ ex phantaſia nõ ſequit̃ imediate paſſio in appetitu: g̃ opinio ⁊ phãtaſia nõ ſunt idẽ. ¶ Et ſi dicat̃. nõ poſſumꝰ opinari niſi phantaſticãdo: g̃ opinio ⁊ phantaſia ſunt idẽ. ¶ Dõm negãdo ꝯſequẽtiã: qꝛ ſicut nos nõ poſſumꝰ itelligere niſi ſentiẽdo: ⁊ tamẽ itellectꝰ nõ eſt idẽ cũ ſenſu: ita lꝫ nõ poſſimus opinari ſine phantaſia: tñ nõ ſequit̃ ꝙ opinio ſit idẽ cũ phantaſia.

¶ Sequitur (De eo autem.) Hec eſt lectio 5ª eiuſdem libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

IStud eſt 2m caplm ſecũdi tractatꝰ: in q̃ Phs determinãdo de phantaſia per reſpectũ ad alias potẽtias cognoſcitiuas ponit tres ꝯ̃nes iſerẽdo vnum correlarium. ¶ Quarũ pª eſt ꝙ phãtaſia nõ eſt ſenſus in actu nec ſenſus in potẽtia. Hãc ꝯ̃nẽ ꝓbat Phus p̃mo in gñali tali rõne: qꝛ dormiẽs phantaſticat̃ nõ ſm ſenſum in potẽtia: qꝛ ſenſui in potẽtia nihil appet: neqꝫ ſm ſenſum in actu: qꝛ in ſomno nõ eſt ſenſus in actu. Hinc probat Phs eãdẽ ꝯ̃nẽ in ſpãli. Et pº ꝙ nõ ſit ſenſus in potẽtia vna rõne. Nã ſenſus in potẽtia ſemꝑ ieſt aiali: ſꝫ phãtaſia nõ ſemꝑ ꝯuenit aiali: g̃ phantaſia non eſt ſenſus in potẽtia. Deĩde ꝓbat eãdẽ ꝯ̃nẽ quãtũ ad 2m partẽ. vꝫ. ꝙ phantaſia nõ eſt ſenſus in actu q̃tuor rõnibꝰ. Quarũ pª eſt. Senſus in actu cõpetit oĩbus aialibꝰ: ſꝫ phãtaſia nõ cõpetit oĩbꝰ aialibꝰ: vtputa formicis ⁊ ceteris aialibus iꝑfectis. g̃ ⁊c̃. ¶ Et ſi dicat̃ ꝯtra. Cuicũqꝫ ineſt ſenſus: eidẽ ieſt phantaſia: vt ſupra in 2º ꝯceſſum eſt: g̃ ſicut ſenſus cõpetit oĩbꝰ aialibus: ita ⁊ phantaſia. ¶ Dõm ꝙ duplex eſt phantaſia. Quedã eſt determinata que hẽt determinatũ organũ: ⁊ talis nõ ieſt oĩbus aialibus. Alia eſt phantaſia ideterminata ⁊ iꝑfecta: ⁊ talis bene cõpetit oĩbꝰ aialibꝰ: de q̃ nõ eſt hic ad ꝓpoſitũ. Scḋa rõ. Senſus ſm actũ per ſe ſemꝑ eſt verus: ſꝫ viſiones phantaſtice nõ ſemꝑ ſũt vere. Tertia rõ. Per ſenſuꝫ certitudinaliter iudicamꝰ de re: ſꝫ per phantaſiã nõ certitudinalr iudicamꝰ dicẽdo h eſt h: ſꝫ dicimꝰ ꝙ h apparet nobis h. g̃ ⁊c̃. Quarta rõ. Phantaſia ieſt dormiẽtibꝰ: vt dcm̃ eſt: ſꝫ ſenſus nõ cõpetit dormiẽtibꝰ in actu: g̃ phãtaſia nõ eſt ſẽſus in actu. ¶ Et ſi arguat̃ ꝯ̃. Iſta phãtaſia ẽ q̃dã potẽtia: vel g̃ ẽ potẽtia ſẽſitiua vel itellectiua vel vegetatiua vl̃ appetitiua vel motiua ſm locũ: ſꝫ mãifeſtũ eſt ꝙ phãtaſia nõ eſt itellus: nec potentia vegetatiua: nec motiua ſm locum: nec appetitiua: g̃ eſt ſenſitiua. Dõm ꝙ ſenſus põt accipi dupľr. Uno mõ vt ſe extẽdit ad oẽs ſenſus interiores: ⁊ exteriores: ⁊ iſto mõ hñ phãtaſia pertinet ad ſenſuꝫ: cũ ſit ſenſus iterior vt ſupra dcm̃ eſt. Alio mõ accipit̃ ꝓprie. vꝫ. pro potẽtia qua aia aliqd apꝑhẽdit determinate cũ q̃dã determinatiõe. Et iſto mõ phantaſia nõ eſt ſenſus. ¶ Scḋa ꝯ̃. Phantaſia nõ eſt itellus nec ſcia. Hec ꝯ̃ ꝓbat̃ vna rõne Phi. Nã itellus eſt p̃moꝝ p̃ncipioꝝ veroꝝ: ſcia eſt habitꝰ per demr̃ationeꝫ acqſitꝰ qui eſt ſemꝑ verꝰ: ſꝫ phantaſia nõ eſt ſemꝑ veroꝝ: g̃ phantaſia nõ eſt itellus neqꝫ ſcia. ¶ Scḋa ꝯ̃. Phantaſia nõ eſt opinio: hec ꝯ̃ ꝓbat̃ duabꝰ rõnibꝰ Phi. Quarũ pª eſt. Ad opinionẽ ſequit̃ fides: ſꝫ fides nõ eſt in aialibꝰ brutis: g̃ nec opinio: ſed phantaſia eſt in aialibꝰ brutis qbuſdã: g̃ phantaſia nõ eſt opinio. ¶ Scḋa rõ. Ad opinionem (vt dcm̃ eſt) ſequit̃ fides: ad fidẽ ſequit̃ ꝑſuaſio: ad ꝑſuaſionẽ ſequit̃ rõ: g̃ opinio iuenit̃ ſolũ in illis in qbꝰ iuenit̃ rõ: ſed phãtaſia nõ ſolũ reperit̃ in aialibꝰ habẽtibꝰ rõnẽ: g̃ idẽ vt ſupra. ¶ Ex ꝓdictis iſert Phus vnũ correlariũ vꝫ. ꝙ phantaſia nõ eſt qd cõpoſitũ ex ſenſu ⁊ opinione.

¶ Sequit̃ in textu (Qm̃ aũt audit ⁊c̃.) Hec eſt lectio 6ª huius tertij libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

IStud eſt vltimũ caplm huiꝰ tractatꝰ in quo Phs determinãdo de phantaſia qditatiue ponit vnã ꝯ̃neꝫ dũtaxat. vꝫ. Phantaſia eſt qdã motꝰ factus a ſenſu ſm actũ. Hec ꝯ̃ ꝓbat̃ tali rõne. Nã ab eo qḋ eſt motũ ꝯtingit aliud moueri cũ aliqñ aliud ſit mouens ⁊ motũ: vt pꝫ in 8º phy. ſed ſenſus mouet̃ a ſenſu. g̃ a ſenſu ſm actũ põt fieri motꝰ: talis aũt motꝰ eſt phantaſia. g̃ phantaſia eſt motꝰ factꝰ a ſenſu ſm actũ. ¶ Cõſiderãdũ eſt hic ſm Phm ꝙ phantaſia eſt aliqñ falſoꝝ. Cuius rõ eſt: qꝛ ſenſus lꝫ circa ꝓpriũ ſenſibile vt in pauciorib' decipiat̃: tñ circa ſenſibilia per accñs decipit̃: nõ vt in paucioribus: ſed vt ſepe: ⁊ magis circa ſenſibilia cõia: g̃ a fortiori phantaſia circa phantaſmata decipit̃. cũ magis recedat a radice v̾tutis cognoſcitiue. ¶ Cõſiderãdũ eſt ſꝫ eundẽ ꝙ phos grece eſt lux latine: a q̃ phanos venit. i. apparitio ſiue illuminatio: a quo vlteriꝰ deriuat̃ phãtaſia.

¶ Sequit̃ in textu (De parte aũt aie qua ſapit ⁊ intelligit ⁊c̃.) Hic eſt tertiꝰ tractatꝰ huiꝰ tertij libri: ⁊ eſt lectio 7ª cõmenti ſancti Thome.

ISte eſt tertius tractatꝰ huiꝰ libri in quo Phs determinat de pte itellectiua: ⁊ ꝯtinet in ſe ſex capitula. In pº capitulo Phs determinat de itellectu poli ſm ſe. In 2º võ oſtẽdẽdo q̃liter itellectꝰ polis reducit̃ in actu determinat de obiecto eius. ibi (Cum autem ſic ſingula ſiant.) In 3º mouet q̃ſdã dubitationes circa precedentia: ⁊ ſoluit eas. ibi (Dubitabit autẽ vtiqꝫ aliqs.) In 4º caplo determinat de itellectu agẽte ⁊ intellectu in actu. ibi (Qm̃ aũt in oĩ nã.) In 5º determinat de opõnibꝰ itellectus poſſibilis. ibi (Indiuiſibiliũ qdẽ igit̃.) In 6º capitulo determinat de itellectu per reſpectũ ad ſenſum. ibi (Uidet̃ aũt ſenſibile.) ¶ In pº caplo ponit̃ vna ꝯ̃ que talis eſt: ꝙ itellectꝰ polis eſt potẽtia paſſiua. Hec ꝯ̃ ꝓbatur tali rõne Phi. Nã ſicut ſe hẽt ſenſus ad ſenſibile: ita ſe hẽt itellectꝰ ad itelligibile: ſed ſenſus eſt potẽtia paſſiua ⁊ ſentire qḋdã pati (vt ex ſupradictis pꝫ.) g̃ itellectꝰ polis eſt potẽtia paſſiua: accipiẽdo vꝫ. pati pro quocũqꝫ recipere. ¶ Ex hac ꝯcluſiõe iſert Phus duo correlaria. ¶ Quoꝝ pm̃ eſt. ꝙ itellus nõ eſt cõpoſitꝰ ex naturis diuerſarũ rerũ nãliũ vt antiq voluerũt. Cuiꝰ rõ eſt. Nã illud qḋ eſt in potẽtia ad aliqd ⁊ eſt receptiuũ illius caret illo: ſed itellus polis eſt in potẽtia ad oĩa intelligibilia ⁊ eſt receptiuꝰ illoꝝ: g̃ nõ eſt cõpoſitꝰ actu ex illis. ¶ Secũdũ correlariũ eſt: ꝙ itellꝰ nõ eſt affixus organo corporali: qꝛ ſi eẽt affixus organo corporali: eẽt cõpoſitꝰ ex naturis corporalibꝰ: qꝛ actꝰ alicuiꝰ potẽtie organice: nõ ſolũ attribuit̃ ipſi potẽtie: ſed ẽt toti cõpoſito ex potẽtia ⁊ organo. ¶ Pro declaratiõe huius ꝯ̃nis ꝯſiderãdũ eſt ſm Phm ꝙ diuerſimode ſenſus dr̃ potẽtia paſſiua ⁊ itellectus ipſe. Nã ſenſus lꝫ nõ patiat̃ paſſiõe ꝓprie dicta: patit̃ tñ per accidẽs rõne organi: ſed itellus neqꝫ per ſe neqꝫ per accidẽs põt pati paſſione ꝓprie dicta: cũ nõ ſit affixus organo corporali. ¶ Et ſi dicat̃. Ad itellectũ regritur cognitio ſenſitiua: g̃ itellus põt pati per accidens: videlꝫ ad paſſionẽ organoꝝ ſenſuũ que patiunt̃ paſſiõe ꝓprie dicta. ¶ Dõm ꝙ aliqd põt cõpetere alicui per accidẽs dupľr. Uno mõ: qꝛ aliqd ꝯiungit̃ ei per ſe: ⁊ iſto mõ

itellus pōt pati paſſione ꝓprie dicta:per accidēs rōne oꝛgani ꝛ nō rōne itellus. Alio mō aliqd cōpetit alicui per accidēs: videlꝫ rōne alicui⁹ extrinſeci:ꝛ iſto mō poſſum⁹ ꝯcedere ꝙ ēt patiꝭ paſſiōe ꝓprie dicta. ¶ Cōtra ꝑdictā ꝯnē ſic arguit. Nā itellus eſt ipa mens:ſed ſm Auguſtinū 9° de trinitate:mens nō relatiue dr:ſed ipſam eēntiā demōſtrat:ḡ itellus eſt ipſa eēntia aīe ꝛ nō potētia ei⁹:ꝛ per ꝯns nō eſt potētia paſſiua. ¶ P̄. Homo ꝯuenit cum angelis in nā itellectuali. Sed angelus dr itellectualis ꝛ mēs:ḡ ꝛ hō:ꝛ ſic idē:vt ſupra. ¶ P̄. Unūqḋqꝫ patiꝭ per mām:ſed itellus nō eſt potētia mālis:vt ꝯceſſum eſt.ḡ itellus nō patiꝭ. ¶ P̄. Quicqd dr paſſibile eſt corruptibile:vt ꝯcedit ph̄us in iſto 3°.ꝛ ēt in p° de celo:ſꝫ itellus nō eſt corruptibilis:ḡ nō eſt paſſibilis. ¶ P̄. Agens eſt ꝑſtantius paſſo:ſꝫ potētia vegetatiua que eſt iferior potentia itellectiua eſt potētia actiua.ḡ a fortiori potentia itellectiua erit potētia actiua. ¶ Ad p^m dōm ꝙ intellus accipiꝭ q̈tuoꝛ modis. ¶ Aliqñ accipiꝭ pro eēntia aīe:vt in auctoritate Auguſtini adducta. Aliqñ accipiꝭ ꝓ potētia itellectiua:vt in ꝓpoſito. Aliqñ accipiꝭ pro habitu cū dicim⁹ ꝙ itellus eſt habit⁹ ꝑncipioꝝ. Aliqñ vō ſumiꝭ ꝓ opatione ipſi⁹ itellus. Unñ argumētū laboꝛat in equoco. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ angelus nō dr itellus eēntialr:ſꝫ ſolū dr itellus ꝛ volūtas ad denotādū ꝙ in eo nō ſūt niſi ille due potētie. Et iō appropriatiue angelus dr itellus:non aūt eēntialr. ¶ Ad 3^m dōm ꝙ pati accipiꝭ triplr: ꝓpriiſſime vꝫ.ꝓ receptiōe alicui⁹ forme cū ablatione alterius qḋ ꝯuenit ſm nām: vel ſm aliqd ad qḋ hꝫ nālē inclinatiōnē. Et iſto mō itelligē nō eſt qḋdā pati. Et iſto mō ḡ ifirmaꝭ patiꝭ. Alio mō dr pati minus ꝓprie.vꝫ ꝓ receptione alicui⁹ cū ablatiōe alteri⁹:ſiue illud alterū ſit nāle ſiue ꝑter nām:ꝛ illo mō qui ſanaꝭ dr pati:qꝛ ab eo remouetꝭ ifirmitas. 3° mō dr pati coīſſime.vꝫ ꝓ q̈cūqꝫ receptiōe alicui⁹:ſiue talis receptio fiat cū ablatione alterius ſiue nō. Et iſto mō itelligē eſt qḋdāꝫ pati:ꝛ potētia itellectiua dr potētia paſſiua. Argumētuꝫ aūt ꝓcedebat de paſſione quātū ad p^m vel 2^m ei⁹ modū. ¶ Et per h̄ pꝫ ſolo ad 4^m. ¶ Ad 5^m dōm ꝙ reſpectu eiuſdē obiecti agēs eſt nobili⁹ paſſo:nō aūt ſi referanꭍ ad diuerſa. Intellus aūt eſt vis paſſiua reſpectu toti⁹ entis vlis:vegetatiuuꝫ aūt eſt actiuū reſpectu eiuſdē entis ꝑticlaris.ſ.corpoꝛis ꝯiūcti. Unñ nihil ꝓhibet tale paſſiuū eē nobili⁹ hō actiuo. ¶ Circa ꝑdicta dubitaꭍ vtꝝ itellus poſſis ſit ſuba ſeparata. Et vr ꝙ ſic. Nā ſuba imālis dr ſuba ſeparata:cū quelibet talis ſit per ſe ſubſiſtens:ſꝫ itell's poſſis eſt imālis:ḡ eſt ſuba ſepata. ¶ Dōm eſt ſm doc.ſan.in p̄ri lectiōe ꝙ itellm eē ſubaꝫ ſepatā ē ipoſſe. Qḋ ꝓbat tali rōne. Nā hic hō itelligit:ḡ itelligit aliq̄ formalr:ſꝫ nō itelligit aliq̄ formalr niſi ipo itellu. Sꝫ illud q̄ aliqd opaꭍ formalr nō eſt ſepatū ab eo:ḡ itellus poſſis nō eſt ſepat⁹ ab hoīe:vel opoꝛtebit dicē ꝙ hic hō nō itelligit aliq̄ formalr. ¶ Sꝫ forſitā diceretꭍ ad h̄ ꝙ lꝫ itellus ſit ſepatus ab hoīe:vniꭍ tñ ipſi mediāte ſpē itelligibili. ¶ Sꝫ hec ſolo nō euacuat rōnē ꝑdictā:qꝛ dato ꝙ itell's poſſis vniatur hoī ꝑ ſpēꝫ itelligibilē:nō tñ ſeqꭍ ꝙ h̄ hō ꝑ illā ſpēm itelligibilē itelligit. Sꝫ magis ꝙ ille itellus eſt q̄ itelligit:ꝛ illud qḋ vniꭍ aīe per ſpēm itelligibilē eſt qḋdā itellm. Unñ adhuc rō eſt aſſignāda ꝑꝑ qd hic hō formalr itelligat. ¶ Ad rōnē dubiȷ dōm ꝙ triplr aliqd pōt dici ſm ꝗle. Uno mō obiectiue:ꝛ illo mō itellus nō eſt imālis. alio mō organice ꝛ inſtrumentalr:ꝛ iſto mō eſt imālis. Tertio mō ſm eē:videlꝫ ꝙ nō exiſtat in mā nec in qua nec ex q̄.ꝛ iſto mō itell's dr mālis ꝛ nō imālis. Sube vō ſepate ſūt imāles tertio mō. Unñ nō opꝫ ꝙ itellus ſit ſeparatus ab hoīe.ḡ ꝛ ipſe intellectus erit in homine.

¶ Sequiꭍ in textu (Cū aūt ſic ſingula ꝛc.) Hec ē. lectio 8ᵃ eiuſdem libri:ꝛ in cōmento ſancti Thome.

Iſtud eſt 2^m caplm hui⁹ tertiȷ tractat⁹ in q̄ ph̄us determinādo de obiecto itell's poſſis ponit vnā ꝯnē que eſt talis. Singularia nō itelliguntꭍ directe:ſꝫ reflexe. Hec ꝯ ꝓbatur tali rōne. Nā itellus p° ꝛ ꝑ ſe itelligit nām ꝛ q̄ditatē rei vt hic ſupponiꭍ:ſꝫ in oīb⁹ mālib⁹ ipꝫ qḋqd eſt: differēs eſt ab eo cui⁹ eſt.nā aliud eſt magnitudo ꝛ magnitudinis eē:ꝛ aq̄ ꝛ aque eē:ḡ ſeqꭍ ꝙ q̄ditas ꝛ illḋ cui⁹ eſt q̄ditas.ſ.ſingulare cog̈ſcuntꭍ diuerſis potētiis vel ab eadē diuerſimode. Cū ḡ itellus p° ꝛ ꝑ ſe ꝛ directe q̄ditatē cog̈ſcat:necē eſt dicē ꝙ itellus nō cog̈ſcat ſingularia p° ꝛ ꝑ ſe ꝛ directe:ſꝫ alia potētia videlꝫ ſenſus. Qꝫ aūt ſingularia poſſint idirecte ꝛ reflexe itelligi.ꝓbaꭍ ſic ex̄ lr̄am: qꝛ illa potētia que cōparat vnū alteri cog̈ſcit cōparabilia:qꝛ oꝛdinare ſiue cōꝑare neſcit:ꝗ rōnes cōꝑabiliū igͣrat. Sꝫ itell's cōparat vlē ad ſingulare:ḡ cog̈ſcit vtrūqꝫ. ¶ Cōfirmaꭍ:qꝛ nullus pōt cog̈ſcē dr̄iaꝫ aliq̄rū niſi cog̈ſcat extrema:ſꝫ itell's ponit dr̄iaꝫ iter vlē ꝛ ſingulare:ḡ idē.vt ſupra. ¶ Ex hac ꝯne iferꭍ ſꝫ ph̄m ꝙ q̄ditas rei mālis eſt ꝓpriū ꝛ ꝑ ſe obm itell's. Hoc correlariū pꝫ tali rōne. Nā itell's p° ꝛ ꝑ ſe itelligit q̄ditatē:nō aūt q̄ditatē ſepatā.vt voluerūt Platonici:ḡ itelligit q̄ditatē exñteꝫ in reb⁹ mālib⁹:ſꝫ illḋ qḋ p̄mo ꝛ ꝑ ſe itelligiꭍ ab aliq̄ potentia eſt obm ei⁹:ḡ relinqꭍ ꝙ q̄ditas rei mālis eſt obm itellus nr̄i. ¶ Et ſi q̈ratꭍ quo itell's exit de potētia ad actū itelligēdo obm illud. ¶ Dōm ſm ph̄m ꝙ itellus hn̄s habitū ſciē reducitꭍ ad actū dū vult:qꝛ hꝫ ſpēs itelligibiles apḋ ſe:qḋ eſt ꝯ Aui. Sꝫ dū itell's nōdū hꝫ ſciam: nō reducitꭍ ad actū dū vult:ſꝫ queritꭍ v̇tus docētis ſiue itriſeci (vt ipſi⁹ itell's agētis) ſiue extriſeci:vt ipi⁹ magrī. ¶ Cōtra ꝑdictā ꝯnē ſic arguiꭍ ꝓbādo ꝙ ſinglaria itelliguntꭍ rōnib⁹ antiquoꝝ phoꝝ illā ꝑtē tenētiū. Nā actio ꝛ paſſio ſūt ſingulariū ꝛ ſuppoſitoꝝ:vt pꝫ in ꝓhemio metaph̄ice:ḡ vlē nō eſt id qḋ intelligiꭍ:ſꝫ ſingulare. ¶ P̄. Quiditas ſiue nā rei que eſt id qḋ itelligiꭍ:eſt res ſignata ex̄ aīaꝫ:ḡ eſt res ſingularis:ſic idē.vt ſupra. ¶ P̄. Illa potētia que ꝑ ſe ferꭍ ad aliqḋ obm ēt ꝑ ſe ferꭍ in quālꝫ ꝑtē ſubiectiuā ei⁹:lꝫ nō p̊ (ſicͭ viſus ꝑ ꝑ ſe p̊) ferꭍ i colorē:ēt ꝑ ſe ferꭍ in albedinē ꝛ nigredinē:lꝫ nō p̊:ſꝫ ſingularia ſūt ꝑtes ſubiectiue vlis.ḡ ſi ꝑ ſe itelliguntꭍ.ſeqꭍ ꝙ ſingularia ꝑ ſe itelliguntꭍ. ¶ P̄.arguiꭍ ꝓbādo ꝙ ſinglaria nullo mō itelliguntꭍ. Nā vlē eſt dū itelligiꭍ:ſinglare vō dū ſentiꭍ:vt pꝫ in h̄ 3°:ḡ ſingulare nō itelligiꭍ. ¶ P̄. Sicͭ ſe hꝫ ſenſus ad ſenſibile:ita itell's ad itelligibile:ḡ ꝑ locū a trāſmutata ꝓpoꝛtiōe ſicͭ ſe hꝫ itelligibile (vtputa vlē) ad ſenſuꝫ:ita ſe hꝫ ſenſibile (vtputa ſingulare) ad itellectū. Sꝫ vlē nō ſentiꭍ.ḡ ſinglare nō itelligiꭍ. ¶ P̄.arguitur ꝯ maioꝛē ꝓbatiōis:ꝓbādo ꝙ q̄ditas ꝛ illḋ cui⁹ eſt in mālib⁹ nō diſtiguanꭍ realr. Nā idē eſt caro ꝛ carnis eē: vt hic dicͭ ph̄us:ſed caro ꝑtinet ad res nimis māles:ḡ in mālib⁹ idē eſt qd eſt ꝛ illḋ cui⁹ eſt. ¶ P̄. Diffinitio ꝛ diffinitū ſūt idē eēntialr:ḡ qḋ qd eſt qḋ eſt ſignatū diffōnis eſt idē cū eo cui⁹ eſt:qḋ eſt ipm diffinitū. ¶ P̄. Qñ aliqd ꝑdicaꭍ de alio ꝑdicatiōe eēntiali in p° mō dicēdi ꝑ ſe:illud ꝑdicatū nō diuidiꭍ realr a tali ſubiecto:ſꝫ nā ſiue q̄ditas ꝯcretiue deſignata ꝑdicaꭍ in p° mō dicēdi ꝑ ſe dicēdo.ſoꝛtes eſt hō.ꝛ ſoꝛtes eſt aīal metaphoꝛice loquēdo:ḡ ſoꝛtes ꝛ hō ſūt idē realr:ꝛ ꝑ ꝯns nā ꝛ ſuppoſitū. ¶ P̄.arguiꭍ ꝯ correlariū ꝓbādo ꝙ q̄ditas rei mālis nō ſit obm itell's nr̄i. Nā illḋ eſt obm alicui⁹ potētie qḋ p̊ apph̄ēdiꭍ ab illa potētia:ſꝫ ens iter ꝑdicata oīa p° itelligiꭍ ab itellectu:vt dicͭ Auicēna in p° ſue metaph̄ice:ḡ ens erit obꝫ itell's nr̄i ꝛ nō q̄ditas. ¶ Si dicaꭍ ꝙ ens eſt p^m obm itel

lectus adequatū:nō aūt ꝓpriū. ¶ Cōtra. Idē eſt ꝑmū ⁊ adequatū.ꝑmo poſterioꝝ.ꝗ ſi ens eſſet ꝑmū obīm itell's erit obīm adequatū:⁊ ꝑ ꝯñs ꝓpriū. ¶ ꝓ. Nihil apprehēdit ab aliq̄ potētia niſi qḋ ꝯtinet ſub illius potētie obiecto:ſed multa apprehendunt ab itellectu que nō cadunt ſub q̄ditate rei mālis:vt ſunt ſubē ſepate.ꝗ ⁊c. ¶ ꝓ. Illud eſt obīm itell's ſub cuius rōne oīa itelligunt: ſed deꝰ eſt huiꝰ:cū nihil ſit itelligibile qḋ non ꝑticipet aliqd ab eo.ꝗ idē vt ſupra. ¶ Ad ꝑm̄ dōꝫ ꝙ duplex eſt actio. Quedā eſt actio corꝑalis. Alia ē actio ſpūal. veꝝ eſt ꝙ actio ⁊ paſſio corꝑalis ſūt ſuppoſitoꝝ.actio tñ ſpūal nō ſemꝑ eſt ſuppoſitoꝝ. Obīm aūt intell's nō agit in intell'm actione corꝑali:ideo rō nō ſequit. ¶ Ad 2m dōm ꝙ nā ſiue q̄ditas rei mālis:ſm ꝙ eſt in re māli ſignificata itelligit ſine cōditionibꝰ ſingulariū ꝑ ꝑmā operationē itell's. vñ nō opꝫ ꝙ ſingulare ſit illud qḋ ꝑmo intelligit:nec ꝓꝑ h̄ intell's eſt falſus (vt dicit doc. ſan.) q̄a illa q̄ ſunt cōiuncta ſm eē:pñt ſeparatim itelligi ꝑ ꝑmā opatione itell's: nō aūt ꝑ ſcḋam. ¶ Et ſi arguat. Illḋ a quo aliqd abſtrahit ab itell'u prius intelligit:ſed a phātaſmatibus ⁊ ſingularibꝰ abſtrahit ſpecies itelligibilis:ꝗ ſingulare prius intelligit. ¶ Dōm ꝙ duplr ꝯtingit abſtrahere: vno mō poſitiue.alio mō ꝑuatiue. Intell's eni dū abſtrahit vle a particulari abſtrahit ꝑuatiue:nihil eni aliud eſt itell'm abſtrahere vle a ſingulari q̄ itelligere vle nō intelligendo ſingulare:vt infra patebit. ¶ Ad 3m dōm ꝙ duplices ſunt ꝑtes ſubiectiue alicuius totius vl'is. Nā quedā ſūt partes ſubiectiue que nō includunt aliquid reale:ſecluſa quacūq; opatione itellectus qḋ nō icludat ipm totū:⁊ tales ꝑtes ab eadē potētia itelligunt:ſicut ⁊ totū lꝫ nō prio vt volūit argm. Alie ſunt ꝑtes que icludūt aliqd realr qḋ eſt extra eſſentiā totiꝰ:etiā ſecluſa q̄cūq; opatione itell's: ſed nō opꝫ ꝙ iſte apprehendant ab illa potentia ꝑ ſe a q̄ totū itelligit. Cū igit ſingularia aliqd includāt realr:qḋ nō icludit nā vl'is:nō opꝫ ꝙ ſingularia ꝑ ſe intelligantur ab itellectu:lꝫ ab eo itelligant per ſe vl'ia. ¶ Ad 4m ⁊ 5m dōm ꝙ ꝓcedūt de itellectione directa.nō autē reflexa. ¶ Ad ſextū dōm ꝙ q̄a ſubē ſepate ſunt nobis imanifeſte. Phs de eis exēplificat per exēplū nāle ꝑ carnē ⁊ carnis eſſe. vnde ipſe dat itelligere ꝙ illud exēplū in ſubſtātijs ſepatis idē eſt qḋqd eſt:⁊ illud cuiꝰ eſt. ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ qḋqd eſt pōt ad duo cōparari tanq̄ ad illud cuius eſt. Uno mō tanq̄ ad diffinitum ⁊ ſic qḋqd eſt:eſt idē cū eo cuiꝰ eſt ꝗbuſcūq; rebus. Alio mō pōt cōparari ad ſuppoſita nāe:⁊ illo mō in ſubſtātijs mālibꝰ qḋqd eſt. nō eſt idē cū eo cuiꝰ eſt. ¶ Ad octauū dōm ꝙ qñ aliquid ꝑdicat de aliquo ſubīo ꝑdicatione eſſentiali:illḋ ꝑdicatū eſt idē cū eodē ſubiecto:dūmodo ſubīm ipſum nō icludat aliqd in ſua rōne qḋ ſit extra itellectū ipſius q̄ditatis: ſecus aūt ſi icludat aliqd extraneū realiter. vt i ꝓpoſito. ¶ Ad nonū dōm ꝙ ens qḋ apprehēdit ab itellectu nr̄o eſt obiectū cōe:nō autē obiectū adequatū alicuius potētie qḋ pōt apprehēdi ab illa potētia ſpecie diſtincta:ſed ens nō ſolū pōt apprehēdi ab intellectu humano: ſꝫ etiā ab angelico ſm cōem rōnē eius:ideo ens nō eſt obiectū adequatū itellectus noſtri accipiēdo intellectū vt ſe extēdit ad itellectū diuinū angelicū ⁊ humanū. ¶ Ad decimū dōm ꝙ primū accipit duplr. Uno modo accipit primū a ꝑoritate ꝑdicationis.alio mō pro ꝑoritate adequationis. Illud eni qḋ eſt ꝑmū obiectū prioritate adequationis eſt ꝓpriū obm:nō aūt eſt primū obm qḋ eſt ꝑmū ꝑoritate ꝑdicationis. ¶ Ad vndecimū dōm ꝙ nihil apprehendit ab itellectu noſtro corꝑi cōiuncto:niſi illḋ qḋ cadit ſub q̄ditate rei mālis:aut per ſe aut ꝑ accñs. ¶ Ad duodecimū dōm ꝙ oīa ſub rōne deitatis effectiue itelligunt:nō aūt formalr ⁊ obiectiue. ¶ Circa ꝑdicta dubitat ꝑmo. vtrū ſpēs itelligibiles remaneāt in intellectu poſt actualē ꝯſiderationē. Et arguit breuiter ꝙ non rōnibus Auicēne. Nā recipe ⁊ retinere nō ꝑtinēt ad eandē potentiā:ſed itell's poſſibilis recipit illas ſpēs intelligibiles:ꝗ nō retinet eas. ¶ ꝓ. Sicut ſe hꝫ diaphanū ad ſuſceptionem lumīnis:ita ſe hꝫ itellectus poſſibilis ad ſuſceptionē ſpērū itelligibiliū:ſꝫ diaphanū poſt actualē ſuſceptionē luminis (vꝫ poſtq̄ nō iformat lumie actualr) nō retinet lumē:ergo itell's poſ'is poſt actualē ꝯſiderationem nō retinet ſpēs itelligibiles. ¶ ꝓ. Duo accidētia eiuſdē gñis nō pñt eſſe in eodē ſubīo ſimul:ſed oēs ſpēs itelligibiles ſunt eiuſdē gñis:ergo nō pñt eſſe ſimul in itellectu poſſibili:⁊ per ꝯñs poſt actualē ꝯſiderationē corrūpunt. ¶ In oppoſitū arguit per Phm hic in lr̄a. ¶ Dōm ꝙ poſt actualē ꝯſiderationē remanent ſpēs itelligibiles in intellectu poſſibili. Cuiꝰ rō eſt:q̄a maioris ꝟtutis eſt itellectus poſſibilis q̄ ſenſus:ſed in ſenſu poſt actualē ſenſationē remanēt ſpēs ſenſate:que in imagine retinent:ꝗ a fortiori poſt actualē ꝯſiderationē remanēt ſpēs intelligibiles in itellectu iquātū in memoria itellectiua retinentur ⁊ cōſeruant. ¶ ꝓ. Si nō:ſequeret ꝙ nūq̄ homo haberet ſciam:aut in actu cōpleto:aut in potētia tm̄:ſequeret etiā ꝙ vanū eſſet ſtudere ⁊ addiſcere. ¶ Ad primum dōm ꝙ lꝫ in mālibus ad eādē potētiā nō ꝑtineat retinere ⁊ recipere:tñ in potētijs imālibus ad eādē potētiā ꝑtinet retinere ⁊ recipe:ad eādē dico ſm eſſentiā diuerſaꝫ tñ ſm diuerſa officia actuū:vt infra patebit. Unde intellectus ꝗ recipit ſpēs:⁊ memoria que retinet nō ſunt due potētie eſſentialr diſtincte:ſed ſunt vna potētia cui ſm diuerſa officia:actus attribuunt diuerſi. ¶ Ad ſcḋꝫ dōꝫ ꝙ nō eſt ſile de lumie ſuſcepto in aere ⁊ de ſpēbus ſuſceptis in itellectu:q̄a lumē qḋ ſuſcipitur in aere:depēdet a corꝑe illuminā te quātū ad eē ⁊ quātū ad fieri ⁊ ꝯſeruari:ſic nō eſt de ſpēbꝰ itelligibilibus reſpectu obiectoꝝ. ¶ Ad 3m dōm ꝙ lꝫ diuerſa accñtia eiuſdē gñis ſm actū cōpletū nō poſſint eē in eodē ſubīo ſil:tñ ſm actū icompletū ꝗ mediat īter purā potētiā ⁊ actū ꝑfectū pñt eē ſil in eodē ſubiecto. Spēs aūt itelligibiles poſt actualē cōſiderationē hñt eſſe ſolū in potētia ſm actū nō ꝑfectū:ſed iperfectū. ¶ Scḋo dubitat vtrū ſpēs itelligibilis ſit id qḋ itelligit. Et arguit ꝙ ſic. Nā itellectus ⁊ intelligibile ſunt idē vt concedit in iſto tertio:ſed res ex̄ aīam nō eſt eadē cū itellectu:ꝗ ſeq̄t ꝙ ſpēs itelligibilis eſt idē cū intelligibili:⁊ ſic eſt id qḋ itelligit. ¶ ꝓ. Quelꝫ q̄litas pōt eſſe res itellecta:ſꝫ ſpēs itelligibilis eſt q̄litas q̄dā.ꝗ ſpecies intelligibilis eſt res itellecta. ¶ ꝓ. Illud eſt res intellecta qḋ ꝑ apprehēdit ab itellectu:ſed ſpēs itelligibilis eſt hꝰ.ꝗ ⁊c. ¶ In oppoſitū arguit ex his q̄ dicta ſūt. Nā obīm itell's eſt illud qḋ itelligit:ſꝫ ſpēs itelligibilis nō eſt obīm itellectus:ſed q̄ditas rei mālis:vt dictuꝫ eſt. ergo ⁊c. ¶ Dicendū ꝙ ſpēs intelligibilis nō eſt illud qḋ intelligit:ſꝫ illud quo aliqd itelligit. Cuiꝰ rō eſt:q̄a illud eſt qḋ itelligit qḋ affirmat vel negat intellectus:⁊ eſt ex̄ aīam vel aliqd de re extra aīam:ꝗ res extra aīam eſt illud qḋ intelligit:⁊ ſpēs intelligibilis eſt illud quo aliqd intelligit. ¶ Ad ꝑmū dōm ꝙ itellectus in actu eſt idem cū itelligibili in actu nō ſm ſe totū:ſed ſꝫ ſuā ſilitudinē que ſuſcipit in itellectu:⁊ eſt eadē cū itellectu:non q̄deꝫ eſſentialiter:ſed ſubiectiue. ¶ Ad ſcḋm dōm ꝙ ſpecies intelligibilis poteſt cōſiderari duplr. Uno modo vt eſt natura quedam de genere qualitatis:⁊ iſto modo poſſet eſſe res intellecta. alio modo illud quo res intelligit vt dictū eſt:⁊ illo mō ſuſcipit in itellectu formalr et tāq̄ q̄ nō aūt obiectiue ⁊ tāq̄ qḋ. ¶ Et ꝑ hoc pꝫ ſolo ad tertiū.

p

¶ Sequit̃ in textu (Dubitabit aũt vtriqʒ aliqs ⁊c̃.) Hec eſt lectio 9ª hui⁹ tertij libri: ⁊ in cõmẽto ſancti Thome.

Istud eſt 3ᵐ caplm̃ p̃cedẽtis tractat⁹ i q̃ Phs ſoluẽdo duas dubitationes ponit duas ↄ̃nes. ¶ Quarũ pᵃ eſt ꝙ intellus poſſis põt itelligẽ. Hec ↄ̃ pbat̃ tali rõne. Nã illõ qd̃ eſt in potẽtia ad itelligibilia ſuſcipiẽda põt itelligẽ: ſʒ itells poſſis eſt in potẽtia ad itelligibilia ſuſcipiẽda cũ ſit tãq̃ tabula raſa i q̃ nihil dpictũ eſt: depigibilis tñ ſciẽtijs ⁊ vtutib⁹: ğ ſeqt̃ ꝙ itells poſſis põt itelligẽ. ¶ Cõtra hãc ↄ̃nẽ arguit Phs. Nã agẽs ⁊ patiẽs hñt aliqd̃ cõe: ſʒ itells poſſis cũ ſit ſimplex nõ vr̃ hr̃e aliqd̃ cõe cũ re itellecta: ğ vr̃ ꝙ itells poſſis nõ põt itelligẽ. ¶ Dõm ꝙ itells poſſis hʒ aliqd̃ cõe in q̃ ↄuenit cũ alijs patiẽtib⁹: ↄuẽit.n. cũ alijs in h̃ qd̃ eſt recipere. ¶ Scd̃a ↄ̃. Intells poſſis itelligit ſeipm̃: nõ per ſuã eẽntiã: ſʒ p ſuã ſpẽʒ itelligibilẽ. Hec ↄ̃ pbat̃ tali rõne. Quia itells ſeipʒ itelligẽdo itelligit ſe itelligẽ: ſʒ itells nõ itelligit ſe itelligere p ſuã eẽntiã: ſʒ p ſuã ſpẽʒ itelligibilẽ. ¶ Cõtra hãc ↄ̃nẽ arguit̃ ſic. Unũqdq; eſt itelligibile ſm ꝙ ẽ in actu: ſʒ itells poſſis nõ ẽ i actu (cũ ſit in potẽtia ad oĩa itelligibilia) ğ itells poſſis nõ põt itelligi. ¶ P̃. Si itells poſſis itelligeret̃ a ſeipſo: ſequeret̃ ꝙ idẽ eẽt mouẽs ⁊ motũ reᵘ eiuſdẽ: ⁊ p ↄñs idẽ eẽt in actu ⁊ i potẽtia reᵘ eiuſdẽ: ↄñs eſt falſum. ğ ⁊c̃. Sequela pʒ: q2 itellus itelligẽdo mouet̃ a re itellecta: ğ ſi itells poſſis itelligeret ſeipm̃ moueret̃ a ſeipſo. ¶ P̃. Angelus cognoſcit ſeipm̃ per ſuã eẽntiã: ğ pari rõne itellus noſter itelligit ſeipm̃ per ſuã eẽntiã: cũ ſit imãlis. ¶ P̃. Si itellect⁹ itelligeret ſeipm̃ per ſpẽm: vel itelligeret ſeipm̃ ⁊ ſuã ſpẽm ⁊ ſuũ obm̃ ſemp vnico actu: vel alio ⁊ alio actu. Nõ 2ᵐ: q2 ipoſſe eſt ꝙ itellus ſil̃ diuerſis actib⁹ itelligat. Neq; ẽt pᵐ: q2 dũ itelligit rẽ intellectã itelligit ſeipm̃. ¶ P̃. Si ſic ſequeret̃ ꝙ itellus ſemp itelligeret: q2 intellect⁹ eſt ſibiipſi p̃ſens. ¶ Ad pᵐ ⁊ ad 2ᵐ dõm ꝙ iſta duo argumẽta pbãt ꝙ itellus nõ intelligit ſeipm̃ per ſuã eẽntiã: nõ aũt ꝙ nõ itelligat ſeipʒ per ſpẽm itelligibilẽ. ¶ Ad 3ᵐ dõm negando ſequelã: q2 itellect⁹ angelicus eſt in actu: ſʒ itellect⁹ noſter eſt in potẽtia. Et lʒ ſit imãlis quãtũ ad organũ: eſt tñ mãlis quãtũ ad eſſe. ¶ Ad 4ᵐ dõm ꝙ doctor ſanct⁹ in pᵐa parte ↄcedit ꝙ itellect⁹ itelligit ſe ⁊ ſuũʒ itelligere ⁊ ſuũ obm̃ diuerſis actib⁹. Sed in pᵐo ſentẽtiarũ ↄcedit ꝙ vnico actu oĩa illa itelligit. ¶ Pro cui⁹ ↄ̃nis declaratione: ↄſiderandũ eſt ꝙ ſpẽs itelligibilis ⁊ itellect⁹ pñt duplr̃ cõſiderari. Uno mõ vt ſunt quedã res vere inter ſe diſtincte: ⁊ iſto mõ alio actu itellect⁹ põt itelligere ſuã ſpẽm: ⁊ alio actu ſeipm̃ ⁊ itelligere ſuũ. Alio mõ pñt ↄſiderari vt ſunt p̃ncipia intelligendi: ⁊ iſto mõ vnico actu oĩa itelligunt̃. ¶ Ad 5ᵐ dõm negãdo ſequelã: q2 ille ſpẽs intelligibiles nõ ſemp ſunt in actu: vnde nõ opʒ ꝙ intellect⁹ itelligẽs ſeipm̃ per ſpẽm itelligibilẽʒ ſemp itelligat.

¶ Sequit̃ text⁹ (Qm̃ aũt in omni nã.) Hec eſt lectio 10ª huius tertij libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Istud eſt 4ᵐ caplm̃ in quo Phs determinando de itellectu agẽte in actu: ponit vnã ↄ̃nẽ: que talis eſt: ꝙ p̃ter itellectũ poſſibilẽ neceſſe eſt ponere intellectũ agenteʒ. Hec ↄcluſio pbat̃ tali rõne Phi ⁊ exẽplo. Primo ſic. Nã in omni nã que quãdoq; eſt in potẽtia ⁊ quãdoq; in actu: neceſſe eſt ponere aliquid vt mãm in illo genere per qd̃ eſt in potẽtia ad oĩa que ſunt illius generis: ⁊ aliqd̃ in actu qd̃ ſe hẽt vt ars reſpectu artificiorũʒ per qd̃ põt facere illa oĩa actu: ſed aĩa itellectiua ſm potentiã itellectiuã qñq; eſt in potẽtia qñq; in actu: ğ neceſſe eſt ponere in aĩa itellectiua vnã potẽtiã p quã eſt in potentia vt oĩa intelligibilia ſuſcipiat que dr̃ intellect⁹ poſſibilis: ⁊ aliã potẽtiã per quã apta nata eſt facere illa itelligibilia in actu que dr̃ quidã habit⁹: vt dicit Phs. Exẽplo idẽ pbat̃. Nã ad vidẽdũ colores requirit̃ lumẽ: ſed intells agens ſe hẽt vt lumẽ per reſpectũ ad intelligibilia: ergo ad itelligẽdũ requirit̃ intellectus agẽs. ¶ Pro ampliori declaratione cõſiderãdũ eſt ſm Phm̃ pᵐo ꝙ quatuor ſunt cõditiones itellectus agẽtis: ⁊ iſtarũ prime tres ſunt cões itellectui poſſibili ⁊ agẽti: quarũ pᵐa eſt. Intellectus agẽs eſt ſepabilis. ſcd̃a eſt: intells agens eſt ipaſſibilis. tertia eſt itellectus agẽs eſt imixtus nõ cõpoſitus ex diuerſis naturis rerum. q̃rta eſt: itells agens ſm ſuã ſubam eſt in actu. Et per hãc cõditionẽ itells agens differt ab itellectu poſſibili qui ſm ſuã ſubam eſt in potentia. Has cõditiones ponit Phs ineſſe itellectui agenti tali rõne: q2 omne agens p̃ſtãtius eſt ⁊ nobilius paſſo: ſed intells poſſibilis q ſe hẽt vt patiẽs eſt ſepabilis ⁊ impaſſibilis ⁊ imixtus: ergo a fortiori intells agens eſt ſepabilis ipaſſibilis ⁊ imixtus. Qꝫ autẽ intells agens ſit in actu ſm ſuã ſubam: pʒ: q2 agẽs eſt nobilius paſſo: non ſm naturaʒ: ſed ſm ꝙ eſt in actu: cũ ergo itellectus agẽs ſe hẽat ad itellectũ poſſibilẽ: ſic agẽs ad patiẽs: ⁊ cũ itellectus poſſibilis ſit in potẽtia: ſequit̃ ꝙ itellectus agens ſit in actu. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlterius ſm Phm̃ ꝙ tres ſunt cõditiones intellectus in actu p quas differt intells in actu ab itellectu in potẽtia: quarũ pᵐa eſt ꝙ intells in actu eſt idẽ cũ re itellecta: nõ aũt itells in potẽtia. Quod intelligẽdũ eſt nõ eẽntialr̃: ſʒ pticipatiue aut ſubiectiue. Scd̃a ↄditio eſt ꝙ itellectus in actu ſimplr̃ ⁊ vlr̃ p̃cedit itellectũ in potẽtia: lʒ itellectus in potẽtia in vno ⁊ eodẽ qd̃ mouet̃ de potẽtia ad actũ p̃cedat itellm̃ in actu. Tertia ↄditio eſt ꝙ itells in actu ſemp itelligit: qd̃ nõ cõpetit itellectui in habitu vl̃ in potẽtia. ¶ Ex p̃dictis elicit̃ ꝙ q̃druplex eſt intells: videlʒ intells agens: itells poſſis: itellect⁹ in actu: itells in potẽtia. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlterius ꝙ due ſunt ↄditiones ptis itellectiue in cõi. Quarũ pᵐa eſt ꝙ ps itellectiua eſt ſepabilis: ſʒ nõ qdẽ ſm eſſe in pñti ſtatu: ſʒ ſm opationẽ: eo modo quo ſupra declaratũ eſt. Scd̃a ↄditio eſt que ſequit̃ ex pᵐa: ꝙ ſola aĩa itellectiua in hoĩe eſt ppetua ⁊ icorruptibilis: ppetua dico a pte poſt nõ a pte añ: cũ hẽat pnᵐ. ¶ Et ſi dicat̃. Poſtq̃ ps itellectiua eſt ſepata ab hoĩe: in ea nõ eſt reminiſcentia. ğ vr̃ ꝙ nõ põt ſepari. ¶ Dõʒ ꝙ reminiſcẽtia nõ ſolũ ptinet ad ptẽ itellectiuã: ſʒ ptinet ad eã ſolũ ſm eẽ qd̃ hʒ in corpe: ⁊ hoc potiſſime quo ad eũdẽ modũ. ¶ Contra p̃dictã ↄclõnẽ ſic arguit̃. Preſentia obiecti ſufficit ad imutationẽ potẽtie. ğ videt̃ ꝙ nõ nec̃io regrat̃ itellectus agẽs ad itelligẽdũ. ¶ P̃. Nõ eſt ponẽdus ſenſus agẽs. ğ nõ eſt ponẽdus itellectus agẽs. Pʒ ↄñia: q2 ſic̃ ſe hʒ ſenſus ad ſenſibilia: ita ſe hʒ intells ad intelligibilia. ¶ P̃. Intellectus agẽs ſe hʒ ſicut lumẽ: vt dicit Phs: ſʒ lumẽ nõ requirit̃ ad vidẽdũ niſi pp mediũ: ſʒ doctorẽ ſanctũ: vt ex ſupra dictis pʒ: ğ ad itelligẽdũ nõ requirit̃ itellect⁹ agẽs. ¶ P̃. Si poneret̃ intellectus agẽs: eius eẽt aliqua operatio: ſed ipſius non ponit̃ aliq̃ operatio. ğ videt̃ ⁊c̃. Probatio minoris: q2 ſi ipſius eſſet operatio: maxie eẽt illuſtrare phantaſmata: ſed intells agens non illuminat phãtaſmata: cũ nõ agat i ea: neq; aliquid iprimat in eis. ergo ⁊c̃. ¶ Ad pᵐũ dõm ꝙ preſentia obiecti ſufficit ad imutationẽ potẽtie: dũmodo idem obiectum ſit in actu: obiectũ autẽ itellectus ſm eſſe qd̃ habet extra aĩam non eſt actu itelligibile ſm ſui nãm: ſed fit actu intelligibile per virtutẽ intells agẽtis. Unde ratio nõ ſequit̃. ¶ Ad ſcd̃m ſilr̃ dicẽdũ ꝙ ſenſibile ſm ſui naturã actu põt imu-

mutare ſenſuꝫ:ideo non ponitur ſenſus agẽs:ſed itelligi
bile ẜm ſui nãm nõ põt īmutare intellectū:ideo neceſſa/
rio poniẽ intellꝰ agens.℄ Ad tertiū dõm ꝙ intellꝰ ſe bꝫ
ſicut lumẽ nõ oībus modis ſilitudinis:ſed quātū ad ali/
quid. Nã ſicut lumẽ requiriẽ ad vidẽdū:ita intellꝰ agẽs
ad intelligẽdū.Sed diſſimilitudo eſt in hoc:qꝛ lumẽ re/
quiriẽ ꝑpter mediū ⁊ nõ ꝑpter obiectū. Sed itellectus
agens requiriẽ ꝑpter obiectū ⁊ nõ ꝑpter mediū. ℄ Ad
quartū dõm ꝙ itellectus agẽtis triplex eſt operatio. Pri
ma eſt illuſtrare phãtaſmata. Scḋa eſt ex phãtaſmatibꝰ
illuſtratis ſpẽm itelligibilẽ abſtrahere. Tertia eſt ꝑ ſpe/
cieꝫ itelligibilẽ abſtractã intellectū poſſibilẽ determina
re qui eſt ẜm ſe īdeterminatus.℄ Et dū dicebaẽ. Intel/
lectus agens nõ iprimit aliqͩ in phãtaſmatibus:ꝫ nõ il/
luminat. Dõm ꝙ nõ illuminat phãtaſmata aliqͩ impri
mendo phãtaſmatibus:ſed magis abſtrahẽdo:⁊ cõfortã
do intellectū poſſibilẽ ad ſuſceptionẽ ſpẽrū itelligibiliū.
℄ Circa predicta ṗmo dubitaẽ vtrū itellꝰ agens ſit ha/
bitus. Et arguiẽ ꝙ nõ rõne doctoris ſancti. Nã oīs habi/
tus preſupponit cognitionẽ terminoꝝ:ſi ergo itellꝰ agẽs
eſſet habitus:ſequereẽ ꝙ nõ faceret oīa intelligibilia in
actu:qḋ eſt ꝯtra ſniaꝫ phi.℄ In oppoſitū arguiẽ ꝑ Phꝫ
in littera.℄ Dõm breuiter ꝙ habitus põt dupľr cõſide/
rari. Uno mõ ꝑprie vt diſtinguiẽ ꝯ potẽtiã:⁊ iſto mõ in
tellectus agẽs nõ dꝛ habitꝰ:vt voluit argumẽtum dubij.
Alio mõ accipiẽ habitus cõiter pro quacūqꝫ forma ẜꝫ ꝙ
habitus diſtinguiẽ ꝯ priuatione:⁊ iſto mõ itellꝰ agẽs dꝛ
habitus. Uñ Phs nõ dicit ꝙ intellꝰ agẽs ſit habitꝰ ſim/
pľr:ſed eſt tanqꝫ habitus. ℄ Scḋo dubitaẽ vtrū intellꝰ
agens ſit ſeꝑatus ab aīa:vel vtrū ſit aliqͩ ipſius aīe. Et
videẽ ꝙ nõ ſit aliqͩ ipſius aīe. Nã ad intellm̃ agentem
pertinet illuminare:ſed illuminare ꝑtinet ad altiorẽ vtu
tem:videlꝫ ad ṗmã cãm.ꝫ intellꝰ agẽs nõ eſt aliqͩ ipſiꝰ
aīe.℄ P̃. Intellꝰ agens:vt videẽ hic dicere Phs.ſemꝑ
eſt in actu.ꝫ ſi itellectus agens eſſet aliqͩ ipſius aīe ſeq̃/
reẽ ꝙ homo ſemꝑ actu itelligeret:ꝯñs eſt falſū.ergo ⁊c̃.
℄ P̃. Prima cõditio itellꝰ agentis eſt ꝙ ſit ſeꝑabilis.ꝫ
non videẽ ꝙ ſit aliqͩ ipſius aīe.℄ Dõm ꝙ intellꝰ agẽs
nõ eſt ſeparatꝰ ab ipſa aīa:ſed eſt aliqͩ ipſius aīe. Quod
patet tali rõne doctoris ſancti in ṗſenti lectione. Naꝫ in
omni qḋ eſt ꝯſtitutū a nã ſunt ṗncipia ſufficiẽtia ad cõ/
pletionẽ ꝑprie oꝑationis:ſed itelligere eſt ꝑpria oꝑatio
hoīs (intelligere dico per phãtaſmata) ergo in hoīe ſunt
ṗncipia reqͥſita ad talẽ intellectionẽ:ſed homo nõ poteſt
itelligere niſi per virtutẽ itellectus agẽtis:cuius eſt illu
minare phãtaſmata:⁊ ab eis ſpẽm itelligibilẽ abſtrahe/
re:ꝫ intellectus agens eſt aliq̃ in aīa exiſtens. ℄ P̃. Si
intellectus agẽs nõ eſſet in hoīe exiſtens:ſequereẽ ꝙ hõ
nõ itelligeret per intellectū agentẽ:naꝫ nihil opereẽ niſi
per aliqͩ in eo formaľr exiſtens:ꝯñs eſt falſum.ergo ⁊c̃.
℄ Ad primū dõm ꝙ vľr illuminare oẽm creaturã perti
net ad primã cãm:ſed illuminare phantaſmata pertinet
ad itellectū agentẽ tãqꝫ ad cãm particularẽ.℄ Ad ſcḋm
dõm ad rõnẽ illã.ꝙ Phs ſemꝑ eſſe in actu nõ attribuit
intellectui agẽti:ſed itellectui in actu:vt ſupra dictū eſt.
℄ Ad 3ᵐ dõm ꝙ itellectus agẽs dꝛ ſeꝑabilis eſſe nõ ẜm
eſſe a mã:ſed ẜꝫ oꝑationẽ:⁊ ideo nõ idiget organo corpo
rali.℄ Dubitaẽ tertio vtrū itellectus agens ſit ꝑpetuus
⁊ icorruptibilis:⁊ videẽ ꝙ nõ:qꝛ illud qḋ hẽt ṗncipium
nõ eſt perpetuū:ſꝫ itellꝰ agẽs hꝫ ṗncipiū:ꝫ nõ eſt perpe/
tuus.℄ P̃. Illud qḋ eſt ex nihilo eſt vertibile in nihil:ſꝫ
itellectus eſt ex nihilo:ꝫ eſt vertibilis in nihil:⁊ per ꝯñs
nõ erit ꝑpetuus.℄ P̃. Nihil eſt ſine ſua ꝑpria operatio/
ne:ſed itellectus nõ põt itelligere corruptionẽ totius cõ/
iuncti:cū ꝑpria eius oꝑatio ſit intelligere ꝑ phãtaſmata.

ergo ⁊c̃.℄ Ad ṗmū dõm ꝙ dupľr aliqͩ dꝛ ꝑpetuū. Uno
modo ꝑprie pro eo qḋ caret ṗncipio:⁊ fine:qḋ dꝛ ꝑpetuū
a parte ante ⁊ a parte poſt. Et iſto mõ itellectus nõ diciẽ
perpetuus. Alio mõ accipiẽ ꝑpetuū pro eo qḋ caret fine:
qḋ dꝛ perpetuū a parte poſt:⁊ iſto mõ itellectus dꝛ ꝑpe/
tuus.℄ Ad 2ᵐ dõm ꝙ intellectus bene eſt vertibilis in
nihil ꝑ potẽtiã creãtis:nõ autẽ per aliquã potentiã in eo
exiſtentẽ. Unde nõ eſt corruptibilis:ſed bene eſt annihi/
labilis.℄ Ad 3ᵐ dõm ꝙ intelligere ꝑ phãtaſmata eſt ꝑ
pria operatio intellectus cõiuncti ẜm ꝙ hõ.nõ aūt ipſiꝰ
intellectꝰ abſolute ꝯſiderati. Uñ rõ nulla.℄ Dubitatur
quarto vtrū itellꝰ agẽs ſit vnꝰ in oībꝰ hoībus.℄ Et vide
tur ꝙ ſic. Nã intellꝰ agens eſt īmãlis.ꝫ non multiplicaẽ
ad multiplicationẽ ſingulariū ſiue ſuppoſitoꝝ mãlium:
⁊ ſic erit vnus in oībus.℄ P̃. Si eẽnt tot itellectus agen
tes quot ſunt hoīes:ſequereẽ ꝙ iã eẽnt īfiniti itellectus
actu:ſtante ẜm Phm̃ ꝑpetuitate mūdi:ꝯñs eſt impoſſe.
ergo ⁊c̃.℄ Dõm ꝙ nõ eſt vnꝰ itellectus agẽs in oībꝰ ho/
minibus ẜm numeꝝ:lꝫ ſit vnꝰ ẜm ſpẽm. Qḋ ſic pꝫ:qꝛ ad
multiplicationẽ ſubiectoꝝ ſequiẽ mľtiplicatio accñtiū.
Sed intellꝰ agẽs eſt accñs:qḋ eſt ſubiectiue in aīa:ꝫ ad
multiplicationẽ aīaꝝ ſeqͥẽ multiplicatio itellꝰ agentis.
Sed manifeſtū eſt ꝙ nõ eſt vna aīa nūero in oībꝰ hoībꝰ.
ergo in eis nõ eſt vnꝰ intellꝰ agẽs.℄ Ad ṗmū dõm ꝙ i/
tellectus agẽs dꝛ īmãlis:qꝛ nõ eſt ex mã cõpoſitus:diciẽ
tñ mãlis:qꝛ eſt in mã.ſ.in eſſentia aīe ſubiectiue.vñ hẽt
mãm in qua:lꝫ nõ habeat mãm ex qua. ℄ Ad ſcḋm dõꝫ
ꝙ etiã ſtãte ꝑpetuitate mūdi nõ ſequiẽ ꝙ eſſent infinite
aīe in actu:⁊ ꝑ ꝯñs ſequiẽ ꝙ nõ eſſent īfiniti intellectus
agẽtes.℄ Et ſi dicaẽ ꝙ in q̃libet circulatiõe deꝰ creaſſet
vnã aīam:ſequiẽ ꝙ (cū fuiſſent īfinite circulationes ſtan
te ꝑpetuitate mūdi) eſſent aīe īfinite actu.℄ Dõm negã
do ſuppoſitū:qꝛ in īfinito nõ ẽ dabile ṗmū:ideſt nõ aſſi/
gnabilis quelibet pars.vñ falſum ſuppoṅiẽ cū dꝛ:in q̃li
bet circulatione deus creaſſet animam.

℄ Seqͥẽ in textu (Indiuiſibiliū qͥdẽ igiẽ ⁊c̃.) Hec eſt le/
ctio vndecima eiuſdẽ libri:⁊ in cõmẽto ſancti Thome.

Istud eſt qntuꝫ caplm̃:in quo Phs deter/
minãdo de oꝑationibꝰ itellꝰ poſi/
ponit duas ꝯnes.℄ Quaꝝ ṗma eſt. Tñ ſunt
due oꝑationes itellꝰ.videlꝫ īdiuiſibiliū.i.ter/
minoꝝ icõplexoꝝ itelligẽtia:⁊ cõpoſitio ⁊ di/
uiſio eorūdẽ. Hec cõcluſio ꝑbaẽ tali rõne. Naꝫ in omni
oꝑatione itellectus:aut eſt veritas:aut falſitas:aut non.
Si ſcḋm:ſic eſt ṗma oꝑatio. Si ṗmū:ſic eſt ſcḋa.℄ Con
tra ṗdictã ꝯnẽ:ſic arguiẽ ṗmo. Nã ratio ⁊ itellectus ſunt
idẽ:ſed īdiuiſibiliū itelligẽtia nõ attribuiẽ rõni cū pro/
priū rõni ſit diſcurrere:ꝫ nõ dꝫ attribui itellectui. ℄ P̃.
Diſcurrere a notis ad ignota:eſt oꝑatio itellꝰ:⁊ tñ nõ eſt
aliqua predictaꝝ:ꝫ nõ ſunt tñ due oꝑationes intellectꝰ.
℄ P̃. Cõpoſitio ⁊ diuiſio nõ eſt niſi reſpectu multoꝝ:ſꝫ
intellꝰ nõ põt multa itelligere ſiľ.ꝫ cõpoſitio nõ eſt ope/
ratio intellꝰ.℄ P̃. Intellectio fit ꝑ aſſimilationẽ rei in/
tellecte ad intellectū:ſꝫ in re extra aīam nõ eſt cõpoſitio
realis que ꝑ cõpoſitionẽ ſignificeẽ:cū ibi nõ ſit ṗdicatū
vel ſubm̃.ꝫ ⁊c̃.℄ Ad ṗmū dõm ꝙ lꝫ rõ ⁊ intellꝰ ſint idẽ
ẜm rem:differūt tñ ẜm rõnem. Unde indiuiſibiliū intel
ligentia nõ attribuiẽ rõni ꝑprie loquendo:attribuiẽ tñ
intellectui.℄ Ad ſcḋm dõꝫ ꝙ diſcurrere ab vno in aliḋ
cõtineẽ ſub ſcḋa operatione intellectus:videlꝫ ſub com/
poſitione ⁊ diuiſione.℄ Ad tertiū dõm ꝙ lꝫ intellectus
nõ poſſit multa intelligere ſimul per modum multoruꝫ
poteſt tamen bene per modū vnius:inquantū illa multa
in aliquo conueniunt.℄ Ad quartū dicẽdū ꝙ lꝫ compo/

ſitio intellectus nõ ſit in re extra aiam ſm ſubam:eſt ta/
men in re extra aiam ſm correſpondentiaʒ. Nam in re/
bus eſt cõpoſitio que correſpõdet cõpoſitioni itellectus.
¶ Pro cuius declaratione ꝯſiderandũ eſt:qm̃ in rebus
ĩuenit̃ duplex cõpoſitio. Una forme cũ mã:ꝛ talis corre
ſpõdet cõpoſitioni itellectus:cũ itellectus cõponit ſupe/
rius cũ iferiori. Alia eſt cõpoſitio accidẽtis cũ ſuba:et ta/
lis correſpõdet cõpoſitioni itellectus:qua itellectus cõ/
ponit accñs cũ ſubto. ¶ Scõa ꝯcl̃o. Solũ ĩ ſcõa opatio/
ne itellectus eſt veritas vel falſitas. Hec ꝯcl̃o ꝓbat̃ tali
rõne. Nã veritas ꝛ falſitas ꝯſiſtũt in cõparatione vnius
ad alterũ:ſed talis opatio nõ eſt niſi ſm cõpoſitionẽ vel
diuiſionẽ:ergo in cõpoſitione vel diuiſione itellectus eſt
veritas aut falſitas. ¶ Ex hac cõcluſione infert Phs ꝙ
lʒ in hĩs que apprehendunt̃ ꝑ primã opationẽ itellectus
nõ ſit veritas vel falſitas:tñ intell's circa talia itelligibi
lia diuiſibilia ſemꝑ eſt verus. Cuius rõ eſt. Nã ſicut ſen
ſus nõ decipit̃ circa ꝓpriũ ſenſibile:ita itellectus nõ de/
cipit̃ circa qd̃ quid eſt itelligibile. ğ itell's ſemꝑ eſt ver⁹.
¶ Cõtra hoc correlariũ ſic arguit̃. Nã ſenſus circa ꝓpꝛiũ
ſenſibile põt decipi vt pʒ in collo colũbe. ğ itell's circa qd̃
quid eſt põt decipi. ¶ P. Opio ꝛ rõcinatio attribuit̃ in/
tellectui:ꝛ in vtroqꝫ põt eſſe veritas ꝛ falſitas:ğ itellect⁹
nõ ſemꝑ eſt verus. ¶ Ad pmũ dõʒ ꝙ ſenſus nõ decipit̃
circa ꝓpriũ ſenſibile per ſe:ſed bene per accñs:inquãtuʒ
indicat de his que ſunt adiũcta ꝓprio obto. Ita itellect⁹
põt decipi diuerſimode circa qd̃quid eſt per accidens ra
tione cõpoſitiõis ꝛ diuiſionis. Et hoc duplr. Uno modo
attribuẽdo diffinitionẽ ſiue qd̃quid eſt vnius alteri. Se
cũdo modo ponẽdo aliquas partes in diffinitione q̃ ſint
incompoſſibiles adinuiceʒ:ꝛ tunc diffinitio eſt falſa ſim
pliciter. Exemplũ pmi. vt ſi diffinitio circuli attribuat̃
triãgulo eſſet falſa diffinitio. Exemplũ ſcdi:vt ſi aliqs
ponat in diffinitione alicuius inſenſibile. In illis võ in
quorũ diffinitione nulla eſt cõpoſitio nõ ꝯtingit eſſe de/
ceptionẽ:ſed opʒ illa vel intelligere vere:vel nullo mõ:
vt dicit̃ 9° metaphyſi. ¶ Ad ſcõm dõm ꝙ ratiocinatio
ꝛ opinio attribuunt̃ intellectui quãtũ ad ſcõam ei⁹ ope/
rationẽ in qua bene eſt veritas aut falſitas:nõ autẽ quã/
tum ad pmã eius operationẽ. ¶ Circa predicta dubitat̃
vtrum indiuiſibile ſit prius intelligibile a nobis q̃ꝫ diui
ſibile. Et videt̃ ꝙ ſic. Quia ex cognitione principiorũ ꝛ
elementoꝝ deuenimus in cognitionẽ pncipiatoꝝ:vt pa/
tet in pmo phyſicoꝝ. ſed indiuiſibile eſt pncipiũ ꝛ elemẽ
tum diuiſibilis:ſicut vnũ eſt pncipiuʒ numeri:ꝛ punctus
eſt principiũ linee. ergo ſequit̃ ꝙ indiuiſibile pus cogno
ſcatur a nobis q̃ꝫ diuiſibile. ¶ In cõtrariũ arguit̃:qa ha
bitus prius cognoſcit̃ a nobis q̃ꝫ puatio:ſed indiuiſibile
dicit puationẽ:diuiſibile aũt habitum. ergo ꝛc̃. ¶ Dõm
ſm Phm in lr̃a ꝙ tripliciter aliqd dicit̃ idiuiſibile. Nã
aliquid dicit̃ idiuiſibile ſm actuʒ:qd̃ tñ eſt diuiſibile in
potẽtia ſicut cõtinuũ:vtputa linea dicit̃ idiuiſibilis ſm
actũ:tamẽ eſt diuiſibilis ſm potentiã. Scdo mõ aliquid
dicit̃ indiuiſibile ſm ſpẽm:ꝛ iſtis duobus modis indiui
ſibile cognoſcitur prius a nobis q̃ꝫ diuiſibile. Tuʒ pmo:
quia cognitio confuſa ꝛ ideterminata precedit cognitio
nem determinatã. Tuʒ ſcdo:qa pma operatio itellectus
precedit ſcõam. Tertio modo dicitur indiuiſibile tã ſm
actum q̃ꝫ ſm potentiã:ſicut punctus dicit̃ idiuiſibilis:ꝛ
iſto modo indiuiſibile nõ prius cognoſcit̃ a nobis q̃ꝫ di/
uiſibile:vt voluit ratio in ꝯ̃riũ adducta. ¶ Ad argumen
tum dubij dõm ꝙ in acqſitione ſciẽtie nõ ſemꝑ prius co
gnoſcimus pncipia:ſed aliqñ ex cognitione effectuũ de/
uenimus in cognitionẽ cauſarũ ꝛ principioꝝ:lʒ in cõple
mento ſciẽtie ꝓcedamus a principijs ad effectum.

¶ Seqt̃ in textu (Uidet̃ autẽ ſenſibile ꝛc̃.) Hec ẽ lectio
duodecima hui⁹ tertij libri:ꝛ in cõmẽto ſancti Thome.
¶ Iſtud ſextũ ꝛ vltimũ capl'm tertij tractatus hui⁹ tertij
de aia cõprehẽdit ſimul duas lectiones cõmẽti ſci Tho/
me:videlʒ duodecimã que icipit (Uidet̃ ꝛc̃.) Et tertiã/
decimam que incipit (Nunc autẽ de aia ꝛc̃.)

Iſtud eſt ſextũ ꝛ vltimũ capl'm tertij tra
ctatus in quo Phs determinando
de parte itellectiua per reſpectũ ad ſenſuʒ po
nit tres ꝯnes:iferẽdo tria correlaria. ¶ Pri/
ma ꝯcl̃o eſt ꝙ intell's mouet̃ ab intelligibili.
Hec ꝯcl̃o ꝓbat̃ tali rõne phi. Sicut ſe hẽt ſenſus ad ſen
ſibile:ita ſe hẽt itellectus ad itelligibile:ſed ſenſus mo/
uetur a ſenſibili vt ſupra cõceſſum eſt:ğ intellectus mo/
uet̃ ab itelligibili. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ ſic arguit̃. Nã mo/
tus eſt actus exiſtẽtis in potẽtia ſm ꝙ huiꝰ:vt pʒ 3° phy
ſicoꝝ:ſed itelligere nõ eſt actus exñtis in potentia:alias
nõ attribueret̃ deo. ergo intelligere nõ eſt moueri:et ſic
nõ mouet̃ itellectus ab intelligibili. ¶ P. Per motum
ſubm aliqd amittit:ſed aia itellectiua per intellectioneʒ
nihil amittit:ſed magis ꝑficit̃:ergo itell's nõ patit̃ neqꝫ
mouet̃. ¶ Ad pmũ dõm ꝙ duplex eſt motus. Quidã eſt
motus phyſicus ꝛ ꝓprie dictus:qui eſt de cõtrario in cõ
trariũ:ꝛ iſto modo itellectus nõ mouet̃ ab intelligibile.
Alius eſt mot⁹ metaphoricus qui videlʒ eſt actus entis
ꝑfecti ſm ꝙ hẽt iſto mõ itellect⁹ dĩ moueri. ¶ Et ꝑ h̃
patet ſolõ ad ſcõm. ¶ Scõa ꝯ. Intellect⁹ nõ põt itellige
re niſi ꝑ phãtaſmata. Hec ꝯcl̃o ꝓbat̃ tali rõne. Nã ſic ſe
hẽt ſenſus ad ſenſibile ꝛ viſus ad colorẽ:ita ſe hʒ intell's
ad phãtaſmata:ſed ſenſus non põt ſentire ſine ſenſibili:
neqꝫ viſus põt videre ſine colore:ğ intell's nõ põt itelli/
gere ſine phãtaſmatibus:videlʒ ꝯuertẽdo ſe ad phanta/
ſmata. Ex quo ifert̃ ꝙ neceẽ eſt itelligẽtẽ phãtaſmata ſpe
culari. ¶ Cõtra predictã ꝯnẽ arguit̃ p. Nã intell's intel/
ligit mathematicalia que ſunt abſtracta a mã:ğ intell's
nõ ſemꝑ idiget phãtaſmatib⁹. ¶ P. Intellect⁹ itelligit
deũ ꝛ ſubas ſepatas:ſed talia nõ cadũt ſub phãtaſmati/
bus. ğ idẽ vt ſupra. ¶ P. Intell's eſt in actu ꝑ ſpẽm itelli
gibilẽ:ğ itellect⁹ dũ hʒ apud ſe ſpẽʒ itelligibilẽ põt itel/
ligere:qa itelligere nihil aliud eſt q̃ꝫ itellectũ actu infor/
mari ꝑ ſpẽʒ itelligibilẽ. ¶ Ad pm̃ dõm ꝙ lʒ mathemati
calia ſint abſtracta a mã ſenſibili tã in cõi q̃ꝫ idiuidualr:
tñ nõ ſt abſtracta a mã itelligibili.i. phãtaſiabili. ¶ Ad
ſcõm dõm ꝙ lʒ ſube ſepate:accipiẽdo itellectũ ꝓ phãta/
ſia nõ cadãt ſub phãtaſmatib⁹ ꝑ ſe:tñ cadũt ſub eis per
accñs:videlʒ ꝑ ſuos effectus. Un̄ illa rõ nihil aliud ꝯclu
dit q̃ꝫ ꝙ ſube ſeparate nõ ſunt itelligibiles quantũ ad eo
rũ quiditates in pñti ſtatu ꝛ a priori:ſed ſoluʒ quãtũ ad
qa eſt ꝛ a poſteriori. ¶ Ad 3m dõm ꝙ intell's eſt in actu ꝑ
ſpẽm itelligibilẽ actualr exiſtẽtẽ in eo. Spẽs aũt itelli/
gibilis poſt actualẽ ꝯſiderationẽ nõ eſt in itellu in actu:
ſed in habitu ſolũ:vnde rõ nulla. ¶ 3ª ꝯ. Intell's practi/
cus ꝛ itellectus ſpeculatiu⁹ nõ ſunt due potẽtie aie realr
diſtincte:ſʒ rõne tñ. Hec ꝯcl̃o ꝓbat̃ tali rõne phi elicita
ue. Nã itelligere cũ actione.i. cũ extẽſione ad opus:ꝛ itel
ligere ſine actiõe aliqd̃ vnũ abſolute:ꝑtinet ad idẽ gen⁹
cognoſcibilitatis:ſʒ intell's ſpeculatiu⁹ itelligit verũ ſine
actiõe.i. ſine extẽſione ad op⁹. Intell's võ practicus itelli
git cũ actione. ergo itellectus ſpeculatiuus ꝛ itell's practi
cus ꝑtinẽt ad idem genus potẽtie. ¶ Cõtra hãc cõcluſio
nẽ ſic arguit̃. Potẽtie diſtinguunt̃ per obiecta:ſed obm
itellectus ſpeculatiui eſt verũ:obiectũ aũt itellectus pra
ctici eſt bonũ. ergo videt̃ ꝙ itellectus practicus ꝛ intelle
ctus ſpeculatiuus ſint diuerſe potẽtie. ¶ P. Habit⁹ pra/
cticus ꝛ habitus ſpeculatiuus ſpecie diſtinguunt̃ ꝓpter
diſtinctionẽ

diſtictionē obcto⁊:ḡ itells ſpeculatiu⁹ ⁊ itellus practic⁹ ſpe diſtiguunt̄. ℂ Ad p̄ᵐ dōz ꝙ nō queliȝ diſtictio obto⁊ ſufficit ad diſtinctionē potētia⁊: ſȝ reqrit̄ ꝙ talia obcta ſint diſticta gñe: nō qdē gñe nāc: aut gñe logico: ſed gñe cogſcibilitatis: vt ſupra determinatuȝ eſt in z°. Ueruntā bonū in ſe ꝯſideratū nō eſt obm itellus practici: ſȝ verū extēſuȝ ad op⁹ dr̄ obm itells practici. Uerū aūt abſolute ꝯſideratū dr̄ obm itells ſpeculatiui. ℂ Ad z̄ᵐ dōz negādo ꝯña: qꝛ maior diſtictio obto⁊ reqrit̄ ad diſtictionē potētia⁊ ꝙ̄ ad diſtictionē bitūū: vt ēt ſupra declatū eſt. Uñ rō nō ſeq̄t. ℂ Ex p̄dictis in h̄ tractatu iſert ph̄s p̄ ꝙ nō pōt ſieri itellectio ſine ſēſu: qꝛ vt dcm̄ eſt itells nō pōt itelligē ſine phātaſmatib⁹: phātaſmata aūt nō ſunt ſine ſenſu. ḡ nō pōt fieri intellectio niſi mediāte ſenſu. ℂ Ex q̄ pȝ falſitas opīonis Auicēne. q̄ dic̄ ꝙ poſt actualē ꝯſiderationē intellus pōt itelligere nō ꝯuertēdo ſe ad phātaſmata. Hoc aūt pȝ eē falſuȝ ad ſēſuȝ. Nā ille q̄ hȝ habitū ſcia⁊ poſt actualē ꝯſiderationē nō pōt actu per illos habitus ꝯſiderare ſi ledat̄ organū corpale: vt pȝ de freneticis. ḡ ſignū eſt maniſeſtū ꝙ in q̄libet itellectione reqrunt̄ vires ſēſitiue. ℂ Infert̄ z° ꝙ itells eſt q̄dāmō oia. Cui⁹ rō eſt: qꝛ oia que ſūt aut ſūt ſēſibilia aut itelligibilia: ſȝ in aia eſt ſenſus ⁊ itells: ſenſus aūt eſt q̄dāmō oia ſenſibilia: ⁊ itells eſt q̄dāmō oia itelligibilia: cū ex itellecto ⁊ itellectu fiat q̄dāmō vnū: ḡ aia nr̄a itellectiua eſt q̄dāmō oia. Nō aūt p̄ cōplexionē vt antiq voluerūt: ſȝ p̄ app̄hēſionē. ℂ Infert̄ 3° ꝙ itells nō eſt idē qđ phātaſia: qꝛ ꝓpriū ipſi⁹ itellus eſt affirmare vel negare: ſȝ h̄ nō cōpetit ꝓpe phātaſie. ḡ ⁊c̄. ℂ Circa p̄dicta dubitat̄ p̄. Utꝝ itells eodē mō moueat̄ ab itelligibili: ſic̄ ſenſus a ſenſibili. ℂ Dōm breuiter ꝙ nō: qꝛ duȝ ſenſus mouet̄ a ſēſibili attēdit̄ triplex gradus. Nā p̄° ſēſus app̄hēdit aliq̄đ ſenſibile tanꝙ̄ ꝯueniēs vl nociuū. Scđo ex h̄ ſeq̄t̄ in ſenſu delectatio vel triſtitia. Tertio vō illud ꝓſeq̄t̄ ſi ſit delectabile: aut fugit ſi ſit nociuū. Itells aūt poſtꝙ̄ apprehēdit itelligibile: tūc imediate ꝓſeq̄t̄ aut fugit. Iteȝ ſenſus dū app̄hēdit ſēſibile nō ſimplr̄ ⁊ vere ſȝ q̄dāmō affirmat vel negat: itellus aūt vere affirmat vel negat. ℂ Pro ampliori declaratiōe hui⁹ aſſignat doctor ſcūs in cōmēto p̄ntis lectionis rōnē q̄re in ſenſu ex app̄hēſiōe boni vel mali nō ſtatiȝ ſequat̄ deſideriū vel fuga: ſic̄ ſit in itellectu. Hui⁹ .n. rō eſt: qꝛ ſic̄ ſēſus nō app̄hēdit bonū vlē: ita appetit⁹ ſenſitiu⁹ nō mouet̄ a bono vl̄ malo vlī: ſȝ a q̄dā determiato bono qđ eſt delectabile ſm̄ ſenſuȝ ⁊ a q̄daȝ determinato malo qđ eſt triſte ſm̄ ſenſum. In p̄te aūt itellectiua eſt app̄hēſio boni ⁊ mali vlis: vñ ⁊ appetit⁹ itellectiue p̄tis (.ſ. ipa volūtas) mouet̄ ſtati ex bono vel malo per intellectū app̄hēſo ſibi p̄ntato. Hec ille vbi ſupra. ℂ Dubitat̄ z° vtꝝ itells itelligat per abſtractiōnē a phātaſmatib⁹: ⁊ vr̄ ꝙ nō. Nā itells intelligēdo ꝯuertit ſe ad phātaſmata: ḡ itells nō itelligit abſtrahendo a phantaſmatib⁹. ℂ P̄. Sic̄ ſe hȝ viſus ad colorē: ita ſe hȝ itells ad phātaſmata: vt ꝯceſſuȝ eſt: ſȝ viſus nō pōt vidē colorē abſtrahēdo a colore: ḡ itells nō pōt itelligē abſtrahēdo a phātaſmatib⁹. ℂ P̄. Nihil pt̄ itelligi ſine illo qđ cadit in diffōne rei: ſȝ mā cadit in diffōne rei nālis: ḡ itells nō pōt itelligē res nāles ſine mā. Sȝ mā eſt p̄nᵐ idiuiduatiōis: ḡ ſeq̄t̄ ꝙ itellus nō pōt itelligē abſqȝ ꝯdiciōib⁹ idiuiduātib⁹: ⁊ ſic nō abſtrahit ſe a phātaſmatib⁹. ℂ P̄. Si itells itelligēdo abſtraheret a phātaſmatib⁹: vel ḡ abſtrahē ꝑtinet ad itellectū polem: vel ad itellectū agētē. Nō ad itellm̄ polem: cū ei⁹ ſit recipe: nec ad itellectū agētē: cū ei⁹ ſit phātaſmata illuſtrare: ⁊ per ꝯñs magis in eis aliqđ iꝑmē ꝙ̄ abſtrahē. ℂ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ itells itelligit ſemꝑ ꝯuertēdo ſe ad phātaſmata: ⁊ ēt abſtrahēdo. Cōuertēdo qdē iq̄ntū itelligit vlē qđ hȝ eē in ſingularib⁹: abſtrahēdo vō iq̄ntū itelligit vlē nō itelligēdo ſingulare. ℂ Ad z̄ᵐ dōm ꝙ nō eſt oimoda ſilitudo iter colorē p̄ reſpectū ad viſuȝ ⁊ iter phātaſmata p̄ reſpectū ad intellectū. Nā color ſm̄ ſui nām eſt per ſe viſibilis: ſȝ phātaſmata ſm̄ ſe nō ſūt itelligibilia: ⁊ ꝓpea reqrit̄ vtus itells agētis: vt ſupra declatū eſt: vñ nō eſt ſile. ℂ A .13ᵐ dōm ꝙ mā ſignata eſt p̄nᵐ idiuiduationis: nō aūt mā cois que ponit̄ in diffōne rei nālis. ℂ Ad 4ᵐ dicēdū ꝙ abſtrahere ꝑtinet ad itellectū agētē inquātum ipſa (propter propinquitatē quā habēt ad ipm̄) efficiūtur habilia vt ab ipſis poſſit abſtrahi ſpecies intelligibilis preſentanda intellectui poſſibilis.

ℂ Sequitur in textu (Quoniam aūt aia ⁊c̄.) Hic eſt q̄rtus tractatus huius tertij libri de anima: ⁊ eſt lectio 14° eiuſdem: in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt q̄rt⁹ tractat⁹ hui⁹ tertij in q̄ ph̄us determinat de potentia motiua: ⁊ de cōparatione potētiarum ad ipaȝ aiam ⁊ ad ſe iuicē. Qui qdē tractat⁹ ꝯtinet tria capl̄a. In p̄° caplo ph̄s determinat de potentia motiua in coi ⁊ ſm̄ ſe. In z° vō determinat de potētia motiua p̄ reſpectū ad diuerſa aialia. ibi (Quū igit̄ ſupra dcm̄ eſt.) In 3° caplo oñdit qualr̄ diuerſe p̄tes aie ordinant̄ inter ſe. ibi (Uegetabilē aūt qdē.) ℂ In p̄° igit̄ caplo ponantur due ꝯnes. Qua⁊ p̄° eſt ꝙ diuiſiōes potētia⁊ ab antiquis phis ſūt inſufficiēter aſſignate. Qua⁊ p̄° eſt. Potētia⁊ quedā ſūt rōnales q̄dā ſūt irrōnales. Et hāc ꝯnē p̄bat ph̄s q̄tuor rōnib⁹. Qua⁊ p̄° eſt. Potētia vegetatiua ⁊ ſenſitiua ſūt potētie aie plus iter ſe differētes ꝙ̄ potentia irrōnalis ⁊ ꝯcupiſcibilis: ⁊ tñ iſte due potentie nō cōprehēdant̄ ſub p̄dictis diuiſiōibus: ḡ nō ſūt ſufficiētes. Scđa rō. Phātaſia eſt quedā potētia aie: ⁊ tñ nō cōprehēdit̄ ſub p̄dictis. ḡ ⁊c̄. Tertia rō. Uis appetitiua ⁊ vis itellectiua eſt quedā potētia aie diſticta ab alijs: ⁊ tñ nō ꝯtinet̄ ſub aliq̄ p̄dicta⁊ diuiſionū: cū nulla ea⁊ diuidat̄ in iraſcibilē ⁊ in ꝯcupiſcibilē. ḡ ⁊c̄. Quarta rō. Alique ſt potētie aie que ſūt p̄nᵃ motiua augmēti ⁊ decrementi: ⁊ tñ de illis in p̄dictis diuiſionibus nulla fit mentio. ḡ ⁊c̄. ℂ Scđa ꝯ. Pricipiū mot⁹ localis. vȝ. potētia motiua nō eſt potētia vegetatiua. Que pȝ duab⁹ rōnib⁹ ph̄i: q̄rum p̄° eſt. Motus ſm̄ locū ſemꝑ ſit ꝑꝑ aliqđ deſideratū vel imaginatū: ſȝ imaginatio ⁊ deſideriū ſiue appetit⁹ nō cōueniūt potētie vegetatiue: ḡ ſeq̄t̄ ꝙ p̄nᵐ mot⁹ localis nō eſt potētia vegetatiua. Scđa rō eſt ad idē. Nā ſi potētia vegetatiua eēt p̄nᵐ mot⁹ localis: ſequeret̄ ꝙ plante mouerent̄ motu locali: cū in eis ſit potētia vegetatiua: ꝯñs eſt ſlm̄. ḡ ⁊c̄. Et ſi dicat̄. Plāte mouent̄ ſurſuȝ ⁊ mouent̄ deorſum: ⁊ ad alias dr̄ias pōnis: ḡ mouent̄ motu locali. Dicēdū ꝙ nō mouent̄ motu locali ꝓgreſſiuo de quo eſt ad ꝓpoſitū. ℂ Or vō p̄nᵐ mot⁹ localis nō ſit ſenſus probat̄ tali rōne. Nā ſēſus eſt in oī aiali: ſi ḡ ſenſus eēt p̄nᵐ mot⁹ localis: ſequeret̄ ꝙ oia aialia mouerent̄ motu locali: qđ eſt falſum. ℂ Sed ꝙ tale p̄nᵐ nō ſit itells pȝ: qꝛ aut eēt itellus ſpeculatiu⁹: aut practic⁹. Nō p̄ᵐ: qꝛ itells ſpeculatiu⁹ ſolū v̄ſat̄ circa ſpeculabilia: nō aūt circa aliq̄ agibilia iq̄ntū hui⁹ ſm̄ ꝙ ſit mot⁹ localis: neqȝ itellus practic⁹: qꝛ aialia bruta mouent̄ motu locali ꝓgreſſiuo: q̄b⁹ nō ieſt itellus practic⁹. ℂ Circa p̄dicta dubitat̄ p̄°. vtꝝ appetit⁹ itellectiu⁹ q̄ dr̄ volūtas ſit potētia diſticta ab appetitu ſenſitiuo. Et vr̄ ꝙ nō. Nā dr̄ntia accidētalia obcto⁊ nō facit dr̄iaȝ ſpecificā potētia⁊: vt in z° habitū eſt. Sȝ accidit obcto appetit⁹ videlȝ bono qđ ſit app̄hē-

ſum a ſenſu vel ab itellectu:ḡ appetit⁹ itellectiu⁹ ⁊ appetitus ſenſitiu⁹ nō realr diſtiguunť:cū nō diſtiguanť niſi per bonū apphēſum ab itellectu:⁊ per bonū apphēſuȝ a ſenſu. ¶ P̄. Appetit⁹ ſenſitiu⁹ ſič ⁊ itellectiu⁹ ferť ad rē ad extra:ſȝ res ad extra eſt ſinglare bonū:ḡ idē vt ſupra. ¶ Dōm ꝙ appetit⁹ itellectiu⁹ ⁊ ſenſitiu⁹ ſūt due potētie ſpē diſticte. Cuius rō eſt:q꞉ potētia appetitiua ⁊ potētia paſſiua apta nata eſt moueri a bono apphēſo. Sȝ manifeſtū eſt ꝙ bonū qđ apphēdiť ab itellectu alr mouet appetitū ꝙ̄ bonū apphēſum a ſenſu:cū bonū qđ apphēdiť ab itellectu apphēdať ſub rōne vlis:bonū v̓o qđ apphēdiť a ſenſu apphēdiť ſub rōne pticularis:ḡ ſūt due potētie diſticte. ¶ Ad p̄ᵐ dōm:ꝙ nō accidit bono ſm ꝙ appetibile eſt ꝙ ſit apphēſuȝ a ſenſu vel ab itellectu:ſȝ cōuenit ei per ſe:q꞉ nō pōt mouē appetitū niſi vt apphenſuȝ. ¶ Ad zᵐ dōm:ꝙ lȝ res ex̄ aiaȝ ſit qđdā bonū pticulare in ſe ꝯſideratū:tñ volūtas ferť ad illđ bonū nō ſm rōnē pticularē:ſȝ ſm rōnē vlem. ¶ Dubitať z° vtx̄ appetit⁹ itellectiu⁹ diuidať in iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē:⁊ vī ꝙ ſic:q꞉ appetit⁹ dī ꝯcupiſcibilis a ꝯcupiſcētia ⁊ iraſcibilis ab iraſcēdo:ſȝ volūtas aliq̄ ꝯcupiſcit que nō pertinet ad ſēſuȝ:videlȝ v̓tutes itellectiuas:vtputa ſapiētiā:ḡ aliq̄s ē appetit⁹ ꝯcupiſcibilis:⁊ ex̄ oppoſito iraſcibilis. ¶ Dōm ꝙ appetit⁹ itellectiu⁹ nō pōt diuidi in iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē. Cui⁹ rō eſt:q꞉ illa potentia que reſpicit aliqđ obm vle ſm cōem rōnē ei⁹:nō diuidiť in potētias diſtictas ſm diſtictionē ptiuȝ ſubiectiuax̄ que ꝯtinenť ſub illo obiecto:ſȝ appetit⁹ intellectiu⁹ vtputa volūtas reſpicit bonū vle ſm cōem rōnē ei⁹:ḡ ſeq̄ť ꝙ nō diuidiť in diuerſas potētias ſm diuiſionē illi⁹ vel illi⁹ boni:ſič viſus qui reſpicit colorē obiectiue:nō diuerſificať ſpecifice pp̄ diuerſitatē illi⁹ vel illi⁹ coloris. ¶ Ad rōnē dubij dōm ꝙ ꝯcupiſcētia pōt accipi duplr. Uno mō abſolute: ꝓut dicit potētiā aie:⁊ iſto mō tm̄ in volūtate eſt ꝯcupiſcētia. Alio mō accipiť ꝯcupiſcētia pro opatione aie que fit cū quadā imutatione organi:vt in ꝓpoſito accipiť:⁊ iſto modo in voluntate nō eſt cōcupiſcentia.

¶ Sequitur in textu (Om̄ igiť ſiaṫ ⁊c̄.) Hec eſt lectio 16ª huius tertij libri:⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt zᵐ caplm̄ eiuſdeȝ tractat⁹ in q̄ Ph̄us determinādo de potentia motiua per reſpectū ad diuerſa aialia ponit duas ꝯnes. ¶ Quax̄ p̄ª eſt:ꝙ nihil eſt motiuū ſuiipſi⁹ ſine phātaſia. Hec ꝯ ꝓbať tali rōne. Nā vnūqđq꞉ eſt motiuū ſuiipſi⁹ īquātū eſt appetitiuū:ſȝ appetit⁹ nō eſt ſine phātaſia:ḡ nihil ſuiipſi⁹ eſt motiuū ſine phātaſia. ¶ P̄ro cui⁹ declaratione ſciēdū eſt ꝙ phātaſia pōt accipi duplr. Uno mō ꝓprie ꝓut diſtiguiť ꝯ ptē itellectiuā:⁊ iſto mō nō accipiť hic. Alio mō vt ſe extēdit ad itellectū ſm ꝙ mā phātaſialis dī mā itelligibilis:⁊ iſto mō accipiť hic. ¶ Contra p̄dicta ſic arguiť. Si vnūqđq꞉ eēt motiuū ſuiipſi⁹ ſm ꝙ hȝ phātaſiā ⁊ appetitū:ſequereť ꝙ aialia iperfecta eēnt motiua ſuiipſi⁹: cū in eis ſit phātaſia ⁊ appetit⁹. ꝯñs ē falſuȝ.ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. Nō mouet ſeipm:ſȝ mouet ſeipm mediāte rōne pticulari:vt ſtatim patebit:que qdē rō nō eſt phātaſia:cū phātaſia nō diſtingueť:ḡ idē vt ſupra. ¶ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ duplex eſt phantaſia vt ſepius dictū eſt:videlȝ determinata ⁊ indeterminata:verū eſt ꝙ in aialibus iperfectis eſt phantaſia indeterminata:nō aūt determinata. vt ad ꝓpoſitū. ¶ Ad zᵐ dōm ꝙ vt dictū eſt. duplex eſt phantaſia:quedam eſt indeterminata:⁊ talis nō eſt rō. Alia eſt phantaſia determinata:⁊ talis eſt duplex quedā eſt ſenſibilis que fit abſq꞉ deliberatione:⁊ talis inueniť in aialibus vtriq꞉ ꝑfectis:que ēt rō nō dī. Alia eſt phātaſia rōnalis:que videlȝ hȝ fieri cū q̄dā deliberatiōe ⁊ diſcurſu ⁊ talis reperiť in hoībus que dī rō. ¶ Scđa ꝯ. Homo mouet ſeipm mediāte rōne. Hec ꝯ ꝓbať tali rōne. Naȝ vnūqđq꞉ eſt motiuū ſuiipſius īquātuȝ eſt appetitiuū:vt dcm̄ eſt:ſed appetit⁹ nō eſt ſine phantaſia:phantaſia aūt in hoīe vocať rō.ḡ ⁊c̄. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguiť. Naȝ ſi homo moueret ſeipm mediāte rōne. Aut illa rō eſſet ſpeculatiua aut practica. Nō p̄mū:q꞉ pari rōne itellect⁹ ſpeculatiuus eſſet p̄nᵐ mot⁹. Neq꞉ zᵐ:cū talis rō verſetur circa vniuerſalia vt in plurib⁹:ſm que nō fit motus localis. ¶ Dicēdū ꝙ duplex eſt rō. Quedā eſt ſpeculatiua:alia eſt practica. Ratio ſpeculatiua nō eſt p̄nᵐ mot⁹. Ratio aūt practica eſt duplex. Nā quedā eſt vniuerſalis:quedā eſt particularis. Ratio vniuerſalis nō eſt p̄ncipiū mot⁹ localis:bene aūt rō particularis. ¶ Circa p̄dicta dubitať. Utrū rō ⁊ intellect⁹ ſint due potētie:⁊ vī ꝙ ſic. Nā ſicut ſe hēt imaginatio ad rōnem:ita ſe hēt rō ad intellectū:ſed imaginatio eſt potentia diſtincta ꝯtra rōnē:ḡ rō diſtinguiť ꝯtra intellectū. ¶ P̄. Sicut ſe hēt rō ad ſenſum:ita ſe hēt rō ad intellectū qui attribuitur angelis:ſed rō ⁊ ſenſus ſunt diuerſe potētie.ḡ rō ⁊ intellectus:cū plus differant angelus ⁊ homo:ꝙ̄ homo ⁊ brutum. ¶ Dicēdū ad dubiū ꝙ rō ⁊ intellect⁹ nō diſtinguūtur eēntialr:ſed ſolū ſm rōnē:ſm diuerſa officia actuū. Nā vna ⁊ eadē potētia intellect⁹ ſm ꝙ ſimplici apprehenſione eſt itellectiua dī itellect⁹:ſm v̓o ꝙ cuȝ quodā diſcurſu a noto ad ignotū intelligit vocať rō. Et q꞉ angelus ſm ſui nām intelligit ſimplici intuitu ſine diſcurſu: homo v̓o intelligit diſcurrēdo ab vno in aliud:iō intellectus appropriať angelis:rō v̓o hominibus. Et inde eſt ꝙ angeli vocanť ſubſtantie intellectuales:homines v̓o creature rōnales. ¶ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ illa ſimilitudo attēdiť ſm diuerſitatē actuū:nō aūt ſm diuerſitatem eſſentialem potentiarū. ¶ Sic etiā dōm eſt ad zᵐ.

¶ Sequiť in textu (Uegetabilē qdē aiam ⁊c̄.) Iſtud tercium caplm cōprehēdit duas vltimas lectiones eiuſdē libri:⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt 3ᵐ ⁊ vltimū caplm huius libri in quo Ph̄us determinādo de ordinatione potētiaruȝ adinuicē per reſpectū ad corp⁹ aiatū ponit q̄tuor ꝯnes:iferēdo q̄tuor correlaria. ¶ Quarū p̄ª eſt. Oē viuens quādiu viuit neceſſe eſt ꝙ hēat aiam vegetatiuā. Hec ꝯ ꝓbať tali rōne Ph̄i. Nā oē viuēs quādiu viuit vtiť alimento:ſed vti alimēto ptinet ad aiam vegetatiuā:ḡ neceſſe eſt ꝙ oē viuēs dū viuit hēat aiam vegetatiuā. Probatio maioris:q꞉ oē viuens dum viuit hēt augmentum ſtatū vel decremētū:ſed hoc nō pōt ꝯtingere niſi alimēto:q꞉ tēpore augmēti opȝ ꝙ plus ꝯuertať de alimēto in ſubam aliti ꝙ̄ qđ ſufficiat ad ſuſtētationē vel ꝯſeruationem ꝑexiſtentis magnitudinis. Tēpore v̓o ſtat⁹ equalr. Tēpore v̓o decrementi minus. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguiť. Nā deus viuit:vt ꝓbat Ph̄s 12° metaphyſice ⁊ tñ in eo nō eſt aīa vegetatiua.ḡ ⁊c̄. ¶ Dicēdū ꝙ Ph̄us hic loquiť de generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ viuētib⁹. ¶ Secūda ꝯ. Nō oē viuēs hēt ſenſum. Hec ꝯ ꝓbať duab⁹ rōnibus. Quarū p̄ª eſt. Nā nō oē viuens hēt corp⁹ redactū ad mediā ꝓportionē qualitatū:vt plante:ḡ nō oē viuēs hēt ſenſum tactus qui requirit organū taliter diſpoſitū: ⁊ per ꝯñs nō oē viuens hēt ſenſum:q꞉ vbi nō eſt ſenſus tactus:ibi nullus eſt ſenſus. ¶ Scđa rō. Senſus imutatur ſpūaliter a ſenſibili. Sed plante ſolū imutanť imutatione reali:ḡ plante nō habēt ſenſum:ſed plante ſunt

corpora vinētia.ḡ ⁊c. ℂ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguit̄. Plante ſūt creature ſenſibiles:ḡ videt̄ ꝙ ſint aīalia:⁊ per ꝯn̄s ꝙ hēant ſenſuꝫ. Patet ſequela. Cuicūqꝫ cōpetit differentia:eidē cōpetit illud cui⁹ eſt differētia:ſicut aī cōpetit rōnale eidē cōpetit homo. ℂ Dicēdum ꝙ ſenſibile pōt accipi duplr̄. Uno mō paſſiue:⁊ illo mō plante ſunt ſenſibiles.i.apte nate ſentiri:ſed vt ſic ſenſibile nō eſt differentia aīalis. Alio mō accipit̄ actiue pro eo qḋ aptū natū eſt ſentire:⁊ iſto mō plāte nō ſunt ſenſibiles. Cū igit̄ ſenſibile iſto mō ſit dr̄ia aīalis ſequit̄ ꝙ plante nō ſunt aīalia. ℂ Tertia ꝯ. Neceſſe eſt ꝙ oīa aīalia habeant ſenſuꝫ. Hāc ꝯnē ꝓbat Phūs ſpecialr̄ de aīalib⁹ ꝓgreſſiuis. Nā ſi aīalia ꝓgreſſiua nō haberent ſenſum:ſequeret̄ ꝙ nō poſſent ꝯſeq̄ finē ad quē nā ea ordinauit. Et per ꝯn̄s eēnt fruſtra. Cōſequēs eſt falſum.cū nā nō agat fruſtra q: agit ꝓpter finē. Probatio ſequele:q: corp⁹ aīalis progreſſiui eſt organiçatū ⁊ diſpoſitū ꝓpter motū:vt videlꝫ per motū vlterius alimentū ꝯſequat̄ per qḋ ꝯſeruet̄ in eſſe:ſed h̄ nō poſſet fieri ſi nō haberet ſenſum:q: nō diſcerneret corruptiua que poſſent eis obuiare:⁊ ſic corrūperet̄:⁊ per ꝯn̄s nō pergerēt aīalia ad finem ad quē nā ipſa ordinauit. Scḋo ꝓbat eādē ꝯnē coīter de oīb⁹ aīalib⁹. Nā neceſſe eſt ꝙ oīa aīalia hēant ſenſum tactus:ſi debeāt ſaluari:ḡ neceſſe eſt ꝙ hēant ſenſum. Probatio antecedētis:q: corpora aīaliū pn̄t īmutari a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹ vſqꝫ ad ſuā corruptionē:ḡ neceē eſt ꝙ hēant ſenſum tact⁹ ad diſcernendū ꝯuenientia corruptiuis. ℂ Ex quo infert̄ ſm Phm ꝙ neceſſe eſt ꝙ oīa aīalia habeant guſtū:cū guſtus ſit qdā tactus. ℂ Sed ꝯtra hāc ꝯnē arguit̄ ſic. Aliq̄ ſunt aīalia imobilia:ḡ nō eſt neceſſe ꝙ oē aīal hēat ſenſum ad h̄ ꝙ remaneat in eſſe per ꝓſecutionem alimenti. ℂ Dicendū ꝙ illa aīalia habēt eis aliqḋ adiunctū a quo trahūt alimentū. ℂ Quarta ꝯ. Non oīa aīalia habēt oēs ſēſus neceſſario. Hec ꝯ ꝓbat̄ tali rōne: q: aīalia poſſunt ꝯſeruari in eſſe ceteris ſenſibus nō exiſtētib⁹:ḡ nō neceſſario oīa aīalia hn̄t oēs ſenſus. ℂ Ex ꝑdictis infert Phus q̄tuor correlaria. Quoꝝ p̄m eſt ꝙ corp⁹ aīalis nō pōt eſſe incorruptibile. Cui⁹ rō eſt:q: corpus aīalis debet eſſe (vt dcm̄ eſt) redactū ad mediā proportionē q̄litatū ꝑmarū ſiue q̄litatū tāgibiliū:ſed q̄ḋlibet corp⁹ ſimplex hēt aliquā q̄litatē ſm ſuperabūdantiā:vtputa ignis caliditatē ⁊ aq̄ frigiditatē.ḡ ⁊c. ℂ Secūdū correlariū. Remoto ſenſu tact⁹ neceſſe eſt oīa aīalia mori:q: poſito ſenſu tact⁹ ponit̄ aīal:⁊ remoto ſenſu tact⁹ remouet̄ aīal. ℂ Tertiū correlariū ꝙ ſenſus ꝓpter excellētiā ſenſibiliū pōt corrūpi. ℂ Quartū correlariū eſt ꝙ alij ſenſus ꝑter ſenſum tact⁹ nō corrūpunt̄ quātū ad eſſe aīaliū:ſed ſolū quātuꝫ ad bene eſſe:vt ſatis de ſe manifeſtū eſt. ℂ Circa ꝑdicta dubitat̄ p̄°. Utrū ſolū in corporib⁹ habētib⁹ aīam vegetatiuā ſit vita. Et arguit̄ ꝙ nō. Nā corp⁹ celeſte hēt aīam:⁊ tn̄ corp⁹ celeſte nō viuit:cū vita ſit operatio aīe vegetatiue:que nō eſt in corpore celeſti:aut aīe ſenſitiue:que etiā non reperit̄ in eo: cū nō ſit aīal:vel etiā aīe itellectiue:que ꝑcul eſt a celo: cū celū nō intelligat. ℂ P̄. In deo ſūmo eſt vita:⁊ tn̄ in deo nō eſt corp⁹:ḡ nō in corporib⁹ habētib⁹ aīaꝫ eſt vita. ℂ Dicēdū ꝙ vita pōt accipi duplr̄. Uno mō pro operatione vitali que ſequit̄ vnionē aīe ad corpus per modū inheſionis. Et p̄° mō ſolū in corporib⁹ habētibus aīam eſt vita. Alio mō accipit̄ vita pro operatione alicui⁹ mouentis ſeipm̄:quādiu.n.aliqḋ mouet ſeipm̄:dicim⁹ ꝙ illud viuit:⁊ iſto mō ſolū in corporib⁹ habētib⁹ aīam ſolū eſt vita. ℂ Ad p̄m dōm ꝙ celū nō hēt aīam inherēteꝫ ſibi per modū forme:ſed forſitan hēt aīam ſibi aſſiſtentem ſicut motor aſſiſtit mobili:capiendo aīam pro ſubſtantia ſeparata:vnde nō opꝫ ꝙ habeat vitaꝫ. ℂ Ad 2m dōm ꝙ deus dicit̄ viuere ſcḋo mō:non aūt ꝑmo mō:de quo eſt hic ad ꝓpoſitū. ℂ Pro cuius declaratione conſiderandū eſt ſm doctorē ſanctū in ꝑma parte ꝙ quadruplex eſt gradus vite ſm ꝙ quadrupliciter dr̄ aliqḋ mouere ſeipſum. Nā aliqḋ dicit̄ mouere ſeipm̄ nō quantū ad formā per quā mouet:ſed quātū ad executionē motus:⁊ iſto mō plante mouēt ſeipſas ⁊ dicunt̄ viuere imperfecte tn̄. ℂ Scḋo mō aliqḋ mouet ſeipm̄ nō ſolum quātū ad executionē mot⁹:ſed ēt quātū ad formam que nō eſt ei naturaliter inſita ſed eā acquirit per ſuā operationē:finē tamē per quē agit naturaliter habet ei īditū: ⁊ iſto mō aīalia mouēt ſeipſa. Et q: perfectius mouent ſeipſa q̄ꝫ plante:ideo ꝑfectius dicunt̄ viuere. ℂ Tertio mō aliqḋ mouet ſeipm̄:nō ſolū quātuꝫ ad executionem motus:nec ſolū quātū ad formā que eſt ꝑncipiū motus: ſed etiā quātū ad fineꝫ:videlꝫ vel hunc vel illum:⁊ iſto mō homo dicit̄ mouere ſeipſuꝫ:⁊ q: perfectius mouet ſe q̄ꝫ alia aīalia:ideo perfectius dicit̄ viuere. ℂ Quarto mō aliquid mouet ſeipſuꝫ:nō ſolū quātū ad ꝑdicta tria ſed quātū ad oīa que requirunt̄ ad motuꝫ nō accipiens ab alio. Et iſto mō deus dicit̄ mouere ſeipm̄:⁊ perfecti⁹ mouet ſeipm̄ q̄ꝫ cetere creature:cuꝫ omnes creature aliquid accipiant ab alio. Ideo deus dicit̄ perfectiſſime viuere:⁊ vt ꝓbatur 2° meta.eſt ſua vita vnus eternitate:⁊ trinus in vnitate exiſtens qui eſt benedictus in ſecula.

ℂ Explicit breuis recollecta ſuper tres libros de aīa Ariſtotelis ſm excellentiſſimū Uirū fratrē Dominicuꝫ de Flādris ordinis ꝑdicatoꝝ ſacre Theologie approbatiſſimū ꝓfeſſorē:⁊ nouiter caſtigata. Venetijs ꝟo ſūptu ac expenſis heredū quōdā dn̄i Octauiani Scoti Modoetienſis ac ſocioꝝ q̄ꝫ accuratiſſime īpreſſa.9. Martij. 1518

Regiſtrum

A B C D E F G H I K L M N O P.
Quaterni ſunt O ⁊ P. alij Terni.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], 1765 –

LABORATORIO
DI
RESTAURO
S. FRANCESCA ROMANA
Via del Teatro
di Marcello 32
00186 ROMA

S·THO·S·LB·D